MALLEVS MALEFICARVM

EX VARIIS AVCTORIBVS concinnatus, & in tres Tomos distinctus:

QVORVM POSTREMVS, QVI FVSTIS DÆMONVM INSCRIBITVR, nunc primùm reliquis adiectus est.

TOMVS PRIMVS.

Postrema editio quamplurimis notis, explicationibus, & additionibus illustrata: atque ab innumeris, quibus scatebat, mendis, quàm accuratissimè vindicata:

Et vtilissimis, copiosissimisque cùm capitum, tùm rerum Indicibus locupletata.

Auctorum nomina, ex quibus hæc prima pars constat, versa pagina indicabit.



LVGDVNI,

SVMPTIBVS PETRI LANDRY.

M. DCIIII.

posterior editio Lugduni 1669
2 vol. 4°

I. Fr. Iacobi Sprengeri, & Fr. Henrici Institoris Inquisitorum hæreticæ prauitatis Malleus Maleficarum.

II. Fr. Ioannis Nideri Theologiæ professoris Formicarium de Maleficis, & earum præstigiis ac deceptionibus.

INDEX.
ALPHABETICVS
RERVM, AC SENTENTIARVM MEMORABILIVM,
quæ ſparſim in hoc opere continentur.

***

B

Casti

Flegma

I

Mulier

Q

S

V



TABVLA QVÆSTIONVM TOTIVS OPERIS.

PRIMÆ PARTIS.

SECVN

INDEX. QVAESTIONVM.
SECVNDÆ PARTIS.

TERTIÆ PARTIS.

FINIS.



TENOR BVLLÆ APOSTOLICÆ ADVERSVS HÆRESIM Maleficarum.

INNOCENTIVS EPISCOPVS, SERVVS seruorum Dei, Ad futurā rei memoriam: Summis desiderantes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica nostris potissimè temporibus, vbique augeatur & floreat, ac omnia Hæretica prauitas de finibus fideliũ procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quæ huiusmodi pium desiderium nostrum notiuum sortiatur effectum, cunctisque propterea per nostrum operationis ministerium, quasi per prouidi operatoris sarculum, erroribus extirpatis, eiusdem fieri zelus, & obseruantia in ipsorum corda fidelium fortius imprimatur.

SANE nuper ad nostrum non sine ingenti molestia, peruenit auditum, q̃ in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec non in Maguntin. Colon. Treuerẽ. Saltzburg. & Bremen. prouincijs, ciuitatibus, terris, locis, & Diœcesibus complures vtriusque sexus personæ, proprium salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cum Dæmonibus Incubis & Succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, aliisque nephandis superstitijs, & sortilegijs, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terrę fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terrę legumina, perire, suffocari, & extingui facere, & procurare, ipsosq; homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis, quam extrinsecis doloribus &

tormẽtis afficere, & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, virosq; ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant impedire. Fidem præterea ipsam, quam in sacri susceptione Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare. Aliaq; quampluri ma nefanda, excessus & crimina, instigante humano generi inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum, ac scandalum plurimorum.

Quódque licet dilecti filij Henrici Institoris, in prædictis partibus Alemanię superioris, in quibus etiam prouinciæ, ciuitates, terræ, diœceses, & alia loca huiusmodi comprehensa fore censetur. Nec non Iacobus Sprenger per certas partes lineæ Rheni, ordinis Prædicatorum & Theologiæ professores, Hæreticæ prauitatis Inquisitores per literas Apostolicas deputati fuerunt, prout adhuc existunt. Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium, quærẽtes plura sapere quàm oporteat, pro eo, ꝙ in literis deputationis huiusmodi prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ & alia loca prædicta, illarumque personæ ac excessus huiusmodi nominatim & specificè expressa non fuerunt, illa sub eisdem partibus minimè contineri, & propterea præfatis Inquisitoribus in prouincijs, ciuitatibus, Diœcesibus, terris & locis prædictis, huiusmodi Inquisitionis officium exequi non licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem & correctionem admitti nõ debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod in prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris & locis prędictis, excessus, & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura, & æternæ salutis dispendio remanent impunita.

Nos igitur impedimenta quęlibet, per quæ ipsorum Inquisitorũ officij executio, quomodolibet retardari posset, de medio submouere, & ne labes Hæreticę prauitatis, aliorumq; excessuũ, huiusmodi in perniciem aliorum innocẽtum sua venena diffundat, oportunis remedijs, prout nostro incumbit officio, prouidere volentes, fidei zelo ad hoc maximè nos impellente. Ne præterea contingat, prouincias, ciuitates, diœceses, terras & loca prædictata, sub eisdem partibus Alemanię superioris, debito inquisitionis sub

officio

officio carerem, eisdem inquisitoribus in illis officium inquisitionis huiusmodi exequi licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus prędictis correctionem, incarcerationem, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus, & per omnia, ac si in literis prędictis prouinciæ, ciuitates, dioeceses, terræ, & loca, ac personæ, & excessus huiusmodi nominatim, & specificè expressa forent, autoritate Apostolica tenore præsentium statuimus.

Proque potiori cautela literas & deputationem prædictas ad prouincias, ciuitates, dioeceses, terras & loca, necnō personas, & crimina huiusmodi extendentes, præfatis Inquisitoribus, ꝙ ipsi, & alter eorum, accersito secum dilecto filio, IOANNE GREMPER Clerico Cōstantien. dioeces: Magistro in artibus, eorum moderno, seu quouis alio Notario publico, per ipsos, & quemlibet eorum pro tempore deputando in prouincijs, ciuitatibus, dioecesibus, terris, & locis prædictis contra quascūque personas, cuiuscunque conditionis, & præeminentiæ fuerint, huiusmodi inquisitionis officium exequi, ipsasque personas, quas in prę missis culpabiles repererint iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire, & mulctare. Nec nō in singulis prouinciarum huiusmodi parrochialibus Ecclesijs, verbū DEI fidei populo quoties expedierit, ac eis visum fuerit proponere, & prædicare, omniaque alia & singula in pręmissis, & circa ea necessaria & oportuna facere, & similiter exequi liberè & licitè valeant, plenam ac liberam eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem.

Et nihilominus venerabili fratri nostro Episcopo Argentinensi, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipse per se, vel per alium, seu alios permissa, vbi, quando, & quoties expedire cognouerit, fueritq; pro parte Inquisitorum huiusmodi seu alterius eorum legitimè requisitus, solenniter publicans, non permittat eos per quoscunque super hoc contra prædictarum & præsentium literarum tenorem, quauis authoritate molestari, seu alias quomodolibet impediri: molestatores & impedientes, & contradictores quoslibet, & rebelles, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, præeminentiæ, nobilitatis, & excellentiæ aut conditionis fuerint & quocunque exemptionis priuilegio sint muniti. Per excommunicationis, suspensionis & interdicti,

ac alias etiam formidabiliores, de quibus sibi videbitur sententias, censuras & pœnas, omni appellatione postposita, compescendo, & etiam legitimis super his per eum seruandis processibus, sententias ipsas quoties opus fuerit aggrauare, & reaggrauare authoritate nostra procuret, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis.

Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contrarijs quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri, & qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, extensionis, cōcessionis & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem attentare præsumpserit, indignationem omnipotētis DEI ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum: Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo, quadringentesimooctuagesimo quarto. Non. Decembris, Pontificatus nostri Anno primo.

Notandum Lectori: quòd sub finem huius Mallei Inquisitoris Sprengeri, sequatur etiam Approbatio & subscriptio Doctorum Vniuersitatis Coloniensis.

APO-

APOLOGIA AVCTORIS IN MALLEVM MALEFICARVM.



CVm inter ruentis sæculi calamitates, quas proh dolor, non tam legimus, quàm passim experimur, verus Oriens damno suæ ruinæ irrefragabili dissolutus, Ecclesiam, quàm nouus Oriens homo Christus Iesus aspersione sui sanguinis fœcundauit, licet ab initio varijs hæresum contagionibus inficere non cessat, illo tamen præcipuè in tempore his conatur, quando mundi vespere ad occasum declinante, & malitia hominum excrescente, nouit in ira magna (vt Ioan. in Apoc. testatur) se modicum tempus habere.

Quare & in solitam quandam hæreticam prauitatem in agro Dominico succrescere fecit, hæresim inquam Maleficarum, à principaliori in quo vigere noscitur, sexto denotando. Quæ dum innumeris machinatur insultibus, hoc tamen in singulis, quod cogitatu terribile, Deo nimium abominabile, & omnibus Christi fidelibus odibile cernitur, operibus expletur.

Ex pacto enim cum inferno, & fœdere cum morte, fœtidissimæ seruituti, pro earum prauis explendis spurcitijs, se subiiciunt. Prætetea ea, quæ in quotidianis ęrumnis, hominibus, iumentis, & terræ frugibus, ab eis, DEO permittente & virtute Dæmonum concurrente, inferuntur.

Inter quæ mala nos Inquisitores, IACOBVS SPRENGER, vnà cum carissimo, ab Apostolica sede, in exterminium tã pestiferæ Hæreseos, socio deputato: licet inter diuinorum eloquiorum. Professores, sub prædictorum ordine militantium minimi. Pio tamẽ ac lugubri affectu pensantes, quid remedij, quídve solaminis mortalib⁹ ipsis, pro salutari Antidoto foret administrandum, huic operi præ cunctis alijs remedijs pios submittere humeros dignũ iudicauimus

iudicauimus, confisi de melliflua largitate illius, qui dat hominibus affluenter, & qui calculo sumpto de altari forpice, tangit & mundat labia imperfectorum, in finem optatum cuncta perducere.

Verùm cùm in operibus hominum nil fiat adeo vtile & licitum, cui non possit aliqua pernicies irrogari. Ingeniola etiam nostra ad acumen non perueniunt veritatis, nisi lima alterius prauitatis plurimum fuerint abrasa. Ideò qui de nouitate operis nos redarguendo ęstimat, ad certamen illius confidenter accedimus.

Sciat tamen hoc ipsum opus nouum esse simul & antiquum, breue pariter & prolixum: Antiquum, certè materia & authoritate. Nouum verò partium compilatione, earumq; aggregatione. Breue propter plurimorum authorum in breuem perstrictionem: Longum nihilominus propter immensam materiæ multitudinem, & Maleficarum imperscrutabilem malitiam. Nec hoc dicimus, cæterorum authorum scriptis præsumptuosè derogando, nostrumq; opus iactanter & inaniter extollendo, cum ex nostro ingenio pauca & quasi nulla sint addita. Vnde non nostrum opus, sed illorum potius censetur, quorum ex dictis ferè sunt singula contexta.

Qoa simul ex causa, nec poëmata condere, nec sublimes theorias cœpimus extendere, sed exceptorum more prodendo ad honorem summæ Trinitatis, & indiuiduæ vnitatis super tres partes principales, originem, progressum & finem. Maleficarum Malleum tractatum nuncupando aggredimur, recollectionem operis socio, executionem verò his quibus iudicium durissimum imminet, eò quòd in vindictam malorum, laudem verò bonorum constituti cernuntur à DEO, cui omnis honor & gloria in secula seculorum Amen.

***

AVCTO

AVCTORES EX QVIBVS HOC OPVS DESVMPTVM EST, ET ab Auctore citati.

***

Dionysius Areopagita.
Ioan.Chrysostomus.
Ioan.Cassianus.
Ioan.Damascenus.
Heraclides.
Hilarius.
Augustinus.
Gregorius Papa primus.
Isidorus Episc.Hispanensis.
Itinerarium Clementis.
Remigius.
Albertus Magnus.
Thomas Aquinas.
Bernardus Abbas.
Bonauentura Cardin.
Antonius Archiep.Florent.
Petrus de Bonauentura.
Petrus Damianus.
Nicolaus de Lyra.
Glossa ordinaria.
Paulus Burgensis.
Magister Historiarum.
Magister Sententiarum.
Vincentius Beluacensis.
Guilielmus Parisiensis.
Petrus de Palude.
Petrus de Taranthasia.
Scotus.

Guido

Guido Carmelita.
Alexander de Ales.
Ioan. Nider.
Rabbi Moyses.
Compendium Theologicæ veritatis.
Vitæ Sanctorum Patrum.
Concilia.
Iura Canonica.
Boëtius.
Hostiensis.
Gratianus.
Thomas Brabantinus.
Raymundus.
Vbertinus.
Goffredus.
Cæsareus.
Bernardus.

Alij etiam sunt (amice lector) quicquid auxilij Maleficorum, & Dæmonis naturæ cognitionem appetentibus, præstare valeant: tuo calculo relinquimus diiudicandũ, quorum nomina hæc sunt.

Michaël Pselus. De natura Dæmonum.
Martinus Plantsch Episc. Tubingæ. De Maleficijs.
Astesanus de Ast. ord. Minorum, in summa de casibus.
Bartholomæus de Spina, ord. Prædicat. De Strigibus,
Ioan. Franciscus Pibus Mirandulanus. De Ludificatione Dæmonum.
Constantinus Parentinus, Seruita, de Incubis & Succubis.
Paulus Girlanda de Castellione, de Sortilegijs & tortura sortileg.

Item acta & practica Inquisitorum.

MALLEI





PRIMA PARS

MALLEI MALEFICARVM, TRIA CONTINENS, QVÆ AD MALEFICIVM CONCVRRVNT

vt sunt, dæmon, maleficus, & diuina permissio.

An Maleficium sit.

QVÆSTIO PRIMA.

VTRVM asserere maleficos esse, sit adeò catholicum quòd eius oppositum pertinaciter asserere omnino sit hæreticum. Et arguitur quòd non sit catholicum quicquam de his asserere. 26. q.5. episcopi. Qui credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinẽ trãsformari, quàm ab ipso omniũ creatore, pagano & infideli deterior est. Talia autem referuntur fieri à maleficis, ideo talia asserere non est catholicũ, sed hæreticum. Præterea nullus effectus maleficialis est in mũdo. Probatur. Quia si esset, operatione dæmonum fieret. Sed asserere quòd dæmones possunt corporales transmutationes aut impedire, aut efficere, non videtur catholicum, quia sic perimere possent totum mundũ. Præterea omnis alteratio corporalis, puta circa infirmitates aut sanitates procreãdas reducitur in motum localẽ. Patet ex 7. Physic. Quorũcunque est motus cœli, Sed dæmones motũ celi variare nõ possunt. Dionys. in epi. ad Policarpũ.

Quia hoc solius Dei est. Ergo videtur quòd nullam trāsmutationē ad minus veram in corporibus causare possint: quòd necesse sit huiusmodi transmutationes in aliquam causam occultè reducere. Præterea sicut opus Dei est fortius quàm opus diaboli, ita & eius factura. Sed maleficium si esset in mundo, esset vtique opus diaboli contra facturam Dei: ergo sicut illicitum est asserere facturam superstitiosam diaboli excedere opus Dei, ita illicitum est credere, vt creaturæ & opera Dei in hominibus & iumentis valeant vitiari ex operibus diaboli. Præterea id quod subiacet virtuti corporali, non habet virtutem imprimendi in corpora, sed dæmones subduntur virtutibus stellarum, quòd patet ex eo quòd certi incantatores constellationes determinatas ad inuocandum dæmones obseruant. ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora, & sic multo minus maleficæ. Item dæmones non operantur nisi per artem. Sed ars non potest dare veram formam. Vnde in c. de minetis. dicitur, Sciant auctores alchimiæ species transmutare non posse, ergo & dæmones per artem operantes veras qualitates sanitatis aut infirmitatis inducere non possunt, sed si verè sunt, habent aliquam aliam causam occultam absque opere dæmonum & maleficorum. Sed contra in decret. 33. quæstion. p. Si per sortiarias maleficas artes nonnunquam occulto iusto Dei iudicio permittente, & diabolo præparante. &c. Loquitur de impedimento maleficiali quo ad actus coniugales tria concurrere: scilicet maleficam, diabolum & Dei permissionem. Præterea fortius agere potest in id quod est minus forte. Sed virtus dæmonis est fortior virtute corporali. Iob. 40. Non est potestas super terram quæ ei valeat comparari, qui creatus est vt neminem timeret. Responsio. Hic impugnandi sunt tres errores hæreticales quibus reprobatis veritas patebit. Nam quidam iuxta doctrinam sancti Thomæ in 4. distinct. 24. vbi tractat de impedimento maleficiali, conati sunt asserere maleficium nihil esse in mundo nisi in opinione hominum qui naturales effectus, quorum essentiæ sunt occultæ, maleficijs imputabant. Alij qui maleficos concedunt, sed ad maleficiales effectus illos tantummodo imaginari, & phantasticè concurrere asserunt. Tertij qui effectus maleficiales omnino dicunt esse phantasticos & imaginarios, licet

dæmon

dæmon cum malefica realiter concurrat. Horum errores sic declarantur & reprobantur. Nam primo omnino de hæresi notantur per doctores in 4. præfata distinctione præcipuè per sanctum Thomam in 3. art.& in corpore quæst.dicens illam opinionem esse omnino contra auctoritates sanctorum, & procedere ex radice infidelitatis. Quia auctoritas scripturæ sacræ dicit quòd dæmones habēt potestatem supra corporalia & supra imaginationem hominum, quando à Deo permittūtur, vt ex multis scripturę sacræ passibus notatur. Ideo illi qui dicunt maleficiū nihil esse in mundo nisi in existimatione hominum, etiam non credunt esse dæmones, nisi in existimatione vulgi tantùm, vt errores quos homo sibi ipsi facit, ex sua æstimatione imputet dæmoni. Et quòd etiam ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in sensu tales quales homo cogitat, quòd & tunc creduntur dæmones videri dicamus vel etiam malefici. Et quum hæc vera fides repudiat, per quam angelos de cœlo cecidisse & dæmones esse credimus, ideo & fatemur ipsos ex subtilitate naturę suæ multa posse quæ nos non possumus. Et illi qui eos ad talia inducunt facienda, malefici vocantur, hæc ibi. Quia verò infidelitas in baptizato hæresis nominatur, ideo tales de hæresi reprehenduntur. Alij duo errores dæmones & eorum naturalem potentiam non negantes, sed inter se quo ad effectum maleficialem & ipsam maleficam dissidentes, inquantum vnus concedit maleficam realiter cooperari ad effectum, non tamen verum, sed phantasticum. Alter verò per contrarium effectum realem in læso concedens, sed maleficam phantasticè putat cooperari. Fundamentum errorum ex duobus passibus canon. qui habentur 26.quęst.v.episcopi sumpserunt, vbi primò reprehenduntur mulieres, qui credunt se cum Diana, vel Herodiade nocturnis horis equitare. Inspiciatur ibi canon. Et quia sæpè phantasticè & imaginariè talia solummodo fiunt, ideo & illi errantes, de omnibus alijs effectibus ita fieri iudicant. Secundò, quia ibi continetur quòd qui credit vel asserit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriúsve immutari aut transformari in aliam speciem, vel similitudinē quàm à Deo omniū creatore, infidelis est, & pagano deterior. Vnde propter hoc, ꝙ ibi dicitur deteriúsve immutari, dicunt illum effectum nō esse realem in maleficiato, sed tantūmodo phā-

tasticum. Sed quòd hi errores hæresim sapiant, & contra sanum intellectum canonis militant, ostẽditur primò tam per legẽ diuinã quàm etiam ecclesiasticã & ciuilẽ, & hoc in generali, demum in speciali verba canon. exprimẽdo, licet etiã in sequenti quæstione clarius hoc deducatur. Nã lex diuina in plerisque locis, præcipit maleficas non solum esse vitãdas, sed etiam occidẽdas, cuiusmodi pœnas non imponeret si nõ veraciter & ad reales effectus & læsiones cum dæmonibus cõcurrerent. Mors enim corporaliter non infligitur sine corporali & graui peccato, sed aliud de morte animæ quæ ex phantastica illusione seu etiam tentatione oriri potest. Hæc est sententia S. Thomę in 2. dist. 7. in quæstione, An vti auxilio dæmonum sit malũ. Nam Deuter. 18. præcipitur omnes maleficos & incantatores interfici. Leuitici etiam 19. dicitur, Anima quæ declinauerit ad Magos & ad Ariolos & fornicata fuerit in eis ponam faciem meam contra eam & interficiã eam de medio populi mei. Et iterum 20. Vir vel mulier in quibus pythonicus vel diuinus spiritus fuerit moriatur, & lapidibus obruent eos. Et dicuntur pythones in quibus dæmõ operatur miros effectus. Præterea propter hoc peccatum Ochozias infirmus mortuus fuit. 4. Regum 1. & Saul. 2. Paralipo. 10. Diuinorum denique eloquiorum tractatores quid aliud in eorum scriptis dicunt 2. dist. 7. & 8. tradiderunt de potestate dęmonũ & magicis artibus. Eorum scripta inspiciantur cuiuscunque doctoris super 2. librum sentent. inueniet, nullo discrepante, magos & maleficos virtute dæmonũ permittente Deo, miros effectus nõ phantasticos posse producere. Taceo de varijs alijs locis, in quibus Sanctus Thomas diffusè de huiusmodi operibus pertractat, vt in summa cõtra genti. libr. 3. capit. 1. & 2. in prima parte. q. 114. argum. 4. Et in secunda secundæ, q. 92. & 93. Inspiciantur denique postillatores & glossatores de Magis Pharaonis. Exod. 7. Inspiciantur & dicta Augustini, 18. de ciuitate Dei, cap. 17. Et in secundo de doctrina Christiana. Similiter aliorum doctorum quibus omnibus contradicere valdè absurdum est, nec à vitio hæresis excusari potest. Immo in iure hæreticus censetur quicunque errat in expositione sacræ scripturę, 24. q. 1. hęresis. Et quicunque aliter sentit de his quæ fidem concernunt, quàm Romana tenet ecclesia e. c. & q. Hæc est fides: quod denique contra sanum intellectũ canonis militent ostẽditur per legẽ

eccle-

ecclesiasticam. Nam & canones doctores super c. Si per sortiarias & maleficas artes. 24. q. 1. & extra de frigidis & maleficiatis, quid aliud portendunt nisi de maleficiali impedimento circa actus coniugales declarare quomodo dirimit cõtractum aut contrahendum matrimonium. Dicunt enim sicut & Tho. in 4 vbi supra, quòd si maleficium superueniat matrimonio ante carnalem copulam, tunc si est, perpetuum impedit & dirimit matrimonium contractum, cuiusmodi sententia non daretur super illusorium & phantasticũ effectum, vt de se patet. Videatur Hostien. in summa copiosa, similiter Gotfri. & Raymund qui etiam nullibi leguntur difficultasse, an talis effectus posset censeri imaginarius & non realis: sed hoc tanquam per se notum relinquebant, & quomodo posset censeri perpetuus vel temporalis declarant si post triennium duraret, nec dubitabant an imaginariè per maleficam seu illusoriè intromitteretur. Sed quòd verè & realiter potest talis defectus procurari virtute dæmonis propter pactum cum eo initum, vel etiam per ipsum dæmonem absque malefica, licet hoc rarissimè fiat in ecclesia vbi sacramentum matrimonij meritorium existit: sed quod inter infideles hoc contingat, hoc est, quia iusto titulo illos possidere se cernit, vt Petrus de Palude in suo quarto recitat, de sponso qui desponsauerat idolum, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, quam tamen cognoscere non potuit propter diabolum qui semper se in corpore assumpto interposuerat, cum tamen in ecclesia diabolus conatur potius per maleficas propter suum lucrum in perditionem animarum tales effectus intromittere & qualiter hoc facere potest, & quibus medijs, inferius declarabitur, vbi de septem modis nocendi hominibus per consimiles effectus tractabitur. Ex alijs etiam quæstionibus quas Theologi & canonistæ circa hanc materiam mouent, hoc idem patet, discutientes quomodo possit tolli, & an licitum sit per aliud maleficium tollere, & quid, si malefica mortua sit, per quam maleficium est immissum: de quo casu Gotfridus in sua summa mentionem facit, de quibus in quæstionibus tertiæ partis patebit. Cur denique tam diligenter canonistæ varias pœnas promulgassent, distinguendo de occulto & manifesto peccato maleficorum, seu potius diuinatorum, cum noxia superstitio varias habeat species, vt noto-

rium sit eucharistia denegetur. Si occultum pœnitentiam 40. dierum, de conse. distinct. 2. pro diacon. Item si clericus quòd deponendus & in monasterio detrudēdus. Si laicus, excommunicandus. 26. q. v. Non oportet. Item quòd tales infames debeant censeri, & qui ad eos concurrunt, immo nec ad accusationem debet admitti. 2. q. 8. quisquis nec. sed per legem ciuilem hoc idem ostēditur. Nam Azo in summa super 9. li. codicis, rubrica de maleficis. l. post corneliā. de siccarijs & homicid. dicit. Sciēdum quod omnes illi quos vulgus maleficos vocat, & etiam illi qui artem damnādi sciunt, patiuntur capitalem pœnam. vt l. nemo. C. de malefic s. Item inferūt pœnā. l. culpa. l. nullus. Hæ enim leges his verbis vtūtur, Nemini permittitur diuinare, alioquin suppliciū capitis gladio vltore feret prostratus. & subdit, Sūt & alij qui arte magica vitæ innocentum insidiantur, animos mulierum ad libidinem flectunt, & hi bestijs obiiciuntur. vt e. C. l. multi. Decernunt etiam leges quod ad eorum accusationem quilibet admittatur, sicut & canon. in c. in fauorem fidei. lib. 6 de hære. vnde subditur ibidem, Ad hanc accusationem quilibet admittitur quasi in crimine læsæ maiestatis. Ipsam enim prope modum pulsant maiestatē diuinam. Item quod quæstionibus ad interrogandum subiiciantur. Subdit, & quilibet nulla dignitate obstante, quæstioni subiicitur, & qui cōuincitur, vel si detegat facinus suum, sit eculeo deditus, vngulisque sulcantibus latera, perferat pœnas dignas suo facinori. vt eo. C. l si ex. &c. Nota quòd olim duplici pœna tales plectebantur capite & vngulis, ad dilacerationem corporis seu ad deuorandum bestijs obiiciendo. Iam autem cremantur fortè propter fœmineum sexum. Item prohibent participationem. Vnde subditur, sed nec permittantur tales ad limen alterius accedere, alioquin concremantur bona, nec aliquis debet eo suscipere vel consulere, alioquin deportantur in insulā, & omnia bona publicantur. Hic notatur pœna exilij cum amissione omniū bonorū qui tales consulunt aut suscipiūt. Has pœnas vbi prędicatores populis, & rectorib. terrarū publicant, plus aduersus maleficas, quàm ex alijs scripturarū allegationib. marcescūt. Prætere a & per leges cōmēdantur qui eorum maleficijs obstant. Vide vbi supra, l. eorum. Alij autem qui faciūt id ne labores hominū vētorum grandinisq; lapidatione sternantur, non pœna, sed præmio digni sunt. Qualiter autem sit licitum

talia

talia impedire inferius patebit, vt prius tactũ est. Omnia autem hæc negare aut friuolè illis resistere, quomodo potest scrupulo hæreticę prauitatis carere, iudicet vnusquisque, nisi fortassis eum ignorantia excusabit, sed cuiusmodi ignorãtia excusat, statim inferius patebit. Concludendo ex omnibus præmissis catholicam & verissimam assertionem, ꝙ malefici sunt, qui dęmonum auxilio propter pactum cum eis initum, maleficiales reales effectus, permittente Deo, procurare possunt, non excludendo quin & præstigiosos effectus & phantasticos etiam per media præstigiosa producere valeant. Sed quia præsens speculatio super maleficiales effectus versatur, qui plurimum ab alijs differunt: ideo per hoc nihil ad propositum cum tales potius sortilegi vel incantatores dicantur, quàm malefici. Demum quia fundamentũ sui erroris capiũt ex verbis can. præcipuè duo vltimi errores non loquendo de primo qui seipsum condemnat, dum nimium contra veritatem scripturæ exorbitat. Ideo ad sanum intellectum canonis est procedendum. Et primo contra primum errorem dicẽtis medium esse phantasticum, sed extrema esse realia. Vbi notandum, quòd quatuordecim sunt species capitales in genere superstitionis, quas recitare causa breuitatis non expedit: quia clarè recitantur ab Isidoro, 8. Etymolog. & secunda secundæ per sanctum Tho. q. 92. Tum etiam quia inferius vbi de grauitate huius hæresis tractabitur, de ipsis mentio erit. & hoc quęstione vltima huius primę partis. Et species sub qua huiusmodi mulieres continentur, vocatur species pythonũ, in quib. dæmon vel loquitur vel mira operatur. Et est sæpius prima in ordine. Species autem sub qua malefici continẽtur vocatur species maleficiorum. Et quia inter se plurimum distant nec oportet ꝙ qui in vna specie laborat, quòd etiã sub alijs comprehendatur. Ideo sicut canon de illis mulierculis mentionem facit & non de maleficis. Ita falsè canonem interpretatur qui huiusmodi imaginarias deductiones corporum ad totum genus superstitionis per omnes species eius reducere vult, vt sic illæ mulieres imaginariè solum, ita & omnes maleficè transferãtur & peramplius canonẽ falsificat qui ex illo arguere vellet maleficã solum modo imaginariè ad effectum maleficialem ęgritudinis vel morbi concurrere. Præterea tales sic errantes peramplius reprehenduntur dum extrema concedunt realia, scilicet dæmonem operantem, &

effectum morbi realem, medium autem instrumenti, scilicet personam maleficam, dicũt fantasticè cõcurrere, cum tamen medium semper naturam participat extremorum. Nec valet si dicatur quod etiam phantasia sit quid reale, quia sicut phantasia vt talis, nil potest efficere nec concurrere ad dæmonis operationem nisi per pactum initum cum dæmone in quo pacto malefica se totam obtulit & astrinxit, diabolo verè & realiter & non phantasticè aut imaginariè solum: ita etiam oportet quòd cooperetur diabolo verè corporaliter. Nam & ad hoc sunt omnia maleficiorum opera, vbi semper aut per visum aut per locutionem alicuius maleficij instrumenti repositi sub limine domus operatione sua maleficia exercent, prout in sequenti quæstione patebit. Præterea si quis verba canonis diligenter inspiciet, considerabit quatuor quæ prædicatores, & sacerdotes per ecclesias sibi commissas omni cum instantia populo prædicare debent, scilicet, quòd extra vnum Deum nemo arbitretur aliquid esse numinis vel diuinitatis. Secundò quod cum Diana vel Herodiade equitare est cum diabolo (qui se ita fingit & nominat) transmeare. Tertiò quod talis equitatura sit tunc phantastica quando diabolus mentem per infidelitatem sibi subiectam agitat taliter vt ea quæ solò spiritu fiant corporaliter fieri creduntur. Quartò quòd tali domino habeant in omnibus obedire. Vnde ad maleficiales actus hæc verba extendere est absurdum, cum sint diuersæ species. An autem malefici etiam localiter transferantur in sua specie superstitionis, vel solum imaginariè sicut pythones tractabitur de illo in cap. 2. partis cap. 3. quod vtroque modo. Et sic secundus error cum primo elidi tur quod ad fundamentum & sanum intellectum canonis. Tertius insuper qui ex verbis canonis effectum maleficialem asserit fantasticum ex verbis canonis etiam eliditur: nam in eo quod dicit qui credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinem transformari quàm ab ipso omnium creatore, &c. infideli deterior est. Hæ tres partes si nudè intelligantur, sunt contra processum scripturæ & determinationem doctorum. Nam posse fieri aliquas creaturas à maleficis vtpote vera animalia imperfecta, inspiciatur sequens canon, nec mirum post allegatum canon. episcopi, quid Augustinus determinat de magis Pharaonis qui virgas in serpentes

pentes verterunt, inſpiciatur gloſſ.ſuper illud Exod.7. Vocauit Pharao ſapientes, Inſpiciatur & alia gloſſa Strabi. quòd dæmones diſcurrunt per mundum quando per incantationem malefici per eos aliquid efficere conantur & colligunt diuerſa ſemina & ex eorum adaptione poſſunt prorumpere diuerſas ſpecies.Inſpiciatur & Albertus in lib.de animalibus. Inſpiciatur & ſanctus Thom. 1.parte.q.114.artic.4. Quorum dicta breuitatis cauſa omittuntur.ſolùm hoc ſupereſt vt intelligatur ibi fieri, pro creari, ſecundum etiam quod in melius deteriúſve valeat tranſmutari, intelligatur ſolummodo à Deo auctoritate, & ad correctionem ſeu etiam punitioné: ſæpius tamen iſta miniſterio dæmonum exercentur:& ſicut de primo dicitur,Dominus percutit & ipſe medetur, & ego occidam & ego viuere faciam.Ita de ſecundo dicitur immiſſionem per angelos malos vt ſupra tactum eſt. In præfato denique ca.nec mirum. inſpiciantur verba Aug. quæ dicunt maleficos & eorum operationes hominibus interdum non ſolum infirmitatem, ſed etiam mortem inferre. Tertium etiam ſanè intelligere expedit cum moderni malefici ſæpius opere dæmonum transformantur in lupos & alias beſtias. Sed canon loquitur de reali transformatione & eſſentiali, & non de præſtigioſa,quæ ſæpius fit, de qua etiam Aug.xviij. de ciuitate Dei.cap.xvij. multa refert vt de famoſiſſima maga Circe & de ſocijs Diomedis & de patre Præſtantij. De qua materia in capitulis ſecundę partis patebit.& an ſemper ſunt præſentes vel abſentes malefici, & an illam formam diabolus aſſumit vel ipſe homo per ſe videatur talis.capitul. 6. & 7.

An ſit hæreſis maleficos aſſerere.

SED quia ſecunda pars quæſtionis dixit quod his oppoſitum aſſerere pertinaciter ſit hæreticum.quæritur, an tales debeant habere tanquam manifeſtè deprehenſi in hæretica prauitate, vel ſolum vt de hæreſi vehementer ſuſpecti. Et videtur quod primo modo,nam Bernardus in gloſſ. ordinaria,in c.ad abolendam.§.præſenti.& verſ.deprehenſi.extra de hære.Pręſenti nihilominus ordinatione ſancimus,vt quicunque manifeſtè fuerint in hæreſi deprehenſi, &c. declarat quod tribus modis quis cenſetur manifeſtè deprehenſus, facti videlicet euidentia,quia publicè prædicat hęreſim vel legitima probatione per teſtes vel ex ſua confeſſione. Et quia

tales publicè prædicant seu temerè contra præfata omnia se opponunt asserentes maleficas non esse: aut quòd nullo modo valeant hominibus nocere. ideo tanquam manifestè deprehensi in tali prauitate sub distinctione continentur. Ad eundem etiam sensum est eiusdem Bernard. gloss. in cap. excommunicamus secundo, super verbo deprehensi publicè. Ad idem etiam facit cap. super quibusdam. extra de verborum significatione. Inspiciat ibidem lector cap. & reperiet veritatem. Sed contra, quia hoc nimis durum videtur, tum propter pœnam annexam quæ notatur in cap. ad abolendam. §. in præsenti. extra de hæret. vbi in clerico ponitur degradatio & quòd secularis relinquatur arbitrio potestatis secularis animaduersione debita puniendus, tum etiam propter ignorantiam & multitudinem eorum qui culpabilis in tali errore cernitur & ex multitudine tali rigor iustitiæ est temperandus. dist. xl. vt constitueretur. Responsio cùm nostra sit intentio potius à vitio hæresis huiusmodi prædicatores pro posse excusare quàm incusare, cùm vt dicitur extra de præsum. c. literas. §. quocirca mandamus. quatenus cùm propter solam suspicionem quamuis vehementem nolumus illum de tam graui crimine condemnari, &c. vbi gloss. super condemnari. Procedi potest contra talem sic vehementer suspectum, sed non debet propterea condemnari nisi adsit vt ibidem declaratur, violenta suspitio: attamen quia suspitionem excludere non possumus, & hoc propter friuolas eorum assertiones contra fidei veritatem, & cum hoc triplex sit suspitio, leuis, vehemens & violenta, de quibus in c. accusatus, & c. cum contumacia. lib. vj. de hære. & per notata per Archidiaconum, & Ioan. Andream super cap. accusatus. & verbo vehemens. & de præsump. cap. literas. De violenta etiam loquitur canon dist. xxiiij. quorundam. ideo quęrendum cuiusmodi suspitioni talia prædicans subiacet. Et quidem cum talia dogmatizantes, non æqualiter se ad huiusmodi errores habere noscuntur, eo quod aliqui ex simplici ignorantia iuris diuini aliqui etiam sufficienter informati adhuc fluctuãt vacillando, & plenè assentire nolunt, & cum error in mente hæreticum non faciat, nisi adsit pertinacia voluntatis. oportet etiam dicere quòd ad suspitionem super crimen hęreseos non se æqualiter habeant, attamen quia per ignorãtiam putant se posse euadere. Aduertant paululum quàm grauiter

peccant

peccant qui ex huiusmodi ignorantia, delinquunt. Nam licet multiplex sit ignorantia, tamen in rectoribus animarum ignorantia quæcunque sit, non potest dici ignorantia inuincibilis seu ignorantia particularis, secundũ philosophos, quæ à Iuristis & Theologis dicitur facti. Sed cẽsetur in eis ignorantia vniuersalis quæ est ignorãtia iuris diuini, quia est eorum quæ quis de iure ex lege diuina scire tenetur. di. 41. Nicolaus Papa, dispensatio cœlestis seminis nobis iniuncta est. Væ si non aspersetimus, væ si tacuerimus. Tenetur enim habere scientiã sacræ scripturæ, di. 36. per totum. Et hoc ad subditorũ animas informandas eadẽ dist. c. 2. §. ecce. & §. Si quis vult: licet secundum Ray. Host. Th. non requiratur ꝙ habeãt scientiam eminentem, sed ꝙ habeant competentem, id est, sufficientem ad suum officium exequendũ. Attamẽ pro illorum aliquali consolatione, dummodo damna præcedẽtia lucris sequentib. deinceps recompensant est eis aduertẽdum ꝙ hic ignorantia iuris licet dicatur interdũ affectata & supina, dicitur tamen affectata, id est voluntaria dupliciter. Quia interdum cum scientia intentionis, interdum cum ignorantia intẽtionis: prima in nullo excusat, sed dãnat. De qua Psal. Noluit intelligere vt bene ageret. Secunda tamen diminuit voluntarium ita & peccatũ. Quia fit quãdo quis tenetur aliquid scire, sed nescit quid teneatur, quę etiam fuit in Paulo primo Timoth. primo. Misericordiã consequutus sum, quia ignorãs feci in incredulitate. Quia tamen dicitur affectata indirecte, quia propter alias occupationes negligit addiscere ea quæ scire tenetur, nec vult laborare in studio ad sciendum illa & excusat nõ à toto, sed à tanto. Et etiã iuxta Ambr. super illud Rom. 2. An ignoras ꝙ benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? dicit grauissimè peccas si ignoras, grauissimè, id est, valdè periculosè. Ideo præsertim iam in temporibus ad succurrendum animarum periculis omnẽ ignorantiam repellamus, & durissimum iudicium quod nobis imminet super districtam rationem & talentum nobis creditum semper præ oculis habeamus, ne ipsa ignorantia etiam in nobis notetur crassa vel supina per metaphorã hominis crassi vel supini, qui non videt etiam ea quæ coram ipso sunt. Dicit enim Cancellarius in floribus regularium moralium, & in secunda regula quod culpabilis ignorãtia iuris diuini non cadit in facientem quod in se est. Ratio est, quia Spiritus sanctus talem hominem

minem de necessarijs ad salutem, quæ vires eius excedunt docere immediatè paratus est. Ad primum argumentum solutio patet per sanum intellectum canonis. Ad secundum dicit Pe. de Tharam. Perimeret vtique ea magna sua inuidia, qua aduersus hominem agitatur, si à Deo permitteretur. Quod autem Deus permittit sibi aliqua, & aliqua non, hoc cedit in maiorem ipsius diaboli contumeliam & displicentiam quod Deus in omnibus vtitur eo contra suam voluntatem ad manifestationem gloriæ suæ. Ad tertium dicitur quod ante rationem ægritudinis aut alterius effectus maleficialis semper præcedit aliquis motus localis inquantum dæmon per maleficam colligit determinata actiua quæ videlicet lædere possunt, & apponit determinatis passiuis ad inferendum dolorem vel nocumentum aut actum aliquem spurcissimum. Et si quæritur an motus ille rerum à dæmone localis reducatur in motum cœlestem, dicendum est quod non. Quia non mouentur ex virtute naturali, sed mouentur ex obedientia naturali qua subiiciuntur virtuti dæmonis, qui habet hoc ex virtute naturæ suæ quod potest supra corpora. Hoc dico, non quòd possit influere rebus materialibus aliquam formam vel substantialem vel accidentalem absque adminiculo alterius rei naturaliter. Sed quia potest Deo permittente res localiter mouere & ex rebus coniunctis dolorem vel aliquam qualitatem producere. Vnde effectus maleficialis non subiicitur motui cœli, sicut nec ipse dæmon, licet res illæ & infima subiiciantur. Ad quartum dicendum est, Opus Dei potest opere diaboli omnino vitiari, prout ad præsens loquimur de effectu maleficiali. Sed quia hoc non potest nisi diuina permissione, ideo non sequitur quod diabolus sit Deo fortior: demum quia non vitiat opera Dei per violentiam cum sic etiam destruere posset. Ad quintum simpliciter notum est quòd corpora cœlestia non habent virtutem imprimendi in dæmones, cum nihil agat vltra suam virtutem, sed quod magis aduocati sub certa constellatione veniunt, duplici ex causa hæc facere videntur. Primò quia sciunt virtutem illius constellationis iuuare ad effectum quem magis optant. Secundò faciunt vt homines inducant ad venerandum aliquod numen in stellis, ex qua veneratione etiam ante tempora ritus idololatriæ processit. Ad vltimum quantum ad terminos argumenti super aurum alchi-

michum

michum, dicendum secundum sanctum Tho.in 2. dist.6.in solutione huius argumenti, vbi declarat de virtute dæmonum in operando. Quod licet quædam formæ substantiales per artem induci possint virtute naturalis agentis, vt quando forma ignis inducitur per artem in lignum, hoc tamen non potest fieri vniuersaliter, eò quòd ars non potest inuenire semper seu coniungere propria actiua proprijs passiuis, potest tamen facere aliquid simile, & sic alchimistę faciunt aliquid simile auro, quantum ad accidẽtia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quia forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur alchimistæ, sed per calorem Solis in loco determinato vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequẽtem speciem Et simile est de alijs eorum operationibus. Ad propositum, Dęmones operantur per artem circa effectus maleficiales, & ideo absque adminiculo alterius agentis nullam formam substantialem vel accidentalem inducere possunt, & quia non dicimus quòd maleficia inferant partem absque adminiculo alterius agentis, ideo etiam cum tali adminiculo potest veras qualitates ægritudinis aut alterius passionis inducere, sed qualiter hæc adminicula seu administrationes instrumentorum habent ad effectum maleficialem cum dæmonibus concurrere, vel non, patebit per sequentia.

An dæmon cum malefico concurrat.

QVÆSTIO II.

AN catholicum sit asserere quòd ad effectum maleficialem semper habeat dæmon cum malefico concurrere, vel quòd vnus sine altero, vt dæmõ sine malefico, vel è conuerso talem effectum possit producere. Et arguitur primò quod dæmon sine malefico. Aug.in lib.83.q. Omnia quæ visibiliter fiunt, etiam per inferiores potestates aëris fieri posse creduntur. Sed omnia nocumenta corporalia non sunt inuisibilia, sed potius sensibilia, igitur etiam à dæmonibus fieri possunt. Præterea ex scripturis nocumẽta Iob illata, vbi ignis de cœlo cecidit, & familiam cum gregibus pecorũ vno impetu consumpsit, & turbo domum deiiciens liberos occidit, dæmon per se absque maleficis concurrente, tantummodo diuina permissione operatus est. Ergo à simili in alijs qui maleficis ascribuntur, patet & de septem viris sacrę virginis,

quos

quos dæmon occidit. Præterea quicquid poteſt virtus inferior abſque adminiculo virtutis ſuperioris, poteſt & virtus ſuperior abſque adminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior poteſt concitare grandines, & inducere infirmitates abſque auxilio virtutis ſuperioris. Dicit enim Albertus de Proprietatibus rerum, quòd ſaluia putrefacta modis, vt ibidem ponit, ſi proiecta fuerit in fontem mirabiles concitabit in aëre tempeſtates. Præterea ſi dicatur quòd dæmon vtitur maleficio non propter indigentiam, ſed propter eius quam quærit perditionem. Contra Ariſto. 3. Ethi. Malicia eſt quid voluntarium, quod probat per hoc quòd nullus operatur iniuſtè, voluntariè non volens iniuſtum eſſe, & voluntariè ſtuprantem non velle incontinentem eſſe, & per hoc etiam legiſlatores puniunt malos quaſi voluntariè mala operantes. Dæmon ergo ſi operatur per maleficam, operatur tanquam per inſtrumentum, & cum inſtrumētum dependet à voluntate principalis agentis, non voluntariè agit, ſi concurrit, & non erit ei actio imputanda, nec per conſequens punienda. Sed contra quòd nihil poſſit inficere inferior abſque maleficis. Primò de generatione, Omnis actio eſt per contactum. Et quia non eſt aliquis contactus dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis commune, ergo vtitur aliquo inſtrumento illi influendo virtutem lædendi per contactum. Iuxta hoc etiam quod maleficia poſſint fieri abſque opere dæmonum. Probatur per textum & glo. ad Gal. iii. O inſenſati Galatæ quis vos faſcinauit veritati non obedire. glo. quidam habent oculos vitentes qui ſolo aſpectu inficiūt alios & maximè pueros. Eſt ad hoc etiam Auicen. 6. naturalium libr. 3. cap. vlt. ita dicens, Multoties autem anima operatur in corpore alieno ſicut in proprio, quemadmodum eſt opus oculi faſcinantis & ęſtimationis operantis. Et eandem ſententiam etiam ponit Algazel. lib. 5. ſuo phyſicor. c. 10. Putat etiam Auicenna, licet non teneatur in illo, quòd virtus imaginatiua etiam abſque viſu poſſit extranea corpora immutare, vbi nimis extendit virtutem imaginatiuam, & capimus hic virtutem imaginatiuam non inquantum diſtinguitur cōtra alias virtutes ſenſitiuas interiores, vt eſt ſenſus cōmunis, & phantaſia & æſtimatio, ſed inquantum includit omnes illas virtutes interiores. Eſt benè verum quòd talis virtus imaginatiua poteſt tranſmutare corpus coniunctum, ſcilicet illud in

quo

quo est, sicut homo potest ambulare supra trabem quæ est in medio viæ. Si verò posita fuerit super aquam profundam non audebit ambulare super eam, eo quod imaginabitur in eius anima forma cadendi vehementer impressa, cui obedit materia eius & virtus membrorum eius,& nõ obediunt eius contrario,scilicet ad directè ambulandum.In hoc ergo conuenit hæc immutatio cum oculo fascinantis inquãtum immutatur corpus proprium,primo scilicet non corpus alienũ, de qua immutatione nunc loquimur. Præterea si dicatur ꝙ talis immutatio causatur à corpore viuo,mediante anima in aliud corpus viuum.Cõtra. Quia ad præsentiam interfectoris manat sanguis ex vulneribus occisi. Ergo etiam absque virtute animæ, corpora possunt mirabiles effectus producere.Item homo viuens,& prope cadauer hominis occisi transiens, etiam non sentiendo illud, adhuc terrore concutitur. Præterea sicut res naturales habent quasdam virtutes occultas,quarum ratio ab homine assignari non potest,sicut quod adamas trahit ferrũ,& multa quæ Augu.enumerat 20.de ci. Dei. Ita mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis certis rebus vti possunt,absque auxilio dæmonũ quæ etiam nostram rationem excedunt. Et quia excedunt, non debemus propterea dæmonibus quasi ex maleficis insimul conuersantes ascribere.Præterea malefici certis vtuntur imaginibus & rebus instrumentalibus quas interdum ponunt sub limine ostij domus, aut ad certa loca vbi pecudes cõueniunt,aut etiã homines qui maleficiãtur,& interdũ moriuntur. Sed quia huiusmodi effectus possunt euenire ex imaginibus illis, in quantum habent quasdã influentias corporib. cœlestibus receptas probatur. Nam sicut corpora naturalia subduntur corporib.cœlestibus, ita & artificialia.Sed corpora naturalia possunt recipere quasdã virtutes occultas, ergo, &c. & artifi. Vnde videtur quod eorũ opera possent per tales impressiones practicari & nõ per dæmones. Præterea si vera miracula possint fieri ex potestate naturæ in eo quod operatur,ita & miranda & horribilia & stupenda opera ex virtute naturæ probatur. Nam Grego.dicit 2. dial. Sancti miracula faciunt, aliquando ex prece, aliquando ex potestate.Exemplum datur de vtroque. Petrus orãdo suscitauit Thabitham mortuãm,Ananiam, & Sapphiram mentientes morti,increpando tradidit absque prece. Ergo & homo per virtutem

sua

ſuæ animæ poterit materiam corporalem in alteram etiam tranſmutare, ſeu immutare de ſanitate in infirmitatẽ, & ecõuerſo. Præterea corpus humanũ eſt nobilius quàm alia corpora inferiora, ſed propter apprehenſionem animæ humanę immutatur corpus humanũ ad calorem & frigus, vt patet in iraſcentibus & timẽtibus, immo etiam hæc immutatio pertingit quandoque vſque ad ægritudinem & mortem. Ergo multo magis poteſt ſua virtute materiam corporalem immutare. Sed contra eſt. Subſtantia ſpiritus, non poteſt imprimere aliquam formam, niſi adminiculo alterius agentis, vt ſupra tactũ eſt. Vnde & Auguſ. in præfato libro: Non eſt putandum iſtis tranſgreſſoribus angelis ad nutum ſeruire hãc viſibilium rerũ materiã, ſed ſoli Deo. Ergo multominus homo ex poteſtate naturali efficere poteſt effectus maleficiales. Reſpondeo, quia non deſunt errantes in hac materia, maleficas excuſantes, & dæmones tantũmodo aut inculpantes, aut quibuſdam naturalibus tranſmutationibus earum facta aſcribentes. Ideo horũ falſitas oſtenditur, primò per deſcriptionem maleficarum, de qua Iſid. 8. Etymo. cap. 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, ſcilicet, mala præ cunctis malefactoribus efficientia, vnde ſubdit, Hi elementa cõcutiunt, opere ſcilicet dæmonum ad grandines & tempeſtates concitandas. item dicit mentes hominũ turbant, intellige ad amẽtiam, odium & amorem inordinatum. Item ſubdit, hac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantum carminis animas interimũt. Ad idem 26. q. v. c. nec mirum, & ſunt verba Auguſtini. in d. lib. de ci. Dei. vbi declaratur qui dicuntur magi & malefici. Magi ſunt, qui vulgo dicuntur malefici, & ob facinorum magnitudinem ſic nuncupantur. Hi ſunt qui permiſſu Dei elementa concutiunt, hominum turbant mentes, minus confident in Deo, ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantũ carminis interimunt homines. Vnde & Lucanus, Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni incãtata perit, dæmonibus enim accitis audẽt ventillare & quouſque ſuos perimant malis artibus inimicos. Ex quibus patet quòd in huiuſmodi operibus ſemper habent dæmones cum maleficijs concurrere. Secundo quia cum quadruplices effectus pœnales aſſignare poſſumus, ſcilicet miniſteriales noxiales, maleficiales & naturales, & miniſteriales dicuntur qui miniſterio bonorum angelorũ ſicut noxiales malorum

ſpirituum

spirituum immittuntur. Moyses enim Ægyptum in decem plagis ministerio bonorum percussit. Vbi Magi in nouem tantùm per malos spiritus concurrerunt. Et triduam pestem propter peccatum Dauid circa numerationem populi cōmissum, & de 72. millibus hominum vna nocte prostratis per exercitum Sennacherib, vtique hæc per Angelos Domini, id est, per bonos Dominum venerantes & cognoscentes peracta fuerunt. Noxiales verò effectus cùm in scripturis nominantur immissiones per Angelos malos, secundum quas populus ille in deserto sæpè percussus fuit. Et maleficiales effectus dicuntur, quando Dæmon per Maleficos & per Magos operatur. Sicut & naturales, qui ex influentijs corporum cœlestium ex istis inferioribus circa mortalitates, sterilitates terrarum & grandines, & hęc similia causantur.

Noxiales.

Maleficiales.

Naturales.

Et inter hos effectus magna fit differentia. Ideò cùm Iob noxiali plaga fuit à Dæmone percussus & non maleficiali, ideò nihil ad propositum. Si qui verò curiosus instaret sicut plerunque hæc materia curiosas patitur à maleficarum defensoribus instantias, semper in cortice verborū aërem verberantes, & medullam veritatis nunquam penetrantes: Cur Iob non maleficiali affectu per Dæmonem sicut noxiali percussus fuit. His curiosè etiam responderi potest, quòd Iob fuit percussus à diabolo solùm, & non mediante Malefico vel Malefica. Quia hoc genus superstitionis nondum erat inuentum: Diuina tamen prouidētia voluit, vt potestas Dæmonis mundo, ad præcauendum eius insidias, pro Dei gloria innotesceret, cùm nihil, nisi à Deo permissus efficere potest.

Iob plaga.

Tempore Iob Maleficæ non erant.

Et de tempore quidem, quo primus genus superstitionis inuentum fuit; dico primum genus, quò ad Dæmonum inuocationem, non quò ad puram Idololatriam; Dicit Vincentius in Speculo Historiali, allegans plures Doctores, quod primus inuentor artis Magicæ & Mathematicæ fuit Zoroastres, qui dicitur fuisse Cham filius Noë. Hic secundum August. de Ciuit. Dei solus risit nascendo, & hoc non nisi opere Diaboli. Hic etiam cùm esset rex, superatus est à Nino filio Beli, qui ædificauit Niniuem, vel amplius, sub quo cœpit regnum Assyriorum tempore Abrahæ.

Hic etiam Ninus, ob inordinatum amorem patris fecit

Magia quando inuenta.

Cham risit cùm nasceretur operante Diabolo.

Origo adorationis imaginum.

fieri imaginem patri mortuo, ad quam quicunque confu-giebât malefactores, liberi erant ab omni punitione debi-ta. Et ex hoc cœperunt homines Imagines adorare, vt Deos sed hoc post primam ætatem: quia sub illo tempore non erat Idololatria propter recentem memoriam creatio-nis mundi, vt dicit S. Thom. in 2. q. 95. art. 4. Vel etiam in-cepit à Nembroth, qui cogebat hominem ignem adorare: & sic in secunda ætate incepit Idololatria, quæ est primum genus superstitionis, sicut Diuinatio secundum, & obser-uantia tertium.

Primum genus superstitionis Idololatria.
Secundum Diuinatio
Tertium Obseruantia.
Diuinationis tria genera.

Maleficorum autem ritus reducitur ad secundum genus superstitionis, scilicet ad Diuinationem, quæ fit per expres-sam Dæmonum inuocationem: Cuius etiam sunt tria ge-nera, scilicet Necromantia, Planetarij, seu potius Mathema-tici, & Diuinatio per Somnia.

Hæc ideò posui, vt prius lector intelligat noxias illas ar-tes non subitò, sed processu temporis fuisse inuentas, nec absonum esse asserere Maleficas tempore Iob non fuisse. Si-cut enim per incrementa temporum, vt Gregor. in Mora-libus dicit, creuit sciẽtia Sanctorum: ita & noxiæ artes Dæ-moniorum: Et sicut iam repleta est terra sciẽntia Domini, Esa. 11. Ita iam mundi vespere ad Occasum declinante, & malitia hominum excrescente, & charitate refrigescente, superabundat omnis maleficiorum iniquitas.

Ipse tamen Zoroastres cùm esset intentus illis artibus solummodò consideratione Astrorum à Diabolo succen-sus est. Hæc vbi suprà.

Quando Malefici inceperint cum Dæmonibus colludere.

De tempore autem quo Malefici leguntur cum Dæmo-nibus ad maleficia inferenda conuenisse, tactum est supra. Et habetur Exodi lib. septimo quò ad Magos Pharaonis, qui in plagis super Ægyptum Dæmonum assistentia, sicut Moyses ministerio bonorum Angelorum, signa plurima perpetrarunt.

Conclusio superiorum.
Responsio ad argumenta.

Vnde concluditur veritas Catholica, videlicet, quòd ad effectum maleficialem, licet non ad effectum noxialem, semper habet maleficus cum Dæmone concurrere. Et per hæc patet responsio ad argumenta.

Nam ad primum non negatur, quin effectus noxiales qui visibiliter cernuntur super homines, iumenta, terræ fru-ges, & qui etiam ex influentijs corporum cœlestium sæpe

prouen-

Proueniũt, etiam à Dæmonibus, Deo permittente, inferuntur. Dicit enim August. 4. de ciuitat. Dei Dæmonibus subsuut ignis & aër, quantum eis à Deo permittitur: Patet & per glossam super illud. Immissiones per Angelos malos: quæ dicit, Deus punit per malos Angelos. Ex quibus etiã patet responsio ad secundum de Iob, & ex his quæ prius tacta sunt de initio artis Magicæ. Et ad tertium, de saluia putrefacta, & in puteum proiecta dicitur, quòd licet sequatur effectus noxialis absque auxilio Dæmonis, licet non absque influentia corporis cœlestis. Loquimur autem de effectu maleficiali: Vnde non est simile. Ad quartum dicitur verum esse, quòd Dæmones vtuntur Maleficis tantum modò propter eorum perditionem. Et cùm infertur, quòd non essent puniendi, quia concurrunt tanquam instrumẽta, quæ mouentur ad nutum non proprium, sed principalis agentis. Respondetur, quòd sunt instrumenta animata & liberè agentia, & licet post expressum pactum, initum cũ Dæmonibus, non iam sint suæ libertatis. quia vt ex earum fassionibus accepimus, & loquor de mulierculis combustis, ad plurima maleficia coactè, si verbera Dęmonum subter fugere volunt, cóoperantur, prima tamen professione, qua spontè se Dæmonibus subiecerunt, manent ligatę.

Ad alia verò argumenta, in quibus probatur, malefic ales effectus posse absque opere Dæmonum à vetulis procurari. Dicendum, quòd ex vno particulari, cõcludere vniuersale est dissonum rationi. Et cùm in tota (vt videtur) Scriptura Sacra, non inuenitur tale, nisi hîc vbi agitur de fascinatione seu inuultuatione vetularum, ideò non valet per hoc concludere, quòd semper habeat ita euenire. Insuper est dubium per gloss. An absque opere Dæmonum talis fascinatio fieri possit, eò quòd ex glossis ibi elicitur, quòd Fascinatio capitur tripliciter. Vno modo dicitur ludificatio sensuum, quæ fit per artem Magicam, & sic potest fieri ministerio Dæmonum, nisi prohibeantur à Deo, immediatè mediante, vel ministerio sanctorum Angelorum. Secundo modo potest dici inuidia, vt ibi Apostolus dixit: Quis vos fascinauit, id est, tanto odio persecutus est. Tertiò, quòd ex tali odio fiat immutatio ad malum in corpore alicuius per oculos alterius aspicientes in eum. *Fascinatio siue Inuultuatio triplex.*

Et de fascinatione hoc modo dicta cõmuniter loquũtur

Doct. secundum quem modum Auicenna & Algazel, vt in argumentis deducitur, loquuti sunt. Nam & S. Thom. hanc fascinationem declarat 1. par. q. 117. per hunc modum. Et fortè inquit, imaginatione animæ immutatur spiritus corporis coniuncti, quæ quidem immutatio spirituum maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus proueniunt. Oculi enim inficiunt aërem continuum vsque ad determinatum spacium. Per quem modum specula si sint noua & pura, contrahunt quandam impuritatem ex aspectu mulieris menstruatæ. Vt Arist. dicit in lib. de som. & vigilia. Sic igitur, cùm aliqua anima fuerit vehementer commota ad malitiam, sicut maximè vetulis contingit, efficitur secundum modum prædictum, Aspectus eius venenosus & noxius, & maximè pueris, qui habent corpus tenerum, & facilè receptiuum impressionis. Subdit tamen, quòd possibile est etiã quòd Dei permissione vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas Dæmonum, cum quibus Sortilegæ vetulæ pactum aliquod habent.

Immutatio spirituum maximè fit in oculis.

Oculi vetularũ noscivi.

Est ergo quæstio super influẽtias corporum cœlestium, in qua tres alij errores reprobantur, & est quinta in ordine. Sed pro ampliori premissorum declaratione, etiam obuiandum quibuscunque prætensis obiectionibus.

Quæritur de Maleficorum operibus, quò ad quintuplicẽ causam, quatuor ex illis reprobãdo, ex quibus influere non possunt, quintam verò concludẽdo, scilicet, virtutem intellectiuam, ex qua fluere habent, quæ & licet bona sit secundum naturam, est tamen mala secundum voluntatem.

Quatuor autem causæ reprobantur contra illos, qui aut Maleficas, aut eorum opera esse negant, & sunt corporum Cœlestium influentiæ, illorum corporum & orbium motores mouentia, hominum excrescens malitia, & imaginum ac characterum & verborum efficacia. Prætereà corpora Cœlestia mouentur à substantijs spiritualibus, secundum Theologos & Philosophos omnes. Sed illi spiritus sunt superiores animabus nostris, sicut & corpora Cęlestia corporibus nostris, ergo ambo insimul habent imprimere in animam & corpus hominis ad causandum quoscunque actus humanos.

Sed pro ampliori intellectu solutionum, aliqua dubia mouentur, ex quorum solutione veritas magis patebit.

Videtur

Videtur enim obstare primo illud quod superius dictum est. Quòd substantiæ spirituales non possunt transmutare corpora ad aliquam naturalem formam, nisi adminiculo alterius agentis. Ergo multò minus hoc poterit efficere imaginatio quantumcunque fortis in anima. Præterea est articulus condemnatus in plerisque Vniuersitatibus, præcipuè tamen Parisiensi, quòd incantator aliquis proiicit Camelam in foueam solo visu, eò quòd sicut intelligentiæ superiores imprimunt inferioribus, sic anima intellectiua imprimit in aliam & etiam in animam sensitiuam. Item id hoc est articulus condemnatus, quòd materia exterior obedit substātiæ spirituali, si intelligatur simpliciter, & secundum omnem modum transmutationis. Qua sic soli Deo, vt prius patuit, obedit.

Articuli dānati in Academijs.

His visis fascinatio de qua loquimur, qualiter sit possibilis, & qualiter non, declaratur. Non enim est possibile homini, quod per naturalem virtutem animæ suæ, per oculos talem virtutem emittat, quæ non mediante transmutatione proprij corporis, neque medij, nocumentum inferre possit corpori hominis quod aspicit, maximè cùm secundum opinionem communiorem videamus intra suscipiētes nihil extra mittentes. Non est etiam possibile homini, quod per virtutem naturalem animę suę, pro voluntate sua trāsmutationem faciat, imaginando in oculis suis quę mediāte transmutatione medij, scilicet aëris, possit corpus hominis quem aspicit in aliquam transmutare qualitatem, secundum quod sibi placuerit.

Visus transmutans.

Et quia secundum hos duos modos prędictos non potest vnus homo alium fascinare: cùm nulli hominum potest inesse talis virtus per naturalem virtutem animæ suę. Ideò velle probare, quòd maleficiales effectus possent prodire ex naturali aliqua virtute super ad infringendum opera maleficorum, quę virtute Dęmonum fiunt, est plurimum alienum à veritate. Quia etiam secundum hos duos modos fascinatio & maleficatio reprobantur, sicut & prędicti duo articuli.

Qualiter tamen sit possibilis, licet superius tactum sit, tamen clarius sic deducitur. Potest enim contingere, ꝙ homo vel mulier aspiciens corpus alicuius pueri moueat ipsum, mediante visu & imaginatione, vel aliqua passione

Aspectus vt imaginationis mouet cor.

sensibili. Et quia passio sensibilis est cum quadã immutatione corporali & oculi sunt tenerrimi, propter quod sunt impressionis multum receptiui. Ideo quandoque contingit quòd per aliquam passionem interiorem transmutãtur oculi in aliquam malam qualitatem, maximè cooperante ad hoc aliqua imaginatione, cuius impressio citò redundat in oculos, & propter eorum teneritudinem, & propter vicinitatem radicis sensuum particularium ad imaginationis organum. Cùm autem oculi sunt transmutati in aliquam qualitatem nociuam, contingere potest quòd transmutẽt, ac rem sibi contiguam in aliquam qualitatem malam, & illa pars aliqua & sic vsque ad aërem contiguum, oculis pueri, qui aspicitur: & ille aër contiguus poterit quãdoque in materiam, tam dispositam quàm non dispositam, cui consonat, trãsmutare oculos ipsius pueri in aliam qualitatem malam & mediãtibus oculis ipsius pueri aliquas alias partes interiores: vnde nec cibum digerere, nec in mẽbris fortificari aut augmentari poterit. Experimentum huius rei manuductiuum est, quia videmus hominem patientem in oculis, quandoque ex aspectu suo lædere oculos eum aspicientis, quod contingit ex hoc, quòd oculi mala qualitate infecti, inficiunt aërem medium, & aër infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos, eò quòd secundum rectam lineam infectio illa deriuatur in directum ad oculos inspicientium, cooperante ad hæc multùm imaginatione eius qui aspiciendo oculos infirmos imaginatur se lædi. Plura possent exempla manuductiua adduci, quæ breuitatis causa obmittuntur.

Oculi quomodo læsis oculis visis lædãtur.

Concordat his quædam glossa super illud Psalm. Qui timent te, videbunt me: & læ. dicens, Magna virtus oculis inest: quod in naturalibus apparet. Animal enim visum prodest Ictericis. Prior videns Lupus vocem aufert: Vel sic Basiliscus si prior vidit, occidit, si prior videtur, occiditur. Et ratio, quare Basiliscus videndo occidit hominem, nisi quòd ex aspectu & imaginatione excitatur in eius corpore materia venenosa, per quam oculi primò inficiuntur, & deinde mùm aër contiguus. Et sic alia & alia pars aëris vsq; ad aërem homini contiguũ, quem aërem per aspirationẽ cũ homo attraxerit, intoxicatur, & moritur. Prior autẽ visus a homine, vbi homo volens Basiliscum occidere, circũmuni

Ictericis prodest visum animal.

Basiliscus quomodo occidat visu.

se speculis ex quibus dum Basiliscus inspicit ex reuerberatione aër inficitur, & sic vsque ad Basiliscum pertingit & occiditur. Sed dubium. Cur homo occisor bestiæ nō moritur, & hic occultam quandam causam opinari necesse est.

Hæc sine præiudicio & temeraria assertione dicta sunt, tantum modò dictis Sanctorum inhærentes. Catholicam veritatem concludamus, quod ad maleficiales effectus, de quibus ad præsens loquimur, Maleficos cum Dæmonibus semper concurrere, & vnum sine altero nihil posse efficere.

Cōclusio præcedentium.

Ad argumenta, patet respōsio de fascinatione ad primū. Ad secundum dicitur iuxta Vincen. in Spe. naturali. ca. 13. ꝙ vulnus infectum spiritibus interficientis, ex forti imaginatione illud vulnus trahit aërem infectum, transeunte iā interfectore sanguis ebuliens extra manat. Quia ad præsentiam interfectoris aër inclusus in vulnere, sicut ab interfectore intrauit, ita ad eius præsentiam commouetur ex qua commotione sanguis erumpit, sunt quidam alias causas allegantes, quasi illa ebullitio sanguinis sit eius clamor de terra super homicidā præsentem, & hoc propter maledictionem primi homicidæ Caim: ad illud de horrore dicendū, ꝙ homo transiens propè cadauer hominis occisi horrore concutiatur, licet illud non sentiat: hoc fit ex spiritu quantumcunq; infectionem recipiente, & eam animæ repræsentante. Sed hæc nihil cōcludunt aduersus opera Maleficorum, cum omnia illa naturaliter (vt dictum est) fieri valeant.

Responsio ad superiora argumenta.

De mortuo sanguinem mittente.

Ad tertium, sicut dictum est suprà, Maleficorum ritus deducuntur ad secundum genus superstitionis, ꝙ dicitur Diuinatio: rebus verò superstitiosè vti in obseruātijs quibusdam reducitur ad tertium genus, ideò argumentum nō est simile; demùm etiam, quia reducuntur non ad quamlibet Diuinationem, sed ad illam, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem, & hoc etiam cum multis modis fieri possit, scilicet per Necromantiam, Geomantiam, & Hydromantiam, &c. Inspiciatur sese. q. art. 5.

Ideò hæc diuinatio Maleficorum, vbi maleficijs sunt intenti, sicut supremum gradum in flagitijs tenet, ita & aliud iudicium de eo existit. Vnde quando arguitur, quòd quia occultas rerū virtutes cognoscere nō possumus, & Malefici

etiam occultis rebus intendunt: Dicitur, quòd si intenderent rebus naturalibus ad aliquos effectus naturales ex naturali virtute producẽdos, hoc licitum foret, vt de se patet. Vel etiam concedendo, ꝙ si intenderent superstitiosè rebus naturalibus, vt pote rebus huiusmodi certos characteres, vel aliqua nomina ignota inscribendo, & illis pro acquirenda sanitate vel amicitia, & pro aliqua vtilitate & non pro nocumento aliquo inferendo vterentur: tunc licet absque expressa Dæmonum inuocatione, licet non absque tacita ista fieri possent & illicita iudicantur.

De obseruantijs vanitatũ.

Quia tamen hæc & his similia reducuntur ad tertium genus superstitionis, scilicet ad Obseruantiam vanitatũ, vt dictum est, ideo nihil ad propositum super Hæresim Maleficorum fortificatur. Etiam solutio, quòd huic tertio generi quatuor assignantur species: quia vel vtitur quis obseruãtijs ad scientiam acquirendam: vel ad coniecturas sumendas fortuniorum vel infortuniorum: vel ad suspensiones sacrorum verborum: vel ad corpora immutanda in melius. Vnde & notanter Sanct. Tho. in titulo illo quæstionis, vbi quærit, An obseruationes ordinatæ ad corporum immutationem sint licitæ, q. 96. in summa præfata ar. 2. addit, puta ad sanitatem. Obseruationes ergo Maleficorum, cùm hic locum habent, sed vt dictum est sub secundo genere continentur superstitionis, ideò nihil ad propositum.

Inter imagines Necromãticas & Astronomicas quæ differentia.

Ex his etiam ad quartum argum. respondetur quòd quia duplices in his obseruantijs fieri possunt imagines Necromanticæ & Astronomicæ: & inter hæc talis est differentia, Quòd in Necromanticis semper fiunt expresse inuocationes Dæmonum, propter expressa pacta cum eis inita. Inspiciatur solutio secundi argu. præfatæ quæstionis. In Astronomicis verò sunt pacta tacita, & ideò nulla inuocatio nisi fortassis tacita, puta propter figuratum figurata & characterum signa, quæ eis inscribuntur. Et iterũ imagines Necromãticę, vel fiunt sub certis cõstellationibus, ad recipiendũ certos influxus & impressiones corporũ cœlestiũ, etiã certis figuris & characteribus insigniti, vt in annello, lapide, vel aliqua pretiosa materia. Vel fiunt simpliciter absque obseruantia constellationum, sed indifferenter ex quacunque materia, etiã vili, ad inferendum maleficia, vbi & quando ad aliqua loca reponuntur: & de his effectibus

cum

cum suis imaginibus iam sermo est, & non de alijs. Ideò argumentum non facit propositum.

Qualiter denique certæ imagines superstitiosæ, de quibus tractatum est, nullam habẽt efficaciam, inquantũ sunt artificialia solũ, licet fortè materialia in eis cõsiderata, possunt habere efficaciam, & non inquantũ haberent naturalem aliquã virtutem ex impressione corporum cœlestium: Si cui placet Doctorem ibidem inspiciat. Semper tamen dicit esse illicitum imaginibus vti. Imagines verò maleficarum absque naturali aptitudine ad effectum fiunt, solũ modò autem ex iussu Dæmonum reponunt & applicant, vt manualiter ad effectũ concurrant, in maiorem cõtumeliam creatoris, vt & per amplius irritatus, maláque fieri in flagitiorum talium vindictam amplius permittat: Vnde & sacratioribus anni temporibus huiusmodi fieri procurant.

Imagines vel quoad materialia, vel artificialia, efficaces.

Ad quintum dicendum, quòd Grego. ibi intellexit potestatem gratiæ non naturæ. vnde & ibidem subdit. Qui filij Dei potestate sunt: vt Ioan. dicit quid mirum si signa ex potestate faciunt.

Ad vltimam dicendum, quòd similitudo non valet, quia alia est actio animæ circa corpus proprium, & alia circa corpus alienum. Nam quia corpori proprio vnitur anima vt forma, & appetitus sensitiuus est actus alicuius organi corporalis. Ideò ad apprehensionem animæ humanæ potest commoueri appetitus sensitiuus, cũ aliqua immutatione corporali, calorẽ & frigus, vel etiam vsque ad mortem. Ad exteriora verò corpora immutando nulla apprehensio animæ humanæ sufficit, nisi mediante immutatione proprij corporis, sicut de fascinatione dictum est. Vnde & Malefici ex nulla potestate naturali, sed solummodo auxilio Dæmonum, & ipsi Dæmones adminiculo alicuius alterius rei, vt per spinas, ossa, crines, ligna, ferrum, & huiusmodi, quando intromittunt aut instrumentum aliquod reponũt, vt successiuè patebit, maleficiales effectus procurant.

Deinde magis in spirituali tenore Bullæ Apostolicæ inhærendum, considerandum est de origine Maleficorum, & eorum operũ multiplicatione, & primo de ipsis Maleficis, secundò de eorũ operibus. Vbi notandũ, quòd quia ad huiusmodi effectũ tria habent cõcurrere, scilicet Dęmon, Malefica, & Diuina permissio. 23. quæst. 1. si per Sortiarias

Multiplicatio maleficorum. Augustinus etiam dicit, quòd ex pestifera societate hominum & Dæmonum hæc superstitiosa vanitas adinuenta est. Ideò origo & multiplicatio huius Hæresis ex pestifera hac societate sumitur, quòd etiam ex alijs elicitur.

Nam attento quòd hæc hæresis Maleficorũ, non solùm differt ab alijs hæresibus in hoc, ꝙ ipsa per pacta nedũ expressa, verumetiam placita ac fœderata, in omnẽ creatoris, ac suarum creaturarum contumeliã & nocumentũ insanit: cùm tamẽ omnes aliæ simplices hæreses per nullũ pactum tacitum vel expressum, cum Dæmonibus initum, licet non absq; instinctu satoris omnis inuidię erroribus propter difficultatem credendorum assentiũt. Verumetiam differt ab omni noxia & superstitiosa arte, in hoc ꝙ super omnia genera Diuinationum ipsa Maleficorum hæresis supremum obtinet gradum malitiæ, quòd etiam nomen à maleficiendo seu malè de fide sentiẽdo sibi vsurpat, vt priùs tactum est. *Malefica dictæ à malè de fide sentiendo.*

Attento etiam, quòd inter alios actus habent pro augmento illius perfidię quatuor exercere, videlicet fidem Catholicam in toto, vel in parte ore sacrilego abnegare. seipsos in corpore & anima deuouere, infantes nondum renatos ipsi maligno offerre, spurcitijs Diabolicis per carnales actus cum Incubis & Succubis Dæmonibus insistere.

Quæ omnia vtinam aliena ab omni veritate & figmẽta forent dicenda, dummodò Ecclesia à tanta labe infectionis existeret immunis: Cui tamen heu obstat & Apostolicæ Sedis per Bullam determinatio, verùm & experientia rerum magistra, quæ nos ex proprijs eorum fassionibus ac flagitijs perpetratis in tantum certificauit, quòd absque dispendio propriæ salutis iam ab eorum inquisitionibus desistere nequimus. Ideò de eorum origine & multiplicatione pestifera tractaturi, quia laboriosum existit, ideò legentibus sic summa cum diligentia singula sunt perscrutãda, quod & admittenda, quæ rationi consona & scripturarum traditionibus non dissona inueniuntur.

Partitio consequentium. Et quia inter omnes actus ad multiplicationem eorũ deseruientibus, duo eorũ plurima cooperantur, scilicet, Incubi & Succubi Dæmones, & infantium sacrilegæ oblationes. Ideò de ipsis specialiter tractabimus: ita tamen, vt primò de ipsis Dęmonibus, secũdò de ipsis Maleficis, & tertiò

de

de ipsa Diuina permissione mentio habeatur. Et quia Dęmones per intellectum & voluntatem operantur, & potiùs sub vna constellatione quàm sub altera, ad hoc, vt semen ad prolis procreationem vigoretur: Inquirendum erit de ipsis constellationibus à Dæmonibus obseruatis.

Et ita principaliter quæruntur tria. Primò, an hæc hæresis per comparationem ad Dęmones Incubos & Succubos possit originaliter multiplicari. Secūdò, an-ne per comparationem ad corpora cœlestia, quæ etiam causæ sunt humanorum actuum, eorum opera possunt vigorari. Tertiò, an-ne per oblationes sacrilegas infantes Dęmonibus offerentes, possit ipsa hæresis augmentari. Tamen infra secundam & tertiam tractabitur secūda quæstio principalis, scilicet, de Influentijs corporum cœlestium, & hoc propter decentem continuationem super opera Maleficorum. Circa primum tres erunt difficultątes. Vna generalis de Incubis illis Dæmonibus. Altera specialis, à quibus Dæmonibus huiusmodi actus exercentur. Tertia singularis, quò ad ipsas Maleficas, Dæmonibus se subiicientibus.

An per Dæmones Incubos & Succubos detur hominum procreatio.

QVÆSTIO III.

AD primum videtur, quòd nō sit Catholicum asserere, quòd per Incubos & Succubos Dęmones possint homines procreari: Procreatio hominum instituta est ante peccatum à Deo, in hoc quòd homini mulierem in adiutoriū de costa formauit: Quibus & dixit, Crescite & multiplicamini. Gen. 1. Et iterum Adam inspiratus dixit, Erunt duo in carne vna. Gene. 3. Similiter & post peccatum in lege naturæ dictum est ad Noë: Crescite, & multiplicamini. Genes. 9. In tempore etiam nouę legis à Christo hæc coniunctio confirmata. Matth. 19. Non legistis, quòd ab initio qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos. Ergo alij modi homines procreandi non debent assignari.

An Catholicum sit asserere, per Incubos & Succubos veros homines procreari.

Si dicatur, ꝙ Dæmones concurrunt, nō vt principia naturalia, sed vt artificialia, quando studiosè cooperantur ad naturales conceptus hominum, semen recipiendo, & iterum transfundendo. Cōtra. Quia aut hoc posset Diabolus

in omni

in omni ſtatu,videlicet,matrimoniali,& extra:Aut in vno tantùm. Nō primo modo:quia tūc opus Diaboli eſſet fortius quàm opus Dei,qui quemlibet ſtatū inſtituit aut confirmauit,puta,continentiū & coniugatorum.Nec ſecundo modo : quia de hoc nullibi legitur in ſcripturis, vt ex vno ſtatu & nō ex altero huiuſmodi hominū fieret procreatio.

Dæmones opera vitæ exercere non poſſunt.

Præterea procreare hominem eſt actus viui corporis, ſed Dæmones aſſumptis corporibus non dant vitam:quia illa tantummodò formaliter fluit ab anima, quæ eſt actus corporis phyſici organici potentia vitam habentis. 2. de anima. ergo per huiuſmodi aſſumpta corpora opera vitæ exercere non poſſunt.

Si dicatur,quòd aſſumunt corpus,non vt vitam tribuāt, ſed vt ſemen naturale retineant,& transfundant.

Contrà.In operibus Angelorum bonorum & malorum, ſicut nihil eſt ſuperfluum, ita nec in operibus naturæ.Sed cùm Dæmon naturali virtute , qua etiā omnē virtutē corporis excedit,poſſit inuiſibiliter & ſemel colligere & iterū applicare.Igitur aut ratio dabitur,quod nō poſſit inuiſibiliter hoc facere , aut ſi poteſt, alterū erit ſuperfluū.Fortificatur ratio.Nā in libro de cauſis dicitur,ꝙ virtus intelligētiæ eſt infinita inferius,quāuis ſit finita ſuperius : ſed omnia corporalia ſūt infra intelligētias.Ergo & infinitate ſuę virtutis pōt ea qualitercunq; vult immutare.Sed intelligētiæ ſūt Angeli,ſiue boni,ſiue mali.Ergo poſſunt abſq; hoc quod corpora aſſumāt,tranſmutationes in ſeminib.facere.

Omnia corporalia ſunt infra intelligentias.

Præterea ſemen recipere ab vno & trāſfundere in alium fieret per motū localem : Sed Dæmones non poſſunt corpora mouere localiter.Probatur:Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis , ſicut & Dæmon : ſed anima non poteſt localiter mouere corpus niſi à ſe viuificatū : Vnde ſi aliquod membrum mortificetur redditur immobile. Ergo & Dæmones aliquod corpus mouere localiter , niſi ab eis viuificatum non poſſunt.Dictum eſt autem, & quaſi per ſe notū,quòd Dæmones non viuificant aliquod corpus,ergo nec ſemen poterunt mouere localiter de loco ad locum.

Dæmones non mouent corpora localiter.

Dæmones corpora non viuificant.

Præterea omnis actio eſt per contractum,vt dicitur primo de generatione.Non videtur autē ꝙ poſſit eſſe aliquis cōtractus Dæmonis ad corpora,cùm nihil habeat cum eis cōmune.Cùm ergo ſemē immittere & mouere localiter ſit

quoddam

quoddã agere, videtur ꝙ Dæmones illa facere nõ possunt. Præterea Dæmones non possunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine naturæ, vt sunt cœlestia, ergo nec alia magis distantia. Antecedens probatur. Quia cùm mouens & motum sunt simul, secundo Physicorum. Sequeretur quòd Dæmones mouentes corpora cœlestia, essent in cœlo, quod neque secundum nos, neque secundum Platonicos habet veritatem.

Sed contra Augu, 3. de trinitate. Dęmones colligũt semina, quæ adhibent ad corporales effectus: Hoc autem sine motu locali fieri nõ potest: ergo Dęmones possunt semina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Itẽ glossa Strabi super illud Exod. 7. Vocabit Pharao Sapientes, &c. Item dicit, ꝙ Dæmones discurrunt per mũdum, & colligunt dispersa semina, & ex eorum adaptione possunt prorumpere diuersæ species. Videatur etiam glossa ibidẽ super illa verba: Vocauit Pharao. Item Geneseos 6. super illud. Videntes filij Dei filias hominum, &c. glossa duo facit, primò ꝙ, per filios Dei, filij Seth intelliguntur, & per filias hominũ, filiæ Cain. Secundò dicit, ꝙ non ęst incredibile ab hominibus, sed à quibusdam Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi huiusmodi homines, id est, Gigãtes esse procreatos. De quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant super terrã. Quia & post diluuium corpora non solùm virorum, sed etiam mulierum incredibilis pulchritudinis extiterunt.

Dæmones colligunt semina.

Gigãtes à Dæmonibus procreati.

Responsio. Quia de potestate, ac operibus Diaboli circa maleficiales effectus plura oportet breuitatis causa omittere, ideò pio lectori tanquam per se nota relinquũtur, vel ad minus si noscere velit; in scriptis Docto. super 2. sent. d. 5. singula ad vnguem elucidata inueniet. Conspiciet enim, ꝙ cuncta opera sua per intellectum & volũtatem Dæmones exequũtur. Item, ꝙ hæc data naturalia non sunt immutata: Sed iuxta Dion. 4. c. de di. no. manserunt integra & splẽdidissima, quãuis eis vti ad bonũ virtutis non valeant.

Corpora hominum post diluuium pulchra.

Dona naturalia Diaboli non sunt mutata.

Inueniet etiam quantum ad intellectum, ꝙ triplici acumine scientię vigent, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione supernorũ spirituum. Inueniet etiam in quibus & qualiter conditiones, & naturales hominum impressiones, ex influentijs corporũ cœlestium prædominãtes agnoscunt. Vnde & eliciunt, aliquos magis esse

Dæmones triplici scientia vigent.

esse dispositos ad maleficia exequenda, quàm alios quos etiam præ cæteris ad huiusmodi exequenda infestant.

Quantum verò ad eius voluntatem, reperiet ipsam immobiliter malo inhærere, semper peccare peccatis superbiæ, inuidiæ & summæ displicẽtiæ:q̄ Deus pro sua gloria eo vtitur cõtra suã voluntatem. Cognoscet qualiter ex his duobus, scilicet, intellectu & volũtate mira operantur, ita quòd non est potestas in terra, quæ eis potest comparari. Iob.41. Non est super terram potestas, quæ ei valeat comparari, qui factus est, vt neminem timeat. Vbi glossa. Et licet neminem timeat meritis tamen Sanctorum subiacet.

Diabolus meritis Sanctorum subiacet.

Inueniet etiam qualiter cognoscat cogitationes cordiũ nostrorum: qualiter etiam possit transmutare corpora adminiculo alterius agentis substantialiter & accidentaliter: qualiter etiam possit mouere corpora localiter, immutare etiam sensus exteriores & interiores ad aliquid cogitandum: qualiter etiam possit immutare hominis intellectum & voluntatem, licèt indirectè.

Quæ omnia licèt ad præsentẽ nostrã deseruiãt speculationem; volumus tamẽ ex illis solũmodò eorũ proprietates concludere, vt ad quæstionis discussionẽ procedatur.

Diab. spiritus sunt impuri, sed non immundi.

Sunt autem proprietates Theologis assignatæ, quòd sunt spiritus impuri, licet non immundi ex natura. Quia in eis secũdum Dionysium inest furor naturalis, amens concupiscentia, fantasia proterua, intellige quò ad peccata eorũ spiritualia, scilicet, superbiã, inuidiã, & iram. Vnde sunt humani generis inimici: mente rationales, absque tamen discursu intelligẽtes, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, semper in fraude noui, immutãt sensus, inquinãt affectus, vigilãtes turbãt, dormiẽtes per somnia inquietãt, morbos inferũt, tẽpestates cõcitãt, in lucis Angelos se trãsformãt, semper infernũ secũ portant, erga Maleficos diuinum cultum sibi vsurpant, magicæ artes per eos fiunt, super bonos dominari appetunt, & amplius pro posse infestãnt: electis ad exercitium dantur, semper fini hominis insidiantur.

Et licet mille nocẽdi habeant modos & artes. 16. q. 2. vt potè qui conantur à principio ruinæ suæ vnitatẽ Ecclesiæ rescindere, charitatẽ vulnerare, sanctorũ operũ dulcedinẽ inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere & perturbare, potestas tamen eius in lumbis & vmbi

vmbilico manet. Iob penultimo. Quia videlicet per luxuriam carnis multum dominantur hominibus: Sedes enim luxuriæ in viris est in lumbis: quia inde deciditur semen, sicut mulieribus ab vmbilico.

Sedes luxuriæ lumbi & vmbilicus.

His præsuppositis ad intellectum quæstionis de Incubis, & Succubis Dęmonibus, dicendũ quòd asserere per Incubos & Succubos Dæmones homines interdũ procreari in tantum est Catholicũ, quòd eius oppositum est asserere nedum dictis sanctorum, sed & traditioni Sacræ Scripturę cõtrarium, quod sic deducitur. Nam Augustinus hãc quæstionem non quidem quo ad Maleficos, sed quãtum ad ipsas operationes Dæmonũ, & ad fabulas Poëtarum in vno loco mouet, & sub dubio relinquit. Licet posteà quantum ad processum Sacræ scripturæ determinat. Nam libr. 3. de ciui. Dei. c. 2. dicit. Vtrum poterit Venus ex concubitu Anchisis Æneam parere, in medio relinquamus. Nam penè talis quæstio in scripturis oritur, qua quæritur, vtrum præuaricatores Angeli cum filiabus hominum concubuerint. Vnde natis gigantibus, id est, nimiũ grandibus & fortibus viris, tunc terra repleta est. Sed lib. 5. c. 23. quæstionẽ determinat in hęc verba. Creberrima fama est, multiq; se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorũ fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, (quos vulgus Incubos vocant) improbis extitisse mulieribus ac earum appetisse ac peregisse cõcubitum. Et quosdam Dæmones, (quos Dusios Galli nuncupant) assiduè hanc immunditiam & tentare & efficere pluries, talesq; asseuerant, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

De Incubis & Succubis.

Gigantes in S. Scriptura ex Incubis.

Siluani & Fauni sunt Incubi.

Dusij Dæmones, ab alijs Drusij & Truti siue Druidæ vocantur.

Posteà ibidem determinat secundam quæstionem, videlicet ꝙ istud Gen. Videntes filij Dei, id est, Seth, filias hominũ, id est, Cain, nõ de Incubis solùm intelligitur. Quod autem Incubos esse non sit credibile. Ad illud ibidem est gl. quæ sic dicit, vt prius tactũ est. Non est incredibile, non ab hominibus, sed ab Angelis, vel quibusdã Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, eiusmodi homines, id est gigantes esse procreatos, de quibus in litera dicitur: Gigãtes autem erant super terram, qui & post diluuium, &c. vt supra. Ad idem est gl. Esaiæ 13. vbi propheta desertionem Babyloniæ ciuitatis prædicit. & monstra in ea habitanda. Ibi inq;, habitabũt Strutiones, & pilosi, ibi saltabũt Dęmones, intel

Pilosi. intellige ibi loco pilosi. Vnde dicit gloss. Pilosi sunt siluestres homines, hispidi, qui Incubones vel Satyri, certa genera Dæmonum. & Esa. 34. super illo vbi prophetat desolationem terræ Idumęorum, qui persequebantur Iudæos, Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionū, & occurrent Dęmonia. Glossa interlinearis, id est, monstra Dæmonum adinuicem. Et glo. Beati Grego. ibidem. Qui alio pilosi nomine figurantur: non hi quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Ad idem est beatus Isidorus, lib. 8. cap. vltimo, sic dicens; Pilosi qui Græcè Paniti, Latinę, Incubi appellantur. Vnde & Incubi dicuntur ab incubando, hoc est, stuprando. Sæpę enim improbi existunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitū, quos Dæmones Galli Dusios nuncupant; quia assiduè hāc peragunt immunditiā. Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum ficarium dicunt. Ad quę Horatius dixit: Faunę Nimpharum fugientium amator, per meos fines & aprica rura lenis incedas.

Incubones. Fauni ficarij.

Mulieres velantur propter incubos. Insuper illud Apostoli, 1. Cor. 11. Mulier debet habere velamen super caput suum propter Angelos, multi Catholici exponunt, quòd sequitur propter Angelos, id est Incubos. Ad idem est Beda in Historijs Angelorum. Item, Guliel. in lib. de vniuerso, par. vltima. tractat. 6. multipliciter. Præterea hoc determinat S. Doctor prima par. q. 25. Et in secundo scripto dist. 8. Et Quolibet. 6. q. 10. atq; super Esaiā cap. 13. & 14. Vnde talia negare, dicit S. Tho. imprudentiæ est. Id enim quod multis videtur, non potest omnino falsum esse, secundū Philosophū, de somno & vigilia, in fine, & in 2. Ethicorū. Sileo de historijs multis & authenticis tā Catholicorū quā Ethnicorū, qui Incubos esse palā asserūt.

Cur Dæmones Incubi fiant. Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos, nō delectationis est causa, cùm spiritus carnem & ossa non habeat. Sed hæc est potissima, vt per luxuriæ vitium, vtriusque hominis naturam lędant, corporis videlicet & animæ, vt sic ad omnia vitia homines proniores existant. Nec dubium, quin sub certis constellationibus semina vigorare sciunt, sub quibus homines etiam concepti, semper malitijs existunt deprauati.

Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ vitijs à quibus suum populū mundum esse voluit, & quibus infideles

deles hæretici erant,ait Leuit.18.Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eiiciã ante conspectum vestrum,& quibus polluta est terra,cuius scelera ego visitabo. Dicit gl.super verb.gentes. Dæmones, inquit,qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuersæ,qui cùm omni peccato gaudent,præcipuè tamen fornicatione & Idololatria, quia in his corpus, & anima maculatur,& totus homo,qui terra dicitur. Omne enim peccatum quodcunque fecerit homo extra corpus est, qui autẽ fornicatur,in corpus suum peccat Si cui libet intueri historias de Incubis & Succubis, inspiciat vt suprà Bedam in historijs Angelorum,& Guilielmum Thomam, denique Brabantinum in libro qui de Apibus intitulatur.

Diaboli in S. Scriptura dicuntur gentes vniuersæ.

Ad argumenta ad primum de naturali propagatione instituta à Deo,inter marem & fœminam dicitur. Quòd sicut Dei permissione, Sacramentum matrimonij potest opere Diaboli vitiari,per maleficia,vt suprà patuit. Ita à simili & fortiori,in quolibet alio actu venereo inter marem & fœminam.

De impotentia coeũdi per Maleficas.

Sed si quæritur, quare potius in actu & super actũ venereum Diabolo permittitur maleficia exercere, quàm super alios humanos actus. Dicitur, quòd multiplex causa assignatur à Doctoribus,de quibus inferiùs ab illa parte,vbi de permissione diuina discutitur Ad præsens sufficit causa, quæ priùs tacta est,scilicet quòd potestas Dæmonis est in lumbis hominum.Quia inter omnia certamina duriora sunt prælia certaminis,vbi continua pugna, & raro victoria.Nec valet,vbi dicitur quòd tunc opus Diaboli esset fortius opere Dei, cùm actus matrimonialis à Deo institutus posset vitiari : quia non vitiat per violentiam,imò cùm nihil valeat inficere,nisi à Deo permissus:ideò magis per hoc eius impotentia concluditur.

Ad secundùm verum est, quòd procreare hominem est actus viui corporis.Sed cùm dicitur, quòd Dæmones non possunt dare vitã, quia illa fluit formaliter ab anima, verũ est,sed quia materialiter descinditur à semine, & Dæmon Incubus illud cõmittere potest,Deo permittente, per coitum,& nõ tanquã ab eo descissum, sed per semen alicuius hominis ad hoc acceptum (vt dicit Sanctus Thomas in prima parte quæst.51.articu.3.)vt pote quòd Dæmon qui

Quomodo Incubi procreẽt.

Succubi fiunt Incubi.

est Succubus ad virum, fiat Incubus ad mulierem, sicut etiā aliarum rerum semina assumunt ad aliquarum rerum generationem, vt Augustinus dicit 3. de Trinitate.

Ex Incubonatus cuius filius.

Vnde si quæritur, cuius filius sic natus existit: Patet quòd non est filius Dæmonis, sed filius hominis, cuius est semen acceptum. Sed cùm instatur, quòd nihil est superfluum in operibus Angelorum, sicut & naturæ conceditur. Sed cùm infertur, quòd Dæmon potest inuisibiliter semen & recipere & infundere, verum est: hoc autem potiùs operatur visibiliter, vt Succubus & Incubus, vt sic per talem spurcitiam inficiat corpus & animam, & in vtroque homine, mulieris scilicet & viri, vt in corpore quasi tactum est.

Præterea plura possent Dæmones inuisibiliter, qui tamē non permittuntur, etiam si vellent exercere visibiliter, permittuntur autem inuisibiliter, vel in exercitium bonorum vel in correctionem malorum. Posset denique contingere ꝙ loco Dęmonis Succubi alter semen reciperet ab eo, & Incubum loco alterius Dæmonis se faceret, & hoc triplici ex causa. Puta quia Dæmō deputatus mulieri, reciperet semen ab altero Dæmone, deputato viro, vt sic vnusquisque circa sibi à principe Dæmoniorum commissum habeat maleficium exercere: cùm vnicuique proprius deputetur Angelus, etiam à malis, vel propter fœditatem actus, quam Dæmon vnus facere abhorreret: Cùm vt in sequenti quæstione parebit, certi Dæmones ex nobilitate naturę certos actus & spurcitias facere abhorrerent. Vel quòd inuisibiliter loco viri seminis, suum semen, idest, quod Incubus recepit inuisibiliter, se interponendo mulieri, intromittat. Quam interpositionem facere, non est contra eius naturam aut virtutem: cùm etiam in corpore assumpto inuisibiliter & incontractabiliter se interponere potest, sicut suprà de illo iuuene, qui Idolum desponsauerat, patuit.

Quasdam spurcitias abhorret nobilitas certorum Dæmonum.

Ad tertium. Hoc quod dicitur, quod virtus Angeli est infinita respectu superiorum, hoc est, quia eius virtus comprehendi non potest ab inferioribus, quin semper super excedit eam, ita quòd non limitatur ad vnum effectum tantùm. Et hoc ideò, quia suprema in entibus habent virtutes maximè vniuersales. Vnde propter hoc, quod est infinita superius, non potest dici, quòd possit indifferenter in omnem effectum illum ad proponendum: quia sic etiā diceretur

tur infinita inferius sicut superius.

Demùm quia inter agens & patiens debet esse proportio, nulla potest esse proportio inter substantiam purè spiritalem & corporalem: ideò nec ipsi Dæmones possent in aliquem effectum, nisi mediante aliquo alio principio actiuo. Inde est, quod seminibus rerum vtuntur ad effectus producendos, iuxta August. 3. de Trinit. Vnde hoc argumentum redundat in præcedens, nec per illud fortificatur, nisi quis vellet declarationem eius habere, quare intelligentiæ asseruntur habere virtutes infinitas superius & non inferius: & daretur sibi ex ordine rerum corporalium & corporum cœlestium, qui secundum se in plures & infinitos effectus influere possent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorum. Concluditur, quòd Dęmones, licet absque hoc quòd corpora assumāt, possint transmutationes in seminibus facere, hoc nihil arguit cōtra hoc, qđ hic intēditur de Incubis & Succubis, quorum actus exercere nō possunt nisi in assumptis corporibus, secundū quod supra tactū est.

Inter agēs & patiens debet esse proportio.

Cur spiritualia corpora virtutes exercent in inferiora, non in superiora.

Ad quartum quòd Dæmones non possunt mouere corpora localiter, vnde nec semen &c. Probaturque ibi de anima per similitudinem. Dicendum, quòd aliud est loqui de substantia spirituali ipsius Angeli aut Dæmonis, & aliud de ipsa anima. Hoc enim quòd anima non potest mouere corpus localiter, nisi viuificatum ab ea, vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum, hoc est, quia tenet infimum gradum in ordine substantiarum spiritualiū: ex quo etiam contingit, quòd illud corpus, quòd habet mouere etiam per contactum, oportet quòd sit proportionatum: Nō sic autem est de Dęmonibus, quorum virtus omninò corporalem virtutem excedit.

Ad quintum dicendum, quod contactus Dæmonis ad corpus seminis, vel cuiuscunque alterius, non est cōtactus corporalis, sed virtualis, & fit secundum proportionem cōuenientem tam mouenti, quàm mobili, ita quòd illud corpus, quod mouetur, nō excedit proportionem virtutis Dęmonis, vt sunt corpora cœlestia, & etiā tota terra vel elemēta mūdi. Et quare illa excedūt, dicere possumus, vt dicit S. Tho. in quæst. de malo. quæst. 10. de Dęmonibus. Quod hoc est, vel propter conditionem naturæ, vel propter damnationem culpæ. Est enim ordo rerum, sicut secundū na-

Contactus Dæmonis est virtualis non corporalis.

turam ipsarum: ita & secundum motum: Et sicut superiora corpora cœlestia mouentur à superioribus substantiis spiritualibus, vt sunt Angeli boni, ita inferiora corpora moueri possunt à substantijs spiritualibus inferioribus, vt sunt Dæmones. Et si quidem hoc contingit eis secundum conditionem naturæ, secundum quam aliqui ponebant Dæmones non esse ex illis superioribus Angelis: Sed ex illis qui perficiuntur à Deo huic terrestri ordini, vt erat Philosophorum opinio. Vel etiam, si contingit ex pœna peccati, vt Theologorum sententia est, tunc à cœlestibus sedibus detrusi in hunc aërem, tanquam ad pœnam, non possunt ipsum aut terram commouere.

Per condēnationem motus Dæmonū alteratus.

Hæc addita sunt propter duo argumenta, quæ tacitè soluuntur, scilicet de corporibus cœlestibus, quòd illa etiam possent mouere, si possent corpora localiter mouere, quia sunt eis magis propinqua, vt etiam vltimum argumētum prætendit. Respondetur enim, quòd non valet: quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum, siquidem prima opinio locum habet: Si verò non, sed secunda, tunc iterum non possunt mouere propter pœnam peccati.

Idem motus totius terræ, quæ glebæ.

Est etiam ad argumentū, vbi quis obiiceret, quòd idem est motus totius & partis, sicut totius terræ & glebæ. in 4. physic. Vnde si Dæmones possent mouere partem terræ, possent etiam mouere terram: Non valet, vt patet intuenti distinctionem. Colligere autem semina rerum & applicare ad certos effectus, non excedit eorum virtutem naturalem, Deo eis permittente, vt de se patet.

Filij Seth, dicti filij Dei.

Quod multis videtur, non potest omnino esse falsum.

Summariè concludatur, quod non obstante, quòd quidam dicunt, Dæmones in assumptis corporibus nullo modo posse generare, & quòd per filios Dei significentur filij Seth, & non Angeli Incubi, sicut & per filias hominum, illæ quæ de stirpe Cain descenderant. Quia tamen contrarium à multis, vt patuit, asseritur: & quod multis videtur, non potest omnino esse falsum, secundum Philosophum in 6. Ethicorum, & in fine de somno & vigilia. Iam etiam modernis temporibus attestantur facta & dicta Maleficarum talia verè & realiter exequentium.

Ideò dicimus tria. Primò, quòd per tales Demones spurcissimi actus Venerei, nō delectationis, sed infectionis animæ & corporum, quibus succubūt aut incubūt causa exer-

centur.

centur.Secundò,quòd per talem actum completa conceptio & generatio à mulieribus fieri potest , inquantum semen humanum apponere possunt , in loco conuenienti vẽtris mulieris,ad materiam proportionatam ibidem preexistẽtem. A simili,sicut & semina aliarum rerum colligere possunt ad complendum aliquos effectus. Tertiò , quod Dæmonibus attribuitur in talium generatione , illud tantùm,quod est motus localis,non autem ipsa generatio,cuius principium non est virtus Dæmonis aut corporis , ab eo sumpti:sed virtus illius cuius semen fuit, vnde & genitus non Dæmonis,sed alicuius hominis filius est.

Et per hæc patet responsio ad argumenta , vbi quis arguere vellet, quòd Dæmones generare non possent,propter duo. Primò quod generatio completur per virtutem fomatiuã,quæ est in semine corpore viuo resoluto.Et corpus à Dæmonibus assumptum,quia non est tale, ergo &c. Patet responsio,quia Dæmon virtute seminis formatiuam reponit ad locum debitum , &c. Secundò,si dicatur,quòd semen non habet virtutem generandi, nisi quandiu calor animæ in eo retinetur : quem tamen exhalare necesse est per magnam distantiam delatam. Est enim responsio, quòd Dæmones possunt aliqua reponere ad conseruationem seminis,ne calor vitalis euaporet. Vel etiam quia velocissimè mouentur propter victoriam mouentis super rẽ motam,ideò non poterit euaporari tam faciliter. *Quomodo semen Dæmones integrum asportent.*

A quibus Dæmonibus huiusmodi scilicet Incubatus & Succubatus exercentur.

QVÆSTIO IIII.

VTrùm Catholicũ sit asserere, quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum cõueniant omnibus spiritibus immũdis indifferẽter & æqualiter. Et videtur quòd sic : quia oppositum asserere,esset ordinem quendam bonum inter eos affirmare.Probatur. Sicut ad rationem boni pertinet modus & ordo : Augustinus in libro de Natura boni Ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sed in Angelis bonis nihil est inordinatũ,ergo, & in malis nihil potest esse inordinatũ:Vnde indifferẽter huiusmodi actib' habẽt insistere.Inde et illud:Vbi nullus ordo,sed sempiternus *Ordo inter Angelos.*

horror inhabitat in terra, videlicet miseriæ & tenebrarum Iob. 10.

Præterea, si non omnes indifferenter his actibus insistunt, hoc eis cõpetit vel ex natura, vel ex culpa, vel pœna. Non ex natura, quia possunt peccare omnes indifferenter, vt in præcedenti quæstione tactum est: Sunt enim natura ipsorum spiritus impuri, licet non immundi, quantum ad diminutionem naturalium bonorum, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, per superbiam tumidi, &c. ergo competit eis quò ad culpam vel pœnam. Tũc sic: Vbi est maior culpa, ibi maior pœna, sed superiores Angeli magis peccauerunt, ergo in eorum pœnam magis his spurcitijs habent insistere, si hoc non est, dabitur ratio alia, cur non illis actibus indifferenter insistant.

Ex natura peccant omnes Dæmones.

Præterea vbi non est subiectio & obedientia, ibi omnes indifferenter operantur. Sed in Dæmonibus nulla est subiectio & obedientia. Probatur. Quia illa sine concordia haberi non possunt: sed in Dæmonibus nulla est concordia. Prou. 13. Inter superbos semper sunt iurgia.

Inter Dæmones nulla concordia.

Præterea, sicut æqualiter omnes propter culpam, post diem iudicij in infernum detrudentur, ita & ante illud tẽpus in aëre caliginoso propter officium eorum detinẽtur. Nec legitur esse æqualitas ex causa emancipationis, ergo nec æqualitas ex parte officij & tentationis.

Sed contra glossa prima ad Cor. 15. Quandiu durat mundus, Angeli Angelis, homines hominib⁹, Dæmones Dęmonibus præsunt. Item Iob 40. dicitur de squamis Leuiathan, per quas membra Diaboli significantur, quòd vna vni adhæret: ergo inter eos est diuersitas & ordinis & actionis.

Squama Leuiathan quid.

Incidentaliter quæritur, An à bonis Angelis ipsi Dęmones ab huiusmodi eorum spurcitijs exequendis interdum impediantur vel non. Et dicendum, quòd quia potestates dicuntur Angeli, quorum ditioni virtutes aduersę subiectę sunt, vt Gregorius dicit, & Augustinus tertio de Trinitate. Spiritus vitæ, desertor atque peccator, regitur per spiritum vitæ, rationalẽ, pium & iustum. Et sicut illę creaturę super alias influentiam habẽt, quæ sunt perfectiores, & Deo propinquiores: eò quòd totus ordo pręlationis, primò & originaliter est in Deo, & participatur à creaturis, secũdum ꝙ ei magis propinquat. Ideò etiam boni Angeli, qui maximè appro-

appropinquant Deo, propter eius fruitionem, qua Dæmones carent, super ipsos Dæmones habent prælationem, & per eos reguntur.

Et cū instatur, quòd Dæmones præmissis medijs multa mala faciunt, aut ergo non impediuntur, quia nō subsunt bonis Angelis, qui eos impedire possent, aut si subsunt tūc, cùm ad negligentiam præsidentis pertinere videntur ea quæ per subditos malè fiunt, videtur ꝙ in Angalis bonis sit aliqua negligentia. Respondetur, quòd sancti Angeli sunt ministri Diuinę sapientiæ. Vnde sicut Diuina sapiētia permittit aliqua mala fieri per malos Angelos vel homines, propter bona quę ex eis elicit, ita & boni Angeli nō totaliter cohibēt malos à nocēdo siue hoīes siue Dęmones.

Ad negligentiam præsidētis pertinet, quæ à subditis malefiunt.

Ordo inter Dæmones.

Responsio: Catholicum est asserere, quendam ordinem actionum interiorum & exteriorum, etiam per quandam pręlationem esse in Dæmonibus. Vnde & quædā spurcitiæ ab aliquibus infimis perpetrantur, à quibus superiores propter nobilitatem naturæ secludūtur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici congruentia, qua talia cōgruunt eorum naturæ, Diuinæ sapientiæ & propriæ nequitiæ.

Demum magis in speciali ex natura quidem: Nam constat quod, à principio creationis, semper quidem alij superiores fuerunt ex natura, cùm inter se differant: Nec duo Angeli vnius speciei existant communiorem opinionē sequendo, quæ etiam dictis Philosophorum concordat: & Dionysius, qui ponit 10. c. Cœlestis Hierarchiæ, in eodem ordine esse primos medios & vltimos: cui etiam necessario oportet assentiri: tum ex immaterialitate eorū, tum etiā ex incorporalitate. Inspiciat qui vult dicta Doctoris in 2. di. 2. Et quia peccatū naturā non tollit, & Dęmones post casum data naturalia nō amiserunt, vt suprà tactū est, & operationes rerum sequuntur naturales earum conditiones: ideo sicut in natura, sic & in operationib. sunt varij & multiplices.

Diaboli inter se differunt specie.

Congruit etiā hoc Diuinæ sapientiæ, vt ea quæ ab ipso sint, ordinata sint. Ro. 13. quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Et quia Dæmones sunt à Deo deputati ad exercendum homines, & ad puniendum damnatos. Ideo in exercitijs eorum ab extra quæ ad homines sunt varij & multiplices.

Congruit etiam & nequitiæ ipsorum. Quia enim humano generi aduersentur, ideò cum ordinatè impugnant

magis hominibus nocere æstimant, sicut faciunt. Vnde constat, quòd in spurcitijs nephandissimis non æqualiter insistunt.

Quod etiam magis specificatur tali ratione. Nam cùm operatio sequitur naturam rei, vt dictum est, quorumcunque sint naturæ subordinatæ, oportet etiam quòd operatione sibi inuicem subordinantur, sicut patet in rebus corporalibus. Quia enim inferiora corpora naturali ordinatione sunt infra corpora cœlestia, actiones & motus eorũ subduntur actionibus & motibus cœlestium corporum: & quia, vt dictum est, Dæmones naturali ordine inter se differunt: Ideò etiam naturalibus actionibus intrinsecis & extrinsecis, præsertim in huiusmodi spurcitijs peragendis.

Ex quibus concluditur, quòd quia huiusmodi spurcitiæ plurimùm præter nobilitatem angelicæ naturę exercentur cum etiam in actibus humanis, infimi & fœdissimi actus in se quidem considerando, non quantum ad officium naturæ & procreationis, reputantur.

Ex omnibus choris Angelorum aliqui ceciderunt.

Demùm, cùm, de quolibet ordine aliqui cecidisse creduntur, non est inconueniens asserere, ꝙ illi Dęmones qui de infimo choro, & iterum illi qui infimi in illo existunt, in his spurcitijs & alijs deputantur & insistunt.

Incubatus horribilior Sodomia.

Hoc etiam plurimũ est aduertendum, ꝙ licèt de Incubis & Succubis mulieribus infestos scriptura tradit, tamen nusquam legitur in vitijs quibuscunque contra naturam loquendo non solùm de Sodomitico, sed etiam de quocũque alio peccato, extra vas debitum perperam agendo, se Incubos & Succubos, fecisse. In quo maxima illorũ peccaminum enormitas ostenditur, cum indifferenter omnes Dæmones cuiuscunque ordinis illa peragere abhorrent: & verecundum æstimant. Et hoc videtur velle glossa super Ezech. 19. vbi dicitur: Dabo te in manus Palæstinorum, id est, Dęmonum, qui etiã erubescunt de via tua scelerata: vitiũ contra naturã intelligens: Et intuenti patet, ꝙ de Dæmonibus oportet auctoritatẽ intelligere. Nullũ enim peccatũ tam sæpè Deus reproba morte in multis cõdẽnauit.

Per palæstinos intelliguntur Dæmones Succubi.

Anni Christi non superantur à Maleficis.

Dicunt etiam nonnulli, & veraciter creditur, ꝙ nullus talis vitij, postquam tempus mortalis vitæ Christi, quod ad annos 33. extenditur, in hoc scelere perseuerans excesserit: nisi speciali gratia redẽptoris poterit liberari. Quod ex

eo

eo patet quòd octogenarij & centenarij isto crimine inueniuntur sępè irretiti, quibus tempus Christi, quia vitę morum disciplina fuit: ideò illo spreto, vix vnquam sine difficultate permaxima ab hoc scelere continebit.

Sed & quòd ordo sit inter eos, etiam ad officia exteriora, quoad impugnationes, demonstrant eorum nomina. Nam licet vnum & idem nomen scilicet Diabolus multipliciter exprimatur in scripturis, & hoc propter eorum diuersas proprietates, tamen his immundis operibus vnus præsidere in scripturis traditur, sicut etiam & certis alijs vitijs. Est enim vsus scripturæ & locutionis, quemlibet immundum Spiritum nominare Diabolum, à Dia, quod est duo, & bolus quod est morsellus: quia duo occidit, scilicet corpus & animam. Et secundum etymologiam licèt Græcè interpretetur Diabolus clausus ergastulo: & hoc sibi conuenit, cùm non permittitur sibi nocere quantū vellet. Vel Diabolus quasi defluens: quia defluxit, id est, corruit, & specialiter & localiter. Nominatur etiam Dæmon, id est sapiens super sanguinem, vel sanguineus, scilicet, super peccata, quæ sitit & procurat triplici scientia, qua viget, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione bonorum spirituum. Nominatur etiam Belial, quod interpretatur absque iugo, vel absque domino: quia pro posse pugnat contra eum, cui deberet esse subiectus. Vocatur etiam Beelzebub, quod interpretatur vir muscarum, id est, animarum peccantium, quæ reliquerūt verum sponsum Christum. Item Satanas, id est, aduersarius. Vnde 1. Petr. 2. Aduersarius vester Diabolus circuit, &c. Item Behemot, id est, bestia, quia facit homines bestiales.

Nomina Diabolorum.

Diabolus, à Dia & Bolus.

Triplex scientia Dæmonis.

Ipse tamen Dæmō fornicationis, & princeps illius spurcitiei, dicitur Asmodeus ꝙ interpretatur factura iudicij: quia propter huiusmodi vitium, factum fuit terribile iudicium super Sodomā, & quatuor alias ciuitates. Sicut & Dęmon superbiæ dicitur Leuiathan, quod interpretatur additamentum eorum: quia & Lucifer tentans primos parentes, de superbia promisit eis additamentum diuinitatis. De quo & per Esaïam Dominus, Visitabo super Leuiathan, serpentem veterem & tortuosum. Et Dæmon auaritiæ & diuitiarum dicitur Mammona, quem & Christus in Euāgelio expressit. Matth. 6. Non potestis Deo seruire, &c.

Incubatus & spurcitiei princeps Dæmon vocatur Asmodeus.

Ethymologia Leuiathan.

Bonum sine malo inuenitur, sed non contra.

Ad argumenta. Ad primũ: quod quia bonum poteſt inueniri ſine malo, ſed malum nunquam inuenitur ſine bono, quia fundatur ſuper creaturam: quæ in ſe bona eſt, Et ideò Dęmones inquantum habent naturam bonam, ordinati ſunt in naturalibus, & in eorum actionibus ad illud Iob. 10. Ad ſecundum poteſt dici ꝙ Dæmones ad exercitiũ deputati non ſunt in inferno, ſed in iſto aëre caliginoſo. Vnde hic habent ordinem inter ſe, quem tunc in inferno non habebunt. Vnde etiam dici poteſt, ꝙ etiam omnis ordo in eis ceſſat, quò ad ipſam beatitudinem conſequendã, cum à tali ordine irrecuperabiliter ceciderint. Et dici poteſt, ꝙ etiã in inferno erit inter eos ordo poteſtatis, & pœnarum afflictionis, inquantum aliqui ad affligendum animas deputabuntur; & non alij. Sed hic ordo magis erit à Deo quàm ab ipſis, ſicut etiam & eorum tormenta.

Hic Dæmones vtuntur ordine in inferno non vtuntur.

Ad tertium cùm dicitur, ꝙ ſuperiores Dæmones quia magis peccauerunt, magis puniuntur, etiam his actibus immundis, amplius deberent inſiſtere. Reſpondetur. Quia culpa ordinatur per pœnam, & non per naturæ actum, ſeu operationem, ideò non inſiſtunt illis immunditijs propter nobilitatem naturæ, non propter eorum culpam aut pœnam. Et licet omnes ſint ſpiritus impuri & ad nocendum cupidi, tamen vnus amplius altero, inquantum potiora naturalia ſunt obtenebrata.

Vnus Dæmonum altero nocentior.

Ad quartum dicitur: quòd eſt concordia inter Dæmones, non amicitiæ, ſed nequitiæ, ex qua homines odiunt, & Dei iuſtitiæ repugnant quantum poſſunt. Talis enim concordia inter impios reperitur, vt eis ſe adiungant & ſubiiciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potioribus viribus vident.

Dæmonũ concordia eſt nequitiæ non amicitiæ.

Ad quintum licet carceralis mãcipatio omnibus æqualiter deputetur, iam in aëre & poſt in inferno non tamen ex hoc naturalia in eis ſunt æqualiter ad æquales pœnas & officia æqualia ordinata, imò quantò ſunt nobiliores in natura & potiores in officio, tantò etiam grauiori ſubiecti tormento. Vnde Sap. 6. Potentes potenter tormenta patientur.

Vnde

Vnde multiplicatio maleficorum operum procedat.

QVÆSTIO V.

AN possit quoquo modo catholicè censeri, quòd origo & multiplicatio maleficorum operũ processerit ex influentijs corporum cœlestium, seu superabundãti malitia hominum,& non ex spurcitijs Incuborum, & Succuborũ Dæmonum:& videtur q̃ ex propria malitia. Nam Aug. in lib.83.q.dicit, quòd ad hominis voluntatem, causa deprauationis eius redit,siue aliquo, siue nullo suadente deprauata sit.Sed Maleficus deprauatur per peccatum,ergo causa illius non est Diabolus, sed voluntas humana. Ad idem dicit de libero arbit.q̃ quilibet est causa suę malitię.Quod etiam probatur ratione.Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit. Sed Diabolus non potest liberum arbitrium mouere,hoc enim libertati repugnaret: Ergo Diabolus nõ potest esse causa illius,nec cuiuscunque peccati. Præterea in libro de ecclesiasticis dogmatibus,dicitur. Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Quæstio super influẽtias corporum cœlestium.

Quilibet est causa suæ malitiæ.

Demùm quòd ex influentijs corporum cœlestium possint oriri, & non à Dæmonibus, probatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad vnum,ita omne multiforme reducitur in aliquod vniforme principium. Sed actus humani sunt varij & multiformes,tam ad vitia, quàm ad virtutes, ergo videtur,quòd reducantur in aliqua principia vniformiter mota & mouentia. Sed talia non possunt assignari, nisi ex motibus cœlestium, qui sunt vniformes, ergo illa corpora sunt talium actionum causæ.Prætereà, si cœlestia corpora non essent humanorum actuum ad virtutes & vitia causæ, Astrologi non adeò frequenter vera prædicerent de bellorum euentibus & alijs humanis actibus: sunt ergo aliquo modo causa. Prætereà corpora cœlestia possunt imprimere in ipsos Dæmones ad causandum certa maleficia, ergo à fortiori,in ipsos homines. Assumptum probatur ex tribus. Nam certi homines qui Lunatici dicuntur, infestantur à Dæmonibus plus vno tempore quàm alio, quod non facerent, sed potius omni tempore mole-

Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme.

Exemplum de Lunaticis.

molestaret, nisi ex certis Lunationibus etiam ipsi Dæmones inquietarentur ad infernum. Huiusmodi probatur etiã ex Necromanticis, qui certas constellationes obseruant, ad inuocandum Dęmones, quod non facerent, nisi scirent, illos Dæmones corporibus cœlestibus esse subiectos.

Probatur etiam ex illo, quòd Dæmones secundum Augustinum in 10. de ciuitate Dei, quibusdam corporibus inferioribus exercentur, scilicet, herbis, lapidibus, animantibus, & sonis quibusdam certis, & vocibus, & figurationibus. Sed cùm corpora cœlestia sint virtuosiora quàm corpora inferiora: ideò multo magis actionibus corporum cœlestium. Et iterum amplius Malefici subiiciuntur, vt eorum opera ex influentijs illorum corporum, & non ex assistentia spirituum malorum proueniant. Fortificatur argumentum ex 1. Reg. cap. 16. vbi, cùm Saul vexabatur à Dæmone, alleuiabatur tum quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd recedebat spiritus malus.

Dæmonibus imperant inferiora.

Sed contra. Impossibile effectum sine causa sua producere, sed opera Maleficorum sunt talia, quod non possunt nisi opere Dæmonum fieri, patet ex descriptione operum Maleficorum, ex Isid. lib. 8. Etymo. Malefici dicuntur ob magnitudinem fascinorum: hi enim elementa concutiunt, mentes hominum turbant, & absque vllo veneni haustu sola vi carminum animas interimunt, &c. Huiusmodi autem effectus non possunt ex influentijs corporum cœlestium mediante homine causari.

Prætereà Philosophus Ethic. Difficile inquit, explicare quid sit principiũ operationis in anima, & ostẽdit ꝙ oportet esse aliquod extrinsecum. Omne enim quod incipit de nouo, habet aliquã causam. Incipit enim homo operari ꝙ vult: Incipit autẽ velle, quia præcõciliatur, si autẽ præcõciliatur propter aliquod consiliũ procedẽs, aut ergo est procedere in infinitũ, aut oportet ponere aliquod principium extrinsecũ, quod primo mouet hominẽ ad cõciliandũ: nisi fortè aliquis dicat ꝙ hoc est à fortuna: ex quo sequeretur omnes actus humanos esse fortuitos, quod est absurdum. Principium ergo in bonis ad bona dicit esse Deum, qui nõ est causa peccati. In malis autem, cùm homo incipit agere velle, & conciliari ad peccandũ oportet ꝙ huius etiam sit aliqua causa extrinseca, & non potest esse alia nisi Diabolus,

Anima mouetur per aliquod extrinsecum.

lus,pręsertim in Maleficis,vt supra patuit,quia corpus cœleste non potest ad tales actus influere:ergo patet veritas.

Præterea cuius potestati subiacet motiuum, eius potestati subiacet & motus, qui à motiua causatur Motiuum autem voluntatis est,aliquid apprehensum per sensum vel intellectum,quorum vtrunque subiacet potestati Diaboli. Dicit enim August.in lib.83.q.Serpit hoc malum,scilicet, quod est à Diabolo per omnes aditus sensuales,dat se esse figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, latet ira & in fallacia sermonis,odoribus se subiicit infundit saporibus,& quibusdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ.Ergo videtur quòd in potestate Diaboli est,mouere voluntatem,quæ est directè causa peccati.

Dæmon mouet voluntatem, quæ est causa peccati.

Pręterea oẽ quod se habet ad vtrumlibet,indiget aliquo determinante ad hoc vt exeat in actum.Sed liberum arbitrium hominis ad vtrumlibet se habet, scilicet ad bonum & malum:ergo ad hoc,quod exeat in actum peccati, indiget quod ab aliquo determinetur ad malum.Maximè autẽ hoc videtur fieri à Diabolo, præsertim in operibus Maleficorum, cùm eius volũtas est determinata ad malum.Ergo videtur, quòd mala volũtas Diaboli est causa malę voluntatis, præcipuè in Maleficis.Et potest fortificari ratio, per hoc,quòd sicut bonus Angelus se habet ad bonum,sic malus Angelus ad malum.Sed ille reducit homines ad bonum, ergo iste ad malũ.Est enim (dicit Dionysius) lex diuinitatis immobiliter stabilita, vt ima à sũmis perficiãtur.

Mala voluntas Dæmonis est causa malæ voluntatis.

Ima à summis perficiuntur.

Responsio.Quia quęstio quò ad originem Maleficorum operum,fundatur super influentiam luminariũ cœlestium ostenditur per reprobationem trium errorum qui hoc asserere conantur.s.planetariorum,genethliacorum, & fatalium ordinẽ,ponentium, hoc nõ esse possibile quò ad primũ.Nam si quæritur an ex impressione luminarium cœlestium causetur in hominibus vitium Maleficorum:tũc ad diuersitatem motuum attẽdẽdo,& veritatem fidei saluando, oportet sub distinctione differere, videlicet ꝙ mores hominum à siderib.causari possunt intelligi dupliciter.Aut necessario & sufficiẽter,aut dispositiuè & cõtingẽter.Si dicatur primo modo,tũc non solũ est falsum,imò hæreticũ, eò ꝙ Christianę religioni adeò repugnat,ꝙ etiã veritas fidei in tali errore saluari nõ potest,Ratio.Dum enim ponit omnia

Quomodo mores hominum causentur ab astris.

omnia à ſyderibus neceſſario euenire, iam tollit meritum & per conſequens demeritum: Tollit & gratiã,& per conſequens gloriam: Tum quia honeſtas morum per hunc errorem præiudicium patitur,dum culpa peccantis in ſydera refunditur, licentia malefaciendi ſine reprehenſione cõceditur & homo ad orãdum & colendum ſydera incuruatur.

Sydera contingenter variant mores hominum.

Si autem dicantur mores hominũ à diſpoſitionibus ſyderum variari diſpoſitiuè & contingenter,ſic poteſt habere veritatem , quia nec rationi nec fidei repugnat.Planum enim eſt , quòd diſpoſitio corporis variè multum facit ad variationem affectionum & morum animæ,vt plurimùm enim anima complexiones corporis imitatur,vt dicitur in ſex principijs.Vnde & cholerici ſunt iracundi,& ſanguinei ſunt benigni,& melancholici ſunt inuidi,flegmatici pigri. Hoc autem non eſt neceſſarium : anima enim dominatur ſuo corpori , & maximè quando eſt adiuta per gratiam. Multos enim videmus cholericos manſuetos,& melãcholicos benignos. Quum ergo virtus corporum cœleſtium operatur admixtionem & qualitatem complexionis, hinc eſt , ꝙ per conſenſus quodãmodo operatur ad qualitatem morũ,valde tamen de longinquo.Plus.n.facit ad qualitatẽ complexionis virtus naturæ inferioris quã virtus ſyderis.

Quæſtio à S. Auguſtino mota contra Aſtrologos.

Vnde Auguſtinus 5.de ciuitate Dei, in ſolutione cuiuſdam quæſtionis de duobus fratribus , qui ſimul infirmabantur , & curuabantur , cùm quærebatur vnde hoc eſſet, magis commendat rationem Hippocratis quàm Aſtronomi.Hippocrates enim reſpondit,quòd hoc erat propter ſimilitudinem complexionis. Et Aſtronomus reſpondit, quòd erat propter identitatẽ conſtellationis. Melius enim reſpondit Phyſicus , quia cauſam reddit magis propriam, & magis propinquam. Sic ergo dicendum quòd impreſſiones ſyderum aliquo modo diſponunt ad malitiam Maleficorum: ſiquidem aliqua influentia in eorum corporibus prædominatur potius ad huiuſmodi nephanda , quàm ad alia opera quæcunque vitioſa ſeu virtuoſa: quæ tamen diſpoſitio non debet dici neceſſaria , proxima & ſufficiens, ſed remota & contingens.

An Regna per aſtra mutentur.

Nec valet,ſi quis obiiceret Philoſophũ libro de proprietatibus elementorũ: vbi dicit,quòd regna vacua facta ſunt & terræ depopulatæ apud coniunctionem Iouis & Saturni,

ni, arguendo quasi,quia talia ex libero arbitrio deprehendebant hominem,ergo etiam influentiæ luminarium super liberum arbitrium haberent efficaciam. Respondetur enim quòd Philosophus super hoc dictum non vult innuere, quòd homines illi non poterant resistere illius influentiæ constellationis, ad dissensionem inclinantis, sed quia noluerunt: Quia sicut ait Ptolomæus in Almagesti: Sapiens homo dominabitur astris. Quamuis enim coniunctio Iouis & Saturni, eò quòd Saturnus habet influentiam melancholicam & malam, & Iupiter valdè bonam, potest ad rixam vel discordiam homines inclinare:illi tamen inclinationi homines per libertatem arbitrij possunt resisteré,& valde faciliter cum adiutorio gratiæ Dei.

De Cometis sententia Damasceni.

Nec iterum valet, si quis obiiceret dictum Damasc. libro secundo,cap.sexto.vbi dicit:Constituuntur multoties cometæ & signa quædam mortis regũ.Respondetur enim ꝙ etiam sequendo opinionem Damasceni,quę fuit,vt patet in prædicto libro,contrariæ opinionis viæ Philosophicæ:siue non,nihil per hoc cócluditur,quò ad necessitatem actuum humanorum.Opinatur enim Damascenus, quòd Cometa, nec naturaliter generatur, nec est vna de stellis in firmamento positis,vnde nec eius signatio est naturalis nec influentia.Dicit enim ꝙ cometæ non sunt ex his,quæ à principio genita sunt astra,sed Diuina iussione secũdum ipsum tempus constituuntur & rursus dissoluuntur. Hæc Damascenus.Pręnunciat autem Deus per tale signum magis mortem Regis, quàm aliorum, tum quia est persona communis,tum quia potest ex hoc oriri turbatio regni.De cuius custodia magis sollicitãtur Angeli, propter cómune bonũ,quorũ etiã ministerio & generantur & dissoluuntur.

Opinio philosophorum de Cometis.

Sed nec Philosophorum opinio obstat,qui dicunt,quòd stella cometa sit impressio calida & sicca,generata in superiore parte aëris prope ignem, ex cuius vapore calido & sicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus stellę. Partes autem illius vaporis discontinuatę circa illum globum & longum protenosæ in suis extremitatibus illi globo coniunctæ,sunt quasi eius comites: & secundum hanc positionem significat & causat non per se,sed per accidens mortalitatem prouenientem ex infirmitatibus calidis & siccis. Et quia vt plurimum diuites nutriũtur calidis & sic-

cis.

cis:Ideò illo tempore multi diuites moriuntur:inter quos mors regum & principum est magis notabilis. Et hæc positio nec distat à positione Damasceni, si quis benè considerat, nisi quò ad operationem, & cooperationem Angeli, quam nec Philosophi excludere possunt. Imò vbi vapores nunquam in sua siccitate & caliditate ad generandum cometam currerent, adhuc operatione Angeli sæpè concurrere habent, causis prædictis.

Angelico operantur Cometis.

Sicut & stella, quæ sancti Thomæ Doctoris transitum indicauit, quæ vtique non ex superis in firmamento positis prosilijt, sed operatione Angeli, ex materia aliqua præiacente formata, & officio peracto, iterum resoluta fuit.

Stella præcessit mortem S. Doctoris Thomæ.

Vnde videmus, quòd secundum quamcunque istarum opinionum, nullum penitus habent cœli luminaria dominium super liberum arbitrium. Vnde nec consequenter super malitiam & mores hominum.

Nota insuper, quare Astronomi, vt sæpiùs vera prædicunt, & quòd eorum iudicia vt plurimùm super vnã prouinciam, aut gentem vnius terræ eueniũt. Huius ratio est: quia sua iudicia sumunt ex astris, quæ etiam habent maiorem influentiam, capiendo probabiliorem, non necessitatem in actibus tam naturæ quàm voluntatis, & in actibus hominum generalibus, sicut vnius gentis vel prouinciæ, quàm in particularibus vnius personæ. Quia maior effectus stellarum imprimitur in totam vnam gentem, quàm in vnum hominem, & quia maior pars gentis vnius, magis sequitur affectus naturales corporis, quàm vnus singularis homo, ideò, &c. Sed hoc incidentaliter est tactum.

Cur Astronomi interdum vera prædicunt.

Secunda via per quam præfata nostra Catholica assertio declaratur, est per reprobationem errorum Genethliacorũ, & Deam fortunæ colẽtium Mathematicorum. De quibus Isid. 8. Etymo. cap. 9. Genethliaci dicũtur propter natalium considerationem syderum, qui vulgò Mathematici dicuntur. Fortuna verò vt ibidem dicit cap. 2. à fortuitis nomen habere dicitur, quasi Deam quandam, res humanas varijs casibus & fortuitis illudentem. Vnde & cæcam appellant, eò quòd passim in quoslibet incurrens, sine vllo examine meritorũ; & ad bonos & ad malos venit. Hæc Isid. Sed talẽ Deam credere, aut quòd læsiones in corporibus, & creaturis, quæ ex Maleficorum operibus inferuntur, non ab ipsis

Contra Genethliacos.

Fortunam colunt Mathematici.

maleficis, sed ad ipsa Dea Fortunæ prouenirent, sicut est Idololatria, ita & asserere Maleficas ipsas ad hoc esse natas, vt talia per eas in mundo exerceri possint, similiter à fide alienum existit: Imò & à communi Philosophorum traditione. Si cui placet, inspiciat Doctorem Sanctum li.3. Summæ fidei contra gentiles.q.87.& seq.& inueniet plura. Licet hoc vnicum propter eos, qui fortassis copiam librorum non habent, non videtur omittendum: quòd quia in homine tria sunt consideranda, vt ibi notatur, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur: Voluntatis actus, intellectus actus & corporis actus, quorum principium à Deo tantum & immediate, secundum ab Angelo, & tertium à cœlesti corpore dirigitur. Nam electiones & voluntates immediatè à Deo in bonis operibus diriguntur, dicente Scriptura, Prou.21. Cor regis, supple quod maiori potẽtia videtur posse resistere, eo minus alij nõ possunt, quia in manu Domini, & quocunque voluerit inclinabit illud. Et Apostolus, Deus qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.

Tria in homine, quæ a tribus cælestibus causis diriguntur.

Voluntas.

Cognitio verò humana intellectiua à Deo mediantibus Angelis ordinatur. Ea verò quæ ad corporalia pertinent, siue sint exteriora siue interiora, in vsum hominis venientia, à Deò mediantibus Angelis & cœlestibus corporibus dispensantur. Dicit enim Beatus Dionysius 4. de Diuin. nom. quòd corpora cœlestia sunt causæ eorum, quæ in hoc mundo fiunt, non tamen necessitatem inferentia.

Intellectus.

Actus corporis.

Et cùm homo sit ordinatus secundum corpus sub corporibus cœlestibus, secundum intellectum verò sub Angelis, secundum voluntatem autem sub Deo, potest contingere, quòd homo spreta inspiratione Dei ad bonũ, & illuminatione boni Angeli, ducatur affectione corporali ad ea quæ influentia luminariũ cœli inclinant. vt & sic, tam voluntas quam intellectus malitia & erroribus inuoluantur.

Angeli possident intellectum in homine Deus voluntatem: astra corpus

Non est autem possibile huiusmodi erroribus, quibus Malefici irretiti sunt ex influẽtijs luminarium cœli inuolui, licet ad fundendum sanguinem, vel furta, aut latrocinia, vel etiam incontinentias pessimas perpetrandas possit quis ex illis inclinari, sicut etiam alia quædam naturalia.

Etiam, vt Gulielmus in De vniuerso dicit, quòd per experientiam habetur, si meretrix nititur plantare oliuam,

Oliua à meretrice plantata non fert fruges.

d non

nō efficitur fructifera, quæ tamen per castam plantata, fructifera efficitur. Et aliquis etiam Medicus in sanando, & agricola in plantando, & miles in expugnando, aliqua ex impressione cœlesti corporis efficiunt, quæ alij etiam easdem artes habentes efficere non possunt.

Fatum improbatur.

Tertia via sumitur ex reprobatione fatalium effectuum. Vbi notandum, quòd Fatum esse aliquod vno modo Catholicè asseritur. Alio modo asserere, est omninò hæreticū. Si enim Fatum æstimetur esse secundum æstimationem quorundam Gentilium, & quorundam Mathematicorum, qui putabāt, quod ex vi positionis syderum causaretur infallibiliter diuersitas morum, ita quòd talis efficeretur necessariò Maleficus vel virtuosus in moribus, qui talem eū esse causaret vis, quæ in dispositione syderum, sub qua talis vel conceptus vel natus esse comprehenderetur. Et istá vim vocauerunt nominē Fati.

Incōueniētia ex Fato.

Sed quia ista opinio non tantùm est falsa imò hæretica & omnino detestanda propter incōuenientia quę necessariò sequerentur, vt supra tactum est circa reprobationem primi erroris, quia videlicet tolleretur ratio meriti & demeriti, imo gratiæ & gloriæ, & quòd Deus malorum nostrorum auctor esset, & plura alia. Ideo Fatum sic omninò refutatur, quia nihil est: Secundum quam acceptionem etiam Gregorius dicit in Homil. Epiphaniæ, Absit à Fidelium cordibus, vt fatum aliquod esse dicant.

Et licet hæc opinio videatur eadem esse cum prima, quę est Planetariorum, & hoc propter eadem inconuenientia, quæ vtrobique cernuntur, tamen sunt diuersæ quantum inter se diuersificantur vis syderum & influxus generalis septem Planetarum.

Si autem æstimetur, Fatum esse secundum quandam dispositionem, siue ordinationem causarum secundarum ad producendum effectus diuinitus prouisos. Hoc modo Fatum verè est aliquid: eo quòd prouidentia Dei per causas medias exequitur suos effectus: In illis videlicet, quæ secundis causis subduntur, licet in alijs non, vt est creatio animarum, glorificatio & gratiæ collatio.

Angeli cooperantur ad gratiæ infusionem.

Licet etiam Angeli ad Gratiæ infusionem cooperari possunt intellectum & voluntatis capacitatem, illuminando & disponendo, & sic quædam ordinatio effectuum vna

&

& eadem dicitur prouidentia & etiam Fatum. Sic enim consideratur vt est in Deo, sic dicitur prouidentia, si autem secūdū quod est in causis medijs ordinatis à Deo ad effectus aliquos producendos, sic habet rationem Fati. Et hoc modo Boëtius loquens de Fato 4. de consol dicit: Fatum est rebus mobilibus inhærens dispositio, per quam prouidentia suis quæque nectit ordinibus.

Definitio Fati.

Sed tamen Sancti Doctores hoc nomine vti recusauerant, propter eos qui illud ad vim positionis syderū retorquebant. Vnde Aug. c.5. De Ciuit. Dei. dicit: Si propterea quisquam res humanas Fato tribuit, quia ipsam Dei voluntatem vel potestatem Fatum vocat, sententiam teneat & linguam corrigat.

S. Augustini sententia de Fato.

Patet etiam ex præmissis tacita responsio ad quæstionē: An omnia Fato subdantur, & an etiam Maleficorum opera illi subdantur. Quia si Fatum dicitur ordinatio causarum secundarum ad effectus diuinitus prouisos, id est, vbi Deus disposuit per causas secundas producere effectus tales: sic inquantum subduntur Fato, id est, subduntur causis secundis à Deo ordinatis, vt sunt influētiæ corporum cœlestiū. Ea verò quæ à Deo immediatè fiunt, vt est creatio rerū, glorificatio substantialium spiritualium, & alia huiusmodi non subduntur. Et hoc est, quod dicit Boëtius vbi suprà, quod ea quæ sunt primæ Deitati propinqua, fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Vnde Maleficorum opera, quia nō subsunt secundis causis: cùm talia præter cursum communem & ordinem naturæ eueniunt: Ideò nec Fato, sed causis alijs, quoad eorum originem necessario subduntur.

Excedentia Fatum.

An motoribus orbium maleficia non causari.

Consequenter, quòd nec huiusmodi Maleficorum opera possunt oriri, aut causari à substantijs separatis quæ sunt motores orbium, seu corporū cœlestium: Cuius opinionis fuit Auicenna, & sui sequaces: hac ratione moti, quia enim substātię illæ separatæ, altioris sunt virtutis animab⁹ nostris, & ab ipsa anima interdum, cum fuerit in sua imaginatione, ad solam quādam apprehensionem interiorem circa aliquod extrinsecū immutatur corpus propriū, interdum etiam alienum seu extrinsecum. Verbi gratia: Aliquis

Substantia separata sunt motores orbium.

De vi imaginationis.

ambulans ſuper trabem in alto poſitam cadit de facili,quia imaginatur c aſum ex timore, non autem caderet ſi eſſet trabs illa poſita ſuper terram, vbi caſum timere non poſſet. Item ad ſolam apprehenſionem animæ incaleſcit corpus,vt in concupiſcentibus vel iratis, aut etiam infrigidatur,ſicut in timentibus.Poteſt etiam immutari ad aliquam ægritudinem puta febrem vel lepram,ex forti imaginatione & apprehẽſione ad tales ægritudines. Et ſicut circa corpus proprium,ita circa alienum, vt illud immutetur ad ſanitatem vel ægritudinem,& hic ponit cauſam etiam faſcinationis,de qua ſuperius tactum eſt.

Imaginatio alieno corpori noxam dans.

Et quia ſecundum illam poſitionem effectus Maleficarum haberent reduci ad motores orbium, licet non præciſè ad ipſa corpora cœleſtia: Ideò vltra illa, quæ ibi tacta ſunt,dicamus adhuc,quòd talia ſic contingere eſt impoſſibile. Quia cum motores orbium ſint ſubſtantiæ intellectuales & bonæ,non tam ſecundum naturam quàm ſecundum voluntatem, quod patet ex earum operationibus ad bonum totius vniuerſi.Illa autem creatura, cuius ope magicæ operationes fiunt, vt ſi ſit bona ſecundum naturam, non tamen poteſt eſſe bona ſecundum voluntatem. Ideò non poteſt idem iudicium de ambabus ſubſtantijs.

Natura bona, creatura mala ſecundum voluntatem.

Et quòd non poteſt eſſe bona ſecundum voluntatem, probatur.Nam præſtare patrocinium aliquibus in his, quæ fiunt contrariẹ virtuti,non eſt alicuius intellectus benè diſpoſiti: talia autem fiunt in huiuſmodi operationibus Maleficorum: Fiunt enim,vt in ſecunda parte operis patebit, plurima homicidia,fornicationes, puerorum & iumentorum occiſiones,& alia maleficia procurantur. Vnde vtentes his artibus Malefici à malefaciendo vocantur. Non eſt ergo benè diſpoſita ſecundum virtutem talis intellectualis natura eius auxilio huiuſmodi artes Maleficarum innituntur, licet ſit bona ſecundum naturam, quia habet eſſe, & illud omnia appetũt,vt cuilibet intuenti patet Item nõ eſt intellectus bene diſpoſiti,familiarem eſſe ſceleratis, & eis patrocinium exhibere,& non quibuſdam virtuoſis.Huius autem operibus Maleficorum vtuntur homines ſcelerati,quia à fructibus eorum cognoſcuntur.

Non eſt intellectus benè diſpoſiti,familiarem eſſe ſceleratis

Moteres orbium inclinãt ſemper ad bona.

Auxilio autem ſubſtantiarum,orbes mouentium,in bonum quælibet creatura inclinatur à natura, licet corrumpatur

patur per accidens sæpè: ergo illæ substantiæ non possunt esse originalis causa Maleficarum.

Præterea intellectus benè dispositi, est reducere homines in ea quæ sunt homini propria bona, quę quidem sunt bona rationis, abducere ergo, ab istis, & pertrahere ad alia minima bona, est intellectus indecenter dispositi. Per huius autem artes non adipiscuntur homines aliquem profectum in bonis rationis. quę sunt scientiæ & virtutes, sed in quibusdam minimis, vt sunt deprehensiones & exercitia latronum, & mille nocumentorum, ergo origo nõ est à substantijs separatis, sed ab aliqua virtute non benè disposita secundum virtutem.

Maleficia inuertunt propria hominis.

Præterea non est benè dispositus secundum intellectũ, qui per aliqua scelera commissa prouocatur ad auxiliũ alicui ferẽdũ. Hoc aũt fit in istis artibus Maleficorũ: Nã vt patebit in executione hatũ fidẽ abnegãt, innocentes pueros occidũt. Substãtię enim separatæ, quę sunt orbiũ motores propter suã bonitatẽ non his maleficijs auxilium pręstant.

Concludendo ergo quòd huiusmodi artes, sicut non possunt à corporibus cœlestibus, ita nec ab eorum motoribus oriri: & cum necesse habent oriri ex aliqua virtute alicui creaturæ collatæ, & illa etiam non potest esse bona secundum voluntatem, licet sit bona secundum naturam & huiusmodi creaturę sint ipsi Dęmones: relinquitur quòd eorum virtute huiusmodi fiant.

Nil fortassis adhuc obstat friuola æstimatio, quòd ex hominum malitia concurrente super Maleficorum verba cõminatoria, & imagines repositas ad certum locum, virtute quadam stellarũ sequerentur. Vt verbi gratia; Quando Maleficus diceret imaginem aliquam reponẽdo, faciam te cęcam, aut claudam, & hoc eueniret, Tunc ideò eueniret, quòd talis à sua natiuitate ex virtute stellarum sortiretur præ cæteris hominibus talem virtutem, quantumcunque alij talia verba proferrent, & essent instructi per disciplinam ad proferendum, adhuc tamen efficaces in huiusmodi operibus esse non possent. Ad quæ singula respondendo declarabitur. Primò, quòd ex malitia hominum huiusmodi effectus causari nõ possunt. Secundò, quòd nec ex vocibus quorũcũque hominum, cõcurrente quacunque cõstellatione, etiam ad quascunque imagines.

De malitia hominum per verba vel res efficaci.

Ex malitia humana maleficia non oriuntur.

Malitia habitualis. De primo, q; non ex malitia quantumcunque humana possint oriri huiusmodi Maleficorum opera, sic declaratur. Nam malitia hominis, siue sit habitualis, in quantũ ex frequentatis actibus acquirit habitum inclinantem ad perpetrandum peccata non ex ignorantia, nec ex infirmitate: vnde censetur peccare ex malitia. *Actualis.* Vel sit actualis malitia, quæ dicitur ipsa mali electio, quæ etiã ponitur peccatum in Spiritum sanctum, nunquã potest circa ipsum maleficium tantum efficere, q; talia opera, vt sunt immutationes elementorum, & læsiones circa corpora, indifferenter hominum & iumentorum, absque assistẽtia alicuius altioris virtutis proueniãt, quòd declaratur primò ex parte causæ, secundò ex parte effectus maleficialis.

Nam hoc, quod non potest homo efficere absq; malitia, puta per sua naturalia imminuta, minùs potest per ipsa naturalia iam diminuta. Patet, cùm sit virtus actiua etiam diminuta. Sed homo per peccata qualitercunque per malitiam commissa, diminuitur in bonis naturalibus. Probatur auctoritate & ratione. Nam Dionysius. 4. c. de Diui. nomi. dicit: Malum est effectus naturalis habitudinis: & loquitur de malo culpæ. *Nemo qui nouit malum, operatur illud.* Vnde & nemo noscens malum, operatur illud, quod si operatur, ex defectu operatur.

Respondeo sic: Sicut se habet bonum gratiæ ad malum naturæ, ita se habet malum culpæ ad bonum naturæ. Sed per gratiam diminuitur malum naturæ, vt fomes qui est inclinatio ad culpam, ergo per culpam, à fortiori diminuitur bonum naturæ. Nec obstat, si dicatur de fascinatione, *Fascinatio.* quæ interdum procuratur ex inspectione alicuius vetulæ, malitiosè puerũm aspiciẽtis, vnde puer immutatur & fascinatur. Quia sicut suprà tactum est, hoc tantummodò contingere potest circa pueros, propter teneram complexionem. Hic autem loquimur de corporum quorumcunque hominum, & iumentorum ac etiam elementorum ad grãdinis immutationes. Siquis velit latiùs intelligere, inspiciet Doctorem sanctum in quæstionibus de malo: Vtrum peccatum possit corrumpere totum bonum naturæ, &c.

Ex parte denique effectuum maleficalium declaratur,

Nam

Nam ex effectibus deuenitur in cognitionem causæ. Vnde sicut illi effectus, quò ad nos, qui fiunt præter ordinem naturæ creaturæ nobis notæ, per virtutem creatę nobis ignotæ, licet non sint propriè miracula, sicut illa, quę fiũt pręter ordinem totius naturæ creatæ: qualia secundũ potestatem operatur ille, qui est supra omnem ordinem totius naturæ creatæ, qui est Deus benedictus: Secundum quam acceptationem dicitur: Tu es qui facis mirabilia magna solus. Ita & maleficiales effectus dicuntur miraculosi, inquantũ fiũt ab aliqua causa nobis ignota, & præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ. Ex quibus elicitur, ꝙ virtus corporalis hominis ad huiusmodi opera causanda non se extendere potest, quæ semper hoc habet, vt causa cum suo effectu naturali nota sit naturaliter absque admiratione. *Quomodo maleficiales effectus sint miracula.*

Et quod effectus maleficiales possunt aliquo modo dici miracula, in quantum notitiam humanam excedunt, patet ex seipsis, cùm naturaliter nõ fiũt. Patet, & per omnes Doctores, præsertim Aug. in li. 83. q. vbi dicit: Quòd Magicis artibus fiũt miracula plerunque similia illis miraculis, quæ fiunt per seruos Dei. Et iterũ in eodem dicit: Magi faciunt miracula per priuatos contractus, boni Christiani per publicam iustitiã, mali Christiani per signa publicæ iustitiæ. Quæ omnia sic declarantur. Nã iustitia diuina est in toto vniuerso, sicut lex publica in ciuitate. Virtus autem creaturæ cuiuslibet in virtuoso se habet, vt virtus alicuius priuatæ personæ in ciuitate. Ideò boni Christiani inquantũ per diuinam iustitiam miracula faciunt, dicuntur facere miracula per publicam iustitiam. Magus autem quia operatur ex pacto inito cum Dęmone, dicitur operari per priuatum contractum: quia operatur per Dæmonem, qui sua naturali virtute potest facere aliquid præter ordinẽ naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem creaturæ nobis ignotæ: & erit miraculum quò ad nos, sed nos simpliciter, quia non potest operari præter ordinem totius naturæ creatæ, & per omnes virtutes creaturarum nobis ignotarum. Sic enim solus Deus dicitur facere miracula. Iuxta illud: Tu es Deus qui facis mirabilia magna solus. Mali autem Christiani faciunt per signa publicæ iustitiæ: sicut inuocando nomen Christi, vel exhibẽdo aliqua sacramenta. Si cui placet, inspiciat S. Thomam in prima parte quæstionum, I I I. artic. *Christianorũ miracula quomodo fiant.*

4. Poteſt etiam attendere ea quæ in 2. parte operis, cap. 6. deducentur inferius.

Quòd nec per voces & verba, concurrente virtute ſtellarum maleficia ſiant.

DEmùm quòd nec ex vocibus quorumcunq; hominũ, concurrente quacunque conſtellatione, ſuper quaſcunque imagines. Nam cùm intellectus hominis huius diſpoſitionis eſt, ꝙ eius cognitio ex rebus cauſatur: cùm intelligentem neceſſe ſit Phantaſmata ſpeculari: Nõ eſt eius conditio, quòd ex ſua conceptione ſeu intellectuali operatione intrinſeca, vbi illam ſolam per verba exprimeret, res ab extra habeat cauſare: aut quòd cõceptio intellectus expreſſa per verba haberent corpora immutare. Tales enim homines qui talẽ haberent virtutem, non eſſent nobiſcum vnius ſpeciei, ſed æquiuocè dicerentur homines.

Neceſſe eſt intelligentem Phantaſmata ſpeculari.

Præterea ſi dicatur, ꝙ illa efficiunt per verba, concurrẽte virtute ſtellarum à natiuitate: Vnde contingit ꝙ præ ceteris hominibus dum proferunt verba, quòd per illa aliquid efficiunt, cùm tamen alij etiam proferentes eadẽ, non poſſent aliquam trãſmutationem efficere, quia virtus ſtellarum à natiuitate eis non deſeruit. Patet ex præcedentibus illa eſſe falſa, ex reprobatione trium errorum, Planetariorum, Genethliacorum & Fatalem ordinem ponentium.

Præterea cùm verba exprimunt mentis conceptum, & corpora cœleſtia non poſſunt imprimere intellectum, nec etiam eorũ motores niſi per ſe, abſque motione corporum cœleſtium intellectum vellent illuminare: & hoc ſolũmodò fieret ad opera bona, quia ad mala perpetranda non illuminatur intellectus, ſed obumbratur, quod non eſt officium bonorum ſpirituum, ſed malorum. Ideò patet, quòd ſi verba eorũ aliquid efficiunt, hoc non eſt vigore alicuius corporis cœleſtis, ſed aſſiſtentia alicuius, virtutis intellectiuæ: quæ etiam & ſi ſit bona ſecundum naturam, non tamen poteſt eſſe bona ſecundum voluntatem, inquantum ſemper ad malum machinatur, & talis erit Dæmon; vt ſuprà oſtenſum eſt.

Corpora cœleſtia non poſſunt imprimere intellectũ.

Et quòd nec per imagines poſſint talia efficere, quaſi corpora cœleſtia ſuper ipſas aliquid influerent: quia huiuſmodi

Imagines conſtellatiuæ.

modi imagines, quantumcunque characteribus & figuris ſunt inſignitæ, ſunt effectus hominis operantis per artem. Cœleſtia autem corpora effectus cauſant naturales: cuiuſmodi non ſunt effectus Maleficorum, qui dicuntur Maleficales, vtpote in malum creaturarum, præter conſuetum ordinem naturæ proſilientes, vnde nihil ad propoſitum.

Præterea ſupra oſtenſum eſt etiam, quòd duplices ſunt imagines, Aſtrologicæ, & Magicæ, quæ etiam ad bonum aliquod priuatum obtinendum, & non ad corruptionem ordinãtur. Maleficorum autem imagines ſunt omninò alterius, cùm ſemper ad nocumentum creaturarũ, & ex Dæmonum iuſſu, ad aliquem locum occultè reponuntur, vt deſuper ambulantes, aut dormientes lædantur, vt ipſe Maleficæ fatentur: Vnde & ab ipſis Dæmonibus efficiũt quicquid cauſant, & non ex corporum cœleſtium influentijs. *Differentia imaginum Aſtrologicarũ, Magicarũ, & Maleficarum.*

Ad argumenta. Ad primum dictum Auguſtini eſt intelligendum, quòd cauſa deprauationis hominis redit ab hominis voluntate, ſicut ad cauſam effectum perficientem, quæ propriè dicitur eſſe cauſa. Non ſic autem eſt cauſa effectum permittentem, vel diſponentem, vel conſiliantem, aut percipientem, quibus modis ſcilicet cõſiliatiuè, diſpoſitiuè, & præceptiuè, Diabolus dicitur cauſa peccati & deprauationis: Deus autem ſolummodò permiſſione, qui mala permittit propter bona. Iuxta Auguſt. in Ench. Diabolus autem diſponit interius ſuggerendo, perſuadet interius & exterius acrius ſtimulando. Præcipit autem his qui ei ſe totaliter ſubdiderunt, vt ſunt Malefici, quibus nõ eſt opus interius inſtigari, ſed tantùm exterius, &c. *Cauſæ deprauationis hominis.*

Et per hoc etiam ad ſecundum, quòd quilibet eſt cauſa ſuæ malitiæ, directè intelligendo, & ad probationes patet eadem reſponſio, quia licet repugnet libero arbitrio, moueri per modum præcipientis, non autem per modum diſponentis.

Ad tertium. Motus ad virtutes aut ad vitia diſpoſitiuè poſſunt cauſari ab influentijs corporum cœleſtium, & capitur motus pro quadam naturali inclinatione ad virtutes humanas & vitia: Opera autem Maleficorum, quia excedunt communem ordinem naturæ, ideò illis influentijs ſubiacere non poſſunt.

Ad quartum idem patet, quia ſunt cauſæ humanorum

actuum corpora cœlestia, sed illa opera non sunt humanitus adinuenta.

Ad quintum, ꝙ motores orbium possint imprimere in animas, si intelligatur immediatè sic imprimunt illuminādum ad bonum & non ad Malefica, vt suprà tactum est. Si autem intelligatur mediatè: tunc iuxta influentiam corporum cœlestium imprimunt indirectè & dispositiuè.

Cur Dæmones ad decremēta Lunæ homines vexent.

Ad sextum, hoc ꝙ Dæmones ad certa augmenta Lunæ homines vexant, contingit propter duo. Primò quidem ad hoc, vt infament creaturam Dei, scilicet Lunam, vt Hieronymus & Chrysostomus dicunt. Secundò quia nō possent operari nisi mediantibus naturalibus virtutibus, vt suprà dictum est. Ideò considerant corporum aptitudines ad effectum inducēdos, & quia cerebrum est humidissimū omnium partium corporis, vt Aristoteles dicit, & naturales omnes: Ideò maximè subiicitur operationi Lunæ, quæ ex sua proprietate habet mouere humores. In cerebro autem perficiuntur vires animales, & ideò Dæmones secundum certa augmenta Lunæ perturbant hominis Phantasiam, quando considerat cerebrum ad hoc dispositum.

Cerebrū maximè ad Lunam mouetur.

Cur vocati Dæmones incertis constellationibus adueniant.

Ad aliud, ꝙ Dæmones aduocati incertis constellationibus adueniunt, faciunt propter duo. Primò, vt homines in hunc errorem inducant, quòd credunt aliquod numen esse in stellis. Secundò, quia considerant, secundum aliquas constellationes materiam corporalem magis esse dispositam ad effectus pro quibus aduocantur.

Quomodo Dæmones alliciantur carminibus, Musica, herbis.

Ad tertium, ꝙ sicut dicit Aug. 36. de ciuit. Dei. Per varia genera lapidū, herbarum, lignorū, animalium, carminū & instrumentorum musicorū Dæmones alliciuntur, non vt animalia cibis, sed & spiritus signis, inquātū, scilicet hęc eis exhibētur in signū Diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi.

Tamen quia sępè obiicitur, ꝙ Dæmones possunt impediri per herbas & harmonias à vexatione hominum: vt in argumento allegatur de Saül per harmoniam cytharę: Vnde nituntur defendere, ꝙ aliqui possent effectus maleficiales producere per certas herbas & occultas causas, absque auxilio Dæmonum, tantummodo ex influentia corporum cœlestium, quæ plus possunt imprimere in huiusmodi res corporales ad effectus corporales, quā in ipsos Dæmones, ad producendum huiusmodi effectus maleficiales.

Ideò latiùs cùm sit respondendum, est aduertendum quòd herbæ vel harmoniæ non possunt sua naturali virtute totaliter excludere vexationẽ, qua Diabolus possit hominem vexare, si sibi permitteretur à Deo, vel Angelis bonis: possunt tamen illam vexationem mitigare, & ita partia posset esse vexatio illa, quòd possent eam penitus excludere: sed hoc facerent non agendo in ipsum Dæmonẽ, cùm sit spiritus separatus, in quem non potest naturaliter agere quodcunque corpus, sed agendo in ipsum vexatum à Dæmone. Omnis enim causa limitatæ virtutis, producere potest effectum intensiorem in materiam dispositam, quam non dispositam, cui & consonat illud Philos. 2. de anima. Actus actiuorum sunt in patiẽte prædisposito. Dæmon autem est agens limitatæ virtutis, ergo vexationem intensiorem facere potest Diabolus in homine disposito ad illam vexationem, siue ad illud ad quod Diabolus intendit adducere quàm in homine dispositionis contrariæ. Puta Diabolus, potest vexare intensius passione melancholica hominem dispositum ad illam, quam hominem contrariæ dispositionis.

Quomodo mitigetur Musica Dæmon.

Dæmon est limitatæ virtutis.

Certum est autem quòd herbæ & harmoniæ multùm possunt immutare dispositionẽ corporis, & ex consequenti motus sensualitatis: Hoc patet de herbis, cum quædam inclinant ad lætitiam, quædam ad tristitiam, & sic de alijs. Hoc etiam patet de Harmoniis per Philosop. 8. polit. vbi vult, quòd diuersæ harmoniæ habent prouocare diuersas passiones in homine. Hoc etiam refert Boëtius in Musica sua, & author de ortu scientiarum, vbi loquens de vtilitate Musicæ, dicit, quòd valet ad curandum vel alleuiandum diuersas infirmitates, & ita patere potest quòd cæteris paribus sit vexatio debilior.

Non autem video, quomodo herbæ vel harmoniȩ possint in homine dispositionẽ aliquam causare, propter quã homo nullo modo posset à Dæmone vexari: si tamen permitteretur, quia Diabolus mouẽdo solùm motu locali vapori & ipso spiritus inordinato motu posset hominẽ multùm vexare. Herbæ autẽ vel harmoniæ nullam dispositionem causare possent in homine sua naturali virtute, per quã prohibetur Dæmon prȩdictã cõmotionẽ facere. Contingit tamẽ quandoq; ꝙ Diabolo nõ permittitur hominẽ vexare

vexare, nisi vexatione ita parua, quòd per aliquam fortem dispositionem ad contrarium tolleretur totaliter, & tunc aliquæ herbæ vel harmoniæ possent corpus hominis ita ad contrarium disponere, quòd illa vexatio totaliter amoueretur, verbi gratia. Diabolus quãdoque posset hominem vexare vexatione tristitiæ, ita debiliter, quòd per aliquas herbas vel harmonias, quæ haberent causare dilationem & diffusionem spirituum, qui sunt motus contrarij tristitiæ, totaliter amoueretur illa tristitia.

De Ligaturis.

Quòd autem August. lib. 2. de doctrina Christiana, condemnat ligaturas & quædam alia, de quibus ibi diffusius scribit, hoc attribuens arti magicæ, hoc est quantũ ad illud quod non possunt sua naturali virtute. Quod patet ex hoc, quòd dicit sic. Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ atque remedia, quæ Medicorũ condemnat disciplina. In quo satis patet, quòd illa condemnat quantũ ad vsum, respectu cuius nõ habent aliquam efficaciã ex sua naturali virtute.

De Saule sono cytharæ mitigato.

Quantum autem ad illud quod 1. Regum cap. 6. habetur. Quòd Saul, qui vexabatur à Dæmone, alleuiabatur quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd spiritus malus recedebat, &c. Sciendum quòd benè verum est, quòd per tactum citharę, virtute naturali illius harmonię, alleuiabatur aliquantulum afflictio Saulis, inquantum illa harmonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minus aptus ad illam vexationem. Sed quòd spiritus malus recederet quando Dauid cytharizabat, hoc erat propter vim crucis, quod satis expressè dicitur in glossa, vbi sic dicitur: Erat Dauid in canticis musicis eruditus, diuersorum sonorum rationabilis, moderatusq; concentus. Vnitatem essentiæ significat, quæ varijs modis quotidiè resonat. Dauid malignum spiritum in cythara compescuit, non quia tanta esset vis in cythara: sed in signo crucis, qui in ligno crucis, & cordarum extensione, id est, venarum gerebatur, quæ iam tunc Dæmones effugabat.

Vi crucis Dauid cytharam pulsans Dæmonen abegit.

Quo ad ipsas maleficas, Dæmonibus se subijcientibus.

QVÆSTIO VI.

PRo tertia & annexa difficultate, quò ad ipsas Maleficas Dæmonibus se subiicientibus, plura super modum

ggrediendi huiusmodi spurcitias possunt difficultari. Primò ex parte Dæmonis, & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento sit illud formatum. Secundò ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertio ex parte temporis & loci, an potius in vno tempore, quàm in altero exerceat. Quartò an visibiliter quò ad circunstãtias agitat. Ex parte mulierum, an tantummodò illæ quæ ex huiusmodi spurcitijs procreantur, à Dæmonibus frequentantur. Secũdò, an illæ quæ ab obstetricibus tempore partus Dæmonibus offeruntur. Tertiò an remissior sit in talibus ipsa Venerea delectatio. Ad quæ omnia ad præsens cũ non sit respondẽdum, eò quòd tantummodò generalitati studemus, & in secũda parte operis illa singula per eorum opera explanãtur: vt patebit in quarto capitulo, vbi de singulis modis fiet mentio. Ideò ad secũdum principale tendamus. Et primò, cur in tam fragili sexu hoc genus perfidiæ inuenitur ampliùs quàm in viris. Et erit quæstio prima generalis quò ad conditiones generales mulierum. Secunda specialis cuiusmodi mulieres amplius inueniuntur superstitiosæ, & Maleficæ. Tertia singularis quò ad ipsas obstetrices, quæ omnes alias in malitia excedunt.

Difficultates in quæstione de Succubis.

Cur magis fœminæ superstitiosæ reperiantur.

QVò ad primũ, cur in sexu tam fragili mulierum, maior multitudo Maleficarum reperitur quàm inter viros. Et quidem in contrarium argumenta deducere nõ expedit, cùm ipsa experientia, præter verborum & fide dignorum testimonia talia facit credibilia. Dicamus sexum non despiciendo, in quo Deus semper magna fecit, fortia vt cõfunderet, quòd diuersæ à diuersis super hæc assignantur rationes. Semper tamen in principali concordãtes. Vnde & pro mulierũ admonitione ipsa materia benè est prædicabilis, affectantque audire, vt experientia sæpè docuit, dummodò discretè proponatur.

Nam aliqui Doctores hanc rationem tradunt. Dicunt enim tria esse in rerũ natura, Lingua, Ecclesiasticus, & Fœmina, quæ mediũ in bonitate aut malitia tenere nesciunt, sed vbi limites suæ conditionis excedũt, ibi quendam apicem & supremũ gradũ in bonitate aut malitia vendicãt. In bonitate

Tria, quæ medium in malitia tenere nesciunt.

bonitate quidem quando à bono reguntur spiritu, vnde & optima sunt. In malitia verò, quando à malo spiritu reguntur, vnde & pessima efficiuntur.

Linguæ bonitas.

De lingua enim patet, cùm eius ministerio plurima regna fidei Christianæ sunt subiugatæ, vnde & Apostolis Christi in igneis linguis Spiritus sanctus visus est. Patet & in alijs sapientibus. Prædicatoribus quotidiè lingua canū, vulnera & vlcera languentis Lazari lingentes. Iuxta illud; Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes.

Prædicatores habent linguas canum.

S. Dominicus per canem figuratus.

Vnde & dux & pater Prædicatorum ordinis, in figura catuli lattrantis, & accensam faculam in ore gestantis præmonstratus est, vt suo latratu vsque ad præsens habeat lupos hæreticos arcere à gregibus ouium Christi.

Patet & ex quotidiana experientia, quòd vnius viri prudentis lingua interdum infinitorum hominū strages præpeditur, propter quæ non immeritò in eius commēdationem Salo. Prouerb. 10. plura cecinit. In labijs sapiētis inuenitur sapientia. Et iterum: Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo. Iterum Labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Cuius causa ibidem 16. subditur, quia hominis est preparare animum, & Dei gubernare linguam.

Homo præparat animum, sed Deus gubernat linguam.

De mala verò lingua inuenies Eccles. 28. Lingua tertia multos commouit & dispersit illos à gente in gentem, ciuitates munitas destruxit, & domos magnorum effodit. Et dicitur lingua tertia eorum qui inter duas partes contrarias incautè vel maculosè loquitur.

Malitia linguæ.

Quid tertia lingua.

De secundo scilicet Ecclesiasticis, intellige clericos & religiosos in vtroq; sexu. Chrysost. super illud: Eiecit vendentes & ementes de templo. Sicut omne bonum à sacerdotio, ita omne malum ab eo egreditur. Hieronymus in epistola ad Nepotianum: Negociatorem clericum, ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuga. Et beatus Bernardus homilia 23. super Canti. loquens de clericis dicit. Si insurgeret apertus hęreticus, mitteretur foras & arescèret, si violentus inimicus, absconderent se forsitan ab eo boni. Nunc verò quomodo abiicient, aut quomodo abscondent se. Omnes amici & tamen omnes inimici, omnes domestici, & nulli pacifici, omnes proximi, & omnes quæ sua sunt quærunt,

A sacerdotio omne bonum & omne malum egreditur.

Clericus negociator quasi pestis fugiendus.

Et alibi Nostri Prælati facti sunt Pilati, nostri pastores facti sunt tõsores. Et loquitur etiam de Prælatis religiosorum, qui onera grauia inferioribus imponũt, digito autem suo minimo non tangerent. Et Greg. in pasto. dicit: Nemo amplius in Ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens, nomẽ vel ordinem sanctitatis habet, delinquentem namq; hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerẽtia ordinis peccator honoratur. De religiosis etiam dicit B. August. ad Vincentium Donatistam: Simpliciter fateor charitati vestræ coram domino Deo nostro, qui testis est super animã meam ex quo Deo seruire cœpi, quantum difficilè expertus sum, peiores, sicut & meliores non posse inueniri, quam qui in monasterijs defecerunt, aut profecerunt.

Prælati facti Pilati: Pastores facti tonsores.

Pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De mulierum verò malitia differitur Ecclesiast. 25. Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura, quæ sequuntur & præcedunt ibidẽ de muliere nequam, concludit. Breuis est omnis malitia super malitiã mulieris. Hinc Chrys. super Matt. 19. Non expedit nubere. Quid aliud est mulier nisi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, malum naturæ bono colore depicta. Ergo si dimittere illam peccatum est, cùm oportet tenere, iam verò tormentum necessarium est, vt aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas habeamus. Tullius demq. 2. Rhetoricæ dicit: Viros ad vnumquodq; maleficium singulæ, id est, plures cupiditates impellunt, mulieres ad omnia Maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum est auaritia. Et Seneca in suis Tragœd. Aut amat aut odit mulier, nisi tertium dedisse est: flere fœminam est mendacium. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum veri doloris vnum, insidiarum aliud. Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat.

De malitia mulierum.

Mulier necessarium malũ.

Muliebrium vitiorum fundamentum est auaritia.

De bonis autem mulieribus tãta laus est, vt etiam beatificasse viros leguntur, & saluasse gentes, terras & vrbes: Patet de Iudith: Delbora, & Hester. Hinc Apost. 1. Cor. 7. Si qua mulier habet virum, & hic cõsentit habitare cum illa

De bonis mulieribus.

non

non dimittat virum: sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem. Ideò Eccles. 26. dicitur: Mulieris bonæ, beatus vir, numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totum ferè capitulum de excellentia bonarum. Et Prou. vlt. de muliere forti.

Quæ omnia etiam in Nouo Testamento in fœminis claruerunt, vt in virginibus, & alijs sanctis fœminis, quæ per fidem gentes & regna ab Idololatriæ cultu ad Christianam religionem deduxerunt. Si quis inspicere velit Vincen. in spe. histor. lib. 26. cap. 9. de regno Vngariæ per Giliam Christianissimam. Et de regno Frãcorum per Clotildem virginem, & Clodoueo desponsatam inspiciat, & mira inueniet. Vnde quæcunque vituperationes leguntur, in concupiscentiam carnis interpretari possunt, vt semper mulier pro carnis concupiscentia intelligatur. Iuxta illud: Inueni amariorem morte mulierem, & bona mulier subiecta carnis concupiscentia.

Vituperationes mulierum vt intelligendæ.

Sunt & alij alias rationes assignãtes, cur in maiore multitudine reperiantur fœminæ superstitiosæ quàm viri. Prima est, quia pronæ sunt ad credendum: & quia principaliter Dæmon quærit corrumpere fidem, ideo potius eas aggreditur. Vnde & Eccle. 19. Qui citò credit, leuis est corde, & minorabitur. Secunda causa est, quia à natura propter fluxibilitatem complexionis facilioris sunt impressionis ad reuelationes capiendas per impressionem separatorum spirituum: qua complexione etiam, cùm benè vtuntur, multæ bonæ sunt, cùm malæ, peiores sunt.

Mulieres sunt incontinentes linguæ.

Tertia causa, quia lubricam habent linguam: & ea quæ mala arte sciunt, eis comparibus fœminis vix celare possunt, seque occultè, cùm vires non habeant, per maleficia vindicare quærunt faciliter. Vnde Eccles. vt suprà: Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Breuis omnis malitia super malitiam mulieris. Item potest & addi illa, cùm fluxibiles sunt, sicut & faciunt.

Sunt & tertij alias rationes assignãtes, quas prędicatores cautè debent proponere: & dicere quòd licet in veteri testamento, scripturę vt plurimùm mala loquãtur de mulieribus, & hoc propter primam præuaricatricem mulierem, scilicet, Euam, & imitatrices eius, tamen & post in nouo

testamen

testamento,propter mutationem nominis, vt Eua in Aue (vt ait Hieron.Totum quod intulit maledictio Euæ, totū abstulit benedictio Mariæ.Vnde plurima & semper laudabilia sunt de ipsis prædicanda. *Eua in Aue.*

Sed quia adhuc modernis temporibus hæc perfidia amplius in mulieribus,quàm in viris inu[illegible]itur, vt ipsa experientia docet, curiosius causam inuestigando, vltra præmissa dicere possumus, quòd in omnibus viribus, tam animæ, quàm corporis, cùm sint defectuosæ, non mirum, si plura maleficia in eos quos æmulantur fieri procurant.

Quantum enim ad intellectum, seu ad intelligendum spiritualia alterius videntur esse speciei à viris cui auctoritas & ratio cum variis scripturæ exemplis alludit. Terentius ait:Mulieres fermè vt pueri leui sententia sunt. Et Lactantius, 3. Institutionum. Numquit aliquam mulierem philosophiam sciuisse nisi Temesten. Et Prouerb.11. quasi describens mulierem dicit:est circulus aureus in naribus suis,mulier pulchra & fatua. *Mulieres minus valēt intelligendo bona quam viri.*

Ratio naturalis est,quia plus carnalis viro existit,vt patet in multis carnalibus spurcitijs:Qui etiam defectus notatur in formatione primæ mulieris, cùm de costa curua formata fuit,idest,de costa pectoris, quæ est torta,& quasi contraria viro. Ex quo defectu etiam procedit, quòd cùm sit animal imperfectum semper decipit. Nam dicit Cato: Instruit insidias lachrymis dum fœmina plorat. Et illud: Dum fœmina plorat decipere laborat. Patet in vxore Samsonis,quæ multum infestans eum,ad declarandum sibi problema propositum sodalibus,ab eo expositum eis reuelauit,& sic decepit.Patet in prima muliere, quod ex natura minorem habet fidem,cùm dixit serpenti interroganti,quare non ederent de omni ligno paradisi.Respondit de omni &c.ne fortè moriamur:in quo ostendit se dubitare, & fidem non habere ad verba Dei, quæ omnia etiam Etymologia nominis demonstrat.Dicitur enim Fœmina à Fe, & minus:quia semper minorem habet & seruat fidem: Et hoc ex natura, quò ad fidelitatem: licet ex gratia & natura fides in beatissima virgine nunquam defecerit, cùm tamen in omnibus viris defecisset tempore Passionis Christi. *Ex forma costa mulier cōtraria viro.* *Eua non credidit Deo, quia dixit Fortè.* *Fœmina dicta à Fe & Minus.*

Mala ergo mulier ex natura cùm citius in fide dubitat, etiam citius fidem abnegat, quod est fundamentum in maleficis.

Mulieris procliuitas ad odia.

Quantum denique ad aliam potentiam animæ scilicet volútatem ex natura, cùm odit aliquem, quem prius amauit, tunc æstuat per iram & impatientiam, & sicut maris æstus semper bullit & currit, sic talis ex tota impatiens. Alludit huic rationi, auctoritas diuersa Eccles. 25. Non est ira super iram mulieris. Et Senec. Trag. 8.

Nulla vis flammæ tumidiq; venti
Tanta nec teli metuenda torti,
Quanta cùm coniunx viduata tædis
Ardet & odit.

Æmulatio & impatientia mulierum.

Patet in muliere quæ falsè accusauit Ioseph, & incarcerare fecit, quia noluit sibi in scelus consentire adulterij, Gen. 30. Et reuera potissima causa deseruiens in augmentum Maleficarum, est dolorosum duellum inter maritatas & non maritatas fœminas & viros: immò & inter ipsas fœminas sanctas, quid tunc de cæteris? Vides enim in Genesi quanta fuit impatientia & inuidia Saræ ad Hagar postquam cócepit Gen. 21. Quanta Rachel ad Liam propter filios, quos non habebat Rachel. Gen. 30. Quanta Annæ ad Phenennam fœcundam, ipsa sterili existente. 1. Reg. 1. Quanta Mariæ ad Moysen. Num. 12. Vnde murmurauit & detraxit Moysi, propter quod & lepra percussa. Quanta Marthæ ad Magdalenam, ipsa sedente, & Martha ministrante. Luc. 10. Vnde & Eccles. 37. Tracta cum muliere de his quæ æmulatur: quasi dicat non est tractandum cum ea, quia semper æmulatio, idest, inuidia est in mala muliere. Et quæ inter se sic agitãtur, quãtò magis aduersus viros.

Felix per se, felicißimus si cælebs.

Quare etiã vt narrat Valerius Phoroneus rex Græcorũ, die qua mortuus est, dixit Leontio fratri suo, ad summam felicitatem nihil mihi deesset, si mihi semper vxor defuisset. Cui Leontius, Et quomodo vxor obstat felicitati? Et ille, Mariti hoc omnes sciũt. Et Socrates Philosophus interrogatus, si ducẽda esset vxor. Respondit. Si non capies, solitudo arbitrans excipiet hinc generis interius, hinc hæres alienus. Sed si caperis illã, perpetua solicitudo, cóquestus quærularũ, dotis exprobratio, affiniũ graue superciliũ,

Sine vxore solitudo, cũ vxore solicitudo.

garrula socius lingua, successor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus. Hæc dixit vt expertus. Nam vt ait Hiero. cōtra Iouinianū. Hic Socrates duas habuit vxores, quas ingenti patientia sustinens, non potuit tamen ab earum contumelijs, clamoribus & vituperationibus liberari. Vnde quadam die ipsis querulantibus contra eum ipse, domum egressus, vt earum molestias euitaret, cùm ante domum sederet, proiecerunt illæ mulieres super eum aquam immūdam: Super quo ipse non perturbatus, quia Philosophus, ait, Sciebam quòd post tonitrua pluuiæ sequerentur.

Et de quodam legitur, cuius submersa erat in fluuio, quòd cùm quæreret cadauer eius ad educendum de aqua, ibat per fluuium contra aquam, & interrogatus causam: cùm res graues descendant infrà & non suprà, quare quæreret cōtra aquā, Respondit: Mulier ista in vita semper fuit contraria dictis & factis siue mandatis meis, ideò quæro contrario modo, si fortè etiam mortua contrariam voluntatem vltra consuetum tenuisset.

De vxore submersa quæsita aduerso flumine.

Et quidam sicut ex primo defectu intelligētiæ abnegationem fidei facilius incurrunt: ita ex secundo, scilicet inordinatis affectionib9 & passionibus varias vindictas quærunt, excogitant, & infligunt, siue per Maleficiatum, siue alijs quibuscunque modis. Vnde non mirum tantam multitudinem maleficarum in hoc genere existere.

Muliere sunt vindicabiles.

Quantum insuper defectum in memoratiua potentia, cùm hoc sit in eis ex natura viriū, nolle regi sed suos sequi impetus, siue quacūq; pietate: ad hoc studet, & cuncta memoria disponit. Vnde Theophrastus: Si totam domū ei cōmiseris ad seruiendum, & si aliquid tuo arbitrio reseruaueris etiam minimū vel magnam fidem sibi adhiberi non putabit, & iurgia concitabit: nisi citò consulueris, parat venena, aruspices & ariolos consulit: ecce maleficia.

Natura sunt mulieres immorigera.

Sed quale sit dominium mulierū, audi Tullium in paradox. Numquid ille liber est cui mulier imperat, leges imponit, præscribit, iubet, vetat quod ei videtur, nec illi imperanti aliquid negare potest vel audet. Ego istum nō modò seruum, sed nequissimum seruorum appellandū puto, licet amplissima familia natus sit. Vnde & Seneca in persona furiosæ Medeæ. Quid ammodo cessas, sequere felicē impetū, pars ista vltionis qua gaudes quota est &c. Vbi

De Gynecocratia iudiciū Ciceronis.

 multa

multa ponit, ostendens quòd mulier non vult regi, sed suo impetu procedere etiam in damnum suum: Sicut de multis legitur mulieribus quæ vel ob amorem, vel dolorem; quia vindictas facere non potuerunt seipsas occiderunt.

De Laodice & Berenice reginis Syriæ.

Sicut & Laodice narrat Hieronymus super Danielem: quę existens vxor regis Antiochi regis Syriæ, zelans ne plus amaret Berenicem, quam etiam habebat vxorem, Berenicem & filiam eius ex dicto Antiocho prius fecit occidi, & post seipsam veneno occidit Vnde? Quia non vult regi, sed suo impetu procedere. Ideò Chrysost. non immeritò dicit: O malum omni malo peius, mulier mala, siue illa pauper sit, siue diues. Si enim vxor diuitis sit, non cessat nocte & die virum calidis stimulare sermonibus, blanda nequiter, & importuna violenter. Si verò pauperem virum habet, ipsum quoque ad iracundiam & rixas incitare non desinit. Et si vidua sit, ipsa per semetipsam omnes despicit passim, & ad omnem audaciam spiritu superbiæ inflammatur.

Aut blanditijs aut importunitate instigant viros mulieres.

Quæramus, inueniemus ferè, omnia mũdi Regna propter mulieres fuisse euersa, Primum enim quod fuit regnum felix, scilicet Troiæ, propter raptum vnius fœminæ, scilicet Helenæ, destructum est multis millibus Græcorum occisis. Regnum Iudæorum multa mala & exterminia habuit propter pessimam Iezabel, & filiam eius Athaliam, reginã in regno Iudæ, quæ occidi fecerat filios filij, vt eo mortuo ipsa regnaret; sed vtraque occisa. Regnum Romanorum multa mala sustinuit propter Cleopatram reginam Ægypti, pessimam mulierem. Et sic de alijs. Vnde non mirum, si mundus iam patitur ob malitiam mulierum.

Omnia ferè mundi Regna propter mulieres euersa.

Demùm inspiciendo corporis ipsius carnalia desideria; vnde innumera nocumenta vitæ humanæ contingunt: Vt meritò cùm Catone Vticen. dicere possimus. Si absque fœmina possit esse mundus, conuersatio nostra non esset absque Dijs. Cùm reuera, si mulierum non essent nequitiæ, etiam tacendo de maleficijs, adhuc ab innumeris periculis mundus remaneret exornatus. Valerius ad Rufinum. Chimęram mulierem esse nescis, sed scire debes; quod mõstrum illud triforme insigni venustetur facie leonis olentis, maculetur ventre capræ, virulenta cauda viperæ armetur, vult dicere; Quod aspectus eius pulcher, tactus fœtidus, conseruatio mortifera.

Mundus sine mulierib. esset conuersatio Deorum.

Mulierem esse Chimæram.

Audia

Audiamus,& aliam proprietatem per vocem. Nam ſicut eſt mendax in natura, ſic & in loquela, nam pungit, & tamen delectat. Vnde & earum vox cantui Syrenarũ aſſimilatur, quæ dulci melodia tranſeuntes, attrahunt, & tamen occidũt Occidunt quidẽ, quia ex marſupio euacuant, vires auferunt, & Deum perdere cogunt. Iterum Valerius ad Rufinum: Hæc loquens placet delectatio: & pungit delictum, flos veneris roſa eſt, quia ſub eius purpura multi latitant aculei. Prouerb. 5. Nitidius oleo guttur eius, ideſt, locutio nouiſſima eius amara quaſi abſynthium.

Voces fæminarum mortiferæ.

Audiamus & aliam in eius inceſſu, ſtatu & habitu, ibi eſt vanitas vanitatum. Non eſt homo in mundo, qui tantum ſtudeat placere Deo benigno, quantum mulier etiam mediocris, ſuis vanitatibus ſtudet hominibus placere. De quo exemplum in vita Pelagiæ, quando dedita mundo diſcurrebat per Antiochiam ornata nimis: quam Sanctus pater Nomius nomine, vidẽs, flere cepit, & dixit ſociis: quòd toto tempore vitæ ſuæ tantam diligentiam nunquam adhibuerat Deo placere, & cætera. quæ demùm orationibus eius conuerſa eſt.

De inceſſu & habitu muliercularum.

De S. Pelagia.

Hæc eſt de qua Ecc. 7. & de qua iam Eccleſia lamentatur propter ingentem multitudinem Maleficarum. Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus eſt venatorum, ſagena cor eius, vincula ſunt manus eius, qui placet Deo, fugiet illã, qui autẽ peccator eſt, capietur ab ea. Amarior eſt morte, id eſt, Diabolo: Apoc. 6. Nomen illi mors: Nam licet Diabolus duxit Euam ad peccandũ, Eua tamen ſeduxit Adam. Et ſicut peccatũ Euæ nõ induxiſſet nobis mortẽ animæ & corporis, niſi ſubſequuta fuiſſet culpa in Adã, ad quã induxit Eua, & non Diabolus, ideò amarior morte.

Cur mulier amarior morte.

Eua peccatũ non induxiſſet mortem, niſi culpa Adam acceſſiſſet.

Iterum amarior morte, quia hæc naturalis, & interimit tantùm corpus, ſed peccatum à muliere inchoatum occidit animam, priuando gratia, & corpus ſimiliter in pœnam peccati.

Iterum amarior morte, quia mors corporalis, eſt inimicus manifeſtus & terribilis, ſed mulier inimicus blandus & occultus.

Et ideò amarior & periculoſior laqueus iam non dicitur venatorum, ſed Dæmonum. Quia iam capiuntur homines non ſolùm per carnalia deſideria, eas videndo, au-

Mulierum facies est ventus vrens. diendo cùm earũ facies sit ventus vrens, & vox serpentis sibilus. Iuxta Bern. Verũ etiã innumeros maleficiendo homines,& iumẽta. Sagena dicitur cor eius,id est,inscrutabilis malitia quæ in cordib⁹ earũ regnat. Et manus sunt vincula ad detinendũ, vbi manũ ad malefaciendũ creaturã apponũt,tũc diabolo cooperãte,hoc efficiũt quod prętẽdunt.

Sagena cor mulierũ, manus sunt vincula.

Quatuor insatiabilia. Concludamus. Omnia per carnalem cõcupiscentiã, quæ qa in eis est insatiabilis. Prouerb. penultimo, Tria sunt insatiabilia, &c.& quartũ quod nunquam dicit, Sufficit, scilicet os vuluæ. Vnde & cum Dæmonibus, causa explendæ libidinis, se agitãt. Plura hæc deduci possent, sed intelligẽtibus satis apparet, non mirum quòd plures reperiuntur infectæ hæresi maleficorum mulieres quàm viri. Vnde & cõsequenter hæresis dicenda est non maleficorum, sed maleficarum, vt à potiori fiat denominatio. Et benedictus altissimus, qui virilem speciem à tanto flagitio vsque in præsens præseruat: in quo vtique cum sic pro nobis nasci, & pati voluit, ideò & ipsum priuilegiauit.

Dicẽdum hæresis Maleficarũ, nõ Maleficorum.

Priuilegium viri à Maleficio.

Cuiusmodi mulieres præ ceteris inueniuntur superstitiosæ, & maleficæ.

QVò ad secundum, cuiusmodi mulieres præ cæteris inueniuntur superstitiosæ & maleficijs infectæ. Dicẽdum, quòd ex præcedenti quæstione patuit, quòd quia tria generalia vitia, scilicet, infidelitas, ambitio & luxuria præcipuè in malis mulieribus, regnare videntur. Ideò illæ præ cæteris maleficijs intendunt, quæ præ cæteris illis vitijs deditæ sunt. Iterum quia inter illa tria vltimum amplius prædominatur, ideo quia insatiabile &c. Ideò & illæ inter ambitiosas amplius infectæ sunt, quæ pro explendis suis prauis concupiscentiis amplius inardescunt, vt sunt adulteræ, fornicariæ, & magnatorum concubinæ.

Tria præcipua vitia mulierum.

Magnatorum concubinæ.

Et hoc ex septemplici maleficio, vt in bulla tangitur Venereum actum & conceptus in vtero varijs inficiendo Maleficijs. Primò, mẽtes hominum ad inordinatum amorem &c. immutãdo. Secundò, vim generatiuam impediendo. Tertiò, membra illi actui accommoda auferẽdo. Quartò, homines præstigiosa arte in bestiales formas mutãdo. Quintò, vim generatiuam, quo ad fœmellas destruendo.

Septem maleficia ad actum Venereũ pertinentia.

Sexto

Sextò, aborsum procurando. Septimò, infantes Dæmonibus offerendo, absque alijs animalibus & terræ frugibus, quibus varia nocumenta inferunt: de quibus in sequentibus tractabitur. Sed ad præsens, de nocumentis hominum demus rationes.

Et prima conclusio, super eos, quos maleficiunt ad amorem vel odium inordinatum. Et post eadem materia pro maiori intelligentia sub difficultate est discutienda. Conclusio autem hæc est. Nam sanctus Thomas in 4. dist. 34. de impedimento maleficiali pertractās, sicut ostendit quare permittitur Diabolo à Deo maior potestas maleficij super actus Venereos hominis, quàm super alios: rationes assignando. Ita dicere à simili oportet, quòd hæ mulieres amplius infestantur, quæ his actibus amplius deseruiunt.

Quare Dæmon plus mali potest in actibus Venereis.

Dicit enim, quòd quia corruptio peccati prima, per quā homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generantem deuenit: Ideò maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in alijs. Sicut etiam in serpentibus magis ostenditur virtus Maleficorum, vt dicitur, quàm in alijs animalibus, quia per serpentem Diabolus tā quam per suum instrumentum mulierem tentauit. Vnde etiam, vt posteà subdit, licet matrimonium sit opus Dei, tanquam ab eo institutum, adhuc per opera diaboli interdum destruitur. Non quidem per violentiam, quia censeretur sic fortior Deo: sed ex Diuina permissione, procurando impedimentum actus coniugalis, vel temporale, vel perpetuum.

Cur circa Serpentes magis vis Maleficorum versetur.

Ex quibus hoc quod experientia docet dicamus, quòd propter huiusmodi spurcitias explendas, tam erga se, quàm & seculi potentes, cuiuscunque etiam status & cōditionis, innumera Maleficia pertractant, eorum animos ad amorē illicitum, vel Philocaptionem adeò immutando, vt nulla confusione, aut persuasione ab eis desistere valeant. Ex quibus etiam & exterminium fidei, seu periculum intolerabile quotidie imminet, quòd eorum animos immutare taliter sciunt, quòd eis nullum nocumentum siue per se, siue ab alijs fieri permittant, sicque quotidie crescunt. Et vtinā experiētia nos minimè edocuisset, imò & odia talia etiam in Sacramento matrimonij coniunctis suscitata per maleficia, & similiter per infrigidationes generatiuæ poten-

Philocaptio.

tiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant. Sed quia amor, & odium in anima existunt, quam etiam Dæmon intrare nequit, ne alicui hæc quasi incredibilia videantur; sub quæstione sunt discutienda: cùm etiam opposita iuxta se posita magis elucescunt.

An malefici mentes hominum ad amorem, vel odium valeant immutare.

QVÆSTIO VII.


Væritur an Dæmones per ipsas maleficas, mentes hominum ad amorem, vel odium inordinatum mutare, & incitare valeant, & arguitur, quòd non, secũdum præmissa. Tria sunt in homine, voluntas, intellectus, & corpus. Primum Deus sicut habet per se regere (quia cor regis in manu Domini,) ita secundum per angelum illustrare, & ipsum corpus per influxus cœlestium corporum dirigere. Prætereà intra corpora Dęmones non possunt esse illa immutando, ergo minus intra animam, eius potentijs odium vel amorem immittendo. Patet consequentia: quia ex natura maiorem habet potestatem supra corporalia, quam supra spiritualia. Et quidem quòd non possunt immutare, suprà patuit in plerisque locis: Quia nullam formam substantialem vel accidentalem inducere possunt, nisi adminiculo alicuius alterius agentis, sicut etiam quilibet alius artifex. Est etiam ad idem cap. 26. quæstione quinta, episto. in fine. Qui credit aliquam creaturam posse transmutari in melius, vel in deterius nisi ab ipso omnium creatore, infideli & pagano deterior est.

Prætereà omne agens ex proposito, cognoscit suum effectum. Si igitur Diabolus posset mentes hominũ immutare ad odium, vel amorem, posset internas cogitationes animæ videre, quod est contra illud, quòd in libro de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur: Diabolus internas cogitationes non potest videre. Et iterum ibidem: Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Diabolus non est scrutator cordium.

Prætereà

Prætereà amor & odium, sunt circa voluntatem, quę radicatur in anima, ergo non possunt causari à Diabolo quacunque arte. Tenet consequentia: quia illabi animę, (vt dicit Aug.) illi soli est possibile, qui eam creauit.

Nemo illabitur anima, nisi eius creator.

Præterea si dicatur, quòd potest mouere sensitiuas interiores, & sic consequenter voluntatem, non valet: Quia vis sensitiua est dignior, quàm vis nutritiua. Sed Diabolus nō potest formare actum virtutis nutritiuę, vt formet carnem aut os, ergo etiam non potest causare aliquem actum interiorum virium animæ.

Sed contra. Diabolus non solùm visibiliter, sed etiam inuisibiliter homines tentare dicitur: hoc autem falsum esset, nisi interius circa animam, & eius potentiam aliquid causare posset. Præterea Damasc. in suis sententijs: Omnis malitia & omnis immunditia à Diabolo excogitata sunt. Et Dionys. 4. cap. de Diui. nom. Multitudo Dæmonum, causa omnium malorum, & sibi & alijs.

Diabolus causat etiam circa animam.

Responsio: hic primò danda est distinctio de causa: & secundò qualiter potest interiores potētias animæ immutare, dicuntur Sensitiuæ interiores: & sic tertiò concludetur propositum. Quò ad primum, considerādum est, quòd causa alicuius potest aliquid dici dupliciter. Vno modo directè, alio modo indirectè. Indirectè quidem, sicut cùm aliquid agens, causat aliquam dispositionem ad aliquem effectum, dicitur esse occasionaliter & indirectè causa illius effectus. Sicut si dicatur, quòd ille, qui secat ligna est occasio combustionis ipsorum: Et hoc modo dicere possumus, quòd Diabolus est causa omnium peccatorum nostrorū: quia ipse instigauit primum hominem ad peccandum: ex cuius peccato consequuta est in toto genere humano, quędam pronitas ad omnia peccata. Et sic intelligenda sunt verba Damasceni & Dionysij.

Causa alicuius dicitur dupliciter.

Directè autē dicitur aliquid esse causa alicuius, inquantum operatur directè ad illud, & hoc modo Diabolus non est causa omnis peccati. Non enim omnia peccata cōmittuntur Diabolo instigante, sed quædam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione. Quia vt Origenes dicit: Etiam si Diabolus non esset, homines haberent appetitū cibi, & Venereorū & huiusmodi. Circa quæ inordinationes multæ contingūt, nisi per rationem talis appetitus refrenetur.

Etsi Diabolus non esset, Venere flagrarent homines.

Refrenare autem in ordine huiusmodi appetitum, subiacet libero arbitrio, super quem etiam Diabolus minus habet potestatem.

Sed quia per hanc distinctionem non possumus discernere, qualiter interdum amor illicitus, seu philocaptio procurari potest, est vlterius aduertendum, ꝙ Diabolus, licet non possit esse causa illius inordinati amoris, directè cogẽdo hominis voluntatem, potest tamen esse per modũ persuadentis. Et hoc iterum dupliciter, s. visibiliter & inuisibiliter. Visibiliter, sicut cùm in alia specie hominis sensibiliter etiam apparet ipsis Maleficis, & eis sensibiliter loquitur, & persuadet peccatum. Sicut tentauit primos parentes in Paradiso in specie serpentis, Christum in deserto in aliqua specie ei visibiliter apparens.

Per modum persuadentis cogit Diabol9 voluntatem.

Et quia non est putandum, ꝙ solùm sic persuadeat hominem, quia sequeretur, ꝙ nulla alia peccata fierent ex instructione Diaboli, nisi quæ Diabolus visibiliter apparens persuaderet. Ideò dicendum est, quòd etiam inuisibiliter instigat hominem ad peccandum. Quod quidem fit dupliciter, per modũ persuasionis, & per modum dispositionis. Per modũ persuasionis, sicut cùm proponitur aliquid virtuti cognitiuæ vt bonũ. Et hoc potest fieri tripliciter. Quia vel proponitur quantum ad intellectum, vel quantum ad sensum interiorem, vel exteriorem. Quantum ad intellectum quidem: quia intellectus humanus potest adiuuari ab Angelico intellectu bono, vel aliquid cognoscendum per modum illuminationis cuiusdam, vt Dionysius dicit: Ratio, quia sicut intelligere, secundum Philosophum, est quoddã pati: Ideò potest imprimere in intellectũ aliquam speciem, vnde actus intelligendi elicetur.

Intelligere est aliquod pati.

Et si dicatur, ꝙ Diabolus etiam hoc facere posset sua virtute naturali, quæ non est diminuta, vt patet ex præcedente. Dicendum, quòd nõ potest per modum illuminationis, sed per modum persuasionis. Ratio, quia intellectus hominis, est istius conditionis, quòd quantò magis illuminatur, tantò magis cognoscit verum, tantò magis potest sibi cauere à deceptione. Et quia hanc deceptionem Diabolus finaliter intendit, ideò quæcunque eius persuasio nõ potest dici illuminatio, licet possit dici reuelatio, in quantum per impressionem quandam in vires sensitiuas interiores, aut

Persuasio Diaboli dicitur Reuelatio non illuminatio.

exteriores, vbi visibiliter persuaderet, aliquid imprimeret: vnde intellectualis cognitio persuaderetur ad aliquem actum exercendum.

Quod qualiter fieri potest, videlicet, vt in vires interiores aliquid imprimere possit, Aduertendum est, quòd quia corporalis natura nata est naturaliter mouere localiter à spirituali. Patet hoc in corporibus nostris, quæ ab animabus mouentur: Similiter in corporibus cœlestibus. Non est autem apta nata, formari ab ea immediatè, & loquimur præcipuè de formis à foris manendo, non ab informando. Vnde oportet, ꝙ concurrat aliquod corporale agens, vt probatur in 7. metaph. Materia corporalis naturaliter obedit bono vel malo Angelo ad motum localem : Quo stante, quia Dæmones sic per motum localem semina colligere possunt, & coniungere, seu adhibere aliquibus effectibus mirabiliter faciendis: Vt de Magis Pharaonis contigit, vbi produxerunt serpentes, & vera animalia: vbi debita actiua debitis passiuis coniungebant: Ideò quæcunque ex motu locali materiæ corporali accidere possunt, nihil prohibet per Dæmones fieri, nisi diuinitùs impediantur.

Magi Pharaonis veros serpentes produxerunt.

Quo iterum statuto, si volumus intelligere, quomodo potest phantasiam hominis & interiores potentias sensitiuas incitare ad apparitiones & impetuosos actus per motum localem. Notandum, quòd sicut Philosophus in libro de somno & vigilia, assignat causam apparitionis somniorum per motum localem: ex eò quòd cùm animal dormit, descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones, relictę ex sensibilium motionibus præteritis, & quæ conseruatæ fuerunt in spiritibus siue virtutibus sensibilibus interioribus, quæ sunt Phantasia seu imaginatio: quæ idem sunt, secundum sanctum Thomam, vt patebit.

De Apparitionibus.

Est enim Phantasia seu imaginatio quasi thesaurus quidam formarum per sensus acceptarum. Vnde contingit, ꝙ ita mouent principium apprehensiuum, id est, potentiam conseruatoriam specierum, quod apparet in Phantasijs ita recenter, ac si tunc principium sensitiuum à rebus ipsis exterioribus recenter immutaretur.

Phantasia quid.

Verum est, quòd non omnes hæc intelligunt, sed si quis se occupare vellet, considerare haberet numerũ & officium sensuum

ſenſuum interiorum: qui ſecundum Auicennam in lib. de anima, licet dicas eſſe quinque, ſcilicet, Senſum cõmunem, Phantaſiam, Imaginatiuam, Extimatiuam, Memoriam: Tamen ſecundum B. Thom. in prima parte quæſt. 79. dicit, eſſe quatuor tantùm, eò quòd potentiam imaginatiuam, & phantaſiam ponit vnam. Timetur prolixitas, ideò obmittitur declaratio, eò quòd etiam quia in pleriſque locis de his pertractatur.

Quinque officia ſenſuum.

Tantummodò hoc quod dictum eſt, phantaſiã eſſe theſaurum formarum, & alicui videretur memoratiuam eſſe huiuſmodi, diſtingue, quia phãtaſia eſt theſaurus, ſeu conſeruatorium formarum per ſenſum acceptarum, memoria autem theſaurus intenſionum, quæ per ſenſum non accipiuntur. Quis enim vidẽs Lupũ, fugit nõ propter indecentiã coloris, aut figuræ: quæ ſunt formæ receptæ à ſenſibus exterioribus, & repoſitæ in Phãtaſias, ſed fugit quia inimicus naturæ. Et hoc habet per quandam intẽtionem, & apprehenſionem, ex exiſtimatiua, quæ apprehendit vt nociuum, & canem vt amicum. Sed cõſeruatorium illarum intentionũ eſt memoria: quia recipere & retinere, in corporalibus reducuntur ad diuerſa principia: nam humida benè recipiunt, & malè retinent, è cõtratio autẽ eſt de ſiccis.

Memoria eſt theſaurus intentionum.

Ad propoſitum. Hoc quòd contingit ĩn dormiẽtibus de apparitionibus ſomniorum ex ſpirituum, id eſt, ſpecierum in conſeruatorijs repoſitarum, & hoc ex naturali motu locali propter commotionem ſanguinis & humorum, ad principia illa, id eſt, ad virtutes ſenſitiuas interiores: & dicimus motu locali intrinſeco in capite & in cellulis capitis.

Somniorum apparitiones.

Hoc etiam poteſt accidere ex conſimili motu locali per Dæmones procreato. Et non tantùm in dormientibus, ſed & vigilantibus: in quibus Dæmones poſſunt admouere & commouere interiores ſpiritus & humores, vt ſpecies conſeruatæ in conſeruatorijs educantur de theſauris ad principia ſenſitiua, id eſt, ad virtutes illas Imaginatiuam & Phantaſticam, vt res aliquas habeat talis imaginariè: & talis dicetur interior tentatio.

Et non mirum, ꝙ Dæmon hoc poſſit ſua naturali virtute, cùm quilibet homo per ſe vigilãs, & vſum rationis habens, vel volũtariam commotionem ſpecierum cõſeruatarũ educere poteſt de ſuis theſauris, ſcilicet conſeruatorijs

huius

huiuſmodi ſpecies,vt res aliquas ad ſuũ placitũ imaginetur: quo ſtante, iã clarè intelligitur materia de amore illicito.

Nam quia Dęmones,vt dictum eſt,commonere poſſunt huiuſmodi ſpecies, &c.faciunt iſta dupliciter. Aliquando abſque ligamine vſus rationis,vt de tẽtatione dictum eſt, & per exemplum de voluntaria adhæſione,quæ interdum fit.Aliquando autẽ quòd totaliter vſus rationis ligetur. Et hoc etiam poſſumus exemplificare per naturales quoſdam defectus:vt in phreneticis, & ebrijs;ergo nõ mirum, quòd Dæmones ſic ligare poſſunt, Deo permittẽte,vſum rationis;& tales dicuntur Arreptitij:& inde Arreptitius,ab arripio, arripis, quia arreptum à Dæmone.Et hoc dupliciter, vel abſque Malefica & maleficio,vel cum ea abſque maleficio.Quia vt Philoſophus in pręfato libro dicit,quòd aliquis in paſſione exiſtens,à modica ſimilitudine mouetur, ſicut amans ex modica ſimilitudine amati, & ſic odiũ habenti.Ideo Dæmones, qui per actus hominũ experiuntur. quibus paſſionibus magis ſubduntur, illos ad huiuſmodi amorem vel odium inordinatum inſtigant eo fortius, in eorum imaginationẽ & efficacius imprimendo hoc,quod contendunt, quantò etiam id facilius poſſunt.Facilius autem poſſunt, quantò etiam amans facilius ſpeciem reſeruatam ad principium ſenſitiuum, id eſt, imaginationem educit,& in eius cogitatione delectabilius,moratur.

Ligatio rationis à Dæmonibus.

Arreptitij.

Quomodo odium vel amor per Dæmones excitetur.

Cum maleficio vero, quando talia per Maleficas, & ad Maleficarum inſtantiam propter pactum initum cum eis procurat; de quibus enumerare præ multitudine tam in ſpiritualibus quàm in ſecularibus non eſt poſſibile. Quod enim adulteri pulcherrimas vxores dimittentes in fœdiſſimas alias inardeſcunt.

Nouimus vetulam, tres ſucceſſiuè Abbates, vt publica omnium fratrum fama in illo monaſterio etiã in hodiernum diem refert, non ſolùm in his maleficiaſſe, ſed & interemiſſe,quartum iam ſimili modo dementaſſe.Quod & ipſa publica voce fatetur: nec veretur dicere,feci & facio, nec deſiſtere à meo amore poterunt,quia tantum de meis ſtercoribus comederunt, quantitatem per extenſum brachium demonſtrando,Fateor autem, quia nobis non adeſſat vlciſcendi & inquirendi ſuper eam facultas,ideò adhuc ſupereſt.

De vetula quatuor Abbates interimens amore.

Eſus ſtercorum amorem operatur.

Et

Diab.instigat inuisibiliter per modum dispositionis.

Et quia dictum fuit in principio distinctionis, quòd inuisibiliter instigat Diabolus hominem ad peccandum, nō solum per modum persuasionis, vt dictum est, imò etiam per modum dispositionis licet nō deseruit ad propositum, tamen sic declaratur. Per cōsimilem enim admonitionem spirituum & humorum facit aliquos magis dispositos ad irascendum vel concupiscendum, vel ad aliud huiusmodi. Manifestum est enim, quòd corpore aliqualiter disposito, est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones: quibus insurgentibus, homo disponitur ad consensum. Sed quia præcedentia difficile est prędicare, ideò faciliori modo pro populi anisamento sunt declaranda. Et quibus remedijs possint tales maleficiati liberari, tractatur in tertia parte.

Modus proponendi præmissa de amore illicito in sermonibus ad populum.

An Maleficæ valeant ad amorem corda succendere

PRædicator de supra dictis sic mouet quæstionem, An Catholicū sit asserere, quòd Maleficæ valeant ad amorem alienarum fœminarum inordinatum mentes hominum immutare, & eorum corda sic succendere, vt nulla confusione, plagis, verbis aut factis, ad desistendum valeát cogi: & similiter ad odium inter matrimonialiter coniunctos incitare, vt nec redditionis, nec exactionis debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant; quinimò interdum eos oportet currere ad amasias, intempestiuæ noctis silentio, per multa terrarum spacia.

Super quæ, si voluerit, argumenta aliqua ex præcedenti quæstione sumat. Si non dicat tantummodo, quòd quæstiones istæ patiuntur difficultates propter amorem & odium: qui cùm fundantur in voluntate, quæ in suo actu semper libera est, nec cogi potest per aliquam creaturam, nisi à Deo, qui eam regere potest, vnde nec Dæmon, vel Malefica eius virtute ad amorem vel odium voluntatem cogere videtur. Item, quia volūtas, sicut & intellectus, subiectiuè existunt in anima, & illabi animæ illi soli est possibile qui eam creauit, ideò difficultatem patitur quæstio, quò ad veritates enucleandas in suis partibus.

His tamen non obstantibus. Decendum est primò super Philocaptionē & odium, secundò super Maleficium generatiuæ

ratiuæ potētiæ. De primo, quòd licet in intellectum & voluntatem hominis immediatè Dæmon nequeat operari, tamen ſecundum omnes Doctores Theologos in 2. ſentent. de virtute Dæmonis in operando in corpus, & in potentias corporis, ſiue corpori alligatas, ſiue ſint ſenſus interiores, ſiue exteriores, permittente Deo agere valent. Hoc probatur auctoritate & ratione ex præcedenti quæſtione, ſi placet inuenit, ſi non dicat auctoritatem & rationem. Iob. 2. Dæmoni dixit Deus: Ecce in manu tua, id eſt, poteſtate eſt Iob. Et hoc erat quò ad corpus, quod patet, quia in animam noluit dare. Vnde dicit: Veruntamen animam eius ſerua, id eſt, illæſam ſerua. Ratio quia enim dedit corpus, dedit etiam ſuper omnes potentias corpori alligatas, vt ſunt quinque exteriores & quatuor interiores, ſcilicet ſenſus communis, phantaſia ſiue imaginatiua, æſtimatiua & memoratiua.

De Philocaptione.

Deus dedit poteſtatem Diabolo in corpus Iob, non in animã.

Si non poteſt aliter declarari, detur de porcis & ouibus exemplum: vbi porci per memoratiuam redire ſciunt, & oues lupum & canem diſcernunt ex naturali imaginatione, vnum tanquam inimicum, alterum tanquam amicum ſuæ naturæ.

Per memoratiuam porci redire ſciunt.

Conſequenter cùm omnis noſtra cognitio intellectiua ortum habet à ſenſu (cũ intelligētem, iuxta Philoſophum in 2. de anima, neceſſe ſit phantaſmata ſpeculari.) Ideò ſicut Dæmon poteſt interiorem phantaſiam immutare, ſic etiam intellectum obtenebrare. Et hoc quidem non erit immediatè agere in animam, ſed mediantibus phantaſmatibus. Item, quia nihil amatur niſi cognitum.

Neceſſario intelligens, phantaſias ſpeculatur.

Dentur exempla ad placitum de Auro, quod amat auarus, quia intelligit eius virtutem, &c. Ideò obtenebrato intellectu, obtenebratur & ſua voluntas in ſuis affectionibus. Hoc autem poteſt facere Dæmon abſque Malefica & cum Malefica, imò & accidere poſſunt ex ſola incautela oculorum. Et de ſingulis trademus exempla. Nã vt Iac. 1. dicitur. Vnuſquiſque tentatur à cõcupiſcentia ſua abſtractus & illectus. Deindè concupiſcentia cùm cõceperit, parit peccatum, peccatum verò, cum conſummatum fuerit, generat mortem. Sic Sichem cùm vidiſſet Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata eſt anima eius cum ea.

Concupiſcentia mater peccati.

Genes. 34. & secundum gloss. Infirmæ animæ sic accidit, quando postpositis proprijs vt Dina negotia aliena curat, seducitur consuetudine, & fit vna vnitate sensus cum illicitis.

De secundo, quòd etiam absque maleficis oriatur interdum & tẽtatione Dæmonum principaliter, sic declaratur. Nam Ammon sororem suã Thamar speciosissimam adamauit,& deperierat in eam valde,ita vt propter eius amorem ægrotaret,2.Reg.13.Non enim in tantum facinus stupri quis prosiliret,nisi in toto corruptus,& à Diabolo grauiter tentatus.Vnde glossa ibidẽ.Hoc monet nos, & ideò Deus permisit, vt semper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur,& princeps peccati,qui falsam pacem periclitantibus spõdet,nos paratos inueniẽs improuisè trucidet.

Sancti etiam amore mulierum tentati. De hoc secundo genere amoris refertus est liber sanctorum Patrum,qui fert,quòd licet omnem tentationem carnalis concupiscentiæ sibi subtraxissent,tamen vltra quàm credi potest,tentabãtur aliquoties amore mulierum.Vnde & 2.Corinth.12.Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ,angelus Satanæ,qui me colaphizet,vbi glossa *Stimulus carnis S.Pauli fuit amor mulierum.* Tentando per libidinem datus est mihi. Tentatio autem, cui non consentitur, non est peccatum, sed materia exercendi virtutem.Et hoc intelligitur, de tentatione, quæ ab hoste,non à carne,quæ semper est ad minus peccatum veniale, etiamsi ei non consentiatur.Poterit prædicator aliqua exempla deducere si placuerit. *Tentatio cui non consentitur, non est peccatum.*

De tertio quòd amor illicitus proueniat ex maleficijs Dæmonum, discussum est supra, & de hac loquimur tentatione.

Quomodo discernendum, an amor ex Diabolo vel maleficio procedat. Et si quis diceret, quomodo posset discerni,quòd nõ ex Diabolo, sed solum ex maleficio talis amor inordinatus procedit. Dicendum quòd ex multis.Primò, si taliter tentatus pulchram & honestam habeat vxorem, & oppositum constat de altera, &c. Secundo, si iudicium rationis omninò ligatur, quòd nullis plagis, seu verbis, aut factis, aut etiam confusionibus ad desistendum ab ea induci valeat.Et tertiò potissimè, quando se continere non potest, quin interdum inopinatè se etiam per longum spacium, non obstante asperitate itineris (prout ex talium cõfessione quisque sentire potest) se transferre habeãt,siue de die, siue

ſiue de nocte. Nam ſicut dixit Chryſoſt. ſuper Matth. 20. de Aſina quam Chriſtus equitauit: quòd cùm Dæmon voluntatem hominis peccato poſſidet, quaſi ad libitum trahit quò placet. Exemplum dās de naui in mari perdito gubernaculo, quæ ad libitum venti proiicitur: & ſicut qui equo potenter inſidet, & Rex Tyranni habens poſſeſſionē. Quartò diſcernitur in eo, quod inopitatè & ſubitò vehuntur, & immutantur interdum, vt nihil eis obſtare poſſit. Elicitur etiam ex ipſius perſonæ infamia. Et antequam ad vitetiorem quæſtionem de maleficijs, circa potentiam generatiuam procedamus, quæ etiam annexa eſt; Primò ſoluenda ſunt argumenta.

Sequitur ſolutiones argumentorum.

AD argumenta autem reſpondendo, Ad primum, quòd voluntas hominis regatur à Deo, ſicut intellectus ab Angelo bono. Patet ſolutio. Intellectus enim ſicut tantummodò illuſtratur ab Angelo bono ad cognitionē veri: vnde ſequitur amor boni; quia Verum & Ens conuertuntur. Ita & intellectus poteſt à malo obtenebrari in cognitionē veri apparentis: & hoc per cōfuſionem ſpecierū, principijs ſenſitiuis i. virtutibus & potētiis ſenſitiuis interioribus repræſentatis: vnde ſequitur amor inordinatus apparentis boni: puta corporalis delectationis, quam & tales quærunt.

Voluntas regitur à Deo, ſicut intellectus ab Angelo.

Verum & Ens conuertuntur.

Ad ſecundum argumentū, ꝙ intra corpora non poſſunt eſſe illa immutando, partim eſt verū, & partim non, & hoc quò ad triplicem immutationem. Non enim poſſunt illa immutare, quantum ad eductionem alicuius formæ, ſiue ſubſtantialis, ſiue acccidentalis: Quæ etiam potius dicenda eſt productio quàm immutatio, ſine adminiculo alicuius alterius agentis, aut etiam ſine Diuina permiſſione. Si autem loquamur de immutatione qualificatiua, vt de ſanitate & infirmitate, ſicut ex præcedentibus patet, poſſunt varias infirmitates etiam vſque ad ligamē rationis immittere, & ſic odium & amorem inordinatum procurare.

Quomodo Dæmones mutationes in corporibus operetur.

Poteſt etiam addi tertia immūtatio, quæ fit, quādo Angelus bonus vel malus illabitur corpori, ſicut dicimus, ꝙ Deus tantummodò illabitur animæ, ideſt eſſentiæ animæ. Sed vbi dicimus, ꝙ Ang. illabitur corpori, præcipuè malus,

Quomodo Diabolus illabatur obsessis.

vt in obsessis, ibi non illabitur infra terminos essentiæ corporis, quia sic ille solũmodò q dat esse, scilicet Deus creator illabi põt, & continetur tanquam qui habet intrinsecam operationẽ animæ. Dicitur tamen illabi corpori, quã do aliquid operatur circa corpus: Quia ibi est vbi operatur vt dicit Damasc. & tunc operatur infra terminos corporalis quantitatis: & infra terminos essentiæ corporis.

Diab. est vbi operatur.

Vnde elicitur quòd corpus habet terminos duplicis rationis, quantitatis & essentiæ. Et est distin. sicut inter suppositum & naturam. Vnde sicut corpori illabi possunt, ita & potentijs affixis organis corporalibus, & per consequẽs, possunt impressiones facere in potentias: Vnde per accidẽs talis operatio & impressio resultat in intellectum, cùm eius obiectum sit phantasma, sicut color visus, vt dicitur in 3. de anima Et consequenter per accidens vsque ad voluntatem. Quia volũtas suum obiectum recipit ab intellectu sub ratione boni, secundum quod intellectus apprehẽdit aliquid in ratione boni, veri & apparentis.

De cogitationibus cognoscendis.

Ad tertium argumẽtũ, cognoscere cogitationes cordis est dupliciter, vel in suo effectu, vel vt sunt in intellectu. Primo modo nõ solùm Angelus, sed & homo cognoscere potest: licet Angelus subtilius vt patebit. Nã interdum cogitatio cognoscitur, non solùm per actum exteriorem, sed etiam per immutationem vultus. Et etiam Medici aliquas affectiones animi per pulsũ cognoscere possunt. Vnde August. in lib. de Diuin. Dæmon. dicit: quod aliquando hominum dispositiones, non solùm voce prolatas, sed etiam cogitatione conceptas, signa quædam ex animo, exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt. Quamuis in lib. Retractationũ hoc dicat non esse asserendum, quomodo hoc fiat: existimo quòd retractat, si quis diceret eũ sensisse, quòd cogitationes Dæmon cognosceret in intellectu.

Alio modo possunt cognosci cogitationes, prout sunt in intellectu, & affectiones prout sunt in voluntate, & sic solus Deus cogitationes cordiũ & affectiones voluntatum cognoscere potest. Cuius ratio est: quia voluntas creaturæ rationalis soli Deo subiacet, & ipse in eam solus operari potest, qui est principale eius obiectum & vltimus finis. Et ideo ea, quæ in volũtate sunt, vel ex volũtate sola depẽdẽt, soli Deo sunt nota. Manifestũ est aũt ꝙ ex sola voluntate

Voluntas hominis soli Deo subiacet.

dependet

dependet, quòd actu aliquis aliqua conſideret. Quia cùm aliquis habet habitum ſcientiæ, vel ſpecies intelligibiles in eo exiſtentes, vtitur eis cùm vult.

Probatur etiam ex his quæ dicta ſunt, quia Angelus nõ poteſt illabi animæ, ergo non poteſt per naturam videre ea quæ ſunt in anima, & quamdiu ſunt in intimo animæ. Vnde quãdo arguitur: Dæmon non poteſt videre cogitationes cordium, ergo non poteſt corda ſeu mentes hominum ad amorem vel odium incitare. Dicitur, quòd ſicut cognoſcit, ſcilicet per effectus & ſubtiliori modo q̃ homo, ita etiã ſubtiliori modo põt immutare ad odiũ vel amorẽ cõmouendo phãtaſmata & intellectũ obtenebrãdo. *Angelus non cognoſcit ea quæ ſunt animæ.*

Eſt etiam aliquid timoroſis conſcientijs & virtuoſis pro eorum cõſolatione aduertendum; quòd immutatio ſenſibilis exterior, & corporalis, quæ cõcomitatur cogitationes hominis, quandoque eſt ita exilis & indeterminata, quod Diabolus per eã in certam cognitionem cogitationis venire non poteſt, præſertim quando ſtudijs, aut bonis operibus vacant interpellatim, & tales tunc in ſomnis plus vexat: experientia hoc docet. Quandoque eſt ita fortis & determinata, quòd per illam poteſt cognoſcere cogitationẽ, quantum ad ſpeciem: vt quòd cogitat de inuidia, vel de luxuria. Sed an per eam poſſit certitudinaliter cognoſcere quantum ad omnes circunſtantias, vt videlicet ſuper talem, vel talem, ſub dubio dimittamus, ſicut & reperimus. Niſi quod verum eſt, quòd tales circumſtantias ex actibus poſtmodum cognoſcere poteſt. *Cõſolatio pro meticuloſis.* *Diab. vexat pios in ſomnis*

Ad quartum, quia licet illabi animæ tantùm conueniat Deo, tamen illabi corpori, & per conſequens potentijs affixis corpori modo ſupra tacto, hæc poteſt conuenire Angelo ſiue bono ſiue malo: vnde amor & odium in tali homine accuſari poſsũt. Ad aliud quòd virtus ſenſitiua ſit dignior quàm nutritiua, quæ tamen non poteſt immutari ab eo: Dicendum, quòd imò ſuper vim nutritiuam etiam poſſet, ita vt aliquid citiùs vel tardiùs dirigitur in os vel in carnem: ſed ad illud non cooperatur, ſicut ad impediendum vel agitandum vires ſenſitiuas interiores, vel exteriores, & hoc propter ſuum lucrum quod ex ſenſuum deceptione & intellectus illuſione plurimùm procurat. *Senſitiua dignior nutritiua.*

An generatiuam potentiam, seu actum Venereum Malefici impedire poßint: quod Maleficium in bulla continetur

QVÆSTIO OCTAVA.



SECVNDÒ, eadem veritas, scilicet, quòd adulteræ, fornicariæ, &c. amplius existunt maleficis, ostenditur per impedimentum maleficiale super actum generatiuæ potentiæ. Et vt veritas magis elucescat, arguitur primò quòd non sit possibile. Quia si tale maleficium esset possibile, posset etiam maritatis contingere: quod si cōceditur, tunc cùm matrimonium sit opus Dei, & maleficium opus Diaboli, fortius erit opus Diaboli opere Dei. Si verò conceditur, quòd tantum modo fornicarijs & non maritatis, tunc redibit opinio, quòd maleficium nihil sit in re, sed tātùm in opinione hominū: cuius oppositum in prima quæstione tactum est. Aut dabitur ratio cur istis & non illis contingere possunt; & cùm nō videbitur subesse alia ratio, nisi quia opus Dei Matrimonium existit. Et ista ratio secūdum Theologos nō concludit, vt patet in 4. dist. 34. de impedimento maleficiali, manet adhuc argumentum, quòd opus Diaboli erit fortius opere Dei; Et cum hoc sit inconueniens asserere, ergo etiam inconueniens est asserere per maleficium posse impediri actum Venereum.

An per Maleficia impediantur res Venereæ.

Item Diabolus non potest impedire actus aliarū virium naturalium, vt comedendi, ambulādi, erigendi, quod videtur esse verū ex eo, quia interimere possent totum mūdū.

Prçtereà cùm actus Venereus çqualiter se habet ad omnem mulierem si impeditur: impeditur etiam ad omnem mulierem, sed hoc est falsum, ergo & primum. Quòd falsum sit docet experiētia, cùm tales qui dicunt se maleficiatos sunt potentes ad alias, licet non ad illas quas cognoscere nō potest: quia videlicet non vult, vnde nihil pōt in re.

In Contrarium & pro veritate est cap. Si per sortiarias, 33. q. 8. Item omnium Theologorum & Canonistarum sententia, vbi tractāt de maleficiali impedimēto matrimonij.

Itē ratio alludit, cùm maior sit potestas Dçmonis quàm hominis: & homo impedire potest potētiā generatiuā, siue per herbas frigidissimas, siue per alia impedimenta, &c. vt quisque imaginari potest: ergo & Dæmō, qui accutioris

Quod homo potest, Diabolus subtilior potest.

tioris scientiæ exstitit facere per amplius potest.

Responsio: ex duobus quæ suprà tacta sunt, veritas satis patere potest, licet modus impediendi non sit speculatiuè declaratus. Nam tactum est, quòd maleficium non est solum opinione hominum, quasi nihil in re, imò effectus innumeri maleficiales accidere possunt verè & realiter Deo permittente. Ostensum est etiam quòd Deus amplius permittit, super vim generatiuam propter maiorem eius corruptionē, quàm super alios actus humanos. Sed de modo, quo tale impedimentum procuratur, est aduertendū, quòd non procurat solùm circa vim generatiuam, sed etiam circa vim imaginatiuam seu phantasiam.

Quinque modi impediendi Venerem.

Et super hoc notat Petrus de Palude in suo 3. distin. 34. quinque modos, Dicit enim, quòd quia Dæmon, ex hoc quòd est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem, ad motum localem prohibendum vel faciendum. Ideò potest corpora impedire ne sibi appropinquent directè vel indirectè, interponendo se quandoque in corpore assumpto. Sicut accidit sponso, qui despōsauerat Idolum, & nihilominus cōtraxerat cum iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere. Secundo modo hominem inflāmare ad actum illum, vel etiam refrigerare ab actu illo adhibendo, occultę virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio modo turbādo æstimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam. Quia potest, vt dictū est, in imaginationem imprimere. Quarto reprimendo directè rigorem membri fructificationi congruenti, sicut etiam motum localem reprimere potest. Quinto prohiberi missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua: quasi intercludēdo vias seminis, ne ad vasa generationis descēdat, vel ne ab eis recedat, vel ne excidat, vel emittatur, & multis alijs modis.

Despōsā: Idolum.

Et subdit de hoc quod suprà tactum est ab alijs Doctoribus, concordando dicens. Plus enim permittit Deus super hunc actum, per quē primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: Sicut & super Serpētes, qui magis incantationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Et post pauca dicit: Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittit se cognosci.

Serpentes magis incantationibus obnoxij.

Post vult dare rationem, quare plus maleficiuntur viri circa talem actum, quam mulieres: & dicit, quòd quia tale impedimentum fit interdum per obstrusionem vasis, vel etiam per motum localem, reprimendo rigorem membri, quæ potius & facilius in viris cõtingere possunt, ideò plures viri maleficantur, quàm mulieres. Posset etiam quis dicere, ꝙ ideò, quia plures mulieres superstitiosæ sunt quàm viri, & potius allicere cupiunt viros quàm mulieres. Vel etiam in dispunctum hoc faciunt mulieris coniunctæ, vt vtrobique faciant occasionem adulterandi, dum vir alias cognoscere potest, & non proprium & similiter vxor etiã alios habebat quærere amores.

Cur in Venereis magis maleficiuntur viri quam fœminæ.

Addit etiam, quòd Deus permittit amplius sæuire in peccatores quàm in iustos. Vnde Angelus dixit Tobiæ, In illos qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem. Sed etiam aliquando in iustos, sicut in Iob: Sed non circa vim generatiuam, propter quæ debent facere confessiones & alia bona, Ne ferro manente in vulnere, frustra sit medicinam apponere. Hæc Petrus. Sed de amotione talis effectus patebit in tertia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia, in quæstione de impedimento cohabitationis matrimonialis, declarantur.

INcidentaliter verò si quæritur. Quare actus ille aliquã do impeditur respectu vnius mulieris, & non respectu alterius. Responsio secundum Bonauen. hæc est: Vel quia Sortilegus, seu Malefica ad hoc respectu personę determinatæ Diabolum immutauit: vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire non permittit. Occultum enim Dei iudicium hîc latet, vt patet in vxore Tobiæ. Et addit.

Actus carnalis cur respectu vnius, & non alterius mulieris impeditur.

Si quæritur, quomodo Diabolus hoc facit, dicendum ꝙ impedit generatiuam vim non impedimento intrinseco, lædendo organum, sed extrinseco, impediendo vsum, vnde quia est impedimentum artificiale, non naturale, ideò potest impedire ad vnam, quod non ad alias: Vel tollendo excitationem concupiscentiæ ad illam & non aduersus aliam, & hoc per virtutem propriam, vel herbam, vel lapidem, vel per aliquam naturam occultam. Et hæc conueniunt cum dictis Petri de Palude.

Modi impediendi vim generatiuam.

Præterea

Præterea cùm impotentia talis actus quandoq; ex frigiditate naturæ seu naturali defectu contingit. Si quæritur, quomodo potest discerni, quòd ex maleficio vel non maleficio contigerit. Respondit Host. in Summa (licet hoc nō sit prædicandum publicè) quando virga nullatenus mouetur, & nunquam potuit cognoscere, & hoc est signum frigiditatis. Sed quando mouetur & erigitur, perficere autem non potest, est signum maleficij.

Quomodo frigiditas naturæ à Maleficio dignoscatur.

Notandum insuper quòd non solùm fit maleficium, ne quis actum illum exercere valeat, sed etiam aliquando fit ne mulier concipiat, vel vt aborsum faciat.

Sed nota secundum Canonum sanctiones, quòd quique propter vindictę libidinem explendam, vel propter odium aliquid fecerit viro vel mulieri propter quod non posset generare vel concipere, reputatur homicida. Extra: de homicid. Si aliquis. Et nota, quòd communiter loquitur Canon de amatoribus seculi, qui suis amasijs per pocula, ne confusionem incurrant, talia procurant: vel etiam per certas herbas, naturam nimium infrigidantes, absque auxilio Dæmonum. Vnde pœnitentes sicut homicidæ sunt puniēdi. Maleficæ autem, per maleficia talia procurantes, sunt secundum leges vltimo supplicio puniendæ, vt suprà in prima quæstione tactum est.

Impotenter facientes sunt homicidæ.

Et pro solutione argumentorū, vbi difficultatur, an matrimonialiter coniunctis talia contingere possint. Est vlterius aduertendum, quòd licèt ex his quæ tacta sunt, non pateat super hoc veritas, tamen verè & realiter illis in matrimonio, sicut & extrà contingere possunt. Et prudens lector, qui copiā librorum habet inueniet tam apud Theologos, quam Canonistas, præcipuè Extra: & in materia de frigidis & maleficiatis. & in 4. dist. 34. mutuò concordantes, & duos errores reprobantes: præsertim circa matrimonialiter coniunctos qui sentire videbantur, quòd tale maleficium non posset contingere inter matrimonialiter cōiunctos, moti illis rationibus, quòd Diabolus non posset opera Dei destruere.

An maritatis possit impotētia machinari.

Maleficium esse reuera, nō in opinione.

Et primus error, qui ab eis reprobatur, est contra illos, qui dicebant, maleficiū nihil esse in mundo, sed tantùm esse in opinione hominum, qui ex ignorantias causarū occultarum, & quas etiā nullus hominū scire potest: aliquos

effectus naturales maleficijs imputabant, quasi illos efficerent non occultæ causæ, sed Dæmones per se vel maleficos. Hic error, licet ab omnibus alijs Doctoribus sub simplici falsitate reprobetur, tamen à Sancto Thoma acrius impugnatur, vbi ipsum tanquam hæresim condemnat, dicens q̃ hic error ex radice infidelitatis procedit: Et quia infidelitas in Christiano hæresis dicitur, ideò tales vt Hæretici meritò suspecti sunt. De qua tamen materia etiam in 1. quæstio. tactum est, licet ibi non taliter sit declaratum. Nam si quis alia dicta Doctoris Sancti in alijs locis considerat, rationes inuenit, quare asserit talem errorem extra radicem infidelitatis procedere.

Nam in quæstionibus de malo, vbi tractat de Dæmonibus, & in quæst. prima, An Dæmones habeant corpora naturaliter sibi vnita: Inter alia quæ ibi recitantur, mentio de illis, qui singulos effectus referebant ad virtutes cœlestiũ corporum: quibus & subesse dicebant occultas causas effectuum inferiorum: dicens. Considerandum est q̃ Peripatetici, Aristotelis sectatores, non posuerunt Dæmones esse, sed ea quæ attribuuntur Dæmonibus, dicebant prouenire ex virtute cœlestium corporum & aliarum naturalium rerum. Vnde Aug. dicit. 10. de ciuit. Dei. Porphirium visum fuisse q̃ herbis, & lapidibus, & animantibus, ac sonis certis ac vocibus, ac figurationibus atque figmentis quibusdam, etiam obseruatis in cœli cõuersione motibus syderum, fabricari in terra ab hominibus potestates syderum idoneas, varijs effectibus exequẽdas. Ex quibus apparet error, quòd omnia reducebant in causas occultas syderum, & Dæmones tantummodò fabricarentur ex opinione hominum.

Peripateticorum opinio de Dæmonibus.

Sed quòd hæc positio sit falsa, manifestè probat S. Thomas, ex hoc ibidem, q̃ reperiũtur aliquæ operationes Dæmonum, quæ nullo modo possunt ex aliqua naturali causa procedere, puta quòd aliquis obsessus à Dæmone loquatur linguam ignotam: & multa alia inueniuntur opera Dæmonum, tam in Arreptitijs quàm Necromanticis artibus, quæ nullo modo possunt nisi ex aliquo intellectu procedere, ad minus bona secundum naturam, licet mala secundum voluntatẽ. Et ideò coacti fuerũt propter inconueniẽtia tacta alij Philosophi ponere Dæmones esse. Licèt pòst in varios errores inciderũt, alijs putãtibus animas hominũ

à cor-

a corporibus exeuntes Dæmones fieri. Vnde & multi Aruspices pueros occiderunt, vt animas eorum suos cooperatores haberent, & plures alij errores recitantur.

Animas hominum Dæmones fieri.

Vnde patet, ꝙ non immeritò Doctor Sanctus dicit, talem opinionem ex radice infidelitatis procedere. Si cui placet, legat Aug. in 8. & 9. de ciu. Dei, super varios errores infidelium, circa naturam Dęmonum. Quare etiam cõmunis ratio omnium Doctorum, quæ in præfata distinctione allegatur, contra huiusmodi errantes, scilicet, maleficiũ aliquid esse negantes, magnæ est efficaciæ in sententia, licet breuis sit in verbis: vbi dicunt, ꝙ qui maleficium nihil esse in mundo asserunt, contrariantur omnium Doctorum sententijs, & sacræ scripturæ, declarantes Dæmones esse, & Dæmones habere potestatem supra corpora & supra imaginationes hominum, Deo permittente: Vnde & per eos Malefici ipsorum Dæmonum instrumenta, & ad quorum instantiam Dæmones interdum ad creaturam nocumenta operantur, Malefici dicuntur.

Et quidem quòd per reprobationem huius primi erroris à Doctoribus, non fit mentio de matrimonialiter coniunctis, tamen per reprobationẽ secundi erroris hoc patet. Dicunt enim, ꝙ aliorum error erat, quòd licet maleficium esset & abundaret in mundo, etiam contra carnalem copulam, tamen quia nullum tale maleficium potest censeri perpetuum, ideò nunquam dirimeret matrimonium iam contractum. Ecce quòd mentio fit de matrimonialiter cõiunctis. Improbando autem hunc errorem, (licèt declarare hoc non deseruiat ad propositum, tamen propter eos qui copiam librorum non habent) notandum quòd improbat per hoc, quòd talia asserere dicunt esse contra experimentum, & contra iura antiqua & noua.

Quando maleficiata impotentia matrimonium dirimat.

Vnde dant talem Catholici Doctores distinctionem, ꝙ impotentia ex maleficio procreata, aut est temporalis, aut perpetua. Si temporalis, tunc non impedit. Tunc autẽ præsumitur esse temporalis, quando infra spacium trium annorum cohabitantes, & quantum possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanentur aliquo remedio, ex tũc præsumitur esse perpetua: Et tunc aut præcedit matrimonij contractionem & consummationem, & sic impedit

Impotentia temporalis vel perpetua.

matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum. Aut sequitur matrimonij contractionem, sed non cõsummationem: & sic etiam, vt dicunt aliqui, dirimit matrimonium iam contractum. (Dicitur enim 33.q.1.capit.1. quòd coniugium confirmatur officio, scilicet, carnis, vt dicit gl.) Aut sequitur matrimonium consummatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit. Plura ibi notantur: Extra, de frigid.&c. per Host.& Godfred.& Doct. etiã Theologos, vbi suprà.

Coniugium confirmatur officio.

Ad argumenta. Ad primum satis patet ex his quæ dicta sunt. Nam primò, q; Dei opera possunt destrui per opera Diaboli, si maleficium posset inter coniugatos cõtingere, non valet instantia, imò oppositum patet, cùm nihil possit Diabolus nisi Deo permittente. Item quia non per violentiam destruit vti tyrannus, sed per quandam artem extrinsecam, vt suprà patuit. ad secundum patuit suprà, quare potius Deus permittit super hunc actum Venereum quàm super alios actus. Potest etiam super alios quando Deus permittit. Vnde non valet quòd perimat mundum. Ad tertium similiter patet ex dictis.

An Maleficæ præstigiosa illusione operentur circa membra virilia quasi illa omninò sint à corporibus euulsa.

QVÆSTIO IX.

TErtiò, eadem veritas declaratur per Diabolicas operationes, circa membrum virile, cuius rei veritas vt magis elucescat, quæritur. An maleficæ valeant membra virilia virtute Dæmonis verè & realiter, vel solũmodò præstigiosa apparitione auferre: & arguitur quòd verè & realiter, per argumentum à fortiori. Maiora possunt Dæmones, vt homines occidere, vel localiter trãsferre, vt suprà patuit de Iob, & Tobiæ 7. viris occisis: ergo etiam possunt membra hominis verè & realiter auferre.

An maleficæ reuera auferant virilia.

Præterea glossa super illud Psal. Immissiones per Angelos malos: Deus punit per malos Angelos, sicut populum Israëliticũ sæpe puniuit varijs languoribus, verè & realiter

corpo-

corporibus immissis: Ergo & huiusmodi infirmitates circa membrum tale immittere potest.

Si dicatur quòd potest Diuina permissione, tunc sic in præcedentibus dictum est, quòd Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiati, propter primam corruptionem peccati, quæ per actum generantem in nos deuenit, ergo etiam amplius permittit super membrum illius potentiæ generatiuæ, vt ipsum totaliter auferat.

Præterea maior fuit conuersio vxoris Loth in statuam salis. Gen. 19. quàm auferre membrum virile, sed illa fuit vera & realis, & non apparens conuersio, (quia adhuc visibiliter, vt dicitur, superest illa statua.) Et factum fuit per malum Angelum, vt coacti à bonis, qui prius cæcitate eos percusserant, vt ostium domus inuenire non possent. Sicut etiã aliç punitiones Gomorreorũ. Quia & glossa ibidẽ asserit, ipsam etiã illo vitio infectã: ergo, & ista facere possunt.

Vxor Loth à Diabolo fuit conuersa in statuam salis.

Præterea, quicunq; potest inducere formam naturalem, potest & illam auferre. Sed Dæmones formas naturales pluries induxerũt, vt patet de Magis Pharaonis, qui virtute Dæmonum ranas & serpentes fecerunt. Item Aug. in li. 83. q. dicit quòd omnia quæ visibiliter fiunt etiam per inferiores potestates aëris, hæc non absurdè fieri posse creduntur: Sed hoc possunt facere homines, vt aliqua arte vel incisione membrum auferatur, ergo & Dæmones ista facere inuisibiliter quod alij visibiliter possunt.

Sed contra Aug. 18. de ciuit. Dei. Non est credendum, etiam hominis corpus Dæmonum arte vel potestate in bestialia lineamenta posse conuerti: ergo etiam à simili, non potest auferre hoc quod ad veritatem corporis humani deseruit. Item 3. de trin. dicit: Non est putandum, istis transgressoribus Angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam, sed soli Deo.

Responsio. Nulli dubium, quin maleficæ quædam mira operentur circa membra virilia, vt ex visis & auditis plurimorum, imò & ex ipsa publica fama constat de hoc quòd per sensum visus aut tactus veritas illius mẽbri cognoscebatur. Quod qualiter fieri potest, dicendum: quòd licet dupliciter fieri possit, scilicet, verè & realiter, vt argumenta prima tetigerunt, & præstigiosa operatione. Ea tamen, quæ à maleficis fiunt circa huiusmodi, non fiunt nisi præ-

Quomodo membrum virile planè auferatur.

præstigiosa illusione: quæ tamen illusio non habet locũ in imaginatione patientis: Quia imaginatio eius potest verè & realiter æstimare aliquam rem non esse præsentem, licet per nullam operationem sensus exterioris, scilicet, visum, aut tactum percipit esse præsentem.

Vnde potest dici vera ablatio membri ex parte imaginationis patientis, licet non ex parte rei. quod qualiter fiat, sunt plura notanda. Primò duo modi quibus ista fieri possunt. Non mirum, ꝙ Diabolus sensus humanos exteriores decipere potest, qui interiores, de quibus suprà tactum est, illudere potest, formas reseruatas educendo ad principalia sua sensitiua. Decipit autem eos in sua naturali operatione vt quod visibile est sit illi inuisibile, tangibile intangibile, audibile inaudibile, & sic de alijs. Hæc autẽ veritas ita nihil ponit ex parte rei, ꝙ omnia fiunt ex immutatione organorum destruentium, ad visum, auditũ, &c. vt sunt oculi & manus, quibus immutatio iam fallitur sensus iudicium.

Possumus ista ex naturalibus quibusdam demonstrare, nam sicut vinum dulce, propter infectionem linguæ in febricitante, videtur amarum, vnde gustus decipitur, non ex parte rei, sed ex parte humorum. Ita & ibi nulla deceptio ex parte rei, quin ibi sit virga adhærens, sed deceptio ex parte organi sensus.

De illusione satanæ.

Iterum, sicut suprà dictum est de vi generatiua, illã impediendo per impositionẽ alicuius alterius corporis eiusdem coloris & apparentiæ, ita & aliquod corpus planum figuratum colore carneo interponere possunt inter visum aut tactum oculorum & manuum, & inter ipsum verum corpus patiẽtis, ita ꝙ suo iudicio nihil valeat videre & sentire, nisi corpus planũ, & nullo membro interruptũ. Videãtur dicta S. Tho. in 2. dist. 8. art. 5. de præstigiosis illusionibus, & similiter secunda secundæ. q. 91. & in quæstionibus, de malo. Frequenter allegans illud Augustini, in lib. 83. q. Serpit hoc malum Dæmonis per omnes additus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subiicit, infundit se saporibus.

Prçtereà alludit ratio, quòd non solùm per interpositionem alicuius corporis plani, non membrati talis illusio præstigiosa in vidente & tangente fiat, imo & per modum quo certi spiritus seu species reseruati educuntur ad sua

principia

principia sensitiua interiora, scilicet ad imaginationem & phantasiam, vnde contingit aliquid imaginari, ac si primò eliciatur ex sensu interiori. Nam vt in præcedēti quæstione tactum est, Dæmones virtute propria possunt localiter corpora mutare: Ex transmutatione autem spirituum & humorum, etiam secundum naturæ operationem, contingunt. Aliqua secundum imaginationem vel sensum videri naturaliter dico: quia & Philosophus in de som.& vi. assignans causam apparitionis somniorum dicit, quòd cum animal dormierit descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones relictæ ex sensibilium motionibus quę in spiritibus sensibilibus conseruantur. Termini fuerunt superius declarati: ita quod tūc aliqua appareant ac si tūc primò à rebus exterioribus sensus immutarentur. Et quia hoc natura facere potest, à fortiori Diabolus formas seu species corporis plani, & non membro virili organisato, educere potest ad vim phantasticam & imaginatiuam, vt inse sensus iudicent, ac si in rerum veritate ita esset. Per hunc etiam modum, vt patebit inferius, homines videntur animalia, cum tamen non sint in rerum veritate. *Causa apparitionis somniorum.*

Secundò notandi sunt alij modi faciliores ad intelligendum & prædicandum. Nam quia præstigium nihil aliud est secundum Isid. 8. Ethy. cap. 9. quàm sensuum quædam delusio & præsertim oculorum. Vnde & dicitur à pręstringo, quia aciem oculorum præstringit vt res videantur aliter esse quàm sint. Et vt Alexander de Alexādro dicit, Par. 2. Præstigium propriè sumptum, est illusio Dæmonis, quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus, siue quantum ad exteriores. *Præstigium quid.* *Triplex ars præstigiosa.*

Vnde in genere loquēdo, etiam de humana præstigiosa arte dicamus. Tribus modis potest fieri. Vna absque Dæmonibus, & illa potius dicitur delusio, quia artificialiter fit agitatione hominū, ostendentium vel occultantiū aliquas res sicut fit in traiectionibus per Ioculatores vel per Mimos. Alius modus fit etiam sine virtute Dæmonū, vt potè naturaliter virtute corporum naturalium, vel etiam minetalium, quæ qui habent, possunt secundum quandam virtutem, huiusmodi rebus inditam rem ostendere, vel facere *Ioculatores.*

appa

apparere non sic vt est. Vnde Thom. 1. par. q. 114. ar. 4. & secundum alios plures, quædam herba succensa, seu accensa fumigans, facit trabes apparere serpentes.

Trabes apparent serpentes.

Tertius modus delusionis est, qui fit per Dæmones, Deo tamen permittente. Habent enim Dæmones ex natura, vt patuit, quandam potestatem super quasdam res inferiores, quas possunt exercere circa illas, quando Deus sinit, vt tūc etiam res appareant aliter quam sint.

Pro quo notandum tertiò, ꝙ Dæmon potest quinque modis illudere aliquē, vt iudicet rem aliter quàm est. Primò artificiali traiectione, vt dictum est: quia quicquid homo scit per artem, ipse melius scire potest. Secundò modo naturali applicatione alicuius rei, prout dictum est, per interpositionem alicuius corporis, vt alterum occultetur, vel etiam ex phantasijs hominum illas perturbando. Tertio modo, vt quando in assumpto corpore ostendit se esse aliquam rem quæ non est, sicut Gregorius in primo Dialog. narrat, de Moniali, quæ comedit lactucam, quæ tamen, vt ipse Dæmon fassus fuerat, non lactuca, sed Dęmō in lactucæ specie, aut in ista lactuca erat. Vel etiam contigit Antonio, in massa auri, quā in deserto reperit. Vel etiam quando hominem verum tegit, & facit vt brutū animal videatur, prout iam dicetur. Quarto modo, vt quādo turbat organū visus, vt videatur res nubilosa quæ est clara, vel è cōuerso vt vetula videatur iuuencula. Nam & post fletum apparet aliter lumen quàm ante. Quinto modo, vt in imaginatiuā potentiam operādo, & transmutationem specierum sensibilium, per commotionem humorum, vt suprà tactum est, faciendo, vt tūc quasi recentes, & nouæ apparitiones in ipsis potētijs sensitiuis causentur. Et sic tribus vltimis modis Dæmon illudere potest, præstigiosa arte sensus hominis: ac etiam secūdo modo. Vnde nulla difficultas, quin membrum virile occultare præstigiosa arte velit. Euidens indicium siue experimētum, quod nobis in officio Inquisitionis existentibus reuelatum fuit, infrà ponetur, vbi de his & alijs factis plura recitantur in secunda parte tractatus.

Monialis lactucam pro Dæmone comedit.

S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem.

Post fletum aliter apparet lumen.

Quomodo maleficium à defectu naturali potest discerni.

INcidentalis quæstio, cū certis alijs difficultatibus: quod sequitur. Petro ablatum est membrum, ignorat autē an per

per maleficium,seu aliàs Diuina permissione, per Dæmonis potentiam sit ablatum? Súntne modi cognoscendi, & discernendi inter ista? Responderi potest quòd sic. Primò quòd tales,quibus accidunt vt plurimùm sunt adulteri,seu alias fornicarij. Vnde dum amasijs non ad nutum seruiũt, seu eas relinquere volunt, alijs adhærendo,tunc in vindictam talia procurant, aut aliàs potentiam illius membri amputant.Secundo,cognoscitur per hoc,quòd non est durabile.Nam si non sit ex maleficio, tunc non est durabile, sed quandoque redibit.

Sed hic iterum suboritur dubitatio,an hoc sit ex natura maleficij,quod non sit durabile.Respondetùr,quòd potest esse perpetuum,& durare vsque ad mortem,sicut etiam de impedimento maleficiali in matrimonio iudicant Canonistæ & Theologi, quòd reperitur temporale perpetuum. Nam dicit Godfre.in Summa.Maleficium non potest solui semper per illum qui fecit,vel quia est mortuus,vel quia nescit delere ipsum,vel quia maleficium est perditum.Vnde à simili dicere possumus, quòd maleficium Petro illatum erit perpetuum, vel quia illa malefica quæ fecit non potest eum sanare.

An impotentia non durabilis sit ex maleficio.

Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt.

Sunt enim maleficæ in triplici genere.Nam quędam sanant & lædunt:quędam lędunt,sed sanare nequeunt.Quędam tantummodo sanare videntur,id est,lęsiones amouere,vt inferiùs patebit. Sic enim nobis contigit. Nam duæ maleficæ mutuò rixantes, dum vna alteri improperaret, vna dixit:Non sum tam pessima sicut tu, quia quos lædo, sanare scio. Vel etiam durabit, vbi ante eius sanationem malefica discederet, vel locũ mutando, vel ab hac vita discedendo. Nam & S.Tho.dicit: Maleficium quodlibet ita potest esse perpetuum,quòd non potest habere humanum remedium: quia & si habet remedium,non est tamen hoc homini notũ,vel licitũ:licèt Deus possit præstare remediũ per S.Angelũ,vel per Dæmonē, licet nō maleficā cogēdo.

Maleficæ triplices.

Sunt quædam maleficæ quæ sanare iterum possunt.

Veruntamen summum remedium cōtra maleficium est Pœnitentiæ sacramentum.Extrà de frigi. Nam & infirmitas corporalis sæpè prouenit ex peccato, Extra de pœnit. cum infirmitas. Qualiter etiam maleficia sint auferenda, patebit in tertia parte tractatus,& in secunda parte,cap.6. tres aliæ differentiæ tanguntur.

Pænitentiæ sacramentum est remedium contra maleficium.

Solutiones argumentorum.

PAtet ad primum: q; nulli dubium, quin sicut Deo permittente occidere possunt homines, ita vt membrum illud seu alia auferre possint verè & realiter. Sed tunc Dæmones non operantur per maleficas, de quibus iam mentio habetur. Et per hæc etiam ad secundum patet solutio. Sed ad illud: q; quia Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiare propter, &c. ergo etiam permittitur vt illud membrum verè & realiter auferatur. Nō valet vt semper hoc fiat. Quia non esset per modum maleficij hoc fieri: nec etiam Maleficæ hoc affectant, dum talia operantur, q; non habeant potestatem restituendi membrum quãdo volunt & sciunt. Ex quo patet, quod non verè, sed præstigiosa arte aufertur. Ad tertium de cõuersione vxoris Loth, dicimus, vera fuit & non præstigiosa arte: nunc autem loquimur de arte pręstigiosa. Ad quartum q; Dæmones possunt inducere aliquas formas substantiales, ergo etiam auferre. Dicitur quantum ad magos Pharaonis, q; fecerunt veros serpentes, & possunt Dæmones circa aliquas imperfectas creaturas, adminiculo alicuius alterius agentis, aliquos effectus producere, quæ non possunt circa homines, de quibus Deo magis est cura, iuxta illud: Nunquid Deo cura est de bobus? Possunt tamen semper, vt dictum est, Deo permittente, hominibus etiam nocere verè & realiter, aut etiam præstigiosa arte, & per hæc etiam patet solutio ad vltimum argumentum.

Vxoris Loth conuersio vera fuit, non præstigiosa.

An maleficæ operantur circa homines, in bestiales formas præstigiosa arte illos transmutando.

QVÆSTIO X.

An homines transformentur in bestias.


Vartō ipsa veritas declaratur: vel etiam homines transformant in bestias, quod qualiter fiat, arguitur quòd non sit possibile hoc fieri. 26. q. 5. Episcopi, ex Concilio Acquirensi. Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut deterius immutari, aut transformari in aliam speciem vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore qui omnia fecit, & per quem

omnia

oīa facta sunt, ꝓculdubio infidelis est & pagano deterior.

Et vtamur argumentis S Thom.in 2.sen.dist.8. An Dæmones possunt imprimere in sensus corporales, præstigijs deludendo. Vbi primò arguitur quòd non. Nam illa forma bestiæ, quæ videtur, oportet quòd sit alicubi; sed nō potest esse tantùm in sensu; quia sensus non habet aliquam speciē nisi à rebus acceptam, & ibi non est vera bestia: Per auctoritatem Gen. allegatam. Nec iterum potest esse in re quæ videtur, sicut ꝙ mulier videatur bestia: quę duę formæ substantiales non possunt esse in eodem simul & semel: Ergo tùm illa forma bestiæ, quæ videtur, nullibi possit esse, ideò nulla præstigiosa illusio in oculo videntis fieri potest: cùm visio per aliquam formam necessariò habeat terminari.

Prætereà si dicatur, quòd forma illa sit in aëre circumstante, hoc non potest esse: tum quia aër non est susceptiuus alicuius formæ seu figuræ, tum etiam quia non semper vnus & idem aër circa illam personam propter fluxibilitatem manere potest, præcipuè quando mouetur: Tū etiam quia sic videretur ab omnibus talis transformatio, quod tamen non fit; quia Dæmones non videntur ad minus sanctorum virorum visiones decipere.

Aër non est susceptiuus alicuius figuræ.

Dæmones sanctorum virorum oculos nō decipiunt.

Prætereà sensus, visus, seu potentia visiua est potentia passiua; sed omne passiuum mouetur ab actiuo sibi proportionato: Actiuum autem proportio natum sensui est duplex. Vnum quasi originans actum, scilicet obiectū. Aliud autem quasi deferens, sicut medium; Sed forma illa quæ videtur non potest esse obiectū sensus, neque etiam medium quasi deferens. De primo, scilicet, quòd non potest esse obiectum, quia à nulla re sumi potest: vt in præcedenti argumento tactum est, cùm non fit in sensu à re accepta, nec in ipsa re, nec & etiam in ipso aëre quasi in medio differente, vt priùs tactum est in tertio argumento.

Prætereà, si Dæmon mouet vim cognitiuam interiorē, aut hoc facit se obiiciendo virtuti cognitiuæ, aut hoc facit immutando ipsam: Non autem hoc facit se ei obiiciendo: quia oporteret quod vel assumeret corpus, & sic non posset interius ingredi ad organū imaginationis: Cùm duo corpora non sint similiter in eodem loco; neque in assumendo phantasma, quod etiam esse non potest: quia phantasma non est sine quantitate.

Phantasma non est sine quantitate.

Similiter etiam non potest hoc facere immutãdo. Quia, aut immutaret alterando, quod videtur non posse facere, quia omnis alteratio fit per qualitates actiuas, quibus dæmones carent: Aut immutaret transmutando siue localiter mouendo, quod videtur esse inconueniens, duabus rationibus. Primò quidem, quia transmutatio organi non posset fieri sine sensu doloris. Secundo, quia secundum hoc Dæmon non ostenderet huiusmodi nisi nota: cùm tamen August. dicat, quòd ostendit huiusmodi formas & notas & ignotas. Ergo videtur, quòd Dæmones nullo modo possunt imaginationem vel sensum hominis decipere.

Apparet solum homines bestias factos.

Sed contra Aug. 18. de Ciu. Dei, dicit, quòd transmutationes hominum in animalia bruta, quæ dicuntur arte Dæmonum factæ, non fuerunt secundum veritatem, sed solùm secundum apparentiam. Hoc autem fieri non posset, si Dæmones humanos sensus trãsmutare nõ posset. Pręterea alludit & auctoritas Aug. in lib. 83. q. quę ẽt prius allegata fuit: Serpit hoc malũ Dæmonis p oẽs addit⁹ sensuales, &c.

Responsio. Si lector voluerit super modum transmutandi inspicere, inueniet in 2. part. operis. c. 6. varios modos. Ad præsens tantũmodo scolasticè præcedendo, dicamus trium Doctorum sententias concordantes, in eo quod Diabolus potest phantasiã hominis decipere, vt homo verę animal videatur. Inter quas etiam vltima subtilior cæteris, quæ S. Tho. est, & prima est domini Antonini 1. par. summæ tit. 5. c. 5. §. declarantis; quòd Diabolus phantasiam hominis ad decipiendum quandoque operatur: & præcipuè circa illusionem sensuum, & declarat naturali ratione, canonis auctoritate, & experimentorum multiplicitate.

Diabolũ phãtasiam hominis operari.

Primum sic: Corpora naturaliter subduntur & obediunt naturæ Angelicæ quantum ad motum localem. Angeli autem mali, etiamsi amiserunt gratiam, non tamen virtutem naturalem, vt sæpiùs suprà tactum est. Cùm autem potentia phantastica, siue imaginatiua sit corporalis, idest, affixa organo corporeo, naturaliter subditur etiã malis, vt possint eam transmutare, causando varias phantasias, ex discensione humorum & spirituum, ad principium sensitiuum procurata ab eis. Hæc ille: & subdit: Patet & ex hoc Canone. 26. q. 5. Episcopi. Illud non est omittendum, quòd quędã scelerata mulieres post Satam retro conuersæ, Dæmonum illusionibus

illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur, cum Diana horis nocturnis. Dea paganorum, vel cum Herodiade, & cum innumera mulierum multitudine equitare, super quasdam bestias, & multa terrarum spatia, intempestę noctis silentio pertransire: & infra. Quapropter sacerdotes prædicare debent populo Dei, vt nouerint omninò hæc falsa esse, & non à Diuino, sed à maligno spiritu alia phantasmata mẽtibus fidelium irrogari. Si quidem ipse Satanas trãsformat se in diuersarum personarum species atque similitudines, & mentem, quam captiuam tenet, in somnis deludendo per deuia quæque deducit.

Et quidem intellectus huius Canonis in 1. quæstione tactus est, quò ad quatuor quæ prædicanda sunt. Sed quod non valeant etiam vehi, vbi hoc affectant & non impediũtur Diuina virtute, sic non esset verus intellectus: quia sæpissimè homines inuiti & non malefici per multa terrarũ spacia corporaliter transferantur.

Sed quia vtroque modo potest fieri, sequitur in præfata summa, & in c. nec mirum, ea. q. Aug. narrat ꝙ in libris Gẽtiliũ legitur de quadã maga dicta Circe quę socios Vlysſis mutauerat in bestias: quod magicis præstigijs potiùs fingebatur, quàm in rerum veritate compleretur, alterando phantasias hominum, vt patet hoc etiam per plura exẽpla.

Circe non reuera mutauit socios Vlyßis.

Legitur enim in Vita Patrũ, quòd quędã iuuencula, quia assentiri noluit cuidã iuueni, de turpitudine eam solicitanti, ipse iuuenis turbatus ex hoc, à quodã Iudæo procurauit maleficium fieri cõtra illã, quo peracto mulier conuersa est in equam. Quæ conuersio non fuit secundũ rei veritatem, sed secũdũ ludificationẽ Dęmonis immutãtis phantasiam & sensum ipsius mulieris, & aspiciẽtiũ eam, vt videretur equa, quę erat vera mulier. Vnde ducta ad beatum Machariũ, nõ potuit Diabolus ita operari, ꝙ illuderet sensus eius sicut aliorũ, propter suã santictatem; nã sibi videbatur mulier vera, non equa: cuius tandẽ oratione liberata est ab illa illusione: dicens hoc sibi accidisse, quia nõ vacabat diuinis, nec frequentabat sacramenta, vt dicebat: ideò diabolus potestatẽ habuerat super eam, & si aliàs esset honesta.

S. Macharius curat virginẽ visam equam.

Potest igitur Diabolus per commotionem interiorum spirituum & humorum, operari ad immutandum actum & potẽtiã, nutritiuæ, sensitiuæ & appetitiuæ, & cuiuscun-

quæ potentiæ corporalis organo vtentis: ſecundum B. Th. 1. par. q. 91. Sicut credi poteſt fuiſſe geſtum ſuper Simonem Magum in incantationibus ſuis, quæ de eo narrantur. Sed nihil horum poteſt Diabolus facere, niſi Deo permittente, qui cum Angelis ſuis bonis frequenter reprimit malitiam eius, decipere nos & nocere quærentis. Vnde dicit Auguſt. loquens de Maleficis. Hi ſunt, qui permiſſu Dei elementa concutiunt, hominum mentes perturbant minus confidentiam in Deo. 26. q. 5. nec mirum.

Simonis Magi artes.

Horum etiam operatione per maleficam artem fit quandoque, vt vir non poſſit videre vxorem, & è cõuerſo: Et hoc per immutationem phantaſiæ, repræſentando ei talem, vt rem odibilem & horribilem. Ipſe etiam Diabolus vigilantibus, & dormientibus, ſuggerit repræſentationes turpium phantaſiæ, ad decipiendum & inducendum ad malum. Verum quia peccatum non conſiſtit in imaginatione, ſed in voluntate, ideò ex huiuſmodi phantaſijs per Diabolũ ſuggeſtis, & alterationibus varjis, homo nõ peccat, niſi voluntate propria peccato aſſentiat.

Vir vxorẽ non videre ſuſtinens.

Peccatum non conſiſtit imaginatione ſed voluntate.

Secunda ſententia ad idem modernorũ Doct. declarantes, primò quid ſit præſtigiũ, & quot modis Dæmon poteſt huiuſmodi illuſiones cauſare. Hic nota ꝙ Anto. allegat ea quæ in præc q. 9. tacta ſunt, vnde nõ eſt opus ea renouare.

Tertia ſentẽtia eſt S. Th. & eſt reſpõſum ſuper argumẽtum, quo quæritur, vbi ſit illa forma beſtiæ quæ videtur, aut in ſenſu, aut in re, aut in aëre circunſtante: & eſt talis, quòd illa forma beſtiæ, quæ videtur, non eſt niſi in ſenſu primo interiori, & per fortẽ imaginationẽ reſultat in ſenſum exteriorem quodammodo. Et quòd ibi ſit, poteſt per Dæmonis operationem contingere dupliciter.

Imaginando.

Vno modo, vt ſpecies animalium dicamus, quæ ſunt in theſauro imaginationis reſeruatæ. fluant operatione Dæmonũ ad organa ſenſuum interiorum: Sic etiam inſomno contingit, prout ſuprà declaratum eſt. Et ideò quando illæ ſpecies contingunt organa ſenſus exterioris, puta viſus videntur ac ſi eſſent res præſentes extra, & actu ſentirentur.

Aliud modus poteſt eſſe ex immutatione organorũ interiorum, quibus mutatis, fallitur ſenſus iudicium, ſicut apparet in eo qui habet guſtum corruptũ, cui omnia dulcia videntur ama ra, & parum differt à primo. Hoc autẽ facere poſſunt

Senſus recipiendo.

possunt etiam homines virtute quarundam rerum naturalium, sicut ad vaporationem cuiusdam fumi trabes domus videntur serpentes, & multa experimenta huius inueniuntur, vt suprà tactum est.

Solutiones argumentorum.

AD argumenta patet ad primum, quòd textus ille sæpè allegatur, & malè intelligitur. Nam quò ad hoc, quòd loquitur de trãsformatione in aliam speciem vel similitudinem, declaratum est qualiter hoc fieri potest præstigiosa arte. Sed quò ad hoc quod dicit, quòd non possit fieri aliqua creatura virtute Dęmonis, si capitur Fieri pro Creari, manifestũ est. Quod si verò non capitur fieri pro naturali productione, sic certum est quòd non possunt facere aliquas creaturas imperfectas. Quod qualiter fit, declarat Sanctus Thomas vbi suprà. Nã dicit, ꝙ omnes transmutationes corporaliũ rerum, quę possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent semina, quæ in elemẽtis huius mundi inueniuntur, puta in terra, vel aquis, sicut relinquunt sua semina serpentes & ranæ, & his similia possunt fieri per operationes Dæmonum, huiusmodi seminibus adhibitis Sicut cùm aliqua res transmutatur in serpentes vel ranas, quæ per putrefactionem generari possunt.

Fiunt à Dæmonib. creatura, at non creantur.

Ex seminibus creat Diabolus.

Illæ verò transmu tationes corporalium rerum, quæ non possunt virtute naturæ fieri, nullo modo operatione Dæmonum, secundum rei veritatem, perfici possunt: Sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiæ, aut quòd corpus mortui reuiuiscat. Quod si fieri videatur, apparentia est præstigiosa, aut Diabolus in assumpto corpore se agitat coram hominibus.

Quæ natura transmutare potest, eadem etiam Diabolus.

Fortificantur ista. Nam Albertus in libr. de animal. vbi quærit: An Dæmones, seu etiam dicamus Malefici, possint facere verè animalia. Respondit quòd sic, Deo permittẽte, & hoc quò ad imperfecta animalia. Sed non possunt in instanti, sicut Deus facere, sed motu quodam, licet subitò, sicut patet de Maleficis Exod. 7. super ista: Vocauit Pharao sapientes: dicit. Dęmones discurrunt per mundum & colligunt diuersa semina, & eorum adaptatione possunt prorumpere diuersas species. Et gl. ibidẽ sic dicit: Dũ per incãtationẽ Dæmonũ malefici aliquid efficere conãtur, discurrũt p mũdũ, & semina subitò eorum, de quibus hoc agitãr,

afferunt,& sic ex illis permittente Deo nouas species producunt.Hæc etiam superiùs tacta sunt.

An Diaboli facta miraculosa dicantur.

At vbi difficultas suborietur: An talia facta Dæmonum essent opera miraculosa dicenda. Responsio patuit ex præcedentibus, ꝙ etiã Dæmones aliqua vera miracula facere possunt, ad quæ virtus naturæ particularis se extendere potest. Et licet talia sint vera, non tamen ad veri cognitionẽ ab eo fiũt: secundũ quem sensum opera Antichristi possunt dici signa mendacia, quia ad seductionem hominum fiunt.

Antichristi miracula qualia.

Patet & solutio ad aliud argumentum de subiecto formæ dicamus. Bestiæ forma, quæ videtur, nõ est in aëre, nec in ipsa re, vt patuit, sed in ipso sensu, prout ex sententia S. Tho. vt superiùs declaratum est.

Ad illud, quòd omne passiuum mouetur ab actiuo sibi proportionato, conceditur. Et quãdo infertur, quòd forma illa, quæ videtur, non potest esse obiectum originans actũ, seu eliciens, eò quòd à nulla re sumatur: Dicitur ꝙ imò à re: quia à specie sensibili in imaginatione reseruata, quam educere potest, & imaginationi, seu etiam sensitiuæ potentiæ offerre potest, vt dictum est suprà.

Ad vltimum dicendum, ꝙ Dæmon non immutat potẽtiam sensitiuam & imaginatiuam, se ei obiiciendo, vt ostẽsum est, sed eam transmutando, non quidem alterando, nisi quantum ad motum localem: Quia non potest de se imprimere nouas species, vt dictum est. Immutat autem trãsmutando, id est, localiter mouendo: Et hoc iterum facit non substantiam organi diuidendo, vt sic consequatur sensus doloris: sed mouendo spiritus & humores.

Nouum dupliciter dicitur.

Quod autem vlterius obiicitur, quòd sequeretur, ꝙ secundum hoc Dæmon non possit aliquid noui homini demonstrare, secundum imaginatiuã visionẽ. Dicendum est, quod nouum aliquod potest intelligi dupliciter. Vno modo totaliter nouum, & secundum se, & secundum sua principia, & secundum hoc dæmon non potest aliquid nouum homini secundum visionem imaginariam demonstrare: Non enim potest facere, quòd cæcus natus imaginetur colores, vel quod surdus natus imaginetur sonos. Alio modo dicitur aliquid nouum, secundum speciem totius, puta si dicamus esse nouum, in imaginatione, quòd aliquis imaginetur montes aureos quos nunquã vidit, quia tamen

Aureos mõtes imaginantes.

vidit

vidit & aurum & montem, poteſt naturali motu imaginari phantaſmata aurei montis: & hoc modo poteſt Dæmon aliquid noui imaginationi offerre.

Quid de lupis, interdum homines & pueros ex cunabulis rapientes & comedentes ſentiendum ſit, an etiam præſtigioſa arte per maleficas fiat.

INcidentalis quæſtio de lupis, interdum homines & pueros è domibus rapientes & comedentes, & cum magna aſtutia diſcurrentes; ita vt neque aliqua arte aut potentia lædi aut capi valeant. Dicendum eſt, ꝙ hoc interdum habet naturalem cauſam, interdum verò pręſtigioſam artem, dum per maleficas contingunt. De primo Albertus de animal. dicit, quòd ex quinque cauſis prouenire poteſt. Aliquando propter famis augmentum, ſicut & cerui aliquando & aliæ beſtiæ hominibus appropinquant. Aliquando propter ferocitatem virium, & hoc in regionibus frigidis, & etiam quando habent catulos. Sed quia de his nihil ad propoſitum, dicimus, quòd Dæmonum illuſione fiunt, quando Deus propter peccata punit aliquem populum, iuxta illud Leui. 16. Si non feceritis mandata mea, mittam in vos beſtias agri quæ conſumãt vos, & pecora veſtra, & Deut. 32. Dentes beſtiarum immittam in eos cum furore, &c.

Ex quinque cauſis cõtingit animalia infeſta eſſe hominibus.

Animalium noxæ ſunt pœnæ Diuinæ.

Per quem autem modum. An ſint veri lupi, vel Dęmones in formis ſic apparentibus: dicitur quòd ſunt veri lupi, ſed obſidentur à Dæmonibus: Vel agitantur duplici modo. Vno modo abſque maleficorum operatione, ſicut quadraginta duobus pueris contigit, à duobus vrſis de ſylua exeũtibus, quos iugulauerunt, propter irriſionem factam Heliſæo prophetæ dicendo, aſcẽde Calue. &c. Et de leone, quis Prophetam Dei iuſſum non implentem occidit. 3. Reg. 13. Et hiſtoria de Epiſcopo Viennenſi, qui Litanias minores inſtituerat ante Aſcẽſionem Domini, eò quòd lupi ciuitatem intrantes homines vorauerunt publicè.

Litaniæ inſtitutæ Viennæ contra lupos.

Alio modo & maleficorum illuſione. Sicut Guil. vbi ſuprà, narrat de quodam viro, qui ſe conuerti putabat in lupum, certis temporibus quibus in antris latitabat. Illuc enim certo tẽpore iuit, & ſibi interim cùm fixus maneret videbatur quòd lupus ipſe factus, circumiret pueros deuorãdo, & cũ illud realiter ſolũ Dęmõ quedã lupũ poſſidens, faceret

Exemplum de Lycanthropo.

faceret putabat falsò se somnians circumire. Et sic tamdiu dementatus fuit, quousque inuentus est iacere in sylua raptus. Delectatur in his Dæmon, vt paganorũ errorem qui homines & vetulas in bestias mutari credebant, inducat. Vnde discernitur ꝙ ex singulari Dei permissione, & Dæmonum opere talia eueniunt, & non ex naturali aliquo defectu, quando nulla arte, aut potentia lædi aut capi possunt. Sicut etiam Vincen. in specul. hist. lib. 6. ca. 40. narrat: In Gallia, inquit, ante Christi incarnationem, & ante bellum Punicum lupus Vigilibus vagina gladium abstulit.

Lupus vigilibus gladium surripuit.

Quod obstetrices Maleficæ, conceptus in vtero diuersis modis interimunt, aborsum pocurant, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus natos infantes offerunt.

QVÆSTIO XI.


Vintò, sextò, & septimò insimul veritas suprà dicta probatur per quatuor horrendos actus, quos, circa infantes in vtero & ex vtero matris exercent. Quæ cùm per mulieres Dæmones exercere habent, & non per viros, ideò potiùs mulieres quàm viros sibi associare ille homicida satagit, & sunt huiusmodi opera.

Nam Canonistæ plus quam Theologi de maleficiali impedimento tractantes, vbi suprà, dicunt ꝙ maleficium fit, non solùm ne quis actum carnalem exercere valeat, de quo suprà dictum est, sed etiam fit, ne mulier concipiat, vel si concipit ꝙ tunc aborsum faciat. Et additur tertius modus cum quarto, quòd tunc aborsum non procurant, ꝙ tunc infantem consumunt vel Dæmoni offerunt.

De primis duobus modis non est dubium cùm per naturalia homo absque Dęmonum auxilio, vt per herbas, vel alia impedimenta procurare possit, ꝙ mulier non possit generare, vel concipere, vt suprà tactum est. Sed de alijs duobus: quòd etiam à Maleficis procurantur, disserendum est: nec opus est argumenta deducere, vbi euidentissima iudicia & experimenta hęc reddunt credibilius.

Et de primo quòd certę Maleficæ contra humanę naturæ inclinationẽ, imò aduersus omniũ bestiarũ cõditiones, lupina, duntaxat specie excepta infantes deuorare, & comedere

medere solent: Est Inquisitor Cumanus, de quo suprà mẽtio habita est, qui hæc nobis retulit, quòd ea de causa ab incolis Comitatus Burbiæ vocatus ad inquisitionem faciendam, eò videlicet, ꝙ quidam cùm puerum ex cunis amisisset, & explorando conuentionem mulierum nocturno tempore, vidisset & perpendisset infantem occidi, & liquore ebibito deuorare. Ideò, vt prius tactum est, vnico anno, qui & fuit annus proximè elapsus, quadraginta & vnam Maleficam igni tradidit, certis alijs ad Dominum Archiducem Austriæ Sigismundum fugam capiẽtibus. Adsunt pro confirmatione huius scripta quædam Io. Nider in suo Formicario cuius vtique & eorum quæ scripsit recens memoria superest, vnde non incredibilia, sicut apparent, existunt. Sed & hoc, quòd maiora damna in his omnibus obstetrices Maleficę procurant, prout Maleficæ pœnitẽtes nobis & alijs sæpiùs, retulerunt: dicentes, Nemo fidei catholicæ ampliùs nocet, quàm obstetrices: Vbi enim pueros non interimunt, tunc quasi aliquid acturæ foris extra cameram infantes deferunt, & sursum in aëre eleuantes, Dæmonibus offerunt. Modus autem in huiusmodi flagitijs qui obseruatur, in secunda iam parte patebit, & cap. 7. quam & aggredi necesse est prius vnicam dumtaxat decisionem quæstionis de permissione Diuina præmissa. Dictũ est enim à principio, tria necessariò ad maleficialem effectum concurrere. Dæmonem cum Malefica & Diuinam permissionem.

Exempla mulieres infantes vorare.

XLI. Malefica combusta.

Io. Nider formicarum.

Obstetrices Maleficissima.

An Dei permissio concurrat ad maleficia.

QVÆSTIO XII.

DEinde considerandum est de ipsa permissione Diuina, circa quam quatuor quæruntur. Primò an necessarium sit ipsam permissionem ad maleficialem effectum concurrere. Secundò, quòd Deus iuste permittit creaturam ex natura peccabilem, etiã actum maleficialem & alia horrenda flagitia perpetrare, alijs duabus permissionibus præsuppositis. Tertiò, quòd maleficiorum flagitia, cuncta mala, quæ Deus fieri permittit, excedunt. Quartò, qualiter hæc materia sit populo publicanda.

CIrca tertium principale huius primæ partis tangens Diuinam permissionem, quæritur, An Diuinam permissio-

missionem in his operibus maleficorum commẽdare ita sit Catholicum, ꝙ eius oppositum, scilicet redarguere illam omninò sit hæreticum. Et arguitur quòd non sit hæreticũ, asserere, quòd Deus tantam potestatem nõ permittat Diabolo in huiusmodi maleficijs. Refutare enim illa, quæ in contumeliam creatoris possunt credere, est Catholicum & non Hæreticum. Sed asserere, quòd Diabolo non permittatur talis potestas nocendi hominibus, est Catholicum, probatur, quia oppositum asserere, videtur cedere in contumeliam creatoris. Nam sequeretur ꝙ nõ omnia sint subiecta Diuinæ prouidentiæ, eò ꝙ omnis sapiens prouisor excludit defectum & malum, quantum potest ab his quorum curam gerit. Cùm autem ea, quæ per maleficia fiunt, si à Deo permittuntur, ab eo non excluduntur: & si ab eo non excluduntur, non erit sapiens prouisor ipse Deus, & sic non subsunt omnia suæ prouidentiæ, quod quia falsum est, ideò hoc falsum quòd Deus permittat.

Præterea ille aliquid permittit fieri, quod posset impedire, si vellet; aut quod non potest impedire etiã si vellet, sed neutrum illorum Deo potest conuenire. Non primum quia talis iudicatur inuidus, non secundum, quia talis iudicatur impotens. Tunc quęritur incidẽtaliter. Hoc maleficiũ Petro accidit, & Deus potuit impedire, & nõ fecit, ergo Deus est inuidus, seu nõ habet curã de oĩbus. Si verò nõ potuit impedire ẽt si vellet, tũc nõ est omnipotẽs: Quę oĩa sicut incõueniens est asserere. s. Deũ non habere curã oĩm, &c. ergo & hoc ꝙ maleficia ex Dei permissione cõtingũt.

Præterea quicũque dimittitur sibi, & est dominus actuũ suorum, non subest permissioni aut prouidentiæ alicuius gubernantis. Sed homines sibiipsis dimittuntur à Deo, secundum illud Eccl. 15. Deus ab initio constituit hominẽ, & reliquit eum in manu consilij sui. Specialiter etiam mali in suis operibus relinquuntur, secundum illud: Dimisit eos secundum desideria cordis eorum. Igitur non omnia mala diuinæ permissionis subduntur.

An Deus sinat hominem suo arbitrio viuere.

Præterea Aug. dicit in Enchiridio, sicut etiam Philoso. in nono meta. Melius est quædã nescire quàm scire, vt vilia, sed omne quod est meli[u]s, est Deo attribuendũ. Ergo Deus non impedit se de illis vilissimis maleficiorũ operib. vt illa permittat vel non. Ad idem Apostolus 2. Corinth. 9.

Vilia non sunt scienda.

c. Non

c. Non est Deo cura de bobus. Et eadem ratione de alijs irrationalibus creaturis. Vnde quando maleficiantur vel non est Deo cura, nec etiam eius permissioni, quæ ex eius prouidentia procedit, subduntur.

Non est Deo cura de bobus. Necessitas non requirit prudentiã.

Prætereà quæ ex necessitate contingũt, prouidã permissionem non requirunt, sicut nec prudentiam. Patet hoc per Phi. 2. Eth. Prudentia est recta ratio cõtingentium, de quibus est consilium & electio, Sed plures effectus maleficiales ex necessitate contingunt. Puta quando ex aliqua causa & influentia corporum cœlestium accidunt infirmitates, vel aliqua alia quæ nos iudicamus maleficia: vnde non semper subduntur diuinæ permissioni.

Prætereà si permissione Diuina homines maleficiãtur, tũc quęritur: Cur potius super vnũ quàm super aliũ. Si dicatur ꝙ propter peccata, quę magis abundãt in vno quàm in altero, hoc videtur esse falsum, quia tunc maiores peccatores amplius maleficerẽtur, cuius contrariũ dum apparet, cò ꝙ minus in mũdo puniũtur. Iuxta illud: Benè est omnibus qui præuaricãtur: ita etiam maleficiãtur. Patet denique ex eo, ꝙ innocentes pueri & alij iusti amplius maleficiantur.

Benè est impijs.

Sed cõtrà, Deus permittit, licet nõ velit malũ fieri, & hoc propter perfectionẽ vniuersi. Dion. 3. c. de diu. nom. Erit malũ ad omnes, id est perfectionẽ vniuersi cõferens. Et Aug. in Ench. Ex omnibus bonis & malis cõsistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. Inquantum etiã illud quod malũ dicitur, benè ordinatũ, & in loco suo positũ, eminẽtius cõmẽdat bona, vt illa magis placeãt & laudabiliora sint, dum cõparantur malis. Itẽ S. Tho. improbat opinionẽ illorum, quòd licet Deus non velit mala, quia neq; creatura aliqua appetit malum, siue appetitu naturali, siue animali, siue intellectuali, quæ est volũtas cuius obiectũ est bonũ, vult tamẽ mala esse, vel fieri, hoc dicit esse falsum. Quia Deꝰ neq; vult mala fieri, neq; vult mala non fieri, sed vult permittere mala fieri, & hoc est bonũ propter perfectionẽ vniuersi.

Deus permittit. Mala non vult. Bona & mala, pulchritudinem constituunt.

Quare autem sit erroneũ dicere, Deus vult mala esse, vel fieri, propter bonum vniuersi: dicit. Quia nihil est iudicandũ bonũ, nisi secundum id quod cõpetit ei per se, & nõ per accidens: Sicut virtuosus iudicatur bonus in intellectuali creatura & nõ animali. Malum autẽ non ordinatur ad bonum per se, sed per accidẽs: quia præter intẽtionem eorum

Malum fieri est bonum propter perfectionem vniuersi.

qui malum operãtur,resultat bonũ:sicut pręter intentionẽ maleficorum,aut pręter intentionem tyrannorũ,fuit quod ex eorum persecutione clarescerct patientia martyrum.

Responsio.Quæstio quãtò vtilior ad prædicandũ tantò etiam difficilior ad intelligendũ existit. Est enim inter argumenta hoc principiũ non tam Laicorum,quàm & quorundam Sapientum:Maleficia tam horrẽda,vt superius tacta sunt non permitti à Deo : causas Diuinæ permissionis huius ignorantes.Ex qua etiam ignorantia,quia Maleficæ non supprimũtur per vltionem debitam,iam totam Christianitatem depopulare videntur Vt ergo ad vtramq; viã, iuxta Theologorum sententiã, docto & indocto satisfiat, per discussiones duarum difficultatum est respondendum: & primò.Quòd mundus Diuinæ prouidentię ita subiacet, ꝙ ipse immediatè omnibus prouidet.Secundò, quòd vniuersitatem malorum , quæ fiunt siue in malis culpæ , siue pœnæ,siue damni ex duabus primis permissionibus , circa casum Angelorum,& primorum parentum, iustè permittit. Vnde & patebit, quòd in his deffidere pertinaciter hæresim sapit:cum erroribus infidelium talis se implicat.

Quò ad primum notandum,ꝙ pręsupposito illo,ꝙ prouidentia Deo conueniat, iuxta illud Sapiẽ.14.Tu autẽ pater,gubernas omnia prouidentia:oportet etiam asserere,ꝙ omnia sunt ita subiecta suæ prouidẽtiæ,ꝙ etiam omnibus immediatè prouideat.Quod vt pateat,ostendamus primò per reprobationẽ cuiusdam contrarij erroris.Nam super illud Iob 22.Nubes latibulũ eius, & circa cardines cœli perambulat, nec nostra considerat : Quidam opinati fuerunt iuxta doctrinã S.Tho.1.parte,q.22.ponere tantũmodò incorruptibilia subiacere Diuinæ prouidẽtię,prout sunt substantiæ separatę,& corpora cœlestia,cum speciebus rerum inferiorum,quæ etiam sunt incorruptibilia:Indiuidua verò specierũ,quia sunt corruptibilia, dicebant non subiacere. Vnde sic Diuinæ prouidentiæ dicebãt subiacere omnia inferiora,quę in mundo aguntur,in vniuersali tantũ,& nõ in particulari seu singulari.Sed quia hoc alijs videbatur inconueniens,vt de homine non esset amplior Deo cura quã de alijs animalibus,ideò Rabbi Moses, volẽs medium tenere,dixit,concordando cum primis:Corruptibilia omnia sicut sunt indiuidua rerum,omninò non subiacere Diuinæ

Incorruptibilia solum subiacere Diuinæ prouidentiæ Putantes.

Rabbi Mosis mala opinio de prouidẽtia.

guberna

gubernationi, sed tantummodò vniuersalia, & alia quæ tacta sunt. Hominem verò ab illa generalitate corruptibilium excepit: & hoc propter splendorem intellectus quo participat cum substanrijs separatis. Et sic secũdum istam opinionem, quidquid hominibus accideret in maleficijs, esset ex permissione Dei: non autem quicquid animalibus, aut alijs terræ frugibus eueniret.

Et hæc opinio, licet veritati propinquior, quàm illa quæ omnino prouidentiam Dei de rebus mundi negabat, asserens mundum casu esse factum: sicut fuerunt Democritus & Epicurei: Tamen nõ caret magna falsitate eò ꝙ necesse est dicere, omnia Diuinæ prouidentiæ subiacere, non in vniuersali tantùm, sed in particulari, ꝙ non solum maleficio hominum, sed & iumentorum, & terræ frugum, ex Diuina & prouida permissione eueniunt. Quod sic patet. Ad tantùm se extendit prouidẽtia & ordinatio rerũ in finem, quantum ipsa causalitas se extendit: Sicut à simili in rebus alicuius dominio subiectis, quæ in tantum subiacent eius prouidentiæ, in quantũ sibi existunt subiectæ. Cum autem causalitas Dei, quæ est primũ agens, extendit se ad omnia entia, non solùm quantum ad principia speciei, sed etiam quantum ad principia indiuidualia, & non solùm incorruptibilium. Ideò sicut omnia habent esse à Deo, ita omnia sunt prouisa ab eo, id est, ad aliquem finem ordinata. *Prouidentia est ordinatio ad finem aliquem.*

Et hoc tangit Apostolus ad Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt: quasi dicat, Sicut omnia à Deo sunt, ita etiã omnia ab ipso ordinata sunt, & per consequens prouidentiæ eius subiecta. Quia prouidentia Dei nihil aliud noscitur, quam ratio, id est causa ordinis rerũ in finem. Omnia ergo in quantum participant de esse, intantum etiam subduntur Diuinæ prouidentiæ. Item Deus omnia cognoscit, non solùm in vniuersali seu vniuersalia, imò & in particulari seu particularia. Et cum Dei cognitio comparatur ad res creatas, sicut cognitio artis ad artificiata; Ideo sicut omnia artificiata subduntur ordini & prouidentiæ artis, ita omnia subduntur & ordini & prouidentiæ Dei. *Omnia creata sunt ordinata.*

Sed quia per hoc nõ satisfit, vt intelligatur, ꝙ Deus iustè permittat mala fieri, & maleficia in mũdo, licet intelligamus hoc, ꝙ ipse sit prouisor, omnia gubernãs, quod quia cõceditur, ideo etiã deberet omne malum ab his, quorum

curam

curā gerit, excludere. Inter homines enim videmus ita fieri, ꝙ sapiens prouisor excludit defectum & malum, quantum potest ab his quorum curam gerit: Ideò ad intelligendum ista, cur non omnia mala Deus excludit: Notandum, ꝙ aliud est loqui de prouisore particulari, & aliud de prouisore vniuersali. Prouisor enim particularis necesse habet malum excludere quantum potest, quia non potest ex malo elicere bonum Deus autem cùm sit vniuersalis prouisor totius mundi, & potest ex particularibus malis plurima bona elicere, sicut ex persecutione Tyrannorum patientiam martyrum, & ex operibus maleficorum purgationem seu probationem fidei iustorum, vt patebit, Ideò non habet Deus omnia mala impedire, ne multa bona deesse contingat vniuerso. Vnde Aug. in Ench. Adeo misericors est omnipotens Deus, quòd non sineret aliquod malum esse in operibus suis nisi adeò esset omnipotens & bonus, vnde benefaceret etiam de malo.

Deus potest ex malis particularibus bona plurima elicere.

Et huius exemplum etiā habemus in actionibus rerum naturalium. Nam corruptiones & defectus qui accidunt in rebus naturalibus, licet sint contra intentionē naturæ particularis illius, videlicet, cui talis corruptio contingit, vt ꝙ fur suspendatur, vel ꝙ animalia in cibum hominis occidantur: sunt tamen de intentione naturæ vniuersalis, vt videlicet conseruentur homines in vita & in bonis: vt sic bonum vniuersi conseruetur. Vt enim species rerum conseruentur oportet vt corruptio vnius sit conseruatio alterius. Occisiones enim animalium conseruant vitam leonum.

Vt species rerum conseruentur oportet vt corruptio vnius sit conseruatio alterius.

Declaratur super permissionem diuinam, quòd Deus non potuit conferre creaturæ, vt ex natura esset impeccabilis.

QVo ad secundum, ꝙ vniuersitatem malorum, siue in culpis, siue in pœnis iustè Deus permittat & præsertim iam refrigescente, & mundo ad occasum declinante, declaratur ex duabus propositionibus necessariò præsupponendis. Quarum prima, quòd Deus nō potest facere (siue melius, vt cum timore Dei loquamur) non est possibile, vt natura creata, vt est Homo vel Angelus, haberet hoc, quòd ex conditione suæ naturę peccare non posset. Secunda, quòd Deus iustè permisit hominem peccare, vel tētat.

Deus non potest facere creaturam ex sui natura impeccabilē.

Quibus stantibus cùm ad Diuinam prouidentiam pertineret, vt vnaquæque creatura in sua natura relinquatur dicere, oportet ex præmissis impossibile esse, quòd Deus non permittat maleficia fieri virtute Dæmonum.

Et primam quidem, ꝙ non fuit possibile creaturæ communicare quòd peccare non posset ex conditione naturæ, ostenditur à Doctore sancto in 2.dist.23.art.1. Quia si hoc fuisset communicabile alicui creaturæ, Deus vtiq; cõmunicasset: eò ꝙ omnes aliæ cõmunicabiles bonitates & perfectiones creaturarum sunt cõmunicatę, saltem in genere: Vt vnio personalis duarum naturarũ in Christo, maternitatis & virginitatis in Maria, vnio gratuita in viatoribus, vnio beatifica in electis, & sic de alijs. Cur ergo nõ legimus hoc alicui creaturæ communicatũ: Quia nec homini nec Angelo: Iuxta illud: Et in Angelis suis reperit prauitatem. Certũ est quia homini à Deo nõ potest cõmunicari hoc ꝙ ex natura sit impeccabilis, licet hoc per gratiam inueniat.

Omnes communicabiles perfectiones creaturarum Deus communicauit.

Secundo ad idem, quòd si esset communicabile, & non communicaretur, vniuersum non esset perfectum. Cuius perfectio in hoc cõsistit, vt omnes bonitates creaturarum communicabiles in genere sint communicatæ.

Nec valet argumentum, ꝙ Deus, cum sit summè potẽs, & ad suam similitudinem homines & Angelos creauit, ꝙ etiã hoc cõferre potuerit ꝙ creatura ex cõditione suæ naturę haberet, ꝙ peccare nõ posset. Vel etiam quòd faceret, vt habitus ille gratiæ qui cõfirmationẽ in bono causat esset pars essentialis naturę Angeli vel hominis, vt sic secundum naturale suum principium & naturalem cõditionem haberet confirmationem in bono, vt peccare non posset.

Nam primum argumentũ nõ concludit, quia licet Deus sit summè potẽs, sicut, & summè bonus, nõ tamẽ hoc conferre potest: Nõ ex imperfectione suæ potẽtiæ, sed ex imperfectione creaturę, Quæ imperfectio cõsideratur primò, ꝙ hoc recipere non potest, nec potuit homo vel Angelus. Ratio, quia cũ sit creatura, esse suum dependet à creatore, sicut causatũ à causa sui esse: Et creare est aliquid ex nihilo facere, ideò si sibi relinquitur, deficit, conseruatur autem quandiu causæ influentiã recipit. Exemplum, si vis, de candela, quæ tamdiu lucet quandiu habet ceram. Quo stante, notum est, quòd Deus creauit hominem, & reliquit eum

Non derogare potentiæ Dei ipsum quadã non posse.

Liberum arbitrium est peccabile.

in manu consilij sui Eccles. 17. Et similiter Angelū à principio creationis. Et hoc factum est per liberum arbitrium, cuius sicut propriū est facere, vel obmittere, ita proprium est à suo casu recedere & nō recedere. Et quia hoc est posse peccare, posse ex libertate arbitrij à Deo recedere, ideò non potuit hoc homo vel Angelus recipere, nec ei potuit à Deo communicari, vt ex natura haberet libertatem arbitrij, & etiam ex natura haberet non posse peccare.

Alia imperfectio, ex qua hoc nō potuit homini vel Angelo communicari, est, quia implicat cōtradictionem: quæ quia in se non sunt factibilia, dicimus, Deus non potest illa facere. Sed potius dicendum, quòd creaturæ nō possunt ista recipere, vt videlicet aliquid sit viuum, & mortuum simul & semel. Ita etiam implicat, vt aliquis habeat liberum arbitrium, ex quo possit causæ suę inhærere, & quòd possit non peccare: quasi si non potest peccare, non potest causæ suæ inhærere: Cùm peccatum sit, spreto in commutabili bono rebus mutabilibus inhærere. Spernere autem, vel nō spernere, est ex libertate arbitrij.

Peccare est mutare commutabilia mutabilibus.

Secundum etiam argumentum non valet, puta si gratia confirmationis vteretur creatura in naturam, ita quòd ex principijs essentialibus haberet nō posse peccare, tunc non haberet ex aliquo dono accidentali & gratia, nō posse deficere & peccare, sed haberet hoc per naturam, & tūc esset Deus, ꝙ esset absurdum. Hanc solutionem tangit S. Tho. vbi supra, in solutione vltimi argumenti, cùm dicit, quòd quandocunque alicui creaturę conuenit aliquod accidens, quòd ex influentia superioris tantummodò inest non potest inferior natura illud accidens per se habere, nisi efficeretur naturæ superioris. Sicut si aër illuminatur in actu per ignem non potest esse, quòd sit de natura sua lucidus in actu, nisi fiat ignis.

Gratia est quoddam spirituale lumen & similitudo increati luminis.

Dico ergo, quod cùm confirmatio insit creaturæ rationali solum per gratiam, quæ est quoddā spirituale lumen, & similitudo increati luminis, non potest esse, quòd aliqua creatura ex natura sua cōfirmationem habeat vel gratiam nisi efficeretur Diuinæ naturæ per esse, dicamus eiusdem naturę, quod est omnino impossibile. Concludamus, quod non posse peccare, per naturam Deo tantummodo conuenit, eo quod sicut abesse deficere non potest, cùm dat omnibus

nibus esse,ita nec à rectitudine bonitatis deficere,cùm hoc ei conueniat per conditionem suæ naturę: Omnibus autē alijs, qui hoc habent, vt peccare non possint,confertur ex hoc, quòd confirmantur per gratiam in bono:ex quo filij Dei efficiūtur,& quodammodò Diuinæ naturæ consortes.

Declaratur quæstio super duas permissiones Diuinas,quas Deus iustè permisit,videlicet,Diabolum auctorem omnis mali peccare,simul,& primos parentes cadere ex quibus Maleficorum opera iustè permittuntur.

QVÆSTIO XIII.



SECVNDA quæstio simul & propositio, quòd Deus iustè permisit quasdā creaturas Angelicas,quas aliter cōdere nō potuit, nisi quòd peccare possent,etiam actu peccare.Et quasdā simili modo creatas, per gratiā præseruare,& hoc absque præuia tentatione. Hominem verò iustè permittit & tentare & peccare, quæ omnia sic declarantur. Nam ad prouidentiam Diuinam pertinet,vt vnum quoque in sua natura relinquatur, & in suis naturalibus operibus non omnino impediatur,quia vt Dion. dicit 4. ca. de diuin.no.Prouidentia non est corruptiua naturę,sed saluatiua.Quo stante,cùm manifestum sit,quòd sicut bonum gentis diuinius est quàm bonum vnius. 1. Ethic.Ita & bonum vniuersi excedit bonum particulare cuiuscunque naturæ creati in particulari.Ideò etiā attēdere oportet, quòd si peccatum hominum impediretur, per hoc multi gradus tollerentur perfectionis:Tolleretur enim natura illa, quæ potest peccare & non peccare:Quod si dicatur, tamen habuisset homo ex conditione naturæ, vt prius tactum est.

De Angelorum & hominum lapsu.

Respōdetur, si nullū peccatum fuisset subsecutū in actu, sed statim cōfirmatio, tunc semper lateret quid gratiæ deberetur in bonis erga Deum,& quid potestas peccandi potuisset,& plura alia, quibus ablatis vtrique vniuerso multùm detraheretur.Decuit etiā,vt nullo suggerente ab extra peccaret,nempe occasionē peccandi ex seipso susciperet,quod & fecit,vbi Deo æqualis esse voluit. Quod est intelligēdū

Nisi peccatū venisset, lateret gratia.

Quomodo Angeli lapsi voluerint Deo æquales esse.

non similiter & directè, nec indirectè, sed solùm secundum quid & hoc declaratur propter auctoritatem Esaiæ 14. In cœlo ascendam, & simili ero altissimo. Non enim simpliciter & directè, quia sic habuisset intellectum ligatũ & erroneum: appetendo aliquid quod sibi erat impossibile. Cognouit enim se esse creaturam, & à Deo creatum, & ideò æqualem fieri creatori, cognouit hoc sibi esse impossibile Nec etiã indirectè, quia, cùm totũ bonum Angeli & creaturæ est in hoc, quòd Deo subest: sicut tota claritas aëris est in hoc, quòd subiicitur radijs Solis: ideò hoc ab Angelo non potuit appeti, quia appetijsset contra bonum naturæ: Sed appetijt Dei æqualitatem non absolutè, sed secundum quid: Hoc sic est, cùm Deus habet per naturam suam duo, beatitudinem & bonitatem, & aliud, & quòd ab ipso omnis creaturæ beatitudo & bonitas trãsfunditur. Videns Angelus dignitatem naturæ suæ, quæ à creaturis cunctis præeminebat, voluit & appetijt à se in omnia inferiora beatitudinẽ & bonitatem deriuari. Et hoc per sua naturalia, ita quod ipse primò illa ex natura haberet, & sic aliæ creaturæ, ex nobilitate suæ naturæ acciperent. Et quòd etiam illa appetijt à Deo, & sub Deo volens esse, dummodò ista haberet: Et ideò nec etiã quantùm ad modũ habendi Deo æquiparari voluit, sed tantummodò secundum quid.

Diabolus voluit sub Deo esse, sed ipse inferioribus Deus esse.

Nota insuper, quòd quia suum desiderium attentauit vt ad actum perduceret, ideò subitò suum desiderium alijs exposuit: Et quia subitò etiam fuit aliorum Angelorum visio desiderij, & consensus peruersus sui desiderij. Ideò peccatũ primi Angeli aliorum peccata excessit & præcessit quantitate culpæ, & causalitate, non tamẽ duratione. Ita quòd illud Apocal. 12. Draco de cœlo cadens, traxit tertiam partẽ stellarũ. Et in figura Leuiathan habetur. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et rex secundum Philosophũ 5. Meta. dicitur principium, inquantum mouet per suam voluntatem & imperium sibi subiectos. Ideò & suum peccatum aliorum occasio peccandi fuit, ita quòd ipse primus, à nullo extrinseco tentatus, alios extrinsecè tentauit.

Primi Angeli peccatum, aliorum Angelorum excessit.

Et quidẽ quod dictũ est, ꝙ instãtanea operatio in omnibus illis fuit, exẽplificatur hoc ex sensibilib⁹. Nã simul tẽpore sunt illuminatio aëris, visio coloris, & discretio rei visæ.

Hæc ad longum posui, vt considerando tam stupendam

permissio

permissionem Diuinam super nobilissimas creaturas, propter vnum duntaxat peccatum ambitionis,quomodo non particulares permissiones super Maleficorũ opera ,propter maiora peccata,quantum ad aliquas circunstantias admittet?Nam Maleficorum peccata in varijs circunstantijs peccatum Angeli, & primorum parentum excedunt, vt in secunda quæstione patebit.

Maleficorum peccata primorum parentũ peccata excedunt.

Sed & hoc quòd prouidentia Dei iustè permisit primũ hominem tentari & peccare, ex his quæ dicta sunt de trãsgressoribus Angelis satis patere potest. Sicut enim ad eundem finem homo & Angelus creati fuerunt, & in libertate arbitrij relicti:propterea vt beatitudinis prę́mium non absque merito pe rciperent. Ideò sicut Angelus à casu non fuit præseruatus , vt potestas peccandi ex vno & potestas gratiæ confirmationis ex altero ad decorem vniuersi patesceret,ita & circa hominem seruati oportuit.

De lapsu Adæ.

Vnde & sanctus Thomas in secũda distinctione vigesimatertia,art.2.Illud ex quo Deus apparet laudabilis nõ debet penitus impediri , sed in peccato etiam Deus apparet laudabilis , cùm p̃ misericordiã parcit,& per iustitiã punit, vñ nõ debuit peccatũ impedire. Tãtùmodò breuiter & recapitulando ad propositum redeamus,dicamus quòd in iusta Dei prouidẽtia homo in his permissus est multis rationibus.Prima,vt ostendatur Dei potentia , qui solus inuertibilis est,omnis autẽ creatura mutabilis. Secunda autẽ ratio,vt declaretur Dei sapientia qui ex malo scit elicere bonũ , quòd nõ potuit fieri nisi Deus creaturam peccare permisisset.Tertia,vt manifestetur Dei clemẽtia,in qua Christus per mortem suã hominẽ perditũ liberauit Quarta , vt ostẽdatur Dei iustitia,quę nõ solùm redd t bonis præmia, sed & malis supplicia:Quinta,vt homo non sit peioris cõditionis quàm alię creaturę, quas omnes sic Deus administrat,vt eas agere proprijs motibus sinat. Vnde & hominẽ proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta est laus humana, laus enim viri iusti,quòd potuit,& non est transgressus.Septima est decor vniuersi , quia sicut triplex malum culpæ, pœnæ,& damni inueniuntur,ita ex opposito triplex bonũ. scilicet,honestũ bonum,delectabile, & vtile decoratur. Nã culpa decoratur honestas,per pœnã delectabilitas , per dãnũ summa vtilitas.Et p̃ hęc patet responsio ad argumenta.

In peccato Deus apparet laudabilis.

Iustè à Deo hominem in peccato permissum esse.

Triplex malũ & bonum.

h 2 Solutio-

Solutiones argumentorum.

IAm ad primum, vbi dicitur, asserere quòd Diabolo permittatur potestas nocendi hominibus sit hæreticum. Oppositum potius patet, quia sicut asserere quòd Deus nō permittat hominem ex libertate arbitrij peccare quando vult, est hæreticum. Ita asserere, quòd Deus peccatum dimittat inultum. Hoc autem fit per potestatem nocendi hominibus in vindictam malorum, & decorem vniuersi. Iuxta illud Aug. in lib. Soliloquiorum. Iussisti Domine & ita est, vt nunquam dedecus culpæ sit sine decore vindictæ.

Nūquam dedecus culpa, est sine decore vindicta.

Probatio denique argumenti non valet de sapiente prouisore, qui excludit defectum & malum quantum potest. Quia aliud est de Deo, qui habet curam particularem, & de prouisore vniuersali. Nam prius ex malo non potest elicere bonum, sicut vniuersalis prouisor facit, vt per præcedentia patuit.

Ad secundum patuit, quòd tam potentia quàm bonitas & iustitia Diuina patescunt in hoc, quòd mala permittit. Vnde quando dicitur: Aut Deus potest mala impedire aut non, dicitur quòd potest impedire, sed non debuit rationibus prætactis.

Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuersi.

Neque valet instantia, si dicatur, ergo vult mala fieri, cùm potest impedire, & non vult, quia vt in argumētis pro veritate tactum est, Deus non potest velle mala, neq; vult mala fieri, neque vult malum non fieri, sed vult permittere malum fieri, & hoc propter perfectionem vniuersi.

Ad tertium Aug. & Philosoph. loquuntur de cognitione humana cui melius est nō cognoscere mala & vilia, duplici de causa. Primò, quia per ea impeditur interdum à consideratione malorum, & hoc contingit, quia non possumus simul multa intelligere. Etiam & ea de causa, quòd cogitatio malorum peruertit interdum voluntatem in malum, Hæc autem in Deo locum non habent, qui intelligit omnia opera hominum & Maleficorum absq; ali quo defectu.

Ad quartum: Apostolus curam Dei à bobus remouit, vt ostēdat, ꝙ quia creatura rationalis habet per liberum arbitriū dominium sui actus: vt dictum est: ideò vt ei imputetur aliquid ad culpam, vel ad meritum, & reddatur ei iuxta hoc pœna vel præmium, habet Deus specialem de eo prouidentiam, secundùm quæ irrationabilia non prouidentur.

Velle

Velle autem asserere, quòd indiuidua irrationabilium creaturarum ex illa auctoritate non pertinerent ad Diuinam prouidentiam, esset hæreticum: quia esset asserere, quòd non omnia subiecta essent Diuinæ prouidentiæ; contra Scripturæ sacræ commendationem super Diuinam sapientiam, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, & esset error Rabbi Mosis, vt in argumentis pro veritate patuit.

Ad quintum, quia homo non est institutor naturæ, sed vtitur naturalibus operibus artis & virtutis ad suum vsum. Ideò prouidentia humana non se extendit ad necessaria, quæ ex natura proueniunt, vt quòd cras Sol oriatur. Ad quæ tamen se extendit prouidentia Dei, eò quòd ipse est actor naturæ. Vnde & defectus naturales, etiam si ex cursu rerum naturalium prouenirent, adhuc Diuinæ prouidentię subiacerent. Quare & Democritus, & alij Philosophi naturales errauerunt, attribuentes soli necessitati materię, quicquid inferioribus accideret.

Necessitati materiæ attribuere prouidentiam.

Ad vltimum licet omnis pœna infligitur à Deo propter peccata, nō tamē semper maioribus peccatoribus maleficia infliguntur, vel quia Diabolus non vult vt illos affligat & tentet, quos iusto titulo possidere se cernit, vel ideò vt non ad Deum accelerent. Iuxta illud: Multiplicatę sunt infirmitates, postea accelerauerūt, &c. Et ꝙ omnis pœna infligitur à Deo, propter peccata, patet ex sequētibus, quia iuxta Hieronymum: Quicquid patimur, peccatis nostris meremur.

An maioribus peccatoribus maiora maleficia infligantur.

Nunc declaratur, quòd peccata maleficorum grauiora sunt peccatis malorum Angelorum & primorum parentum. Vnde sicut innocentes puniuntur ex culpis parentum, ita etiam plures innoxij damnificantur, & maleficiuntur propter peccata Maleficorum.

Enormitas Maleficorum consideratur, & est tota materia prædicabilis.

QVAESTIO XIIII.



SED super enormitatem criminum quæritur, an Maleficorum flagitia cūcta mala, quę Deus fieri sinit, & vsque in præsens à principio mundi fieri permisit, tam in culpis, quàm in pœnis & damnis excedant. Et videtur ꝙ non,

præcipuè quò ad culpam. Nam peccatum quod quis committit,quòd faciliter vitare potuisset,excedit peccatũ,quod alter cõmittit, quòd ita faciliter vitare non potuit. Patet per August.in li.de ciuit. Dei. Magna est in peccando iniquitas, vbi est tanta in non peccando facilitas. Sed Adã & plures qui ex aliquo statu perfectionis, seu etiam gratiæ peccauerunt,faciliùs propter assistentiã gratiæ, peccata vitare potuissent,præsertim Adã qui in gratia creatus fuerat: q̃ plures Maleficæ, quæ huiusmodi dona non perceperunt, Ergo illorũ peccata omnia Maleficorum flagitia excedũt.

Præterea quò ad pœnam,maiori culpę maior pœna debetur,sed peccatum Adæ grauissimè punitum fuit, in hoc, quòd, vt patet, in omnes posteros eius pœna cum culpa ostenditur in trãsfusione originalis peccati, Ergo eius peccatum grauius est omnibus alijs peccatis.

Præterea quò ad damnum. Nam iuxta August.Ex hoc aliquid est malum, quia adimit bonum, ergo vbi plus de bono amittitur, ibi maior culpa præcessit. Sed peccatum primi parentis maius damnum tam in naturalibus, quàm in gratuitis intulit, vbi nos innocentia & immortalitate priuauit, quòd nullum aliorum sequentium peccata intulit,ergo,&c.

Probatur Maleficorum peccata, Adæ peccato enormiora.

Sed econtra,id quod plures rationes mali includit, magis est malum, sed peccata Maleficarum sunt huiusmodi. Nã omnia mala in bonis naturæ & formæ procurare possunt,Deo permittente,vt ex Bulla Papæ deducitur.Præterea Adam peccauit solummodò faciendo illud quod est vtroque modo malũ,quia prohibitum, & quod nõ erat malum secundùm se:Sed Malefici, & alij peccatores peccant faciendo illud quod est vtroque modo malum & secundum se, & prohibitum, vt homicidia & alia multa prohibita.Vnde eorum peccata grauiora sunt alijs peccatis.

Innuit, ac si Adam ignorantia peccarit.

Pręthereà peccatũ qđ fit ex certa malitia,est graui⁹ peccato quod est ꝑ ignorantiã Sed Maleficæ ex magna malitia contẽnũt fidẽ & sacramẽta fidei, prout plures cõfessę sunt.

Responsio,quòd mala quæ à modernis Maleficis perpetrantur cuncta alia mala,quæ Deus vnquam fieri permisit, secundùm quod in titulo quæstionis tangitur, excedunt: Et hoc quò ad peccata, quæ contingunt in peruersitate morum, licèt secùs sit de peccatis, quæ opponuntur alijs

virtutibus Theologicis. Poteſt oſtendi triplici via. Primò in generali, comparando eorũ opera indifferenter ad quæcunque flagitia mundi. Secundò in ſpeciali, comparando ad ſpecies ſuperſtitionis, ex quocunque pacto cum Dæmonibus inito. Tertiò, comparando illa ad peccata malorum Angelorum; aut etiam primorum parentum.

Primum ſic. Nam cùm triplex ſit malum, videlicet culpæ, pœnæ, damni: eò quòd triplex ſit bonum, cui illa opponuntur, ſcilicet honeſtum, delectabile, & vtile. Et culpæ opponitur honeſtum, pœnæ delectabile, damno vtile. *Bona & mala triplicia.*

Quòd culpa Maleficarum excedit cuncta alia peccata, ſic apparet. Nã iuxta doctrinam ſancti Th. in 2. di. 21. ar. 2. Licet in peccato multa poſſint conſiderari ex quibus peccati grauitas, vel etiam leuitas trahi poteſt. Vnde & cõtingit, quòd idem peccatum, quod ſecundùm vnum eorũ eſt grauius, ſecundùm aliud leuius inueniatur: prout dicere poſſumus; In fornicatione iuuenis peccat, ſenex inſanit. Tamen illa ſimpliciter grauiora ſunt, quæ plures & potentiores habent, non dico circunſtantias ſolùm, ſed in ſpecie & quantitate peccati eſſentiali peccati grauitatem. *In fornicatione iuuenis peccat, ſenex inſanit.*

Et ſic dicere poſſumus, ꝙ licèt peccatũ Adæ, quantũ ad aliquas circunſtantias grauius ſit omnibus alijs peccatis, quantum ad hoc quòd minori tentatione pulſatus cecidit, quia videlicet tantùm ab intrinſeco. Et etiam quia faciliùs reſiſtere potuiſſet, propter originalem iuſtitiam in qua creatus erat? Tamen quantum ad ſpeciem & quantitatem peccati, & etiam quantum ad alias circunſtantias, quę peccatum magis aggrauant, ſicut multa grauiora peccata ſunt ſecuta, ita & inter illa omnia Maleficorum excedũt: quod etiam clariùs ex duobus deducitur. *Maleficorum peccata grauiora originali peccato.*

Nam ſicut vnũ peccatũ dicitur maius altero, Vel cauſalitate, vt peccatum Luciferi: Vel generalitate, vt peccatum Adæ. Vel deformitate, vt peccatum Iudæ: Vel difficultate remittendi, vt peccatum in Spiritum ſanctum: Vel periculo, vt peccatum ignorantiæ: Vel inſeparabilitate. Vt peccatum cupiditatis: Vel pronitate vt peccatum carnis. Vel Diuinæ maieſtatis offenſione, vt peccatum Idololatriæ & infidelitatis: Vel expugnandi difficultate, vt ſuperbia: Vel mẽtis cæcitate, vt ira. Ita & poſt peccatũ Luciferi, oĩa alia peccata, Maleficorum opera excedunt, tam in deformitate, *Quot modis peccatum dicitur maius altero.* *Poſt peccatum Luciferi nullũ maius Maleficorum peccato.*

crucifixum abnegantes, quàm & pronitate, spurcitias carnis cum Dæmonibus exercentes, ac mentis cæcitate, in omne nocumentum, tum animarum quàm corporum, hominum & iumentorum, toto malignitatis spiritu debacchantes, prout ex supradictis patuit.

Quod etiam secundum Isidorum nomen ostendit. Dicuntur enim Malefici ob facinorum magnitudinem, &c. vt suprà patuit.

Quid sit peccatum. Deducitur & ex isto. Nam duo sunt in peccato, auersio, & conuersio, iuxta illud, August. Peccatum est, spreto incommutabili bono, rebus mutabilibus inhærere. Et ipsa etiam auersio à Deo fit tanquã formale, sicut ipsa cõuersio tanquam materiale. Ideò tantò aliquod peccatum est grauius, quãtò magis homo per ipsũ à Deo separatur. Et quia per infidelitatẽ homo maximè à Deo elongatur, ideò & maius omnibus peccatis maleficium infidelitatis existit. Et hoc declaratur per nomen Hæresis, quod est etiã Apostasis à fide simul, & ꝙ tota earum vita peccatum est.

De primo: nam cùm peccatum infidelitatis consistit in renitendo fidei. Et hoc potest dupliciter fieri, vel quia renititur fidei nondum susceptæ, aut susceptæ. Si primo modo, tunc est infidelitas Paganorum seu Gentilium: Si secũdo modo, tunc iterum dupliciter, quia aut renititur Christianæ fidei susceptæ in figura, aut in ipsa manifestatione veritatis. Primo modo est infidelitas Iudæorum. Secundo modo infidelitas Hæreticorum.

Quomodo Malefica fidẽ abnegent.

Tres species infidelitatis.

Vnde patet, ꝙ hæresis Maleficarum inter tres species infidelitatis grauissima existit, ꝙ etiam ratione & auctoritate comprobatur. Nam 2. Pet. 2. dicitur, Melius erat illis viam veritatis non cognoscere, quàm post cognitam, retrorsum conuerti. Ratio. Nam sicut grauius peccat, qui nõ implet quod promisit, quàm ille qui non implet hoc quod nunquam promisit. Ideò infidelitas Hæreticorum, qui profitentur fidem Euangelij, & tamen ei renituntur corrumpentes ipsam, grauius peccant quàm Iudæi & Pagani.

Et iterum, Iudæi grauius peccant quã Pagani, quia susceperunt fidei Christianæ figurã in Veteri Lege, quã malè interpretãtes corrũpunt, ꝙ Pagani non faciunt: ideò etiã eorum infidelitas est grauius peccatum, quàm infidelitas Gentilium, qui nunquam fidem Euangelij susceperunt. De

secundo

ſecundo ꝙ & Apoſtatæ nuncupantur. Nam ſecundũ Tho. ſecunda ſecundæ, q. 12. Apoſtaſia importat quandam retroceſſionem à Deo & religione, quæ fit per diuerſos modos, quibus homo coniungitur Deo vel per fidem, vel per ſubiectam ad obediendum voluntatem, vel per religionem & clericatum. Secundum quod dicit Raymun. & Hoſtien. ꝙ Apoſtaſia eſt temerarius à fidei ſtatu, vel obedientiæ vel religionis exceſſus. Et cum remoto priori, remouetur poſterius, ſed non è conuerſo. Ideò & prima alias duas excedit, ſcilicet, Apoſtaſia à fide, præcedit à religione, de qua 48. diſt. quantumlibet. & 16. q. 1. legi non debet.

Apoſtaſia multiplex.

Tamen ſecundum Raymundum non iudicatur Apoſtata ſeu fugitiuus, etiam ſi ad longinqua diu euagetur, niſi poſtquàm ſic viuit, ꝙ animũ redeundi ſe depoſuiſſe oſtendit. ff. de re milit. l. deſertorem. Et hoc fieret ſi vxorẽ duceret, vel ſimile tale. Similiter & Apoſtaſiam inobedientiæ, vbi quis ſpontè contemnit præcepta Eccleſiæ, & Prælatorũ. de qua 3. q. 4. alieni. Qui etiam infamis efficitur, repellitur à teſtimonio, & debet excommunicari, 11. q. 3. Si autẽ.

Quis Apoſtata ſeu fugitiuus habendus.

Clericus vxorem ducens Apoſtata eſt.

Vnde & Apoſtaſia, de qua loquimur ſuper Apoſtaſiam Maleficarũ, dicitur Apoſtaſia perfidiæ, quæ & tãtò grauior quantò & cum inimico fidei rationis ſalutis per pactum expreſſum peragitur. Hoc enim habent facere Maleficę & hoc inimicus ille exegit in toto vel in parte. Repertæ ſunt enim per nos Inquiſitores, quæ omnes fidei articulos abnegauerant, quaſdam verò certos in numero, ſemper tamẽ confeſſionem veram & Sacramentalem habebant abnegare. Vnde & Iuliani Apoſtatæ perfidia non videtur tanta fuiſſe, licèt in alijs aduerſus Eccleſiam maiora exercuiſſet, de qua & ſecundo. q. 7. non poteſt.

Apoſtaſia perfidia Maleficarum.

Iuliani Apoſtata perfidia minor Apoſtaſia Maleficarum.

Si quis verò incidẽtaliter quæreret: Quid ſi mẽte & corde fidem tenerent, quorum ſcrutator ſolum Deus eſt, & nõ quæcunq; Angelica creatura, vt ſuprà patuit: facerẽt tamẽ reuerentiam & obedientiam Diabolo per actus exteriores. Dicendum videtur, ꝙ cum Apoſtaſia perfidiæ dupliciter poteſt fieri, per actus infidelitatis exteriores, abſq; expreſſo pacto cum Dæmone inito, ſicut qui in terris infidelium Mahumeticam vitam aſſumeret; aut in terris Chriſtianorum cum expreſſo pacto, &c. Primi, vbi mente retinent fidem: actu tamẽ exteriori negãt, licet nõ ſint Apoſtatę nec

Hypocritæ nō sunt Apostatæ. Salomon fuit Hypocrita.

Hęretici, tamen mortaliter peccant. Sic enim Salomō Dijs suarum vxorum reuerentiam exhibuit. Nec enim aliquis excusatur, si ex metu hoc faceret, quia secundum Aug. Sāctius est mori fame, quam vesci idolatricis, (aliqui habent satius) 33. q. 3. Satius. Malefici autem quantūcunq; fidē retinent corde, & abnegant ore. Apostatæ tamen iudicantur eo ꝙ fœdus cum morte, & pactum cum inferno pepigerūt. Vnde & S. Tho in 2. dist. 4. art. vlt. Loquens de similibus operibus magicis. Et qui quocunq; modo auxilium petunt à Dæmonibus, dicit: In omnibus est apostasia à fide, propter pactum initum cum Dæmone, vel verbotenus si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint. Non enim potest homo duobus dominis seruire.

Malefici pactum cum inferno pangūt.

Vtrum magi & astronomi sint apostatæ.

Ad idem Albertus vbi suprà dist. 8. vbi quæritur: Vtrùm Magicis, & Mathematicis intendere sit peccatum & apostasia à fide. Ita respondit: In talibus est semper apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes fiant tunc apertum pactum initur cum Dæmone, & tunc est aperta apostasia verborum. Si autem non fit nisi opere simplici, tūc est apostasia operis. Et quia in his omnibus semper est fidei contumelia, quia expectatur à Dæmone quod expectandum est à Deo, ideò semper apostasia iudicatur. Ecce quàm clarè duplicem apostasiam ponunt, tertiam subintelligentes, scilicet, cordis: quæ si desit tamen Maleficæ verbis & operibus apostatrices iudicātur. Pœnis ergo, vt patebit, & Hęreticorum & Apostatarum subiacere debent.

Quando expectatur à Dæmone quod expectandum à Deo, est apostasia.

Et est tertia criminis enormitas præ cunctis alijs hæresibus in eis. Nā si iuxta Aug. omnis infidelium vita peccatū est. 28. q. 1. §. 2. & est glossa super illud Roman. 14. Omne ꝙ non est ex fide peccatum est: Quid iudicandum est de tota vita, id est, de omnibus alijs operibus Maleficarum, quæ tamen non ad complacentiam Dæmonum fiant, sicut ieiunare, Ecclesias frequentare, communicare, & sic de alijs. In omnibus enim peccant mortaliter, ꝙ sic declaratur, Tāta est enim labes huius peccati, ꝙ facultatem resurgendi licèt non ex toto amputant, eò ꝙ peccatū non corrumpit totū bonū naturæ, & lumen naturale in eis remanet. Tamē propter præstitum homagium, nisi ab illo absoluātur, omnia eorum opera etiam de genere bonorum sunt potiùs de genere malorum, quod in alijs infidelibus non cernitur.

Peccatum non corrumpit totum bonum naturæ.

Nam

Nam secundùm Thomam secunda secundæ, quæst. 10. An omnis actio infidelis sit peccatum? dicit quòd quamuis opera infidelium, quæ sunt de genere bonorũ, vt ieiunia, eleemosynæ & huiusmodi non sint eis meritoria, propter infidelitatem, quæ est grauissimum peccatum: tamen quia peccatum non corrumpit totũ bonum naturę, sed remanet in eis lumen naturale. Ideò non omnis actus eorũ est mortale peccatum, sed actus procedens ex ipsa infidelitate, vel relatus ad ipsam, etiam si sit de genere bonorum: puta, Saracenus ieiunat, vt seruet legem Mahumeti de ieiunio mãdantem Iudæus seruat suas festiuitates, & huiusmodi: in his est mortale. Et sic intelligitur illud Augustini suprà allegatum Omnis infidelium vita peccatum est.

An omnis actio infidelis sit peccatum.

Quod Malefica grauissimas merentur pœnas vltra omnes flagitiosos mundi.

DEnique Maleficorum flagitia, cuncta aliorum peccata excedunt: quantum ad demeritum pœnæ, declaratur. Primò quò ad pœnam Hæreticis infligendam. Secundò, quò ad pœnam Apostatis inferendam. Nam Hæretici duplici pœna puniuntur, secundùm Raymun. scilicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione & corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet super primum de sent. excommunic. Nouerit. & super secundum. 24 q. 1. Qui contra pacem, & tertium, dist. 8. quo iure, 23. q. 7. c. 1. & seq. super 4. eod. tit. scilicet de Hæreticis, Excommunicamus. 1. & 2. Imò & grauissimas incurrunt pœnas credentes, receptatores, fautores & defensores. Nam vltra pœnam excommunicationis illis inflictam, Hæretici cum fautoribus & defensoribus suis, & receptatoribus, & ipsorum filij, vsque ad secundam generationem per lineam paternam, per lineam verò maternam, vsque ad primum gradum, ad nullum beneficium, vel officium Ecclesiasticum admittuntur: vt eodem tit. quicunque, & c. statutum. lib. 6. Sed super tertiam pœnam, si Hæretici habent filios Catholicos, priuantur paterna hæreditate in detestationẽ criminis, & super quartam pœnam, si post deprehensionem erroris continuò non velit reuerti, & hęresim abiurare, subitò debet comburi, si laicus est. Falsarij. n. pecunię statim

Hæreticorum pœna multiplex.

Pœna hæreticorum in hæredes vergit.

Processus ad ignem.

ſtatim morti traduntur, quantò magis falſarij Fidei. Si verò clericus: poſt ſolennem degradationem relinquitur curiæ ſeculari occidendus. Si autem reuertatur ad fidem, detrudi debet in perpetuum carcerem: de hæreticis. Excommunicamus, primò, & ſecundo, & hoc de rigore iuris. Mitius tamen agitur cum eis poſt abiurationem, quàm ad arbitrium Epiſcopi & Inquiſitoris facere debent, prout in tertia parte operis patebit, vbi de varijs modis ſententiandi tales tractatur, quis etiam dicatur deprehenſus & conuictus, ſeu etiam relapſus.

Maleficæ auſterius quàm Hæretici puniendæ.

His autem modis mulctare maleficas non videtur ſufficere, cùm non ſint ſimplices hæreticæ, ſed apoſtatæ, & vltra hoc quòd in ipſa apoſtaſia non hominibus propter metum, aut carnis oblectamenta fidem abnegant, vt ſuprà tactum eſt: Sed ipſis Dæmonib. vltra abnegationem, homagium, corpora, & animas offerendo præſtant. Ex quibus ſatis probabile videtur, quòd quantumcunque pœniteant, & ad fidem reuertantur, non debent ſicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, ſed vltimo ſupplicio puniri: & hoc etiam propter damna temporalia, hominibus & iumentis varijs modis illata leges imperant, vt patet C. de maleficijs. l. nullus. l. nemo. & l. culpa. Et eſt ſimilis culpa prohibita diſcere & docere. Et loquuntur leges ſuper ſortilegos: quantò magis ſuper maleficos: vbi dicũt, quòd pœna illorum eſt bonorum publicatio & decapitatio. Et ſi quis tali arte mulierem ad luxuriam prouocauerit, vel è conuerſo, beſtijs exponitur, vt dicitur ibidem. l. multi. Et de his in prima quæſtione tactum eſt.

Declaratur, quod propter peccata Maleficarum innoxij ſæpè maleficantur, etiam interdum propter peccata propria.

QVÆSTIO XV.



SEd hoc, quòd Diuina permiſſione plures innoxij damnificantur & puniuntur in præmiſſis nocumentis, propter aliena peccata Maleficarum, & non propter culpas proprias. Nec alicui hoc videatur inconueniens, oſtendit S. Tho. ſecunda ſecundæ, q.c.8. Hoc fieri iuſtè à Deo: loquendo de pœnis præſentis vitæ triplici ratione. Primò quidem, quòd vnus homo

homo est res alterius, & sicut quis punitur in rebus, ita & in pœnam alterius aliquis puniri potest. Nam filij secundum corpus, sunt quædam res patris, & serui & animalia, res dominorum, & sic filij puniuntur quandoque pro parẽtibus. Sicut filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quam citius: Et animalia Amalechitarum iussa sunt interfici. Quamuis & in huiusmodi sit ratio mystica, vt habetur 1.q.4.§.paruulos.

Triplici modo punitur quis iustè ob aliena peccata.

Secundò, quia peccatum vnius deriuatur in alterum, & hoc dupliciter. Per imitationem, sicut filij imitantur peccata parentum, & serui & subditi peccata dominorum, vt audacius peccent: vt fit in rebus malè acquisitis, in quibus filij succedunt, serui in latrocinijs & guerris iniustis: vnde sæpius interficiuntur. Et subditi Prælatorum audacius peccant, dum eos peccare cernunt: etiamsi eadem peccata non committunt, vnde & iustè puniuntur.

Peccatores imitantes puniuntur cum imitatoribus.

Deriuatur etiam peccatum vnius in alterum per modũ meriti, vt subditorum in malum prælatum, id est, ꝙ peccata subditorũ merentur peccatorẽ prælatum, secundum illud Iob. Regnare facit Hypocritã propter peccata populi.

Deriuatur etiam peccatum, & consequenter pœna per aliquem consensum vel dissimulationem. Hoc est, quando superiores peccata nõ redarguunt, tunc sæpissimè boni cũ malis puniuntur, vt dicit Aug. in primo de ciui. Dei. Exemplum: vbi inter nos Inquisitores vnus reperit quoddã oppidum mortalitate hominum quasi destitutũ, & vbi fama volabat, ꝙ quædã mulier sepulta, linteamẽ, in quo sepulta erat, successiuè deglutiret, & ꝙ pestis cessare nõ posset, nisi ex integro linteamen deglutiendo ad ventrem consumpsisset. Habito consilio desuper, Scultetus cũ præfecto ciuitatis sepulchrum effodientes, inuenerunt quasi dimidietatem linteaminis per os & collum vsq; in ventrem immissam & consumptam. Quo viso, motus Scultetus, gladium extraxit, & caput amputando extra foueam proiecit, sicq; subitò pestis cessauit. Ex quibus vtique, diuina permissione, peccata illius vetulæ super innoxios, propter dissimulationem præcedentium punita fuerunt. Nam præhabita inquisitione repertum fuit, ipsam longo tempore vitæ suæ sortilegam & magam fuisse. Exemplum etiam de punitione Dauid in enumeratione populi per pestem.

De muliere mortua, quæ linteamen deglutiendo, pestem procurauit.

Tertiò

Puniuntur coniunctim homines vt videant eosdẽ esse omnes.

Tertio fit Diuina permissione, vt humanæ societatis vnio commẽdetur, ex qua vnus homo debet pro alio sollicitus esse, vt nõ peccet, & ad detestationem peccati, dum scilicet pœna vnius redundat in omnes, quasi omnes sint vnum corpus. Exemplum de peccato Achan. Iosue. 7.

Possumus adhuc addere duos modos: prout puniuntur mali interdũ per bonos, interdum etiam per alios malos. Nam vt Gratia. dicit 23. q. 5. §. vltim. Aliquando Deus punit malos, per legitimam potestatem gerentes ex mãdato suo & hoc dupliciter. Interdum cum merito punientium, sicut puniuit peccata Chananæorum per populum suum: Interdum absque merito puniẽtium, sed etiam in ipsorum pœnam, sicut tribum Beniamin puniuit & deleuit vsque ad paucos. Aliquando punit etiam per populos suos, iussu seu permissione excitatos, non tamen intendentes Deo obsequi, sed suæ satisfacere cupiditati, & ideo cum sui damnatione sicut iam punit populum suum per Turcas, & sępius ante per alienigenas etiam in Veteri lege.

Pro flagellis vtitur Deus opera infidelium.

Sustinens patienter pœnas satisfacit pro culpa.

Sed nota ꝙ quacunque de causa quis puniatur, si nõ sustinet patienter pœnas, tunc sunt flagella, non ad satisfactionem, sed ad vindictam tantùm, id est, punitionẽ. Iuxta illud Deuter. 32. Ignis scilicet pœnæ temporalis succensus est in furore meo, idest, in punitione: (cùm tamen in Deo aliàs furor non sit) & ardebit vsq; ad inferni nouissima, id est, vindicta hîc incipiet & ardebit vsque ad extremã damnationem, vt exponit Aug. Et habetur de pœn. dist. 4. §. auctoritas. Sed si patienter ferãtur ipsa flagella, & sint patientes in statu gratiæ, habent locũ satisfactionis, vt dicit Th. in 4. Etiamsi quis puniretur à Iudice propter maleficium commissum vel etiã malefica, & hoc secũdum plus & minus, secundũ deuotionem patientis & qualitatẽ criminis.

Mors vltimũ terribilium.

Mors fit etiã satisfactoria.

Mors autem naturalis, cùm sit vltimum terribilium non tamen est satisfactoria, quia per naturam inoleuit in pœnam originalis peccati. Licet secundum Scotum etiam voluntariè, & cum deuotione expectata, & Deo oblata in sua amaritudine, possit fieri aliquo modo satisfactoria. Mors tamen violenta, siue quis eam metuit siue non, semper est satisfactoria, si patienter sustineatur & in gratia. Et hæc quidem quò ad pœnas propter aliorum peccata inflictas.

Propter propria autẽ etiã Deus flagellat in vita præsenti

& spe

& specialiter circa maleficia inferenda. Nam Tobiæ 7. Super illos qui libidini deseruiunt, Diabolus accipit potestatem: quod etiam ex præcedentibus patuit, declarando maleficia circa membra & potentias generatiuæ potentiæ, quæ Deus amplius permittit maleficiari.

Attamen ad prædicandum populo notãdum, quòd præmissis punitionibus non obstantibus, secũdùm quos Deus pro culpis alienis, siue proprijs punit, hanc regulam iuris pro fundamento teneat, & populo proponat, quæ dicit: Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus. Extra de reg. iur. Et hæc regula locum habet in iudicio poli, id est Dei, & in iudicio fori, id est in foro humano, siue seculari, siue ecclesiastico. *Sine culpa nisi subsit causa nemo est puniendus.*

Declara de iudicio poli. Nam Deus duplici pœna spirituali & temporali punit. In prima inuenitur, ꝙ nunquam sine culpa. In secunda inuenitur, quòd interdum benè sine culpa, sed non sine causa. De prima spirituali pœna, quæ cũ est triplex, scilicet subtractio gratiæ, vnde sequitur obduratio in præstitis, non fit sine culpa propria. Secunda pœna damni, id est, priuationis gloriæ, hæc etiam nunquã infligitur sine culpa propria, vt in adultis, vel contracta, vt in paruulis in originali decedentibus. Tertia pœna sensus, id est, cruciatio ignis infernalis, etiam patet. Vnde quod dicitur Exo. 20. Ego dominus zelotes, visitans peccata parentũ in filios vsque in tertiã & quartam generationem. intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum, vt exponit Gratianus, 1. quæst. 4. §. quibus. Vbi etiam dat alias expositiones. De secunda autem pœna temporali punit Deus. *Pœna subtractionis gratiæ, pœna priuationis gloriæ.*

Primò propter culpam alterius, vt suprà tactũ est, triplici ratione, vel etiam sine culpa aliena & propria, sed non sine causa, vel etiam ex culpa propria, & non aliena. Quòd si vis scire causas propter quas Deus punit, & tamen, absque culpa aliena & propria, videas quinque modos, quos ponit magister in 4. dist. 15. c. 2. Et recipe tres primas causas: Reliquas duas accipe, pro culpis proprijs.

Nam dicit, quinque de causis Deus hominem flagellat in vita præsenti, siue pœnas infert. Primo, vt Deus glorificetur. Et hoc fit, quando miraculosè remouetur pœna siue flagellum. Exemplum de cæco nato. Ioan. 9. de Lazaro resuscitato. Ioan. 11. *Quinque causæ cur Deus flagellet.*

Secun

Deus punit vt meritum cumuletur per exercitiũ patientiæ.

Secundò, si primum desit, immittitur tamen vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ, ac etiam vt virtus latẽs intus, alijs manifestetur. Exemplũ in Iob 1. & Tobiæ 2. Tertiò, vt virtus conseruetur per humiliationem flagellorum. Exemplũ in Paulo, qui de se dicit 2. Cor. 12. Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meę, Angelus Satanæ: Qui stimulus, secundũ Remi. fuit hæc infirmitas corporalis. Hæ sunt causæ sine culpa.

Quartò, vt æterna damnatio hic inchoëtur, vt scilicet aliqualiter ostẽdatur, quid in inferno patietur. Exemplum in Herode, Act. 12. & in Antiocho. 2. Macha. 9.

Quintò, vt homo purificetur, vel per expulsionem culpæ, cùm scilicet, ea flagellis conteritur. Exemplum de Maria sorore Aaron, Num. 13. lepra infecta, & Israëlitis prostratis in deserto, secundùm Hieron. 23. q. 4. quid ergo. Vel ad satisfactionem pœnę. Exemplum in Dauid, qui post remissionem adulterij commissi, quò ad culpam in pœnam fuit expulsus de regno, vt patet in 2. Regum. Quod notat Grego. de pœn. dist. 1. si peccatum Dauid. Posset etiam dici, omnem pœnam quam patimur procedere ex culpa nostra, saltem originali, cum qua nascimur, quia ipsa est causa omnium causalitatum. ar. distin. 5. ad eius.

Originale est causa omniũ causalitatum.

Sed & tertia pœna, quæ & damni, loquendo de illa quò ad æternam damnationem, quam in futuro sustinebunt, nemo ambigat quin super omnes damnatos in pœnis super sensibilibus cruciabuntur. Sicut enim gratiæ visio in patria ita mortali culpæ pœna in inferno succedit. Et sicut gradus beatitudinis in patria commensurantur iuxta gradus charitatis, & gratiæ in via, ita & mensura suppliciorum in inferno iuxta mensuram criminum in via. Hoc est, quòd Deutero. 25. dicitur: Pro mensura peccati, erit & plagarum modus. Et sic hoc in alijs peccatis omnibus, tamen in speciali Maleficis hoc conuenit, quòd ad Heb. 10. tangitur: Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est. Hæc sunt propria Maleficarum, fidem abnegantiũ, & per diuinissimum sacramentum plurima maleficia, vt iam in secunda parte patebit exercentium.

Declara

Declaratur in speciali veritas praemissa, comparando opera Maleficarum ad alias superstitionis species.

QVAESTIO XVI.

PRAEMISSA denique veritas, quò ad enormitatem criminũ in maleficijs, probatur per comparationem ad alia opera Magorum & Diuinatorum. Nam cùm quatuordecim sint species circa opera superstitiosa, ex triplici genere Diuiationum. Quorum primum fit per manifestã Daemonum inuocationem. Secundum per tacitam solam cõsiderationem dispositionis, vel motus alicuius rei, vt syderum, dierum, horarum & huiusmodi. Tertium, per considerationem alicuius actus humani ad inquirendum aliquid occultum, quae Sortium nomen habent.

Et species primi generis diuinationis, quę fit per expressam Daemonum inuocationem, sint Praestigium, Diuinatio somniorum, Necromantia, Diuinatio pythonica, Geomantia, Hydromantia, Aeromantia, Piromantia, & Ariolorum cultus, Thom. secunda secundae, q. 95. & 26. & q. 5. igitur. & q. 5. nec mirum. Species denique secundi generis Genethliaci, Aruspices, Augures, Omen obseruantes, Chiromantia, & Spatulamantia. *Species expressa inuocationis Daemonũ.* *Spatulamantia.*

Species enim tertij generis variantur, secundùm omnia illa quae Sortium nomen habent, ad inquirendum aliquid occultum, scilicet, per considerationem punctorum, festucarum, figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his Th. vbi suprà, & 26. quaest. 2. & q. 4. per totum. *Figurae in plũbo liquefacta.*

Tamen haec omnia crimina Maleficarum flagitia excedunt: quod de praestantioribus speciebus deducitur; Vnde & de minoribus non difficultatur.

Nam in prima specie, vbi aliqui praestigiosi quibusdam apparitionibus sensus humanos decipiunt, vt res corporalis aliter sentiatur per sensum visus aut tactus, vt in praecedentibus tactum est de modo praestringendi. Maleficae his non contentae circa membra generatiuae potentiae, illa interdũ praestigiosa apparitione auferendo, licet nõ in rerum veritate, etiam ipsam generatiuã potẽtiã pluries auferunt, *Quòd Malefici etiam sint Praestigiatores.*

ne mulier concipere aut vir actum exercere valeat, etiam remanĕte membro: absque præstigiosa illusione potest, cõceptum, etiam aborsum procurant, sæpeque procurant cum innumeris alijs malis: in diuersis etiam formis bestiarum apparent, vt in superioribus patuit.

Maleficos esse Necromanticos.

In secunda denique specie, quæ & Necromantia dicitur, & fit per mortuorum apparitionem, vel locutionem, cùm vt dicitur 3. libr. Ethi. Nekros Græcè, mors dicitur Latinè, mantia verò diuinatio. Faciunt autem talia per sanguinem hominis, aut alicuius animalis, super quibusdam characteribus, scientes Dæmonem sanguinem amare, id est, eius effusionem, & peccata Vnde fit, vt vbi mortuos ab inferis se vocare putant, ad respondendũ ad interrogata, Dęmones in eorum similitudinibus apparentes, talia exercent. Et huiusmodi artis erat illa magna Pythonissa, de qua 1. Reg. 28. quę ad instantiam Saulis Samuelem suscitauit.

De Pythonissa Saulis.

Nec ex hoc putet quis talia esse licita, quòd Scriptura commemorat animam iusti Prophetæ ab inferis vocatam, Sauli euentum futuri bellĩ, etiã per mulierem Pythonissam apparuisse. Quia vt Aug. dicit ad Simplicianum. Non est absurdum credere aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed dispensatione occulta, quæ Pythonissam & Saulem latebat, se iusti spiritus ostenderet regis aspectibus, diuina eum sententia percussurus. Vel non verè spiritus Samuelis à sua requie est excitatus, sed aliquod phantasma, & illusio Dæmonum imaginaria Diaboli machinationibus est facta, quã appellat Samuelẽ scriptura, sicut imagines solẽt suarũ rerum nominibus appellari. Hæc ex respõsione cuiusdã argumenti super quæstionẽ, An diuinatio quæ fit inuocatione Dęmonũ, sit illicita. 2. secund. q 95. art. 4. Ad secundũ. Sed si lectori placet, videat responsionẽ super vltimũ argumentũ quęstionis; An gradus prophetiæ, sint in beatis in eadẽ summa, q. 174 Inspiciat etiam dictum Augustini. 26. q. 5. Nec mirũ. Sed hæc parum ad Maleficarum opera, quæ nullam in se retinent speciem pietatis, vt intuenti eorum opera patet, sanguinem innocentem fundere non cessantes, occulta quæque Diabolicis instructionibus manifestã tes, nec viuis aut mortuis parcunt, vbi animas cum corporibus interimunt.

De apparitione spiritus Samuelis.

Maleficas etiam esse Sortilegas.

In tertia denique specie, quæ & somniorum diuinatio dicitur

dicitur, dupliciter obſeruatur. Primò, quando quis vtitur ſomnijs, vt valeat aliquid occultũ inueſtigare ex reuelatione malorum ſpirituum, cũ quibus habentur pacta expreſſa, quãdo ſcilicet ad hoc inuocãtur. Secũdò verò quãdo quis vtitur ſomnijs ad cognoſcendũ futura, ſecũdũ quòd ſomnia procedunt ex reuelatione diuina, vel ex cauſa naturali intrinſeca, vel extrinſeca, quantum poteſt ſe extendere talis virtus, non erit illicita diuinatio. Hæc Thomas, vbi ſuprà.

Angelicæ reuelationes.

Pro cuius intelligentia, vt Prędicatores nucleum ad minus habeant, notandum ad primum de Angelis quod cùm Angelus ſit limitatæ virtutis, efficacius reuelare poteſt aliquid futurorum animæ diſpoſitæ quàm indiſpoſitę. Diſpoſitio aũt fit poſt ſedationẽ motuum exteriorũ & interiorũ, vt quando ſilętes ſunt noctes, & ſedati ſunt motus fumoſitatũ, & hoc fit circa auroram, quãdo digeſtio eſt completa: & hoc dico de nobis peccatoribus ſimilibus quibus Angeli ex diuina pietate ad proſecutionem officij aliqua reuelant aut tempore ſtudij in aurora intellectum de occultis ſcripturarum informante. Prędidet enim Angelus bonus intellectui, ſicut Deus volũtati, & corpora cœleſtia noſtris corporibus, alijs autẽ perfectioribus quibuſcunque poteſt & quacunque hora reuelare vigilando & dormiendo. Quãuis & iuxta Philoſophum in lib. de ſom. & vigil. ſunt magis aptę recipere reuelationes, vt dictum eſt, vno tempore, quàm altero prout cæteri Magi facere conſueuerunt.

De anima diſpoſita ad reuelationes.

Ad ſecundum nota, quòd naturali ſolicitudine naturę de regimine corporis contingit, quòd quædam futura habent cauſam naturalem in homine ſomniante: & tunc illa ſomnia ſeu viſiones, ſunt tantummodò ſigna, & non cauſæ ſicut ex parte Angeli dictum eſt. & hoc accidẽtium futurorũ in homine, vt ſanitatis, vel ægritudinis, vel periculi, &c. Et hęc eſt ſentẽtia Ariſt. vbi ſ. Quia natura repręſentat in ſomnijs animæ aliquas diſpoſitiones, quæ ſunt in corde: ex quibus poſteà cõtingit infirmitas, vel aliud, vt ſi quis ſomniat de occupationib⁹ igneis, ſignũ eſt ꝙ in eo prędominatur cholera: ſi de aëris, vt de volatu & huiuſmodi, ſignũ eſt ſanguinis: ſi aquę, vel alterius liquoris aquei, ſignũ eſt phlegmatis: ſi de terrenis ſignũ eſt melãcholię. Et ideò per ſomnia quandoque iuuantur Medici, ad cognoſcendum diſpoſitiones corporis: (vt etiam dicit Philoſophus in eodẽ libr.)

Naturales reuelationes.

Somnia ſecũdum complexiones.

Somnia Maleficarum.

Sed hæc iterum leuia sunt, per comparationem ad somnia à Maleficis superstitiosè obseruata. Nam si corporaliter, vt sup. tactum est, nolunt transferre, sed tantùm imaginariè cernere, quæ à consodalibus Maleficis perpetrantur, reponere se habent ad sinistrum latus in nomine sui Diaboli & omnium Dæmoniorum. Vnde fit, vt eis singula imaginaria visione repræsententur à simili. Si aliqua occulta scire pro se vel alijs hominibus volunt à Dæmonibus per somnia instruuntur, non per tacita, sed per expressa cũ eis pacta inita. Nec iterum per quodcũque pactum, quocũque modò per aliquod sacrificũ alicuius animalis, seu sacrilegæ deprecationis, aut cultus etiam latriæ exhibitionis, sed se ipsas in anima, & corpore Dæmonibus offerentes, fidem penitùs sacrilego ore abnegantes. Nec his contentę, etiam proprios aut alienos infantes Dęmonibus offerunt, aut interimunt, de quibus suprà habitum est.

Oracula.

In quarta denique specie quæ per Pythones, à Python, Apolline, iuxta Isidorum, qui auctor diuinandi dicitur fuisse, exercetur, nõ per somnia, aut per mortuorum allocutionem, sed per viuos, vt in arreptitijs, qui sic arrepti à Dęmonibus, vel voluntariè, au inuoluntariè, ad prædicendũ tantummodò futura, & non ad alia flagitia perpetranda agitantur, qualis fuit illa puella de qua Acto. 16. clamãdo post Apostolos, quòd essent veri serui Dei. Vnde indignatus Paulus imperauit spiritui exire ab ea: Patet quòd modica sit comparatio per respectum ad Maleficas & eorũ opera, quæ vtiq; sic ob magnitudinem facinorum, & enormitatẽ criminum, iuxta Isidor. vt suprà habitum est, nuncupãtur.

Pythonissa in Actis Apostolorum.

Vnde causa breuitatis de alijs minoribus speciebus diuinationum hæc probare non expedit, vbi maiores excedere noscuntur. Nam vbi prædicatori placet applicare alias species, potest, vt Geomantiam, quæ fit circa corpus terrestre, vt in ferro vel lapide polito Hydromantiam, quæ fit in aqua vel crystalo. Æromantiam, quæ fit in aëre. Pyromantiam, quæ fit in igne. Ariolorum, quæ fit in visceribus animaliũ immolatorũ in aris Dæmonũ. Licet hæ omnes per expressam Dæmonũ inuocationẽ fiant, nulla tamen est comparatio ad maleficia Maleficarum, cùm ad nullum nocumentũ hominũ, iumentorum & terræ frugum tendũt directè, sed ad futurorum præcognitionem. De alijs etiam specie

Geomantia. Hydromantia. Aeromantia. Pyromantia. Arioli.

ſpeciebus diuinationum, quæ cum tacita inuocatione, & etiam per tacitum, vt ſi pactum erga Dæmones practicantur, vt ſunt Genethliaci, ſeu Aſtrologi, ſic dicti propter natalium cōſiderationes. Aruſpices, qui dies & horas obſeruant. Augures, qui guſtus & garritus auium, & Omen, quo verba hominum obſeruant. Et Chyromantici, qui ex lineamenta manuum aut ſpatulis animalium diuinant. Si cui placet, inſpiciat præceptorem Nider, circa ſecundum præceptum, & plura inueniet, quomodo ſint licita, & quomodo non. Maleficarum verò opera nunquam ſunt licita.

Genethliaci. Aruſpices. Augures. Omina. Chiromantici.

Declaratiua quartædecimæ, grauitatem criminis ad peccata quæcunque Dæmonum comparando.

QVÆSTIO XVII.



SED & tanta eſt earum facinorum magnitudo, quòd etiam malorum Angelorum peccata & ruinam excedunt. Et ſi in culpis quomodo non & in infernalibus ſupplicijs. Et hoc quidem ad culpas demonſtrare, non eſt difficilè varijs rationibus. Primò: nam licet eorū peccatum ſit irremiſſibile, hoc tamen non eſt propter magnitudinē criminis, habendo reſpectum ad eorum naturalia. & præcipuè ſecundum opinionem illorum, qui dicunt, eos tantùm in naturalibus & nunquam in gratuitis fuiſſe creatos. Et quia bonum gratiæ, excedit bonum naturæ, ideò illorum peccata, qui à ſtatu gratiæ cadunt, prout Maleficæ fidem ſuſceptam in baptiſmo abnegantes exiſtunt, eorum vtique peccata excedūt. Si verò dicamus eos in gratia fuiſſe creatos, licet non confirmatos, ſic etiam Maleficæ, licet non creatæ in gratia, tamen à gratia ſponte ceciderunt, ſicut & illi volentes peccauerunt.

Maleficas peccato, Diabolis pares.

Diabolos ſolùm in naturalibus, non in gratuitis fuiſſe creatos.

Secundò demonſtratur, nam licet eorum peccatum ſit irremiſſibile varijs de cauſis alijs, puta ſecūdùm Aug quia nullo ſuggerente peccauerunt, ideò nullo reparante redire debet. Vel ſecundùm Damaſc. contra Dei formā intellectu peccauerunt: & cognitio, quantò eſt nobilior, tantò peior eſt error. Seruus enim ſciens voluntatem domini ſui, &c.

Cur Diaboli peccatum irremiſſibile.

Diabolus semel tantùm vertibilis.

Vel iterum secundùm eũdem Damasc. quia Angelus malùs non est susceptibilis pœnitentiæ, ideò nec veniæ, & hoc ex natura sua, quæ quia spiritualis, tantũmodò semel est vertibilis, eò q̃ se totam conuertit: quod in homine non fit, vbi caro semper repugnat spiritui. Vel iterùm, quia excelsò loco peccauit, vt in cœlo, homo autem in terra.

His tamen non obstantibus eiùs culpa in multis alijs minoratur comparatiuè ad Maleficarum flagitia. Primò in hoc, quòd ille iuxta Anselmum, in quadam oratione, nulla præcedente delicti vindicta superbiens peccauit. Maleficæ verò post tantas pœnas sępè multis alijs Maleficis inflicta, imò & post pœnas, quas percipiunt in Ecclesia, Diabolo occasione suæ ruinæ inflictas, omnia hæc contemnunt, & non ad minima peccata mortalia, vt cæteri peccatores, qui ex infirmitate aut malitia absque habitu malitiæ peccant, sed ex profunda cordis malitia ad horrenda flagitia properant.

Diabolus nullo metu pœnæ peccauit.

Secundò, quia licet triplex sit status mali Angeli, innocentiæ, culpæ, & miseriæ seu pœnæ, ipse tamẽ sic ab innocentia semel tantùm cecidit, vt ad illam nunquam restitutus fuit. Peccator autem ad innocentiam per baptismum restitutus iterum ab illo cadens multùm profundatur. Et super omnes ipsæ Maleficæ, vt earum flagitia demonstrãt.

Satan nõ peccauit in redẽptionem.

Tertiò ille contra creatorem, nos autem, & super omnes ipsæ Maleficæ contra creatorem & redemptorem, &c.

Quartò ille dereliquit Deum permittentem, videlicèt eum peccare, & non pietate eum prosequentem, nos autem, & super omnes ipsæ Maleficæ, peccatis elongamur, à Deo permittente, & ex pietate nos continuò prosequentè, & beneficijs plurimis nos præueniente.

Quintò, ille præstat in malitia Deo reprobante, & suam gratiam non apponente, nos miseri currimus in illã malitiam, Deo continuè reuocante.

Sextò, ille manet obduratus ad punientem nos obdurati ad blandientem. Et si ambo contra Deum, tamen ille contra se requirentem, nos contra pro nobis morientem, quem vt præmisimus, super omnes Maleficæ dehonestantes offendunt.

Solutiones

Solutiones argumentorum etiam declarant veritatem per comparationem.

AD argumenta. Ad primum patet responsio per ea, quę in principio quæstionis tacta sunt. Vnde videlicet aliquod peccatum debet censeri grauius altero, & quomodo peccata Maleficarum grauiora cunctis, quò ad culpā existunt. Et aliud quò ad pœnam. Dicendum, ꝙ sicut culpa Adæ, ita & eius pœna dupliciter consideratur. Vel quò ad personam, vel quò ad naturam totam, videlicet posteritatē ex eo sequutam. Primo modo sicut maiora peccata fuerūt post eum perpetrata, quia videlicet ipse solummodò peccauit, faciendo illud quod erat malum, non secundum se, sed quia prohibitum. Fornicationes verò, adulteria, & homicidia, vtroque modo mala sunt. s. secundum se, & quia prohibita, ideò etiam grauior pœna eis debetur. *Cur Adæ peccatum maximum.*

Secundo verò modo, licet maxima pœna primum peccatū sequuta est, hoc tamē est per indirectū, inquātum videlicet per eum tota posteritas originali peccato fuit infecta, eò ꝙ ipse primus parens omnium, pro quibus omnibus solus filius Dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo autem personali medietate diuina gratia pœnituit, & saluatus per solutionem factā per Christum. Incompatabiliter autē peccata Maleficarum excedunt in grauitate, non cōtentæ de suis personalibus peccatis, & perditionibus; cum etiam innumeras alias post se continuè trahunt.

Ad tertium dicendum ex præhabitis, ꝙ hoc fuit per accidens in peccato Adę, ꝙ maiorem læsionem intulit: hoc videlicet, ꝙ naturam integram inuenit, & ꝙ corruptā necessariò nō voluntariè transfundere habuit, vnde non sequitur, ꝙ ipsius peccatum simpliciter grauius cæteris fuit. Tum etiam, quia hæc idem etiam sequentia peccata fecissent, si talem naturam inuenissent: sicut & secundum mortale peccatum non grauat gratiam, eò ꝙ illam nō inuenit, priuaret autem si illam inueniret. Hæc est solutio S. Tho. in 2. dist. 21. art. 2. in solutione secundi argumēti, quam solutionem si quis ad plenū vult intelligere, habet considerare, ꝙ Adā originalē iustitiam si præstitisset, non trāsfudisset in posteros, prout Ansel. opinabatur: quia ēt aliqs post eū peccare potuisset. Videantur dicta Doct. di. 20. An pueri mox nati, fuissent in gratia confirmati. Item quol. 101. *Adæ peccatū non excedit Maleficarum crimen.* *Adam si non peccasset, an qui nunc saluantur, saluati fuissent.*

An ijdem qui nunc saluantur homines, saluati fuissent si Adam non peccasset.

Sequitur modus Prædicandi, contra quinque argumenta laicorum, quibus probare videntur sparsim quòd Deus non permittat tantam potestatem Diabolo & Maleficis, circa huiusmodi maleficia inferenda.

QVÆSTIO XVIII.



Sit denique prędicator prouidus super certa argumenta laicorum, vel etiam peritorum quorundam, qui in tantum Maleficas esse negant quòd licet malitiam & potentiam Dæmonis, ad inferendum ex suo desiderio huiusmodi mala, concedant, diuinam tamen permissionem sibi condescentem negant, nec volunt quòd Deus tanta fieri permittat. Et licèt modum arguendi non habeant, & in tenebris sicut cæci palpitant, iam vnum, iam alterum medium tangēdo, opus tamen est eorum assertiones ad quinque argumenta reducere. Ex quibus vtique omnes eorum cauillationes procedere possunt. Et primò, ꝙ Deus nō permittat Diabolo sub tanta potestate sæuire in homines.

Vtrum ad maleficialem effectum à Dæmone per Maleficam procurandum, semper habet concurrere diuina permissio. Et arguitur quinq; argumentis ꝙ Deus nō permittit, vnde etiam Maleficium nihil est in mundo. Et primum sumitur ex parte Dei, Secundum ex parte Diaboli, Tertiū ex parte Maleficæ, Quartum ex parte morbi, Quintum ex parte Prædicatorum & Iudicum, quòd qui talia contra eas prædicant & iudicant, vtique nunquam securi essent.

Impoßibilitas ex parte Dei. Primò sic, Deus punire potest hominem propter peccata, & punit gladio, fame, & mortalitate. Item diuersis alijs infirmitatibus varijs & innumeris, quibus humana conditio subiacet, vnde quia opus ei non est adiungere alias punitiones, ideò non permittit.

Ex parte Satana. Secundò sic. Ex parte Diaboli, si vera essent quæ prædicantur, ꝙ videlicet vim generatiuam impedire posset, vt videlicet mulier nō cōcipiat, vel si concipiat, quòd abor-

sum

sum faciat, vel si non aborsum, quòd etiã post natos interficiant, vtiq; sic perimere possent totum mundum, & iterũ posset dici, quòd opera Diaboli essent fortiora operibus Dei, scilicet sacramento matrimonij quod est opus Dei.

Tertiò ex parte hominis, nã videmus si maleficiũ debet esse aliquid mundo, tunc aliquid homines plus alijs maleficiẽtur. De quo si quæritur, vtiq; dicitur, hoc esse propter punitionem peccatorũ, sed hoc est falsum, ergo & illud ꝙ maleficia sint in mundo. Falsitas autẽ probatur ex eo, quia tunc maiores peccatores amplius punirentur, hoc est falsum, cùm minus puniãtur quàm alij interdum iusti: ꝙ etiã cernitur in pueris innocentibus: qui asseruntur maleficiari. *Ex parte Malefica.*

Quartò potest addi & aliud argumentum ex parte Dei, hoc, ꝙ quis impedire posset, & non impedit, sed fieri permittit, vtique iudicatur ex sua voluntate processisse. Sed Deus cùm sit summè bonus nõ potest velle malũ, ergo nõ potest permittere vt fiat malũ, quod ipse impedire potest.

Item ex parte morbi: defectus & infirmitates quæ dicũtur maleficiales, similes etiam sunt defectibus & infirmitatibus naturalibus, id est, quæ ex naturæ defectu procedunt. Quòd enim aliquis claudicat, excæcatur, vel rationẽ perdit, vel etiam moritur, ex defectu naturæ contingere possunt. Vnde non possunt securè Maleficis ascribi. *Ex parte maleficiorum.*

Vltimò ex parte iudicum & prædicatorum, qui cùm talia aduersus Maleficas prædicant & practicant, vtiq; propter ingens odium à Maleficis contra eos conceptum, nũquam essent securi. *Ex parte iudicum & prædicatorum.*

Sed contrà argumenta sumantur ex quæstione prima, super tertium principale primæ partis tractatus, & proponantur illa quæ sunt magis ad populũ, quomodo videlicet Deus permittit malą fieri, licet nõ velit malũ fieri, permittit autem propter admirabilẽ perfectionẽ vniuersi, quę cõsideratur in hoc, ꝙ bona cõmendãtur eminẽtius & magis placent, & sunt laudabiliora, dum comparãtur malis: habẽtur ibi auctoritates. Item, profunda Dei diuinæ sapientiæ, iustitiæ & bonitatis relucent, quæ aliàs essent occulta. *Quomodo Deus sinat malum fieri.*

Breuiter pro decisione quæstionis possunt colligi ex his, quæ ibi tãguntur varia documenta, pro informatione populi, videlicet, ꝙ Deus iustè duos casus permisit, scilicet, Angelorum, & primorum parentum: qui cùm sint maiores omni- *Deus iustè permisit Angelos & primum hominẽ cadere.*

omnibus alijs casibus, non mirum si alij minores permittantur. Qualiter autem sint maiores, quoad causalitatem; non quò ad alias circũstantias, secũdùm quas peccata Maleficarũ, vt in quæstione tãgitur, & malorum Angelorum & primorum parentum peccata excedunt, & quare Deus iustè permisit illos primos casus, tangitur in 2.q. ex quibus plura colligere & dilatare potest ad suum placitum.

Sed ad respondendum super argumenta. Nã ad primum cùm dicitur: Deus sufficienter punit per naturales infirmitates mortales, gladio & fame. Respondetur ex tribus. Primò, ꝙ Deus non limitatur suam virtutem ad naturalem processum, aut etiã ad influentias corporum cœlestium, vt videlicet præter illa agere non possit, ideò & præter illa sępissimè egit in punitionem peccaminum, mortalitates & alia inferendo, præter omnem influentiam corporum, sicut in punitione peccati superbię in Dauid super mortalitatem inflictam populo, propter populi numeratioñe, &c.

Secundò hoc vtique cõgruit diuinæ sapientiæ, quęcum rebus omnibus sic administrat, vt eas proprijs motibus agere sinat. Ideò, sicut non cõuenit malitiã Dæmonis omninò impedire; sed potiùs decet ipsam permittere, vt agat quantum ad bonum vniuersi spectare potest; licet cõtinuò etiam refrenatur per bonos Angelos, vt non tantùm noceat, quantum nocere vellet. Ita etiam non conuenit malitiam humanam refrenare super ea, ad quæ ex libertate arbitrij potest, vt est fidem abnegare, & seipsum Dæmoni deuouere, quæ vtiq; facere in potestate sunt volũtatis humanæ. Ex quibus etiã duobus, cùm Deus maximè offenditur, iustè permittit ea quæ à Malefica desiderantur, & propter quæ fidem abnegauit, & ad quę Diaboli potẽtia se extẽdit, vt est hominib⁹ iumẽtis & terrę frugib⁹ posse nocere.

Deo non conuenit Diaboli malitiam impedire.

Tertiò Deus iustè permittit illa mala fieri, per quę Diabolus etiam per indirectum maximè torquetur, & summã recipit displicẽtiam; Sed per illa mala, quæ à Maleficis virtute Dęmonum fiunt per indirectũ, Diabolus maximè torquetur, dum contra suã voluntatem Deus omnibus malis ad gloriam sui nominis, ad fidei commẽdationem, ad electorum purgationẽ, & cumulum meritorum vtitur. Certũ est enim, ꝙ inter omnes displicẽtias, quas Diabolus ex superbia, quæ semper contra Deum exigit, iuxta illud, Superbia

Etiam malis Diabolus torquetur.

bia eorum qui te oderũt aſcẽdit ſemper,hæc præcipua eſt, quia ſibi diſplicet, ꝙ Deus oĩa ſua machinamenta in ſui gloriam,&c. conuertit. Iuſtè ergo Deus cuncta permittit.

Ad ſecundum ſuperius reſponſum eſt:& debet reſpõdere ad duo,quæ includuntur in argumento,ſcilicet, ꝙ non dicitur Diabolus fortior Deo,nec eius factura, imò cernitur quod minimæ virtutis exiſtit,cùm nihil poſſit niſi permiſſione diuina,vnde eius virtus poteſt dici minima,comparando ad diuinam permiſſionem,licèt ſit maxima comparando ad virtutes corporales, quas naturaliter excedit, iuxta illud ſępè allegatum.Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari.Iob.41.

Cur generatiuã vim Deus permittat impedire.

Alterum ad quod reſpondendũ. Cur videlicet Deus potiùs ſuper vim generatiuam permittit maleficia fieri quàm ſuper alios actus humanos.De quibus etiam ſuprà tactum eſt in materia de permiſſione diuina,ſub titulo,Quomodo Maleficæ vim generatiuam,& actum Venereum impedire poſſunt. Eſt enim hoc propter fœditatem illius actus. Et quia originale peccatum inflictum ex culpa primorũ parentum,per illum actum transfunditur: & exemplificatur etiam de ſerpente,qui primũ inſtrumẽtũ Diaboli fuit, &c.

Cur Diabolus plus affectat lædere bonos quàm malos.

Ad tertium dicendum, quod ſicut intentio & appetitus Diaboli maior eſt ad tentandum bonos quàm malos,licèt ex parte tentati,magis tentat malos quàm bonos,id eſt,ꝙ amplior habilitas eſt in malis, ad recipiendum tentationẽ Dæmonis,quàm ſit in bonis.Ita etiam plus affectat lædere bonos,quàm malos,licet maiorem habilitatem lædẽdi inueniret in malis quàm in bonis.Et huius eſt ratio, quia ſecundum Greg.quãtò crebrius quis Diabolo ſe ſubiicit, tãtò intollerabiliorem ſibi facit,vt ei reluctari nõ poſſit. Sed cum mali crebrius ſe ſubiiciant Diabolo,eis fit tẽtatio magis intolerabilis & frequentior, cùm non habeant ſcutum fidei formatæ,quo ſe tueantur. De quo ſcuto Apoſt. Eph. 6.In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. Sed ex alia parte, magis poſſideat & acrius impugnat bonos quàm malos. Et ratio,quia cum iam poſſideat malos, nõ autem bonos, ideò magis conatur per tribulationem trahere ad ſui dominium iuſtos,quos non habebat, quàm peccatores poſſeſſos: ſicut aliquis princeps terrenus magis inſurgit, contra

Scutum fidei formatæ.

contra illum, qui plus aufert de iure ſuo, vel qui plus nocet regno, quàm contra illos, qui non ſibi contrariantur.

Quomodo Deus nolit & permittat mala.

Ad quartum, quòd Deus permittit mala fieri, nō vult tamen mala fieri, vltra præmiſſa, quæ tacta ſunt: Prædicator declarare poteſt per quinque ſigna voluntas diuinæ, quæ ſunt, præceptum, prohibitio, conſilium, operatio, & permiſſio. Vide S. Tho. præcipuè in prima parte, quia ibi planiùs declarat. q. 19. ar. 12. Nam licet vna ſit volūtas in Deo, quæ eſt ipſe Deus, ſicut & vna eius eſſentia: tamen per reſpectum ad eius opera, iudicatur & ſignificatur nobis eius voluntas multipliciter, ſecūdùm quod Pſalmus dicit: Magna opera Domini, exquiſita in omnes volūtates eius. Vnde voluntas in Deo diſtinguitur non ex parte rei, ſed ex parte ſuorum effectuum, ita vt voluntas propriè dicta, dicatur voluntas beneplaciti: & voluntas metaphoricè dicta, dicatur voluntas ſigni: inquantum videlicet per ſigna & metaphora iudicatur nobis Deum hoc velle.

In Deo voluntas beneplaciti & ſigni.

A ſimili. Sicut paterfamilias vnam habens in ſe voluntatem, demōſtrat illam quinque modis, ſcilicet per ſe, & per alium. Per ſe dupliciter, directè, & indirectè. Directè, cùm aliud operatur, & tunc eſt operatio. Indirectè autē, quādo non impedit operantem, ſicut & in 4. Phyſic. dicitur. Remouens & prohibens, eſt mouens per accidens. Et quantū ad hoc, dicitur ſignum permiſſio. Per alium autem declarat ſe paterfamilias aliquid velle tripliciter. Vel inquātum ordinat aliquem ad aliquid faciendum neceſſariò, & prohibendo contrarium, & ſic ſunt præceptio in præceptis, & prohibitio in affirmatiuis & negatiuis præceptis. Vel inquantum ordinat aliquem perſuaſiuè, ad aliqua conſiliatiuè, & hoc pertinet ad conſilium. Et ſicut voluntas humana manifeſtatur per hæc quinque, ſic & ipſius Dei. Quòd n. præceptum prohibitio & conſilium dicatur voluntas Dei, patet per illud Matth. 6. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra, id eſt, vt in terra impleamus eius præcepta, vitemus prohibita, & impleamus pro poſſe conſilia. Et ſimiliter quòd permiſſio & operatio dicatur Dei voluntas. Patet per Aug. qui dicit in Ench. Nihil fit niſi omnipotens Deus fieri velit, vel ſinendo vt fiat, vel faciendo.

Quinque modis declarat homo voluntatem.

Ad propoſitum, cùm dicitur illud, quòd quis impedire poſſet, & nō impedit, iudicatur ex ſua volūtate proceſſiſſe.

veruntamen

verum est. Sed cum infertur, Deus est summè bonus, ergo non potest velle mala fieri: verum est, voluntate beneplaciti, & per quatuor signa huius voluntatis, quia non potest operari mala, nec percipere mala, nec vt non prohibeat mala, & persuadeat bona supererogationis, potest autem velle permittere mala fieri.

Quomodo dignoscantur morbi maleficiales & naturales.

Ad aliud, quomodò cernuntur infirmitates ab inuicē, vt vna sit maleficialis, altera naturalis, puta ex defectu naturæ. Respondetur ꝙ varijs modis. Primò medicorū iudicio. 26. q. 5. Non licet. & q. 2. c. illud. vbi verba Aug. ex secūdo de doctrina Christ. Ad hoc genus superstitionis, pertinēt omnes ligaturæ & remedia, quæ medicorū disciplina cōtemnat, in quibuscunq; rebus suspēdendis atq; ligādis. A simili: vbi medici ex circūstantijs, videlicet ætate, cōplexione sana, & subitò quasi in actu oculi immutata, & ꝙ non ex defectu sanguinis, stomachi, aut labe, infirmitas acciderit. Indicāt illā non ex defectu naturæ, sed ab extrinseco accidisse. Et ab intrinseco, vbi nō ex venenosa infectione, quia sic sanguis & stomachus malis humoribus esset repletus, tūc ex sufficiēti diuisione iudicāt effectū esse maleficialem.

Medicorum iudicia.

Item secundo, cum eis existit incurabilis, vt nullis medicaminibus æger potest releuari, imò potius cernunt ipsum aggrauari, Tertio, quia sic subitò interdum accidit, quòd iudicium infirmi super hoc contingit.

Res gesta vni ex nobis innotuit. Nam quidā de optimatibus ciuitatis Spirensis, nimis ceruicosæ voluntatis, vxorē habuit intantum, vt cùm ipse libēs in omnib. complacere studeret, tamē in cūctis ferè suis affectionib⁹ ei recalcitrabat, & verbis contumeliosis semper ipsum molestare satagebat. Accidit inde vt domū ingressus quadā die cùm mulier solito more cōtra se rixanti verbis opprobriosis, & iræ locum dare, & domo exire volebat, ipsa ostium per quod exire habebat, cursu veloci anticipando obserauit, & vociferādo cōtestabatur, ꝙ nisi eā verberaret, nulla probitas aut honestas sibi inesset. Ad quæ verba grauia, ille manum nō animo lædēdi extendit, & ipsam expāsis digitis, super spatulam leuiter tangendo, subito ad terram collisus, omnem sensum perdidit, & per plures septimanas in lecto decūbēs grauissima infirmitate detentus fuit: Qua in re videri potest, illam infirmitatē non ex naturali defectu, sed per maleficium

Aliàs habent Briganti.

leficium mulieris sibi accidisse. Plura imò quasi innumera consimilia acta sunt, & multis innotuerunt.

Practica cognoscẽdi morbos maleficiales.

Sunt quidam qui per certam practicam experientiam rei capiunt per hũc modum. Nam plumbum liquefactum super infirmum tenent, & in scutellam plenam aquæ infundunt; & si imago aliqua condensata cernitur, tunc infirmitatem ex maleficio accidisse iudicant. Et quidam an talis imago opere Dęmonum an naturali virtute erumpat, vbi interrogantur talia practicantes, respondere solent quod virtute Saturni super plumbum, quia aliàs malus existit, sicut Sol super aurum maleficium sua virtute ostẽdere solet. Sed quid de his sentiendum sit, an videlicet practica licita sit an nõ, circa tertium principale huius tractatus tractabitur: Canonistis enim videtur licitum, vt vana vanis confundantur, licet Theologis omninò contrarium videatur, cùm non sint facienda mala, vt eueniant bona.

Ad vltimum vbi diuersa quæruntur. Primò cur Maleficæ non ditantur. Secundo, cur principibus eis fauentibus, ad perniciem omnium inimicorum ipsorum non cooperantur. Tertiò, cur Prædicatoribus & alijs eos persequentibus non nocere valeant. Ad primum dicendum quòd ideò

Cur Maleficæ non ditentur.

vt plurimum Maleficæ non ditantur, vt iuxta complacentiam Dæmonis, in contumeliam creatoris, quantum possibile est, pro vilissimo pretio emantur. Et secundo ne in diuitijs notentur.

Cur Maleficæ principibus non noceant.

Ad secundum cur principibus non nocent, causa est manifesta, quia quantum in ipsis est, hoc fit, vt ipsos in amicitia retineant. Et si quæritur, cur eorum inimicis non noceant. Respondetur, quia bonus Angelus ex altera parte hoc maleficium impedit. Iuxta illud Danielis: Princeps Persarum restitit mihi viginti vna diebus. Vide Doctorem in secundo sententiarum, An inter bonos Angelos sit pugna & qualiter. Ad tertiũ dicitur ꝙ ideò nec Inquisitoribus, aut alijs officialibus nocere possunt, quia publica iustitia vtuntur. Exempla varia ad hoc possunt adduci, sed temporis prolixitas non patitur.

SECVN

SECVNDA PARS

MALLEI MALEFICARVM, MODVM IN MALEFICIIS INFERENDIS, ATQVE AMOuendis fœliciter pertractans.

***

Duabus solùm quæstionibus, multis tamen capitibus diuisis, absoluta.

QVÆSTIO I.

Quibus Maleficus nocere non potest.



SEcunda pars principalis huius operis, quia est de modo procedendi, qui à Maleficis pro maleficijs inferendis obseruatur. Et per decem & octo capitula distinguuntur: cum duabus dũtaxat difficultatibus: Quarum vna in principio super remedia præseruatiua, vt videlicet quis maleficiari non possit. altera in fine super remedia mouentia maleficia, & per quæ maleficiati curari possunt. Cum secundum Philosophum in 4. Physic. remouens & prohibens coincidunt, & sunt causæ per accidens, ideo vt per hæc totale fundamentum huius horrendæ hæresis habeatur.

Partitio subsequentis secundæ huius partis.

Circa duo principaliter insistẽdum erit. Primò circa introitum earum, & professionem sacrilegam. Secundò, circa progressum in modum operandi, & horrendam obseruantiam. Tertiò, impedimenta salubria, contra earum maleficia, & remedia præseruatiua. Et quia in morali iam laboramus materia, vnde argumentis varijs & declarationibus

bus vbique insistere opus nō est, cùm ea quæ per capitula sequentur, sint per præcedentes quæstiones sufficiēter discussa. Ideò præcamur in Deo lectorem, ne demonstrationē in omnibus quærat, vbi accōmodata sufficit probabilitas, eā deducendo, quæ constant, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus esse vera.

Circa primū autem duo principaliter tangentur. Primò diuersi modi ipsius Dæmonis alliciendi. Secundò diuersi modi ipsarum hæresim profitendi. Circa secūdum verò sex per ordinem tangentur, quò ad modum procedendi & curādi. Quia primò de his, quæ à Maleficis pro se & suis corporibus practicantur. Secundò de his quæ erga alios homines operātur. Tertiò de his quæ erga bestias. Et quartò de his quibus terræ frugibus nocent. Quintò de maleficio tantummodo virorum, quibus videlicet maleficijs tātum, modo viri, & nō mulieres insistūt. Sextò de quæstione sup maleficia amouēda, & quib9 modis curātur maleficiati. Est ergo prima quæstio, per decē & octo capitula distincta, cū totidem modis in suis ritibus variantur & multiplicantur.

De custodia Angelorum. Vtrum quis possit per bonos Angelos ita beneficiari, ꝙ à Maleficis per quoscunque infrà scriptos modos non valeant maleficiari. Et videtur ꝙ non, eò ꝙ per præcedentia declaratū est, etiam innoxios & innocentes, & iustos, pluries à Dæmonibus affligi, vt Iob, & plures pueri innocētes, qui cernuntur maleficiati, cum alijs multis iustis, licèt non æqualiter vt peccatores, eò ꝙ non in perditionem suarum animarū quamuis bonis fortunæ, & corporum affligantur. In contrariū est Maleficarū fassio, ꝙ videlicet non omnes lædere valeant, sed tantummodò illos, quos cernunt ex informatione Dæmonū, diuino auxilio destitutos. Respōsio.

Tria genera hominum tuti à maleficijs. Tria sunt genera hominum beneficiati à Deo, quibus illud pessimum genus suis maleficijs nocere non potest. Et primi sunt, qui publicam contra eos iustitiam exercent, aut officio aliquo publico aduersus eos insistunt. Secundi, qui de ritibus Ecclesię seruatis & veneratis, vt per aquę benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelabrum in die purificationis, & frondium, in die palmarum cōsecratorum, vsum licitum, cùm ad hoc talia Ecclesiæ exorcizat, vt vires Dæmonis imminuāt, se muniūt, de quibus modis patebit. Tertij sunt, qui per sanctos Angelos

Cæremonias Ecclesiæ obseruātes tuti.

los varijs & infinitis modis beneficiantur.

De primis ratio datur, & per varia acta & gesta comprobatur, quia enim omnis potestas à Deo est, & gladium iuxta Apostolum, in vindictam malorum & retributionem bonorum, non mirum, quod tunc Angelica potestate Dæmones arcētur, quando iustitia in vindictam illius horrēdi criminis exercetur.

Cur magistratus à maleficijs tutus.

Notant ad idem Doctores, quòd quia potestas Dæmonis quinque modis impeditur, in toto vel in parte. Primò per terminum suæ potestatis à Deo impositū, de quo Iob. 1. & 2. tāgitur. Et de illo, de quo in Formic. Nider legitur, q Iudici fassus fuerat, q dum quidā ipsum inuocasset, vt inimicum suum vita priuaret, aut in corpore læderet, vel ictu fulminis interimeret, cum vocassem Dæmonē, ait, vt eius auxilio talia perpetrarē: Respōdit mihi, q neutrum facere posset, habet, inquit, fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit, idcirco non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet ei nocere possum.

Præfixa potestas Diaboli.

Fide muniti, sunt signo crucis muniti.

Secundò impeditur per impedimētum exterius adhibitum, vt in Asina Balaā. Num. 22. Tertiò p miraculum possibilitatis exterius factum. Et sunt q ex singulari priuilegio beneficiātur: De quo tertiū genus hominum, qd & maleficiari nō pōt, iā inferius patebit. Quartò per Dei iudicium singulariter disponentis p obstaculū boni Angeli, vt de Asmodeo interficiente spōsos Saræ virginis nō autē Tobiā.

Quintò interdum per cautelam sui ipsius: quia non vult interdum Diabolus lædere, vt peius inde sequatur, vt cùm excommunicatos vexare posset, sicut & Corinthum, quem vexauit excommunicatum. 1. Cor. 5. tamen non facit, vt fidem Ecclesiæ in clauium potestate eneruet. Ideò à simili etiam dicere possumus, quòd etiamsi diuina virtute non arcerentur, quando publica iustitia exercetur, adhuc tamē sæpè manum seu protectionem à Maleficis voluntariè retrahūt, quia vel timent earum conuersionem, vel quia desiderant & accelerant earum damnationem.

Maleficarum artes eneruātur, quam primum à magistratu capiūtur.

Actis deniq; & gestis hæc cōprobātur. Nā & præfatus Doctor refert q Malefici verbo & experiētia testimonium dederūt, quòd eò ipso, quo per Reipublicæ iustitię officiales capiuntur, statim omnis Maleficorum eneruatur potestas. Vnde & quidā Iudex Petrus nomine, de quo & suprā

mentio facta eſt, cùm quendam Maleficum Staldin nomine, per ſuos famulos capere voluiſſet, tantus tremor eorum manibus incuſſus fuit & naribus tam malus fœtor illapſus, vt ferè deſperarent an Maleficum inuadere auderent. Quibus dum Iudex imperaſſet, ſecurè miſerum inuadite, quia publica tactus iuſtitia, omnes vires perdet ſuæ nequitiæ: & ita rei probauit euentus: nã captus & incineratus fuit propter plurima ab eo perpetrata maleficia, quæ ſparſim hinc inde poſita ſunt & accomodata diuerſis materijs.

Inquiſitorib. Maleficæ non poſſunt nocere

Sed & plura, quæ nobis inquiſitoribus in officio inquiſitionis laborantibus contigerunt, ſi recitare expediret, vtique animum lectoris in admirationem verterent. Sed quia laus in ore proprio ſordeſcit, potiùs expedit ſilentio præterire quàm notã inanis gloriæ incurrere: illis dũtaxat exceptis, quæ adeò in lucem prodierunt, quod celari nõ poſſunt.

In oppido nempe Rauenſpurg, dum à conſulibus Maleficæ incinerandæ interrogarentur, cur nobis inquiſitoribus aliqua maleficia, ſicut alijs hominibus non intuliſſent. Reſponderunt: Licèt pluries hoc facere attentaſſent, non tamen potuerunt. Et de cauſa inquirentibus, reſpondebant ſe neſcire, niſi quòd à Dęmonibus informatę fuiſſent. Quoties enim nocturnis & diurnis tẽporibus nobis infeſti fuerunt, enarrare non ſufficimus, iam vt ſimiæ, cùm iam vt canes, aut capræ ſuis clamoribus & inſultibus nos inquietarẽt de nocte, ad orationes, licet indeuotas, ſurgentibus, extra feneſtram loci, quæ tamen in tanta altitudine erat, ꝙ niſi per longiſſimas ſcalas quis adire potuiſſet: ictu validiſſimo quaſi ad caput de directo percutiebat, acus linteo, quo caput tegebatur inſerentes: ſic etiã à nobis ſurgẽtibus reperiebãtur, quaſi illos capiti noſtro immittere voluiſſent. Sed laus altiſſimo, q̃ ſua pietate, abſque meritis noſtris, nos tãquam publico iuſtitiæ fidei indignos famulos præſeruauit.

Indeuotæ orationes Clauſtralium.

De ſecundis verò, ratio in ſe patet. Nam ad hoc exorcizantur ab Eccleſia, & omnino ſunt efficaciſſima remedia ad præſeruandum ſe ab inſultibus Maleficarum.

Quod ſi quæritur per quem modum quis ſe munire debeat, dicendũ primò de his quæ abſq; allegationibus ſacrorum verborum fuerint, & demũ de ipſis ſacris carminibus. Nam de primis licitum eſt aqua benedicta, etiam quęcunque honeſta loca hominum & iumentorum cum inuocatione

catione Sanctissimæ Trinitatis,& Oratione Dominica, in saluationem hominum & iumentorum aspergere. Sic enim in Exorcismo dicitur,vt vbicunque aspersa fuerit, careat omni immunditia,liberetur à noxa, non illic resideat spiritus pestilens,&c.Homines enim & iumēta saluat Dominus,iuxta Prophetam, vnumquodque pro modulo suo.

Aqua benedicta ad quid ordinetur.

Secundò,sicut primum de necessitate, ita hoc secundũ, licèt cereum benedictum accēdere est de cōgruitate aspergere,videlicet cum tali cereo loca inhabitãtia.Tertio herbas cōsecratas adiungere,vel fumigare,cum illis habitaculis in aliquo loco occulto coniungere plurimum expedit.

Cereum benedictum.

Herbæ consecratæ.

Sic enim in ciuitate Spirensi,anno eodem, quo hic liber est inchoatus,contigit, quòd dum quædam deuota mulier,cum quadam suspecta Malefica verba habuisset, iuxta morem mulicrcularum mutuo rixantium rixosa, de nocte tamē,cum paruulum lactantem cunis imponere voluisset, & mente reuoluens ea quæ de die cũ suspecta Malefica peregisset,timens de periculo pueri,herbas benedictas puero supposuit,aqua simili aspersit, sal exorcizatum ori parum immisit,eumque signo crucis muniuit, & cunabulum diligenter alligauit.Et ecce circa medium noctis vagientem puerum audiuit,& dum iuxta morem puerum cōtrectare, & cunabulum in altum prope lectum positum mouere voluisset,cunabulum quidem mouit,sed puerum cōtrectare, quia aberat,non potuit:tremens paupercula, & de pueri amissione vehementer dolens, lumine accenso, paruulum vagiētē sub lectica & in angulo,sine tamē læsione reperit.

Qua in re perpendi potest, quanta insit exorcismis Ecclesiæ aduersus insidias Diaboli virtus.Liquet insuper omnipotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit à fine vsque ad finem, fortiter disponit etiam istorum pessimorum hominum & Dęmonũ maleficia suauiter,vt vbi quærunt fidem imminuere & infirmare,eandem in multorum cordibus firment,& radicent validiùs. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex huiusmodi malis proueniunt: vbi sic fides roboratur,Dæmonis malitia inspicitur,Dei misericordia,& potestas manifestatur, homines ad sui custodiam actuantur,& ad reuerendum Christi passionem,& cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

Illis etiam diebus Sculterus cuiusdam villæ *Viesentbal,*

Vis salis benedicta. dũ grauissimis doloribus & torsionibus corporis esset maleficiatus, & quòd per maleficia sibi contigisset, non tam ab alijs Maleficis, quantum & per experientiam edoctus fuit. Dixit enim quòd singulis Dominicis diebus se munire cum sumptione salis, & aquæ benedictæ solebat, & quia vno die propter cuiusdam celebrandas obmiserat nuptias, eodem etiam die maleficiatus fuit.

Quid denique de illo in Rauenspurg, cùm à Diabolo in forma vnius mulieris ad carnalem actum sollicitaretur, ille plurimum anxius. dum desistere nollet Diabolus, illi pauperi, in mentem venit, vt sumptione salis prout in prædicatione audierat, se munire deberet: vnde cum ad introitum stubæ sal benedictum sumpsisset mulier toruo vultu eum inspexit: & quis Diabolorum ipsum de hoc docuisset improperando, subitò disparuit. *Stubam hypocaustum intelligit.* Vbi Diabolus per se in effigie Maleficæ, aut cum præsentia corporali Maleficę affuerat, tum vtrunque facere, Deo permittente, potest.

Sed & illi tres socij per viam ambulãtes, duo eorum ictu fulminis percussi fuerant, & tertius territus, cùm voces in aëre clamantes audisset. Percutiamus & illum, altera vox cùm respondisset, Non possumus, quia hodie Verbum caro factum est audiuit: intellexerat quod ea de causa, quòd Missam audierat, & in fine Missæ, Euangelium Ioan. In principio erat Verbũ, &c. audiuisset ideo pseruatus fuisset. *Missæ operatio.*

Sed & per sacra verba corpori alligata, quod miro modo sunt præseruatiua, dũmodo septẽ cõditiones in ipsis seruẽtur. De quib⁹ & in vltima quęstione huius secũdę partis mẽtio fiet: eo ꝙ ibi de remedijs sanatiuis, sicut hîc de remedijs præseruatiuis tractabitur. Et illa sacra verba non solùm ad præseruandum, sed etiã ad curandum maleficiatos tendãt.

Plurimùm autem sunt præseruatiua locorum hominum & iumentorum, verba tituli triumphalis nostri Saluatoris, dum scilicet per quatuor partes loci, in modum crucis inscribuntur: Iesus † Nazarenus †, Rex † Iudæorum †, vel etiam iungendo nomen virginis Mariæ, aut Euangelistarum, aut verba Ioannis, Verbum caro factum est. *Vis tituli crucis.*

Custoditi ab Angelis. Tertiũ verò genus quod à Maleficis lædi non potest, est singularissimũ, vt pote præcipua angelica custodia munitu interius & exterius. Interius, per gratiæ infusionem, exterius per cœlestium virtutum, id est, per motores orbium

cœlestium protectionem: Et hoc quidem genus in duabus speciebus electorũ diuersificatur: quia vel minuitur contra o͠ia genera Maleficorũ, itaq; in nullo lędi possũt, vel q' pręcipuè circa generatiuã potentiã, ita castificẽtur ab ipsis bonis Angelis, sicut mali spiritus quosdã malos homines vel inflãmãt circa vnã vel infrigidãt circa aliã, p sua maleficia.

Primũ de interiori & exteriori protectione quò ad gratiam & quò ad influentias corporum cœlestium sic declaratur. Nam licèt Deus per se gratiam infundat menti nostræ, ita quòd nulli creaturæ potestas ad talem infusionem se extendere potest, iuxta illud: Gratiam & gloriam dabit Dominus. tamẽ dispositiuè, vt tradit S. Th. in quodã loco, per tertium sent. quando Deus aliquem notabilem gratiã vult infundere, Angelus bonus cooperatur.

Angeli coöperantur ad gratiæ infusionẽ.

Et hoc est id quod Dionysius prætendit, 4. c. de Diuinis nominibus. Hæc est lex Diuinitatis immutabiliter stabilita, vt ima à summis per media perficiantur, ita quòd quicquid boni, à fonte totius bonitatis in nos emanat, totum per ministeriũ bonorũ Angelorũ. Habemus exempla cum rationibus. Nam licèt ad verbi Dei cõceptionem, in virgine beatissima, per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mẽs virginis per salutationem, & per intellectus conformationem & informationem multum excitata, & ad bonũ prædisposita fuit. Ratione: nam & præfati Doctoris sententia est, q in homine sunt tria, vt videmus, vt scilicet, volũtas, intellectus, & potentiæ aliæ interiores & exteriores affixæ membris & organis corporalibus. In primum solus Deus agere valet: quia cor Regis in manu Domini: dispositione Angel⁹ bonus, inquãtum intellectum ad veri & boni agnitionẽ amplius illuminat, ita q in secũdũ & Deus & Angelus bonus agere possunt illuminãdo. Et in tertium similiter bonus Angelus ad bonum, & malus Angelus licet Deo permittente, immissiones malas imprimere potest. Tamen in potestate humanæ voluntatis est, tales immissiones factas acceptare, vel refutare, quas etiam semper homo cum Dei inuocata gratia potest propulsare.

Angelus prædisposuit S. Mariam in cõceptionẽ Christi.

De exteriori etiam custodia, quę per motores orbium à Deo cõmunicatur, est cõmunis traditio, & mags immissitam sacrę paginæ, quàm Philosophię naturali, q fuisset

Thomas Do[...], singulo[...] [...]stitatis ab Angelis inducitur.

pora cœlestia mouētur virtute Angelica, & dicūtur motores orbium à Christo, & ab Ecclesia Virtutes cœlorum vocantur, & consequenter à cœlestibus influentijs, omnia huius mundi corporalia reguntur, teste Phil. 1. Metaph. Quare & dicere possumus, cùm Deus singularem habet prouidentiam de suis electis, licet quosdam malis huius vitæ. s. pœnalitatibus subiicit, quosdam tamen ita præseruat, q̄ in nullo lædi possunt. Et hoc donū recipiunt vel ab Angelis bonis, ipsis ad custodiam à Deo deputatis, vel ex influētijs cœlestium corporum, seu à motoribus ipsorum orbium.

Quid sint motores orbiū & virtutes cœlorum.

Insuper notandum, q̄ licèt aliqui cōtra omnia maleficia muniātur, aliqui verò contra aliqua, & non contra omnia, sunt tñ aliqui, qui singulariter à bonis Angelis super vim generatiuam ita castificātur, q̄ nullo modo à malis maleficiari circa illam potētiam possunt: Sed de his scribere videtur in parte superfluum, licet in parte foret necessarium, propter hoc, quòd isti qui circa potentiam generatiuā maleficiuntur, ideò destituuntur Angelica custodia, quòd vel semper sunt in mortali peccato, vel nimis libidinoso affectu illis spurcitijs insistūt. Vnde etiam in prima parte operis tactum est, quòd Deus amplius permittit potentiam illam maleficiari, nedum propter eius turpitudinem, quantū etiam propter hoc, quòd corruptio primi parentis, sub originali contagione, in totum genus humanum traducitur.

Castificati ab Angelis.

Dicamus tamē pauca, qualiter bonus angelus interdum viros iustos & sāctos beneficiet, & præcipuè circa vim generatiuam. Nam ita factum est de S. Sereno abbate, de quo refert Cassianus in collatione patrū, collatione abbatis Sereni prima. Hic, inquit, pro interna cordis atq; animę castitate, nocturnis diurnisq; precibus, ieiunijs quoque atq; vigilijs infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ, tandem per diuinam gratiā, se extinxisse percepit. Deinde, maiori zelo castitatis succensus, pręfatis vsus remedijs, à Deo Optimo Maximo petijt, nimirū, vt interioris hominis castitas in suū corpus redūdaret, Dei dono. Postremò autē veniēs ad eū Angelus Domini, in visione nocturna, eiusque velut aperiens ventrē, quandā ignitā carnis strumā de eius visceribus euellens, suisq; omnia vt fuerant singularistina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ interius &[illegible]t, & obtinuisse te noueris hodierna die perpetuam

De S. Sereno ab Angelo castificato.

Custoditi ab Angelis.

tius per co[illegible]

tuam corporis puritatem, iuxta votum, quo popoſciſti, vt ne ipſe quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactentibus excitatur, vlterius pungaris.

Sic etiam de beato Equitio abbate, dicit beatus Greg. 1. lib. dialog. Hunc, inquit, cùm iuuentutis ſuę tempore ac re certamen carnis incentiua fatigaret, ipſum ſuæ tentationis anguſtiæ, ad orationis ſtudium ſolertiorem fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam adſiſtente Angelo eunuchari ſe vidit, eiuſq; viſione apparuit, ꝙ omnem motum ex genitalibus membris abſcinderet: atque ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac ſi ſexum non haberet in corpore. Ecce, quale beneficium caſtificationis, qua virtute fretus, ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris antè præerat: ita cœpit poſtmodum fœminis præeſſe. *De S. Equitio ab angelo eunuchato.*

Ita in vitis patrum eorum, quos S. Heraclides vir religioſiſſimus collegit, in libro ſuo quē Paradiſum nominat, meminit cuiuſdam S. Patris, & monachi quem Heliam vocat, hic miſericordia motus, trecentas fœminas in monaſterium collegit, & regere cœpit. Tranſacto autem biēnio, iam triginta annos habens vitæ, tentatus à carne in eremū fugit, vbi biduò ieiunus orans, ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tētatione. Veſpere igitur ſomnus ei irrepſit, & tres Angelos ad ſe venire vidit, quibus, quærentibus, cur à monaſterio virginum fugiſſet, nec ille præ verecundia reſpondere auderet, dixerunt Angeli. Si liberaberis, num redibis curam fœminarum gerendo? Reſpondit ille ꝙ lubens. Tunc illi iuramentū ab eo excipientes ꝙ exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula, teſticulos eius viſus eſt abſcindere: non quòd ita verè eſſet, ſed quia ita eſſe videbatur, quærentibuſq; an remedium ſentiret, reſpondit ille ſe plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per quadraginta annos quibus ſuperuixit, nec priſtinæ tentationis deinceps ſcintillam ſenſit. *S. Heraclidis Parad. ſus.* *Abbas trecētarum monialium caſtratur ab Angelis.*

Non minus beneficiū collatū eſſe legimus beato Thomæ Doctori noſtri ordinis, qui à conſanguineis propter ingreſsū dicti ordinis incarceratus, vt per meretricē ſeduceretur, ad ſeculū tētatus eſt, quę per cōſanguineos immiſſa veſte & ornatu cōptiſſimo, cùm Doctor eā intuit⁹ fuiſſet; *S. Thomas Doctor, cingulo caſtitatis ab Angelis induitur.*

ad materialem ignem concurrit, titioné ignitum arripuit & suggestricem ignitæ libidinis è carcere fugauit, & oratione statim pro castitatis dono prostratus, obdormiuit, vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei ex parte te cingimus cingulo castitatis, quod nulla possit de cętero impugnatione dissolui, & quod humana virtute meritis nõ acquiritur, ex parte Dei cõfertur ex dono: Sensit igitur cincturam, scilicet, tactus cincturæ, & exclamando euigilauit: Deincepsq; tanto munere castitatis se dotatum sensijt, vt ab eodem tempore omnem abhorreret luxuriam, vt nec sine necessitate fœminis colloqui posset, sed perfecta castitate polleret. Hæc ex Formicario Nider.

Distributio eorum quæ sequentur.

His igitur tribus generibus hominum redemptis, nemo securus à Maleficis: quin ex decẽ & octo modis infra scriptis, aut maleficiatur, aut ad maleficium tentatur & incitatur, de quibus per ordinem primò est disserendum, vt pòst clarius, quibus remedijs maleficiati possint releuari discutiatur, & vt eò clarius pateat ipsi decem & octo modi, per totidem capitula deducentur: vt primo circa Maleficarum introitũ pateant diuersi modi, per quos ipsæ Maleficæ innoxias iuuenculas in augmentũ illius perfidię attrahũt. Secundò, de modo sacrilegæ professionis earũ, vbi & quædã declaratio homagij pręstãdi ipsi diabolo inducitur. Tertiò, de modo quo localiter trãsferuntur in corpore, vel in spiritu. Et quartò quomodo se Incubis Dæmonibus subiiciunt: Quintò de modo generali prout per Sacramenta Ecclesię sua maleficia exercent, & in speciali de modo, quo demptis corporibus cœlestibus, quascũque creaturas, Deo permittente, inficere solẽt. Sextò, de modo quo vim generatiuam impedire solent. Septimò, super modum, quo mẽbra virilia auferre præstigiosa arte solent. Octauò, super modum quo homines in bestiales formas transmutare solent. Nonò, super modũ quo Dęmones intra capita sine lęsione existũt; quando præstigiosas apparitiones operãtur. Decimò, super modum quo Dæmones operatione Maleficarũ, homines interdum substantialiter inhabitant: Vndecimò, ꝙ omne genus infirmitatis inferre solent, & hoc in generali. Duodecimò, de quibusdam infirmitatibus in speciali. Decimotertiò, super modum quo obstetrices Maleficæ, maiora dãna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus

execran-

execrando offerunt. Decimoquartò, super modum quo iumentis varia nocumenta inferunt. Decimoquintò super modum quo grandines & fulgura fulminare super homines, & iumenta solent. Decimosextò, decimoseptimò, & decimooctauò, super tres modos quo tantùm viri, & non mulieres maleficijs sunt intenti. Post hæc sequetur quęstio super modos tollendi huiusmodi maleficia.

Nec æstimat, quis funditus horum notitiam capere, pro eò ꝙ varij modi super varia maleficia inferenda recitantur. Hoc enim & modicum vtile, imò fortassis & nocere posset: neque enim prohibiti libri Necromantiæ hîc inseruntur, cùm hoc genus superstitionis; non libris aut à doctis, sed omninò ab imperitis practicetur: vnum habens fundamentum, dum illud non exprimitur, aut practicatur, impossibile sit aliquem maleficijs vt Maleficum insistere.

Libri Necromantici.

Recitantur autem hic modi in superficie, vt eorum opera non incredibilia videantur, sicut hucusque in magnam fidei contumeliam, & ipsorum maleficorum augmentum actum est. Quòd si aliquis ex præhabitis, cùm dictum est, aliquos præseruari per influentias corporum cœlestium, vt maleficiari nullo modo possint, velit hoc etiã attribuere illis influentijs, dum aliqui maleficiantur; quasi quædã necessitas ibi sit, siue ad præseruandum à maleficijs, siue ad inferendum ab illis; talis non rectè mentem Doctorum saperet varijs respectibus.

An influentia astrorum praseruent à maleficijs.

Primò, quia enim tria sunt, quę à tribus cœlestibus causis dirigi possunt, scilicet, voluntatis actus, intellectus actus, & corporalia. Et primum, vt suprà tactum est, à solo Deo, & immediatè dirigitur. Secundum verò ab Angelo. Tertium à cœlesti corpore, licèt dirigitur, non tamen necessitatur.

Secundò, quia ex dictis manifestum est, ꝙ electiones & voluntates immediatè à Deo diriguntur, iuxta Apostolũ: Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate: & cognitio humana intellectiua, à Deo, mediãtibus Angelis ordinatur. Ideò etiam corporalia quæcũque, siue sint interiora, vt virtutes & scientiæ acquisitæ per corporales potẽtias interiores siue sint exteriores, vt sanitates & ægritudines à cœlestib' corporibus, mediãtibus Angelis dispẽsatur: Quod Dionysius tãgit in quarto capite de diui. nominibus, ꝙ corpora cœlestia sunt causæ eorũ, quę in hoc

mũdo fiunt, tamen hæc sunt intelligenda quò ad sanitates, & ægritudines naturales. Hæ autem ægritudines, cùm sint supernaturales, propter Dæmonis potentiã, quæ illas Deo permittente infert, ideò non possumus dicere, ꝙ ex influẽtijs corporum cœlestiũ contingat, ꝙ aliquis maleficiatur, sicut benè dici potest, quòd ex influentijs corporum cœlestium est, quòd aliquis maleficiari non potest.

Et si dicitur, quòd opposita habent fieri circa idem, & sicut propositum in proposito, ita oppositũ in opposito. Respondetur ꝙ vbi aliquis præseruatur virtute corporũ cœlestium ab infirmitatibus his supernaturalibus, hoc non fit virtute corporum cœlestium immediatè, sed virtute Angelica, quæ illam influentiam confortare potest, vt inimicus suis maleficijs non possit super eam præualere: & virtus illa angelica potest deriuari, vel à motore orbis cœlestis: vt si iam in puncto quis mori deberet, super periodo naturali, Deus sua potentia, qui semper per medias causas huiusmodi operatur, hoc immutare potest, virtutem conseruatiuam pro defectiua naturæ immittendo, & eius influẽtiæ: Ita & dicere possumus de eo qui maleficari posset, ꝙ etiam tali modo à maleficijs præseruatur, vel fit talis præseruatio ab Angelo ad custodiendum deputato, quæ etiam præcipua est inter omnes custodias.

Iustus sterilis quis? Et quod dicitur Hiere. 22. Scribe virum iustum sterilẽ, qui in diebus suis non prosperatur. Hoc intelligitur quantum ad electiones volũtatis, in quibus homo vnus prosperatur, alius non: ꝙ etiam contingere potest ex influentijs corporum cœlestium. Verbi gratia, Aliquis inclinatur ex impressione corporum cœlestium ad aliquas electiones vtiles, vt de ingressu religionis vel huius. Et cùm ex lumine illuminatur eius intellectus ad eadem agenda, & ex diuina operatione inclinatur eius voluntas ad hoc prosequendum, talis dicitur benè prosperari: vel etiam quando quis inclinatur ad aliquam artem, vel ad aliquid vtile practicandum. Econtrà dicetur malè fortunatus, quãdo ex superioribus causis ad contraria eius electio inclinatur.

De quibus sentẽtijs & multis alijs loquitur sanctus Thomas, in sum. contra Genti. libro tertio, & in plerisque alijs locis, quomodo differt dicere aliquem esse benè, vel malè natũ, benè vel malè fortunatũ, benè vel malè gubernatũ & custo-

custoditum. Quia ex dispositione relicta à corpore cœlesti, dicitur aliquis benè vel malè natus, & sic etiam fortunatus, secūdum verò ꝙ ab Angelo illuminatur, dicitur benè custoditus, & non malè, vbi sequuntur illuminationes. Sed secundum quòd à Deo in bonum, & illud prosequitur, dicitur benè gubernatus. Quæ tamen electiones hic non habent locum, quia de ipsis non intendimus, sicut de præseruatione à maleficijs inferendis. De qua ad præsens sufficiat, aggrediendo earum cæremonialia, quæ ab eis practicantur, & primò quibus modis innoxios ad earum perfidiam alliciunt.

De diuersis modis, quibus Dæmones attrahunt & alliciunt innoxios per Maleficas ad augmentum illius perfidiæ.

CAP. I.



SVnt autem tres modi præ cæteris quibus Dæmones per Maleficas innoxios subuertunt. Et ex quibus continuè illa perfidia augmentatur. Et primus est per tædium ex importuna temporalium damnificatione. Nam sicut S. Gregorius dicit: Diabolus frequenter tentat, vt saltem tædium vincat. Intelligas hoc tamen infra vires tentari. Vt super diuinā permissionem, declara quòd Deus permittit ne homines ignauia torpeant. In cuius figura Iudicum 2. Has gentes non deleuit Deus vt erudiret Israël in eis, & loquitur de finitimis nationibus Chananæorum, Iebusæis & alijs. Et iam Hussitæ, & alij Hæretici permittuntur, vt deleri non valeant: Ita & Dæmones per Maleficas tantis afficiunt damnis in temporalibus, vicinos & innoxios, vt quasi coacti, Maleficarum suffragia primò habeant implorare, & demum earum consilijs se submittere, experientia sæpè nos edocuit.

Tædio damni accepti fiunt quædam Maleficæ.

Nouimus in diœcesi Augustensi hospitem, cui infra annum 44. Equi successiuè dum fuissent maleficiati, vxor tædio affecta, Maleficas consuluit, & iuxta eorum consilia, utique non salubria, alios quos ex pòst emerat, quia vector erat, à maleficijs præseruauit.

Hussitæ Chananæis comparati.

Quantæ denique mulieres in officio inquisitionis nobis existentibus conquestę fuerūt, ꝙ dum propter damna vac-

cis,

cis, ex priuatione lactis, & alijs iumentis illata, suspectas Maleficas cōsuluissent, etiam remedia oblata percepissent, dummodò aliquid vni spiritui promittere voluissent, & illis inquirentibus, quidnam promittendum foret, respondebant parum hoc esse, dummodò informationibus illius magistri assentirent, super certas obseruantias, tempore diuinorum in Ecclesia, aut in confessionibus faciendas Sacerdotibus aliqua subticendo assentirent.

Vbi notandum, quòd vt suprà tactum est: ille artifex, minimis & paucis inchoat, vt quòd tempore eleuationis corporis Christi, in terram spuant aut oculos claudant, vel aliqua verba inutilia proferant, sicut & nouimus eam, quæ adhuc superest, sæculari brachio defensa, quādo infra Missarum solemnia, sacerdos populum salutat, dicendo, Dominus vobiscum, ita semper subiungit, vulgari sermone, Kehr mir die zunge im arss vmb. Aut quòd in confessione post absolutionē factam etiam similia proferant aut quòd nunquam ex integro confiteantur, præcipuè mortalia peccata, sicq; ad omnimodam fidei abnegationem, & sacrilegam professionem paulatim perducuntur.

Dominus vobiscum. Kehr mir die zunge im arss vmb.

Et hic modus, seu etiam quicunque consimilis obseruatur à Maleficis, erga honestas matronas, vitijs carnalibus minus deditas, magis autem terrenis commodis inhiantibus: Sed erga iuuenculas, ambitioni & voluptatibus corporis magis deditas alium modum obseruant, scilicet, per carnalia desideria, & voluptates corporis.

Bonis Diabolus magis insidiatur.

Vbi notandum, quòd sicut intentio & appetitus Diaboli maior est ad tentandū bonos quàm malos, licet ex parte tentatorum magis tentat malos quàm bonos, id est, quòd amplior habilitas reperitur in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis quàm sit in bonis. Ita & Diabolus sanctiores quasque virgines & puellas, magis seducere conatur: cui experientia superest, & etiam ratio.

Nam cùm malos iam possideat, non autem bonos, ideò magis conatur seducere ad sui dominium iustos quos non habet, quàm possessos malos. Sicut etiam aliquis princeps terrenus magis insurgit cōtra illum, qui plus aufert de iure suo, quàm contra quosuis alios, qui non sibi contrariantur.

Experientia. Nam in oppido Rauenspurg, ex duabus incineratis, prout etiam inferius patebit, vbi de modo quem

obser-

obseruant, concitando tempestates tangetur, vna illa balneatrix inter alia, quæ fassa fuerat, hoc etiam recitauit, se multas à Diabolo fuisse perpessas iniurias, ea de causa, quòd virginem quandam deuotam, & filiam cuiusdam prædiuitis, (quem nominare non opus est, cùm & ipsa iam defuncta sit, disponente diuina clementia, ne malitia deprauaret cor eius,) seducere deberet, taliter vt ipsam festiuo aliquo die inuitaret, vt ipse Dæmon in specie iuuenis, cum ea sua colloquia habere posset. Addiderat etiam, quòd licet sæpissimè hoc facere attentasset, semper tamen vbi iuuenculam fuisset allocuta, illa signo sanctæ crucis se muniuit. Et hoc vtique ex instinctu sancti Angeli, ad effugandum opera Diaboli processisse nemo dubitat.

De Balneatrice Rauenspurgensi seductrice filiarum.

Est & alia virgo in diœcesi Argentinensi constituta, quę uni ex nostris confessa, asseruit, quòd die quadam Dominica dum solitaria in domo paterna incederet, vetula quędam illius oppidi ipsam visitandi gratia accessit, & inter alia scurrilia verba quæ protulerat, hæc vltimatim subintulit, vt eam si placeret, ad locum vbi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarentur, deduceret. Et dum, ait virgo, assensum præbuissem, & ipsam subsequuta ad domum venissem, vetula subintulit, Ecce per gradus ad cameram superiorem ascendimus, vbi iuuenes morantur, sed caueas ne signo crucis te munias, quod dum me facturam asseruissem, illa præcedente, ego per gradus sequendo, occultè me signo crucis muniui. Vnde contigit, quòd in summitate graduum, & ante cameram pariter constitutæ, illa vetula horribili vultu, & stomachato animo se vertendo, & me aspiciendo dixit: En maledicaris, cur signo crucis te signasti? abi hinc, in nomine Diaboli recedas: sicq; ad propria redij illæsa.

Qua ex re colligitur, quantis versutijs antiquus ille hostis in seductionem animarum debacchatur. Præfata denique balneatrix incinerata, per hunc modum asseruit, ab aliqua quadam vetula se seductam, cum tamen eius consodalis differenti modo: quia videlicet Dæmonem in via in specie humana inuenisset, cùm & ipsa intentionis fuisset, amasium suũ fornicationis causa visitare: & vbi à Dæmone Incubo cognita fuisset, & interrogata, an eam agnosceret, & ipsa se eum minimè agnoscere assereret. Ille respondit.

spondit. Dæmon sum, & si volueris ad tuum beneplacitum semper ero paratus, nec in quibuscunque necessitatibus te deseram. Ad quæ illa dum annuisset, decem & octo annis vsque videlicet ad vltimum vitæ, spurcitijs illis diabolicis inseruiuit, cum fidei tamen omnimoda abnegatione.

Modus alliciẽdi per mæstitiã & paupertatem.

Et est tertius modus alliciendi per viam mœstitiæ, & paupertatis. Nam corruptis iuuenculis, & spretis ab amatoribus, quibus se nubendi gratia, ad eorum promissa impudicitię copulauerant, vt iam omni frustrantur confidentia, & se vndique infamatas considerant, etiam ad quęcunque diabolica præsidia se cōuertunt, aut ratione vindictæ, illum maleficiando amatorem, seu illam, cui se coniunxit, aut aliâs omnibus spurcitijs se submittendo machinantur. Et sicut talium iuuencularum non est numerus, vt heu experientia docet: ita nec numerus Maleficarum, ex eis insurgentium. Pauca ex multis referamus.

Est locus in diœcesi Brixin. vbi iuuenis super vxorẽ sibi maleficatam, talem casum deposuit: Me enim tempore iuuentutis, quandam ait adamando, dum ipsa iugiter instaret, vt eam matrimonio copularem, & ego eam spernẽdo, aliam ex alio dominio duxissem in vxorem, volens tamen amicitiæ gratia ei complacere, ipsam ad nuptias inuitabã. Qua veniente, dum aliæ mulieres honestæ suas propinas, seu oblationes præsentarẽt, illa quæ inuitata fuerat, manũ eleuans, cæteris mulieribus, quæ circumstabant audientibus, dixit: Paucos dies sanos post hãc diẽ habebis. Et spõsa territa, cùm eam non cognosceret, eò, vt præmissum est, quæ ex alio dominio copulata fuerat, dũ interrogaret circumstantes, quænam esset, quæ ei huiusmodi minas intulisset, Aliæ ipsam vagam, & dissolutam mulierem existere affirmabant: non minùs tamen ea quæ prædixit, & eo ordine subsequuta fuerũt. Nam post paucos dies adeò maleficata fuit, & omnibus membris destituta, quòd etiam vsque in præsens, vltra annos decẽ, in suo corpore maleficia cernãtur. Si ea quæ in vno dũtaxat oppido illius diœcesis reperta sunt, inferenda essent, liber integer foret conficiendus, conscripta autẽ & reposita sunt apud eundẽ Episcopũ Brixin. & vtique stupenda & inaudita, vt testis idem existit.

De Comite in Vuesterich maleficato & post triẽnium sanato.

Nec silentio prætereundum putamus rem stupendam & inauditam. Nam Comes quidam præclarus genere,

Vvestra

Vvestrasiensis territorij in confinibus Argentinensis diœcesis iuuenculam simili genere præclaram, duxit vxorem, quam tamen post celebratas nuptias, vsque ad tertium annum, carnaliter cognoscere non poterat, maleficiali impedimẽto, vt rei probauit euẽtus præpeditus: anxius, & quid agere ignorãs, & Sanctos Dei iugiter interpellans. Accidit vt ad ciuitatem Metensem, ob negotiorũ quorundam expeditionẽ applicaret: In qua dum per vicos & plateas, seruis & familia vallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos cõcubina sua fuerat, obuiam haberet, qua visa, dum super maleficia sibi illata minimè cogitaret, improuisè eam blandè ex antiqua amicitia cõtracta alloquitur, & qualiter se haberet, vt valeret inuestigat. At illa cernens Comitis pietatẽ, vice versa Comitem de valetudine sui corporis & status, diligenter inuestigauit, quo respondente ꝙ benè, & prospera cuncta sibi succederẽt: Illa attonita paululum siluit. Et Comes cernens eam attonitã, amplius verbis blandis eam aggreditur, ad collationẽ inuitãdo. At illa de statu vxoris inuestigando, simile responsum accipit, ꝙ benè in omnibus se haberet. Tũc illa an ne pueros generasset inquisiuit. Et Comes: tres mihi, ait, sunt pueri masculi, quolibet anno vnum genuit. Tunc amplius illa stupefacta paululum siluit. Et Comes, rogo te charissima, cur tam diligenter inquiris indica, nec enim dubito, quin meæ felicitati congratuleris. Tunc illa Verè congratulor, sed maledicatur illa vetula, quæ obtulit se corpus vestrum velle maleficiare, vt carnalẽ actum cũ vxore vestra exercere minimè haberetis. In cuius signũ, puteus qui est in medio curiæ vestræ, continet in fundo ollã, certas res maleficiales continentem, quæ ea de causa ibidem posita fuit, vt quãdiu ibidẽ contineretur, tãdiu coëundi impotentia vobis adesset, sed ecce omnia vana sunt de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu distulit, ad domũ regressus, puteũ exhauriri fecit, ollã reperit, & cuncta cõcremãdo, potentiã illã perditã subitò recuperauit. Vnde Comitissa denuò nobiles quasq; ad nuptias nouas inuitauit, affirmãs se iã dominã illius castri & dominij, quæ tãto tẽpore virgo permansisset. Castrũ & dominiũ, ꝓpter honorẽ Comitis nõ expedit nominatim exprimere, hoc.n. ipsum recta ratio ꝑsuadet, & vt substãtia facti in detestationẽ tãti criminis detegatur

Ex

Ex quibus patent varij modi à Maleficis vsitati, in augmentum suæ perfidiæ. Præfata enim mulier, quia ab vxore Comitis expulsa, hoc maleficium Comiti ex alterius Maleficæ informatione tulerat: qua de causa innumeri effectus maleficiales sequuntur.

Sequitur de modo sacrilegæ professionis.

CAP. II.



Modus autem sacrilegæ professionis, super expressum pactum fidelitatis cùm Dæmonibus varius existit, vt potè cùm & ipsæ Maleficæ varijs exercitijs circa maleficia inferenda insistunt. Pro cuius intellectu est primò aduertendum, quòd sicut in genere triplices apparent Maleficæ, vt in 1. par. tractatus tactum est, scilicet lædentes, sed curare non valentes. Curantes & ex aliquo singulari pacto cum Dæmone inito non lædentes, lædentes & curantes. Ita & inter lædentes vnum genus existit supremum, in quo genere existentes, omnia alia maleficia, quæ aliæ sparsim exercent perpetrare valent. Vnde profitendi vbi describitur, satis declarat de alijs speciebus. Sunt autem hæ, quæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò omnium ferarum, propriæ speciei infantes vorant, & comedere solent.

Triplices Maleficæ.

Summæ Maleficæ & earum opera.

Et hæc est suprema species in maleficijs exercendis: sunt enim quæ ad innumera nocumẽta alia tendunt. Hæ enim grandines & auras læsiuas cũ fulminibus exagitant, sterilitatem in hominibus & iumentis procurant. Infantes quos non deuorant, Dæmonibus (vt suprà patuit) offerunt, aut aliàs occidunt. Sed hoc circa infantes non renatos fonte baptismatis, quos autem deuorant renati sunt vt patebit, sed non nisi Deo permittente. Sciunt & infantes, prope aquas ambulantes, in ipsas, nullo vidente, in aspectu parẽtum, proiicere: equos sub insessoribus freneticos facere, de loco ad locum per aëra, vel corporaliter, vel imaginariè transmeare, Iudicum & Præsidẽtium animos ne eis nocere valeant immutare, taciturnitatẽ sibi & alijs in tormentis procurare, in se capiẽtium manus & animos tremorem magnum incutere, occulta alijs manifestare, & quædã fu-

Baptizati infantes non vorantur.

Maleficæ animos immutant.

tura ex Dæmonum informatione, quæ videlicet aliquam causam possunt habere naturalem prædicere. Vide quæstionem, an Dæmones valeãt futura præcognoscere, in 2. sen. dist. 12. absentia velut præsentia conspicere, ad amorem vel odium inordinatum mentes hominum immutare, ictu fulminis nonnunquã quẽ volunt, seu etiam aliquos homines & iumenta interimere: vim generatiuam, aut etiam potẽtiã coëundi auferre, aborsum procurare, infantes in vtero matris solùm exteriori tactu interimere, solo etiã visu absque tactu interdũ homines & iumenta maleficiare, & mortem inferre, proprios infantes Dæmonibus dedicare, & breuiter omnia vt præmissum est, pestifera, quæ aliæ Maleficæ sparsim procurare sciunt, quando Dei iustitia talia fieri permittit. Hæc in illo genere supremo existentes perpetrare sciunt, non autem è conuerso.

Hoc tamẽ commune omnium, spurcitias carnales cum Dæmonibus exercere, ideò & ex illorum modo profitẽdi, qui in supremo genere existunt, aliarum Maleficarum modum faciliter qui capere potest.

Fuerunt autem tales, dudum, ante triginta annos in cõfinibus Subaudiæ, versus dominium Bernensium, vt recitat Nider in suo Formicario: Nunc autem in confinibus Lombardiæ, versus dominium ducis Austriæ; vbi & inquisitor Cumanus, vt in præcedẽte parte tactũ est, vno anno quadraginta & vnam Maleficam incinerari fecit, & fuit anno domini, 1485. qui etiã adhuc continuè inquirendo laborat. *41. Malefica incinerata.*

Modus autem profitendi duplex est. Vnus solennis per simile ad votum solenne. Alius priuatus, qui seorsim Dæmoni quacunq; hora fieri põt. Solẽnis inter eos fit, vbi Maleficæ in certã concionẽ statuto die veniunt & Dæmonẽ in assumpta effigie vident hominis, qui, dũ super seruandã sibi fidelitatẽ, cum temporalium prosperitate, & lõgitudine vitæ hortatur, illæ quæ assunt nouitiam suscipiendam sibi cõmendant. Et Dæmon si de abneganda fide & cultu Christianissimo, & de extẽsa muliere, (sic enim & beatissimam virginem Mariam nuncupant,) & si de sacramentis nunquam venerandis; inuenerit nouitiam seu discipulum voluntarium, tunc Dæmon manum extendit, & vice versa discipulus seu nouitia, stipulata manu illa seruare promittit; & Dæmon habitis præmissis, statim subiungit hæc *Modus profitendi duplex.* *Extensam mulierem vocant Mariam.*

 non

non sufficere:&vbi discipulus quænam alterius sint facienda inquirit. Dæmon homagium petit,quod continet,vt in anima & corpore, sibi æternaliter pertineat,& pro posse alios quoscunque vtriusque sexus sibi associare velit. Adiungit denique, vt certa vnguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiant, per quæ cunctas suas voluntates, explere cum sua assistentia poterunt.

Hunc modum nos inquisitores (experientia teste) percepimus in oppido Brisaco Basiliensis diœcesis, plenam informationem capiendo ab vna iuuencula Malefica, sed conuersa, cuius & matertera in diœcesi Argentinensi incinerata fuerat,quæ etiam addiderat, quòd per modum,quo eius matertera ipsam primitus seducere tētasset, talis erat.

Equites Germani.

Quadam enim die secum per gradus ascendere iubebat, & eius iussu cameram intrare, vbi cum vidisset quindecim iuuenes in vestimentis viridis coloris,ad modum quo Reutheri incendere solent, matertera sibi dixit:Elige ex his iuuenibus,& eum quem volueris,tibi tradam, & ipse te sibi in sponsam assumet: & cum illa nullum se velle habere asseruisset,grauiter vulnerata tandem acquieuit,modū exprimens præmissum. Asseruit etiam quòd sæpius per lōga terrarum spatia,de nocte secum translata fuerat,etiam ab Argentina vsque Coloniam.

An reuera Maleficæ de loco ad locum trāsferantur.

Hæc est illa, cuius occasione in prima quæstione præmissū est,nos velle declarare, an Maleficæ verè & corporaliter a Dæmonibus transferantur de loco ad locum:& hoc propter verba Canonis.6.q. 5. Episcopi: vbi textus sentit quòd solummodo imaginariè,cum tamen interdum etiam verè & corporaliter transferantur.

Olla plena capitum infantium.

Interrogata enim an solum imaginariè & phantasticè sic incederent per Dæmones illusæ. Respondit quòd vtroque modo: prout etiam veritas se habet, vt inferius de modo transferendi localiter declarabitur. Asseruit et quòd maiora damna ab obstetricibus inferuntur, quia vt plurimum infantes,aut habent interimere, aut Dæmonibus offerre, ab ipsa etiam matertera asseruit se grauiter fuisse verberatam, eo quod ollam quandam occultatam discooperiendo plurimorum infantium capita reperisset. Et plura alia retulit prius præstito pro dicenda veritate iuramēto,vt decuit.

Eius

Eius denique verbis super modum profitẽdi fides indubia accommodatur, etiã per ea quæ in suo Formicario præfatus Ioã. Nider Doctor præcipuus, qui etiam nostris temporibus miris claruit scripturis recitat, hoc ex relatu Inquisitoris Eduensis Diœcesis, qui etiam in ipsa Diœcesi multos de Maleficijs reos inquisierat & incinerari fecerat. *Formicarium Doctoris Nider.*

Dicit enim, præfato Inquisitore mihi referente, percepi quòd in Lausaniensi ducatu quidam Malefici proprios natos infantes coxerant, & comederant. Modus autem discendi talem artem fuit, vt dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum verisimiliter Dæmonem in assumpta imagine viderunt hominis, cui discipulus habebat necessario dare fidem de abnegando Christianismo & de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcãdo super crucem ibi latenter valeret. *Insidiantur Maleficæ infantibus.*

Sequitur aliud exemplum ab eodem. Fuit insuper fama communis Petro Iudice in Boltigem referente, quòd in terra Bernensi tredecim infantes deuorati essent à Maleficis: quamobrem etiam publica iustitia satis durè exercebatur in tales parricidias. Cùm autem Petrus quæsiuisset à quadam capta Malefica, per quem modum infantes comederent. Illa respondit, Modus iste est; nam infantibus nondum baptizatis præcipuè insidiamur, vel etiam baptizatis, præsertim qñ signo crucis non muniuntur & orationibus (Lector aduerte, ꝙ ideo non baptizatis præcipuè insidiantur instinctu Diaboli, vt non baptizẽtur) hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, cæremonijs nostris occidimus: quos postq̃ putantur oppressi esse, vel aliunde mortui, & de tumulo clàm furto recipimus, & in caldari decoquimus, quousq; euulsis ossibus tota caro efficitur benè potabilis, de solidiore materia vnguentum facimus, nostris voluntatibus & artibus, ac transuectionibus accommodis: de liquidiore verò humore flasconem vt vtrem replemus: de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cæremonijs, statim conscius efficitur & magister nostræ sectæ. *Alij habent Boltingen.* *Esus infantiũ qualis apud Maleficas.*

Sequitur ad idẽ modus alius magis distinctus & clarus. Nam iuuenis quidam cum vxore Malefica captus, in Bernensi iudicio, seorsim ab eadẽ & in distincta turri repositus, dixit: Si meorum facinorũ veniã consequi possem, omnia quæ de maleficijs scio, libens patefacerẽ, mori enim video

me oportebit. Cumque per literatos circunstantes audisset omnimodam posse consequi veniam, si verè pœniteret, tūc lætè se morte obtulit, & modos primæuæ infectionis deseruit. Ordo inquit, talis est, quo etiam seductus sum. Oportet primò vt Dominico die antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurum cum magistris Ecclesiam introire, & ibidem abnegare coram eis Christum, eius fidem, baptisma & vniuersalem Ecclesiam. Deinde homagiū præstare magisterulo, id est, paruo magistro, ita enim Dæmonem & non aliter vocant. Vbi notandum, ꝙ iste modus cū alijs recitatis concordat. Nec obstat, ꝙ Dæmon interdum præsens est, vbi homagiū sibi præstatur, interdū verò non: dolosè.n. tūc operatur, cernens dispositionē futuri discipuli, quem fortassis ob suam præsentiam tanquam nouitium retraheret timoris causa, cùm tamen aliàs per sibi notos & familiares facilius æstimat eum assentire. Ideoque eum & tunc magisterulum vocant, cùm absens est, vt minore terrore, ex parua æstimatione magistri cōcutiatur. Sequitur postremò: de vtre bibit supradicto, quo facto, statim se in interioribus sentit imagines nostræ artis cōcipere & retinere super principales ritus huius sectæ. In hunc modum ait, seductus sum & vxor mea: quam tantæ pertinaciæ esse credo, vt potius incēdium sustineat, quàm minimā fateri velit veritatem: sed heu ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis, ita veritas per omnia reperta est, nā præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est. Vxor verò testibus conuicta, nihil veritatis, nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte: sed incendio præparato per lictorē, eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus profitendi earum solemnis.

Vt, aqua benedicta.

Diabolus vocatur magisterulus.

Alius verò modus priuatus fit diuersis medijs. Interdum enim viris aut mulieribus, aut aliqua alia corporali seu temporali afflictione inuolutus Dæmon astat, interdum visibiliter, interdum per medias alloquitur personas: & si secundum sua consilia agere velint, omnia profutura pollicetur ad nutum: à paruis tamen, vt in primo capitulo tactum est, inchoando, vt ad maiora paulatim perducat. Varia possent adhuc deduci acta & gesta, per nos in inquisitione reperta: sed quia difficultatem hæc materia non patitur, breuitati studendum est cum vlteriori declaratione.

Priuatus modus profitendi Maleficarum.

Pro declaratione homagij præstandi aliqua sunt aduertenda.

VErùm super hoc, quòd Diabolus homagium recipit, aliqua sũt aduertẽda, qua videlicet de causa, & quam differenter hoc faciat, & primò. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorem offẽsionem Diuinæ maiestatis, creaturam ei dicatam sibi vsurpando, & ob maiorem certitudinem futuræ illius damnationis, quam summè affectat: Tamen sæpè repertum est à nobis, tale homagium ad certos accepisse annos simul cum professione. Interdum professionẽ tantùm & homagium ad certos annos distulisse. *Dæmõ differt homagium.*

Et dicamus professionem consistere in fide totali, aut partiali abnegatione. Totali, vt suprà tactum est, cùm fides ex integro abnegatur. Partiali, cùm ex pacto inito, habet cęremonialia quædam contra statuta Ecclesiæ obseruare, vt Dominicis diebus ieiunare, aut sextis ferijs carnibus vesci, aut certa crimina in confessione celare, vel aliquid simile perpetrare. Homagium verò dicamus consistere in corporis & animæ traditione. *Dominica die ieiunare est diabolicum.*

Qua de causa autem talia practicantur, possumus assignare quatuor causas ex parte Dęmonis. Cùm enim, vt suprà in prima parte tractatus declaratur, circa secundũ principale: An Dęmones ad odium vel amorem, mentes hominum possint immutare, patuit, quòd intima cordis non possint penetrare, cùm hoc soli Deo conueniat. Ex coniecturis tamẽ in illorum cognitionẽ deuenit, vt etiam iã inferius patebit. Ideò versutus ille hostis, si considerabit nouitiam in aggressu difficilem ad consensum, tunc blãdè eã aggreditur, pauca exigẽs, vt paulatim ad maiora perducat. *1. Causa cur Dæmoni professionis iuramentum differat.*

Secunda causa, nam cum inter abnegantes fidem, diuersitas credenda est, cùm quędam ore, sed non corde, quædã ore & corde: Diabolus experiri volens an corde sicut ore sibi profiteantur, certos annos deputat, vt eo in tempore ex operibus & conuersatione mentem eorum inuestiget. *2.*

Tertia causa, nam si per tantum temporis spatium, cognoscet ipsam ad quæcunq; exequẽda minus volũtariã, & quòd iam ore, & non corde sibi adhæreat: præsumitque diuinã misericordiã ei propter Angeli boni custodiã, quam Dæmon in multis experiri potest profuturam: tunc ipsam abiicere, & tẽporalibus afflictionibus exponere conatur, vt *3.*

vel sic vel ex desperatione eius lucrum habere valeat.

Cur quædam in tormētis nihil fateantur.

Huius veritas patet: nā si causa quæritur, vnde est, quòd certæ Maleficæ, sub quibuscunque tormentis etiam maximis, nec minimam veritatem fateri volunt, vbi tamen aliæ faciliter ad quæcunque interrogata, sua crimina fatentur. Item vnde hoc, quòd sibiipsi, postquam fassæ sunt, vitam auferre suspendio conātur. Reuera enim dici potest, quòd vbi diuina coactio per sanctū Angelum ad hoc non cōcurrit, vt Malefica cogatur fateri veritatē, & maleficiū taciturnitatis abscedere, quòd tūc opere Dæmonum fit quodcunque euenit, siue taciturnitas, siue criminum confessio. Primum fit super illas, quas ore & corde nouit fidem abnegasse, & simili modo homagium præstitisse: de quarum etiam perseuerantia certus est, vbi per oppositum aliàs relinquet non tuendo, eò quòd nouit illas sibi minimè proficuas.

Laqueo gulam frangentes.

Experientia nos sæpè docuit, cùm omnes quas incinerari fecimus ex earū confessionibus patuit, ipsas fuisse inuoluntarias circa maleficia inferenda. Nec hoc sub spe euadēdi dicebant, cùm ex plagis & verberibus eis à Dæmonibus illatis, vbi ad eorum nutum nō seruiebāt, veritas cōstabat, sæpissimè visæ cū faciebus tumidis & liuidis. Et similiter, quòd post confessionem criminum sub tortura, semper seipsas vita priuare laqueo satagunt: veritas ex nostra practica habetur: tū semp post criminū confessionē, custodes deputantur singulis horis, sup talia attendens: vbi etiā ex negligentia interdum custodum ad corrigias vel pepla reperiebantur suspensæ: inimico vtique, vt dictum est, hoc procurante, ne per contritionem, aut sacramentalem confessionem veniam consequerentur. Et quas corde allicere nunquam poterat, quo etiam facillimè gratiam apud Deū inuenissent: iam vltimò per temporalem confessionem & horribilem mortem, in desperationem deducere conatur. Quamuis & per Dei gratiam maiorem, vt piè est credendum, veniā per veram contritionem, & puram confessionē cōsequuta sit, vbi non volūtariè illis spurcitijs inhęserūt.

Quomodo Maleficæ taciturnitatem procurent.

Patent ex his quæ per diœceses Argentinensem, Cōstātiensem, & oppidū Haganoæ & Rauenspurg acta sunt, vix annis tribus euolutis. In primo nāque oppido, vna vili peplo & fragili se suspēdit. Altera nomine Vualtpurgis, de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata, alias mulier-

culas

culas informando, qualiter talem taciturnitatem per puerum masculum, & primogenitum, in fornace decoctum, procurare deberent. Acta & gesta adhuc præ manibus habentur: & similiter de alijs in secundo oppido incineratis, sparsim hinc inde deducentur.

Et est quarta causa, cur Dæmones homagium recipere super certas differunt, super alias verò minimè, eo videlicet ꝙ cùm periodum hominis cognoscere subtilius, quàm Astronomi possunt, facilius eis terminum vitæ vel præfigere, vel terminum naturalem per casualem, modo quo dictum est, præuenire potest. 4.

Hæc breuiter per acta & gesta Maleficarũ declarantur. Primò Dæmonis astutiã in talibus deducendo. Nam quia secundùm Aug. in lib. de na. Dæm. assignantur VII. causæ, vnde etiam probabiliter coniecturant futura cõtingentia, non ꝙ illa scire certitudinaliter valeant. Prima est, quia vigent subtilitate naturali, quò ad operationem intellectus ipsorum: Vnde & sine discursu, qui necessarius est in nobis, rationis, intelligunt. Secunda quia propter experientiam temporum, & reuelationem supernorum spirituum plura sciunt quàm nos. Vnde ex Isid. allegatur sæpiùs à Doctoribus triplici acumine scire vigẽt Dæmones, Subtilitate naturæ, Experientia temporum, & Reuelatione supernorum spirituũ. Tertia est propter celeritatem motus, vnde quę in Oriente fieri habent, præcedere possunt mira celeritate ad Occidentẽ. Quarta, quia sicut sua potentia, cùm Deus permittit, possunt inducere morbos, aërẽ inficere, & famẽ inducere, ita possunt & illa prędicere. Quinta, qa per signa possunt subtilius prędicere mortẽ, quàm Medicus vidẽdo vrinã & pulsũ. Nã sicut ille per signa videt aliqua in infirmo, quę simplex nõ considerat, ita & Dæmõ ea quę nullus homo videt naturaliter. Sexta, quia ex signis, quę pręcedũt ab animo hominis, cõiecturãt ea quę sunt, vel erũt in anima, astutius prudẽti viro. Sciũt. n. qui instinctus sunt verisimiliter secuturi, & cõsequenter cuiusmodi opera. Septima, quia acta Prophetarũ, & scripta noscunt melius quàm homines, & ex illis multa futura dependẽt, ideò ex illis multa futura prædicere possunt. Hæc etiã tanguntur. 26. q. 4. sciẽdum. Vnde non mirum si periodum hominis scire potest naturaliter, licet secùs sit de termino casuali, qui fieret per incinerationem,

Causæ vnde futura sciant Dæmones.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Dæmones ex Prophetis prædicere possunt futura.

tionem,quam Dæmon finaliter procurat, quando vt dictū est,ipsas inuoluntarias reperit, timens de earum reditu & conuersione:cùm tamen alias,quas nouit voluntarias, etiā ad naturalem,& sic vsque ad mortem defendit.

Demus ex vtraque parte exempla, quæ à nobis reperta sunt,& acta. Nam in Basiliensi diœcesi, villa super Rhenū situata, nomine *Vberrueiler* plebanum cōuersatione honestum habuit,illius tamen opinionis seu potiùs erroris,maleficium nihil esse in mundo,sed tātùm in opinione hominum, qui eiusmodi effectus mulierculis attribuebant, quē taliter à suo errore Deus purgare voluit, ꝙ etiam & alia Dæmonum super præfigendis terminis vitæ Maleficis cōmercia patefierent.Nam dùm festinè pōtem, ob cuiusdam negotij expeditionē pertransire vellet,obuiā sibi importunitate quandam vetulam habuit, cui dum in pontis accessu locū vt pręiret dare noluisset, sed importunè incederet, casu vetulam luto intrusit,vnde indignata,in verba contumeliosa prorupit,eiq; dixit *Pfaff* impune non transibis.Sed ille licet verba parum aduerteret,de nocte infra cingulum, vbi surgere è lecto volebat, se maleficiatum sensit, ita vt brachijs hominum aliorum sustentari semper habuit, vbi Ecclesiam visitare volebat, sicque per triennium mansit sub cura tamen domestica matris carnalis. Quibus expletis,dum vetula illa ægrotaret, quam etiam propter verba contumeliosa,quibus minata fuerat, semper suspectam de maleficio sibi illato habuerat,accidit tamen,vt pro confessionis audientia,infirmata ad eum mitteret. Et sacerdos licèt importunè diceret:confiteatur Diabolo, suo magistro: ad instantiam tamen matris per duos villanos sustentatus inter brachia domum accessit,& ad caput lecti in qua Malefica iacebat,sedit. Duo illi villani ab extra auscultare volebant prope fenestram,sic enim stuba in plano erat situata,an maleficium illatum plebano confiteretur:vnde contigit, vt licet intra confessionem mentionem nullam de maleficio illato fecisset,ipsa tamen confessione peracta,dixit:Scis ne tu *Pfaff* quis te maleficiauit?Et dum blandè ille responderet,se nescire,illa subintulit: Tu habes me suspectam,& benè,scias me tibi intulisse tali de causa, vt suprà tactum est. Et dum ille pro sua liberatione instaret, dixit: Ecce tempus statutum aduenit, & mori habeo, sed ita disponam,

ponam, vt paucis diebus euolutis, post mortem meam sa- neris, ita & euenit. Nam illa iuxta statutum à Dæmone terminum obijt, & infra 30. dies quadam nocte sacerdos ex integro se sanum reperit. Nomē sacerdotis dicitur *Pfaff Hassun*, iam in diœcesi Argentinen.

Simile in diœcesi Basiliensi, villa *Buchel* prope oppidum *Gervyll* contingit. Mulier quædam capta & tandem incinerata, sex annis Incubum Dæmonem habuerat, etiam in latere viri dormientis in lecto. Et hoc ter in septimana sabbatis, quintis & tertijs ferijs, aut alijs noctibus sacratioribus. Tale autem homagium præstiterat Diabolo, vt post septimum annum, in corpore & anima, perpetuò sibi dedicata esset. Piè tamen dispensauit Deus. Nam in sexto capta, & igni adiudicata, verè & integrè confessa, veniā creditur à Deo percepisse. Plurimū enim voluntaria ad mortem extitit, asserens, ꝙ & si liberari posset, mortem tamen amplius præeligeret dummodò potestatē Dæmonis euaderet.

De modo, quo localiter transferuntur de loco ad locum.

CAP. III.

NVnc autem aggrediendum est de earum cæremonijs, & quibus in suis operibus procedunt modis. Et primò de his quæ erga se & proprias personas operantur. Et quia transferri de loco ad locum corporaliter, est de præcipuis earum actionibus, carnalibus etiam spurcitijs cum Incubis Dæmonibus insistere. De singulis aliqua deducemus, & primo de earum corporali transuectione. Vbi notandum est, ꝙ hæc transuectio patitur difficultatem, vt sæpiùs tactū est, ex vno duntaxat processu scripturæ, puta 26.q.5. Episcopi. vbi dicitur, ex consilio acquirendi. Illud non est admittendum, ꝙ quędam sceleratæ mulieres post Satan retrò conuersæ, Dęmonum illusionibus, & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana horis nocturnis, Dea paganorum, vel, cum Herodiade & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia in tempestate noctis silentio pertransire, eiq; tanquā Do-

Contra trāsuectionē Maleficarū, quòd sit impoßibilis.

minæ in omnibus obedire,&c. Quapropter ſacerdotes Dei prædicare debent populo, vt nouerint omnino hæc eſſe falſa,& non à Diuino, ſed maligno Spiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipſe Satanas transformat ſe in diuerſarum perſonarum ſpecies atque ſimilitudines: Et mentem quam captiuam, in ſomnis deludendo, per deuia quæque deducit,&c.

Et ad hoc prædicantur interdum à quibuſdam exempla publicè de S. Germano,& de quodam alio, qui filiam ſuam ſuper hoc obſeruauit, quaſi omninò hæc ſint impoſſibilia fieri: Et indiſcretè applicantur ad Maleficas & earũ opera, tanquam vt & ſingula earum facta in læſionibus hominũ, iumentorum, terræ frugum, non ſint eis applicanda, eò ꝙ ſicut phantaſticè in tranſuectionibus, ita & circa creaturarum læſiones illudantur.

Quæ quidem opinio, cùm in prima quæſtione tãquam hæretica ſit reprobata: vtpotè contra Diuinam permiſſionem ſuper Diaboli potentiam, quæ ad maiora vt ſic ſe extendere poteſt: militans ſimiliter,& contra ſacræ ſcripturę intentionem,& ad Eccleſiæ ſanctę intollerabile damnum, vbi iam multis annis impunè ex hac peſtifera opinione permanſerunt, ſeculari brachio puniendo facultatem amputando. Vnde & in immenſum ſic creuerunt, vt iam non ſit poſſibile eas eradicare. Ideò diligens lector, ea quæ ibi poſita ſunt in deſtructionem illius opinionis conſiderabit, & ad præſens qualiter transferantur, & quibus modis hoc ſit poſſibile aduertet, cum reſponſionibus ſuper exempla quæ ab eis in medium deducuntur.

Quòd igitur corporaliter poſſint transferri, varijs modis oſtenditur. Et primò ex alijs magorum operationibus. Nam ſi non poſſent transferri, hoc eſſet, vel quia Deus nõ permitteret, aut quòd Diabolus hoc facere non poſſet, eò quòd creaturæ repugnaret. Non primum, quia vbi maiora, vtique & minora Dei permiſſione fieri poſſunt: Sed maiora tam in pueris quàm in hominibus ſæpiſſimè facta ſunt, vt potè iuſtis & in gratia conſtitutis patet.

Probatur ꝙ poſſint Malef. corporaliter transferri. *Campſiones intelligit per mutationes.* Die Mechſeltinder.

Nam vbi quærunt: An campſiones puerorũ opere Dæmonũ fieri poſſint, & an Dęmon localiter poſſit transferre aliquem hominem de loco ad locũ, etiam inuitum. Ad primum reſpondet ꝙ ſic, nam & Gulielmus Pariſiẽſis in vltima

tima parte de vniuerso dicit: Campsiones puerorum fieri possunt, ita q; Deo permittente, Dæmō vicem infantis gerere potest, vel etiam translationē facere: Tales enim pueri semper sunt miseri eiulantes. Et licet quatuor aut quinque matres vix sufficerent ad lactandum, nunquam tamen impinguantur, sed vltra modum ponderosi existunt. Mulieribus tamen propter nimium terrorem, quem cōcipere possent, nec affirmanda sunt nec neganda, instruendæ sunt vt literatorū iudicia quærant. Permittit.n. Deus propter peccata parentū, cū interdū viri impregnātibus vxoribus maledicūt: Vellē, inquiētes, vt Diabolū portares, vel similia. Et similiter impatiētes mulieres sępè similia proferūt: De alijs etiā hominibus, interdū iustis, exēpla plurima reperiuntur.

Nam Vincen. in spec. hist. lib. 26. c. 43. ex recitatione Petri Damiani, refert de puero quinquennij cuiusdam nobilissimi viri, qui puer pro tunc monachus factus, à monasterio nocte illatus est pistrino clauso, vbi manè repertus, & interrogatus, dixit se per quosdam ad magnum conuiuium delatum, & vt comederet iussum: Et pòst per superiora pistrino immissum.

Quid denique de his magis qui vsitato vocabulo à nobis Necromantici nuncupantur, & per aëra sæpè à Dęmonibus ad longinqua terrarum spatia quandoque vehuntur. Qui etiam alijs interdum hoc idem suadentes eos secum super caballum, qui vtique non verus equus, sed Dæmon in tali forma existit, vehunt, & vt loquuntur nec vt signo crucis se muniant, hortantur.

Magi caballo per aëra equitantes.

Et licet duo simus hunc tractatum scribentes, vnus tamen ex nostris sæpissimè tales vidit & reperit. Nam scholaris quidam pro tunc, nunc verò sacerdos Frisyngensis diœcesis adhuc superesse creditur, qui & referre solitus est semel, se corporaliter à Dæmone fuisse per aëra subuectū, & ad remotas partes illatum.

Superest sacerdos alius *Vuerdorff* oppido prope Lantzhutā, qui pro tūc consodalis illius existens, oculis proprijs illam subuectionem vidit: Et qualiter extensis bracchijs in altum clamando, & non eiulando trāslatus fuit. Causa autē vt idem retulit, hæc erat: Nam conuenientibus quadā die multis scholaribus, in potagijs ceruisiæ, oēs in hoc cōsensetant vt ille, qui ceruisiam afferret, nil exponere haberet: & sic

Scholaris ex potagio ceruisia apportantes.

& sic vnus ex socijs dum pro ceruisia apportãda exire volebat, ostiũ aperiẽdo, nebulã densam ante ostium intuitus fuit, vnde territus redijt, & q̃ potũ adferre nollet causam aperiendo, eis insinuauit. Tunc idẽ qui illatus fuerat, indignatus dixit: Et si Diabolus adesset potũ apportabo. Et sic exiẽs, alijs omnibus tũc videntibus, per aëra subuectus fuit.

Dormientes etiam transferuntur.

Verùm quidem, q̃ nõ solùm vigilantibus, sed dormientibus talia accidere possint, fateri necesse est: vt videlicet dormiendo per aëra localiter & corporaliter transferatur.

Qui in somno tecta scandunt.

Patet & de quibusdam, qui super tegulas domorum & ædificia altissima somniando incedunt: nec quicquam eis obstare potest ad eorum transitum, tam in altum, quàm in profundum: Et si proprijs nominibus ab alijs circumstantibus vocantur, statim ad terram quasi collisi ruunt.

Hæc vtiq; opere Dæmonum fieri plures arbitrantur, & non absque ratione. Nam cùm Dæmones sunt in multiplici differentia: Aliqui de inferiori choro Angelorum, qui etiam exiguis pœnis vltra pœnam damni, quam æternaliter patientur, tanquam pro paruis delictis cruciantur: qui etiam neminem possunt lædere, saltem grauiter, sed solùm principaliter ioculationes exercere. Vbi etiam alij Incubi sunt vel Succubi, punientes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos. Non mirum, si etiam his trufis insistunt.

Diaboli ex inferiori choro.

Ioculatores Dæmones.

Potest deduci veritas ex dictis Cassiani. colla. 1. vbi dicit, tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia, non dubiè comprobatur. Nam nonnullos eorũ quos etiam Paganos vulgus appellat, nos verò *Trollen:* & abundant in regno Noruegiæ, aut *Schretel*, ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæq; loca, vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis prætereũtes lædere possunt derisũ tantummodò & illusione contenti, fatigare eos potiùs studeant, quàm nocere. Quosdam verò solummodò innociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint cõtenti illorum tãtummodo corpora, quos suppleuerint, atroci dilatione vexare, sed etiam irruere supereminus transeuntes, atque affligere illos sæuissima cæde festinent. Vult dicere, quod non tantùm obsident, imò etiam horribiliter cruciant, quales illi in Euangelio Matth. 8. describuntur.

Schretel vel Trolen in *Noruegia quasi alias Paganos vocant.*

Et

Ex quibus concludere possumus primum quod non est dicendum Maleficas nō transferri localiter, eò quòd Deus non permittat. Si enim super iustos & innocentes, aut etiā super Magos permittit, quomodo non super illas ex toto se Diabolo deuouentes? Et vt cū timore loquamur: Nónne Diabolus Saluatorem nostrum sustulit, & duxit & statuit hinc inde, vt Euangelium testatur.

Christus à Diabolo in pinnam templi sublatus.

Nec etiam secundum suffragatur aduersarijs quasi Diabolus hoc facere nō possit: cui, vt in supradictis patuit, tanta inest virtus naturalis, omnia corporalia excedens, quòd nulla virtus terrena ei comparari potest. Iuxta illud: Non est potestas super terram, &c. Imò ipsi Lucifero tanta naturalis inest potestas seu virtus, qua maior etiam inter Angelos bonos in cœlo non existit. Sicut enim omnes Angelos in naturalibus excessit: & naturalia per casum non sunt imminuta, sed tantummodò gratuita, ideò adhuc in eo remanent, licet obfuscata & ligata. Vnde glossa ibidem super illud: Non est potestas super terram, &c. Et si omnia superat, meritis tamen sanctorum subiacet.

Luciferi potestas æqualis potestati bonorum Angelorum.

Diabolus meritis subiacet sanctorum.

Nec valet si quis duo obiiceret. Primo, quòd anima hominis posset resistere, & ꝙ textus videtur sentire de vno in singulari, scilicet, Lucifero, cùm in singulari loquatur. Et quia hic fuit, qui Christum in deserto tentauit, & primum hominem seduxit, iam autē religatus sit, & alij Angeli non sint tantæ virtutis, cùm ipse omnes excedat. Ideò alij malos homines trāsferre localiter per aëra nō possunt.

Non valent instantiæ. Primò dicamus de Angelis. Nam minimus Angelus omnem humanā virtutem incomparabiliter excedit. Rationes sumūtur ex pluribus. Primò, quia virtus spiritualis fortior virtute corporali, sicut virtus Angeli, aut etiā animæ superior quā virtus corporalis. Secūdò quò ad animam; Quia cùm omnis forma corporalis est forma indiuidua per materiam, & determinata per hęc, & nunc prout iam anima nostra existit, formę autem immateriales sunt absolutæ & intelligibiles. Vnde etiā potestatem habent absolutam & vniuersaliorem. Ideò anima cōiuncta non potest ita subitò trāsferre corpus suum localiter, nec in altum eleuare. Benè autem faceret, cùm esset separata, Deo permittente: quę omnia à fortiori potest spiritus omninò immaterialis: prout est Angelus tā bonus quā malus.

malus. Sicut etiam Angelus bonus transtulit Abachuc in momento à Iudæa in Chaldæam. Et ex hac ratione etiam concluditur, quòd illi qui de nocte in somnis per alta ędificia vehuntur, non feruntur à proprijs animalibus, nec ex influentijs corporũ cœlestium, sed ab aliqua excellentiori virtute, vt suprà patuit.

Translatio Abachuc.

Tertiò, quòd sicut natura corporalis, nata est moueri immediatè natura spirituali, secundùm locum: tum quia motus localis est primus motuum. 8. Physic. tum quia perfectior est inter omnes motus corporeos, vt ibidem probat Philosophus ea ratione, quia mobile secundùm locum, non est in potentia ad aliquid extrinsecum, inquantum huius, sed solùm ad aliquid extrinsecum.

Vnde etiam non tam à Doctoribus sanctis, quàm & Philosophis concluditur, quòd suprema corpora, supple cœlestia, mouentur à substantijs spiritualibus, & separatis bonis, & secundum naturam & voluntatem. Tum etiam quia videmus quòd anima primò & principaliter mouet corpus motu locali.

Corpora cœlestia mouentur ab intelligentijs.

Ideò dicere oportet, ꝙ ratio corporis humani, nec quãtum ad ipsum corpus, nec quantum ad ipsam animam obstare potest, quin vtrunque moueri possit subitò, Deo permittente, de loco ad locum à spirituali substantia bona secundum voluntatem & naturam, quãdo boni & in gratia constituti transferuntur, aut bona secundum naturam, nõ autem secundũ voluntatem, quando mali transferuntur. Si cui placet videre S. Tho. in 1. part. q. 90. per tres ibidem articulos, aut etiam q. de malo, seu etiam in 2. sent. dist. 7. de potestate Dæmonum super effectus corporales.

Vnguenta ad transferẽdum præparata.

Modus autẽ transferẽdi talis est: Nã vt ex præcedẽtibus patuit, vnguentũ ex mẽbris puerorũ, præcipuè interẽptorum ab eis ante baptismũ, cõficere habẽt ad Dæmonis instructionẽ, sedile aliquod, aut lignũ inũgere, quo facto, statim in aëra ferũtur, & hoc siue de die, siue de nocte, visibiliter, seu etiã, si id volunt, inuisibiliter, secundũ ꝙ Dæmõ & obstaculũ alicuius corporis, alterũ corpus occultare potest, vt in prima parte tractatus, de pręstigiosa apparitione operũ Dæmonũ patuit. Verũ licet Dęmõ per tale vnguentũ vt plurimũ huiusmodi practicat, in finẽ, vt baptismi gratia infantes priuet & saluatione, tamẽ & absque his pluries ef-

ficere

ficere visus est, vbi per animalia, quæ vtique non animalia vera, sed Dæmones sub formis illis existẽtes, ipsas trãsuexerũt: aut etiã aliquo sine exteriori adminiculo, solũmodò Dęmonis virtute visibiliter operante interdũ transferũtur.

Exemplum de Vualdshutẽsi Venefica, quæ visibiliter translata fuit.

Res gesta dę visibili & diurna transuectione: In oppido *Vualdshut* super flumen Rhenum, Cõstantiensis diœcesis, Malefica quædã oppidanis cùm esset plurimùm odiosa, & ad quasdam celebrandas nuptias non fuisset inuitata, cùm tamẽ benè omnes oppidani illis interessent, ipsa indignata, vindicare se æstimãs, Dæmonem aduocat, & suæ tristitiæ causam aperit, vt grandinẽ excitare vellet, & cunctos de chorea dispergere petit: quo annuente, ipsam subleuauit, & per aëra ad montem propè oppidũ, videntibus certis pastoribus transuexit, & vt postmodum fassa fuerat, cùm aqua sibi deesset ad fundendum in foueam, (quem modũ, vt patebit, vbi grandines excitant, obseruant,) ipsa in foueam, quam paruam fecerat, vrinam loco aquę immisit, & cum digito, more suo, astante Dæmone mouit, & Dęmon subitò illum humorem sursum eleuans grandinem vehementem in lapidibus super chorizantes tantummodò & oppidanos immisit. Vndè ipsis dispersis, & de causa illius mutuò conferentibus, Malefica oppidum posteà ingreditur, vnde suspicio magis aggrauatur. At verò, cum pastores ea quæ viderant recitassent, suspicio vehemens in violentam creuit. Vnde capta, & fassa, quòd ea de causa, nimitum quia inuitata non fuerat, talia perpetrasset; ob multa etiam alia maleficia ab ea perpetrata, incinerata fuit.

Et quia publica fama de huiusmodi trãsuectionib. etiã apud vulgares continuè volat, non expedit plura ad hoc probandum de his hîc inserere. Tantummodò hæc sufficiãt aduersus illos, qui huiusmodi corporales transuectiones aut omninò negant, aut ꝙ solummodò imaginariè & phantasticè fiant, affirmare conantur. Qui vtique in suo errore si relinquerentur, parum esset, imò nec aduertendũ, dummodò in fidei contumeliam ipsorum error non vergeret. Attento autem, quòd illo errore non contenti, etiam alios inserere & publicare in Maleficarum augmentationem, & fidei detrimentũ non verentur: dum asserunt quòd omnia maleficia, quæ eis iustè, tanquam instrumentis Dęmonum, verè & realiter imputantur, eis tantummodò imagina

imaginariè & illusoriè, tanquam innoxijs esse imputanda, sicuti & ipsa transuectio phantastica. Vnde & pluries impunè in magnam creatoris contumeliam, & grauissimum iam ipsorum argumentum remanserunt.

Trãsformatio in deterius.

Nec argumenta etiam à principio adducta eis suffragari possunt. Nam primum cùm allegant capitulũ Episcopi, 26.q.5. Vbi asseritur, ꝙ tantùm phantasticè & imaginariè transferantur, quis tam insipiens, qui velit concludere, ꝙ non possint etiam corporaliter transferre. Sicut enim ex fine illius capituli, vbi ponitur, ꝙ qui credit posse hominem in melius vel in deterius transmutari, aut in aliam speciem transformari, infideli & pagano deterior sit cẽsendus; quis possit cõcludere quòd nõ possint homines in bestias præstigiosa illusione transformari, aut etiam de sanitate in infirmitates tanquam meliori in deterius transmutari. Iam talis, qui sic in còrtice verborum canonis laboraret, vtique contra mentem omnium Doctorum Sanctorum, imò & contra Scripturæ Sacræ processum sentiret.

Ex quibus multipliciter oppositum apparet, vt ex supradictis in plerisque locis circa primam partem tractatus deductum est Oportet ergo ad nucleum verborum attendere. Iuxta quod in prima quæstione primæ partis tractatus tactum est hoc circa solutionem secundi erroris inter tres, qui ibi reprobantur: quòd quatuor iniunguntur prædicatoribus populo ad prædicandum, transferuntur enim & corporaliter, & phantasticè. Iuxta quòd ex earum proprijs confessionibus patet, non tam illarum, quæ incineratæ fuerunt, quàm etiam aliarum, quæ ad fidem & pœnitentiam redierunt.

Vtroque modo & illusoriè & verè trãsferuntur.

Inter quas & illa in oppido Brisiaco interrogata à nobis, an ne phãtasticè & illusoriè aut corporaliter possent trãsferri; respondit quòd vtroque modo, Si enim casu aliquo nollent corporaliter transferri, scire tamen vellent omnia quæ in concione illa ab earum consodalibus agerentur, tunc talis ab eis seruaretur modus, vt illa in nomine omnium Diabolorum ad latus sinistrum se reponeret ad cubitum; ex tunc quasi vapor quidam glaucus ex eius ore procederet. Vnde singula quę ibi agerentur perlucidè considerarent, si verò corporaliter transferri vellent, modum supradictum seruare necesse esset.

Pro

Præterea in casu,quo Canon ille nudè absque omni declaratione intelligendus esset,quis tam stolidus, vt propter ea omnia eorum maleficia & nocumenta esse phantastica & imaginaria affirmaret, cùm ad sensum omnibus appareat contrarium? Eo præcipuè,quod plures sint superstitionum species: vt pote quatuordecim: Inter quas Maleficarum species, supremum in maleficijs & nocumentis continet gradum: & species Pithonum, ad quā reduci possunt, qui phantasticè vehuntur minimum gradum.

Demum nec exempla ex Legenda Sancti Germani, aut aliorum quorumcunque eis suffragantur. Vtique quia possibile erat Dæmonibus, vt seipso ad latera, viri dormientis, tempore intermedio, quo scrutinium de vxoribus fiebat, applicarent, quasi viris condormirent: quod tamen factum fuisse propter honorem Sancti non asseritur: casus tamen ponitur, vt non credatur esse impossibile: oppositum illius quod in Legenda ponitur. *Legenda S. Germani.*

A simili responderi potest ad quascunque alias obiectiones, quia sicut inueniuntur, quòd quædam tantummodò imaginariè, ita etiam reperiuntur in scriptis Doctorum, plures fuisse corporaliter trāslatas. Si cuī placet, Thomam Brabantinum in libro suo de Apibus inspicere, mira inueniet, tam de imaginaria, quàm etiam corporali hominum trāsuectione. *Tho. Brabantini Apiariū.*

Sequitur de modo, quo se Incubis Dæmonibus subiiciunt.

Cap. IIII.



Sed quantum ad modum, quo Maleficæ Dęmonibus Incubis se subiiciūt, sex sunt videnda. Aliqua ex parte, Dæmonis & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento sit illud formatum. Secundò ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertiò, ex parte temporis & loci, an potius vno quàm altero tempore se exerceat. Quartò, an visibiliter se agitet ex parte mulieris, & an tātūmodò illæ, quæ ex huiusmodi spurcitijs procreantur à Dęmonibus frequētētur. Quintò, an illæ quæ ab obstetricibus

tempore partus Dæmonib. inferatur. Sextò, an remissior vel intentior sit in talibus ipsa Venerea delectatio: & primò super assumpti corporis materia & qualitate.

Ex quo elemẽto Incubi formentur.

Dicẽdum quòd aëreum corpus assumit, & quod aliquo modo est terrestre, in quantum habet terræ proprietatem per condensationẽ, q̃ sic declaratur. Nã quia aër in se non est figurabilis, nisi secundũ figurationẽ corporis alterius in quo includitur: vnde etiã minimè suis terminis terminatur, sed tantũmodò alienis, & vna pars aëris alteri continuatur. Ideò simpliciter, vt sic nõ põt corp⁹ aëreũ assumere.

Nitentes Dæmones vulnerare.

Attento autem, quòd aër est maximè transmutabilis & vertibilis in quodcunque: cuius signum est, quòd quidam nitentes corpus à Dæmone assumptum scindere gladio, vel perfodere, id efficere non valuerũt: quia partes aëris diuisi statim continuantur de nouo: Ex quo patet, quòd in se aër benè est competens materia, sed quia non potest figurari, nisi aliquid aliud terrestre sibi adiungatur, ideò oportet q̃ aër ille sit aliquo modo inspissatus, & ad proprietatem terræ accedens, seruata tamen aëris veritate. Et hanc condensationem facere possunt Dæmones & animæ separatæ per vapores grossos ex terra eleuatos, & per eorum motum localem eos congregando & figurando, in quibus manent tanquam motores tantùm, & non vt infamatores, vitã illi corpori formaliter influentes, quia sic fluit ab anima in corpus coniunctum. Sunt autem in suis sic assumptis & figuratis corporibus, sicut nauta in naui, quem ventus mouit.

Anima est vt nauta in naui.

Vnde quando quæritur, quale sit corpus? Quantum ad materiam à Dæmone assumptum. Dicendum, quòd de eo aliud est loqui quantum ad principium assumptionis, & aliud quantum ad terminum. Quia quò ad principium, sic est aër, quantum ad terminũ, est aër inspissatus, ad proprietatẽ terræ accedẽs. Hæc aũt omnia possunt Dæmones, Deo permittente, ex natura, cùm natura spiritualis sit superior natura corporali. Vnde & necesse habet sibi obedire, quò ad motum localẽ, non autem quò ad formarum naturaliũ, tam accidentalium quam & substantialium susceptionem, nisi in aliquibus paruis creaturis: & hoc adminiculo alicuius alterius agentis, vt suprà tactum est. Per motum autem localem, nulla forma ponitur in re mota: vnde, sic ad nutum mouere possunt cum alijs circunstantijs.

Ex qui-

Ex quibus tamen si quis incidentaliter quæreret, quid sentiendum vbi Angelus bonus vel malus aliqua opera vitæ exerceret per corpora vera naturalia,& non aërea, sicut in asina Balaam, per quam Angelus loquebatur & vbi Dæmones in obsessis corporibus agitantur. Dicendum, quòd illa corpora nõ dicuntur esse assumpta, licet tamen occupata. Inspiciantur dicta Doctoris in 2. distinctio 8. An Angeli corpora assumant. Sed maneamus in proposit. *De corporibus Angelorum assumptis naturaliter.*

Dæmones in assumptis corporibus, cum Maleficis loquuntur, vident, audiunt, comedunt & generant, quomodo hæc sunt intelligenda: & hæc est secunda pars huius primę difficultatis.

Dicendum ad primum, quòd ad veram locutionem tria requiruntur, scilicet pulmo cum retractione aëris, quæ non solùm propter vocem, sed propter refrigerium est cordis, vnde & muti habent attractionem necessariam. *Ad vocẽ quæ requirantur.*

Secundò requiritur, quòd formetur ex percussione corporis in aëre, cùm quis ligno percutit in aëre, vel cãpana sonum facit magnum vel paruum: quia materia in se sonorabilis, cùm percutitur cum sonabili instrumento, redditur sonus secundùm quantitatem corporis & recipitur in aëre & multiplicatur vsque ad aures audiẽtis, qui si est remotè post spatium, vt videtur præuenire habet.

Tertiò requiritur vox: & dici potest, quod sonus in corporibus inanimatis, dicitur vox in animatis corporibus: & ibi est lingua, quæ aërem respiratũ & iterum emissum percutit in instrumento & vase fuso à Deo & viuo naturaliter, quod nõ est cãpana: Ideò qa ibi sonus, hic vox dicitur. Et hoc tertiũ põt exẽplificari per secũdũ, vt patet, & hæc ideò posui, vt prædicatores habeant modũ tradẽdi populo.

Quartò requiritur, vt ille qui vocem format, cõceptum mentis vult alteri per vocem exprimere, vt ipse intelligat, ideò illã vocẽ organizat, id est, distinguit successiuę in ore per linguam dentes percutiendo, & per labia claudendo & aperiendo, percussum aërem in ore ad aërem extrinsecum emittendo, vt sic multiplicando successiuè vsque ad aures audientis, qui tunc intelligit conceptum mentis.

Ad propositum. Dæmones carent pulmone & lingua, quã tamẽ artificiatã ostendere possunt, iuxta corporis conditionem, sicut & dentes & labia: vnde non verè & propriè *Quomodo Dæmones loqui possint.*

loqui possunt. Sed quia intelligunt, & intellectum mentis vbi exprimere volunt, tunc non per voces, sed per sonos, qui habent quandam similitudinem vocum, aërem non respiratum, & attractum, vt in hominibus, sed inclusum in corpore assumpto percutiunt, & ad aërem extrinsecum articulatim emittũt vsque ad aures audiẽtis. Et quod absque aëre attracto & non respirato possit fieri vocis similitudo, patet per cetera animalia non respirantia, quæ dicuntur vocare, certa alia instrumenta, vt dicit Philos. in 2. de Anima. Halec enim dum capitur, extra aquam subitò vocem emittit, & moritur.

Halec. Experientia contrarium perhibet.

Possunt hæc applicari ad ea quæ sequuntur vsque ad vim generatiuam, exclusiuè tamen ad bonos Angelos: Si quis velit vlterius speculari de locutione Dæmonum in obsessis corporibus: Ibi enim vtuntur corporalibus instrumentis veri corporis obsessi: quia illis illabuntur sic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis, & non infra terminos essentiæ, neque corporis, neque animæ. Da differentiam inter substantiam, & quantitatem, seu accidens: sed de his nihil ad propositum. Si cui autem placet, inspiciat Sanctum Tho. in 2. senten. dist. 8. art. 5.

Dæmones in obsessis quomodo loquantur.

Consequenter autem qualiter vident & audiunt: dicendum: quòd quia duplex est visio, Spiritualis & Corporalis. Et prima in infinitum excedit alterã, tũ quia penetrat, tum q̃a per distãtiã nõ impeditur, iuxta luminis facultatẽ quod sibi deseruit. Ideò dicẽdũ ꝙ nullo modo videt Angelus, siue bon⁹, siue malus ꝑ oculos corporis asſũpti, nec aliq̃d corporale sibi deseruit, sicut tñ in locutione deseruit sibi aër, & percussio aëris ad sonũ procurãdũ, & vlterius ad multiplicãdũ vsq; ad aures audiẽtis: Vñ oculi eorũ sunt oculi depicti. Libenter autem sub his similitudinibus hominibus se offerunt, vt eis eorum proprietates, quas naturaliter habent, & loqui spiritualiter per huiusmodi opera manifestent.

Quomodo Angeli & Dæmones videant.

Angelorum oculi, sunt oculi picti.

Ideò enim & Patribus sancti Angeli sæpè apparuerunt ex Dei ordinatione, & eius permissione. Malis hominibus sese manifestant, vt homines eorum proprietates cognoscentes, illis se associent, hîc in culpis & alibi in pœnis.

Cur Angeli impiis appareant.

Vnde Dionysius Cœlestis Hierarchiæ in fine dicit: Ex omnibus partib⁹ humani corporis docet Angelus suas proprietates cõsiderare; cõcludẽdo, quòd corporalis visio, cum

sit

sit operatio corporis virtutis per organum corporale, quibus Dæmones in se carent, ideò in assumptis corporibus, sicut similitudines membrorum habent, ita & similitudines operationum.

Et similiter dicere possumus de eius auditu, qui multùm nobilior corporali, eò quòd conceptum mentis & animæ locutionem subtilius cognoscere potest quàm homo, audiendo conceptum mẽtis per verba corporalia expressum. Vide Sanctum Thomam in 2. senten. distinctione 8. Si enim in vultu hominis legitur secreta eius voluntas, & ex motu cordis & qualitate pulsus, à Medicis passiones animæ cognoscuntur, à fortiori per Dæmones. *Auditus Angelorum.*

Sed quò ad comestionem dicamus, quod completa ratio comestionis quatuor debet. Diuisionem cibi in ore; & traiectionẽ in corpus, virtus corporis potentis digerere: & quartũ, conuertere necessarium nutrimentum, & superfluũ eiicere. Angeli, quicunque prima duo in assumptis corporibus comedendo faciunt, tertium & quartum nõ possunt, sed loco virtutis digestiuę & eiectiuæ, adest eis virtus alia, quæ cibis dissoluitur subitò in præiacentem materiam. In Christo etiam fuit vera comestio in omnibus, quia habuit virtutem nutritiuam & conuersiuam, non autem conuertendo in suum corpus: quia illæ virtutes fuerunt glorificatæ, sicut & corpus: vnde etiam resoluebatur cibus in corpore subitò, sicut qui aquam in ignem proiiceret. *Comestio Angelorum qualis.* *Christus quomodo comederit.*

Quomodo modernis temporibus Maleficæ actus carnales cum Incubis Dæmonibus exercent, & qualiter ex his multiplicantur.

SED quò ad actus carnales de quibus principaliter intenditur, quos etiam cum Maleficis tanquam Incubi, in asumptis corporibus exercent, nulla subest difficultas ex præmissis, nisi fortasis quis dubitaret, An præsentes Maleficæ huiusmodi spurcitijs intenderent & an originem Maleficæ ex his spurcitijs sumpserunt.

Ad has duas dubitationes respõdendo: dicamus ad primam quicquid de præcedentibus Maleficis ante annos incarnationis Dominicæ, mille & quadringentos, vel circiter actum sit. An videlicet his spurcitijs inseruiebant sicut ab illo tẽpore modernæ Maleficæ hoc ignoratur, eo ꝙ *Vetus familia Maleficarum.*

nusquam hoc, quod experientia iam edocuit, historia dis-seruit. Maleficos enim semper fuisse, & ex eorum prauis operibus plurima nocumenta hominibus, iumentis, & terræ frugibus euenisse, sicut & Incubos & Succubos Dęmones, nemo qui historias peragrat dubitare potest, cùm traditiones Canonum & Sacrorũ Doctorum plurima à multis centenis annorum de ipsis in posterum reliquerunt & tradiderunt. Licet in hoc sit differentia, quòd Incubi Dæmones in retroactis temporibus infesti fuerunt mulierculis contra ipsarum voluntatem, prout Nider in suo Formicario, & in libro de vniuersali bono, siue de Apibus Thomas Brabantinus plurima recitat.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Huic autem positioni, quæ asseritur, præsentes Maleficas huiusmodi spurcitijs Diabolicis esse infectas, non nostra sententia intantum adhæret, quantum ipsarum Maleficarum experta testimonia, quæ cuncta illa reddiderunt credibilia, non iam, vt hactenus, inuitis animis, sed sponte pro voluntate fœtidissima miserabili seruituti se subiicietes. Quotquot enim à nobis seculari brachio ad puniẽdum relictæ fuerunt in varijs Diœcesibus, præcipuè in Constãtiensi, & in oppido Rauenspurg, multis annis his inhæsẽrũt spurcitijs certis sub vigesimo, alijs sub duodecimo, aut sub trigesimo anno, & semper cum fidei abnegatione, in toto vel in parte: testes sunt ibidem omnes incolæ. Deptis enim secretè pœnitentibus, & ad fidem reuersis, nõ minus quàm quadraginta & octo in quinque annis igni traditæ fuerunt: nec tamen illis accõmodata fides, quantum sponte reuersis ad pœnitentiam, credulitas adhibita fuit: omnibus in hoc concordãtibus, ꝙ huiusmodi spurcitijs in augmentum huius perfidiæ habent insistere. De quibus etiam sigillatim in secunda parte operis, vbi eorum particularia opera describentur, tractabitur, obmittendo ea, quæ & socius noster, inquisitor Cumanus in comitatu Burbiæ peregit, qui & in spatio vnius anni, qui fuit Millesimus quadringentesimus octuagesimus quintus, quadraginta & vnã maleficam comburi fecit: Et omnibus publicè asserẽtibus, vt dictum est, illis spurcitijs Diabolicis inhæsisse. Constãt ergo omnia, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus.

48. Maleficæ combustæ.

In confirmationem perfidiæ concũbunt Maleficæ cum Dæmonibus.

41. Maleficæ combustæ.

An Malefici ex Incubis & Succubis sint.

Quo ad secundũ, vbi difficultatur, an ipsi Malefici ex his spur-

spurcitijs originem sumpserunt. Dicamus secundùm Augustinum, hoc vtique verum esse, omnes superstitiosas artes ex pestifera societate hominum & Dæmonum originem sumpsisse. Sic enim dicit lib. I. de doctr. Christ. & habetur. 26. q. 2. illud ꝙ est. Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & Dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ. Illo attento, manifestum est, ꝙ sicut diuersę sunt species superstitionis, seu magicæ artis, ita & diuersæ sunt eorum societates: & sicut species Maleficorum inter quatuordecim illius artis species pessima existit, quia non per pactum tacitum, sed expressum, vltra hoc, ꝙ cultum latriæ per fidei abnegationem ipsis Dæmonibus habent exhibere: Ideò & pessimam cùm ipsis conuersando retinent societatē: iuxta mulierum, quæ semper vanis delectantur, conditiones. Attento insuper iuxta Doct. S. Thò. in 2. sent. dist. 4. art. 4. in solulione vnius argumenti, vbi quærit. *Vnde noxiæ artes.*

An geniti ex huiusmodi Dæmonibus modis peractis, sint maioris virtutis quàm alij homines? Respondet hoc verum esse, non solùm ex textu scripturæ, Gene. 6. Isti sunt potentes à seculo, &c. Sed etiam ea ratione, ꝙ Dæmones possunt scire virtutem seminis decisi. Primò, ex dispositione eius à quo decisum est. Secundò, mulierem proportionatam ad seminis illius susceptionem. *Geniti ex Dæmonibus sunt potentes.*

Tertiò, constellationem iuuantem ad effectū corporalem. Et quartum addere possumus, etiam ex suis verbis. s. ipsius geniti complexionē optimam, ad effectus illi proportionatos. Ex quibus omnibus sic concurrentibus concluditur, ꝙ tales sic geniti, sunt fortes & magni corpore.

Ideò ad propositum, cùm quæritur: An Malefici ex his spurcitijs originē sumpserint, dicamus. Originem sumpserūt vtique ex pestifera mutua societate, vt ex primo notabili patuit. Multiplicationē verò nō sumpsisse ex illis spurcitijs, nemo negare potest ex secūdo notabili, cùm non delectationis, sed corruptionis causa illius Dęmones intēdūt. Erit ergò talis ordo, ꝙ Succubus Dęmō si ab homine scelerato semē decidat, qui est proprius illi homini deputat⁹, & noluerit se Incubū facere ad Maleficā, tradit illud semen Dęmoni mulieri seu Maleficę deputat⁹: & ille sub certa cō- *Multiplicatio ex Incubo natorum.*

 stellatio-

ſtellatione ſibi deſeruiente, vt talis genitus vel genita fortis viribus ad peragenda maleficia perſiſtit, ſic Incubum Maleficæ faciet.

Nec obſtat quòd illi, de quibus textus loquitur, non fuerunt Malefici, ſed tantummodò gigantes, & viri famoſi & potentes, quia, vt ſuperius dictum eſt, maleficia non fuerūt perpetrata tempore legis naturæ, & hoc propter recentem memoriam creationis mundi. Vnde Idolatria locum habere non potuit. Iam autem malitia hominum excreſcente, Diabolus maiorem ad ſeminandum hoc genus perfidiæ reperit opportunitatem. Sed neque illi termini in bonum virtutis intelligi poſſunt, vbi illi aſſeruntur, fuiſſe viri famoſi dicebantur.

Non fuerunt Malefica ante Noam.

An ſemper cum deciſione ſeminis Incubus Dæmon Maleficam aggreditur.

AD illud etiam vbi quæritur. An ſemper cum infuſione ſeminis, &c. Reſpondetur cùm mille nocendi habeat modos & artes, vt potè quia principio ruinæ ſuæ conatur Eccleſiæ vnitatem reſcindere, & humanum genus omnibus modis auertere. 16. q. ſecunda. Ideò de iſtis regula infallibilis non poteſt dari, ſed probabilis diſtinctio: videlicet, ꝙ aut Malefica annoſa eſt, & ſterilis; aut non. Si ſic tunc vtiq; abſque ſeminis deciſione, cùm ad nihilū valeret, & Dæmō in ſuis operibus etiam quātum poteſt ſuperfluitatem ſubterfugit, ſicut & natura Maleficam aggreditur. Vel etiam ſi ſterilis non ſit, tamen delectationis cauſa, ex parte Maleficæ cauſandæ ipſam aggreditur. Si verò ad impregnationem diſpoſita, tunc ſi commodè ſemen à viro deciſum habere poteſt, cum illo ipſam aggredi ob infectionem prolis non differt.

Verùm ſi quis quæreret: An ſemen emiſſum per nocturnam pollutionē, ita colligere poſſit, ſicut deciſum per actū carnalem. Ad hoc probabilis poteſt dari ratio, quòd non: licèt alijs videri poteſt oppoſitum. Nam attento ꝙ Dæmones, vt præmiſſum eſt virtutem ſeminis generatiuam attendunt, & talis vis in ſemine per actum carnalem amplius effunditur & conſeruatur, ſcinditur ſemen per pollutionem nocturnam, emiſſam tantummodò ex ſuperfluo humore & non

Differt ſemen emiſſum & ſemen deciſum.

& non cum tanta vi generatiua discinditur. Ideò cum eo se minus exercere ad generationem prolis creditur, nisi fortassis vim illam adesse semini intelligeret.

Sed & hoc omninò negare non possumus, quòd Malefica maritata, & per maritum impregnata, etiam per commixtionem alterius seminis Incubus Dæmon conceptum inficere potest.

Dæmones fœtum in vtero inficiunt.

An potiùs vno tempore quàm altero Incubus se exerceat: & similiter de loco.

AD illud, an obseruet tempora & loca. Dicēdum q̄ vltra obseruantiam temporum, quò ad constellationes quas obseruat, quādo ad prolis infectionem operatur. Obseruat etiam certa tempora, quādo non infectionis, sed venereæ voluptatis causa, ex parte Maleficæ exercēdę agitatur: & sunt sacratiora totius anni tēpora: vt natalis Christi, Paschatis, & Pētecostes solēnitatib⁹ & alijs festiuis diebus.

Et hoc faciunt triplici ex causa. Primò, vt sic Malefici nō solùm perfidi per apostasiam à fide, verùm etiam Sacrilegi vitium incurrant, in quibus ipsi Dæmones vt ipse creator amplius offendatur, & grauius in proprijs animabus Maleficæ condemnentur.

Cur Satan ad execranda sua maleficia sacratos festos dies eligat.

Secunda causa, q̄ cùm Deus sic grauius offenditur, eis maiorem potestatem sæuiendi in homines & puniendi illos, siue in rebus, siue in corporibus, etiam innoxios relinquat. Quòd enim dicitur: Filius non portabit iniquitatem patris, &c. intelligitur quò ad æternam punitionem, temporali autem sæpissimè innoxij propter aliorum facinora afflictione puniūtur. Vnde & alibi Deus clamat: Ego Deus fortis & zelotes, visitans peccata parentum in tertiam & quartam generationem. Talis punitio patuit in filijs Sodomitarum submersis, propter parentum scelera.

Quomodo filius portet iniquitatem patris.

Tertia causa, vt maiori opportunitate plures ruere faciant, præsertim iuuenculas, quæ festiuis diebus otio & curiositatibus dum amplius insistunt, eò faciliùs à Maleficis vetulis seducātur: Prout in terra natiuitatis vnius ex his inquisitoribus, (cùm duo simus hoc opus colligētes) cōtigit.

Festiui dies ad otiosam curiositatem conducunt.

Nam iuuencula quædam & virgo deuota sollicitata festiua die ab vna vetula, vt secum per gradus ad cameram

ascenderet, eò quod certi iuuenes pulcherrimi ibidem essent inclusi:& dum illa annueret,ascendentibus simul, vetula præcedente,iniunxit iuuenculæ, ne se signo crucis muniret. Et licèt illa annuisset, occultè tamen signo illo muniuit:qua ex re contigit,vt dum ascendissent & virgo neminem conspexisset,eò quod Dæmones ibidem existentes suam præsentiam in assumptis corporibus illi virgini nequibant ostendere. Vetula maledicendo virgini dixit:Vadas in nomine omnium diabolorum,cur te signasti? Hæc ex cōfessione puta illius virginis collegi.

Potest & addi quarta causa,vt sic facilius homines seducant,qui dum sic considerant, quod talia à Deo sacratioribus temporibus fieri permittuntur,non æstiment illa tam grauia esse sicut si illis temporibus nequirent facere.

De loco exercitij Incubi.

De loco verò,an plus in locis certis se exerceant,dicendum, quod ex verbis factisque Maleficarum constat, quod spurcitias illas omninò in locis sacris exercere nō possunt.Qua in re perpenditur efficacia Angelicæ custodiæ,ob reuerentiam illius loci.Et quod amplius est,asserunt, se nunquam habere pacem, nisi tempore diuinorum, cùm præsentes fuerint in Ecclesia:& ideò citiùs & tardiùs ingrediuntur & egrediuntur.Licèt alia pessima certa cæremonialia habent ad instructionem Dæmonum obseruare, scilicet tempore eleuationis in terram spuere; seu cogitationes nephādissimas per verba,aut sine verbis proponere: vt vtinam esses in tali,vel tali loco,prout iam in secunda parte tangetur.

Malefica tardiùs egrediūtur templo.

An visibiliter,sicut ex parte Maleficæ,ita etiam quò ad circunstantes se mutuò agitant Incubi & Succubi.

AD illud,an visibiliter vel inuisibiliter huiusmodi spurcitias agant mutuò: dicendum quantum experientia nos edocuit,quòd licet semper visibiliter ex parte Maleficæ Dæmon Incubus operetur, ita quod non est necessariū inuisibiliter propter fœderatū pactū expressum ei appropinquare. Tametsi quò ad circunstantes,sæpius ipsæ Maleficæ supinæ iacentes in agris seu syluis visæ sunt, & denudatæ supra vmbilicum, & iuxta dispositionem illius spurcitiæ coaptatis membris,tibijs &cruribus se agitantes. Dæmonibus Incubis inuisibiliter ibidem quò ad circūstātes cooperantibus:

perantibus:licet in fine actus, vapor nigerrimus in longitudine hominis sursum à Malefica in aëre eleuabitur, sed hoc rarissimè. Et qua de causa nouit ille artifex, vt iuuencularum circunstantiam, vel aliorum hominum mentes valeat aut allicere, aut immutare. De quibus gestis & qualiter in plerisque locis, tam in oppido *Rauensburg*, quàm etiam in dominio Nobilium de *Rappolstein*, & certis alijs terris talia sunt peracta, in secunda parte patebit.

Sed & hoc contigisse certum est, quod maritis visibiliter interdum cernentibus Incubos Dæmones, quos tamẽ non Dæmones, sed viros putabant, cum eorum vxoribus talia peragere dum arma arriperent, & transfodere volebant, subitò Dæmon disparuit, se inuisibilem faciendo: Vnde & mulieribus manus & brachia obiicientibus, licet interdum læsi fuissent, ipsos tamen viros obiurgantes, an ne oculos haberent, aut si à Dæmonibus obsessi forent, deridebant. *Visibiles Incubi.*

Quòd non solùm Dæmones Incubi mulieres ex eorum spurcitijs procreatas, aut eis obstetricibus oblatas infestant, sed quascunque indifferenter cum maiori vel minori venerea delectatione.

Finaliter verò concludendo, dici potest ipsos Dęmones Incubos, nõ tãtùm mulieribus ex eorũ spurcitijs progenitis, aut eis ab obstetricibus oblatis fore infestos, sed toto conatu in quascunque sanctiores virgines illius terræ, aut oppidi, per ipsas Maleficas seductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia, rerũ magistra, edocuit: vbi in oppido *Rauensburg* certæ combustæ ante finalem sententiam huic simile, asseruerunt, quod eis ab earum magistris iniũctum fuisset, omni conatu debere in subuersionem sanctarum virginum & viduarum laborare.

Et de venerea delectatione, an maior sit vel minor cum Incubis Dæmonibus in corpore assumptis, quàm cæteris paribus cùm viris in corpore vero: dicendum. Videtur, quod licet naturalis ordo hoc minus excuset quin maior sit, vbi simile suo simili alludit, tamen ille artifex vbi debita actiua debitis passiuis, licet non in natura, tamen sub qualitatibus in calore vel temperamento aliquo cõiungit vtiq; non minorem excitare videtur concupiscẽtiam, sed de his in *An maior ex coitu Dæmonis quàm viri Malefica sit voluptas.*

in sequentibus latius quò ad conditionem sexus fœminei declarabitur.

De modo generali, quo per Sacramenta Ecclesiæ sua maleficia Maleficæ exercent. Et de modo quo vim generatiuam impedire solent, seu etiam alios defectus super quascunque creaturas, demptis corporibus cœlestibus.

CAP. V.



NVnc autem, qualiter alias creaturas in vtroque sexu & terræ fruges inficiant, plures sunt super modos agendi aduertenda. Et primò qualiter homines, deindè qualiter bestias. Tertiò, qualiter terræ fruges. Ex parte hominis, primò qualiter vim generatiuam, seu etiam actum Venereum, ne mulier concipere, aut vir actum exercere valeat, maleficijs impediunt. Secundò, qualiter actus ille impeditur respectu vnius mulieris interdum & non alterius. Tertiò, qualiter membra virilia auferuntur, quasi omninò sint à corporibus euulsa. Quartò, quomodo, si aliquid præmissorum contingeret potentia Dæmonis inferente per se: non per Maleficam posset discerni. Quintò, quomodo Maleficæ, homines vtriusque sexus in bestias præstigiosa arte transmutant. Sextò, quomodo obstetrices Maleficæ conceptus in vtero matris diuersis modis interimunt, & vbi hoc non faciunt Dæmonibus infantes offerunt. Et ne hæc quasi incredibilia putarentur, ideò in prima parte operis per quæstiones & argumentorum solutiones sunt decisa, ad quas, si opus sit, dubius lector pro inuestiganda veritate recurrere potest.

Ad præsens tantummodò acta & gesta per nos reperta, siue etiam ab alijs conscripta in detestationem tanti criminis sunt deducenda ad priores quæstiones, si fortassis alicui difficiles ad intelligendum forent. Ex his quæ in hac secunda parte traduntur fidem capiat, & ab errore resiliat, quo nullam Maleficam esse, aut nullum maleficium posse fieri in mundo æstimauit.

Vnde primò notādum, q̄ cùm sex modis lædere possunt absq; modis, quibus alias creaturas lædūt. Et vnus sit, quo

amorem

amorem malum ingerũt viro alicui ad mulierem, vel mulieri ad virum. Alius est, quo odium vel inuidiam, in aliquo seminare procurant. Tertius in his, qui maleficiati dicuntur ne vi generatiua vti valeant ad fœminam: vel viceuersa fœmellæ ad virum: vel etiam alijs modis aborsum procurando, vt suprà tactum est. Quartus, cum in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus, cùm vita priuant. Sextus, cum vsum rationis auferunt.

Et fateri cum hoc oportet, quòd in omni genere rerum demptis corporibus cœlestibus, veros defectus & veras infirmitates ex virtute naturali inferre possunt, & hoc ex potenti virtute naturali & spirituali, qua corporali quacunq; eminent virtute. Nulla etiam infirmitas cum altera concordat, seu etiam defectus naturalis, vbi infirmitas desit: ideò diuersis modis vtique ad diuersas infirmitates & defectus procedunt. De quibus aliqua, quantum necessitas postulat, in medium producamus.

Prius tamen, ne animus lectoris maneat suspensus, cur supra corpora cœlestia aliquam immutationem facere nõ possint, dicemus triplicem esse causam. Prima, quia super eas, etiam quò ad locum pœnalem, existunt: qui locus est aër caliginosus: & hoc propter ipsorum officium eis deputatus. Vide suprà in prima parte tractatus in quæstio.2. vbi dicitur de Incubis & Succubis Dæmonibus. *Cur corpora cœlestia immutari non possint.*

Secunda causa, quia corpora cœlestia mouentur à bonis Angelis. Vide in plerisq; locis de motoribus orbium, præcipuè S.Tho. in prima parte, q.90. In quo concordant Philosophi cum Theologis.

Tertia causa, propter vniuersale regimen & commune bonum vniuersi, cui detraheretur in generali si malis permitteretur spiritibus in illa corpora cœlestia aliquas immutationes causare. Vnde & illæ immutationes miraculosè factæ in veteri aut in nouo Testamento, à Deo per eorum motores seu Angelos bonos factæ sunt, vt in statione Solis sub Iosue, retrogradatione sub Ezechia, obscuratione innaturali in passione Christi. In omnibus autẽ ex post elementis & elementatis sua Maleficia Deo permittente, & per se absque Maleficis & cum Maleficis exercere possunt, & de facto exercere non cessant, vt patebit. *Miraculosæ immutationes.*

Secundo notandũ, quod in omnibus modis maleficiãdi,

vt plu

Abusus sacramentorum ad maleficia.

vt plurimùm semper Maleficas informant, vt instrumenta suæ maleficiæ per Sacramenta seu sacramentalia Ecclesiæ, vel per quæcunque diuina seu Deo consecrata efficiant: Vt quando imaginem ceream sub palla altaris ad tempus ponunt, vel per Chrisma sacrum filium trahunt, vel ex quibuscunque rebus consecratis & hoc quidē triplici ratione.

Abusus festorum sacrorum ad maleficia.

Sicut etiam quòd sanctioribus anni temporibus, & præcipuè circa aduentum domini, & festa natalia sua maleficia exercere solent. Primo, vt non solùm homines per talia perfidi fiant, sed etiam sacrilegi, diuina quantum in eis est contaminando, & vt sic plus Deum creatorem suum offendant intimius, animas proprias condemnent, & plures in peccata ruere faciant.

Secūdò, vt Deus sic grauiter per homines offensus, Dæmoni maiorem potestatē in homines sæuiendi relinquat. Sic etiam Gregorius dicit, quòd malis interdum iuxta eorum desideria & petitiones concedit iratus, quæ alijs denegat propitius. Tertiò, vt sic sub specie boni apparentis plures simplices facilius decipiat quando peractis diuinis rebus putant aliquid numinis à Deo obtinuisse, vbi solùm peccata maiora sunt commissa.

Potest & addi quarta ratio super sacratiora tempora & principium anni. Nam quia festa plus franguntur peccatis mortalibus quam mœchanicis operibus, iuxta August. in lib. de decem cordis. Superstitio autem & maleficia de maximis seruilibus operibus Dæmonis est, contra diuinam reuerentiam. Ideò, vt dictum est, homines profundiùs cadere facit, & creator amplius offenditur.

Ethnicæ cæremoniæ in nouo anno.

Et super principium anni dicere possumus, iuxta Isido. lib. 8. Etym. c. 2. quòd sicut Ianus, à quo Ianuarius mensis dictus est, qui & in die circumcisionis incipit, Idolum fuit diuersis faciebus confictū, vna tanquā esset finis anni præcedentis, & alia tanquam esset principium futuri, & imminētis anni esset protector, & fortunatus auctor, in eius reuerentiam, sed potius Dæmonis, in Idolo faciebant pagani varias commotiones luxuriosas & strenuas, & iocula sibi mutuò tradiderunt, choreas varias duxerunt, mensas præparauerunt: de quibus mentio fit per B. August. in multis locis, & ferè per totum recitantur. 26. q. varijs.

Et sicut iam mali Christiani has corruptelas imitantur, licet,

licet, quò ad lasciuiam sint trãslata ab eis ad tempora carnispriuij quando cũ laruis,& ludis & alijs superstitionibus discurrunt, ita & nunc Maleficæ his persuasionibus à Dæmonibus,in ipsorum complacentiam circa principium anni,quò ad diuinum officium & cultum, vt festum Andreæ & festa natalia Christi existunt,sua maleficia exercent.

Vnde Bachanalia Christianorum.

Et quidẽ iam in speciali qualiter per sacramenta primò. Demũ qualiter per sacramẽtalia talia exercẽt aliqua nouiter facta, & à nobis per inquisitionem reperta referamus.

Quomodo per sacramentalia maleficia fiant.

Oppidum,quod nominare non expedit, quia ordo charitatis & rationis imperat & suadet: vbi Malefica corpus Dominicũ sumpsit,& declinãs subitò, vt detestabilis modus est mulierũ,peplum ori adhibuit, & in panniculũ Dominicum corpus extrahendo inuoluit, & in ollam, in qua bufo erat,sic à Diabolo informata,proiecit, & sub terra in stabulũ prope horreum domus suæ occultauit cũ alijs plurimis rebus adiunctis,ex quibus sua maleficia exercere habuisset:Sed assistente diuina pietate, tantum facinus detectum ad lucem peruenit. Nam sequenti die, mercenario quodam,causa sui laboris,prope stabulum iter faciẽte,vocem quasi cuiusdã infantis eiulantis audiuit & quãdo propius accessit,vsq; dum ad pauimentũ sub quo olla abscondita erat,peruenisset,tantò clarius audiuit,& æstimans infantem aliquẽ à muliere subtumulatũ, Scultetũ seu Præsidentem accessit,& rem gestã, sua æstimatione à patricida perpetratam narrauit, qui citò missis seruitoribus ita esse vt ille narrauerat, repertum est.Exhumare autem puerum nolebant, sed potius vt custodes à remotis positis, si qua mulier accederet,sano vsi consilio, attẽdere haberent.Nec enim Dominicum corpus ibi absconditum esse nouerant: vnde & contigit, vt eadem Malefica locum accederet, & sub pallio alijs occultè cernentibus ollam abscondit. Vnde capta & quæstionibus exposita facinus detexit, asserẽs Dominicum corpus cum bufone fuisse in olla absconditum, vt ex his pulueribus sua ad libitum nocumenta hominibus seu alijs creaturis inferre posset.

De Dominico corpore in ollam cum bufone incluso. quod vt infans eiulauit.

Insuper aduertendum, quòd hanc obseruant Maleficæ communicantes consuetudinẽ, vt, si absque nota efficere valeant,Dominicum corpus sub lingua:& non supra recipiant rationibus his, vt æstimari potest, vt abnegationis fidei

Malefica corpus Dominicum sub lingua occultãt.

fidei remedium nunquam percipere velint: nec per confessionem, nec per Sacramenti Eucharistiæ perceptionem. Secundò, vt eò facilius ex ore Dominicum corpus accipiatur, pro earum, vt dictum est, vsibus applicandum, in maiorem creatoris offensam.

Quare & omnium Ecclesiæ rectoribus & populũ communicantibus semper iniungitur summam adhibere diligentiam, vt plurimum aperto ore, & lingua benè extensa, cum amotione pepli, mulieres communicent. Et quantò maior adhibetur diligentia, tantò plures Maleficæ per hũc modum notantur.

Cum extensa lingua corpus Christi sumendum.

De alijs rebus sacramentalibus innumeras exercent superstitiones. Interdum imagines cereas, quandoque res aromaticas sub palla altari, vt supra tactum est, ponentes, sub limine domus occultant, vt per transitum ille, pro quo positum est, maleficiatur. Innumera possent deduci, sed hæc minima per maiora maleficia approbantur.

De modo, quo vim generatiuam impedire solent.

CAPVT VI.



E modo autem, quo vim generatiuam impedire solent, tam in hominibus quàm iumentis, etiam in vtroque sexu potest lector ex his quæ suprà tacta sunt scire in quæstione, An Dæmones per ipsas Maleficas mentes hominum ad amorem vel odium immutare valeant. Vbi post solutiones argumentorum specialiter fit declaratio de modo quo vim generatiuam impedire valeant, Deo permittente.

Vbi tamen notandum, quod tale impedimentum ab intrinseco & extrinseco practicatur. Intrinsecè autẽ fit ab eis dupliciter: Primò, vbi rigorem membri pro fructificatione accommoda, directè reprimunt. Nec hoc videtur impossibile, cùm & motum aliàs naturalem in aliquo membro impedire possunt. Secundò, vbi missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua, prohibent, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel

Duplex intrinsecum & extrinsecum impedimentũ.

dat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Extrinsecè procurāt interdum per imagines, vel ex herbarum comestionibus; interdum per alias res exteriores, puta ex gallorum testiculis. Non tamen credendum est, quòd virtute illarum rerum vir impotens reddatur, sed occulta virtute Dæmonum, illudentium huiusmodi Maleficas, per huiusmodi vim generatiuam: ne videlicet vir coire aut mulier concipere valeat, maleficare possunt.

Cur Venereus actus facilius maleficatur.

Et huius ratio est, quòd plus permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos. Sic & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Vnde & pluries à nobis, & ab alijs inquisitoribus repertū est, ꝙ per serpentes aut per huiusmodi impedimenta intulerunt.

Cur serpentibus facilius incantetur.

Nam quidam captus Maleficus fassus fuerat, quòd multis annis sterilitatem tam in hominibus quam iumentis quandam domum inhabitantibus per maleficium intulisset Nider insuper vbi suprà refert, quēdam Maleficum nomine Stadlin, in diœcesi Lausanensi captum, qui & fassus fuerat, quòd in certa domo vbi vir & vxor simul permanebant, per sua maleficia successiuè, in vtero vxoris vir septē infantes occidisset, ita vt semper abortum fecerit fœmina annis multis. Simile fecerat in eadem domo omnibus pecoribus & iumentis fœtosis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem annis. Et cùm Maleficus quæstionaretur qualiter talia procurasset, aut quomodo reus esse posset, facinus aperuit, dicens: Subter limen ostij domus serpentem posui, qui si amouebitur, fœcunditas inhabitantibus restituetur, & sicut prædixit, ita euenit. Nam licet serpens non fuisset inuentus, quia in puluerem redactus, terram tamen omninò asportabat, & eodem anno vxori & omnibus iumentis fœcunditas restituta fuit.

Procuratio abortus.

Aliud denique factū in *Rychshofen* paucis & vix quatuor annis elapsis contigit. Famosissima quædam Malefica erat, vt potè quæ solo tactu, & omni hora maleficiare & abortum procurare sciebat. In quo dum vxor cuiusdam potentis impregnata esset, & ob sui custodiam quandam obstetricē ad se recepisset, monitaq́; ab eadē obstetrice fuisset ne castrum exiret, & ꝙ præcipuè à colloquio & conuersatione illius Maleficæ supradictę se caueret. Post aliquas septima-

nas immemor illius monitionis, castrũ exiẽs, quasdã mulieres congregatas in quodam cõuiuio visitandi gratia accessit, vbi cum paululum resedisset: Malefica superuenit, & ipsam dominam quasi salutationis gratia super ventrem ambabus manibus tetigit, & subitò puerũ se dolorosè mouentem persensit. Vnde territa, vbi ad propria rediјt, & rem gestam obstetrici narrasset. Heu, inquiens, iam puerum perdidistis exclamauit: & vt prædixit in partu contigit. Nam nec abortũ integrum, sed paulatim frustra iam capitis, iámque pedum & manuum peperit. Magna vtique ex Diuina permissione castigatio in pœnã eius, videlicet mariti, qui tales Maleficas punire, & iniurias creatoris vlcisci deberet.

Fuit & in oppido *Mersburg* Cõstantiensis diœcesis quidam iuuenis intantum maleficiatus, quòd nullum actum carnalem cum aliqua, dempta vna, exercere poterat. Multis etiam audientibus retulit, quòd sæpissimè dum eam declinare, & alias terras inhabitare, & fugam capere volebat: adhuc interdum nocturno tempore assurgere, & festinè cursu velocissimo, iam per terram: iam per aërem quasi volando redire volebat.

De modo quo membra virilia auferre solent.

C A P. VII.



Sed & hoc, quòd membra virilia auferre solent, non quidem in rerum veritate corpora humana illis spoliando, sed præstigiosa arte occultando, vt suprà in quæstione desuper tacta declaratum est, aliqua gesta in medium producamus.

In oppido namque Rauenspurg, iuuenis quidam iuuenculæ adhæsit, quã relinquere volens, mẽbrũ virile perdidit, præstigiosa vtique arte: vt nihil videre aut tangere præter planum corpus posset. Anxius inde, cellariũ quoddã adiјt, vt vinũ emeret: & paululũ resideñs mulieri cui alteri superuenienti causam tristitiæ suæ aperiendo singula enarrauit, & ita esse in corpore demonstrabat. Astuta illa, an ne aliquam suspectam haberet, inquisiuit. Et ille vtique: talé ipsam denominando, & rem gestam narrando manifestauit.

Et illa

Et illa. Expedit vt per violentiam aliquam vbi beneuolentia tibi non suffragatur, pro acquirenda sanitate ipsam inducas. At iuuenis in crepusculo noctis, viam, quā transire Malefica solebat, obseruauit, & ipsam reperiens, dum pro sanitate corporis sibi reddenda supplicaret. Et illa, se innoxiā, nec quicquā scire assereret, ipsam inuadendo manutergiū quoddā ad collū fortiter cōprimendo, strinxit: & dixit: Nisi mihi sanitatem restituas, è manibus meis peribis. Vnde illa, quia clamare non poterat, & iam facies tumefacta nigrescebat. Sine, inquit, me liberam, & te sanabo. Et iuuenis dum nodum & stricturam laxasset, Malefica manu ipsum inter fœmora seu coxas tetigit, dicēs: iam habes quod desideras. Et iuuenis, vt postmodum referebat, notabiliter persenserat, antequam visu aut tactu seipsum certificasset, membrum sibi ex tactu dūtaxat Maleficę fuisse restitutū.

Violentia vel beneuolentia vincūtur Malefica.

Simile venerandus quidam pater, honestæ vitæ & scientia præclarus in ordine, è conuentu Spirensi referre solebat. Quadam, inquit, die, dum confessionis audientiæ instarem, iuuenis quidam accessit, & inter verba confessionis, membrum virile lamentabiliter se perdidisse asseruit. Admirans ego pater, & verbis suis faciliter credere nolens, eò quòd leuis corde qui facilè credit, à sapiente iudicatur Experientia didici per visum, nihil cernendo, dum iuuenis locum, vestes detegendo, demonstrasset, meo sanoque vsus est consilio. An-ne aliquā haberet suspectam, quæ ei tale maleficium intulisset, inquisiui: Et iuuenis, vnam se habere suspectam, sed absentem, & in Vvormantia residentem asseruit. Tunc ego, hoc tibi iniungo, quantò citius ipsam accedas, & promissionibus ac blandis verbis pro posse ipsam emoliri studeas, quod & fecit. Nam post paucos dies reuersus est, gratias mihi referens, se sanum & cuncta recuperasse asseruit, & sic verbis credidi, experientia tamen & visu certificatus denuò.

Spirēsis sacerdos consulit maleficiato in membro virili.

Sunt tamen & hîc aliqua notanda, ad intelligendum clarius quæ suprà de eadem materia tacta sunt. Primò, quòd nullo modo credendum est, talia membra euelli aut segregari corporib⁹, sed arte pręstigiosa, per Dęmonē, vt nec videri aut tāgi valeant, occultari. Et hoc auctoritate & ratione: licet suprà tactum sit: vbi Alexander de Ales parte secūda dicit. Pręstigiū propriè sumptū, est illa illusio Dæmonis,

Membra occultari nō segregari.

quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis, qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus, siue quantum ad exteriores.

Super hæc tamen verba notandum, quòd hic illuduntur duo sensus exteriores, scilicet, visus & tactus, & nō interiores, vt sunt, sensus communis, phantasia imaginatiua, extimatiua & memoria. Licet Sanctus Thomas tantummodò ponat quatuor, vt suprà tactum est, eò quòd phantasiam & imaginatiuam ponit vnam: & benè: pauca enim differentia est inter imaginari & phantasiari. S. Thom. in prima parte, quæst. 79. Et hi sensus immutantur, & non exteriores solùm, quando nihil occultatur vel manifestatur, vel vigilando, vel dormiendo.

Imaginari & phantasiari idem sunt.

Sensus quomodo præstigientur.

Vigilando, vel dum res aliter videtur quàm in se sit, vt cùm quis videt aliquem equum cum assessore deuorantem, aut in bestiam esse hominem transformatum, aut seipsum bestiam esse, & cum bestijs debere incedere æstimantem: tunc enim sensus exteriores deluduntur, & occupantur per interiores. Quia virtute Dæmonum species sensibiles diū reseruatæ in thesauro specierum sensibilium, vt est memoria, non illa intellectiua, in qua species intelligibiles cōseruantur, sed memoria, quæ est conseruatrix specierū sensibilium, quæ etiam est in posteriori parte capitis, educuntur virtute Dæmonum, Deo interdum permittente, ad sensum communē imaginatiuā. Et tam fortiter imprimuntur, qꝰ sicut necesse habet imaginare equum vel bestiam per impetuosum actum, quo Dæmon educit de memoria speciem equi vel bestiæ; ita necesse habet æstimare, se videre per oculos exteriores tantùm talem bestiam, quæ in re ab extra non est bestia: sed per impetuosam Dæmonis operationem, mediantibus illis speciebus, sic videtur.

Memoriam etiam Dæmon corrumpit.

Nec mirum videatur, quòd Dæmones hoc possint, cùm & natura hoc facere potest etiam defectuosa, vt patet in phreneticis, melācholicis, maniacis, & ebrijs, aliquibus, qui non possunt discernere. Et Phrenetici putant se mira vidisse, & videre bestias, & alia horrenda, cùm tamen nihil videant in rerum veritate. Vide suprà in quæstione: An Maleficæ mentes hominum ad amorem vl odium possint immutare, vbi plura notantur.

Est demùm & ratio in se clara. Nā cùm Dæmon habeat

quandam

quandam potestatem super quasdam res inferiores, excipiendo tantummodò animam. Ideò potest & circa ista res aliquas immutationes facere, quando Deus sinit, vt res appareant aliter quam sint. Et hoc, vt dixit aut illudendo organum visus, vt res clara videatur nubilosa. Sicut etiã post fletum propter humores collectos, lumen aliter apparet quàm ante. Vel operando in imaginatiuam potentiam per transmutationem specierum sensibilium, vt dictum est. Vel humore varios mouendo, vt appareãt ignea vel aquea, quę sunt terrestria vel sicca: Vt quidam faciunt, quòd omnes in habitatione aliqua habent se vestimentis exuere & denudare, putantes se in aquis natare. *Varia præstigia.*

Vlterius autem super modum præfatum si quæritur, An huiusmodi illusiones indifferenter bonis & malis accidere possint: sicut, vt inferius patebit, corporales aliæ infirmitates etiam in gratia existentibus inferri à Maleficis possunt. Super quo inhærendo verbis Cassiani col. 2. Abbatis Sireni, dicendum est, quòd non. Vnde omnes isti qui sic illuduntur, præsumuntur in peccatis mortalibus esse. Dicit enim, vt ex verbis Antonij patet, Dæmonẽ nullatenus posse mentẽ cuiuscunque vel corpus inuadere, nec habere facultatem aliquam in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primò destituerit omnibus cogitationibus sanctis ac spirituali cõtemplatione vacuã nudamque reddiderit. *An pij etiam præstigientur.*

Concordat cum eo, quod Philo. 1. de con. ad Boëtium tangit. Talia tibi contuleramus arma, quæ nisi prior abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur. *Munitio contra præstigias.*

Vnde Cassia. ibidem refert de duobus Maleficis paganis qui differentes in malitia, successiuè per sua maleficia Dæmones miserunt ad cellam B. Antonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidiè confluebat. Qui Dæmones licet amarissimis cogitationum stimulis eum pulsarint, illos tamen repulit signo crucis, fronti & pectori impresso, & orationum incubationibus insistendo. *De S. Antonio.*

Ita dicere possumus, quòd omnes, qui sic à Dæmonibus ludificantur, absque alijs infirmitatibus corporalibus, vtiq; diuina gratia inhabitãte carẽt. Vnde & illud Tobię 6. Qui libidini deseruiunt, in eos Diabolus accepit potestatem.

Concordat & illud, quòd suprà circa primam partem

tractatus, in quæstione, An maleficæ operentur circa homines in bestiales formas illos transmutando, tactum est: vbi iuuencula conuersa fuit in equam, sua æstimatione, & omnium eam aspicientiũ, dempto S. Machario, cuius sensus Diabolus illudere non poterat, ad quẽ ducta pro sanitate, cùm iam veram mulierem & non equam aspiceret, & econuerso omnes alij acclamarẽt ꝙ equa eis videretur, ipse sanctus suis orationibus eam & alios à tali illusione liberauit, asserens hoc ei accidisse, quia diuinis nõ vacasset, nec sacramenta vt decebat sanctæ confessionis & Eucharistiæ frequentasset. Vnde iuuenis qui eam de turpitudine sollicitauerat, licet renuisset ex honestate, tamen Iudæus Maleficus, quẽ iuuenis ea de causa, vt iuuenculam maleficaret, accesserat, virtute Dæmonis eam in equam conuerterat.

De S. Machario.

Summariè concludamus, quòd in bonis fortunæ, sicut sunt res exteriores, vt bona temporalia, fama & sanitas corporis, licet boni per Dæmones & sua membra lædi possint in eorum meritum & probationem: sicut de beato Iob patuit, qui in talibus per Dæmonem læsus fuit: Tamen eis inuitis, sicut in nullum peccatum per maleficia trahi possunt aut violentari, licet ab intra & in carne ab extra valeant tentari: Ita etiam nec huiusmodi illusiones phantasticas actiuè & passiuè inferre possunt.

A simili de læsione bonorum fortunæ.

Actiuè, vt eorum sensus haberent Dæmones illudere, sicut aliorum in charitate non existentium. Passiuè, vt eis eorum membra præstigiosa illusione haberẽt auferre. Hęc enim duo, beato Iob nunquam Diabolus inferre potuisset: præsertim passiuum nocumentum, super actum Venereũ, qui tantæ continentiæ erat, vt dicere posset: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne quidem cogitarem de virgine, à fortiori, de muliere aliena: cùm tamen super peccatores Dæmon magnam noscitur (ex verbis Euãgelij, Lucæ 11. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet) habere potentiam.

Continentia Iob.

Verùm ex his si quis quæreret, circa illusiones mẽbri virilis, ꝙ licet illam illusionẽ non posset Dęmon existenti in gratia inferre passiuè, an ne posset actiuè: vt. s. existens in gratia illuderetur in suo visu, quia videret mẽbrũ annexũ, cùm tamen ille, qui sibi existimaret ablatum, non videret annexũ, nec etiã alij circumstantes. Quod si conceditur,

videtur esse contra prædicta. Potest dici, ꝙ quia non tanta vis existit in damno actiuo sicut passiuo: capiendo actiuū non qui actiuè intulit, sed qui damnum ab extra videt, vt de se patet. Ideò existens in gratia, licet posset videre damnum alterius, & in illo Dæmon sensus eius illuderet: non tamen posset sibiipsi tale damnum inferre passiuè, vt. s. suo membro priuaretur, cùm libidini non deseruit, sicut per oppositum, vt Angelus dixit Tobiæ: Qui libidini vacant, dæmonium accipit potestatem super eos.

Quid denique sentiendum super eas Maleficas, quę huiusmodi membra in copioso interdum numero, vt viginti vel triginta membra insimul ad nidū auiū, vel ad aliquod scrinium includunt, vbi & quasi ad viuentia mēbra se mouent, ad auenam vel pabulum consumenda, prout à multis visa sunt, & communis fama refert. Dicendum, quòd Diabolica operatione & illusione cuncta exercentur, sic enim sensus videntiū illudūtur, modis suprà tactis. Retulit enim quidā, ꝙ dum mēbrum perdidisset, & quandā Maleficam causa recuperādę suę sanitatis accessisset. Illa, vt quandam arborem ascēderet, infirmo iniunxit, & vt de nido, in quo plurima erāt mēbra, si quid vellet, accipere posset, indulsit. Et cū ille magnū quoddā accipere attētasset, nō, ait Malefica, illud accipias: &, quia vni ex plebanis attineret, subiūxit.

Virilia mēbra auena saginata.

Plebani membrum maximum.

Hęc omnia vtique pręstigiosa illusione fieri à Dęmonibus modis suprà tactis, organum visus per transmutationē specierum sensibilium in imaginatiuam potentiam turbādo. Nec enim oportet asserere, ꝙ Dęmones sint in assumptis sic membris ostendentes, quemadmodum solent in assumptis corporibus ex aëre, Maleficis, & interdum hominibus apparere, & cum eis conuersari. Ratio est, quia faciliori modo, videlicet per motum interiorem localem specierum sensibilium ex conseruatoria seu memoratiua potentia ad imaginatiuam ista facere possunt.

Obiectio.

Et si quis dicere vellet, ꝙ etiam simili modo facere possent, vbi in assumptis corporibus asseruntur Maleficis aut alijs hominibus conuersari, vt videlicet tales apparitiones facerent per transmutationem specierū sensibilium in imaginatiuam potentiam: vt homines dum putarēt Dęmones in assumptis corporib⁹ esse pręsētes, tūc nō essent nisi tales specierū sensibiliū in interioribus potētijs immutationes.

Responsio.

Dicendum, quòd si nil altius Dæmon ostendere vellet, nisi tantummodò humana effigie præsentationem, tunc vtique opus non esset ei in assumpto corpore apparere, cùm sufficienter per præfatam transmutationem hoc efficere posset. Non autem, quia altiora habet exercere, puta loqui, conuesci, & alijs spurcitijs intendere: Ideò & ipsum præsentem esse oportet, ab extra visui realiter in assumpto corpore se obiiciendo: Quia virtus Angeli ibi est, vbi operatur, secundum Docto.

Virtus Angeli ibi est vbi operatur.

In quæstione verò, quæ quæritur, quid si Dæmon per se absque Malefica mēbrum virile alicui auferret, an aliqua sit differentia inter vnam ablationem & alteram. Dici potest vltra illa quæ tāgūtur in prima parte tractatus in quæstione: an Maleficæ membra virilia possint auferre: ꝙ vbi Dæmon per se membrum auferret, tūc verè & realiter auferret, & verè & realiter restitueret, quandocunque restituere haberet. In secundo, sicut non absque læsione, ita nō absque dolore auferret. Tertiò, ꝙ nunquam nisi coactus per bonum Angelum hoc faceret eò ꝙ materiam sui lucri amputare haberet, nouit enim plura maleficia super illum actum exercere, quàm super alios humanos actus. Sicut. n. Deus plus permittit illum actum maleficiare, quàm alios humanos actus, vt suprà tactum est: quæ singula locum non habent vbi per Maleficas, Deo permittente, operatur.

Quid si Dæmon per se sine Malefica membrum auferat.

Et si dubitatur; an Dæmon plus affectet homines & creaturas per se ipsum lædere quàm per Maleficas, dici potest ꝙ nulla est comparatio. In infinitū enim plus affectat per Maleficas lædere. Tum quia maiorem infert Deo contumeliam, creaturam sibi dicatam vsurpando. Secūdo, quia cùm Deus amplius offenditur, amplius sibi nocendi hominibus potestas permittitur. Tertiò propter sui lucrum, quod in perditionem statuit animarum.

Cùm Deus amplius offenditur, amplius Dæmoni nocendi potestas datur.

Lucrum Dæmonis quid sit.

De modo, quo homines in bestiales formas transformant.

CAP. VIII.



Sed & hoc, ꝙ Maleficæ homines in bestiales formas virtute Dæmonum: quia talia principaliter operatur transformans. Licet in 1. par. operis quæst. 10. an talia Maleficæ valeant efficere, satis sit declaratum: Quia tamen aliquibus illa quæstio

ſtio ſub ſuis argumentis & ſolutionibus nimis poſſet eſſe obſcura: præſertim cùm acta & geſta ſuper hæc non ſunt deducta. Modus etiam, quo ſeipſas ſic transformant nõ eſt expreſſus, ideò præſens addenda eſt declaratio per ſolutiones plurimorum dubiorum.

Et primò ꝙ Canon ille 26.q.5.Epiſcopi, nõ eſt ſic nudè intelligendus circa hanc materiam, prout plures etiã docti, ſed vtinam benè docti, decipiuntur, & qui publicè in eorum ſermonibus aſſerere non verentur, huiuſmodi trãſmutationes præſtigioſas nullo modo etiam virtute Dæmonum poſſe fieri. Et hoc vtique in magnum fidei detrimentum, vt ſæpè tactum eſt, Maleficarum confortationẽ, quæ & multum de talibus congaudent ſermonibus. *De Cano. Epiſcopi.*

Contigit autem hoc huiuſmodi Prædicatoribus, eo ꝙ in cortice & non in medulla verborum Canonis laborant, vt ſuprà tactum eſt. Cùm enim dicit: Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturã, aut in melius aut in deterius tranſmutari, aut transformari in aliam ſpeciem vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, proculdubiò infidelis eſt.

Hic prius lector attendat ad duo principalia. Primò ſuper verbum fieri. Secundò ſuper verba, in aliam ſimilitudinem cõuerti. Super primũ ſit reſolutus, ꝙ fieri capitur dupliciter, videlicet, pro creari, & pro naturali productione alicuius rei. Primo modo ſoli Deo conuenit, vt notum eſt, qui ſua infinita potentia aliquid ex nihilo creare poteſt. *Fieri dupliciter ſumitur.*

Secundo modo diſtinguendum eſt de creaturis: quia aut ſunt creaturæ perfectę, vt homo, & aſinus, &c. aut ſunt imperfectæ, vt ſerpentes, ranæ, mures, &c. quæ ideò dicuntur imperfectæ, quia ex putrefactione generari etiam poſſunt. Licet enim ſemper de primis loquitur Canon, non de ſecũdis ꝙ poteſt patere, eò ꝙ Albertus in libro de animalibus, vbi quærit: An Dæmones poſſint facere vera animalia. Et reſpõdit ꝙ ſic, ſed hoc quò ad imperfecta animalia: Etiam cum ea differentia, ꝙ nõ in inſtãti, ſicut Deus operatur, ſed motu quodã licet ſubitò, ſicut patet de Maleficis. Exo.7. Si placet vide aliqua quę in notata quæſtione tãguntur: circa primam partem operis, & in ſolutione primi argumẽti. *Perfecta & imperfecta creatura.* *An Dæmon vera animalia faciat.*

Super ſecundum vbi tangitur, ꝙ non poſſunt aliquam creaturam tranſmutare. Dicat, ꝙ eſt duplex tranſmutatio, *Multiplex tranſmutatię.*

ſubſtantialis & accidentalis: & hæc accidentalis, iterum duplex, quia per formam naturalem & inhęrentem rei quę videtur, vel per formam non inhærentem rei quæ videtur, ſed inhærentem organis & potentijs ipſius videntis. De primis loquitur Canon, & præcipuè de formali ſeu quidditatiua tranſmutatione, prout vna ſubſtantia in aliã tranſmutatur, cuiuſmodi ſolus Deus, qui talium quidditatum creator exiſtit, facere poteſt. Loquitur etiam & de ſecũda, licet illam Dæmon efficere poſſit, inquantum per infirmitates Diuina permiſſione immiſſas, aliqua forma accidentali corpori inducitur. Vt vbi leproſa facies appareret, vel huius ſimile.

Sed quia propriè de his non loquitur, ſed de præſtigioſa apparitione, ſecundùm quam videntur res tranſmutari in alias ſimilitudines: Dicimus, ꝙ has tranſmutationes allegatum ca. excludere non poteſt: ꝙ auctoritate, ratione, & experientia inſimul, ex his quæ ſupra certa experimenta quæ Aug. lib. 18. c. 17. de ciuit. Dei, refert deducuntur, & per varias quæſtiones illa etiam declarando. Nam inter alias præſtigioſas transformationes refert, ꝙ famoſiſſima Maga Circe mutauerit ſocios Vlyſſis in beſtias. Et quòd quædã ſtabulariæ mulieres conuertiſſent hoſpites ſuos in iumẽta onera portantia. Refert etiam ſocios Diomedis in aues cõuerſos & quòd poſteà longo tempore circa templum Diomedis volaſſent. Et quod præſtãtius narraſſet de patre ſuo veraciter: quòd ipſe pater dixiſſet ſe caballum fuiſſe, & annonam cum alijs animalibus baiulaſſe.

Ouidicæ Metamorphoſes & Apuleicæ.

De primo nãq; ꝙ ſocij Vlyſſis fuiſsẽt in beſtias mutati, vbi vtiq; ſola apparẽtia fuit & oculorũ deceptio, ita ꝙ forma illa beſtialis educta fuit de cõſeruatorio ſeu memoria ſpecierũ ad ipſam vim imaginatiuã: vnde & viſio imaginaria cauſabatur, & conſequẽter ex forti impreſſione in potẽtias alias, & organa vidẽs æſtimabat ſe beſtiã videre, modo quo ſuprà in præcedẽti ca. tactũ eſt. Sed quomodo iſta fieri poſſint virtute Dæmonis ſine læſione infrà patebit.

De ſocijs Vlyſſis mutatis.

De ſecundo verò, vbi hoſpites in iumenta, onera portãtia à ſtabularijs conuertebantur: & ſimiliter hoc quòd Prętantij pater ſe equum fuiſſe & bladum portaſſe narratur. Notandum, quòd ibi tres fuerunt deceptiones.

Prima, quòd illi homines præſtigioſa arte videbantur

conuer-

conuersi in iumenta,quæ conuersio facta fuit modo suprà tacto. Secunda, quòd illa onera,vbi excedebant vires portantiũ,Dæmones inuisibiliter illa attulerunt. Tertia,quòd illi, qui alijs videbantur transmutati in species, sibi ipsis etiam videbantur se in bestias conuersos, sicut Nabuchodonosor contigit, vbi septem tempora super eum fuerunt immutata,vt fœnum quasi bos comederet.

Nabuchodonosoris conuersio.

De illo autem ꝙ socij Diomedis fuissent in aues conuersi,& circa templum volasse:dicendũ, quòd ille Diomedes, quia in exitu Græcorum circa obsidionem ciuitatis Troiæ fuerat, vbi ad propria redire volebat, in mari cum socijs submersus fuit. Ideò cum suggestione cuiusdã Idoli,templum sibi,quasi inter Deos annumeratus esset, constructum fuerat:Dęmones in confirmationem erroris longo tempore tanquam aues loco eorum volabant:quare & illud genus superstitionis à prædictis præstigijs ibi fuit: quia videlicet nõ per reductionem specierum sensibilium ad vim imaginatiuam, sed in assumptis corporibus tanquam aues volantes se oculis aspicientium ingerebant.

De socijs Diomedis conuersis.

Quòd si quæritur, An etiã prædicto modo per reductionem specierum sensibilium aspiciẽtes illudere potuissent, vt Dæmones, non in assumptis corporibus ex aëre, tanquam volantes aues se ingessissent. Dicendum quòd sic.

Nam & opinio quorundam fuit,(vt recitat S.Tho.in 2. senten.distin.8.ar.2.) quòd Angeli quicunque,siue boni siue mali,nunquam assumerent corpora, sed quòd omnia, quæ de eorum apparitionibus leguntur in scripturis facta fuerint in præstigijs, vel secũdum visionem imaginariam.

Angeli nunquam assumunt corpora.

In quibus verbis notatur à Doctore sancto differentia inter præstigium & imaginariam visionem. Quia præstigium potest habere rem ab extra corporali visui se obijcientem, licet aliter videatur quàm sit. Imaginaria autem visio non hoc necessariò requirit, vt videlicet res ab extra obijciatur,sed potest fieri absque illa exteriori obiectione, tantummodò per illas interiores species sensibiles, vbi ad vim imaginariam reducuntur.

Differentia inter præstigium & imaginariam visionem.

Vnde illorum opinionem sequendo, socij Diomedis non fuerunt repræsentati per Dæmones in assumptis corporibus & similitudinibus auium,sed tantummodò phantastica & imaginaria visione, per illarũ videlicet specierũ

sensibi

ſenſibilium reductionem,&c. vt ſuprà.

Sed quia Doctor ſanctus opinionem illam vt errorem, & non vt opinionem ſimplicem reprobat (licet non vt hęreſim fortè, vt piè creditur) cùm etiam tales apparitiones imaginariè interdum à bonis & à malis Angelis fuerint abſque corporibus aſſumptis vſitatæ. Ideò, vt ibidem dicit, cùm ſancti communiter dicunt, Angelos etiam corporali viſione apparuiſſe: & talis apparitio ſit in aſſumptis corporibus. Textus etiam Scripturę ſacræ ſuper tales corporales apparitiones plus concordat, quàm ſuper imaginarias aut præſtigioſas. Ideò ex his ad præſens dicere poſſumus etiã ſuper quaſcunque viſiones conſimiles illis de ſocijs Diomedis: quòd licet illi ſocij imaginaria viſione videntium potuiſſent opere Dęmonum videri modo quo dictum eſt, tamen potius præſumitur, quòd per Dæmones in aſſumptis corporibus ex elemento aëris, tanquam aues volantes fuerint viſi: aut quòd aliæ aues naturales, à Dæmonibus agitatæ illos repræſentauerint.

Qualiter Dæmones intra corpora & capita exiſtunt ſine læſione, quando præſtigioſas operantur transmutationes.

CAP. IX.



Vòd ſi vlterius ſuper modũ præſtigioſæ tranſmutationis quæritur. An intra corpora & capita tunc exiſtant, & an tales ſint tanquam obſeſſi à Dæmonibus æſtimandi: & qualiter fieri poſſit, vt abſque læſione potentiarum & virium interiorum poſſit ſpecies ab vna potentia interiori ad aliam deducere. Et vtrùm tale opus debeat cenſeri miraculoſum factum, aut non.

Ad primũ oportet diſtinguere de præſtigioſa illuſione, eò quod vt dictum eſt, illa illuſio fit interdũ ſuper ſenſus exteriores, interdũ ſuper interiores, vſq; ad ſenſum exteriorem.

Prima ergo licet poſſit fieri abſque hoc quòd Dæmones intrent potentias exteriores illas occupando, ſed tantum exterius deludẽdo, vbi corpus aliquod occultare vellet, per interpoſitionem alicuius alterius corporis, vel alio quocunque modo, aut vbi per ſe corpus aſſumeret & ſe viſui obiiceret.

Secunda tamen non poteſt fieri, niſi ipſum caput & potentias

gentias principaliter occupet. Et hoc ostenditur auctoritate & ratione.

Nec obstare potest, quòd duo spiritus creati, non possunt esse in vno & eodē loco, & anima sit in qualibet parte corporis. Est autē auctoritas super hoc Damasceni. Angelus ibi est, vbi operatur. Ratio S. Tho. 2. sent. dist. 7. ar. 5. Omnes Angeli boni & mali, ex virtute naturali, qua præstantior vtique est quacunque corporali, habent potestatem transmutandi corpora nostra.

Duo spiritus non possunt esse in vno & eodem loco.

Patet hoc nedum propter præstantiam & nobilitatem naturæ, sed & ideò, quia tota machina mundi & creatura corporalis administratur per Angelos Grego. 4. Dialog. In hunc mundū visibilē nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest: Vnde omnia corporalia reguntur per Angelos, sicut & motores orbium asserūtur, non solùm à Doctoribus sanctis, sed etiam à Philosophis omnibus. Patet, & ex eo, quòd omnia corpora humana mouentur ab animabus, sicut omnia alia per corpora cœlestia & per ipsorum motores. Si cui placet, videat S. Tho. in 1. par. q. 90. art. 1.

Tota machina mūdi, & eius contenta reguntur per Angelos.

Ex quo concluditur, quòd quia Dæmones vbi operantur ibi sunt, ideò quando phantasias & interiores potentias perturbant, tunc etiam ibi existunt.

Itē, licet illabi animæ illi sit tantū possibile, qui eā creauit, tamē Dæmones etiā illabi possunt, Deo permittente, corporibus nostris. Et quia pro tunc possunt impressiones facere in potentias interiores affixas organis corporalib. Ideò & per illas impressiones, sicut immutātur organa, ita immutantur operationes potentiarum modo quo dictum est: quòd educere possunt species reseruatas in vna potentia affixa organo: sicut ex memoria, quę est in vltima parte capitis, educit speciē equi localiter mouēdo illud phantasma vsque ad mediā partem capitis, vbi est cellula virtutis imaginatiuæ, & dæmū cōsequenter vsq; ad sensum cōem, cuius residētia est in anteriori parte capitis. Et omnia subitò sic immutare & perturbare possunt, vt formæ tales necessario æstimētur, ac si exteriori visui obiicerētur; Exēplū patuit ex naturali defectu in phreneticis & alijs maniacis.

Dæmones animæ illabuntur.

Quòd si quæritur, qūo hoc absque dolore capitis efficere possit? Facilis est responsio. Primò, quia enim organa nō diuidit, nec immutat quò ad ipsorum subiectū, sed tantum

Quomodo sine dolore capitis spiritus caput intret.

tummodo species mouet. Item secundò, quia non alterat
2. immittẽdo aliquam qualitatem actiuam, vnde necessariò passio sequatur, cùm & ipse in se Dæmon omni qualitate
3. corporali careat, ideo sine alio talia operari potest. Itẽ tertiò, quia vt dictũ est, tantummodo facit transmutationes per modũ localem, ab vno organo ad aliud, & nõ per alios motus, ex quibus alterationes læsiuæ interdũ causantur.

Illud ergo quod difficultatẽ facit, ꝙ quia duo spiritus nõ possunt esse in eodẽ loco, puta diffinitiuè, & anima existit in capite, quõ tunc Dęmones ibidẽ existere possunt? Dicẽdũ, ꝙ residẽtia animæ assignatur centro cordis, in quo vitã influẽdo omnibus membris cõmunicat. Exemplum datur de aranea in medio telæ, quæ sentit tactũ ex omni parte.

Vt arcanea in medio telæ, sic anima in corde.

Tamen quia dictum Augustini in libro de spiritu & anima, quod est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Ideò dato, quòd sit in capite, adhuc Dæmon ibi operari potest: quia alia est eius operatio ab operatione animæ: cùm operatio animæ in corpore est, vt informet & vitam influat: vnde est ibi sicut forma in materia, non sicut in loco. Dæmon autem sicut in tali parte corporis, & tali loco, immutando & operãdo circa species sensibiles. Vnde quia nulla confusio operationum est inter eos: Ideo vtrumque simul in eadem parte corporis esse possunt.

An Dæmon mutãdo phãtasias in homine eos obsideat.

Ad illud. An tales sint tanquam obsessi & arreptitij, id est, à Dæmonibus arrepti æstimandi: quia specialem hoc vult habere declarationem: an videlicet hoc possibile sit, vt opere Maleficorum aliquis vt obsessus à Dæmone, id est, quod Dæmon eum possideat verè & corporaliter. Ideò de tali materia specialis tractabitur modus in capitulo sequẽti, habet enim & hoc specialem difficultatem: An operibus Maleficorum id fieri valeat.

An mira opera Dæmonum & Maleficorum habeantur pro miraculis.

Ad illud tantummodo, An temporalia opera Maleficorum & Dæmonum sint ad modũ miraculosorum operum censenda: ita quod debeant opera miraculosa ęstimari. Dicendum, quòd sic, inquantum fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per creaturam nobis ignotam: licet non sint propriè miracula, sicut illa quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatę, qualia sunt miracula Dei & sanctorum. Vide quæ in prima parte operis, sub quinta quæstione & reprobatione tertij erroris, tacta sunt.

Vltra

Vltra quæ addenda sunt, hæc propter eos, qui huiusmodi opera impugnare possent, quasi non debeant censeri opera miraculosa, sed simpliciter opera Diabolica, eò quòd cùm miracula sint data in confirmationem fidei, non debent concedi fidei aduersario. Tum etiam, quia signa Antichristi dicuntur ab Apostolo signa mendacia.

Finis miraculorum.

Sed dicendum ad primum, quòd miracula facere, est donum gratiæ gratis datæ. Vnde sicut per malos possunt fieri homines, ita & per malos spiritus, in his videlicet, ad quæ eorum virtus extendere se potest.

Vnde etiam discernuntur miracula per bonos facta ab illis, quæ per malos fiũt ad minus tripliciter. Primò, ex efficacia virtutis operantis, quia signa facta per bonos diuina virtute fiunt, in illis etiam, ad quæ virtus actiuæ naturę se nullo modo extendit, sicut suscitare mortuos, & huiusmodi, quæ Dæmones secundùm veritatem facere nõ possunt, sed in præstigijs tantùm: vt Simõ Magus de mortuo, cuius caput agitabat, quæ diu durare non possunt. Secũdò ex vtilitate signorum, quia signa per bonos facta sunt de rebus vtilibus, vt in curationibus infirmitatum, & huiusmodi. Signa autem per Maleficas facta, sunt de rebus nociuis vel vanis: sicut quòd volant in aëre, vel reddãt membra hominum stupida & huiusmodi. Et hanc differentiam assignat Beatus Petrus in itinerario Clementis.

Differentia inter bonorũ & malorum miracula.

S. Petrus in itinerario Clementis.

Tertia differentia est, quantum ad fidem; quia signa bonorum ordinantur ad ædificationem fidei & bonorũ morum. Sed signa malorum sunt in manifestum nocumentum fidei & honestatis.

Etiam quantum ad modum operandi differunt, quia boni operantur mirabilia per inuocationem Diuini nominis piè & reuerenter. Sed Malefici & mali quibusdam deliramentis, & Dæmonum inuocationibus.

Aliud etiã non obstat, ꝙ videlicet Apostolus opera Diaboli & Antichristi nominat signa mẽdacia; quia tũc mirabilia, quæ fient ab eo, diuina permissione sunt vera, & etiã falsa diuersis respectibus. Vera in illis, quæ fiũt virtute Dæmonis, ad quæ eius virtus se extendere potest. Falsa, quando faciet ea, ad quæ sua virtus se non potest extendere, vt suscitare mortuos, illuminare cæcos. Quia in primò, vbi facere attentabit, aut intrabit corpus defuncti, aut illud amouebit,

Antichristus facit etiam vera miracula.

amouebit,& loco illius, ipse in assumpto corpore ex aëre se præsentabit,& sic in secundo præstigiosa arte visum aufert, aut infirmitates alias & subitò sanabit à læsione cessando, non qualitates interiores testificando, sicut in legenda Bartholomæi ponitur. Possunt etiam omnia mirabilia opera Antichristi & Maleficarum dici signa mendacia, in quantum solummodo ad decipiendum fiunt: iam & tunc operabitur Antichristus. Hæc Thomas dist. 8. de virtute Dæmonum in operando.

Compendium Theologiæ veritatis.

Posset etiam hîc adduci differentia miraculorum, quæ ponitur in compendio Theologicæ veritatis: & inter mirum & miraculum, quia cùm miraculum propriè quatuor requirat, scilicet quòd sit à Deo, & quòd sit præter existentiam naturæ, contra cuius ordinem fit: & tertiò quòd sit euidens: & quartò quòd ad fidei corroborationem: quia ergo in operibus Maleficarum primum & vltimum ad minus deficiunt, ideò mira opera, non autem miracula dici possunt.

Differentia inter mirum & miraculum.

Et etiam ratione, quia etsi aliquo modo miracula dici possunt, quia tamen quædam sunt supra naturam, quædam contra naturam, quædam præter naturam. Et supra naturam sunt illa, in quibus non est simile in natura nec eius potentia, vt virginem parere. Contra naturam, vt quæ fiunt vsu contrario naturæ: terminatur autem ad conforme naturæ, vt cæci illuminatio. Et præter naturam, vt quæ fiunt ordine simili naturæ, vt in mutatione virgarum in serpentes, quòd natura facere potuisset per longam putrefactionem propter rationes seminales, sic etiam opera Magorum dicentur mirabilia.

Virgæ naturaliter mutantur in serpentes.

Rem gestam narrare expedit, & paululum eius declarationi insistere. Est oppidum in diœcesi Argentinensi, cuius nomẽ occultare ordo charitatis & honestatis postulat. In quo laborator quadam die, dum ligna ad comburendum duntaxat in domo secaret, catus quidam non paruæ quãtitatis ipsum molestare ei importunè se obiiciendo visus est, quem abigendo, ecce alius maioris quantitatis simul cum priori acrius ipsum aggrediuntur, quos iterum vbi repellere volebat, ecce tres pariter, & iam versus vultum saliendo, iámque inter tibias morsibus lacerando, ipsum aggrediuntur. Perterritus inde, & , vt retulit, maiori anxie-

Res gesta mira de mulieribus sub feliũ figura verberatis.

tate

rate nunquam perplexus, signo crucis se muniendo, & opus prætermittendo, per incisa ligna catos infestos, & modo ad faciem, modò ad guttur denuò saltantes, iam vnam mulierem ad caput, iam alter ad pedes, aut super dorsum percutiẽdo vix abegit. Et ecce post horæ spatiũ, dum iterum suo operi insisteret, duo famuli oppidi consulum, tanquam malefactorẽ ipsum capientes, ad præsentiam Baliui seu Iudicis ducere volebãt: qui Iudex à longè ipsum aspiciẽs, nec audientiã sibi præstare volens, imperat vt ad profundum cuiusdã turris seu carceris, vbi plectendi includebãtur ad mortẽ, proiiceretur. Eiulans ille, & cur talia pateretur, cùm in nullo crimine se cõsciũ agnosceret, per triduum custodib. carceris quærulosè lamentabatur. Et hi quidem quantò pro audientia sibi præstanda amplius instarent, tãtò acrius Iudex ira sæuiebat, verbis contumeliosis asserens, qualiter & quomodo tantus maleficator adhuc reatũ suum non agnosceret, aut quomodo se innocentem proclamaret, cum euidentia facti eius flagitia horrenda demonstrarent. Et cùm nihil proficerent, tamen suasu aliorum consulum Iudex inductus audientiã sibi pręstare habuit. Eductus, itaque de carcere, cùm ante Iudicem staret, & Iudex ipsum intueri renueret, pauper genibus aliorũ circumsedentium prouolutus, petijt vt causa suæ calamitatis sibi aperiretur: sicque Iudex in hæc verba prorupit. Tu scelestissimus hominum, quomodo tua flagitia non recognoscis? Ecce tali die, & tali hora, tres matronas p̃cipuas huius ciuitatis vulnerasti, vt in lectis decũbẽtes, nec surgere aut mouere se valeãt. Reforcillatus pauper, & de die & hora, ac de euẽtu rei apud se ruminãs, dixit: En diebus vitæ meæ mulierẽ nũquã percussi aut verberaui, & quòd tali die & hora sectioni lignorũ institi, testiũ legitima productione probabo. Sed & vestri familiares sequenti hora huic operi me insistentem cõpererũt. Tunc iterũ furibundus Iudex. Ecce, ait, quomodo scelera sua palliare nititur Mulieres verbera deplãgunt, demonstrant, & quòd eas percusserit, publicè testantur. Tunc pauper amplius super euentum rei ruminans. Illa, inquit, hora creaturas me percussisse recolo, non autem mulieres. Attoniti circumsedentes, cuiusmodi creaturas percusserit reserari cupiunt. Tunc ille rem gestam (& prout suprà tactũ est,) omnibus stupentibus recitauit. Et intelli-

gentes opus Dæmonis fuisse, pauperem solutum & illæsum abire, & quòd negotium nulli reuelaret præcipiunt. Sed nec à fide zelatoribus qui interfuerant, euẽtus occultari potuit.

Quo Malefice in catos mutentur.

Super quem modum aliqua disserendo. An ne Dæmones in assumptis sic effigijs absque præsentia Maleficarum apparuerint, aut earum corporalis præsentia præstigioso artificio in bestiales illas formas trãsmutata fuerit. Respondẽdo cõcludere oportet: quod licet vtrũque virtute Dæmonum fieri possit, ipsum tamen secundum factum fuisse amplius præsumitur: Nam per motum localem, vbi Dæmones in effigijs catorum laboratorem inuaserunt, etiam laboratoris ictus & verbera catis illata, mulieribus in domo residentibus subitò, & per aërem inferre potuisse, & hoc propter pactum mutuò dudum initum, nemo dubitat. Sic enim & læsionẽ, vel puncturã, quã inferre volunt, sciunt aliqua imagine depicta vel fusa, vbi aliquem maleficiare volunt, quòd non illam imaginem, sed illum quem præsentare habet, iuxta puncturas super imagines factas lædunt. Varia super hunc modum gesta deduci possent.

Quomodo per imagines fusas homines vulnerentur.

Nec valet instantia si quis obiiceret, illas mulieres sic læsas fortassis fuisse innocẽtes, eo quòd & per exempla tacta sunt læsiones etiam innocentibus posse contingere patet. Dum aliquis ignoranter per imaginem artificialem à malefica læditur: Instantia non valet, quia aliud est à Dæmone per Maleficam lædi, & aliud per ipsum Dæmonem absque Malefica: quia Dæmon per se in effigie animalis tunc verbera suscipit, quando alteri sibi per pactum coniuncto infert. Et quando cum eius consensu, ad talem apparitionem sub tali forma & modo se ingessit. Vnde sic tã tummodo noxijs, & sibi per pactum coniunctis nocere potest, & nullo modo innocentibus. Per Maleficas autem, vbi Dæmones lædere quærunt, tunc etiam innocentes permissione Diuina in vltionem tanti criminis sæpè affligunt.

Monachi Prædicatores comparantur canibus, Hæretici catis.

Verùm quòd etiam Dæmones per se interdum (Deo permittente,) & innocẽtes lędũt, & dudum Iob sanctissimum læserunt, sed ibi non fuerunt, nec vsus fuit Diabolus huiusmodi præstigiosis apparitionibus, prout in tali facto & per tale phantasma cati, quod animal perfidorũ est appropriatum signum, sicut canis Prædicatorum in scripturis. Vnde semper mutuo sibi insidiantur. Et ordo Prædicatorum sub

figur

figura catuli latrantis in primo fundatore aduersus hæreses præmonstratus fuit.

Præsumitur autem, quòd per secundum modum Maleficæ illæ tres laboratorem inuaserunt, tum quòd primus modus non tantùm eis placuisset, tum quia secundus earum curiositati magis congruit.

In quo etiam talis ordo circa tria seruatus fuit. Primò, quòd ad Dæmonum instantiam solicitatæ super hoc fuerunt, & non Dæmones ad instantiam Maleficarum. Sic enim sæpissimè ex earum fassionibus repertum est à nobis quòd ad instantiam Dæmonum, eas continuè ad mala perpetranda infestantes, plura habēt facere, & verisimile, quòd de se non cogitassent, pauperem molestare.

Causa autem quare Dæmones ad hoc sollicitabant, sine dubio, extitit, quòd quia benè noscunt, vbi crimina manifesta impunita remanent, amplius Deus offenditur, fides catholica dehonestatur, & ipsarum numerus amplius augmentatur. Secundò, habito earum consensu, Dęmones earum corpora localiter transtulerunt, ea facilitate, qua & spiritualis virtus præstantior corporali existit. Tertiò, quòd præstigiosa apparitione modo quo suprà tactū est, in formas illas bestiales conuersæ ipsum laboratorem inuadere habuerunt, nec defensæ à verberibus, sicut vtique ea facilitate qua translatæ fuerant, eas defēdere potuissent, sed verberari & verberatorem manifestari permiserunt, scientes illa flagitia per effœminatos viros, nullum zelum fidei habentis, remanere ob causas prætactas impunita.

Alludit quod legitur de quodam sancto viro, qui dum semel prædicantem Diabolum in forma sacerdotis deuoti in Ecclesia reperisset, & per spiritum ipsum Dæmonem agnouisset, esse verba sua obseruauit: & an benè vel malè populū informare attēdebat: Et dū ipsum irreprehēsibilē, & potius criminum obiurgatorem perpendisset, finito sermone accersito, dum causam super his quæreret, respondit; Ecce veritatē dico, sciens ꝙ dum auditores sint verbi & non factores, amplius Deus offenditur, & lucrū meū augmētatur. *Diabolus in forma sacerdotis prædicat.*

De modo, quo Dæmones per Maleficarum operationes homines interdum ſubſtantialiter inhabitant.

CAP. X.



VIA in præcedenti capitulo tactũ eſt, qualiter Dæmones etiam capita hominum, aut alias partes corporis occupare & intrare & ſpecies interiores de loco ad locum mouere poſſunt. Dubitare quis poſſet, An ne ex toto homines ad inſtantiam Maleficarum obſidere poſſent. Et de diuerſis modis obſidendi abſque Maleficarum inſtantia. Vnde pro harum declaratione tria ſunt declaranda.

Primò de diuerſis modis poſſidendi. Secundò, quòd ad inſtantiam Maleficarum diuina permiſſione Dæmones interdum omnibus illis modis poſſident. Tertiò, acta & geſta ſuper hæc ſunt deducenda.

De obſeſſis à Diabolo ob peccata.

Quò ad primum ſecluſo illo generali modo, quo Diabolus in homine, cum quolibet peccato mortali habitat. De quo modo S. Thomas quolib. 3. quæſt. 3. ſub dubio. An Diabolus ſemper ſubſtantialiter habitet in homine quandocunque peccat mortaliter. Cauſa dubitationis eius ſit, quòd cùm Spiritus Sanctus ſemper habitet in homine cum gratia, iuxta illud, 1. ad Corinth. 3 Templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis, & gratiæ opponitur culpa, & oppoſita habent fieri circa idem.

Diabolus non poteſt illabi in animam.

Vbi etiã declarat, quòd quia habitare in homine poteſt intelligi dupliciter. Vel quantum ad animam, vel quantum ad corpus. Et primo modo, cùm non eſt Diabolo poſſibile habitare in anima, eò quòd ſolus Deus mẽti illabitur. Nec iterum Diabolus ita eſt cauſa culpæ, ſicut Spiritus Sanctus efficit in anima per ſe operando, ideò ſimilitudo non valet.

Impiorum mens eſt ſicut nauis ſine gubernatore.

Quantum verò ad corpus, dicere poſſumus, quòd dupliciter Diabolus poteſt habitare in homine, ſicut etiam dupliciter homines reperiuntur, vel in peccato, vel in gratia exiſtentes. Primo modo, dicere oportet, quòd quia ex quolibet peccato mortali homo ſeruituti Diaboli addicitur inquantum Diabolus interdum exterius ſuggeſsit peccatũ vel quantum ad ſenſum, vel quantum ad imaginationem ideò dicit͏̃ inhabitare affectũ hominis, cùm ad quẽlibet motũ tẽtationis mouẽtur, ſicut nauis in mari ſine gubernatore.

Poteſt etiam Diabolus in homine ſubſtantialiter habitare, ſicut patet in Arreptitijs: Et quia hoc magis pertinet ad rationem pœnæ quàm culpæ, vt patebit, & pœnæ corporales nō ſemper cōſequūtur culpā, ſed quandoq; peccantibus, & non peccantibus inferuntur. Ideò & in gratia & extra gratiam exiſtentes, ſecundum altitudinem incomprehenſibiliū iudiciorū Dei inhabitare ſubſtantialiter poſſunt: & hic modus poſſidendi, licet non ſit noſtræ ſpeculationis, ponitur tamen, ne alicui impoſsibile videatur, quòd etiam (Dei permiſsione,) homines à Dæmonibus ad inſtātiam Maleficarum ſubſtantialiter interdum inhabitantur. *De arreptitijs*

Poſſumus ergo dicere, quòd ſicut quinque modis, Dæmones per ſe abſque Maleficis homines lędere & poſsidere poſſunt, ita & omnibus illis modis ad inſtātiā Maleficarū, cùm ex tunc, ſicut amplius Deus offenditur, ita & maior ſæuiendi in homines per Maleficas Dæmoni permittitur facultas. Et modi perfunctoriè recitando hi ſunt, dempto eo quod vexant aliquando in bonis fortunæ exterioribus: quòd aliquando etiam aliquos in proprijs lædunt tantummodò corporibus: aliquando in corporibus ſimul, & in potentijs interioribus. Aliquando ſolùm tentant intus & extra. Alios vſu rationis ad tempus priuant. Alios velut beſtias irrationales reddunt. De ſingulis dicamus.

Sed prius quinque cauſas, propter quas Deus permittit homines poſsideri præmittamus, quia ordinem ſeruare, materia poſtulat. Nam aliquando quis poſsidetur pro maiori ſuo merito. Aliquando pro alieno leui delicto, aliquando pro ſuo veniali peccato, aliquando pro graui peccato alieno, aliquando pro magno facinore proprio. Et his omnibus de cauſis nulli dubium, quin & Deus ad inſtantiam Maleficarum per Dęmones etiam ſimilia interdum permittat: & ſingula ex ſcripturis, & non per noua geſta tantùm probare expedit: cùm ſemper noua per antiqua roborantur. *Quinque cauſæ cur homines à Dæmonibus obſideantur.*

Nam de primò patet in Dialogo Seueri, beati Martini chariſsimi diſcipuli, vbi fertur, quendam Patrem ſanctiſsimæ vitæ tātò dotatum in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis proprijs fugarentur, ſed etiam eiuſdē Patris epiſtolis & cilicio, & cùm coram mundo Pater eſſet celeberrimus, ſe tentari ſenſit vana gloria, cui vitio licet viriliter reſiſteret, tñ vt humiliaretur amplius, totis præcordijs *Dæmones per epiſtolas & cilicium eiecti. S. pater orat Deum vt à Diabolo poſſideatur.*

dijs Deũ precabatur, quaten⁹ quinque mẽsibus à Dæmone possideretur, quod & factum est. Nam eum statim possessum vinculari oportebat, & omnia applicare sibi Dæmoniacis cõmunia. Finito autem quinto mense, prorsus & ab omni vana gloria, & à Dęmone liberatus est. Sed quòd hac de causa quis p maleficiũ alterius posset à Dæmone possideri, sicut factum fuisse nõ legitur, ita nec ad præsens affirmatur: licet, vt p̃misũ est, incõprehẽsibilia sint Dei iudicia.

De secũdo autẽ, quòd ex alieno leui delicto, aliquis possidetur, ponit exemplum beatus Gregorius de Beato Eleutherio abbate, viro simplicissimo, qui cùm prope monasterium virginum pernoctaret, & ignoranti ordinauerunt ad suam cellam poni paruulum puerum, qui omni nocte vexabatur à Dæmone. Sed eadem nocte Dæmone liberatus est ad patris præsentiam. Hic cùm rem didicisset gestã, & puer iã positus esset in monasterio sancti viri & transactis multis diebus paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait, ad confratres suos, Diabolus sibi cum illis sororibus iocabatur. Sed vbi ad seruos Dei venit, puerum hunc accedere non præsumpsit. Et ecce statim Diabolus puerum vexare cepit. Et per lachrymas & ieiunia sancti viri, & cõfratrũ difficulter, sed eodẽ die liberatus fuit. Et quidem vbi ex alieno & leui delicto, quis innocens posidetur, nõ mirum si propter veniale proprium, aut propter graue alienum peccatum, aut etiam propter proprium facinus, aliqui etiã ad Maleficarum instantiam, per Dæmones posidentur.

Ob superbiã S. Eleutherij alius plectitur.

Nũ & de proprio veniali peccato patet per Casianum collatione abbatis Sereni prima, dicentem de Mose. Moses, inquit, in eremo, cùm singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionem vnius sermonis, quem contra abbatem Macharium disputans, paulò durius protulit, quadam scilicet opinione præuentus, diro confestim traditus est Dæmoni, vt humanas egestiones ori suo ab eo suppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gratia Dominus intulisse videtur, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, patuit ex miraculosa curatione. Nam continuò abbate Machario in oratione submissa, citius nequam spiritus ab eo fugatus abscesit.

Monialis non signans se cruce in esu lactuca, à Diabolo possidetur.

Simile videtur huic, quòd Gregorius primo Dial. refert de moniali, quæ lactucam comedit, non prius signo crucis

se muniens

se muniens, & per beatum Equitium patrem liberata.

De quarto etiam, videlicet pro alieno graui peccato aliquem possideri, ibidem refert beatus Gregorius de beato Fortunato Episcopo, qui dum Diabolum ab obsesso homine propulisset, serò idẽ Dæmõ in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cœpit: O virum sanctũ Fortunatum Episcopum, Ecce de hospitio me peregrinum proiecit, nec vbi quiescam inuenio. Tunc quidam cum vxore sua & filio sedẽs, peregrinũ inuitauit ad suum hospitium, & quærendo causã expulsionis, est gauisus super derogatione sancti viri, quàm à peregrino fictè audiuit. Exinde autem Diabolus puerum inuasit & prunis iniecit: ac animã eius excussit. Sicq; pater miser primũ quẽ recepisset hospitio intellexit.

Gaudens detractionibus possidetur à Dæmone.

Et de quinta causa proprij facinoris & magni, cõmuniter tam in sacra scriptura, quàm in sanctorum passionibus legimus. Nam & sic 1. Regum 15. Saül inobediẽs Deo possessus est. Quæ omnia (vt diximus) tacta sunt, ne impossibile cuiquam videatur, ne ob facinorum Maleficarum, vt aliqui etiam ad earum instantiam possideantur. Super quo vt diuersos modos possidendi intelligere valeamus, quò ad secundum rem gestam in medium producamus.

Tempore siquidem Pij Papæ secũdi, ante iniunctum inquisitionis officiũ, vni è duobus Inquisitoribus talis accidit casus. Bohemus quidam de Dachono oppido, filium vnicum & sacerdotem secularẽ ob liberationis gratiam, quia obsessus erat, Romam vsque perduxit. A casu autem, dum ego vnus ex Inquisitoribus, hospitium refectionis gratia intrassem, cõtigit, vt tanquam commensalis idem sacerdos cum patre ad tabulã pariter mecũ consederent. Conueniẽtes autẽ, & mutuò (vt moris forensium est) conferẽtes, idẽ pater pluries suspirans, & ꝙ prosperum iter compleuisset à Deo omnipotenti optabat: cui ex intimis cõpatiendo, quęnam sui itineris & causa tristitiæ esset, inquirere cepi. Tũc ille, filio audiente, qui & mihi collateralis in mẽsa erat, respõdit. Heu filiũ habeo à Dæmone obsessum, quẽ ob liberationis gratiã, magnis laboribus & impensis hucusq; perduxi. Et ego: Vbi nã filius esset, dũ inquirerẽ, ꝙ mihi collateralis esset, indicauit. At territus ego paululũ, & diligenter ipsum intuens, quòd cum tanta modestia cibum sumeret, & ad quæque interrogata piè responderet, hæsitare animo

Res gesta de maleficato obsesso.

cepi, quod obsessus non esset, sed infirmitatis causa sibi aliquid accidisse obieci. Tunc filius rem gestam per se narrans, & qualiter, quãtoque tempore obsessus fuisset, indicauit. Mulier, inquit, quædam Malefica hanc mihi infirmitatem cõtulit, rixanti enim contra eam ratione cuiusdam disciplinæ circa regimẽ curiæ, cùm eam durius increpassem, quia ceruicosæ voluntatis erat, dixit, quòd post paucos dies haberem intendere his quæ mihi contingerent. Sed & Dæmon in me habitans hoc idẽ refert, quòd maleficium sub quadam arbore positum sit à Malefica, quod nisi amoueatur, non potero liberari, sed nec arborem vult indicare. At ego nec minimã suis dictis fidem adhibuissem, nisi experientia me protinus edocuisset. Nam interrogatus à me de interuallo temporis, vt præter consuetum modum obsessorum tantæ suę rationis esset capacitatis: Respondit: Vsu rationis tantummodò priuor, quando diuinis aut vacare aut sacra loca visitare voluero: Præcipuè autem Dæmon ex suis verbis per me prolatis dixit. Quòd sicut maiorem displicentiam hactenus in sermonibus ad populum sibi fecisset, ita vt nullo modo me prædicare sineret. Gratiosus enim ex relatu patris prædicator extitit, & omnibus amabilis. At ego Inquisitor cùm de singulis certificare volebã per quindenã & vltrà ad varia sanctorum lumina ipsum deducere decreui. Præcipuè autem ad Ecclesiam Sanctę Praxedis virginis, vbi pars statuę marmoreæ, cui in sua flagellatione saluator noster alligatus fuerat, & ad locum in quo Petrus Apostolus crucifixus fuerat, in quibus locis horribiles eiulatus, dũ exorcizabatur, emittebat, iam asserens se velle exire, post paululum verò minimè. Et vt præmissum est, in omnibus moribus mansit sacerdos compositus, & sine omni nota, nisi dum exorcismi incipiebant, & illis finitis, dum stola de collo amouebatur, ex tunc iterum nec minimum irrationabilem, aut inhonestum motum demonstrabat. Hoc dẽpto, dum Ecclesiam aliquam pertranseundo genua pro salutatione virginis gloriosę flectebat, tũc Diabolus eius linguam in longũ extra os suũ emittebat: Et interrogatus, an non ab illo posset continere: respondit, hoc facere minimè valeo: sic enim vtitur oĩbus membris & organis, collo, lingua, pulmone, ad loquendũ vel eiulandũ, dum ei placet: audio quidẽ verba, quæ sic per me & ex mẽbris meis loquitur,

tur,sed resistere omninò nõ valeo, & quãdo deuotiùs orationi alicui insistere affecto acriùs me impugnat, linguam emittendo.Et quoniã colũna in Ecclesia sancti Petri ex tẽplo Salomonis circũlata existit, per cuius virtutẽ plures licet à Dęmonibus obsessi,liberãtur,eò ꝙ & Christus prędicãdo in templo illi se appodiasset, hic tamen occulto Dei iudicio liberari nõ potuit,alium modũ pro sua liberatione sibi disponendo. Licet enim per integrum diem & noctẽ circa columnã inclusus mansisset,tamen sequẽti die, post varios exorcismos super eum perlectos, dum circumstaret populus,& magnus fieret concursus:interrogatus, in qua parte columnę se Christus appodiasset,tũc dentibus mordendo columnã,locum demonstrabat eiulans, Hîc stetit, hîc stetit.Vltimatim tamẽ dixit: Nolo exire.Et cùm interrogaretur,qua de causa?respondit, Propter Lombardos:Et interrogatus denuo,cur propter Lombardos egredi nollet? Tunc respondit in Italica lingua,(cùm autem infirmus sacerdos illud idioma ignoraret,)dicens: Omnes faciunt sic & sic,nominando pessimum vitium luxuriæ. At sacerdos post hoc me interrogando dixit:Pater,quid sibi volũt hæc verba Italica,quæ ex ore meo protuli?cui,cùm indicassem, respondit:verba quidem audiui, sed intelligere non potui. Et quia,vt rei probauit euentus, hoc dæmonium erat de genere illo,de quo Saluator in Euangelio. Hoc genus dæmoniorum non eiicitur nisi in oratione & ieiunio: Ideò quidam venerabilis Episcopus per Turcas,vt fertur, à sede expulsus, piè illi compatiens, per totum quadragesimale tempus in pane & aqua,ieiunijs & orationibus,& exorcismis quotidiè insistens, ipsum per Dei gratiam tandem liberauit,& ad propria cum gaudio remisit.

Columna Salomonis Romæ.

Diabolus mõstrat locum vbi Christus acclinauerit docendo.

Propter Lombardos Diabolus non vult exire.

Super quo licèt sine miraculo nullus in hac vita possit sufficienter disserere,quibus & quot modis Dæmon homines possideat,vel etiã lędat:possumus tamẽ dicere,ꝙ quinque modis, dẽpto eo ꝙ in rebus fortunæ exterioribus aliquando tamẽ lædũt. Nam aliqui in proprijs tantummodò vexantur corporibus,aliqui in corpore simul,& in potẽtijs interioribus,aliqui in potẽtijs tãtũmodò interioribus, aliqui castigatione eorũ ad tẽpus tãtũmodò vsu rationis priuantur, aliqui verò velut bestiæ irrationabiles redduntur. Præfatum sacerdotẽ quarto modo possessum fuisse declaratur.

Quot modis Dæmõ homines possidendo vexet.

ratur. Nam nec in rebus fortunæ nec in proprio vexatus corpore fuit, prout contigit Beato Iob, vbi Deus Dæmonem licentiasse manifestè scriptura super hoc tradit, dicēs ad Satan; Ecce, vniuersa quæ habet in manu tua sunt, tantùm in eũ ne extendas manũ tuã, & hoc in res exteriores. In corpus verò postmodum ait: Ecce in manu tua est: veruntamē animam eius serua, id est, vitam eius ne auferas.

Iob etiam in anima à Satana affligebatur.

Potest etiam dici ꝙ tertio modo. s. in potentijs animæ interioribus simul & corpore vexatus fuit, cùm dicebat, vt Iob 2. habetur: Ad Dominum si dicitur, consolabitur me lectulus meus, & releuabor, loquens mecum in strato meo terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties: Dæmone. s. procurante, secundum Lyram & secundum Thomam. Terrebis me per somnia quæ. s. dormienti apparent, & per visiones, quæ. s. apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienato. Solent enim phantasmata, informata diurnis cogitationibus, esse in terrorem dormientiũ. Et hæc reprobatur in eo ex infirmitate corporis. Vnde sic consolatione vndique seclusa, nil remedij videbatur Iob euadendi tot angustias nisi per mortem: horrore inquit concutiens. Quibus modis & Maleficas homines lædere per Dæmones nemo dubitat, prout in sequentibus patebit, qualiter per grandines in rebus fortunæ, & in corpora animalium & hominum læsiones inferunt.

Et tertius etiam modus lædendi est in corpore, & in interiorib⁹ potentijs, absq; priuatione vsus rationis. Patet ex earũ operationibus, vbi, vt suprà tactũ est, adeò mētes hominũ ad illicitas affectiones incedũt, ꝙ necessariò etiam nocturno tempore ad amasias per longa terrarum spatia currere habent, visco carnalis amoris nimis illaqueati.

Potest adduci & illud quod in Hassia oppido *Marburg*, cōtigisse dicitur de quodam obsesso etiam sacerdote, dum in exorcismis Dæmon interrogaretur, quanto tempore sacerdotem inhabitasset, Respondisse fertur, septem annis: Et eum exorcista obiiceret: cùm vix per tres menses eum vexasti, reliquo tempore vbi eras? Respondit: In corpore suo me occultabam. Et ille, In qua parte corporis, vbi inquirebat, respōdit, vt plurimùm in capite. Et denuò, vbi nã fuisset quando diuina celebrasset, & sacramētum sumpsisset, requisitus, dixit: Sub lingua eius me occultaui. Et ille

Vbi Dæmon lateat, quãdo Dæmoniacis præbetur sacramentum.

misei

miser:qua temeritate ad præsentiam creatoris tui non aufugisti? Tunc Dęmon:Nunquid sub ponte se vnquam quis occultare potest, donec desuper vir sanctus pertransibit, dummodò gressus non fixerit. Diuina tamen cooperante gratia liberatus fuit, siue verum siue fictitium protulerit cùm mendax sit, & pater eius.

Quartus modus applicatur ad præfatum possessum Romæ liberatum, sub hac declaratione, q̀ Dæmon possit illabi corpori, licet non animæ, cum hoc soli Deo sit possibile. illa etiam corpori, non tamen infra terminos essentiæ corporis: hoc inquā, declarat terminos essentiæ corporis.

Solus Deus potest animæ illabi.

Hoc inquā declarando, habetur modus quo Dæmones substātialiter interdū in homine habitāt, & ad tēpus tantùm vsu rationis priuāt. Et q̀dē hoc sic declaratur. Nā dicere possumus, quòd corpus habet terminos duplicis rationis.s. quantitatis & essentiæ. Vnde quando Angelus quicunque bonus vel malus operatur infra terminos corporalis quātitatis, & sic illabitur corpori, operādo circa potētias quantitatiuas, sic etiā boni Angeli etiā imaginarias in bonis visiones operātur. Nūquā autē dicūtur illabi essentiæ corporis, qa nō possunt illabi vt pars, neq; sicut virtus. Non sicut pars, qa alia & alia est essentia vtrobique. Nō sicut virtus, quasi dās esse, quia suū esse hēt per creationē à Deo. Vnde & ipse solus habet intrinsecā essentiæ operationē & cōseruationē, quādiu placitum fuerit suæ pietati conseruando.

Vnde concluditur, q̀ aliæ omnes perfectiones seu defectus loquendo de bonis, quò ad perfectiones, de malis quò ad defectus, quando operātur, si operantur circa corpus & partes eius, vt circa caput illabuntur tali corpori super terminos, videlicet quantitatis & quantitatiuas potentias.

Si verò circa animam tūc iterum vterq; extrinsecè operatur, sed modis diuersis. Et dicuntur operari circa animā, phātasmata illa seu species intellectui repræsentādo, & nō solùm ad iudicium sensus cōmunis & sensuum exteriorū. Ex quibus operationibus sequūtur tētationes à malis Angelis, & affectiones & cogitationes malæ, per indirectum operādò versus intellectū. A bonis autē Angelis sequūtur illustrationes phantasmatum ad cognoscendum reuelādo ab eis: vnde & talis diuersitas est, q̀ boni Angeli etiā directè possunt imprimere in intellectū phantasmata illustrādo,

Quomodo boni & mali spiritus animæ illabantur aut circa eam operentur.

do,

do. Mali autem neque illustrare dicuntur phantasmata, sed prius obfuscare. Item nec directè imprimere possunt, sed tantummodò indirectè, inquantum intelligentem necesse est phantasmata speculari.

Per hæc tamen etiam Angelus bonus non dicitur illabi animæ, licet eam illuminet: sicut nec dicitur superior Angelus illabi in inferiorem, licet eum illuminet: sed tantummodò extrinsecè operatur, & cooperatur modo, quo dictum est: vnde multò minus malus illabi potest.

Iudicium de priore obsesso sacerdote.

Et per hunc modum Dæmon sacerdoti corpus in tribus occupauit. Primò, quòd sicut illabi suo corpori potuit, infra videlicet terminos corporalis quantitatis, ita caput suũ occupauit substantialiter illud inhabitãdo. Secundò, quòd circa animam eius extrinsecè operari potuit, obfuscando intellectum, vt rationis vsum perderet. Ita etiam potuit vt sine intermissione, vel etiam interpellanti eum, quò ad amissionem rationis, vexare. Licet etiam dici potest, quòd ex dono Dei hoc habuerit sacerdos, vt non sine intermissione à Dæmone vexaretur. Tertiò, quòd licet omnibus membris organis ad loquendum & voces ad formandum priuaretur, semper tamen ad verba, licet non ad sentẽtiam verborum aduertentiã habuit. Qui modus obsidendi plurimùm ab alijs obsidendi modis differt, cùm communiter obsessi leguntur sine intermissione à Dæmonibus affligi, vt patet in Euangelio, tam de lunatico, cuius pater dixerat ad Iesum: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & male patitur. Matth. 17. quàm etiam de muliere illa, quam Satanas alligauerat 18. annis, & erat inclinata, nec omninò poterat sursum aspicere, Lucæ 13. quibus etiam modis indubiè Dæmones diuina permissione ad instantiam Maleficarum vexare possunt.

De modo, quo omne genus infirmitatis inferre possunt, & hoc in generali de grauioribus.

CAPVT XI.



Ed & hoc, quòd non sit aliqua infirmitas corporalis, quæ à Maleficis) Deo permittente) inferri non possit etiam si ad lepram vel epilepsiam se extẽdere habeat: Probari potest per hoc, quòd per Doctores nullum genus infirmitatis excipitur

tur.Nam diligenter ea quę superius tacta sunt,tam de virtute Dæmonũ, quàm ad malitiã Maleficarũ considerãtur, nullam patitur hoc difficultatẽ.Nam & Nider, tam in suo præceptorio,quàm etiam Formicario,vbi quærit:An Malefici possint veraciter suis maleficijs homines lædere.

Et est quæstio absque exceptione alicuius infirmitatis, etiam quantumcunque incurabilis. Et vbi respõdet quòd sic,quærit consequenter,quibus modis,& quibus rebus.

Et quò ad primum respõdet,vt suprà ex prima quæstione primæ partis tractatus patuit. Probatur etiam per Isid. describẽtem Maleficarũ operationes.8. Etym.cap.9.Malefici dicuntur ob facinorũ magnitudinem,hi enim elemẽta concutiunt, scilicet opere Dæmonũ ad tẽpestates concitãdas, mẽtes hominũ turbãt, modis videlicet suprà tactis, vsum rationis,vel omnino impędiẽdo, aut grauiter obfuscando.Subdit, & absque vllo veneni haustu,violẽtia tantũ carminis animas interimunt, vitam videlicet auferẽdo.

Probatur etiã per S.Th.in 2.sen.circa dist.7.& 8.Et in 4. dist.34. Et cõmuniter per omnes Theologos ibidẽ scribẽtes,ꝙ Malefici omnibus modis possunt procurare lęsiones in hominibus & eorũ rebus,cooperãte Dęmone,in quibus Dæmon potest solùm lædere vel decipere, videlicet in rebus,fama,corpore, vsu rationis & in vita:vult dicere,ꝙ in illis,in quibus Dæmon per se absq; Malefica possit lędere, possit etiã cũ Malefica:imò ampliori facilitate ꝓpter maiorem Diuinæ maiestatis offensionẽ, vt suprà tactum est.

Satan se trãsformat in S. Siluanũ Nazarenum Episcopum.

De rebus nãq; patet Iob.1.& 2.vt suprà patuit. De fama patet in Legẽda B.Hieronymi, vt refert Io.And.in Hieronymiano,ꝙ Diabolus se transformauit in formã S.Siluani Episcopi in Nazareth,amatoris Hieronymi.Qui Dæmon primò fœminã nobilẽ nocte in lecto procare & prouocare cœpit ad luxuriã verbis,& deinde factis sollicitauit ad malũ;quæ cũ clamaret,Dæmon sub specie Sãcti Episcopi sub lecto fœminæ se abscõdit,vbi requisitus & inuẽtus per luxuriosa verba se mẽtitus est esse Episcopũ Siluanũ.In crastinum ergo sanctus vir,disparẽte Diabolo,diffamatus est grauissimè : quæ diffamia tandẽ circa sepulchrũ San.Hieronymi fatente Diabolo in obsesso corpore purgata est.

Iob fuit leprosus.

De corpore patet in Beato Iob, qui percussus fuit à Dæmone vlcere pessimo,quod exponitur de lepra.Refert etiã

Sigis

Sigisbertus & Vincen. in spe. histo. li. 25. c. 37. ꝙ tẽpore Ludouici secundi Imperatoris, in parochia Maguntina quidã Dæmõ primò sępè lapides iecit, & quasi malleo ad domos percussit. Et deinde publicè loquẽdo, furta prodẽdo, & discordias seminãdo plures inquietauit: deinde omnes cõtra vnum irritauit, cuius hospitium vbicunque manebat incẽdit: & ob illius peccata omnes pati affirmauit. Vnde tandẽ agros pro hospitio habere oportuit: propter quod cùm presbyteri litanias celebrarent, multos iactibus lapidum Dæmon vsque ad cruentationem læsit, aliquando quieuit, aliquando sæuit, & per triennium ista continuauit quousque omnia ædificia ibi incendio consumpta sunt.

Item de nocumento vsu rationis, & vexatione interiorũ sensuũ, probatur ex possessis & arreptitijs per Euangelicas etiã historias. Item de morte, & ꝙ de vita etiã quosdam priuat. Patet Tobiæ 6. de septem viris Saræ virginis occisis, qui propter luxuriosum affectum, & effrenem appetitũ in virginẽ Saram eiusdẽ non erant digni matrimonio. Quare cõcluditur, ꝙ sicut per se, ita & amplius per Maleficas, in omnibus nihil dempto hominibus nocere possunt.

An læsiones Satanæ, vel Maleficis ministris eius sint ascribendæ.

Verum vbi quæritur, an huiusmodi læsiones sint potius Dæmonibus aut Maleficis imputãdæ: Respõdetur, ꝙ sicut propria & immediata actione Dæmones operantur, infirmitates immittẽdo, ita & ipsis principaliter sunt imputandæ: sed quia in cõtemptũ & offensam creatoris simul & in perditionem animarũ quærunt huiusmodi per Maleficas exercere, scientes ꝙ per talem modum, sicut Deus amplius irritatur, ita & amplius permittit eis potestatem sæuiendi. Quia & de facto innumera maleficia perpetrantur, quæ non permitterentur Diabolo inferre hominibus, si per se solùm affectaret homines lædere: quæ tamen permittuntur, iusto & occulto Dei iudicio per Maleficas propter earum perfidiam & Catholicæ fidei abnegationem.

Scopis aquam spargere excitat pluuiam.

Vnde & eis iusto iudicio talia imputantur secundariò, quantumcũque Diabolus sit actor principalis. Scopa ergo, quã mulier intingit aquæ vt pluat, & sursum in aërẽ aquã spargendo, licet in se non causet pluuiã, nec posset mulier inde reprehendi, quia tamen ex pacto cum Dæmone inito, vbi iam vt Malefica talia facit, licet Dęmon sit qui pluuiam causat, ipsa tamen meritò inculpatur, eò quod mala

fide

fide & opere Diabolo seruit, eius obsequijs se tradendo.

Sic etiã quãdo imaginẽ ceream, vel simile ad maleficandũ aliquem Maleficus facit: vel quando maleficio alicuius in aqua vel plumbo imago apparet, quicquid molestię infertur tali imagini, cùm tale experitur fieri imaginato, id est, homini maleficiato, puta punctura vel alia læsura quacunq;, licet læsio realiter inferatur imagini per Maleficã, vel aliũ hominẽ, & inuisibiliter Dæmõ maleficiatũ hominẽ eodẽ modo lædit, meritò tamen Maleficæ imputatur: quia sine ea Deus nunquã læsionem inferre Diabolo permitteret, nec Diabolus per se lædere ipsum attentasset. *Per imaginem in aqua vel plumbo aliquem lædere.*

Sed quia dictum est de fama, in qua Dæmones per se homines lædere possunt, absque Maleficarum cooperatione: posset in dubium verti, An etiam Dęmones per se possent honestas mulieres infamare, vt tanquam Maleficę reputarentur, cum in earum effigie ad maleficandũ aliquem apparerent, vnde contingeret talem innocenter infamari. *Quomodo Dæmones famam hominum lædant.*

Responsio: aliqua sunt præmittẽda. Primò, quia dictum est, Dæmonẽ nihil posse efficere absq; Diuina permissione, vt in 1. par. operis, circa vltimã quæstionẽ patuit: etiam tactũ est, ꝙ non est tãta permissio super iustos, & in charitate existentes, sicut super peccatores, in quos vtique, sicut maiorẽ habent potestatem, iuxta illud: Cũ fortis armatus, &c. ita vtique plura permittũtur à Deo in eorum afflictionem quàm super iustos. Demùm licet iustos in rebus exterioribus, vt fama & sanitate corporis, lædere possunt, Deo permittente, quia tamẽ sciunt hoc eis cedere in augmentum meritorium, ideò minus eos lædere affectant.

Ex quibus dici potest, ꝙ in hac difficultate respect⁹ potest haberi ad diuersa. Primò, ad diuinã permissionẽ. Secũdò, ad hominẽ, qui censetur honestus, cũ tales non semper sunt in charitate existẽtes, sicut sunt sub honestate reputati. Tertiò, ad facinus, in quo innocens debet infamari: quia illud ex sua radice cuncta flagitia mundi excedit. Ideò dicendũ, licet ex Diuina permissione, quique innocẽs, siue in gratia cõstitutus, siue lædi nõ possit in rebus fortunę & familia: habẽdo tamẽ respectũ ad ipsum facinus & grauitatẽ criminis, (cũ Malefici sic nũcupãtur ob facinorum magnitudinem iuxta Isid. sæpè allegatum) dici potest, quòd hoc vt aliquis innocens prædicto modo à Dæmone infametur, *Nemo innocẽs infamatur.*

tur,

tur, fieri non est benè possibile, iterum multis respectibus.

Primò, quia cùm infamare in vitijs, quę absque peccato expresso vel tacito inito cum Dæmone perpetrantur, vt sunt furta, latrocinia, & actus carnales. Aliud fit ab infamia super vitia, quæ nullo modo possunt homini imputari, aut ab eo perpetrari, nisi super actum expressum cum Dæmone inito: qualia sunt opera Maleficarum: quæ nisi virtute Dæmonum à Maleficis perpetrantur, vt vbi homines, iumenta, aut terræ fruges maleficiātur, vnde & eis aliter imputari non possunt. Ideò licet Dæmon possit hominem de alijs vitijs infamare, de tali tamen vitio infamare, quod sine eo non potest perpetrari, non videtur benè possibile.

Non de vano infamat Diabolus aliquē de maleficio.

Præterea hucusq; nunquam actum est, nec repertum, vt aliquis innocens sit per Dæmonem taliter infamatus, & sic propter talem infamiam morti fuisset adiudicatus. Imò vbi tantūmodo infamia laborat, talis nulla pœna punitur, nisi ꝙ Canonica purgatio sibi indicitur, vt in tertia parte operis circa secundū modum sentētiādi Maleficas patebit.

Canonica purgatio.

Et licet ibi contineatur, quòd in casu, dum in purgatione deficeret, pro reo esset habendus, adhuc tamē adiuratio sibi indiceretur antequàm vlterius super pœnam relapsis debitam procederetur. Sed quia circa contingētia laboramus, quæ actu nunquam fuerunt perpetrata, nulli dubium quin & in posterum Diuina permissio fieri non permittat.

Præterea & à fortiori, propter angelicam custodiam, quæ non permittit insontes in alijs criminibus minoribus infamari, vt in latrocinijs & huiusmodi, minus permittet, imò fortius suæ custodiæ deputatum ab infamia talium flagitiorum præseruabit.

Nec valet, si quis acta per Sanctum Germanum obijceret, quādo Dæmones in assumptis corporibus, & ad mensam consedentibus alias mulieres viris suis condormiētibus, repræsentabant, hospitem illudentes, quasi illæ mulieres in proprijs corporibus semper edentes & bibentes aduentarent, de qua etiam supra mentio habita est. Quia nec ibi illæ mulieres excusantur, quasi innocentes omninò, sed quòd talia mulieribus sæpè accidunt: quod iuxta cap. 26. q. 2. Episcopum notatur. Vbi reprehenduntur tales, quòd dum in imaginaria solūmodo illusione transferantur, putant se veraciter & corporaliter transferri, licet (vt suprà tactum

factum est) etiam interdum corporaliter à Dæmonibus vehuntur.

Sed quod corporales infirmitates alias omnes nulla dempta Diuina permissione inferre possunt, de illo est præsens speculatio. Concludendo ex prænotatis, quòd sic; cùm nulla fiat à Doctoribus exceptio, cui & rationem assentire oportet: cùm aliàs Dæmones sua naturali virtute cũcta corporalia excedũt, vt sæpè tactũ est. Acta denique & gesta per nos reperta hæc affirmãt. Nam licet maior difficultas fortassis circa leprã aut epilepsiam oriri posit, an videlicet talia inferre possent, eò quòd huiusmodi tantummodò ex diuturnis præuijs interiorũ dispositionibus & defectibus soleant oriri, nihilominus per maleficia interdum esse illata repertum est. Nam in Diœcesi Basiliensi in confinibus partium Lotharingiæ & Alsatiæ, cùm quidam honestus laborator quædam verba dura contra rixosam quandam mulierem protulisset, illa indignata minas adiecit, quòd in breui se de eo vindicare vellet. Et ille licet parui pendisset, eadẽ tamen nocte sibi pustulam collo accreuisse sensit, fricando tamen paululum & tangens totam faciem inflatam & tumefactã cum collo persensit, intantũ vt horribilis specie lepre etiã per totũ appareret corpus, qui nõ distulit, sed quãto citius amicis & consulibus accersitis, rem gestam super comminatoria verba mulieris narrauit, & quòd sic mori ea fide & suspicione vellet, quod illa sibi arte magica eadem Malefica intulisset. Quid plura? mulier capitur, quæstionib. exponitur, & crimen fatetur. At Iudex de modo & causa diligentius inquirens, respondit: Cùm me verbis opprobriosis homo ille aggressus fuisset, ego ita succẽsa, cùm ad domũ venissem, malignus spiritus causam tristitiæ meę inquirere cepit, cui cùm singula enarrassẽ, & vt me vindicare possem eidẽ insinuando instarẽ. Ille inquisiuit, dicẽs; Quid ergo vis, vt ei faciã? At ego respondi: Vellem vt inflatã faciem semper retineret: & sic ille abscessit, & illam infirmitatem vltra quàm petij homini intulit: ego enim quòd tali lepra eum percuteret, minimè sperassem; vnde & incinerata fuit.

Lepram & epilepsiã à Maleficis inferri.

Diabolus plus mali perpetrat quàm Malefica iubeant.

In diœcesi deniq; Constantiensi, inter Brisiacum & *Irenburg* leprosa quædam mulier multis referre solebat, nisi debitum vniuersæ carnis iam ab annis duobus persoluerit, quod simili de causa controuersiæ, quę inter ipsam & quandam

aliā mulierē mota fuisset, cùm de nocte domū egressa ante ostium quid operis agere tentasset, ventus quidam calidus à domo alterius mulieris, quæ ex opposito domus suæ fuerat eius faciem repentè insufflauit, vnde & subitò in lepram quam gestabat se incidisse asseruit.

Sufflando in faciem Malefica lepra l ctorem iniecit.

In diœcesi denique eadem & territorio Nigrę syluę Malefica dum per lictorem super struem lignorum pro incendio sibi parato à terra eleuaretur, dixit: Dabo tibi mercedē: & sic insufflando in eius vultum, statim lepra horribili per totum corpus percussus, paucis ex pòst superuixit diebus. Horrenda eius facinora breuitatis causa obmittuntur: sicut & alia quasi innumera, super hæc recitari possent. Epilepsiam namque seu caducum morbum certis inflixisse per oua cum mortuorum corporibus subtumulata, præcipuè ex earum secta ex inhumatis, cum alijs earum cæremonijs, quæ recitanda nō sunt: vbi in potu, vel cibo, alicui prębuerunt, sæpius à nobis repertum est.

Oua cum mortuis tumulata.

Super modum, quo alias consimiles infirmitates in speciali hominibus inferre solent.

CAP. XII.



LIAS denique infirmitates inflixisse, vt cæcitatem, vel acutissimos dolores & torsiones in corporibus hominum, quis enumerare potest? Tamen ex his, quæ oculis nostris perspeximus, & quæ vni ex Inquisitoribus innotuerunt, aliqua in medium producamus.

Res gesta.

Eo in tempore, quo in oppido *Isburg* inquisitio super Maleficas fieret, hic inter alios deductus fuit casus. Nam honesta quædā persona, & vni ex familiaribus Archiducis matrimonio copulata in præsentia notarij, &c. secundum formam iuris deposuit: & cū tempore suæ virginitatis cuidam ex ciuibus famularetur, accidit vt vxor illius graui dolore capitis langueret, pro cuius curatione cùm quædam mulier accessisset, & suis carminibus & certis practicis mitigare dolorem haberet: Ego, inquit, eius practicam diligēter obseruabā, perspexiq; ꝙ cōtra naturā aquę fusę in scutellā quandā, ipsa aqua in ollam aliam ascendisset, cum alijs

cæremonijs quæ recitare opus non est, considerans'q; ꝙ ex illis dolor capitis in domina nõ mitigaretur, aliqualiter indignata, hæc verba ad Maleficam protuli, Nescio quid agitis, vos non facitis nisi superstitiosa, & hoc propter cõmodum vestrum. Tunc Malefica statim subiunxit, an sim superstitiosa vel non, tertia die tu senties: quod rei probauit euentus Nam tertia die manè me sedente, & fusum apprehendente, tantus dolor subitò corpus meum inuasit: Primò in interioribus, vt non esset pars corporis, in qua non punctiones horribiles sentirẽ: Secũdò nõ aliter mihi videbatur, nisi ꝙ cõtinuè igniti carbones capiti meo superfunderentur. Tertiò in cute corporis, à vertice vsque ad plantas pedũ, nõ fuisset spaciũ ad punctũ acus, vbi non fuisset pustula alba sanie repleta, sicque in his doloribus eiulando, & tantũmodò mortẽ optando vsque ad diẽ quartum restiti. Tandem maritus dominæ meæ, vt stabulum quoddam intrarẽ mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo, eo præcedente, dum ante ostium stabuli eramus, Ecce, inquit ad me, pecia panni albi super ostium stabuli. At ego: Video. Tunc ille: Quantum potes, remoue quia fortè melius habebis. Tunc ego quantum potui vno brachio me ad ostium tenente, cũ altero peciam apprehendi. Aperias (inquit dominus) & cõsidera diligenter ibi reposita. Tunc vbi peciam solui, plura ibidem inclusa reperi, præcipuè autem grana quædam alba, ad modum quo pustulæ inerant corpori meo, semina quoque & legumina, quorum similia nec edere poterã aut intueri cum ossibus serpentum, & aliorum animalium intuita sum. Et sic stupefacta, dum inquirerem à domino, quidnam agendum foret, vt in ignem cuncta proiicerem iniunxit, Proieci. Et ecce subitò non post horæ spatium, aut quartale, sed in momento, vt in ignem res illæ fuerant proiectæ, omnem sanitatem pristinam recuperaui. Et quia plura contra vxorem illius cui famulabatur fuerũt deposita, per quæ suspecta non tam leuiter quàm & vehementer fuit habita, & præcipuè propter magnam familiaritatem cum Maleficis habitam. Vnde præsumitur, quòd conscia de maleficio reposito, hoc viro indicauit, & deinceps modo præmisso, publicatum, sanitatem ancilla recuperauit.

Insuper aliud maleficium cuiusdam personę, etiam mulieris, illatum in eodẽ oppido referre in detestationem tãti

Alia res gesta. criminis expedit. Mulier quædam maritata, & honesta accessit, & iuxta iuris formã vt suprà deposuit. Retrò domum, inquit, habeo viridariũ (est & illi hortus contiguus vicinæ meæ) Vnde cùm quadam die transitũ fieri ex horto vicinæ ad viridariũ meum, non absque damno perspexissem, stans in ostio viridarij, & apud me ipsam conquerendo, & querulando, tam de transitu quàm & de damno, vicina subitò superuenit, & an suspectam haberem, inquisiuit. At ego territa propter malam eius famam, nil aliud nisi hęc verba protuli. Gressus in graminibus damna demonstrant. Tunc illa indignata, quia ad eius fortaßis beneplacitum me litigiosis verbis cum ea implicare nolebam, abscessit cum murmure, & verba quæ protulit licet audirem, tamẽ intelligere nõ potui. Post paucos verò dies ingens infirmitas mihi accidit cum doloribus ventris & acutissimis torsionibus à latere sinistro versus dextrum, & viceuersa, quasi duo gladij aut cultri essent pectori infixi, & sic die noctuque clamoribus omnes vicinos alios inquietaui; & cõfluẽtibus hinc inde pro cõsolatione, accidit vt lutifigulus, præfatam vicinã & maleficam adulterino flagitio habens in amasiam, simili modo visitationis gratia accedens. & infirmitati meę compatiens, post verba consolatoria abscesit. Sequenti tamen die festinè redijt, & inter alia consolatoria subiungit. Experimentum capiam, an ex maleficio hæc vobis infirmitas acciderit, quod si sic repertum fuerit, sanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto, & me in lecto decumbente, plumbum in scutellã aqua plenã super corpus meũ appodiãdo infudit, & vbi quędã imago & figurę diuersarũ rerũ ex plũbo cõgelato apparuisset: Eccę, inquit, ex maleficio hæc vobis cõtigit infirmitas: Et super limẽ ostij domus vna pars instrumẽtorũ maleficij cõtinetur: Accedamus ergo, & illis amotis melius sentietis. Sicq; maritus meus cũ eo pariter ad tollẽdũ maleficiũ accedũt: & lutifigulus limen eleuãs marito iniunxit, vt manũ in foueã, quæ apparuerat, mitteret: & quæcunque inueniret, extraheret; quod & fecit. Nam primò imaginem quandam ceream in longitudine vnius palmæ vndique perforatam, habentem duos acus ex aduerso per latera, ad modum quo ipsa punctiones à sinistro latere vsque ad dextrum, & èconuerso persenserat extraxit. Demùm petias panniculorum diuersas ac plurimas,

Quomodo probetur an aliqua sit maleficiata.

tam

tam in granis quàm in seminibus & ossibus continentes; sicque illis in ignem proiectis, ego quidem conualui, sed non ex toto. Nam licet torturæ & punctiones cessassent, appetitusque comedendi redijsset ex integro, tamen pristinæ sanitati vsque in præsens minimè sum restituta. Vnde hoc, quod pristina sanitas non rediret, Respondit: Sunt & alia instrumenta alibi abscondita, quæ inuenire non valeo. Et qualiter tunc prima instrumenta reposita agnouisset, dum inquirerem. Respondit: ex amore quo amicus amico reuelare solet, hæc cognoui: vnde dum adulteram procabat, & mihi vicinam agnoui, ideò argumentum super eam cepi suspicionis: hæc ægrota recitabat.

Sed si singula, quæ in illo duntaxat oppido reperta sunt, recitare vellem, liber vtique foret conficiendus. Quanti enim cęci, claudi, aridi & diuersis irretiti infirmitatibus, iuxta formā iuris, ex vehementi suspicione super Maleficas eis huiusmodi infirmitates, in genere vel in specie prædicentes, & quòd talia in breui sentire haberent, vel ad dies vitę, vel ad mortem statim percipiendam. Et quòd secundum eorum dicta & auisamenta cuncta accidissent, vel ad specificatam infirmitatem, vel ad mortem aliorum. Quia enim terra illa vasallis & armigeris abundat; & otia dant vitia: vbi interdum mulieres procabant, dum illas procatas abijcere, & alias honestas matrimonio sibi copulare disposuerunt, rarò sine vindicta super maleficium inferendum, aut viro aut vxori, dum se spretas cernebant: thorus coniugalis perseuerabat, non autem viris tantum; quantum mulieribus: eò vt piè ęstimari potest illis interemptis, aut arefactis, priores amasias procare haberent. *Nobiles Tirolenses taxat.*

Nam & cocus quidā Archiducis, dum iuuenculam honestam & alienigenā duxisset, Malefica eius amasia in publica via alijs honestis personis audientibus, iuuenculę maleficium & mortem prædixit, extensa manu dicens: Non diu de tuo marito gaudebis. Statimque sequenti die lecto decubuit, & post paucos dies debitum vniuersæ carnis persoluit, in extremis contestando: En sic morior, quòd illa suis maleficijs, Deo permittente, me interimit, & vtique pro meliori Deo sibi alias nuptias in cœlo disponente.

Si deniq; p maleficia miles quidā, vt publica fama testatur, interēptus fuit, sic & alij plures, quos recitare obmitto.

Inter quos & domicellus quidam, dum ad nutum amasiæ secum pernoctare volebat, & per famulum suum, quod ea nocte secum certis negotijs præpeditus, pernoctare non posset, ei indicasset. Illa indignata famulo iniunxit. Dicas domicello, non diu me vexabit: sicque & sequenti die infirmatus, post paucos dies sepultus.

Oculi Maleficarum Iudices corrumpunt.

Sunt & tales Maleficę, quæ Iudices solo aspectu & oculorum intuitu maleficare sciunt, quod etiam nullā molestiam eis inferre publicè se iactantes: sed vt quibuscūque pro criminalibus causis detentis, & grauissimis tormentis pro dicenda veritate expositis, taciturnitatem inferre sciūt, quòd nunquam eorum fascinora detegere poterunt.

Sunt & quæ imaginem crucifixi flagellis & cultris impingendo, ob maleficia perpetranda, cum turpissimis verbis, contra gloriosissimæ virginis Mariæ puritatem, & nostri saluatoris ex eius intemerato vtero natiuitatem dehonestauerunt: Verba illa, & singulos actus recitare nō expedit, cùm nimis sint piorum aurium offensiua, in scriptis tamen redacta & reposita sunt: prout baptizata quædam Iudæa & alias iuuenculas induxerat, quarum vna Vvalburgis nomine eodem anno in extremis posita, dum à circunstantibus ad confessionem peccaminum hortaretur, exclamauit: Corpus & animam tradidi Diabolo, nec spes mihi adest veniæ, & sic defuncta.

Protestatio authoris.

Singula hæc non ad ignominiam, sed ad laudem & gloriam illustrissimi Archiducis conscripta sunt, cùm reuera vti Catholicus princeps & præcipuus zelator in exterminium earum cum assistentia reuerendissimi Ordinarij Brixien. non mediocriter laborauit. Recitata autem potius in detestationem & odium tanti criminis, vt quæ iniurias hominum vlcisci non desistunt: quomodo iniurias creatoris & fidei contumelias, etiam non habendo ad temporalia damna respectum, sufferre possunt. Omnium enim eorum hoc præcipuum fundamentum fidei videlicet abnegatio existit.

Super

Super modum, quo obstetrices Maleficæ maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt.

CAP. XIII.



Ec prætereundum est de nocumentis à Maleficis obstetricibus pueris illatis. Et primò, quomodo interimunt. Secundò, quomodo Dæmonibus offerendo execrant. In diœcesi namque Argentinensi & oppido Zabernio mulier quędam honesta, ac beatissimæ virgini Mariæ plurimùm deuota, hūc casum referre sibi accidisse, singulis eius hospitium, quod publicè tenet, nigram habens Aquilam pro intersigno, frequentantibus commemorat, A viro, inquit, legitimo, sed iam defuncto impręgnata, vbi dies pariẽdi appropinquarent, mulier quædam obstetrix, vt ipsam ad obstetricãdum puerum acceptarem, importunè instabat. At ego conscia de eius infamia, licet aliã mihi assumere decreuissem, verbis tamen pacificis, quasi suis annuere vellem petitionibus, me simulabam. Adueniente autem tempore partus, cùm aliam obstetricem conduxissem, illa prior indignata, quadam nocte cameram meam, euolutis vix octo diebus: cum duabus alijs mulieribus ingreditur, & lecto appropinquãtes, in quo iacebã, cùm maritum meum, qui in altera dormiebat camera vocare voluissem, singulis membris, & lingua ita remansi viribus destituta, ꝙ dempto visu cũ auditu, nec pedicam mouere potuissem. In medio ergo illarum duarum stans Malefica, hæc verba protulit: Ecce, hęc pessima mulierũ, quia in obstetricẽ me recipere noluit, impunè non transibit. Et cùm aliæ duæ à latere stantes, pro ea supplicarent, dicentes: tamen nunquã alicui ex nostris nocuit: Malefica subiunxit: Hãc mihi quia displicentiam fecit, suis intestinis aliqua immittere volo, sic tamen, ꝙ infra dimidium annum nullos propter vos dolores sentiret, sed illo euoluto satis cruciabatur: accessit ergo, & ventrẽ cum manu tetigit, mihiq́; videbatur quasi intestinis extractis, certas res, quas tamen videre non potui, intromitteret. Illis ergo abeuntibus, cùm vires ad clamandum recuperassem, maritũ quãtocius vocaui, & rem gestã denudaui. Cùm autẽ

Res gesta Tabernis Alsatia.

ille causam puerperio assignare vellet, dicēs: Vos puerperæ plurimis illusionibus & phantasijs laboratis: nec quoquo modo dictis meis fidem adhibere volebat, adiunxi, Ecce spatiū pro anno dimidio mihi donauit, quo elapso, si nulli cruciatus superuenient, dictis tuis fidē adhibebo. Consimilia denique verba filio clerico, qui & pro tūc Archidiaconus ruralis erat, protulit, cùm, & ipse visitationis gratia illo die eam frequentasset. Quid plura? sex mensibus ad pūctum euolutis, internorum viscerum tortura subitò ipsam tam dira inuasit, vt nec diebus nec noctibus, à clamoribus omnes inquietando abstinere potuisset. Et quia (vt præmissum est) deuotissima virgini & reginæ misericordię extitit: in pane & aqua, singulis Sabbatinis diebus ieiunando, & ideò & per ipsius suffragia credidit se liberari. Vnde & quadam die, vbi opus naturæ perficere volebat, tunc omnis illa immunditia à corpore prorupit, & aduocans maritum cum filio, dixit: Sunt ne res istæ phantasticæ? nónne dixi, post dimidij anni spatium veritas cognoscetur? Aut quis vidit vnquam spinas, ossa, simul etiam ligna me comedisse? Erant enim spinæ rosarum, in longitudine vnius palmæ, cum alijs varijs innumeris rebus immissæ.

Insuper (vt in prima parte operis) ex illius famulæ reductæ ad præsentiam in Brisiaco confessione patuit, maiora damna fidei circa hanc hæresim Maleficarum ab obstetricibus inferri, quàm etiam quarundam confessio, quæ postmodum incineratæ fuerunt, luce clarius demonstrauit.

Nam in diœcesi Basiliensi, & oppido *Dann* quædam incinerata fassa fuerat, vltra quadraginta pueros necasse, per modum talem, vt quando ex vtero egrediebantur, acū capitibus eorum per verticem vsque in cerebrum infigeret.

Malefica figēt acus in capita infantum.

Altera denique in diœcesi Argentinensi, pueros absque numero, puta quia de numero nō constabat, se interemisse fassa fuerat: taliter autem fuit deprehensa. Nam vbi ex vno oppido in aliud, causa obstetricandi mulierē quādam vocata fuisset, officio suo completo, dum ad propria redire volebat, vbi portam oppidi exiuit, casu brachium pueri recenter nati ex linteo, quo præcincta erat, cui & inuolutū brachium fuerat, ad terrā cecidit, quo viso ab his qui infra portā sedebāt, dū illa praeterisset, leuatā è terra, vt putabāt, petiā carnis, cautius intuebantur, & cùm non petiam carnis,

tis, sed brachium pueri per articulos membrorum agnouissent, consilio cum præsidentibus habito, & inuento, quod infans ante baptismum decesserat, brachioq; careret, Malefica capitur, quæstionibus exponitur, & crimen detegitur, sicque vt prædictum est, absque eius numero, se infantes interemisse cognouit.

Malefica obstetrix brachia natis infantibus aufert.

Qua autem de causa vtique præsumendum quod ad instantiam malignorum spirituum etiam eis interdum inuitis talia facere coguntur. Nouit enim Diabolus quod ab introitu regni cœlestis propter pœnam damni, aut originale peccatum tales pueri sequestrantur. Vnde etiam diutius finale iudicium protrahitur, sub quo æternis cruciatibus deputabuntur, cum eo tardius numerus electorum completur, quo completo mundus consummabitur: & vt in præmissis tactum est, suasu Dæmoniorum ex huiusmodi membris vnguenta, earum vsibus accommoda, conficere habent.

Infantes non baptizati sequestrantur à regno cœlorũ.
Cur extremũ iudicium protrahatur.
Vnguenta ex carnibus infantum.

Sed & hoc horrendum facinus silentio prætereundum in detestationem tanti criminis non est. Nam vbi infantes non interimunt, tamen illos Dæmonibus execrando per hunc modum offerunt. Nato enim infante, obstetrix, vbi puerpera Malefica per se non existit, tunc quasi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipsum extra camerã deportat, & sursum eleuans principi Dæmoniorum. s. Lucifero & omnibus Dæmonibus immolant: & hoc in loco coquinæ super ignem.

Quomodo Malefica infantes offerãt Diabolo.

Et (vt quidam retulit) cùm perpendisset vxorem suam tempore partus, præter consuetum modum puerperarum nullam ad se ingredi mulierem permittere, nisi duntaxat filiam propriam, quæ obstetricandi officium gerebat, causam huiuscemodi experiri volens, latenter se illo in tẽpore in domo occultabat. Vnde & ordinẽ sacrilegij & Diabolicæ immolationis, modo prædicto perpẽdit: cum eo quòd, vt sibi videbatur, per appendiculi instrumentum, in quo ollæ suspenduntur, infans non fultus humano auxilio, sed Dęmonũ, sursum vehebatur. Vnde mẽte cõsternatus, cùm & horrenda verba per Dæmonũ inuocationẽ, & alios ritus nephandissimos persensisset, subitò vt infans baptizaretur acrius institit, & cùm ad aliam villam, in qua parochialis erat Ecclesia, deferendus esset, & per pontem super flumen quoddam pertransire haberet, ille euaginato gladio super

filiam, quæ infantem gerebat, irruit, dicens, alijs duobus sibi adiunctis audientibus: Nolo vt infantem per pontē deferas, quia aut per se pontem gradietur, aut tu in flumine submergeris. Qua perterrita, cum alijs quæ aderant mulieribus, & an ne compos esset rationis inquirētes, (res enim gesta cunctos alios latebat, demptis duobus viris sibi coniunctis.) Tunc ille: Pessima mulierum, arte tua magica scādere pendiculum infantem fecisti, fac & iam, vt nullo deferente pontem pertranseat, aut in flumine te submergam. Sicque coacta, puerum super pōtem posuit: & arte sua Dęmonem inuocans, subitò ex altera parte pontis infans cernitur. Baptizato ergo puero, & ad propria rediens cùm iam per testes filiam de maleficio conuincere poterat, prout plurimum facinus oblationis minimè probare potuisset, eò q᷑ ipse vnicus illi sacrilego ritui interfuisset, apud Iudicem post tempus purgationis, filiam cum matre accusat, & pariter incinerātur, & facinus de sacrilega oblatione, quod per obstetrices fieri solet, detegitur.

Cur Malefica offerant infantes Diabolo.

Sed hîc dubium oritur. Quid ne operis aut efficaciæ talis sacrilega oblatio in huiusmodi pueris efficere valeat. Ad quod dici potest, q᷑ sicut triplici ex causa Dæmones efficiunt, ita & ad tria nephandissima hæc ei deseruiunt. Nam primò ex superbia eorum, quæ quia semper ascendit, iuxta illud, Superbia eorum qui te oderunt ascendit, semper quęrunt quantum possunt, diuinis rebus & cæremonijs se cōformare, vt sic sub specie boni apparentis facilius decipiāt. Sic enim & virgines, pueros, mares vel fœminas expetunt à Magis, vbi in speculis vel vnguibus Maleficorum furta sublata, vel alia occulta habent manifestare, licet per corruptos idem ostendere valerent, sed tamē vt fingat, se falsè castitatem amare, quam tamen odit. Cùm castissimam virginem summè odit, eò q᷑ caput eius contriuit. Gen. 3. Vnde sic animas Maleficorum & eius credentium per infidelitatis vitium, sub specie virtutis decipiunt. Tertiò, vt ipsa perfidia Maleficarum amplius in sui augmentum crescat, dum à cunabulis sibi dicatis Maleficas seruant.

Cur Satā odio habeat virginitatem.

Ex his efficit hæc sacrilega oblatio tria in puero. Primò, quòd sicut exterior oblatio fit in rebus sensibilibus Deo, puta in vino, pane, terræ frugibus, & hoc in signum debitę subiectionis & honoris, iuxta illud Eccl. 25. Non apparebis

in conſpectu Domini Dei tui vacuus. Quæ etiam res alijs poſtmodũ prophanis vſibus nullo modo applicari debent, nec poſſunt. Vnde & 10.q.1. Damaſ. Papa. diſt. Oblationes quæ intra Eccleſiam offeruntur, ſacerdotibus tantummodò pertinere, ſic tamen vt non ſolùm eas in ſuos vſus conuertant, ſed vt fideliter diſpenſent, partim ad ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & partim etiam in vſus pauperum conuertant. Ita & talem puerum Diabolo in ſignum ſubiectionis & honoris oblatum, Diuinis vſibus applicari, dignæ & fructuoſæ ſubiectionis cauſa, tam pro ſe quàm pro alijs, quomodo eſt poſſibile hoc à Catholicis fieri.

Quomodo liberi portent peccata parẽtum.

Quis enim dicere poteſt, materna ſcelera ſeu aliena peccata, quò ad punitionem, non redundare in filios. Fortaſſis ille, qui dictum propheticum attendit: Filius non portabit iniquitatẽ patris. Sed ꝙ de illo paſſũ. Exod. 20. Ego Dominus zelotes, viſitans peccata patrum in filios, vſque in tertiam & quartam generationem? Eſt enim hæc vtriuſque ſententia, vt prima intelligatur de pœna ſpirituali in iudicio poli ſiue Dei, & non in iudicio fori. Et eſt pœna, quæ principaliter tangit animam, ſiue ſit pœna damni, vt priuatio gloriæ, ſiue pœna ſenſus, id eſt, cruciationis ignis infernalis. His enim pœnis nunquam punitur aliquis ſine culpa propria, vel contracta, quantum ad originale, vel cõmiſſo quantum ad actuale peccatum.

Secũda verò auctoritas, quia intelligitur de imitatoribus paternorum ſcelerum, vt Gratianus exponit. 1. q. 4. §. quibus. Vbi etiam dat alias expoſitiones, ideò alijs pœnis quibuſcunque in iudicio Dei punitur quis, nõ ſolùm pro culpa ſua commiſſa, vel committenda, vt ſcilicet euitetur, ſed etiam pro culpa alterius.

Nec valet ſi dicatur, ꝙ tunc punitur ſine cauſa & ſine culpa, quæ debet eſſe cauſa pœnæ. Quia iuxta regulã iuris ſine culpa, niſi ſubſit cauſa, nõ aliquis puniẽdus. Vnde & dicere poſſumus, ſemper ꝙ ſupereſt cauſa etiã iuſtiſsima, licèt nobis ignota. 24. q. 4. Aug. Et ſi ſuper actionẽ facti profunditatẽ iudiciorũ Dei penetrare non poſſumus, verũtamen verum ſcimus eſſe, quod dixit, & iuſtum eſſe ꝙ fecit.

Eſt tamen diſtinctio in pueris oblatis, eò, ꝙ loquẽdo de innocẽtibus, qui nõ per matres Maleficas, ſed per obſtetrices Dęmonibus offerũtur, & rapiuntur occultè, vt dictũ eſt

supra, ab amplexibus & vtero honestæ matris, quòd tales innocentes non adeò deseruntur, vt imitatores efficiantur tantorum scelerum, sed imitatores paternarum virtutum, hoc piè credendum est.

Secundum quod efficit hæc, sacrilega oblatio est, quòd sicut in oblatione, qua homo seipsum Deo offert in sacrificium, recognoscit Deum suum principium & finē: quòd quidem sacrificiū dignius est omnibus sacrificijs alijs exterioribus ab eo impensis, iuxta illud: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, &c. Et hoc quò ad principium creationis & finem glorificationis. Ita & ipsa Malefica puerum offerens Diabolo, eius animam & corpus, tāquam suo principio & fini damnationis æternæ commēdat, vnde & non nisi miraculosè à solutione tanti debiti liberari poterit.

Quomodo oblati, Dæmonibus, liberentur. *Liber exemplorum Beatæ Mariæ.*

Solet & quædam historia, imò & plures recitari, de pueris ex materno vtero Dæmonib⁹ improuisè, ex aliqua passione & commotione mentis à matribus oblatis, & qualiter cum maxima difficultate in adulta ætate à Dæmonum iurisdictione, quam Diuina permissione sibi vsurpant, liberari poterunt, de quibus liber exemplorū beatissimæ virginis Mariæ refertus noscitur. Specialiter & de illo, qui per summum Pontificem, dum liberari à vexationibus Dæmonum non poterat, missus tandem ad quendam virum sanctum in Orientalibus partibus degentem, cum magna adhuc difficultate per intercessionem ipsius gloriosissimæ virginis, ab illa iurisdictione ereptus fuit.

Vnde si in vltionem vnius improuisæ non dico oblationis, sed exhibitionis, vbi mater ex indignatione duntaxat, super copulam carnalem viro exhibendam, cùm dixisset maritus, spero inde fructum prouenturum, & illa replicās: Sit fructus ille Diabolo datus, tanta seueritas diuinæ punitionis patuit: quanta creditur sæuire, vbi tanta Diuinæ maiestatis cernitur offensa.

Tertium quod hæc sacrilega oblatio efficit, est habitualis inclinatio ad huiusmodi maleficia hominibus, iumētis, & terræ frugibus inferēda. Huius ratio assignari potest ex his, quæ secundū Tho. in 2.q.108. super punitionē temporalem, qua aliqui propter alienas culpas puniuntur, deducuntur: Dicitur enim ꝙ quia filij sunt secundū corpus, res quædam patris, & serui & animalia, res dominorū. Et cùm

aliquis

aliquis sit puniendus in rebus suis omnibus, ideò & filij pluries pro parentibus.

Cur filij pro parentibus puniantur.

Et differt hæc ratio ab illa, quæ suprà tacta fuit de peccatis patrum:quia Deus visitat in filios vsque in tertiam & quartam generationem: quia (vt ibi tactum est) hoc intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum. Hæc autem ratio concludit de punitione filiorum pro parentibus, vbi non imitantur paterna scelera in actu per mala opera, sed tantum in habitu.Sic enim & filius,natus ex adulterio Dauid, mortuus fuit quàm citius.Et animalia Amalechitarum iussa sunt interfici. Quamuis & huiusmodi sit ratio mystica,vt habetur 1.par.q.4.§.paruulos.

De oblationibus liberorũ Deo vel Dæmoni.

Ex quibus omnibus non inconuenienter dicitur, quod huiusmodi pueri semper ad maleficia perpetranda vsque in finem vitæ inclinantur.Sicut enim Deus suam oblationem sanctificat,vt sanctorũ gesta demonstrant,vbi parentes sobolẽ ex eis procreandã Deo dicassent:vtique & Diabolus suã oblationem inficere nõ cessat:Ex veteri & nouo Testamẽto quasi innumera possent gesta deduci.Sic enim plures Patriarchæ & Prophetæ, vt Isaac, Samuel,Samson. Sic etiam Alexius,Nicolaus,& alij innumeri,gratijs plurimis ad sanctitatem vitæ fuerunt prouenti.

Maleficæ totam progeniẽ inficiunt.

Experientia denique demõstrat, semper filias Maleficarũ cũ consimilibus, tãquã imitatrices maternorũ scelerum esse diffamatas: imò & totam quasi progeniem esse infectam.Et huius quidẽ & omniũ præcedentiũ ratio,quia superstitẽ semper habent relinquere,& in augmentum illius perfidię summis conatibus ex pacto cũ Dæmone inito tẽdere.Vnde enim contingere posset, quòd sæpissimè repertũ est,puellas impuberes,octo vel decẽ annorũ, tẽpestates & grandines cõcitasse, nisi ex tali pacto sub tali oblatione sacrilega Diabolo per matrem Maleficam infantem execrasse. Nec enim per se pueri talia ex fidei abnegatione, prout adultæ Maleficæ principio facere habent, efficere possent: cum nec alicuius fidei articuli fortassis notitiam habent.E quibus gestis aliqua in medium producamus.

De puella octo annorũ,sciente pluuias & grandines.

In partibus enim Sueuiæ, dum quidam villanus segetes in cãpis cum filia paruula, vix octo annorũ conspicere decreuisset, & propter siccitatem terræ pluuiam apud se ruminans & conferens optasset,dicens: Heu quando veniet

pluuia

pluuia? Puella audiens verba patris, ex simplicitate animi dixit: Pater, si pluuiam desideras, faciam quòd citò veniet. At pater: Vnde hæc tibi, noscis ne pluuiam procurare? Respondit puella: vtique, & nedum pluuiam, sed & grādines, & tempestates cōcitare scio. Et pater: Quisnam te docuit? Respōdit: mater mea, verùm quòd mihi inhibuit ne alicui indicarem. Tunc iterum pater. Et quomodo te docuit? Respondit: me misit vni magistro, quem omni hora, ad quæcunque petita habere possum. At pater, Vidisti ne illum? Respondit, vidi interdum viros introëuntes & exeuntes ad matrem, & cum interrogassem, quinā essent: respondit, Sunt nostri magistri, quibus & te tradidi & commisi, magni fautores & diuites. Territus pater, an-ne illa hora grādinem excitare posset, inquisiuit. Et puella, Vtique si modicum aquę habuero, faciam. Tunc pater puellam per manum ad torrentem deduxit. Fac, inquit, sed tantummodo super agrum nostrum: Tunc puella manum in aquam misit, & in nomine sui magistri, iuxta doctrinam matris mouit: Et ecce tantummodo pluuia agrum illum perfudit. Quod cernens pater, fac, inquit, & grandinem, sed tātummodo super vnum ex agris nostris. Quod cum iterū puella fecisset, pater de experientia certificatus, vxorem apud Iudicē accusauit, quæ capta & cōuicta, incinerata fuit, & filia reconciliata & Deo dicata, amplius illa efficere nō potuit.

Sequitur super modum quo iumentis Malefica varia nocumenta inferunt.

CAP. XIIII.

Nunquid Deo cura de bobus.



Tique à fortiori, cum Apostolus dicat, Nunquid Deo cura est de bobus, volens per hoc innuere, quòd licet omnia subsint diuinæ prouidentiæ, tam homines, quam iumenta, vtrósque iuxta modulum suum seruans, vt Psal. ait, Filij tamen hominum sub regimine & protectione alarum amplius gubernantur. Si inquam, homines Diuina permissione, per Maleficos affliguntur, innocentes, iusti, & peccatores, parentes denique in filijs, quæ res sunt pertinentes ad eos. Cum etiā iumēta terræq; fruges, similiter de rebus hominum existant, vtique & super illos varia nocumenta posse

à Male

à Maleficis inferre nemo dubitare Diuina permissione cõcurrente præsumat. Sic enim Iob à Diabolo percussus cũcta iumenta perdidit. Sic denique nec minima reperitur villula, vbi mulieres mutuò vaccas inficere, lacte eas priuare,& sæpissimè interimere non cessant.

A minimo autem nocumẽto inchoando, quod de priuatione lactis æstimari potest. Si de modo, quo id efficere valeãt,quæritur:Responderi potest, ꝙ quia secundũ Albertũ 3.de animal. Lac de natura sit menstrui in quolibet animali; sicut etiã fluxus alius in fœmina, vbi non restringitur talis fluxus aliqua infirmitate,tunc restringitur aut aufertur interdum maleficiali opere.Ex conditione autẽ naturali lac restringitur post cõceptum fœtũ. Ex infirmitate verò accidentali, sicut pluries ex comestione alicuius herbæ quæ ex natura lac restringere habet & vaccã alterare.

Quomodo Maleficæ lacte priuent.

Ex maleficio autem talia procurant varijs modis. Quędam enim nocturnis tẽporibus & sacratioribus, vtique ex inductione Diaboli, ob maiorẽ offensam diuinæ maiestatis,in quocunque angulo domus suæ se collocant, vrceum inter crura habentes, & dum cultrum vel aliquod instrumẽtum in parietem aut columnam infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc suum Diabolum,qui semper eis ad omnia cooperatur, inuocant, & quòd de tali vacca, ea tali domo, quæ sanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affectat,proponit,tunc subitò Diabolus ex Mammillis illius vaccæ lac recipit,& ad locum vbi Malefica residet,& quasi de illo instrumento fluat reponit.

Ex cultro lac mulgere.

Hæc quidẽ populo prædicando, nemo propterea ex eis informatur: quia quantũcunque quis Dæmonẽ inuocare, & per nudã inuocationẽ hæc se posse efficere æstimaret, seipsum deciperet, quia caret fundamento illius perfidiæ, quia scilicet homagiũ non præstitit, & fidẽ nõ abnegauit. Hæc ideò posui, cum plures hæc & alia, quæ posita sunt, ęstimãt populo nõ esse proponẽda,propter periculũ informationis cũ sit impossibile,aliquẽ per prædicatorem posse informari ratione tacta. Potiùs autem sunt in detestationẽ tanti criminis, & vt Iudices in vltionem tanti sceleris,s. fidei abnegationis, amplius inardescant sunt prædicanda: Licèt non semper: plus etiam ponderant seculares huiusmodi temporalia damna,cùm magis terrenis implicantur

affectio

affectionib.quàm spiritualibus,vnde & cum eis talia posse fieri affirmantur,in punitionem ipsorum amplius sæuiunt, sed tamen astutiam Diaboli quis explicare potest?

Butyrum Maicum ex aqua formare.

Noui illos in quadam ciuitate constitutos, qui dũ tempore Maij butyrum Maicum comedere affectarent, eis in itinere existentibus & in prato circa torrentẽ consedentibus, vnus ex eis, quo pacto cum Dæmone per antea siue tacito siue expresso inito, dixit. Ego optimum butyrum Maicum procurabo.Et statim depositis vestimentis & torrentem intrans non stando, sed sedendo contra aquæ fluxum dorsum vertebat,& cæteris conspicientibus,ipse dum certa verba protulisset, & aquam manibus post tergum mouisset, post paululum butyrum formatum ad modum quo villanæ tempore Maij vendere in foro solent, in magna quantitate apportauit,& alijs gustantibus, optimum fuisse butyrum affirmarunt.

Qua ex re colligitur, primò hunc de sua practica fuisse certum, vel quia merè Maleficus per expressum pactum cum Dęmone initum,vel quia per tacitum pactum nouerat sibi Diabolum ad vota affuturum. Siquidem primum tunc non indiget discussione,quin verus Maleficus fuerit. Si autem secundum tunc vsus suffragio Diaboli fuit,eò q; sibi oblatus & execratus à matre vel obstetrice fuerit.

Quòd si quis obiiceret, Diabolum fortasse apportasse butyrum sine aliquo pacto tacito vel expresso, ac etiã absque oblatione aliqua. Respondetur, quòd nunquam aliquis vtitur suffragio Diaboli in consimilibus operibus sine eius inuocatione: quia ipso facto, cum quis Dæmonis auxilium petit,contra fidem vt Apostata agit.Iuxta determinationem Doctoris in 2. senten.distin.8. super difficultatem: Vtrum auxilio Dæmonum vti, sit apostasia à fide. Nam licet cum alijs Doctoribus Albertus Magnus concordet,tamen magis expresse dicit,quòd semper in talibus est Apostasia verbi vel operis.Si enim inuocationes, coniurationes,fumigationes,& adorationes fiant, tunc apertũ pactum initur cum Dæmone,absque hoc videlicet, quòd aliquis corpus & animam cum fidei abnegatione, in toto vel in parte tradat.Quia per hoc quòd ipsum inuocat,iam committit apostasiam verborum apertam. Si autem non fit inuocatio verborum, sed solummodò fit opere simpli-

Apostata etiam quis sine homagio efficitur.

Apostasia verbi & operis.

ci,

ci,quia scilicet tale opus facit, quòd non nisi Dæmonum auxilio effectum sortiri potest. Tunc siue faciat illud inchoando in nomine Diaboli,siue per alia verba ignota, siue absque omni verbo, illa tamen intentione, vt dictum est:tunc subdit Albertus,est apostasia operis: quia illud opus expectatur à Dæmone. Cùm autem expectare aliquid à Dæmone,vel aliquid percipere per ipsum, semper est fidei contumelia,& ideò apostasia.

Vnde & hîc concluditur, quòd quocunque modo præfatus Magus hoc procurauit,vtique per pactum tacitum vel expressum procurauit.Et verisimiliter, si absque pacto expresso,quòd tunc vt Maleficæ facere solent,per tacitum & occultum pactum,vel ex se,vel à matre,aut obstetrice initum talia effecit. Et dico ex se, quia tantummodò opus exercuit,effectum à Diabolo expectans.

Secundum quod colligitur ex illa vel consimili practica est,quòd quia Diabolus nouas rerum species condere non potest:Ideò vbi tam subitò naturale butyrum ex aqua prorupit,hoc virtute Dæmonum,non aquam in lac mutando, sed vel butyrum alibi ex loco reposito accepit, & illi ad manus tradidit:Vel ex lacte naturali,hoc est,ex naturali vacca recipiendo,& subitò sic coagulando in naturam butyri. Quia quòd ars mulierum per spatium temporis efficit butyrum formando, hoc ipse in breuissimo tempore efficere nouit,& tunc sibi obtulit.

Vinum quomodo comparēt Maleficæ.

Ad idem reducitur modus, quo aliqui superstitiosi vinū aut talia necessaria non habentes, nocturnis temporibus tantummodò flasconem aut aliud vasculum recipiunt, & dum per vicum aliquem incedunt, subitò vas vino impletum reportant Tunc enim Diabolus vinum naturale,ex aliquo vase recipiendo,illi flasconem impleuit.

Quomodo Malefici animalia interimant.

Super modum autem, quo animalia & iumēta Malefici interimunt,dicere oportet quòd sicut homines,ita & iumēta vel tactu & visu, vel visu tantùm, vel vbi subter limen ostij ipsius stabuli,vel vbi solent adaquari, maleficium aliquod,seu instrumentum maleficij reponunt.

Sic enim & istę in Rauēspurg incineratę de quibus & infrà patebit,semper ad instantiam Dęmonum,vbi meliores equi, aut pinguiora iumenta erant, maleficiare habebant. Et dum interrogatæ fuissent,per quem modum talia efficerent?

rent? respondit vna nomine Agnes, quòd subter limen ostij ipsius stabuli certas res occultaret. Et interrogata cuiusmodi res? respondit: Diuersarum specierum animalium ossa. Et vlterius. In cuius nomine hoc facerent, interrogata, respondit, In nomine Diaboli & omnium aliorum Dæmoniorũ. Sed & altera nomine Anna, quæ dum vni ex ciuibus successiuè viginti tres equos maleficiasset, quia vector erat, vltimatim dum vigesimumquartum emisset, & ad iam extremam paupertatem deuenisset, vector stans in ostio stabuli, dixit ad Maleficam, quæ in ostio domus suæ stabat: Ecce iam emi equum, promittto Deo & suæ matri, si equus ille moritur, ꝙ ego manibus meis proprijs te interficiam: sicque territa, Malefica equum sibi intactũ reliquit. Dum autẽ capta & interrogata fuisset, per quẽ modum talia effecisset, respõdit se nil aliud nisi foueã fecisse, qua facta, Diabolus certas res imposuisset sibi ignotas. Qua ex re colligitur, quòd tãtũmodò aut manũ, vel visũ apponere habent: & hoc vt quoquo modo Malefica cooperetur. Alias enim Diabolo sæuiendi in creaturas facultas non permitteretur, vbi Malefica non concurreret, vt prius tactum est, & hoc contingit propter maiorem offensam Diuinæ maiestatis.

Viginti tres equos vna Malefica interemit.

Diabolus solum per media sæuit.

Sæpissimè etiam à pastoribus visum est, quòd certa animalia in campis, dum tres aut quatuor saltus in aërem fecissent, subitò in terram collapsa interierunt. Et hoc vtique Dæmonum ad instantiam Maleficarum virtute.

In diœcesi Argentinensi inter oppidum *Fiessen* & montem Ferrerium quidam prædiues asseruit, sibi & alijs vltra quadraginta iumenta in bobus & vaccis, in Alpibus fuisse maleficiata, & hoc intra anni spacium, nõ peste aut aliqua infirmitate præcedente. Et pro intersigno dixit, quòd peste aut alia casuali infirmitate moriuntur non subitò, sed paulatim, & successiuè deficiunt. Illud autem maleficium subitò abstulit omnem vigorem, ita quòd ab omnibus iudicabantur illa maleficijs fuisse interempta. Verùm talem annotaui numerum: æstimo tamen quod ampliorem expressit: Hoc tamen verissimum, quòd in partibus & præcipuè in Alpibus plurimùm iumenta asseruntur maleficiari: quod genus etiam malefici vndique diffusum noscitur. Aliqua similia infrà in capitulo de remedijs adhibendis contra maleficia iumentorum discutientur.

Quadraginta iumenta maleficijs interempta.

Super

Super modum quo grandines & tempestates concitare ac etiam fulgura super homines, & iumenta fulminare solent.

CAP. XV.

DENIQVE q̃ Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus,& grandinibus & tempestatibus concitare possint:& hoc accepta potestate à Deo, quò ad Dæmones:seu eius permissione, quò ad ipsius discipulos, sacra scriptura Iob.1. & 2.testatur.vbi accepta potestate à Deo statim Dæmon procurauit, vt Sabæi quinquaginta iuga boum, & quingentas asinas auferrent,& deinde ignis de cœlo descendens septẽ millia camelorum consumeret, tandem etiam septem filij, & tres filiæ per vehementem ventum,& lapsum domus occumberent,& insuper pueri, id est,famuli multi, vno qui nunciaret,dempto,interierunt:denique vlcere pessimo sancti viri corpus percuteretur,& vxor & tres amici eius vt ipsum vexarent,grauiter procurauit.

Vbi & S.Tho.in postilla sua super Iob ita loquitur: Necesse est confiteri,quòd Deo permittente,Dęmones possũt perturbationem aëris inducere,ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis nõ obediat ad nutũ Angelis, neque bonis neque malis ad susceptionẽ formarum:sed soli Deo creatori:tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obedire.Cuius iudicium in homine apparet:nam ad solum imperium voluntatis,quæ subiectiuè est in anima,mouentur mẽbra,vt opus à volũtate dispositũ,prosequãtur. Quęcunque igitur solo motu locali fieri possunt,hæc per naturalẽ virtutem,non solùm boni, sed etiam mali facere possunt,nisi diuinitus prohibeantur. Venti autem & pluuiæ,& aliæ huiusmodi aëris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt, vnde ad huiusmodi procreãda,naturalis virtus Dęmonis sufficit.Hęc Th.

Natura corporalis non obedit Angelis, nisi quò ad motum localem.

Mala. n. quæ nostris peccatis exigẽtibus in mũdo fiunt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infligere,vnde & gl.sup illud Psal.104. Vocauit famẽ super terrã,& omne firmamẽtũ panis contriuit,dicit sic:Hæc mala

Dæmones & Malefici Dei sunt tortores.

permittit Deus per Angelos malos qui talibus præpositi sunt. Vocat ergo famem, id est Angelum fami præpositum.

Angelus fami præpositus.

Possent & illa, quæ suprà notata sunt circa quæstionem, An semper Malefici circa maleficia inferenda habent concurrere cum Dęmonibus, vbi de triplici nocumēto, & quomodo interdum Dæmones sine Maleficis mala nocumenta inferūt. Cum Maleficis autē Dæmones plus affectāt hominibus nocere. ꝙ eo cùm Deus amplius per hoc irritatur, vnde eis maior facultas puniendi & affligendi conceditur.

Qualis locus Dæmonum natura & culpæ conueniat.

Deseruiunt & illa, quę Doctores super 2. senten. distin. 6. An locus sit conuenienter deputatus malis Angelis in aëre caliginoso, mouent. Quia cùm tria considerantur in Dęmonibus, natura, officium & culpa. Sicut naturæ correspóderet cœlum empyreum, culpæ verò inferius ita eorum officio, cùm tortores sint & ministri, vt suprà tactum est, in punitionem malorum, & exercitium bonorum, competit aër caliginosus, ne videlicet nimis nos infestarent si in mundo inferiori circa nos habitarent, vnde & in aëre, & circa sphæram ignis actiua passiuis coniungere sciunt, vbi à Deo permittuntur, & ignem de cælo cadere; seu fulgura fulminare procurant.

Modus sciendarum tempestatum.

Narratur in Formicario de quodam capto per Iudicem, dum interrogaretur, quomodo ad grādines & tempestates concitandas procederent, & an facilè hoc eis foret procurare? respondit: Faciliter grandines procuramus, sed ad libitū lædere non valemus, propter custodiam bonorum Angelorū. Vnde addidit; Eos tantummodò lædere possumus, qui Dei destituti sunt auxilio; Et qui signo crucis se muniunt, illos lædere non possumus. Est autem hic noster modus. Primò verbis certis, in cāpis, principē omniū Dęmoniorū imploramus, vt ex suis mittat aliquā, q à nobis designatum percutiat. Deinde veniente certo Dæmone, eidem in biuio pullum nigrum immolamus, eundem in alto proiiciēdo in aëra, quo à Dęmone sūpto obedit, & statim aërem cōcitat, attamē nō semper in loca destinata à nobis, sed iuxta Dei viuētis permissionem grādines & fulmina proiicit.

Pulli nigri immolantur Diabolis.

Magus Staufus in murem sese mutare potest.

Narratur etiam ibidem de quodam auctore seu hæresiarcha Maleficorum, Staufus dictus, qui in Bernensiū territorio & locis adiacentibus cōstitutus, publicè de hoc gloriari audebat, quòd quandocunque vellet. ipse se in omnium

æmulorum

æmulorum oculis velut murem facere vellet, & dilabi manibus inimicorum suorum lætalium: & ita etiam capitalium suorum inimicorum manibus sæpius euasisse. Diuina tamen iustitia, tùm terminum suæ malitiæ facere voluit; per hostes suos in stuba quadam prope fenestram quandam sedere dum cautius explorabatur à sibi insidiantibus, gladijs & hastis inopinatè transfixus, ob sua facinora miserabiliter obijt: superstitem tamen discipulum, qui Hoppo vocabatur, reliquit; qui & supradictum Staldin, de quo in capitulo sexto mentio fit, magistrum fecit.

Sciuerunt hi duo, quando eis placuit, tertiam partem fimi fœni vel frumenti, aut cuiuscunque rei, de vicino agro, nemine vidente, ad proprium agrum deferre, grandines viuacissimas & auras læsiuas cum fulminib. procurare, in aspectu parentum infantes prope aquam ambulantes in ipsam nullo vidente proiicere, sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, occulta alijs manifestare, in rebus & corporibus modis quibuscunque lædere, ictu fulminis nonnunquam quem vellent interimere, & multa alia pestifera procurare, vbi & quando Dei iustitia hæc fieri permisit.

Ad ea tamen, quæ per nos reperta sunt, expedit discurrere. In diœcesi namque Cõstãtiensi, ab oppido Rauenspurg viginti octo miliaria Teutonicalia versus Staltzburgã, grãdo sæuissimus excitatus, cunctas fruges, segetes & vinetas adeò in latitudine vnius miliaris contriuerat, quòd tertius annus vix iudicabatur frugiferus in vinetis. Vnde res gesta cùm per Notarium inquisitionis innotuisset: & quòd propter clamorem populi inquisitione opus esset, dum cæteri per maleficia, imò omnes penè oppidanę talia cõtigisse iudicarẽt. Quare consulibus ad id consentiẽtibus, ꝑ quindenã iuxta iuris formã, super hæresim dũtaxat Maleficarum à nobis inquiritur, non ad duas dũtaxat personas præ alijs, quæ tamen in paruo numero non erant, diffamatas peruenitur: nomen vnius Agnetis Balneatricis: alterius *Anna de Mindelheym*: quibus captis, & seorsim ad distinctos carceres positis, ignorãte penitus vna de altera, sequẽti mane Balneatrix quæstionibus leuissimis à rectore seu ciuium magistro, fidei zelatore, Gelre cognominato, & ab alijs ex consulibus sibi adiũctis in pręsentia Notarij exponitur: & licèt maleficium taciturnitatis indubiè penes se habuisset, *Maleficium taciturnitatis* de quo

de quo & semper iudicibus timendum est, eò ꝙ in primo aggressu, non iam muliebri, sed virili animo se innoxiã affirmabat, diuina tamẽ fauente clementia, ne tantũ facinus impunè transiret, subitò liberè & à vinculis absoluta, licet in loco torturæ, cuncta flagitia ab ea perpetrata detexit. Nam à Notario inquisitionis interrogata super articulos & depositione testium, circa nocumenta hominibus & iumentis illata, ex quibus iam violenter reddebatur tanquam Malefica suspecta, cùm nemo testis de fidei abnegatione ac carnali spurcitia cũ Dæmone Incubo aduersus eam deposuisset, eò ꝙ illa secretissima. Attamen vbi post nocumenta animalibus & hominibus illata vti ea respondisset, cætera omnia de fidei abnegatione, & spurcitijs Diabolicis cum Incubo Dæmone peractis, interrogata publicè fatebatur: asserens se vltra decem & octo annos illi Incubo cum omnimoda fidei abnegatione succubuisse.

Quibus expletis, vbi super grãdinem præfatã, an ne aliquid de illo sciret, inquireretur? Respondit ꝙ sic. Et interrogata quomodo & qualiter? Respondit, In domo eram & hora meridiei Dæmon me accersiuit, & vt super campum seu planiciem *Ruppel* (sic enim nominatur) paululum aquę mecum deferendo, me transferrem iniunxit: & dum interrogassem, quidnam operis in aqua explere vellet, pluuiam se velle causare respondit: portam ergo ciuitatis exiens, ipsum Dæmonem sub arbore stantem reperi. Interrogata autem à Iudice sub qua arbore? Respondit: Sub illa ex opposita illius turris: ipsam denotando. Et interrogata quid sub arbore egisset? respondit, Dęmõ vt foueã paruã foderem, & illi aquam infunderem iniunxit. Et interrogata, an ne pariter consedissent? Respondit: me sedẽte ipse Dęmon stabat, interrogata demùm quibúsne verbis aut modis aquã mouisset? respondit, digito quidem moui, sed in nomine ipsius Diaboli, & omnium aliorum Dęmoniorum. Et rursum Iudex, quid actum fuisset de aqua? Respondit: disparuit, & sursum in aëra Diabolus duxit. Et demùm, an ne aliquam haberet sociam interrogata: respondit; ex opposito sub tali arbore aliã captam maleficã Annã videlicet Mindelheym nominando, consodalẽ habui, quid autẽ egerit ignoro. Et finaliter interrogata balneatrix de interuallo temporis ab aquæ assumptione vsque ad grandinẽ, respondit: Tanta dilatio

Duæ Malefica eodem tẽpore opera diuersorum Dæmoniorum super eundem locum grandinem inuehũt.

latio fuit, quousque ad domum peruenissem.

Sed & hoc mirabile, cum sequenti die altera quęstionibus leuissimis exposita primò fuisset, vt potè digito vix à terra eleuata, pòst liberè soluta, præfata omnia, non discrepando in minimo, nec quò ad locum, prout altera fassa fuerat, quia videlicet sub tali arbore, & alteram sub alia: nec quò ad tempus, q̃a hora meridiei, nec quò ad modum, quia per motionē aquę in foueā immissę, in nomine Diaboli & omniũ Dęmoniorũ, nec quò ad interuallũ tēporis, quia dũ eius Diabolus aquā accepisset, in sublime eleuādo regressa ad domũ, superuenisse grādinē affirmabat, singula detexit. Sicque tertia die incinerantur: & balneatrix cōtrita & confessa, plurimùm se Deo cōmendauit, asserens se libēti animo mori, vt Dæmonis iniurias posset euadere, crucem in manibus tenēdo & amplexādo: quam tamen altera spernebat: quæ etiā vltra viginti annos Incubũ Dæmonem cũ omnimoda fidei abnegatione habuerat, primā in multis maleficijs, hominibus, iumentis, & terræ frugibꝰ illatis excedēs, vti processus ad consulatum repositus demōstrat.

Sufficiant ista, cùm reuera quasi innumera circa huiusmodi maleficia illata recitari possent: Sed & de ictu fulminis, ꝙ sæpissimè aut homines solùm, aut cum bestijs, aut cum Dæmonibus & horreis consumpserint, licet occultiorem & magis ambiguam videatur habere causam, eò ꝙ talia diuina permissione, sæpè contingāt absq; Maleficarũ videlicet cooperatione, tamen vbi spontè ex earum fassionibus talia eas fecisse seu procurasse repertum est, super quæ etiam varia acta & gesta, præter ea quæ suprà tacta sunt deduci possent, ratio etiā suffragatur cùm ea facilitate qua grandines, sic & fulmina procurare possunt in mari etiam tempestates, ideò omnis ambiguitas tollitur. *Fulmina & grandines eādem habent causam.*

Super tres modos, quo viri & non mulieres reperiuntur maleficijs infecti, per tria capitula, &, primò de sagittarijs Maleficis.

CAP. XVI.



VLtimum ad præsens genus maleficij, quo viri inficiuntur in tribus speciebus. Notandum est primò de grauitate criminis, quò ad Maleficos sagittarios, in septem horrēdis maleficijs. Nam primò sacratiori die Dominicæ passionis, sexta vide- *De sagittarijs Maleficis.*

Sex fines cur Malefici tela in ligna crucis dirigant.

videlicet feria Parasceues, vt fertur, infra missarum solemnia, habent sacratissimam crucifixi imaginem, tela quasi ad metam sagittando. O quanta crudelitas & iniuria Saluatoris? Secundò licet sub dubio vertitur, an aliam apostasiam verbo, vltra illam apostasiam operis habent cũ Dæmonibus inire, tamen quocunque modo fiat, maior contumelia nõ potest à Christiano irrogari fidei: cùm certum sit, ꝙ si infideles consimilia perpetrarent, nullius forent efficaciæ: in nullo etiam tanto complacere aduersario salutis opere potest. Vnde miseri talis fidei Catholicæ veritatem, & efficaciam potius perpendere deberent: qua etiam de causa Deus huiusmodi flagitia iustè permittit.

Tertiò, ꝙ tres aut quatuor iactus totidem tela habet infigere, & ex consequenti tot secundum eundem numerum homines qualibet die poterit interimere. Quartò ꝙ sic de præmissis certificantur à Dæmonibus: ꝙ tamen corporali visu illum occidendum prius habent conspicere, & cordis voluntatem, vbi ex integro illum ad interimendum flectunt, talis quocunque loco inclusus se tueri non poterit, quin tela emissa ferantur & per Diabolum ei infigantur.

Quintò, ꝙ sub tali certitudine sagittam emittere valet, vt in casum, quo denarium à capite per sagittam deponere, absque capitis læsione voluerint, hoc ipsum efficere valeant: simili modo & per bombardam quantumcunque magnam. Sextò, ꝙ super hæc efficienda, homagium tale cum corporis & animæ perditione Diabolo præstare habent: super quibus aliqua gesta in medium producamus.

Intelligit de Eberhardo Barbato, primo Duce Vvirtenbergensi. De Punckero, sagittario Malefico.

Nam princeps quidã Rheni, Barbatus cognominatus, eò ꝙ barbam nutriebat, cùm ante annos sexaginta, adiunctis sibi terris Imperialibus, quoddã castrũ *Lendenbrunnen* propter rapinas, quas Castrenses inde faciebant, obsidẽdo circumualasset, habuit in suo Comitatu quendam huiusmodi maleficum, *Puncker* nomine, qui in tantum Castrenses molestabat, ꝙ vno dempto, omnes successiuè sagittis interimit: Talemque modum seruauit, vt eum quẽ intuitus fuisset, quocunque se diuertisset per emissam sagittam lethaliter vulneraret, & occideret, talesq; tractus quolibet die tres duntaxat in sua potestate habebat, eò videlicet ꝙ tres sagittas imagini Saluatoris infixerat. Cur autem Diabolus ternarium numerum præ alijs eligit, æstimari potest,

test, ꝙ in abnegationem sanctissimæ trinitatis hoc efficiat. Illis autem tribus emissis tractibus, non nisi in sortem vt cæteri sagittas emittebat. Accidit demùm, vt cùm quidã ex castrensibus deridendo ad ipsum clamasset *Puncker* nónne circulum in porta pendentem illæsum permittes? & respondente illo ab extra nocturno tempore: non, sed ipsum die captionis castri auferã: hoc idem quod prædixit adimpleuit. Nam omnibus, vt præmissum est, dempto vno, interemptis, castrũ capitur: & ipse circulum domui suæ in *Rorbach* Vvormatiensis diœcesis appendit, & sic appensum in hodiernum diẽ cernitur: qui etiam pòst à rusticis, quibus plurimùm molestus erat, quodã sero cũ fossorijs eorum instrumentis occiditur, & in peccatis suis moritur.

Fertur denique de ipso, q̃ quidam de optimatibus, dum artis suæ experientiam certam capere voluisset, eidẽ proprium filiũ paruulum ad metam posuit, & pro signo super biretum pueri denarium, ipsique mandauit, vt denarium sine bireto per sagittam amoueret. Cùm autem Maleficus id se facturum, sed cum difficultate, assereret, libentius abstinere, ne per Diabolũ seduceretur in sui interitum: verbis tamen principis inductus, sagittam vnam collari suo circa collum immisit, & alteram balistæ supponens, denariũ bireto pueri sine omni nocumento excussit. Quo viso, dum ille Maleficum interrogasset, cur sagittã collari imposuisset? respondit, Si deceptus, per Diabolum puerum occidissem, cùm me mori necesse fuisset, subitò cum sagitta altera vos transfixissem, vt vel sic mortem meam vindicassem.

Et quidem licet diuina permissione mala huiusmodi in probationem & castigationem fidelium fieri sinit: ex aduerso tamen in confortationem & gloriam fidei potiora miracula clementia Saluatoris operatur.

Nam in diœcesi Cõstantiensi, prope castrũ *HohemZorn* ac Monasterium monialium, Ecclesia quædam iã de nouo cernitur constructa, in qua huiusmodi imago Saluatoris cum sagitta infixa, ac cruore effuso cernitur, cuius miraculi veritas tali ordine patuit. Miser enim quidam, dũ iuxta ordinem prænotatum, super tres aut quatuor tractus balistæ ad interitum aliorum à Diabolo certificari cuperet, in biuio quodam imaginem crucifixi sagitta petit, & modo quo vsque in pręsens cernitur, transfixit: & dum cruor mi-

Punckeri circulus in Rorbach.

Hoc vergit in ignominiam Vvilhelmi Tell, Helueticæ libertatis assertori, quasi quoque Magus fuisset.

Imago Saluatoris cruorem mittit.

raculosus erũperet, miser immobiliter diuina virtute gressu percussus figitur. Et vbi à prætereunte quodã, cur ibi fixus maneret interrogaretur, miser caput agitabat, brachijsque ac manibus, quibus balistam tenebat, ac toto corpore tremens nil respondere poterat: & alter hinc inde circumspiciens, dum imaginẽ crucifixi intueretur, & sagittã cum cruore effuso speculatur. Pessime, inquit, nequam, imaginẽ Domini nostri transfixisti: & alios cõuocans, attendite, inquit, ne fugã capiat: dũ tamen vt præmissum est, se de loco mouere nõ poterat: ad castrũ cucurrit, & rẽ gestã narrauit, qui concitè descendunt, & miserũ in eodem loco persistẽtẽ reperiunt, & inquirentibus de casu, dũ crimẽ fassus fuisset, ex cõtactu publicæ iustitiæ de loco mouetur, & dignã pro commissis vltionem per miserabilem mortem recepit.

Magici sagittarij & sclopetarij in aulis principum fouentur.

Sed heu, quod cogitatu horribile existit, nec his humana peruersitas terretur, vt à similibus flagitijs se contineat. Nam in curijs optimatũ vndiq; vt fertur, tales sustentãtur de suis flagitijs publicè in contemptum fidei, & grauẽ offensionem Diuinæ maiestatis, & contumeliã nostri redemptoris, gloriari, & se iactari de talibus permittuntur.

Receptatores & fautores Maleficorum puniendos esse.

Vnde & tales vtique & receptatores, defensores, & fautores nedum Hæreticorum, sed Apostatarum à fide iudicãdi sunt, & pœnis plectendi subscriptis: & hoc est septimum. Nam primò ipso iure excommunicati sunt, & fauẽtes clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & priuantur, nec ad illa restituuntur absque speciali Apostolicę sedis indulto. Item præfati receptatores, postquam fuerint publicati, si in excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, velut Hæretici sunt condemnandi.

Quæ singula sic probãtur. Nam in Can. vt inquisitionis. §. prohibemus. libr. 6. tangitur de non impediendo directè vel indirectè processum, iudicium diœcesianorũ & inquisitorum in causis fidei: vbi tangitur prædicta pœna infligẽda post annum. Nam dicitur primò, Prohibemus districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus, eorundem Officialibus, &c. si cui placet capitulum perlegat.

Deniq; quòd & ipsi Malefici, eorum receptatoribus, sint ipso iure excõmunicati, patet de ipsis hæreticis Maleficis in c. ad abolendam, in prin. & in Can. excommunicamus, primò. Et præsertim breuius in can. excommunicamus.

2. de

.de hæresi.vbi sic dicitur:Excõmunicamus & anathematizamus vniuersos hæreticos,catharos,paterinos, & infrà, & alios,quibuscunq; nominibus censeãtur,&c.Et nota super quibuscunque nominibus de credentibus, aut & receptatoribus,& cæteris supradictis, habetur in c.excõmunicamus.1.§.credentes.vbi sic dicitur:Credentes prętereà,receptatores,defensores,& fautores taliũ excommunicationi decernimus subiacere, &c.& in cap.excõmunicauimus.

Tanguntur plures pœnæ , quas incurrunt infra annum cum ipsis clericis,vbi sic dicitur : receptatores, fautores & defensores , excommunicationi decernimus subiacere, vt postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus,si satisfacere contempserit,infra annum ex tunc ipso iure sit infamis, nec ad publica officia seu consilia,nec eligẽdos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittantur,sint etiam intestabiles, vt nec testandi liberam habeant facultatem, nec ad hæreditatis successionẽ accedãt, nullus prætereà ipsis super quocunque negotio respondere cogatur.Quòd si fortè Iudex extiterit,eius sentẽtia nullam obtineat firmitatem,nec causæ aliquæ ad eius audientiam proferantur.Si fuerit Aduocatus, nullatenus eius patrociniũ admittatur:si tabellio, instrumenta confecta nullius sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur, & in similibus idem præcipimus obseruari. Si verò clericus, fuerit , ab omni officio & beneficio deponatur , vt in quo grauior est culpa,maior exerceatur vindicta.Si qui tales,aut postquam ab Ecclesia fuerint denotati, euitare cõtempserint , excommunicationis sententia vsque ad satisfactionem idoneã percellantur.Sanè clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica Sacramenta,nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ , nec eleemosynas aut oblationes eorum recipiant, alioquin suo priuentur officio,ad quod nequaquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali.

Pœna irrogata de iure Canonico receptatoribus Maleficorum.

Sunt deniq; & aliæ pœnæ quamplures super prædictos, etiam si non persistant per annum animo pertinaci , super corũ videlicet filios & nepotes:quia ab Episcopo & Inquisitore possunt priuari,seu priuatos denũciare dignitatibus, personatibus,& omnibus honoribus ac beneficijs ecclesiasticis,& officijs publicis quibuscunq;:iuxta Cano.vt commissi.

missi.§.priuandi.de hæret.lib.6.Intelligitur tamē si impœnitentes extiterint, vt in cap.statutum felici.eodem libr.& titu. Item q etiam ipsorum filij vsque ad secundam generationem, sunt priuati omni beneficio ecclesiastico, & officijs publicis, vt in cap.quæcunque.§.hæretici.eodem lib. Intelligendum tamen qui per paternam & non maternam lineam descenderent, & etiā de impœnitentibus, vt in illo c.statutum. Item quòd illis, supple credentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum sit appellationis & proclamationis beneficium interdictum, patet in capit. vt inquisitionis: eodem libro. Vbi tamen Archidiaconus super capit.eod.intelligit, vt postquam per sententiam esse tales sunt declarati, tunc non possunt ante sententiam, si in aliquibus aggrauantur, seu indebitè fatigantur, appellare, plura alia possent deduci, sed ista sufficiant.

Iniusto bello an liceat Magorum opera vti.

Pro amplioti tamen præmissorum intelligentia, aliqua sunt discutiēda. Primò, quid si princeps vel secularis potestas, iuxta prænotata gesta, ad deuastationē alicuius castri iusto bello aliquē huiusmodi Maleficum secum recipiat, & eius assistentia tyrannidem malorum compescat, nunquid totus exercitus vt fautores, & receptatores taliū sunt iudicandi, & prædictis pœnis mulctandi? Respondendum videtur, quòd quia propter multitudinem rigor iustitię est temperandus, dist.40.cōstitueretur. Ideò licet principalis, & eius assessores, & consiliarij talia fouentes, omninò sint ipso iure pœnis præfatis innodati, vbi moniti ab eorū ordinarijs non destiterint, cùm iam vt receptatores, fautores iudicātur, vnde & ipsis pœnis subiiciuntur: reliquus tamen exercitus, cùm absque eorum consilio & fauore talia fiant, imò pro defensione Reipublicę sua corpora exponere sunt parati, licet fortassis in factis Maleficis complacētiam habeant, tamen censuram illā excommunicationis euadunt, licet reatum illum in eorū confessione agnoscere habeant, debita cautione accepta super omnimoda huiusmodi detestatione in perpetuum à confessore absolui, & quantū in ipsis est, ab eorum finibus huiusmodi Maleficos expellere.

Si verò quæritur, à quibus possint præsidentes, vbi resipiscāt, absolui, an ab eorum ordinarijs, aut inquisitoribus. Respōdetur: vtiq; absolui possunt, & ab ordinarijs, ac alijs inquisitoribus si resipiscant. Habetur in cap.vt officium, in

princip.

princip.de hæresi.lib,6. vbi sic dicitur vt officium:& infrà, contra hæreticos,credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum , nec non contra infamatos de hæresi vel suspectos,secundum sanctiones canonicas,hominum metu, diuino timore postposito procedatis.Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ vnitatem, iuxta formam ecclesiasticæ absolutionis beneficium impendatis.

Sic denique instatur,quando dicetur, princeps vel alius resipiscere.Respondetur:quando Maleficum propter iniuriam creatori illatam puniendum tradit, vnde & vt ipsum à dominio tantummodò expellat,nō est Malefici seu Hæretici manifestè deprehensi in hæretica prauitate, vt suprà patebit pœna debita,& vt de præteritis doleat,& tales nūquam de cætero fouere, vti Catholicum decet principem firmiter in animo suo statuat.

Quādo Princeps dicatur resipiscere.

Quòd si quæritur,cui tradēdus,& quo ordine puniēdus, & an vt manifestè deprehēsus in hæresi sit iudicandus.Ad primū specialis tāgetur difficultas in principio tertiæ partis;an videlicet eorum punitio tantummodo ad Iudicem secularem & nō ecclesiasticum pertineat. Manifestum est enim per c.vt inquisitionis.§.prohibemus , libr.6.ꝙ potestatibus & dominis tēporalibus interdicitur, ne de crimine hæresis quoquo modo iudicent absque Episcoporū seu Inquisitorum , aut saltem alterius eorundem licentia.Sed quia ratio, quæ ibi assignatur circa Maleficos non videtur habere locum,quia dicitur ibi,ꝙ ideo non debent iudicare,eò ꝙ crimen hæresis est merè ecclesiasticum,Maleficorum autē crimen non videtur merè ecclesiasticū,sed etiam ciuile,propter damna temporalia:quicquid autē sit, vt infrà patebit,licet Iudicis ecclesiastici sit cognoscere & iudicare,tamen Iudicis secularis est exequi & punire, vt patet extrà de hære,capit.ad abolendum,& cap.vrgentis,& cap. excommunicamus vtrique.Vnde & Iudex secularis si tradat talem Ordinario ad iudicandum , habet tamen per se eundē punire , postquam ab Episcopo sibi traditur aut relinquitur, vel etiam ex consensu Episcopi secularis Iudex vtrunque facere potest,scilicet iudicare & punire.

An Iudicibus secularibus iure concedatur Hæreticos & Maleficos punire.

Nec valet si dicatur, ꝙ tales Malefici non sunt Hæretici,sed potius Apostatæ, quia cùm vtrumque cōtingat circa

Maleficos non esse Hæreticos sed Apostatas.

ca fidem, tamen ſicut hæreticus circa illam tantummodò dubitat, & hoc in toto vel in parte: ita & Apoſtatæ Malefici ratio etiam per ſe dictat. Cùm enim grauius eſt corrumpere fidem, per quem eſt animæ vita, quàm falſare pecuniam, per quam vitæ corporali ſubuenitur. Vnde ſi falſarij pecuniæ, vel alij malefactores, ſtatim per ſeculares poteſtates iuſtè morti traduntur, multo magis tales hæretici & Apoſtatæ ſtatim quãdo cõuincuntur poſſunt iuſtè occidi.

Fides eſt vita animæ.

Vnde & per hæc eſt reſponſio ad ſecũdum, quo ſcilicet ordine, & à quo Iudice ſit puniẽdus: ſed clarius de illo tractabitur in tertia parte operis circa modos ſententiandi, qualiter deprehenſus manifeſtè in hæreſi ſit ſententiãdus circa 8. & 12. modum, & ſuper dubium, quid ſi pœniteret, an adhuc eſſet occidendus.

An hæreticus vel Maleficus conuerſus occidendus ſit.

Reuera enim, ſi hæreticus ſimplex relapſus quantũcunque pœniteat, eſt occidendus in ca. ad abolendam allegato, & hoc rationabiliter ſecundum Thomam: cum per hoc prouideatur bono communi: quia ſi hæretici reuerſi ſæpè reciperentur, vt in vita conſeruarentur, & alijs temporalibus bonis, poſſet hoc eſſe in præiudicium ſalutis aliorum, tum quia ſi relaberentur alios inficerent: tum etiam, quia ſi ſine pœna euaderent, alij ſecurius in hæreſim relaberẽtur: ex relapſu etiam ipſorum præſumitur de inconſtantia eorum circa fidem, & ideò iuſtè occidendus. Quare & hîc dicere oportet, ꝙ ſi propter ſuſpicionẽ ſolã inconſtantiæ dictus eccleſiaſticus Iudex relapſum habet tradere curiæ ſeculari ad occidendum, à fortiori igitur ſi non velit tradere Apoſtatã aut Maleficam quamcunque curiæ ſeculari propter pœnitentiam, & eius conuerſionem, tamen relinquere habet talem & non impedire, cum Iudex ſecularis propter damna temporalia ipſorum Maleficum vult occidere ſecũdum leges: licèt eccleſiaſticus Iudex prius habeat pœnitẽtem Maleficum abſoluere ab excõmunicatione, quàm propter hæreſim Maleficarũ incurrit: cum & hæreticus ſit excommunicatus, iuxta ca. excommunicamus. 1. & 2. & ad gremium Eccleſiæ recipere, vt ſpiritus ſaluus fiat, vt dicitur 11. q. 3. audi. Aliæ rationes aſſignantur inferius circa quæſtionem primam tertiæ partis, ſufficiant iſta ad præſens: tantummodo aduertant animum rectores quàm dura & diſtricta exigetur ab eis ratio à tremendo Iudice,

Iudicium duriſſimum ijs qui præſunt.

cùm

cùm reuera iudicium durissimum ijs qui præsunt, ac vbi tales in iniuriam creatoris viuere permittunt.

Sequitur de duobus alijs Maleficorum generibus: nam ad idem genus maleficij reducuntur & illi qui per incantationes & carmina sacrilega arma quæcunque incantare sciunt, vt eis nullo modo nocere valeant, vnde nec etiam vulnerari possunt, hi enim diuersificantur: Nam aliqui sunt qui cum prædictis sagittarijs Maleficis concordant, in eo quod etiam circa imaginem crucifixi & cõtumelia ei illata, talia addiscunt: Gratia exẽpli: qui vult vt non valeat lædi in capite aliquo ferro aut ictu, habet caput imaginis auferre, qui circa collum, auferat collum, qui circa brachium auferat seu comminuat brachium, & sit continenter. Interdum supra cingulum, aut infra interdum ex toto comminuunt. Et in huius signum vix inter decem imagines in biuio aut in campis repositas vna integra reperitur.

De Incãtatoribus armorum & telorum.

Cur tot imagines crucifixi reperiantur rupta.

Aliqui verò sunt qui certa brachia secum deferunt, aliqui verbis interdum sacris, aut etiam ignotis talia procurant: inter quæ hæc æstimatur diuersitas. Nam primi licet in contumeliam fidei circa dehonestationẽ imaginis Saluatoris cum præfatis Maleficis sagittarijs concordant, vnde & veri apostatæ reputandi & iudicandi, vbi fuerint deprehensi: alio tamen respectu sagittariorum, nec etiam in malum proximi manifestum, prout in tuitionem proprij corporis supra cingulum vel infra, aut etiam totius corporis seruire videntur: ideò tanquam Hæretici pœnitentes & non relapsi vbi sunt Malefici conuicti & penitent, sunt iudicandi, & iuxta octauum modum pœnitendi, cum adiuratione & inclusione, vt in tertia parte operis tangetur.

Pro secũdis verò, qui per carmina arma incantare nituntur, & super illa nudis plantis incedere & similia exercere. (Incantatores enim dicuntur iuxta Isidorum 8. Etym. qui artem aliquam verbis peragunt,) distinguendum, quia interdum incantationes fiunt per verba sacra, aut per carmina scripta super infirmos & hæ quidem incãtationes licitè fieri possunt septem conditionibus seruatis, vt inferius patebit circa modos curãdi Maleficiatos infirmos. Incãtationes autẽ quæ fiunt super arma per aliqua verba, aut vbi talia carmina scripta deferuntur, hoc Iudicibus attendendum quod sibi sunt nomina incognita. Item caracteres & signatu

Incantatores sunt, qui artẽ aliquã verbis peragunt.

ſignaturæ aliæ præter ſignaculũ crucis, tunc alia ſunt omnino refutanda & attendendi ſunt homines piè à talium crudelitate. Quòd ſi deſiſtere nollent, tunc tanquam leuiter ſuſpecti ſunt iudicandi: de quibus in ſecũdo modo ſententiandi inferius patebit. Non enim tunc carent ſcrupulo hæreticæ prauitatis: imo quia talia omnino opere & auxilio Dæmonum habent fieri, cuius, vt ſuprà patuit, qui auxilio vtitur, Apoſtata à fide iudicatur: licet etiam propter ignorantiam & emendationis gratiam, mitius quàm cum ſagittarijs Maleficis ſit agendum.

Quomodo incantationes & benedictiones ad nõ vulnerandũ ſunt probanda.

Et quia plurimum commune cernitur apud clientes & mercatores ſecum deferre huiuſmodi carmina & benedictiones, quæ incantationis ſpeciem habere videntur, expedit omnino ſiue in foro pœnitentiæ per confeſſorẽ, ſiue in foro contentioſo per eccleſiaſticum Iudicem huiuſmodi eliminare: cum tacitum pactum propter verba ignota, & characteres ſignati cũ Dæmone initur, & Dæmon occultè ſe ingerit, & optata procurat, vt tandẽ ad peiora alliciat. Vnde vbi in foro cõtentioſo talis debet adiurare iuxta ſecundum modũ ſententiandi: vbi in foro conſcientiæ confeſſor debet carmina inſpicere, & ſi nolit omninò proiicere, debet tamẽ nomina ignota & caracteres delere, reliqua verò, vt Euangelica verba, & ſignacula crucis permittere.

Signacula crucis concedit auctor geſtanda ad prohibitionem vulnerum.

Super quibus omnibus, & præcipuè ſuper Maleficos ſagittarios notãdum, quia ſupra tactum eſt, an vt manifeſtè deprehenſi in hęretica prauitate iudicandi ſint, de qua materia etiam prius tactũ eſt in prima quæſtione primæ partis. Et quidem quòd ſic patet ibidem. Nam vt dicit Bernardus in glo. ordinaria in c. abolendam. §. præſenti. & ver. deprehenſi. Tribus modis de iure quis pro manifeſtè deprehenſo in hæretica prauitate habetur, puta facti euidentia, vt in ſimplici hæreſi, quando publicè prædicant hæreſim, ff. de ritu nup. palam. §. vlti. vel legitima probatione per teſtes, vel ex ſua confeſſione. Et eiuſdem Bern. gloſſ. in cap. excommunicamus, 2. ſuper verba deprehenſi publicè, ita quòd notorium ſit illis etiam, quia condemnati ſunt. Ad idem videtur facere ſuper cap. ſuper quibuſdam. extra de verbo. ſign. prout patuit in prima quæſtione primæ partis huius operis.

Ex quibus patet, quòd Malefici ſagittarij, ſimiliter &

alia

lia arma incantantes, pro manifestè deprehensis in hæretica prauitate per aliquod pactum expressum cum Dæmone initum propter manifesta ipsorum opera, quæ nō nisi diabolica virtute fieri possunt, habendi sunt.

Patet & secundò, quia eorum fautores, receptatores, & defensores, vt manifestè tales pro talibus habendi sunt, & pœnis præscriptis manifestè subiacere, ita quòd non iam sub dubio, aut tanquam suspecti reptatores, leui aut graui, vel violenta suspicione iudicandi, prout plures alij existere possunt. Vnde & semper grauissimè contra fidem delinquunt, & semper mala morte à Deo percutiuntur.

Nam vt fertur quidam princeps, cùm consimiles foueret Maleficos, & cum his quandam ciuitatem in certis negotijs indebitè aggrauaret, dum hoc sibi à quodam familiari obiiceretur, ille omni timore Dei postposito respondit: Det Deus, quòd in hoc loco moriar, si iniustè à me illi aggrauentur. Ad quæ verba subitò diuina vltio subsecuta, subitanea morte expirauit, reuera in vindictam nō tam iniustæ aggrauationis, quantum & fautoriæ hæresis. *Exēplum pœna iniustè mouentis bellum*

Patet & tertiò, quòd Prælati quicunque & Rectores, vbi huiusmodi flagitijs, & eorum auctoribus & fautoribus, iuxta omnem possibilitatem non resistunt, etiam tanquam manifesti fautores, & quòd præscriptis pœnis manifestè subiacere debeant iudicantur.

MODI TOLLENDI ET CVRANdi maleficia.

QVÆSTIO SECVNDA PRINCIpalis, Secundæ partis præmittendo difficultatem.



Trùm licitum sit maleficia per alia maleficia, vel per aliqua illicita tollere. Et arguitur quòd non: Quia vti auxilio Dæmonum non est licitum, vt suprà patuit in 2. senten. dist. octaua, à Doctoribus communiter determinatur: quia videlicet est apostasia à fide. Et quidem quòd sine auxilio Dæmone non possit dissolui: Probatur, quia aut dissoluitur humano artificio, aut diabolica, aut diuina potẽtia. Non primum: quia inferior potestas nō potest infringere *Solùm Dæmonum auxilio tolli maleficia*

fringere superiorem, cùm nihil agat vltra suam vi rtutem. Non etiam diuina, quia hoc esset opus miraculosum & cũ illa Deus ad suum nutum operatur, & nõ ad instantiam hominum. Sicut & Christus matri petenti miraculum de subuentione necessitatis vini: vt Doctores exponũt, quòd hoc miraculum conuersionis desiderabat: Christus respondit: Quid mihi & tibi mulier, scilicet commune, in opere miraculoso? Apparet etiam, quòd rarissimè liberantur, quantumcunque diuinum auxilium, & suffragia sanctorum implorent: Ergo non nisi auxilio Dæmonũ liberari possunt: quòd tamen non est licitum quærere.

Præterea hoc quod communiter tolleratur, in vsu practicatur, licet sit illicitum, sed hoc communiter practicatur, quòd tales maleficiati currunt ad mulierculas superstiosas, à quibus sæpissimè liberantur, & non per sacerdotes, aut exorcistas. Ergo practica ostẽdit, quòd auxilio Dæmonũ maleficia tollũtur, cuius tamẽ auxiliũ quærere cùm sit illicitũ, etiam non est licitũ maleficia tollere, sed patienter sufferre.

Præterea secundum Thomam & Bonauenturam, in 4. dist. 34. de impedimento maleficiati, maleficium est ita perpetuum, quod non potest habere humanum remedium. Quia si haberet remedium, non est homini notum vel licitum. In quibus verbis dant intelligere, quòd sit quasi infirmitas incurabilis, & perpetuò inhærens. Vnde subdunt, licet Deus præstare possit remedium Dęmonem cogendo, & Dæmon desistendo ille curaretur, tamen curatio non erit humana. Ergo nisi Deus dissoluerit, per se non est licitum eius dissolutionem quocunque modo quærere.

Maleficium manet perpetuò.

Præterea in eadem dist. & quæst. dicunt, quòd etiam per aliud maleficium adhibere remedium est illicitum. Vnde dicunt, & si posset per aliud maleficium adhiberi remediũ, nihilominus reputaretur perpetuum, licet amoueretur maleficium Quia nullo modo est licitum, per maleficium inuocare Dæmonis auxilium.

Exorcismi Ecclesiæ quando conducant.

Præterea exorcismi Ecclesiæ non valẽt ad reprimendũ Dęmones semper, quò ad omnes molestias corporales: hoc Dei iudicio exigente: semper tamen valent contra illas Dęmonum infestationes, contra quas principaliter sunt institutæ, sicut contra obsessos, vel circa pueros exorcizandos.

Præterea non oportet, quòd si propter peccatũ Diabolo sit

ſit poteſtas in aliquem data ceſſante peccato ceſſat poteſtas. Quia interdum ceſſante culpa, remanent peccata. Ex quibus verbis videntur præfati duo Doctores ſentire, quòd nõ ſit licitũ maleficia tollere, ſed pmittere illa, ſicut permittũtur Domino Deo, qui illa tollere poteſt ad ſuũ placitũ.

In contrarium eſt, quòd ſicut Deus & natura non abundant in ſuperfluis, ita non deficiunt in neceſſarijs: quare & neceſſariò fidelibus contra huiuſmodi inſultus Dæmonum ſunt data non ſolùm remedia præſeruatiua (de quibus in principio huius ſecundæ partis tactũ eſt,) verùm etiã remedia curatiua, cùm aliàs nõ ſufficienter fidelibus à Deo prouiſũ eſſet, & opera Diaboli vidẽtur fortiora operibus Dei.

Deus & Natura nec abundant in ſuperfluis nec deficiunt in neceſſarijs.

Præterea glosſa ſuper illud Iob 61. Non eſt poteſtas ſuper terram, &c. dicit omnia humana ſuperat: & ſi meritis ſanctorum ſubiacet. Vnde & meritis ſanctorum virorum in hac vita ſubiacent.

Præterea S. Aug. de morib. Eccleſiæ: nõ eſt Angelus, cùm inhæremus Deo, mente noſtra potentior. Nam ſi poteſtas virtus eſt in hoc mundo, toto mundo ſublimior eſt mens Deo inhærens. Vnde ex talibus diſſolui poſſunt opera Diaboli. Reſponſio. Hæ ſunt duæ ſolennes opiniones ſibi inuicem, vt videtur, contrariantes.

Maleficia ſanctorum meritis ſubiacent. Non eſt Angelus pij mente potentior.

Sunt enim quidam Theologi & Canoniſtæ inuicem concordantes, quod licitum eſt maleficia tollere, etiam per opera ſuperſtitioſa & vana. Et huius opinionis ſunt Scotus, Hoſtien. & Goffre. & communiter õnes Canoniſtæ. Aliorum Theologorum opinio, & præcipuè antiquorum, & quorundam Modernorum, vt Thomæ, Bonauẽturæ, Alberti, Petri de Palude, & aliorum multorum, quòd nullo modo ſint facienda mala vt eueniant bona, & quòd potius homo mori debet, quàm in talia conſentire, vt ſcilicet per opera ſuperſtitioſa & vana liberaretur.

Sed quia vnica diſtinctione poterunt eorum dicta concordari, videndę ſunt eorũ prius ſentẽtię. Nã Scotus in ſuo 4. diſt. 34. de impedimento maleficiali, ſiue de frigidis & maleficiatis, reputat fatuitatẽ, aſſerere ꝙ etiã per vana & ſuperſtitioſa non debeant maleficia tolli, dicit enim, nec in hoc eſt infidelitas aliqua, quia deſtruens non aſſentit operibus Diaboli, ſed credit eum poſſe & velle fatigare, dum durat tale ſignũ, quia ex pacto nõ aſſiſtit ad hoc, niſi dum

Ex quibus ſignis dignoſcatur Malefica.

illud durat. Et sic destructio illius signi, imponet finem tali vexationi: Vnde & dicit, quòd est meritorium opera Diaboli delere. Et quia loquitur de signis, ponamus exemplũ.

Sunt quędam mulieres, quę tali signo notant Maleficas, vt si vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur, tunc vrceũ lactis super ignem appendunt, & certis verbis superstitiosis insistendo vrceum cum baculo percutiunt; & licet flasculum mulier percutiat, tamen omnia verbera Diabolus ad dorsum Maleficæ defert: per quæ sic Diabolus cum Malefica fatigatur. Facit tamen illa Diabolus vt percutiẽtẽ Catholicam ad peiora alliceat: vnde periculosum non existit, aliàs non videretur opinio tanti Doctoris habere difficultatem: possunt & alia exempla adduci.

Maleficia relegantur ad Medicos.

Hostiensis ad idem in summa copiosa de frigidis & malef. & tit. de impotentia communi in gl. super c. literæ. §. mulierem autem. dicit, quòd in hoc defectu recurrendum est ad remedia medicorum. Et licet quædam remedia contra hæc scripta vana seu superstitiosa videantur: tamen cuilibet auctori in sua arte credendum est. Sed & satis tollerate potest Ecclesia retundere vana vanis.

Vbertinus denique in suo quarto præfata distinctione ijs vtitur verbis. Possunt maleficia aut per orationes, aut per artem per quam facta sunt destrui.

Ad idem Goffre. in summa sub eod. titu. Maleficium nõ potest solui semper per illum qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia maleficium est perditum: Si autem sciretur, licitè posset soluere. Et loquitur contra illos, qui dicebant, quòd per maleficia non posset copulæ carnali præstari impedimentũ: eò quòd nullum tale esset perpetuum, vnde non dirimeret matrimonium iam contractum.

Prętereà illi, qui fuerunt moti asserere, quòd nullum maleficium sit perpetuum, mouebantur his rationibus, quia putabãt omne maleficiũ posse moueri, vel per aliud maleficiũ, vel per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimẽdũ vim Dæmonũ, vel p veram pœnitẽtiã, cùm Diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores. Vnde quò ad primũ cõcordabãt cũ opinione aliorũ, quòd ad minus per superstitiosa possint tolli. Cõtrariæ autem opinionis est S. Th. In suo 4. præfata dist. sic inquiẽtis: Quòd si maleficium

non possit reuocari nisi per aliquid illicitum, vt per Dæmonis auxilium, vel huius: etiamsi sciretur posse sic reuocari, nihilominus perpetuum iudicatur: quia remedium non est licitum.

Ad idem Bonauentura, Petrus, Albertus, & communiter omnes Theologi: vbi cùm breuiter tangunt Dæmonis auxilium tacitè vel expressè inuocandum, videntur sentire, quòd per nihil aliud nisi per licitos exorcismos, vel per veram pœnitentiam, vt in Can. Si per sortiarias, allegatur, tāgitur, remoueri debeant, moti, vt apparet, rationibus in principio quæstionis annotatis.

De maleficio tollendo concordatæ opiniones.

Et quia tantos Doctores in eorum dictis, quantum possibile est expedit concordare, & hoc vnica distinctione fieri potest: ideò notandum, quòd maleficium aut tollitur per alium Maleficum simul, & per aliud maleficium: aut tollitur non quidem per Maleficum, sed per maleficiales ritus & illicitos. Et hoc iterum dupliciter: Quia vel per illicitos & vanos ritus insimul, vel per vanos & non illicitos.

Primum remedium est omninò illicitum, tam ex parte auctoris, quàm & ipsius remedij. Sed tamen quia fit dupliciter, quia aut cum nocumento illius qui maleficium intulit, aut sine nocumento, fit tamen per maleficiales ritus & illicitos, tunc cōprehenditur sub secundo modo, videlicet, vbi maleficium tollitur, non per Maleficum alium, sed per maleficiales ritus & illicitos, tunc iterum illicitum iudicatur, licèt non tantùm sicut primum.

Vnde summariè dicere possumus, quòd per tria & tribus modis remedium redditur illicitum, quando scilicet tollitur per Maleficum alium, & per maleficia alia, videlicet virtute Dæmonis alicuius. Secundò, quando non per Maleficum, sed honestam personam tollitur, sic tamen, quòd superstitiosis remedijs maleficium, quod vni personæ aufertur, alteri infertur, & hoc iterum illicitum. Tertiò, quando aufertur sine eo quòd alteri infertur, vtitur tamen Dæmonum inuocatione expressa vel tacita, tunc iterum illicitū.

Et secūdū hos modos dicit à Theologis, ꝙ potius mors sit præeligēda, quàm in talia consentire: Alijs verò duobus modis vltimis tollere maleficium potest esse vel licitū, vel non vanū, secūdū Canonistas: & quod tolerari possunt, vbi remedia Ecclesiæ prius attentata sunt, vt sunt cū exorcismi

Ecclesiæ, suffragia sanctorum implorata, aut vera pœnitẽtia nihil effecissent. Et vt clarior habeatur intellectus de singulis sunt aliqua gesta & acta per nos reperta recitanda.

De Episcopo maleficiato à concubina sua

Romæ tempore Nicolai Papę, Episcopus quidam ex Alemaniæ partibus certa expediturus negotia aduenerat, cuius nomen occultare ordo charitatis postulat, licet iam vniuersæ carnis debitum persoluerit. Hic quandam iuuenculam adamando, & ipsam ad suam diœcesim destinare, cum duobus famulis ac rebus alijs, & clenodijs disposuisset, iuuencula auiditate fœminea, super clenodia quę pretiosa erant decepta, modum excogitare cœpit, vt ea in itinere existẽte, Episcopus maleficijs interiret, iãq; habebat in sua clenodia possessione. Et ecce sequẽti nocte Episcopus subitò infirmabatur: & ne fortassis veneno intoxicatus esset, à medicis percũctatur, & à famulis dolẽter dubitatur: tã ingẽs enim calor inerat pectori, vt non nisi gargarismis per aquã frigidam continuè haberet refocillari. Tertia igitur die cùm iã nulla spes vitæ haberetur, vetula quædam ingressum ad Episcopum instanter petijt, & quòd causa suæ sanitatis aduenisset, aperuit. Ingressa igitur Episcopum alloquit, & sanitatẽ promittit, dũmodò suis acquiescere suasionib⁹ velit. Episcopus verò quidnã foret, cui acquiescere ꝑ recuperãda sanitate, quàm summè affectabat, vbi inquirit, vetula respõdit: Ecce hæc infirmitas maleficio vobis accidit, & nõ nisi per aliud maleficium liberari poteritis, vt videlicet ipsa Malefica, quę vobis intulit, moriatur, & eadẽ vestra infirmitate inficiatur. Stupefactus Episcopus, & quòd alio modo liberari non posset vbi persensit, nil tamẽ temerè volens agere, Papam consulere per supplicationẽ decreuit. At Pontifex cùm eum tenerrimè diligeret, & quòd nõ nisi per mortem Maleficæ liberari posset, cùm didicisset, annuit, vt inter duo mala minus permitteretur, & super hoc supplicationẽ signauit. Vnde denuò vetula accersita, & quo modo tam ipse, quàm summus Pontifex in mortẽ Maleficæ cõsẽtirent, dũmodò pristinę sanitati restitueretur, disseruit: sicq; quòd vetula abscessit, & quòd sequẽti nocte liberaretur promisit. Et ecce circa medium noctis, vbi se sanum & ab omni infirmitate liberandũ persensisset, nuncio misso, quidnam de iuuencula foret, perscrutatur: & ecce aderat, quæ ipsam circa mediam noctem in latere matris dormiẽtem

Pontifex dispensat super maleficio, maleficio pellẽdo.

tem infirmatam fuisse subitò affirmabat. Qua in re dabatur intelligi, quod eadem hora & momēto infirmitas Episcopum relinquendo, Maleficam iuuenculam per aliam Maleficam vetulam inuasit, & sic spiritus malignus à læsione Episcopi cessando, ipsum sanitati per accidens restituere videbatur: cùm tamen propriè sanitatem non immittebat, quā tamen occupare Deo permittente poterat, & propter pactum cū Malefica altera initum, quæ fortunę alterius inuidebat, ipse Dæmon magistrā iuuenculā inficere habebat. Et benè æstimari potest, illa duo maleficia non per vnum Dæmonē duabus personis, sed à duobus Dæmonibus duabus Maleficis seruientibus, fuisse inflicta, ne in isto Dęmones sibi inuicem contrarientur, cùm semper in perditionē animarū quàm summè & cōcorditer affectant, singula operētur. Episcopus denique cùm pietatis causa ipsam visitare proponeret, cameram ingrediens, horribilibus maledictionibus susceptus fuit, exclamando: Tu cum tua, quæ te talia docuit, & te liberauit, maledicamini in æternū. Et Episcopus emollire eius animum ad pœnitentiam, & quod omnem offensam ei remisisset vbi tentabat, illa vultum auertendo, clamabat: Exeas maledicte, hic nulla spes veniæ, sed animā meam omnibus Dæmonibus commendo, & miserabiliter interijt: & Episcopus cum gaudio ad propria remeauit.

Malefica Maleficam necat.

Vbi etiam notandum, quod quia priuilegium vnius non facit legem communem, ideò dispensatio Papæ in hoc casu non arguit omnibus sic licere.

Sanè nō Episcopali gaudio.

Ad idem refert Nider in suo Formicario, dicit enim Modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in maleficio talis practicatur interdū modus. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad Maleficā sciscitans scire malefactorē, tunc Malefica plūbum liquefactū aliquoties fundebat in aqua, quousque opere Dæmonis in plūbo imago aliqua videretur. Qua visa, Malefica quęsiuit ab explorāte, in qua parte vis lędi Maleficū tuum, & in eodē vulnere eum agnoscere? cumq; explorator locum eligeret, statim Malefica in eadē parte imaginis, quæ in plumbo relucebat fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum, vbi reū inueniret, indicauit, nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste Maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea demonstrabat. Hæc inquam remedia, & similia

Aliud signum dignoscendi maleficium.

similia iudicantur illicita, quamuis humana fragilitas sub spe veniæ consequendæ à Deo, sæpius his inuoluitur, plus æstuans pro sanitate corporis quàm animæ.

De Maleficis, ex pacto cum Dæmonibus maleficia tollentes.

Secundum verò remedium, de ipsis Maleficis, maleficia dissoluentes sub expresso pacto cum Dæmone inito, absq; nocumento personæ, & quidem de eis quid agendũ sit, & qualiter cognoscuntur, infrà se in sexdecimo modo sentẽtiandi patebit. Hæ enim quàm plures existunt, & semper infra vnum aut duo miliaria Teutonicalia reperiuntur, in quo spatio, quicquid aliæ Maleficæ lædũt, hoc illæ curare videntur: Quas etiam curationes aliquæ simpliciter, quò ad omne tempus: aliquæ verò tantùm à proxima angaria læsos maleficijs curare se iactitãt: aliquæ verò non nisi in consensum Maleficæ quæ maleficiũ intulit, curare possunt.

Malefica ijs quos curant, etiam sacras peregrinationes iniungunt.

Et hæ notantur super expressum pactum cum Dæmone initum, propter hoc ꝙ occulta manifestare solent illis qui causa sanitatis recuperandæ ipsas accedunt: Ipsis enim causas suæ calamitatis subitò manifestant, dicentes, ꝙ propter rixas cum vicina, vel alia muliere, aut viro habitas, læsa fuerit in se vel in suis attinentibus. Quæ etiam ad occultãdum sua flagitia, interdum peregrinationes vel alia pietatis opera iniungunt. Quas quidem accedere pro recuperãda sanitate, tantò perniciosius existit, quantò præ illis, qui solùm per pactum tacitum curare videntur, in contumeliã fidei amplius delinquunt.

Consulentes Maleficos de sanitate accersunt sibi mortem.

Hi enim dum ex vna parte sanitatem corporalem Deo præponunt, ex altera parte sibiipsis in vindictam criminis vitam Deo percutiente abreuiant. Sic enim in Saül diuina sæuit vltio, cùm primò Magos & Ariolos abstulisset de terra, posteà consuluit: vnde & in bello occisus cum filijs fuit, 1. Reg. 28. & culpa tangitur, 1. Paralip. 10. Propter hoc etiam Ochosias infirmus mori habuit. 4. Reg. 1.

Tales etiam visitatores Maleficarum sunt infames: vnde nec ad accusationem debẽt admitti, secundo quæstionum, octauo. Quisquis nec, &c. Item tales secũdùm leges debẽt pœna capitis plecti, vt in prima quæstione operis tactũ est.

Exorcismi olim irriti.

Sed heu Domine Deus, cùm omnia iudicia tua iusta sint, quis liberabit pauperes maleficiatos, & in continuis doloribus eiulantes, peccatis nostris exigẽtibus, inimicus nimis præualuit, vbi sunt qui licitis exorcismis illa opera Diaboli

dissoluere

diſſoluere valeant? Hoc vnicum ergo ſupereſſe videtur remedium, vt Iudices eorum inſultus ad minus refrenẽt varijs pœnis auctrices Maleficas caſtigando : vnde & infirmis facultas viſitandi Maleficas amputabitur. Sed heu nemo percipit corde, omnes quæ ſua, non quæ Ieſu Chriſti ſunt quærentes.

Illa enim Malefica in *Richshofen* de qua ſuprà mentio facta eſt, adeò aſſiduis frequentabatur pro recuperanda ſanitate maleficiatis, quòd Comes caſtri Telonei lucrũ habere voluit, ita quòd quilibet maleficiatus in ſe, vel in ſibi attinentibus, denarium vnum introitu portæ ſoluere habebat. Vnde & magnum exinde ſe habuiſſe prouentum aſſeruit.

Telonium impoſitum conſulentibus Maleficam.

Teſte etiam experiẽtia didicimus plurimas tales Maleficas per diœceſim Conſtantienſem exiſtere : non ꝙ ipſa præ alijs diœceſibus ſit infecta, cùm hoc genus inſidiæ ſerpat per omnes diœceſes, & heu totum mundum infeciſſe videtur : ſed quia ipſa diœceſis amplius elaborata fuit : Et quidam *Hengſt* nomine repertus, qui maiorem concurſum & quotidianum à maleficiatis pauperculis habere cernitur: quem etiam concurſum ſic oculis noſtris perſpeximus in villa quadam *Eningen*: quod ſine dubio ad quæcunque loca Beatiſſimę virginis, ſiue Aquiſgrani ſiue ad Eremitas tãtus pauperum concurſus non exiſtit, ſicut ad eũdem ſuperſtitioſum hominem. Nam hyemali & frigidiſſimo tempore, dum præ abundantia niuium omnis via regia & publica obſtruitur, adhuc à circumiacẽtibus terris ad duo vel tria milliaria, cum magnis hominũ fatigationibus frequentatur, quibuſdã remedia percipientibus, alijs verò minimè: vt reor ꝙ non æquè omnia maleficia diſſolui propter varia, vt ſuprà tactum eſt, obſtacula poſſunt. Et hi quidem ſub expreſſa Dæmonum inuocatione maleficia diſſoluẽtes, quò ad ſecundum remedium illicitum, non tamen ſicut primũ.

Exemplum concurſus maleficiatorum ad Maleficũ.

Tertium verò remedium, quòd quibuſdam cęremonijs ſuperſtitioſis practicatur: non tamen in nocumentum alicuius perſonæ, aut per manifeſtos Maleficos agitatur, experientia teſte per hunc modum.

Remedia ſuperſtitionibus conſtantia cõtra maleficia.

In ciuitate Spirenſi mercator quidam forenſis hunc caſum ſibi accidiſſe propoſuit. In partibus, inquit, Sueuiæ, in caſtro quodam nobilium me degente quadã die dũ pera-

cto, prandio, associatus duobus domicellis, solatij causa super pratum incederem, quædam mulier obuiando, dum à remotis adhuc incederet, & à duobus domicellis agnita fuisset, vnus eorum ad me hæc verba protulit, munias te citò signo crucis, & similiter ad idem alius ab alio latere hortabatur. At ego causam huius timoris inquirens, respõderunt. En peior Malefica totius prouinciæ iam nobis obuiã fit, ipsa enim solo visu maleficare homines nouit. Tũc ego stomachando, nunquam tales timuisse me iactitabã: ecce vix verba compleui, & me grauiter in pede sinistro læsum persensi, ita vt sine graui dolore de loco figere pedem non potui aut gressum: vnde & alij concitò è castro per nuncium mihi equum destinandum ad illud reducunt, doloribus autem per triduum augmentatis.

Etiam non timentes Maleficas maleficiuntur.

Præfati incolæ, intelligentes maleficio me infectum, quendam rusticum ad spatium vnius milliaris accedunt, & casum proponunt, quem nouerant per artem quandam maleficia tollere. Qui concitò veniens, & pedẽ prospiciẽs, si, inquit, ex vobis contigit naturali defectu, experimẽtum capiam, & si quidem ex maleficio accidit, cum Dei adiutorio curabo, sin autem remedijs naturalibus opus erit insistere. At ego: Si absque superstitione & cum Dei adiutorio curari potero, libẽs acceptabo: quoniam cum Dęmone nihil commune habere volo, nec eius adiutorium affecto. Ad idem & ipse villanus respondit, se non velle nisi licita remedia, & cum Dei adiutorio adhibere & curare, dummodò experientia didicisset, hoc per maleficium mihi contigisse: Ad quæ duo assensi: Ille plumbum, vt supra de alia malefica tactum est, liquefactum in cochleari ferreo supra pedem tenuit, & in scutella aqua plenam fudit, & subitò diuersarum rerum species proruperunt, ac si spinæ, vel pili, aut ossa & similia fuissent intromissa. Iam, inquit, video, quod infirmitas hæc non ex naturali defectu, sed maleficio vobis contigit. At ego, quomodo talia ex plumbo liquefacto scire posset, dum inquirerem. Ecce, septem sunt metalla, ex septem Planetis, & quia Saturnus dominatur plumbo, eius proprietas est, vt si plumbum super maleficium aliquod fusum fuerit, per suum influxum maleficium demonstrabit: & benè, inquit, actum est, vt citò remedium adhibeatur, quod tot diebus vos visitare habeo, quot sub maleficio

Qua de causa plumbum liquefactum, quod supra maleficiatum adhibetur prodat maleficium.

stetistis

stetistis. Et interroganti quot dies elapsi fuissent, iam triduo fassus sum: Vnde & ipse singulis diebus per triduum me visitando, & pedem inspiciendo solùm & tangendo, & cuncta verba penes se ruminando integræ sanitati fugato maleficio me restituit.

Hic certè modus actorem nõ monstrat Maleficum, sed modum superstitiosum. In eo enim quod Dei adiutorio & non opere Diaboli sanitatem promisit, & hoc, ꝙ Saturni influxum super plumbum tanquam ex eius dominio causatum, allegauit, irreprehẽsibilis extitit, & potius commẽdandus fuit. Sed qua virtute maleficium fugatur, & species rerum in plũbo causauit, sub dubio relinquitur. Nam cum maleficium nulla virtute naturali possit amoueri, licet mitigari valeat, vt inferius de obsessorum remedijs patebit, potius videtur ꝙ per aliquod pactum, ad minus tacitum, cum Dæmone initũ, hoc practicauerit. Et dicitur hoc pactum tacitum, quando ad minus auctor tacitè in assistentiam Diaboli consentit. Per quẽ modum innumera superstitiosa opera practicantur: licet differẽter quo ad diuinam offensam, cùm in vno opere maior sit creatoris offensa quàm in altero. In eo enim quod de sanitate procuranda certus fuit, & in eo, quod tot diebus quot sub infirmitate extiterat, ipsum visitare habuit, nec aliquibus medicaminibus naturalibus vsus fuit, & tamen iuxta præmissa ęgrorum sanitati restituit, non tam suspectus, quàm vt manifestè deprehensus, ad minus licet non super expressum initum cum Dæmone pactum, tamen iudicatur, & tanquam pro conuicto haberi, & pœnis ad minus in secundo modo sententiandi infrà contentis, sed puniri debet cum adiuratione solenni: nisi leges, quæ in contrarium sentire videntur, ipsum sustentarent: in quo casu ꝙ ordinariũ sit faciendum, in solutione argumentorum patebit posteà.

Quid significet pactum tacitum.

Quartum verò remediũ tollerandũ, & de quo Canonistæ ad minus intendunt cũ certis Theologis, dicitur vanũ tantùm: & pręcisè: puta, quia solùm superstitiosum, & non sub aliquo pacto expresso, vel tacito, ex intentione & proposito practicantis operatũ. Et dico ad minus: quia fortassis si velint etiam tertium remedium huic quarto adiungere, potiùs videntur nobis eorum assertioni cedere, quàm contentionibus deseruire: Et hoc quidem remediũ vanum supe-

Vanum remedium tolleratur.

ſuperius exemplificatum de mulieribus quæ vrceolum ſuper ignem poſitum percutiunt, in finem, vt erat Malefica quæ vaccam vbertate lactis priuauit verberetur, licèt fortaſſis talia in nomine Diaboli facere habebant aut fortaſſis ſine eius expreſſione.

Ad idem poſſunt & alia earũ geſta adduci. Nã interdũ vbi vaccas huiuſmodi læſas ad paſcua emittere volũt, explorare etiã ipſam Maleficã nituntur, tunc braccã viri, vel aliud immundum ſuper caput, aut dorſum vaccæ ponẽtes: & hoc potiùs feſtiuis diebus & ſacratioribus ipſam vaccã cum baculo fortaſſis iterum ſub tali, vt ſuprà expreſſione percutiendo expellunt, & tunc vacca recto tramite ad domum Maleficæ properat, & cornua in eius oſtium vibrat cum magno eiulatu, continuò pulſando: & hæc vtiq; Diabolus in vacca operatur tãdiu, quoad per alia maleficia ſedatur.

Bracca viri, cornibus vaccæ maleficiatæ impoſita, prodit Maleficam.

Reuera & ſecũdùm præfatos Doctores talia ſunt tolleranda, non tamen meritoria vt quidam aſſerere conantur exiſtunt. Cùm enim iuxta Apoſtolum omnia quæ in verbo aut opere facimus, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facere præcipimur: licet ibi non ſit expreſſa Dæmonis inuocatio, & tamen eius nominis expreſſio: & iterum licet ibi non ſit intẽtio per actum aliquod tacitũ vel expreſſum talia facere, quia fortaſſis dicet, volo hoc facere ſiue Diabolus intromittat ſe, ſiue non, ipſa temeritas qua diuinum timorem poſtponit, Deũ offendit, vnde & Diabolo poteſtatẽ talia faciendi permittit. Inducendi ergo tales ſunt ad pœnitentiã, & hortandi, vt potius deſiſtant, & ad remedia infra ſcripta, vt ſuperius etiam in parte tacta, per vſum videlicet aquæ benedictæ & ſalis exorcizat, &c. recurrant.

Simili modo iudicandum de illis, quibus, dum aliquod iumentum maleficio interimitur, & explorare Maleficum, aut etiam ſi naturali defectu vel maleficio ſit interemptũ, vbi nituntur ad loca, vbi cadauera beſtiarum exorcizãtur properant, & inteſtina cadaueris ſuper terram trahendo vſque ad domum deferunt non autem intrò domum per oſtium ſuper, ſed ſub limine domus ad coquinam trahunt, & igne facto ſuper cratem inteſtina ponunt, & tunc vt ex relatu talia practicatum ſæpiſſimè informati ſumus, ſicut inteſtina caleſiũt & ardẽt, ita inteſtina Maleficæ calore & doloribus crucientur: aduertunt ergo exploratores, vt

Inteſtinis cadauerum inteſtina Maleficarum affliguntur.

oſtium

ostium domus optimè sit obstrusum, eò quod præ doloribus Malefica ad introitum habebit carbonem de igne auferre, & tunc omnis cruciatus effugatur. Refertum denique sæpius nouimus, vbi introitum habere non poterant ex tunc densissimis tenebris domũ intus & extra vallabãt, cũ commotione tam horribili & strepitu, vt ex ruina domus omnes se tandem interimi putarent, nisi ostium aperiretur.

Ad idem etiam certa experimenta reducuntur. Nã certi volentes è multitudine mulierum in Ecclesia existentium experiri Maleficas, quæ etiã sine eorum cõsensu Ecclesiam diuinis peractis exire non valeãt, tali experimẽto insistũt. Nã die Dominica Sotularia iuuenũ assungia, seu pinguedine porci, vt moris est, pro restauratione fieri, perungunt, & sic vbi Ecclesiam intrant, tandiu Maleficæ exire Ecclesiam non poterunt quò ad vsque exploratores aut exeunt aut illis licentiã sub expressione, vt supra exeũdi cõcedant. *Puerorũ peruncti calcei indicant Maleficas.*

Simile fit etiam per certa verba, quæ annotare non expedit, ne quis per Diabolum seducatur. Nam nec Iudices aut Præsidentes his infallibilem fidem aut opinionem accommodare debent, nisi talis persona alias plurimum esset diffamata, cùm sub tali prætextu ille mille artifex etiã innoxias infamare posset. Vnde potius auertendi sunt homines à talibus experimentis, & salutares pœnitentiæ iniungendæ, licet interdum tollerentur.

Per hoc patet responsio ad argumenta, quæ concludunt maleficia nõ esse tollenda, quia primis duobus modis omninò illicitum est tollere tertium remedium secundum leges, & si toleratur, tamen non paruã super hoc ecclesiasticus Iudex debet habere aduertẽtiam. Nam quòd leges videntur tolerare, patet. C. de Maleficis, l. eorum. vbi sic habetur. Alij autẽ qui faciunt id ne labores hominũ ventorum grandinisq; lapidatione sternãtur, non pœna, sed præmio digni sunt. Et Antonius in summa de legibus, in quibus ius Canonicum & Ciuile discrepãt hoc idem allegat. Ex quo videtur, quod concedunt leges pro cõseruatione frugũ & iumentorũ, & in omnẽ euentum posse certos homines talia practicantes non solum tolerare, sed & præmiare. Erit ergo Ecclesiastici Iudicis aduertere, si tantummodo iuxta mentem legis contra grandines & aëris temperiem modis congruis, vt inferius patebit, aut etiam quibusdam super- *Leges ciuiles tollerant maleficia maleficijs pelli.*

stitiosis

ſtitioſis procedit. Et tunc, dum inde nullum ſequitur fidei ſcandalum etiam tolerare: ſed reuera hoc non erit iuxta tertium, ſed quartum modum & quintum, de quo consequenter tractandum erit de eccleſiaſticis & licitis remedijs inſerendo, interdum de ſuperſtitioſis ad quartum modum pertinentibus & hoc per capitula ſequentia.

Remedium Eccleſiaſticum contra Incubos & Succubos Dæmones.

CAP. I.



Via verò in præcedentibus capitulis primæ quæſtionis ſuper modos maleficiandi homines, iumenta & terræ fruges, tacta ſunt ante omnia ea, quæ ipſæ Maleficæ erga proprias perſonas practicant, qualiter videlicet innoxias iuuenculas in augmentum ſuæ perfidię alliciunt, qualis etiam modus ſit profitendi earum & homagij præſtandi, qualiter etiam infantes proprios aut alienos Dęmonibus offerunt, & quomodo localiter transferantur. Hæc inquam & ſimilia remediare, quia non eſt poſſibile, niſi vt per ſuos Iudices de medio tollantur, aut ad minus in exemplum omnium futurorum puniantur, ideo de huiuſmodi remedijs non ad præſens, ſed in vltima parte operis, vbi viginti modi procedendi & ſententiandi contra & ſuper Maleficarum perſonas deducentur tractabitur.

Quæ remediari in Maleficis nō poſſint.

Ad præſens tantum ſuper remedia contra earum maleficiales effectus tendere oportet, & primò qualiter homines maleficiati remediantur, demum qualiter beſtiæ, & vltimò qualiter fruges terræ conſeruantur. De hominibus verò maleficiatis, quò ad Incubos Dæmones vel Succubos, quia ſunt in triplici genere, ſcilicet, earum quæ ſe voluntariè Dæmonibus Incubis ſubiiciunt, vt ſunt Maleficæ quia de Succubis quò ad viros non ita voluntariè practicatio reperitur, cum ex naturali vigore rationis quo viri mulieribus præeminent talia plus abhorrent.

Triplex genus Incuborum.

Eſt & eorum qui à Maleficis cum Incubis aut Succubis cōtra eorum voluntatē inuoluuntur, & eſt tertium genus ad hoc præcipuè virginum quarundam quæ cōtra earum omninò voluntatem ab Incubis Dæmonibus moleſtātur

de qu

de quibus etiam sæpè præsumitur quòd à Maleficis sic maleficiantur, puta quia Dæmones ad instantiam Maleficarum, sicut sępissimè alias infirmitates immittere solent, ita & Incubos illis personis se facere habent, vt vel sic eos ad suam perfidiam allicere valeant: demus exempla.

Est in ciuitate Confluentiæ pauper quidā sic maleficiatus, quòd in præsentia vxoris omnem actum Venereum prout viri cum mulieribus agere solent, etiā repetitis vicibus per se exercet, nec ab illis ad instantiam & eiulatum mulieris auerti potest, quia vno aut tribus actibus expletis, verba replicat, volumus iterum de nouo inchoare, cùm tamen nulla persona corporali visu cernatur ei succumbere, fitq; vt post diutinas huiusmodi vexationes, pauper ille collisus in terram omnibus viribus destituitur, & dū post aliquarum virium recuperationem interrogatur quomodo & qualiter ista sibi contingant, & an ne personam succubantem habuerit. Respondere solet, se nihil videre, sed ita mente captiuatum, vt omninò abstinere non valeat: Et quidem super hoc maleficium mulier quædam plurimùm habetur suspecta, quod ei intulerit, eò ꝙ illi pauperi minata fuerit per verba contumeliosa, quòd ipsum propter displicentiam sibi factam expedire vellet. *Succubi ex maleficio immissi.*

Sed leges & executores iustitiæ non adsunt qui saltem super diffamiam & grauem suspicionē in vindictam tanti criminis procederent: putantes neminem debere condemnari, nisi qui confessione propria, aut trium testium productione legitima conuincatur, quasi indicia facti, aut euidentia super graues aut violentas suspiciones nullas mereantur pœnas; de quibus tamen modis sententiandi inferius vt præmissum est patebit.

De secundo verò genere, quo puellæ ab Incubis Dęmonibus molestātur, etiam nostris temporibus, referre nimis longum foret, cùm historię certę de similibus existunt refertæ. Sed cum quanta difficultate talia remediari possint, patere potest ex ijs, quæ Tho. Brabantinus circa finē operis sui de apibus de quadam in hunc modum refert. *Quomodo hi, qui ab Incubis vexantur curentur.*

Vidi, inquit, & ex confessione audiui virginē quandā in religioso habitu quæ primò dixit se nunquam in concubitum consensisse, per hoc tamen dat intelligere se cognitam fuisse: at ego non credens arctaui eam rationibus & duris

commi:

comminationibus, sub periculo animæ suæ: tandem cũ lachrymis confessa est se prius corruptam mente, quàm corpore, & cùm posteà doleret, quasi ad mortem, confiteretur omni die cum lachrymis, non potuit tamen ingenio, studio vel arte ab Incubo Dæmone liberari, nec signo crucis, nec aqua benedicta, quæ tamen specialiter ad fugandos Dæmones ordinantur, nec etiam sacramento Christi corporis, ipsis quoque Angelis terrifico, donec post plures annos oratione & ieiunio piè peractis fugaretur.

Et est credibile (saluo meliori iudicio) quod postquam de peccato suo dolens confitebatur, potius ei concubitus Dæmonis pœna culpæ quàm culpa fuit.

Hæc etiam cũ in vigilia Pentecostes querularetur apud Christianam in valle Ducissæ Brabantiæ, monialem deuotam, quæ mihi hoc retulit, quòd nõ auderet communicare propter Dæmonis importunam vexationem compatiens dixit ei, Christina: Vade quiesce secura, cõmunicatura cras Dominico corpori, in me enim recipiam pœnam tuã. Recedens illa, gaudens dormit in pace, ad orationem de nocte surgit mane, cum omni tranquillitate sacraméta suscepit. Christina autem susceptam in se pœnã non ponderans, vespere quieti se dans, audit in statu suo quasi procellã commouentem se, & inquietius agitãtem, nec suspicans Dæmonẽ, arrepto collo fugare nititur quicquid esset: decumbit iterũ, sed pauida vexata surrexit, & hoc pluries tandẽ sensit: & vidit euersis ferè straminibus, ꝙ Dæmonis nequitia vexaretur. Dimisso ergo lecto noctẽ ducit insomnem, & orare volens, Dæmonis cruciabatur insultu, & vt dixit, nunquam talia passa fuerat. Vnde prædictæ mulieri mane, Renuncio, inquit, renuncio pœnæ tuæ: vix enim sine vitæ discrimine, violentiam tentatoris pessimi euasi. Qua ex re perpenditur, difficile esse huiusmodi remediare, siue maleficio siue absque eo contingat.

Sunt tamen adhuc aliqua per quæ fortassis ipsi Dæmones fugantur, de quibus & Nider in suo Fornicario, Licet enim, vt ibi fertur, quinque modis valeant puellę & viri liberari, videlicet per sacramentalem confessionem & sanctam exercitationem in crucis consignatione, vel Angelica salutatione, tertio per exorcismorum applicationem, quarto per certi loci mutationem & per cautã sanctorum

excommunicationem. Et ex præmissis patuit, quòd prima duo moniali non profuerunt, non tamen propterea omittenda sunt, quod enim vni est remedium, non propter hoc sequitur quòd & alteri, ita è conuerso. Nam & Incubos sæpè per orationē Dominicam, aut aquæ aspersionem, vel etiā per Angelicā salutationē fuisse repulsos historię tradūt.

Incubi pelluntur Angelica salutatione.

Refert enim Cæsarius in dialogo suo, quòd sacerdos quidam postquam se suspenderat, eius concubina Monasteriū intrauit, & per Incubum ad luxuriam procata est, quem tamen per crucis consignationem repulit, & per aquæ benedictæ aspersionē, licet statim posteà redijt. Quādo aūt Angelicam salutationē dicebat, lōgè velut sagitta disparuit & recessit, sed interdū redijt, licèt ꝓpe eā accedere nō auderet.

Item de tertio, videlicet per sacramentalem cōfessionē, patet per eundem Cæsarium, qui dicit, quòd concubina antedicta, cùm iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab Incubo. Refert idē, ꝙ quidam vir in Leodio passus Incubum, confessione sacramentali finita totaliter liberatus est.

Ponit insuper exemplum de quadam inclusa, quam Incubus nec oratione, nec confessione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit, quin eius lectum ascenderet, sed cùm ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret, Benedicite, statim eam Dæmon reliquit.

Vis verbi Benedicite.

De quarto videlicet loci mutatione, dicit qui prius, quòd filia cuiusdam sacerdotis stuprata per Incubum, & facta ex dolore phrenetica, trans Rhenumque elongata, ab Incubo dimissa est, sed pater eius, quia à loco filiam disposuerat, à Dæmone percussus est, adeò vt moreretur in triduo.

Mutatio loci mutat Incubos.

Fit & mentio de quadam, quæ per Incubū crebrò in lecto vexata proprio, consociam deuotam petijt, vt loco vexatæ iaceret, quod cùm fecisset, tota nocte quasdam inquietudines grauissimas sensit, & prior tūc quieta fuit. Notatur etiam à Guilhelmo, ꝙ Incubi plus vexare videntur mulieres, & puellas pulchros crines habentes, ideò quia aut curæ aut ornatui crinium incumbunt huiusmodi, aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel cōsueuerunt, aut quia in eis inaniter gloriantur, aut quia diuina bonitas hoc permittit, vt terreantur mulieres viros inflammare per ea, quæ etiam Dæmones inflammari viros volunt.

Puellæ pulchros crines habentes magis sētiūt Incubos.

De quinto, de excōmunicatione, quæ fortassis aliquādo

eadem est exorcizationi, patet in legenda sancti Bernardi, In Aquitania si quidem, mulier ab Incubo sex annis incredibili abusu libidini vexata audiuit sibi Incubū, ne ad virum sanctum, qui venturus erat, appropinquaret minantē, Nihil, inquit, tibi proficiet: sed eo recedente, tuus crudelissimus ero psequutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quę cùm virū sanctum Bernardū inuocaret, respōdit. Tolle meū baculū, & lecto tuo infige, & faciat malignus, quod potest. Hoc cùm fecisset, Dæmō camerā fœminæ nō est ausus intrare, sed foris minabatur atrocissimè, se eam velle persequi, Bernardo recedente. Quo per fœminam audito, conuocat populū B. Bernardus, omnes iubet accensas candelas gestare in manibus, & Dæmonem cum vniuerso, qui aderat cœtu, excommunicauit, ac ne ad illam, vel aliam deinceps accessum habeat, interdixit, & ita ab illa pœna liberata est.

Baculus San. Bernardi liberat ab Incubo

Verum hîc notandum, quòd potestas clauium concessa Petro & suis successoribus, quia sonat super terram, & tantùm pro viatoribus hæc iurisdictionis potestas, sit in remedium Ecclesiæ concessa, mirum videtur, quòd & aëreæ potestates hac iurisdictione valeant arceri. Sed dici potest, quòd quia personæ quæ à Dæmonib. molestantur sunt sub iurisdictione Papæ & clauium, non mirum, si per indirectū huiusmodi potestates vigore clauium arceantur, sicut etiā indirecta animas potestate clauium à pœnis purgatorij ignis absoluere potest; non obstante quòd potestas illa sonat super terram, & animæ sunt sub terra.

De potestate clauium Petri quæ sonat super terram.

De potestate etiam clauium concessa capiti Ecclesiæ, scilicet vicario Christi, non est tutum disputare, cùm notum sit, quòd tanta potestas sit à Christo Ecclesiæ & eius vicario concessa, quanta puro homini concedi à Deo potuit, & hoc in vtilitatem Ecclesiæ.

Piè etiam æstimari potest, quòd si ægritudines à Maleficis virtute Dæmonum inflictæ excommunicarentur cum ipsis Maleficis auctoribus, & Dæmonibus, non adeò in ipsos infirmos sæuirent, & quòd citius liberarentur adhibitis super hoc & alijs exorcismis licitis.

In partibus denique Athisis vulgaris est narratio simul & alijs in locis, quòd dum diuina permisione locustæ volātes cum ingenti multitudine vineas, frontes, segetes, & cūcta virentia eradicarent, huiusmodi excommunicatione & maledictione

Locustæ arcētur excommunicatione.

maledictione fugatæ, & subitò interemptæ fuerunt. Quòd si sanctificato viro quis ascribere velit, & non virtuti clauiũ, sit in nomine domini: vnum pro certo habemus, quòd nec virtus miraculorum, nec potestas clauium gratiam gratum facientem de necessitate præsupponũt: cum vtrumque ex gratia gratis data procedat.

Est & iterum notandum, quòd vbi nullum prædictorum remediorum iuuat, quòd nunc ad exorcismos licitos sit recurrendum: de quibus inferius patebit. Quia etsi hi ad fugãdum Dæmonis nequitiam non sufficiant, tunc reuera talis vexatio Dæmonis est pœna pro peccatis satisfactoria, si prout oportet sustineatur in charitate, sicut & alia mala huiusmodi, quæ nos hîc premunt, ad Deum ire compellant.

Verùm etiam aduertendum, quòd interdum aliquæ in veritate per Incubum non vexantur, sed tantummodò ita se vexari putant: & hoc quòd mulieribus præcipuè, & non viris, cùm aliàs sint timidæ, & mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ.

Mulieres mirabilia imaginantur.

Vnde & Guilhelmus sæpè allegatus, Multæ, inquit, de apparitionibus phantasticis, ex morbo melancholico in multis fiunt, & in mulieribus maximè, sicut apparet de visionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est, vt norunt Medici, ipsa natura muliebrium animarum, eò ꝙ longè facilioris & leuioris impressionis sunt, q̃ animæ viriles: Et subdit ibidem, Scio me vidisse mulierem, quę credebat se agnosci ab intus à Diabolo, & talia incredibilia se sentire dicebat.

Nunquam etiam impregnatæ sibi videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehementer ventres earum, & cùm partus tempus aduenerit, sola emissione multæ ventositatis detumescunt. Nam de ouis formicarum in potu sumptis, incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generant hominis. Similiter de granis catapuciæ, & de granis arboris, quæ dicitur nigra pinus, consimilia in ventre fiunt. Facillimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare. Hæc addita sunt, vt non facillimè quis mulierculis fidem adhibeat, sed illis duntaxat, super quibus experimenta fidem fecerũt, vt de illis, qui didicerunt in proprijs lectis, vel alio modo condormientibus per experientiam talia vera esse.

Oua formicarum faciunt intumescere aluum.

Remedia pro illis qui circa vim generatiuam maleficiuntur.

CAP. II.

Viri plus maleficiuntur quàm fœminæ.

LICET mulieres in maiori numero sint Maleficæ quàm viri, vt in prima parte operis ostẽsum est: tamen viri plus maleficiuntur; & huius ratio est: quia cùm Deus plus permittit super actum Venereum, per quem primum peccatum diffũditur, quàm super alios actus humanos: sicut & per serpentes, quæ magis incantationibus deseruiũt quàm alia animalia, eò quod fuerit Diaboli primum instrumentum: & cùm actus ille Venereus plus & faciliori modo potest maleficiari in viro quàm in muliere: ideò. Et quidem patet quod tactum est. Nempè cùm quinque modis Dæmon in generatiuam potentiam possit agere, & illi modi citius procurantur in viris.

Remedia adhibenda super vnumquéque modum iuxta possibilitatem sunt deducenda: & ille, qui vitiatus est in tali potentia, attendat sub quo modo suum maleficium contineatur. Sunt autem quinque modi iuxta Petrum de Palude in suo 4. distin. 34. in processu huius maleficij.

Nam Dæmon ex hoc, q̃ est spiritus, habet potestatẽ super creaturam corporalem, Deo permittente, & ex conditione naturæ suæ, præcipuè ad motum localem, vt illum prohibeat, vel vt promoueat: Vnde per hãc potestatem possunt corpora viri & mulieris impedire, ne sibi appropinquent, & hoc directè vel indirectè. Directè quando vnum elongaret ab altero, vel non sineret ad alterum appropinquare. Indirectè, quando aliquod impedimentum procuraret, vel quando se interponeret in corpore assumpto: sicut cuidam iuueni pagano acciderat, qui Idolum desponsauerat, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere, vt suprà patuit.

Quidam desponsat idolũ.

Secundo modo, vbi hominem inflammaret erga vnam, refrigeraret erga aliam, & hoc posset occultè procurare per applicationem quãdam herbarum aut aliarum rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.

Tertio modo, vbi æstimationem viri aut mulieris turberet, qua redderet vnam personam alteri exosam, quia vt suprà patuit in prima parte operis, potest imaginationem imprimere.

Quarto

Quarto modo, reprimendo vigorem membri, qui ad fru-ctificationem necessariò requiritur, sicut & motum loca-lem cuiuscunque organi reprimere potest.

Quinto prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias semi-nis ne ad vasa generationis descendant, vel ne ab illis vijs recedat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Quòd si quis dicat, nescio sub quo modo maleficiũ mi-hi illatum contineatur, vnum scio, quòd generatiua poten-tia erga vxorem meam careo. Respondéri potest, si potens est ad alias mulieres, non autem ad propriam, tunc sub se-cundo modo: quia de primo modo certificaretur Succubi Dæmonem, idest, ꝙ per Dæmones Incubos & Succubos deluderetur. Item si vxorem non habet exosam, & tamen non potest ipsam agnoscere, sed benè alias; tunc iterum manet sub secundo modo, si autem habet exosam, & non potest agnoscere, tunc sub secũdo & tertio modo contine-tur. Itẽ si nõ habet exosam, vellet autẽ cognoscere, sed non habet vigorẽ mẽbri, tunc sub quarto modo. Si verò habet vigorẽ mẽbri, sed non haberet excisionẽ seminis, tunc sub quinto modo. Modus ergo curandi patebit, vbi declaratur, si æqualiter in charitate & extra charitatem existẽtes, his maleficiari valeãt: & quidem quòd non: dépto quarto mo-do: qui tamen etiam rarissimè: Accidere enim potest, qui in gratia & charitate existit sic declaratur, tamẽ lectori præ-supponitur, ꝙ loquimur de actu coniugali inter matrimo-nialiter coniunctos, quia aliàs implicaretur: cùm omnis a-ctus Venereus extra matrimoniũ est peccatum mortale & non nisi ab his, qui extra charitatem existunt exercetur.

Quomodo potentia co... di interpose-da.

Nam cùm asserere oporteat ex totius scripturæ sacræ tra-ditione, quòd Dæmones magis permittuntur à Deo sæuire in peccatores quàm in iustos. Licet legatur ipsum iustissi-mũ Iob fuisse percussum, hoc tamen non fuit singulariter super potentiã generatiuã, nec etiã directè: ideò dicere o-portet ꝙ quibuscunq; talia maleficia inter matrimonialiter cõiunctos cõtingũt, signũ est, quod vel ambæ personæ, vel altera extra charitatem existat, & quidem fundamentum huius ex scripturis deducitur, auctoritate & ratione. Nã An-gelus dixit Tobiæ: In illos, qui libidini vacant accipit dæ-monium potestatem: Effectus demonstrauit, vbi septem

Cõtra libidi-nosos accipit Diabolus po-testatem.

viros virginis Saræ occiderat.

Item Cassianus collat. patrum diffinit Beatus Antonius, nullatenus posse Dæmonem mentem cuiusque vel corpus inuadere, nisi eam prius destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudamque reddiderit. Hæc verba vtique applicari possunt super maleficium corporis, vniuersaliter super totum corpus: cùm Iob tali maleficio percussus, non tamen nudus diuina gratia fuit, sed particulariter quando videlicet particulare maleficium ratione alicuius peccati accidit corpori: Et hoc quidem non potest esse, nisi peccatum incontinentiæ. Ratio. Nam vt dictum est, propter fœditatem illius actus, & quia per ipsum primum peccatum diffunditur; Deus plus permittit super ipsum, quàm super alios humanos actus: ergo & inter matrimonialiter coniunctos, vbi diuino auxilio propter peccatum destituuntur, amplius circa illam vim generatiuam maleficiari à Deo permittuntur.

Quòd si quæritur, cuiusmodi sint illa peccata, dici potest, quod peccata incontinentiæ quæ inter cognatos cùm varia sint, iuxta illud Hieronymi, & habetur in textu: Adulter est in propriam amator ardētior, simul & huiusmodi amatores amplius in prædictis maleficiuntur.

Remedia ergo Ecclesiastica sunt duplicia: Vnum in foro contentioso, alterum in foro conscientiæ practicatur. Primùm, si in iudicio allegatur impotentia ex maleficio illata, tunc distinguendum est: quia talis impotentia, aut est temporalis, aut est perpetua. Si temporalis, non impedit. Tunc autem præsumitur esse temporalis, quādo infra spatium trium annorum cohabitantes, & quantum possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanetur aliquo remedio, ex tunc præsumitur esse perpetua.

Impotentia aut est temporalis aut perpetua.

Item aut præcedit matrimonij contractionē & cōsummationem, & sic impedit contrahendum, & dirimit iam contractum, & sequitur matrimonij contractionē, sed non consummationē. Et est cōmunis modus maleficiādi viros, quando spernunt amasias: tūc enim quia sperabant se matrimonialiter copulare & defraudantur, inferunt maleficia viris, & ne alijs cōmisceri valeāt. In tali enim casu, vt aliqui dicunt, dirimitur matrimonium iam contractum, nisi sub conti-

Quæ impotentia matrimonium dirimit.

continentia cohabitare, velint, vt Maria & Ioseph. Et habent pro se Can. dicitur enim. 23.q.1.ꝙ coniugiũ confirmatur officio.f.carnis, vt dicit gl. Et parum pòst dicitur, antequam confirmetur impossibilitas officij soluit vinculum coniugij. Aut sequitur matrimoniũ confirmatum, & tunc vinculũ matrimoniale non dirimit: Plura alia à Doctorib⁹ notantur, sed quia non præcisè sunt præsentis speculationis (notãtur autẽ in varijs scriptis Doctorũ, vbi de maleficiali impedimento tractant, ideò hîc est supersedendum.

Tantummodò, si quis difficultaret, quomodo actus ille possit impediri respectu illius mulieris, & non respectu alterius. Respondit Bonauen. hoc est, vel quia sortilegus ad hoc respectu personæ determinatæ Diabolum inuitauit, vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire non permittit. Occultum iudicium Dei hîc latet, vt in vxore Tobiæ. Qualiter autem Diabolus hoc facere possit, patet ex præmissis. Dicit tamen hic Bonauen. ꝙ impedit generatiuam, non impedimento intrinseco lædẽdo organum, sed extrinseco impediendo vsum: & est impedimentum artificiale & non naturale: & ita potest impedire ad vnam, & nõ ad alias: vel tollendo exercitationem concupiscentiæ ad illam vel aliam: & hoc per virtutem propriam, vel per herbam, vel per lapidem, vel per aliquam creaturam occultã, & satis concordat cum dictis Petri.

Ecclesiasticũ remedium optimum.

Remediũ verò ecclesiasticũ in foro cõscientiæ traditur 33.q.8. Si per sortiarias: vbi sic dicitur; Si per sortiarias atq; maleficas artes nonnunquã occulto iusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante concubitus sequitur, hortandi sunt; quibus ista eueniunt vt corde cõtrito & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis purã cõfessionẽ faciãt & profusis lachrymis, & largioribus eleemosynis & orationibus atq; ieiunijs Domino satisfaciant.

Abrahæ precatio sanat impotentiam Regis Abimelech.

In quibus verbis notatur ꝙ tantummodo propter peccata & extra charitatem existentibus talia contingunt. Sequitur & per exorcismos ac cætera Ecclesiasticæ medicinę munimina ministri Ecclesiæ, tales quantum annuerit dominus, qui Abimelech & domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procuret.

Vnde summariè dicere possumus, ꝙ quinque sunt remedia, quæ talibus sic maleficiatis licitè applicari possunt, videlicet

delicet sanctorum aliquorum licita peregrinatio, & ibidem peccatorum suorum cum contritione vera confessio, signi crucis, orationis deuotæ multiplicatio, per verba sobria licita exorcizatio, quæ qualiter fieri debent, inferius patebit. Et cauta maleficij oblatio facit ad hoc, quod suprà de Comite tactum est, qui per triennium sibi matrimonialiter copulatam virginem cognoscere non potuit.

Remedia contra maleficiatos super amorem vel odium inordinatum.

CAP. III.



Icut maleficium in potentia generatiua, ita & philocaptio & odium, in voluntate causantur. Expedit primò de eius causa, & tandem quantum possibile est, de eius remedijs transcurrere.

De Philocaptione.

Philocaptio igitur seu amor inordinatus vnius ad alterum, triplici ex causa oriri potest: Aliquando ex sola incautela oculorum, aliquando ex tentatione Dæmonũ solùm, aliquando ex maleficio Necromanticorum, & Maleficarũ simul & Dæmonum.

1. *Concupiscẽtia est mater peccati.*

De primo dicitur Iacob. 1. Vnusquisque tentatur, à concupiscẽtia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cùm consummatum fuerit, generat mortẽ. Sic Sichem, cùm vidisset Dinam exeũtem ad videndũ mulieres regionis illius, adamauit eã, & rapuit, & dormiuit cum ea, & cõglutinata est anima eius cũ ea. Et Gen. 34. secundũ gl. infirmæ animæ sic accidit, quando postpositis ꝓprijs aliena negotia curat, seducitur cõsuetudine, & fit vna vnitate cõsensus cũ illicitis.

2. *De eodem ijsdem verbis supra pag. 117.*

De secundo ꝙ oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter. Sic Amon sororem Thamar speciosissimã adamauerat, & deperierat in ea valide, ita vt propter amorẽ eius ægrotaret. 2. Reg. 14. Non enim in toto tam corruptus esse potuit mẽte, vt in tantum facinus stupri prosiliret si non grauiter à Diabolo tentatus fuisset. De hoc etiam genere amoris refertus est liber sanctorum Patrum, qui refert, omnem tentationem etiam carnalis amoris sibi in eremis

subtra-

ſubtraxiſſe. Quidam tamen, vltra quàm credi poteſt, amore mulierum tentabantur aliquoties, vnde & 2. Cor. 12. Apoſtolus dicit: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet. vbi gl. tentando per libidinem, datus eſt mihi ſtimulus. *S. Paulus libidinibus ſtimulatur.*

Aiunt quidam, tentatio autem cui non conſentitur, non eſt peccatum, ſed materia exercendę virtutis, hoc intelligitur de tẽtatione, quæ ab hoſte non à carne: quia peccatum eſt veniale, etiamſi ei non conſentiatur. De his varia exẽpla leguntur in varijs locis.

3. De tertio, ꝙ amor inordinatus proueniat ex maleficijs Dæmonum & Maleficarum, poſſibilitas huius maleficij ſuprà in quæſtionibus primæ partis, an Dæmones per Maleficas mentes hominũ ad amorẽ vel odium immutare, & incitare valeant, ad longum deducitur, per varia etiam geſta, & acta à nobis reperta comprobatur: imo inter omnia maleficia nimium propter ſui generalitatem reputatur. *Amor hæreos vnde proueniat. Per Hæreos græcum vocabulum Epως intelligunt, quod amorem deſignat.*

Quòd ſi quæritur: Petrus philocaptus amore talis, &c. neſcitur an primo, ſecundo aut tertio modo. Reſpondetur, odium inter coniugatos cum crimine adulterij, etſi operatione Dæmonũ fieri poſſit, vbi tamen viſco carnalis cõcupiſcentię amoris quis adeò inuoluitur & ſuccẽditur, vt nulla confuſione, verbis, plagis, aut factis, ad deſiſtẽdum cogi valeat. Item vbi quis ſæpè pulchriorem dimittit vxorem & turpiſſimæ adhæret. Item vbi nocturno tempore nec quieſcere valent, ſed ita dementantur, vt per deuia quæque incedere habeant. Optimates, prętati, & alij diuites ſæpiſſimè his m..rijs inuoluũtur. Et quidem hoc tempus muliebre, de quo H..ldegardus (vt Vincen. in ſpec. hiſtor. refert) prædixit, ꝙ non tandiu durabit, quantum hucuſque perſtitit: cùm iam mundus plenus ſit adulterij præcipuè in optimatibus. Et quid opus ſcribere de remedijs, qui remedia abhorrent? Tamen vt pro lectori ſatisfiat aliqua breuiter tangamus ſuper philocaptionem ſine maleficio. *De inſanis amoribus. Hodiernum ſeculum fertur muliebre.*

Auicenna ſeptem remedia ponit, quando videlicet perſonam ægrotare facit, ſed parum iſta noſtræ ſpeculationi, niſi quantum myſticè animę languenti deſeruiunt. Dicit enim li. 3. ꝙ ex variatione pulſus, & ad nominationẽ amati, cùm ibi radix ægrotationis habetur, tunc ſi lex ſuſtinet, fiet copula per matrimoniũ: quia ſic ſanãtur cùm obeditur *Remedia contra amores non prouenieñtes ex maleficio.*

naturæ. Aut fiat applicatio medicinaliũ, de quibus ibidem tractat & docet. Aut vt ægrotus amorẽ suum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, ꝙ prior præeligere debet, & ita fugere præsentiam, quia sic distrahitur animus. Aut etiam si corrigibilis est tribuletur & dehortetur: ꝙ opus amoris est maxima miseria. Vel dirigantur ad ipsum, qui quantum cum veritate & Deo possunt, vituperent corpus & dispositionem dilecti, & mores cum transfiguratione facierum turpi seu difformi. Vel saltem vltimò vt occupentur in rebus arduis, & distractiuis officijs.

Reuera sicut animalis homo per huiusmodi remedia sanatur, ad spiritualem singula capiendo interiorem hominẽ reformabunt: obediatur legi mentis potius quàm naturæ, conuertat amorem suum ad certas delitias, recordetur, quàm momẽtaneum sit ꝙ delectat, & æternum ꝙ cruciat, quærat delitias in illa vita, vbi sic inchoantur ꝙ nunquam finiuntur, cuius qui amator esse voluerit, & istam perdet, & illã modo inueniet, & æternis ignibus deputabitur, ecce tria damna irrecuperabilia ex amore insano prouenientia.

Amore capti sunt exorcizandi.

Super philocaptionẽ verò ex maleficio remedia in præcedenti capitulo tacta, non inconuenienter & hîc applicari possunt: præcipuè autẽ exorcizatio per sacra verba, quã sibiipsi facere taliter maleficiatus potest. Quotidiè autem Angelum sanctum sibi ad custodiã à Deo deputatum inuocet, puta confessione, sanctorum limina, præcipuè autem beatissimæ virginis frequenter, & sine dubio liberabitur.

Virtutum armis illiciti amores sunt debellandi.

Sed quam vituperabile, vt barbati homines donis naturalibus, & virtutum armis abiectis, seipsos tueri renuunt: cùm puellulæ sæpissimè inuicta infirmitate huiusmodi maleficia his armis propulerunt: in quorum commendationem vnum è multis in medium producamus.

Exemplum sacerdotis, qui virginem frustra maleficijs ad amorem propellit.

Fuit in rurali villa quadam prope Lindauliam Constan. diœcesis, virgo adulta, facie pulchra, & elegãtior moribus, in huius aspectu captus quidam vir leuis moribus, clericus ferè solo nomine, vtinam non sacerdos, qui vulnus suæ mentis vltra celare non valens, venit ad laboratoriũ dictæ virginis, & honestis verbis se rete Dæmonis exhibẽs, primò tandẽ ad amorẽ sui virginẽ ausus est verbis dumtaxat prouocare animum, ꝙ illa diuino instinctu percipiens, intacta mẽte & corpore, respõdit viriliter: Domine cũ verbis

talibus

talibus domum meã nolite frequẽtare, alioquin repulsam sustinebitis, verecundia mediãte. Cui ille: Et si me diligere modò renuis verbis dulcibus monita, nunc post modicum coacta operibus me amabis, tibi promitto. Erat vir ille suspectus incantator, & de maleficio. Sed verba hæc virgo pro vento habuit, nec scintillam amoris carnalis ad virum in se sensit pro tunc, sed euoluto non multo tẽpore, imaginationes amorosas de viro illo prædicto cepit habere. Quod illa percipiens, diuinitùs inspirata, ad matrẽ misericordiæ confugit, & pro auxilio à filio impetrando deuotissimè implorauit, & statim honestã societatem requirens, peregrinari cepit ad locum Eremitarum, sic enim nominatur Ecclesia in honorem ipsius genitricis miraculosè consecrata in præfata diœcesi. In qua sacramẽtaliter cõfessa, ne in ea aliquid inuenire posset malignus spiritus, & ad ipsam matrẽ pietatis precibus fusis, protinus omnis cessauit hostis machinatio, ita vt eam postmodum nunquam tãgeret.

Supersunt tamen adhuc & barbati viri, à Maleficis mulierculis importunè super huiusmodi sollicitati, quasi nequaquã à philocaptione earum se continere possent, qui tamen viriliter resistentes, quantum se vltrò pulsare illecebris imaginationibus sentirent, tamen etiam per præsidia præmissa cuncta machinamenta Diaboli superarent.

Et verè speculum huius pugnæ quidam iuuenis prædiues in oppido *Ijsbrug* qui quantũ à maleficijs pulsatus fuit, nec calamo exarare quis posset, semper virilem animum gerens, per præfata remedia intactus euasit: Quare & meritò concluditur, præfata remedia contra huiusmodi morbum esse certissima, ita ꝙ certissimè liberentur, quicunque his armis vtuntur. *Exemplum constantis casti iuuenis.*

Et quòd de amore inordinato, hoc & de odio inordinato, cùm oppositorum eadem sit disciplina, intelligendũ est: Licet æqualis in modo maleficiandi cùm sit differentia, etiam aliud remedium illa persona, quæ odio habetur requirere debet. Ipse enim qui odio habet & in corde defert, non de facili, si adulter est, ad amorem vxoris, etiam per quascunque peregrinationes flectitur.

Et quia relatu Maleficarum compertum est, quòd per serpentes huiusmodi maleficia ad odiũ procurantur, eò quod dum primum instrumentum erat Diaboli, & in sui male *Malefici procurant odia per serpentem.*

maledictionem recepit inimicitiam inter ipsum & mulierem: ideò & tales inimicitias ex ipsis procurare satagunt, ponendo pellem aut caput serpentis sub limine hostij camerae, aut domus, vnde & omnes anguli domus sunt perquirendi & innouandi, quò ad inhabitationes, quantum possibile est: vel alienas inhabitare domos.

Migratio in alias ædes amouet maleficia.

Et quidem cùm dictum sit, quòd seipsos maleficiati exorcizare valeãt, intelligitur quòd verba sacra, benedictiones & carmina, secum deferre in collo poterunt, siquidem legere, aut seipsos benedicere, nescirent, quæ tamen qualiter facienda sint, in sequentibus patebit.

Carmina in collo gestanda.

Remedia super eos, quibus virilia membra præstigiosa arte auferuntur, & vbi interdum in bestiales formas homines transmutantur.

CAP. IIII.



SVper eos, qui præstigiosa arte illuduntur, & se virili membro carere, aut in bestiales formas transmutatos esse putãt, quibus remedijs subleuari valeant, ex præmissis satis euidenter elicitur. Nam cùm tales omninò diuina gratia destituantur, quod principium in maleficiatis existit fundamẽtum, non possibile, vt ferro manente in vulnere, emplastrum curatiuum apponatur: Expedit ergo vt per veram confessionem Deo ante omnia reconcilientur. Demùm quia, vt suprà, in secunda parte operis, in capitulo septimo tactum est, talia membra nunquam in veritate euelli, aut segregari à corporibus, sed tantummodo præstigiosa arte occultari ad sensum tactus & visus. Patuit etiã, quòd huiusmodi illusiones in gratia constitutis, non ita faciliter, nec actiuè, nec passiuè contingunt, vt videlicet eis membra auferantur, aut quod in eorum visiua potentia, quasi alijs sint ablata deludantur: ideò & remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipso morbo, vt videlicet quantum possibile sit, cum ipsa Malefica amicè se componant.

Super eos denique, qui in bestiales formas se transmutatos esse putant, sciendum quòd hoc genus maleficij, nõ ita in occidentalibus sicut orientalibus regnis practicatur: intellige

De transmutatione hominũ in bestias.

tellige quò ad secundas personas, licet quò ad proprias Maleficarum personas, hoc sæpius apud nos visum fuerit; ipsas videlicet Maleficas in effigijs animalium oculis intuentium se obiecisse, vt supra capitulo octauo deductum, quare & remedia quæ in tertia parte operis deducentur, super exterminiũ videlicet Maleficarum per seculare brachium forent applicanda.

Quomodo mutati in bestias se saluẽt in oriente.

Et quidam quomodo orietales huiusmodi illusiones remediare solent, sic deducit. Nam ex militarib. fratribus ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani in Rhodis veridica relatione plura de his percepimus. Præcipuè autẽ ꝙ in ciuitate Salamina regni Cypri talis casus accidit. Nam cùm ibi port' sit maris, & nauis quędã onusta mercimonijs applicãdo peregrinis nauim exeuntibus, vt quisq; victualib. se muniret, iuuenis quidã ex eis robustus domum cuiusdã mulieris extra ciuitatem supra littus maris situatã accessit, & an oua haberet ad vendendũ à muliere sciscitabatur. At mulier cernens iuuenẽ robustũ, forensem & alienum à patria, vnde minor de eo suspitio apud intraneos super eius perditione moriri possit: expecta, inquit, paululum, & iuxta optata singula recipies. Et dum morã faceret, clausa in interiori parte domus, iuuenis ab extra, vt eum quantotius expediret, ne nauem eum negligere contingeret, clamare cepit: tũc mulier aliqua oua attulit, iuueni tradidit, & in casu quo nauem neglexisset, ad eã rediret, ipsi iniunxit. Veloci igitur cursu ad nauẽ quæ in littore maris erat, properauit, & ante ingressum eò, quòd necdum alij socij omnes conuenerãt, oua comedere & seipsum reficere studuit. Et ecce post horã mutus effectus, & quasi mẽte destitutus: vt post ipse referre solitus erat, de seipso admirans, quidnã sibi accidisset, coniicere non poterat: Volens ergo nauim intrare ab immorãtibus baculis verberatus repellitur, cunctis acclamãtibus: Ecce, ecce, quidnã in asino? maledicaris bestia, num & tu nauim intrabis? Repulsus sic iuuenis, & verba illorũ, qui ipsum asinũ affirmabãt, intelligens, apud se ruminabat, & ꝙ maleficio mulieris infectus esset cogitare cepit, præcipuè in eò ꝙ nullum verbũ formare poterat, cùm tamẽ ipse omnes intelligebat: Et dũ rursum nauim ascendere tentaret grauioribus cæsus verberibus, ipsum amaro corde remanere, & recessum nauis conspicere opus erat,

Mira res gesta, de homine in asinum mutato.

Huc illucq; discurrens cùm omnes ipsum asinum æstimabant, necesse erat vt tanquã bestia ab omnibus tractaretur. Compulsus igitur ad domũ mulieris rediјt, cui ad placitũ pro conseruatione vitæ suæ vltra trienniũ seruiuit, nil operis faciẽs manibus, nisi necessaria domus in lignis & bladis apportans: etiam quę exportanda erant tanquã iumentum deportabat, hoc consolationis relicto, vt licet ab omnibus alijs iumentum reputaretur, ab ipsis tamen Maleficis coniunctim vel diuisim morantibus, vt verus homo humanitus conuersando in incessu, statu & habitu agnoscebatur.

Quomodo hominibus in iumenta conuersis onera imponantur.

Quòd si quæritur, quomodo onera ipsi tanquã iumento imponebantur. Dicendum quòd sicut narrat Augustinus de mulieribus stabularijs quæ hospites conuertebant in iumenta onera portantia lib. decimooctauo, cap. 17. de ciuitate Dei: & de patre Præstantij qui se caballum seu equum fuisse & annonam cum alijs animalibus baiulasse narrauit, vtique ex illis actis de præsenti iudicamus: ita quòd triplex deceptio præstigiosa arte fiebat.

Prima quò ad homines iuuenem non vt hominem, sed vt asinũ intuentes. Quod qualiter Dæmones faciliter procurare possint, supra 8. cap. patuit. Secundo ꝙ illa onera nõ fuerunt illusoria, sed vbi vires iuuenis excedebant, Dęmon inuisibiliter deferebat. Tertiò ꝙ sibi ipsi dum inter alios conuersabatur, iuuenis etiam iumẽtum videbatur in imagine duntaxat & æstimatiua potentia, quæ sunt affixę organis corporalibus: non autem in ratione quæ non adeò erat ligata quin se hominem sciebat, sed arte magica delusum, vt tanquam bestia æstimaretur: sicut & de Nabuchodonosor ibidem exemplificatur.

Missæ conspectio immutat Asinum in hominem.

Triennio igitur sic elapso, in quarto, scilicet, dum quodã die ante meridiem ciuitatem præfatã intrasset, & mulier à longe sequeretur, contigit quãdam Ecclesiam, in qua diuina celebrabantur, iuuenem sic maleficiatũ pręterire audiẽs nolam campanæ, (cùm more Latinorum & non Græcorũ in illo regno diuina peragantur) pro eleuatione corporis Christi ad Ecclesiam se conuertit & intrare dum propter verbera & expulsionem non auderet à foris genua & crura posteriora in terram fixit, & anteriores pedes, id est manus, simul iunctas eleuans ex capite asinino, vt putabatur, sacramentũ in eleuatione intuetur. Quod prodigium dum

certi

certi Ianuenses mercatores conspexissent, mirātes asinum sequentur,& inter se de miro opere conferentes, ecce Malefica cum baculo asinum insequitur. Et quia, vt præmissum est, huiusmodi maleficia illis in partibus plurimum practicantur, ad instantiam mercatorum per Iudicem asinus cum Malefica capitur:interrogata & quęstionibus exposita,crimen fatetur,& vt ad domum redire valeat,iuuenem restituere suæ formæ promisit, dimissa igitur ad domum regressa,iuuenis ad pristinam formam reducitur, & ipsa denuò capta debitam vltionem pro commissis suscepit,& iuuenis ad propria cum gaudio remeauit. *Hoc est Genuenses.*

Remedia contra obsessos ex maleficio.

CAPVT V.



QVòd interdū ex maleficio Dæmones quosdam homines substantialiter inhabitant, suprà c.9. satis patuit:quibus etiam de causis : quia non solum pro grauibus criminibus proprijs,imò interdum pro proprio suo maiori merito;aliquando pro alieno leui delicto: aliquando pro suo veniali peccato;aliquādo pro graui alieno peccato,& aliquando pro alieno facinore proprio pro quibus etiam diuersè diuersimodè possidentur, quidam plus, alij minus,vt etiam Nider in suo Formicario recitat.Non mirum si maleficio, seu ad instantiam Maleficæ Dæmon Deo permittente,hominem substantialiter,modo quo ibi declaratur, quod videlicet per substantiam sit intelligendum inhabitet.

Quibus autem remedijs liberari possint,quòd videlicet per exorcismos Ecclesiæ,& cùm hoc vera contritione, vel etiam confessione, vbi pro mortali quis esset obsessus, patuit ex ibidem deductis & ex illius sacerdotis Bohemi liberatione.Sed quòd vltra hæc duo remedia etiam tria alia valeant suffragari,videlicet Eucharistiæ sacra communio, sanctorum locorum applicatio,vel bonorum oratio & excommunicationis absolutio, præfati Doctoris discursu, quem etiam deducere expedit, cum non omnes necessariorum tractatuum copiam habent. *Sacram communionē saluare obsessos à maleficio.*

Nam de ipsa sacra communione, Cassianus colla.abba. prima

prima, loquitur in hęc verba: Communionem sacrosanctā, nequitiæ spiritibus traditam, à senioribus nostris, nūquam meminimus interdictam: Quinimo etiā, si posset eis quotidiè impartiri eam etiam debere censebāt: quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæq; peruenire credenda est, & quæ ab homine percepta, eum qui in membris eius insidet spiritum seu in ipsis latitare conatur quodam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatū Abbatem Andronicū nuper aspeximus: insultabit offenso cùm eum à cœlesti medicina viderit segregatum: tanto enim durius & frequentius attentabit affligere, quantò eum à spirituali remedio senserit longius abdicatum. Hæc Cassianus.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hîc credere immobiliter oportet. Primò, quòd sine Dei permissu nullus ab his spiritibus omninò tentetur. Secundo quòd omnia, quæ nobis à Deo inferuntur siue tristia ad præsens, siue læta videantur, velut à pijssimo patre, clementissimóque Medico pro nostris vtilitatibus irrogentur. Et idcircò eos velut Pædagogos traditos humilitatis vt decedentes ab hoc mundo, vel purgationes ad vitam aliam transferātur, vel pœnali rigore plectantur, qui secundùm Apostolum traditi sunt in præsenti, Satanæ, in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi.

Diaboli sunt pædagogi humilitatis.

Sed hîc oritur dubitatio: cū Apostolus dicat: probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, quomodo possunt obsessi, non habentes vsum rationis, cōmunicare? Respondet S. Tho. de hoc in 3. par. q. 80. sic distinguēdum de omnibus amentibus. Aliqui, inquit dicuntur, nō habere vsum rationis dupliciter. Vno modo quia habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non videns, qui malè videt. Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramentum denegandum.

Quibus obsessis sacramentum non sit dandum.

Alio modo dicuntur aliqui non habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanserunt & sic talibus non est hoc sacramentum adhibendum, quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio.

Aut non semper caruerunt vsu rationis, & tunc si prius quando erant suæ mentis compotes apparuit in eis huius sacramēti deuotio, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus

vel expuitionis.

Vnde legitur ex Concilio Carthaginensi, & habetur 26. q.6. Is qui in infirmitate pœnitētiā petit, si casu, dum ad eū inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuit, vel in phrenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. De baptizatis, qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio & de alijs amentibus. Hæc Th. Addit tamen in 4. distin. 9. quòd dæmoniacis non est deneganda cōmunio, nisi certum sit, pro aliquo crimine à Diabolo torqueri. Cui sic Petr' de Palude addit: In hoc casu ꝑ excōmunicandis sunt habendi ꝙ traditi sunt Satanæ.

Ex quibus liquet, quòd si aliqui sunt possessi à Dæmone etiam propter sua crimina, habentes tamen lucida interualla, & rationis vsum, posteà conteruntur de peccatis suis, vel debitè confitentur: tales cùm sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à communione diuinissimi sacramenti Eucharistiæ sequestrandi.

De sanctorum applicatione, vel deuota oratione, quomodo per hæc obsessi etiam potenter liberentur, legendæ sanctorū refertæ, sunt. Merita enim sanctorum martyrum, confessorum, virginum, exigunt vt hi spiritus nequam, sāctorum in patria existentium, oratione & intercessione vincantur, quos sancti in via vicerunt. *Sāctorum merita abigunt Dæmones.*

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Cassia. vt supra. Si inquit, haberemus hanc sentētiam, imò fidem, quàm superius comprehendi, & vt omnia per dominum fieri pro vtilitate animarum & dispensari vniuersa, nō solùm nequaquam despiciemus eos: sed etiam pro eis, tanquam pro membris nostris incessanter orabimus, eisque totis visceribus ac pleno compatiemur affectu.

[De vltimo modo absoluēdi aliquē ab excommunicatione, sciendū, quòd nec iste communis est, nec fortè licitus, nisi habenti autoritatem & specialem reuelationē, vel probabilitatem, quòd possessus quis sit propter excommunicationem Ecclesiæ, sicut Apostolus, 1. ad Corinth. 5. excommunicatū à se à & plebe Corinthū fornicariū tradidit Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini *De excommunicatione.*

t mini

mini nostri Iesu Christi, idest, vt gl. dicit, vsque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium.

Et pseudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Himenæum & Alexandrum tradidit Satanæ, vt discerent non blasphemare. 1 Tim. 1. Tantæ enim potestatis erat Apostolus (dicit glo.) tantamque gratiam habebat, vt recedétes à fide solo verbo traderet Diabolo.

Vnde S. Thom. in 4. distin. 18. vbi magister tres effectus excommunicationis tradit: eosdem sic declarat idem Doctor. Ex hoc ipso, inquit, quòd aliquis suffragijs Ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragijs consequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ, eis qui habent, vel ad merendum ei, qui non habet. Et quãtum ad hoc, magister dicit, quòd gratia subtrahitur per excommunicationẽ, valet etiam ad custodiam virtutis. Et quantum ad hoc, dicit ꝙ protectio subtrahitur, nõ ꝙ omninò à Dei prouidentia excludantur, sed ab illa quæ filios ecclesiæ specialiori modo custodit. Valent etiam ad defendẽdum ab hoste, quãtũ adhoc dicit, quòd Diabolo maior potestas sæuiẽdi in ipsũ datur & corporaliter & spiritualiter.

Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare, sicut Spiritus sanctus visibili signo manifestatur, ita excommunicatus corporali vexationi à Diabolo innotescebat. Nec est inconueniens, si ille, qui non est desperatus, hosti datur, quia nõ datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus: cùm in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum eripere cùm voluerit. Hæc Th. Vbi tamen Exorcista ad cautelam obsessum absoluat, non videtur inconueniens.

Cautelæ pro Exorcistis.

Sed subdit Nider, quod cauendum est valdè Exorcistæ, ne de suis viribus faciliter præsumat, aut iocum & ludum serioso Dei operi intermisceat, aut superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adiiciat, Alioquin pœnam vix euadet: vt declaratur per exempla.

Nam de primo refert B. Greg 1. dialogo de quadam, quę contra conscientiã suam à marito petente obtinere debiti redditionem in vigilia dedicationis Ecclesiæ S. Sebastiani: & quia cõtra cõscientiã Ecclesiæ processioni se immiscuit, possessa est, & publicè furiebat. Quo viso sacerdos eiusdẽ Ecclesiæ, de altari syndonem tulit, eamq; cooperuit, sed & hunc

hunc sacerdotem repente Diabolus simul inuasit. Et quia vltra vires voluit quicquam præsumere, compulsus est in sua vexatione cognoscere quis esset. Hæc Greg.

De secundo, vt nullus de officio exorcistatus sanctum ordinem concernens iocum faciat. Refert Nider se vidisse in conuentu Coloniensi fratrem verbis satis iocosum, sed in gratia expellendi Dæmones famosum. Hic cùm in terminis conuentus Coloniensis Dæmonem in obsesso corpore arctaret, iam Dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauisus frater, ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exijt igitur Dæmon nocte, cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon eum tam dirè torsit prope cloacam, vt vitam cum difficultate saluaret.

Ioculares Exorcistæ.

Sed & hoc præcipuè cauendum, vt obsessi etiam per Maleficas, ad præsidia Maleficarum non ducantur: Vnde & de præfata fœmina Grego. infert: Cùm, inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atque amando persequentes ad obtinendum salutis remedium Maleficis tradidissent, & per eas ad fluuium ducta, & in aquam mersa multis incantationibus agitata fuisset: dum vnus Dæmon expelli debuit, legio subintrauit, & eorum distinctis vocibus iam clamare cepit: vnde consanguinei tandem confitentes, & de hoc dolentes eam præsentarunt sancto Episcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus & ieiunijs, eam ex integro sanauit.

Dæmoniaci nō ad Maleficos ducendi.

Sed quia dictum est, debere Exorcistas cauere, ne superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adiiciant, dubitare Exorcista posset, An certas herbas & petras, etiā nō benedictas adhibere posset? Responsio. Si benedictæ sunt herbæ, tantò melius, si verò non, vt herba quædā, quæ aliàs nominatur Fuga Dæmonis, vel etiam naturas lapidum, si quis adhibeat, nō erit superstitiosum: dūmodò credat, quòd non directè de sui natura Dæmones compellunt, quia tunc incideret in errorem, quòd simili modo alijs herbis aut verbis possent cogi, vt errore Necromanticorum fatetur, putantes se efficere per naturales & inditas talium virtutes.

An Exorcistis benedictæ herbæ vel petræ adhibendæ.

Vnde sanctus Th. in 4. dist. 7 ar. vlt. Non est, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dęmones subiacere, & ideò non coguntur inuocationibus & factis quibusdam Maleficis, nisi in quātū per hoc fœdus cum eis initur. Secūdū qp dicitur Esaiæ 18. Percussimus fœdus cū morte, &

cum inferno fecimus pactum Et illud Iob.40. An extrahere poteris. Leuiatham hamo, &c. & sequentia verba sic similiter exponit super Iob dicens: Si quis rectè considerat omnia præmissa, videtur pertinere ad præsumptionem Necromãticorũ confutandã, qui nituntur cum Dæmonibus pactũ inire, ac eos sibi iniicere, vel qualitercũq; cõstringere.

Locus Iobi explicatus.

Ostenso ergo, quòd homo nõ potest sua virtute Diabolum superare, concludit dicens. Pone super eum manum tuam: subaudi si potes: superatur tamen virtute diuina. Vnde subdit memento belli, quo scilicet, ego pugno contra eum, & potest dici, quòd ponitur præsens pro futuro, scilicet, pugnabo in cruce, vbi capietur Leuiathan per hamum, scilicet, per diuinitatem occultatam sub esca humanitatis; æstimans saluatorem purum hominem. Vnde etiam postea 41. dicitur, Non est potestas super terram, quæ ei possit comparari. Per hoc inquit signatur, quòd nulla virtus corporalis, potest adæquari potestati Dæmonis, quæ est potestas purè spiritualis. Hæc Thomas.

Melodijs fugatur Dæmon.

Sed quia indirectè à Dæmone obsessus, potest virtute melodiæ, vt Saul per cytharã Dauid, vel herbæ, vel corporalis rei alterius sibi à naturali proprietate inexistenti releuari: Ideò applicari possunt. Quod quidem posse fieri autoritatibus & rationibus deducitur. Nam 26. quæstio. 7 dæmonium sustinenti dicitur, licet petras vel herbas habere sine incantatione: & sunt Hieronymi verba.

Tobiæ historia comprobatur applicatione herbarũ.

Item magister in histo. tractans illud Tobiæ, Cordis particulam, scilicet, de pisce quem cepisti, si super carbones ponas, fumus eius exterret omne genus Dæmoniorum, siue à viro siue à muliere, ita vt vltra non accedat, ad eos, dicit. Nec super hoc mirari debemuus cùm fumus cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere videatur quamuis etiam spiritualem in se contineat sensum, scilicet, de futuro spiritualis orationis.

Ad idem Albert. super Lucam 9. & Nicolaus de Lyra. 1. Reg. 16. imò & Paulus Burdegalensis super 1. Reg. 16. hanc cõclusionem tenet, quòd non solùm cõcedendum videtur, quòd per aliqua sensibilia possunt afflicti à Dæmonibus releuari, sed etiã per sensibilia aliqua possint totaliter liberari. Sed hoc intellige, quando non atrociter affliguntur, & probat per rationem. Nã cùm Dæmones non possint materiam

Quomodo Dæmones inuicem corporalia.

teriam

etiam corporalẽ secundũ suã voluntatem transmutare, sed debita actiua debitis passiuis coniungendo, vt Nicolaus dicit. Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest dispositio causari in corpore humano, per quam fiet aptum ad suscipiendum actionem Dæmonis. Verbi gratia: Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis secundùm Medicos, & per consequens ad suscipiendum afflictionem Dæmoniacam: Quæ quidem Dæmoniaca passio, vbi penitus curatur, penitus afflictio Dæmonis actiua recedente passiua in possesso recederet.

Idem posset dici de iecore piscis: Idẽ de melodia Dauid, ratione cuius licet primo refocillaretur Saul & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per illam, vt dicit litera: Recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ, dicere, quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per orationes eius: quia non est verisimile, quòd hoc scriptura taceret, cùm esset in laudẽ eius notabiliter dictum. Hæc de Paulo prefato, Licèt non posuerimus suprà in quæst. 5. primæ partis: Quod quia præfigurabatur virtus crucis per expansionem venarũ corporis Christi, ideò liberabatur Saul. Et plura ibi etiam continentur, quæ præsenti speculationi seruire possunt. Tantùm concludamus, quòd rerum sensibilium applicatio in Exorcismis licitis non est superstitiosũ. Iã autẽ non expedit de ipsis Exorcismis aliqua disserere.

Dauidis cythara non oratione refocillatur Saul: Quid cythara Dauidis significet.

Remedia per licitos Exorcismos Ecclesiæ, contra quascunque infirmitates à Maleficis illatas, & de modo Exorcizandi maleficiatos.

CAP. VI.

QVIA, vt in superioribus tactum est, Maleficæ omne genus infirmitatis corporalis inferre possunt: quare & sub generali regula concludere oportet, quòd quicquid remedij in verbis, vel operibus, alijs infirmitatibus suprà notatis applicari potest, hoc etiam quibuscunque alijs infirmitatibus præcedentibus non expresis: vt vbi epilepsia aut lepra essent inflicta, cõuenire potest. Et quia inter remedia verborum exorcismi liciti computantur, de ipso etiam sæpè mentio,

tanquam de quodam generali remedio habita est: tria principaliter de ipso practicanda sunt.

Primò, an non habens exorcistatus ordinem, vt s. laicus, vel secularis persona valeat licitè Dæmones, aut eius maleficia exorcizare: Vbi tres aliæ annectuntur, qualiter videlicet sunt liciti: Et de septem conditionibus, quæ requiruntur ad carmina & benedictiones, vt quis valeat secum talia deferre: & tertio qualiter morbus sit exorcizandus, & Dæmon coniurandus. Secundum principale, quid agẽdum vbi gratia sanitatis per exorcismos non obtinetur. Et tertio, quò ad remedia, non iam verborum, sed operum cum solutionibus certorum argumentorum.

Missa in priuatis ædibus dici potest.

Ad primum est Doctoris Thom. in 4. dist. 23. senten. In ordine, inquit, exorcistatus & in alijs minoribus ordinibus omnibus, cùm conferuntur, recipitur potestas vt quis hoc vel illud ex officio facere possit, puta exorcizare: & idem à non habentibus ordinem, licitè fieri potest, quamuis illi hoc non habeant ex officio. Sicut in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur, sed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam quàm ad gratiam sacramẽti.

Etiam licitum est laicis exorcizare.

Ex quibus verbis dici potest, ꝙ licet ad liberationem maleficiati, bonum est concurrere exorcistam habens potestatem exorcizandi morbos maleficiales, tamen etiam interdum deuotæ personæ absque exorcismis, vel cum ipsis fugare possunt huiusmodi morbos.

Læsi in anima rarò curantur in corpore.

Nam fertur de quadam virgine paupercula, & ideo plurimũ deuota, cuius dum amicus in pede maximè per maleficium læsus fuerat, quod iudicio Medicorum patuit, eo etiam quòd nullis medicaminibus sanari poterat, contigit vt virgo infirmum visitaret, qui & statim ab ea petiuit, vt pedi benedictionem aliquam applicaret. Annuit illa, & silenter tantummodo orationem Dominicam, & Apostolorum Symbolum cum geminatis viuificæ crucis signis applicuit. Tunc statim infirmus curatum se sentiens, scire voluit in remedium futurorũ, quid carminationis virgo applicasset. Quæ respondit. Vos debili fide, diuinis & approbatis exercitijs Ecclesiæ non inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebro vestris infirmitatibus applicatis, id circo raro in corpore curamini, quia semper in anima lędimini.

mini. Sed si in orationem & signorum licitorum efficaciã speraretis, facillimè sæpè curaremini. Nihil enim tibi applicui, nisi dominicam orationem, & Apostolorum Symbolum & iam sanatus es.

Gratia huius exempli quæritur, an non aliæ benedictiones & carminationes seu coniurationes per exorcismos habeant efficaciam, cùm hic videantur reprobari. Respondetur ꝙ hæc virgo nõ reprobauit nisi illicita carmina, cum illicitis coniurationibus & exorcismis.

Pro cuius intellectu considerare oportet, vnde huiusmodi habuerunt originem, & quomodo ad abusum deuenerunt. Nam principiũ horum fuit sanctissimũ: sed sicut omnia Dæmonis instinctu deprauantur mediantibus Dæmonibus & malis hominibus, ita & diuina nomina. Apostoli enim & sancti viri secundum illud Marc. vlt. In nomine meo Dæmonia eiicient: infirmos visitarunt, & orationes super eos per sacra verba fuderunt, deinde successu temporis sacerdotes deuotè similia ritè peregerunt, propter quod deuotissimæ orationes & sancti exorcismi reperiuntur in antiquis hodie Ecclesijs ad omnia, quę homines facere aut pati poterant, per deuotos viros applicati, olim sine omni superstitione, sicut etiam hodiè literati & sacræ Theologiæ Doctores reperiuntur, qui infirmos visitantes similia verba ægrotis applicant, & non solùm dæmoniacis.

Vnde abusus exorcismorum manauerit.

Sed heu, superstitiosi homines à se multa vana & illicita ad instar horũ inuenerũt, quibus hodiè vtuntur circa infirmos & iumenta: nec clerus amplius ex sua desidia licitis vtitur verbis, visitando infirmos. Propter ꝙ Guillelmus dictus Durandus glossator Raymundi dicit, ꝙ talia præfata sacerdos religiosus aut discretus, etiam laicus vir, siue mulier excellentis vitæ probatæ discretionis facere potest, fusa oratione licita super infirmum nõ super pomum aut super cingulum aut similia, sed super infirmitates. Iuxta illud Euangelistæ: Supèr ægros manus imponent, &c. Nec sint huiusmodi personæ prohibendæ à talibus: nisi fortè timeatur quod ad exemplum illorum indiscreti & superstitiosi alij carminationis sibi vsurpent abusum, tuentes se exemplo illorum. Hi ergo superstitiosi carminatores reprehenduntur à prædicta virgine, & dixit illos habere debilem fidem, imò malam, qui tales consuluerunt.

Exorcismi super ægrotos adhibiti.

Etiam mulieribus conceditur exorcizare.

Iterum autem gratia huius declarationis quæritur, quibus verbis carmina & benedictiones censentur licitæ vel superstitiosæ, & de modo quo debent applicari: & an Dæmon sit coniurandus, & morbus exorcizandus.

Superstitio quid sit.

Ad primũ, quod, quia hoc dicitur licitum in cultu Christianæ religionis, quod non est superstiosum, & superstitiosum dicitur (vt notatur ex gl. super illo ad Coloss. 2. quæ sunt rationem habentia in superstitione) quod super modum religionis seruatur, vnde ibi dicitur: superstitio est religio suprà modum seruata, id est religio modis vel circũstantijs malis & defectuosis practicata.

Adiurationes licitæ.

Etiam superstitiosum est, quicquid traditione humana nomen religionis vsurpat absque superioris autoritate, vt hymnos iungere ad Missas defunctorum præfationẽ interrumpere: Symbolum in Missa cantandum abbreuiare, aut in organis & non in choro decantare in Missa respondentem non habere & his similia. Sed ad propositum nostrũ modò, quando fit aliquod opus ex virtute religionis Christianæ, vt vbi quisque vellet infirmos subuenire per aliquã orationem & benedictionem per verba sacra: de qua materia nunc intendimus, talis habet considerare septem cõditiones, quæ si reperiuntur, talis benedictio censetur licita, etsi fiat per modum adiurationis, per virtutem diuini nominis, per virtutem operum Christi, quæ ex sua natiuitate, passione, pretiosa morte, &c. innotuerunt per quæ etiam Diabolus victus & eiectus fuit, dicentur illæ benedictiones, carmina & exorcismi liciti: & hi qui practicãt possunt dici Exorcistæ, aut Incantatores liciti. Iuxta Isid. 8. Etym. Incantatores dicuntur, qui artẽ aliquam verbis peragunt.

Et prima conditio consideranda, vt ex doctrina sancti Tho. 2. 2. q. 93. elicitur, vt verba non contineant aliquid q̃ pertineat ad inuocationem Dęmonũ expressam vel tacitã. Quid sit expressa, patet: quid sit tacita hoc consideratur ex intentione & opere. Intentione, vt vbi operans non curat siue à Deo, siue à Diabolo habeat in suo opere intentum, dummodo finẽ optatũ consequatur opere. Vt vbi opus q̃ facit, non habet aliquã proprietatem ex natura ad producendũ talem effectũ. De qua non solùm Medici & Astrologi, imò Theologi habent iudicare. Per quem modum Necromantici faciũt imagines annulos, & lapides artificiales, quæ

Necromãtica imagines.

qui vtique nullam habent naturalem inclinationem ad effectus, quos ipsi expectant sæpissimè, vnde & in eorum operibus Diabolus se habet immiscere.

Secundò considerandum est, ne benedictiones seu carmina contineant aliqua nomina ignota, quia secundum Chrysostomum talia metuenda sunt, ne in eis aliquid superstitionis lateat. *Nomina ignota sunt suspecta.*

Tertiò, ne materia verborum aliquid falsitatis cõtineat: quia sic eius effectus non posset expectari à Deo cum ipse non sit testis falsitatis. Sic quædam vetulæ in suis carminibus vtuntur rithmatizando: Beata virgo Iordanem transiuit, & tunc S. Stephanus ei obuiauit, & eam interrogauit, & multas alias fatuitates. *Rithmica Incantationes.*

Quartò, ne ibi contineantur vana & caracteres inscripti præter signum crucis. Vnde Breuia, quæ portantur à soldatis reprehenduntur. *Breuia militum.*

Quintò, ne spes habeatur in modo scribendi, legendi, ligandi, aut in quacunque huiusmodi vanitate, quæ ad diuinam reuerẽtiam non pertineat: quia alias omninò iudicabitur superstitiosum.

Sextò, vt in allegatione & prolatione diuinorum verborum, vel scripturæ sacræ respectus solum habeatur ad ipsa sacra verba & ad intellectum eorum, & ad Dei reuerentiã, seu ad virtutem diuinam à qua expectatur effectus, vel ad sanctorum reliquias, à quibus præfata expectantur secundariò, licet à Deo principaliter.

Septimò, vt committatur effectus, qui expectatur, diuinę voluntati: qui scit, vtrum sanitas vel tribulatio plus prosit inuocanti vel minus vel an obsit. Et hanc conditionẽ ponit Tho. in 1. secun. in materia de gratia, & dist. 15. in 4. *Signatio credentium.*

Vnde concludamus ꝙ si nulla dictarum conditionum opus infecerit illud erit licitum: probat Thomas supra illud Marci vltimo: Signa eos qui crediderint: & post, In nomine meo Dęmonia eiicient, &c. serpentes tollent. Ex quo elicit, ꝙ prædictis seruatis conditionibus, per diuina verba licitum est arcere serpentes.

Item probat præmissa vlterius. Non minoris sanctitatis sunt verba Dei, quàm sanctorũ reliquię dicente Augustino. Non est minus verbũ Dei, quàm corpus Christi. Sed secũdum omnes, licet reliquias sanctorum secum reuerenter *Verbum Dei non minus est quàm corpus Christi.*

 portare:

portare:ergo qualitercunque nomen Dei inuocemus, rite per orationem Dominicam, per salutationem Angelicã, per eius natiuitatem, passionem, quinque vulnera, per septẽ verba, quæ protulit in cruce, per titulũ triumphalem, per tres clauos, & aliorum armorum militiæ Christi, contra Diabolum & eius opera, omninò erunt licita & spes poterit haberi in eis, committendo effectum diuinæ voluntati.

Serpentes licere coniurationibus arcere.

Et hoc quod dictum est de coattatione serpentum, idem intellige de alijs animalibus, quando solus respectus habetur ad sacra verba, & ad diuinam virtutem. De ipsis tamen cautè est agendum incantationibus: quia vt dicit Doctor, Tales incantatores sæpè habent illicitas obseruantias, & per Dæmones sortiuntur effectum, præcipuè in serpẽtibus: Qui serpens fuit primum Dæmonis instrumentum ad hominem decipiendum.

Incantator serpentum interimitur à serpente.

Nam in ciuitate Saltzburgensi quidam incantator erat, hic quadam die ad spectaculum aliorum, cunctos serpẽtes ad quandam foueam incantare voluit, & interimere, ex spatio, vt fertur, vnius miliaris. Congregatis ergo vndique serpentibus, dum ipse supra foueam staret, nouissimè quidam ingens & horribilis serpens, foueam intrare difficultabat, & sæpè quasi ipsum abscedere permitteret, & liber serpere quo vellet, motibus innuebat. Sed cùm ille ab incantatione eius desistere nolebat, alijs omnibus in fouea interemptis, quia statim ibi moriebantur, & necesse erat, vt & ille horribilis intraret, stans serpens ex opposito incantatoris, supra foueam saltum fecit, & in ipsum incantatorem irruit, & ventrem eius vt cingulum stringens, ipsum incantatorem secum in foueam traxit, & interemit. Qua ex re perpenditur, non nisi pro vtilitate, ad fugandum videlicet ab hominum inhabitationibus, talia sunt virtute diuina practicanda, & cum Dei timore & reuerentia.

Quomodo scripti exorcismi gestandi & appendẽdi.

Quò ad secundum, videlicet, quomodo sint huiusmodi exorcismi vel carmina deferenda, & ad collũ suspendenda vel in vestimẽtis insuenda: Videtur quòd talia sint illicita, Nam August. 2. de doctrina Christiana. Ad superstitionem pertinent mille magicarum artiũ, & ligaturæ, & remedia, quæ Medicorum quoque disciplina condẽnat, siue in præcantionibus, siue in quibusdam notis, quas characteres vocãt, siue in quibusdã rebus suspendendis atque insignãdis.

Item

Item Chryſoſtomus ſuper Matthæũ. Quidam aliquam partem Euangelij ſcriptam circa collum portant:ſed nonne quotidiè Euangelium in Eccleſia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus Euangelia poſita nihil proſunt, quomodo eum poſſunt circa collum ſuſpẽſa ſeruare? Deindè vbi eſt virtus Euangelij,in figuris literarum,an in intellectu ſenſuum:Si in figuris,benè circa collũ ſuſpendis, ſi in intellectu,ergo melius in corde poſita proſunt,quàm circa collum ſuſpenſa.

Notãdum dictum Chryſoſtomi.

Sed hîc eſt reſpõſio Doctorum,pręcipuè ſancti Thomę, vbi ſuprà artic.4. vbi quærit: An ſuſpendere Diuina verba ad collum ſit illicitum:quòd in omnibus incantationibus vel ſcripturis ſuſpenſis,duo cauenda videntur.

Primò quidem, quid ſit quod ſcribitur,vtrùm ſit ad inuocationes Dæmonum pertinens,manifeſtè tunc non ſolùm ſuperſtitioſum imò illicitum,& Apoſtaſia à fide iudicatur,vt ſuprà tactum fuit ſæpè.

Similiter etiam cauendum ne contineat ignota nomina,&c.accipe conditiones ſuprà poſitas: & tunc ſicut licitum eſt huiuſmodi ſuper infirmos ore proferre:ita licitum eſt illa ſecum deferre. Præfati autem Doctores reſpectum habent & damnant:cùm quis ad figuras & literas ſcriptas maiorem haberet aduertentiam & reſpectum,quàm ad intellectum verborum.

Et ſi dicatur,ꝙ laicus non intelligens verba,non poteſt habere reſpectum ad intellectum eorum:Reſpondetur habeat reſpectum ad virtutẽ diuinam,& illam cõmittat diuinæ volũtati,vt faciat quicquid placitum fuerit ſuę pietati.

Quò ad tertium: an ſimul Dæmon ſit coniurandus & morbus exorcizandus, vel è conuerſo,aut vnum ſine altero.Reſponſio, Hîc plura ſunt aduertenda.Primò, an Dæmon ſemper ſit præſens, quando maleficiatus affligatur. Secundò, cuiuſmodi res poſſint exorcizari aut adiuuari. Tertiò,de modo exorcizandi.

Ad primum, cùm iuxta Damaſcenum, Dæmon ibi eſt, vbi operatur:videtur quòd maleficiato ſemper pręſens ſit, cùm eum affligit.Item in legenda beati Bartholomęi tunc videtur ſanare Dæmon,quando ceſſat à læſione.

An Dæmon ſemper præſens ſit,cum maleficiatum affligit.

Reſponſio,ꝙ Dæmon præſens ſit maleficiato & afflicto, hoc poteſt intelligi dupliciter,vel quò ad ſuũ eſſe,vel quò

Quomodo Diabolus mortaliter peccātes inhabitet.

ad suum effectum. Primo modo, præsens est in principio dum maleficiū intromittit. Secundo modo per se nō dicitur præsens in suo effectu: Sicut etiam cum Doctores quęrunt, an Diabolus cū qualibet culpa mortali hominē substantialiter inhabet: dicunt quòd non per se, sed per suum effectum: sicut dominus inhabitare dicitur seruum, quantum ad suum dominium: aliud tamen de obsessis.

Quò ad secūdum, cuiusmodi res possint exorcizari, Notandum est super Doctoris Thomæ in 4. dist. 6. sententiā, vbi dicit, quòd quia propter peccatum hominis Diabolus accipit potestatem in hominem, & in omnia, quæ in vsum hominis veniunt in ipsius nocumentum. Et cùm etiā nulla conuenientia est Christi ad Belial. Ideò quandocunque aliud sanctificandum est ad cultum diuinum, prius exorcizatur, vt liberatū à potestate Diaboli, qua illud in nocumētum hominis assumere poterat, Deo cōsecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ & consecratione tēpli & in omnibus huiusmodi. Vnde cùm prima satisfactio qua homo Deo cōsecratur, sit in baptismo, oportet q; etiā homo prius exorcizetur, quàm baptizetur, multò fortiori ratione quā aliæ res. Quia in ipso homine est causa, quare Diabolus potestatem accepit in alia, quæ sunt propter hominē scilicet peccatum originale, vel actuale. Et hæc significant ea, quæ in exorcismo dicuntur, vt cùm dicitur: Recede ab eo Satana, & huiusmodi, & similiter ea quæ ibi fiunt.

Cur homo in baptismo exorcizandus.

Ad propositū ergo, cùm quæritur, an morbus sit exorcizandus & Dæmon adiurandus, & quid illorum primò, Responderur, morbus nō exorcizatur, sed ipse homo morbatus & maleficiatus. Sicut in puero nō exorcizatur infectio fomitis, sed puer infectus. Item sicut prius puer exorcizatur & pòst Diabolus adiuratur vt recedat, ita maleficiatꝰ priꝰ exorcizatur, & pòst Diabolo & eius facturæ imperat vt recedat. Item sicut sal & aqua exorcizantur, ita maleficiato omnia quæ in ipsius vsum conuerti possunt, vt cibaria & potagia exorcizare & benedicere plurimum expedit. Item licet ritus exorcismi teneat in baptizandis vt fiat exsufflatio versus occidentalem partem & abrenunciatio: secundò manuum ad cœlum erectio, cum sacra fidei confessione Christianæ religionis: & tertiò oratio, benedictio, & manus impositio: & quartò denudatio, & oleo sancto vnctio

Morbi non exorcizantur, sed morbosi; non infectio, sed infecti.

Cibaria & potagia maleficiatorum exorcizanda.

& post

& post baptismum communio, & cādidioris vestis indutio. Tamen non est necesse, vt hæc circa maleficiatū exorcizandum fiant, sed quòd primò purè & debitè sit confessus, candelam accensam, si potest, teneat, & sacram cōmunionem recipiat, & loco vestis candidæ, candela benedicta in longitudine corporis Christi, aut ligni crucis, nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo potest.

Maleficiatus ad candelam benedictam, in longitudine corporis Christi alligandus.

Exorcizo te Petrum, aut Barbaram infirmum, sed sacro sancto baptismate renatam, per Deum viuum, per Deum verum, per Deum sanctum, per Deum qui te suo pretioso sanguine redemit, vt fias homo exorcizatus, vt effugiat atque discedat à te omnis phantasia & nequitia Diabolicæ fraudis, omnisq; spiritus immūdus, adiuratus per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos; & seculū per ignē, Amen. Oremus. Deus misericordiæ, Deus clemens, qui secundū multitudinē miserationū tuarum, quos diligis, corripis, & quos recipis piè ad emendationē coërces, te inuocamus Domine, vt famulo, qui in corpore patitur mēbrorum debilitatem, gratiā tuā conferre digneris, vt quicquid terrena fragilitate corruptum, quicquid diabolica fraude violatū est, vnitati corporis Ecclesiæ membrū redemptionis annecte. Miserere Domine gemituū, miserere lachrymarum eius, & nō habentis fiduciam nisi in misericordia tua, ad tuæ sacramētū recōciliationis admitte, per Christū Dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, recognosce sententiā tuam, & da honorem Deo vero & viuo, da honorem Domino Iesu Christo, vt recedas ab hoc famulo cum tua factura, quem Dominus noster Iesus Christus suo pretioso sanguine redemit. Demùm secundò & tertiò iterum exorcizet; vt suprà cū orationibus. Oremus.

Modus & forma exorcizandi maleficiatos.

Deus qui facturæ tuæ semper pio dominaris affectu: inclina aurem tuam supplicationibus nostris, & famulum tuum ex aduersa valetudine corporis laborantem, placatus respice & visita, & salutari tuo, & cœlestis gratiæ præsta ei medicinam per Christum Dominum nostrū, Amen. Ergo maledicte Diabole, &c. vt suprà.

Pro tertio exorcismo oratio Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium auxilij tui super infirmum nostrum ostende virtutem, vt ope misericordiæ tuę adiutus, vel adiuta, Ecclesiæ tuæ sanctę incolumis repręsentari mereatur,

per

per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Et ſemper aſpergat eum aqua benedicta. Et nota quò hic præſcribitur, non quòd omninò ita fieri debeat, aut alij exorciſmi non ſint maioris efficaciæ, ſed vt modus ex orcizandi & adiurandi habeatur. In antiquis enim hiſto rijs & Eccleſiarum libris interdum deuotiores & efficaci res exorciſmi reperiuntur, ſed quia in omnib. Dei reueren tia eſt præponenda, agat ſecũdum hoc vnuſquiſque quan tum expediens fuerit.

Concluſiuè ex præmiſſis concludẽdo propter ſimplices ſit modus iſte exorcizandi maleficiatum, vt primò putam faciat confeſſionem. Iuxta ca. alle. ſępè. ſi per ſortiarias. De mũ fiat diligẽs inquiſitio per ſingulos angulos, & in lecti ſternijs, culcitris, & ſub limine oſtij, ſi fortaſſis inſtrumẽt maleficij cautè poſſent inueniri. Iumenta etiã ſtatim ſun ad ignem proiiciẽda. Expediret etiã, vt cuncta renouaren tur in lectiſternijs & indumentis, habitationẽ etiam & do mũ mutaret. In caſu verò quo nihil inuentum fuerit, tunc exorcizandus, ſi poteſt, Eccleſiam intrabit manè, & quàtò dies ſanctiores, vt feſta beatæ Virginis, aut vigiliæ exiſtũ tantò melius ſacerdos etiam confeſſus, & in bono ſtatu amplius proficiet. Teneat itaq; exorcizandus candelam in manu benedictam, melius quo poterit ſedendo, aut genu flectendo: & qui adſunt deuotas orationes pro eius libera tione fundant: & incipiat Litaniam inchoando. Adiutori noſtrum in nomine Domini: & habeat reſpondentẽ & aſ pergat ipſum aqua benedicta & ſtola circundabit collum & ſubinferat Pſalmum: Deus in adiutorium: & proſequa tur Litaniam, vt moris eſt ſuper infirmos, dicẽdo ad inuo cationem Sanctorum, ora pro eo, vel orate, & propitiu eſto, Libera eum Domine, ſingula proſequendo vſque a finem: Vbi orationes ſunt dicendæ, tunc loco orationum incipiat Exorciſmum, & continuabit modo præſcripto, vel alio meliori vt ſibi videbitur: poſſent etiã huiuſmodi exor ciſmi continuari ad minus in ſeptimana, vt ſic multiplica tis interceſſionibus gratia obtineatur ſanitatis.

Verùm poſt omnia communicandus eſt Euchariſtię ſa cramento: licet quidam ante exorciſmum hoc faciendum putant: & in confeſſione attendat cõfeſſor ſi aliquo vincu lo excõmunicationis eſſet innodatus, vel ſi vnquã temere

innod

innodatus absolutionem à suo iudice non recepisset, tunc enim licet ad cautelam cum absoluat, tamen reddita sospitate à suo Iudice, qui eum ligauerat, quærat.

Attendendũ, ꝙ vbi Exorcista non habet ordinem Exorcistatus, tũc procedere potest per orationes, & si legere nouit Scripturas, legat Euangelia quatuor prima Euãgelistarum: item Euangelium Missus est Angelus: & passionem Domini, quæ omnia magnam habent virtutem ad expulsionem operum Diaboli. Item Euãgelium S. Ioan. in principio erat Verbum: scribatur, & ad collum infirmi suspendatur, & sic gratia sanitatis à Deo expectetur.

Euangelium Ioãnis suspensum collo.

Verum si quis quæreret differentiam aquæ Benedictæ aspersionem, & exorcismũ, cum vtrumque in effectu cõtra Dæmonis molestiã ordinatur. Respondit S. Tho. vt suprà distin. 6. Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur cõtra impugnationẽ Diaboli, quæ est ab exteriori, sed exorcismus cõtra impugnationem Diaboli, quæ est ab interiori. Vnde illi cõtra quos datur, dicuntur energumeni, ab en, quod est intra, & ergon, labor, quasi intus laborãtes. In maleficiato ergo exorcizando vtrumque adhibetur, cùm vtrobique molestẽtur.

Vis aquæ benedictæ.

Ενεργούμενοι.

Verùm quò ad secundũ principale, quid agendũ vbi gratia sanitatis per exorcismos nõ obtineatur? Respõsio, Licet sex ex causis hoc fieri possit, est tamẽ vna septimana super quã iudiciũ nostrũ suspẽditur. Nã ꝙ aliquis non liberatur, aut hoc est propter paruitatẽ fidei circumstãtiũ, aut ipsum ægrotũ offerẽtium, aut propter peccata maleficium sustinẽtium, aut propter cõmoda remedia adhibere negligentium, aut propter exorcistæ aliquod in fide vitiũ, aut propter reuerentiam virtutum in alio existentium propter purgationem, vel meritum maleficium patientium.

Causa cur exorcismis non semper obtineatur sanitas.

De primis quatuor docet Euangelica virtus. Matt. 17. & Marc. 9. In patris vnici filij sui lunatici, & discipulorum Christi præsentia. Primò enim asserens, quòd turba fide careret: vnde pater cum lachrymis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Iesus ait: O generatio incredula & peruersa quousque ero vobiscum? De secundo, videlicet de sustinente Dæmonem Iesus increpabat eum, scilicet filium: quia B. Hieron. ibi dicit quòd propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.

De

De tertio, de neglectu debitorũ remediorum patet, quia non fuerunt præsentes boni & perfecti viri. Vnde Chryso-sto. ibi dicit. Columnæ fidei, videlicet, Petrus, Iacobus, & Ioannes nõ aderant, sicut in transfiguratione Christi præsentes erant; nec oratio & ieiunium aderant, sine quibus Christus ait, hoc genus Dæmoniorum non eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquãdo oportuerit circa orationem aliquid patientium remanere, non admiremur, neq; interrogemus, neque loquamur quasi audiente spiritu immundo, sed abigamus ieiunijs & orationibus nostros spiritus malignos. Et glo. dicit: Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnalium voluptatum mutabilitas, ad quem, scilicet spiritus ille inclinabat, nõ vincitur, nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Columna fidei inter Apostolos qui fuerunt.

Dæmones expellendi non interrogandi.

De quarto Exorcistæ vitio, præsertim scilicet in fide, patet ibidem de Christi discipulis præsentibus: Vnde postea secretò discipuli quærentes causam suæ impotentiæ: Respondit: propter incredulitatem vestram. Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic tolle te, &c. Vbi Hilarius. Crediderunt quidem Apostoli, sed nondum erant perfecti in fide, nam Domino in monte morante cum alijs tribus, & illis cum turba residentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vita patrum, vbi legimus aliquando obsessos nõ liberatos per S. Antonium, sed per discipulum eius Paulum fuisse liberatos. De sexto patuit suprà, quia non semper cùm quis liberatur à culpa, liberatur à pœnis, sed remanet interdum pœna in vindictam & satisfactionem præcedentis delicti.

Et adhuc illud remediũ, de quo fertur, quòd plures fuerint liberati, videlicet, ꝙ maleficiati de nouo fuerint baptizati, licet sub conditione, super quo, vt præmisi, nil determinare debemus. Verissimum tamen existit, ꝙ cùm debitè quis ante baptismum non fuit exorcizatus, vtique diuina permissione Diabolus semper maiorem recipit in talẽ potestatem. Patet ex præmissis, nec ambiguũ est, quin plures negligẽtiæ siue à sacerdotibus nõ benè dispositis, vbi iam quartum impedimentum prænotatum tangitur, videlicet Exorcistę vitium, committatur, siue à vetulis, quæ tempore necessitatis debitum modum baptizandi non seruant.

Non sufficienter exorcizatus ante baptismum, magis subiacet Potestati Dæmonum.

Nec

Nec tamen asserere volo, quin sacramenta à malis conferri non possint,& quod imò,quantumcunque malus baptizat & cōficit,dūmodò debitè sub debita forma, verborumque materia in intentione baptizat ordinatus & conficere intendat.Sic à simili in exorcizando ritè procedat, & non suffusus aut violentus,Vnde & sine actuali vel habituali intentione,& vtinam,non cespitando,& verba necessaria omittendo huiusmodi sacris officijs se immisceat:Reuera, sicut ad conficiendum quatuor essentialia deseruiunt,scilicet,materia,forma,intentio,ordo,modis tamen prætactis, & vbi vnum defuerit,nec conficere poterit, ita circa exorcismos suo modo asserere oportet.

Sacramenta etiam ab ineptis administrari possunt.

Nec obiectio valet, quòd sine exorcismis in primitiua Ecclesia baptizabantur, aut etiam quòd nunc characterem baptismalem sine Exorcismo valeat baptizatus recipere, quia sic Gregorius in vanum Exorcismos instituisset, & Ecclesia in suis cæremonijs potius errare. Quare ne ausus sum omninò reprehendere, qui maleficiatos sub conditione vellent rebaptizare,& neglecta fortassis recuperare.

In primitiua Ecclesia sine Exorcismis baptismus peragebatur.

Fertur etiam de illis, qui de nocturno tempore in somnis per alta ædificia sine læsione solent incedere, quod vtique opus esse maligni spiritus, tales sic deferentes, plures asserunt,hi cùm rebaptizantur melius habere noscuntur.Et mirum ꝙ vbi nominibus proprijs vocantur, subitò ad terrā colliduntur,ac si fortassis illud nomen non debitè in baptismo fuerit impositum.

Incedentes & scandentes nocte in somnis quomodo curentur.

Expedit lectorē esse attentum super sex illa impedimenta,licet enim super Energumenos aut possessos, & non super maleficiatos sonant, tamen quia æqua virtus vtrobiq; requiritur,diuina imò dici potest,quòd maioris sit difficultatis maleficiatū curare, quàm Energumenum aut possessum:ideò illa impedimenta,si ibi possunt habere locum, & à fortiori super maleficiatos:quod tali ratione probatur.

Nam vt suprà patuit ca.10. aliqui possidentur interdum pro nullo proprio delicto,sed pro leui alieno,& varijs alijs de causis. In maleficio autem, quando adulti maleficiantur,vt plurimùm eis contingit, quia in animæ necationem grauissimè à Dæmone ab intus possidentur. Vnde duplex labor circa maleficiatos, vbi simplex circa possessos ab extra requiritur: De hac grauissima possessione Casia.colla.

abbat. Sereni. dicit. Illi sunt verè miseri ac miserabiles iudicãdi, qui cũ se vniuersis criminibus flagitijsque cõtaminãt, non solùm nullum in eis verisimiliter signum Diabolicæ suppletionis ostenditur, sed nec aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius expeditámque medicinam, quorum durities & impœnitẽs cor, pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurizant sibi ipsis iram & indignationem, in die iræ & reuelationis iusti iudicij, in quo vermis eorum non extinguetur.

Et iterum idem Cassianus, comparendo corporalem possessionem ad animum per peccatum, paulò ante dicit: Multò grauius, inquit, constat illos vehementiusque vexari, qui cùm corporaliter ab ipsis affligi minimè videantur, animo tamen perniciosius posside̱ntur, eorum scilicet vitijs & voluptatibus inuoluti: Secundùm Apostoli namque sententiam, à quo quis superatur, eius seruus efficitur. Nisi quòd in hoc isti desperatius ægrotant: & cùm sint eorum mancipia nec impugnari se ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoscunt. Ex quibus elicitur quòd à fortiori, maleficiati in corpore non tamen possesi à Dæmone ab extra, sed ab intra quo ad animæ necationem, grauius propter plura impedimenta sanantur.

A quo quis superatur, eius seruus efficitur.

Quò ad tertium principale, scilicet quò ad remedia notandum, ꝙ quia opera illa sunt duplicia. Licita omninò & non suspecta, aut suspecta & non omninò licita: Et de primis suprà tactum est immediatè c. 5. circa finem. vbi dubitatio ponitur super herbas, aut petras vt maleficia repellant, quomodo hoc licitum sit.

De secundis verò remedijs, quæ videntur esse suspecta, non tamen omninò licita, nunc tractandum & aduertere oportet ea quæ in secundo principali huius secundæ partis operis tacta sunt, de quatuor remedijs, quorum tria censentur illicita, quartum autem non omninò licitum, sed vanum, de quo & Canonistæ loquuntur, ꝙ licitum est vana vanis contundere. Sed quia nos Inquisitores huius opinionis sumus cũ sanctis Doctoribus, quòd in casu quo remedia per sacra verba & exorcismos licitos non sufficiunt, & hoc propter impedimẽta superius tacta, in numero sex aut septem, ꝙ tunc tales maleficiati hortandi sunt ad patientiã

Licet vana vanis cõtudere.

æqua

æquanimiter, ad tollerandum mala præsentis vitæ in suorum criminum purgationem,& non vlterius quærere quocũque modo superstitiosa & vana remedia. Ideò si qs prę missis licitis exorcismis non contentus,ad huiusmodi vana ad minus remedia,de quibus suprà tactum est,se transferre voluerit,sciat hoc non nostra voluntate aut admissione fieri,sed quod polita & enucleata fuerunt ibidem talia remedia, factum fuit, vt tantorum Doctorum, vt Scoti,& Hostiensis,&c ex parte vna,& aliorum Theologorum ex parte altera dicta quocũq; modo cõcordarẽtur. Fatemur ergo cum sancto Augustino in quodam sermone contra Sortilegos & Diuinatores,& intitulatur sermo de Augurijs, vbi dicit.Fratres,nostis,me frequentius supplicasse, vt consuetudines Paganorum & Maleficorũ minimè seruare deberetis,sed hoc proficit apud aliquos parum. Et quia, si vobis non dixero,pro me & pro vobis redditurus sum in die Iudicij rationem, & vobiscum mihi necesse erit æterna supplicia sustinere.Ergo apud Deum me absoluo,dum iterum atque iterũ admoneo & cõtestor, vt nullus ex vobis Diuinos aut Sortilegos requirat,nec eos de qualibet re,aut causa,aut infirmitate interroget,quia quicũq; fecerit hoc malum,statim peribit in eo Baptismi sacramentum, & continuo Sacrilegus & Paganus efficietur,& nisi pœnitentia subuenerit statim in æternum peribit. *Notanda admonitio S. Augustini contra consulentes Magos.*

Et posteà subdit:Nullus dies exeundi & redeundi obseruat:fecit enim Deus omnia bona valdè:& qui vnum diem etiam alterum statuit: sed quoties necessitas vrget faciendi aliquid aut exeundi,signate vos in nomine Christi,& Symbolum vel orationem Dominicam fideliter dicentes, securi in Dei adiutorio agatis.

His autem quidam superstitiosi & filij nimirum huius seculi,nõ cõtenti,errores erroribus accumulare volẽtes,vltra intellectum & intẽtionem Scoti,& Canonistarum, his argumentis se defendere conantur. Quia enim res naturales habent quasdam virtutes occultas,quarum ratio ab homine assignari nõ potest, sicut & magnes trahit ferrum:& multa alia quæ Augustinus 21.de ciuitate Dei enumerat:ideò inquirere de huiusmodi rebus pro sanitate acquirenda, vbi exorcismi & naturales medicinæ deficiunt, non erit illicitũ,licet videatur vanũ.Hoc autẽ fieret vbi quis per ima- *An naturalib.magicè vtendum.*

De impressione cælesti in corpora artificialia.

gines non necromanticas, sed astrologicas, vel per anulos & huiusmodi sanitatē in se vel in alio procurare vellet. Itē arguunt, sicut corpora naturalia subduntur corporibus cœlestibus, ita etiam corpora artificialia, puta imagines, sortiuntur quasdam virtutes occultas, speciem consequentes ex impressione corporum cœlestium: ergo etiam corpora artificialia, puta imagines sortiuntur aliquam virtutem occultam à corporibus cœlestibus ad aliquos effectus causandos: ergo vti eis & alijs huiusmodi non est illicitum.

Præterea Dæmones possunt multipliciter corpora trāsmutare, vt August. 3. de Trinit. dicit, & patet in maleficiatis: ergo licet vti etiam eorum virtute ad tollendum illa. Sed reuera in oppositum sunt dicta omnium sanctorum Doctorum vt satis & sparsim hinc inde patuit.

Vnde ad primum dicitur, quòd si res naturales simpliciter adhibentur ad aliquos effectus producendos, ad quos putantur habere naturalem virtutem, non est illicitū. Si verò adiūgātur vel characteres aliqui vel aliqua quæcunque ignota, & vanæ obseruationes quę manifestum est naturalem non habere super hoc efficaciam, erit superstiosum & illicitum. Vnde S. Th. in 2. q. 96. ar. 2. in pede quæstionis tractans hanc materiam dicit: q; in ijs, quæ fiūt ad aliquos effectus corporales inducendos, vt pote sanitatem, vel aliquid huiusmodi considerandum est, vtrum videantur naturaliter posse tales effectus causare: & quia licet causas naturales adhibere ad suos effectus, ideò non est illicitum. Si autem videant non posse naturaliter tales effectus causare, cōsequens est, quòd non adhibentur ad hoc effectus causandos tanquam causæ, sed solùm quasi signa: & sic pertinent ad pacta significationū cum Dæmonibus inita. Vnde Aug. 21. de ci. Dei. Alliciuntur Dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus cōdidit, delectabilibus, pro sua diuersitate diuersis, nō vt animalia cibis, sed vt spiritus, signis, pro varia genera lapidū, herbarū, lignorū, animaliū, carminū, rituum.

Adhibitio characterum vitiat naturalia remedia

Dæmones quomodo alliciantur creaturis & signis.

Ad secundum dicit idem Doctor, Virtutes naturales corporum naturalium, consequūtur eorū formas substantiales, quas sortiuntur ex impressione corporum cœlestiū, & ideò ex eorundem etiam impressione sortiuntur quasdam virtutes actiuas. Sed corporum artificialium formæ, procedunt ex cōceptione artificis: Et cùm nihil aliud sint quàm compositio

positio, ordo & figura, vt dicitur 1. Physic. non possunt habere naturalem virtutem ad agendum. Et inde est, quòd ex impressione cœlestium corporum nullam virtutem sortiũtur, in quantum sunt artificialia, sed solùm secundum materiam naturalem. Falsum est ergo quod Porphyrio videbatur, vt August. dicit 10. de ci Dei. Herbis, lapidibus & animantibus: & sonis certis, quibusdam etiam vocibus & figurationibus, ac figmentis quibusdam etiam obseruatis in cœli auersione; atque motibus syderum fabricari in terra ab hominibus potestates idoneas varijs effectibus syderum exequẽdas: quasi effectus magicarum artium ex virtute cœlestiũ corporum prouenirent. Sed sicut Augustinus ibi subdit, totũ hoc ad Dæmones pertinet, ludifactores animarũ sibi subditarum. Vnde etiam imagines, quas Astronomicas vocant, ex operatione Dęmonũ habent, cuius signũ est eis inscribi quosdam characteres, quæ naturaliter nihil operãtur. Non enim est figura principium actionis naturalis. Sed in hoc distant Astronomicæ imagines à Necromanticis, quod in Necromanticis fiunt expressæ inuocationes: vnde & ad expressa pacta cũ Dęmonibus inita pertinet, Astronomicæ ad tacita pacta, propter figurarũ & characterũ signa.

Ex motũ syderum non fabricari potestates in terris posse.

Astronomicæ imagines ex opere Diaboli.

Differentia inter Necromanticas & Astronomicas imagines.

Ad tertium, non est homini potestas super Dæmones commissa, vt eis licitè vti posit ad quodcunque voluerit: sed est ei contra Dæmones bellum indictum, vnde nullo modo licet homini Dæmonum auxilio vti per pacta tacita vel expressa. Hæc Thomas.

Ad propositum: quia dicit, Nullo modo: nec etiam quibuscunque vanis, quibus videlicet se Dæmon quocunque modo posit immiscere. Si tamen sunt adeò vana, vt & fragilitas humana, pro recuperanda sanitate illa aggreditur, doleat de præteritis, caueat de futuris, oret vt sibi debitum dimittatur, & in tentationem non amplius inducatur, inquit Augustinus in fine regulæ.

Homini nulla est potestas cõcessa vtendi Dæmonib.

Remedia contra grandines & super iumenta maleficiata.

CAP. VII.

QValiter denique iumenta maleficiata posint remediari, similiter & tempestates aëris, Notanda sunt pri-

mò quædam remedia illicita, quæ à quibuſdam practican-tur. Nam ea fiunt aut quibuſdam verbis aut factis ſuperſtitioſis, vt qui vermes in digitis aut membris per quædã verba & carmina illicita curant: de quibus carminibus qualiter cognoſcantur vt ſint licita vel non, in præcedenti capite tactum eſt. Alij ſunt qui ſuper iumenta maleficiata: non aquam benedictam ſpargunt, ſed ori infundunt.

Curatio vermis in digitis.

Aquam benedictam beſtijs in os fundere.

Primum remedium verborum eſſe illicitum, vltra præmiſſa, Guilielmus ſæpè allegatus ſic demonſtrat. Si enim verbis ineſſet virtus, & dicamus verbis, vt verbis: tunc ex quinque modis eſſet vnus vel ex parte materiæ, id eſt, aëris, aut ex parte formæ, hoc eſt ſoni, aut ex modo ſignificandi, aut ex parte omnium ſimul. Nam primum, quia aër non interficit, niſi ſit venenoſus: ſonus etiam non, quia excellens obiectum corrumpit potentiam: nec tertium, quia tunc hoc nomen diabolus, vel mors vel infernus nocerent ſemper & ſanitas ac bonitas ſemper prodeſſent. Item nec omnia ſimul, quia totum aggregatum ex partibus inualidis, etiam totum eſt inualidum.

Excellens obiectum corrũpit potẽtiam.

Totum ex partibus inualidis facit totũ inualidum.

Nec valet ſi obiicitur, Deus contulit verbis, ſicut herbis, & lapidibus. Quia ſi quę virtutes inſunt quibuſdam verbis, aut ſacramẽtalib9, aut alijs benedictionibus & carminibus licitis, has habent in ſe, non vt verba, ſed ex inſtitutione, & ordinatione Diuina, & ex pacto Dei. Sicut ſi Dominus diceret quicunque hoc fecerit, faciam ei hanc gratiam: Et ſic verba in ſacramentis efficiunt, quod ſignant. Quamuis ſecundùm alios etiam habent virtutem intrinſecam: Sed prima opinio, quia iam deſeruit, ideò amplectanda. De alijs autẽ verbis & carminibus, patet ex præmiſſis, quòd vt verba ſunt compoſita, vel prolata, aut figurata nihil efficiunt, ſed inuocatio nominis Diuini, & obſecratio, quæ eſt per ſacra quædam proteſtatio, ad cõmittendum effectum diuinę voluntati, proſunt. Remedia etiam operum, quæ illicita videntur, vt ſuprà tactum eſt.

Et etiam vbi in partibus Sueuiæ plurimùm practicatur, quòd prima die Maij ante ortũ Solis, mulieres villanæ exeunt, & ex ſyluis vel arboribus deferunt ramos de ſalicibus aut alios frondes, & ad modum circuli plectẽtes, in introitu ſtabuli ſuſpẽdunt, aſſerentes quòd per integrum annum iumenta cuncta illæſa à Maleficis remanẽt & præſeruãtur.

Salices 1. Maij inciſæ, præſeruant à Maleficis.

Hoc

Hoc quidem remedium secundum opinionem illorũ qui dicunt vana vanis contundi posse, non esset illicitum: Sicut nec etiam qui per carmina ignota morbos expelleret. Sed sine offensione procedendo dicamus, ꝙ si prima die, vel secunda, mulier vel quicunque egrediatur, non habens respectum ad Solis occasum vel ortum, colligit herbas, frondes, aut ramos, cum Oratione Dominica, aut Symbolo fidei & suspendit illa super ostium stabuli, bona fide, committens effectum custodiæ Diuinæ voluntati, non erit irreprehensibilis, vt suprà in præcedenti capitulo ex verbis Hieron. & habetur 26. q. vlt. licet herbas & petras habere etiam sustinenti dæmonium sine incantatione.

Ad idem sunt, qui intra vineas aut segetes, signum crucis, frondes, aut flores benedictos in die palmarũ continent ac erigunt, & asserunt, ꝙ vndique frugibus per grandines læsis, segetes in eorum campis illæsæ remanserunt. De quibus iuxta distinctionem tactam discernendum videtur.

Signum crucis intra segetes erectum custodit eas.

Ad idem, sunt quædã quæ pro conseruatione lactis, ne videlicet vaccæ per maleficia priuentur, integrum liquorẽ lactis, quem die Sabbati colligunt, pauperibus gratis pro Deo distribuunt, & per huiusmodi eleemosynam asserunt vaccas etiam sub vbertate amplioti lactis à maleficijs præseruari. In quo opere nihil superstitiosum iudicatur, dummodò pietatis causam, quam pauperibus exhibent, etiam Diuinam pietatem implorare pro conseruatione iumẽtorum taliter proponunt, vt tamen effectum custodiæ Diuinæ prouidentiæ pro suo beneplacito relinquant.

Eleemosyna ex lacte, præseruat lac.

Præterea Nider in suo præceptorio, præcepto primo ca. dicit, ꝙ etiam per carmina scripta & verba sacra licet iumenta, sicut homines infirmos, benedicere, & per ea quæ incantationis speciem habere videntur, dummodò septem præmissæ conditiones seruentur. Dicit enim, ꝙ à deuotis personis & virginibus experientiam habuerit, ꝙ adhibito signo crucis super vaccam, & Dominica Oratione, cum salutatione Angelica, trinies, vel circiter, cessat opus dæmonis, si est per maleficium.

Et in suo Formicario constat, ꝙ Malefici de ritibus Ecclesiæ veneratis & seruatis, sua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictę aspersionem, per salis cõsecrati sumptionem, per candelabrũ in die purificationis & palma-

tum consecratarum vsum licitum,& similia. Quia ad hoc talia Ecclesia exorcizat, vt vires Dæmonis imminuat.

Præterea quia Maleficæ, quando volunt iumentum priuare liquore lactis, solent ex illa domo, in qua iumentum moratur, modicũ lactis, vel butyri, ex illo iumẽto coagulatum petere, vt sic cõsequẽter valeãt per suam artem iumẽtũ maleficiare. Ideò sint cautæ mulieres, à quibus suspectæ huiusmodi petunt, ne eis in minimo mutuent aut donent.

Suspectis de maleficio nihil commodato dandum aut donandum.

Præterea sunt certæ mulieres, quæ dum sentiunt, ꝙ in coagulando butyrum, nihil proficiunt, sicut in vasis oblõgis ad hoc aptis laborare solent, tunc si subitò ex suspectæ Maleficę domo modicum butyri habere possunt, tria frusta seu bolos ex illo butyro faciũt, & sub sanctissimæ trinitatis inuocatione, Patris & Filij, & Spiritus sancti, illa frusta in vasculum proiiciunt, & sic omne maleficium fugatur. Vbi iterum incidit, vanum vanis contundere, tantummodò ex eo, ꝙ butyrum à Malefica suspecta habet mutuare. Quòd si absque hoc, sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis orationem Dominicam adiungendo, etiam si de proprio butyro, siue alieno, si propriũ non haberet, tres petias immitteret, effectũ Diuinæ voluntati cõmittens, irreprehensibilis maneret, licet commendanda non esset propter tres videlicet petias butyri immissas: commendanda autẽ, si per aspersionem aquæ benedictæ vel salis exorcizati, immissionem, cum oratione, vt suprà, maleficium fugaret.

Sub liminibus maleficia inquirenda.

Præterea, quia sæpè omnia iumenta maleficijs interficiuntur, aduertere debẽt, quibus talia accidũt, vt sub limine ostij stabuli, aut præsepi, vel vbi adaquãtur, terra amoueatur, & alia terra cũ aspersione aquæ benedictæ ad illa loca reponatur. Quia sæpè Maleficę fassæ sunt, maleficij aliqua instrumenta ad illa loca se occultasse: fassæ etiã ꝙ ad instãtiam Dæmonum tantũmodò foueam facere habeant, Dæmonem autem maleficium reposuisse: ꝙ quidem maleficiũ res vilissima erat, vt lapis, lignum, vel mus aut serpens aliquis. Constat enim, ꝙ Diabolus maleficia operatur per se, nec in illis rebus indiget cõsensu, Aut & perditionẽ maleficæ quęrit, vnde & ipsam aliquo modo cooperati cogit.

Contra grandines vero & tẽpestates, vltra ea, quę suprà de signo crucis erecto, hoc remedium practicatur: lapilli enim tres ex grandine in ignem sub inuocatione sanctissi-

ſtiæ Trinitatis ſubiiciuntur & oratio Dominica, cum Angelica ſalutatione bis aut ter adiungitur atque Euangeliũ Ioannis, In principio erat Verbum, cum ſigno crucis vndique contra tempeſtatem, antè & retrò, & ex omni parte terræ ſubinfertur. Et tũc, cùm in fine replicat trinies, Verbum caro factum eſt & trinies ex poſt dixerit, Per Euangelica dicta, fugiat tempeſtas iſta, ſubitò, ſi quidem tẽpeſtas ex maleficio fuit procurata, ceſſabit. Hæc veriſſima experimenta nec ſuſpecta iudicantur. Hoc ipſum enim, ꝙ lapilli in ignem proiiciuntur, ſi abſque inuocatione Diuini nominis fieret, ſuperſtitioſum cenſeretur.

Euangelium Ioannis pro tempeſtatibus arcendis legẽdum.

Quòd ſi dicatur, nunquid ſine illis lapillis ſedari poſſit tẽpeſtas? Reſpõdetur, vtique per alia ſacra verba. Proiiciẽs autem intendit Diabolum moleſtare, dum eius facturã per inuocationem ſanctiſſimæ Trinitatis deſtruere conatur. Ad ignem potius quàm ad aquã proiicit, quia citius dum reſoluuntur, eò etiam citius eius factum deſtruitur, effectũ tamen cuſtodiæ diuinæ voluntati committit.

Eſt ad hoc, ꝙ Malefica quædam à Iudice interrogata, an per aliquem modum tempeſtates à maleficijs concitatæ ſedari poſſent. Reſpondit, poſſunt, per hoc, videlicet, Adiuro vos grandines, & ventos, per quinque vulnera Chriſti, & per tres clauos, qui eius manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangeliſtas ſanctos, Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem, vt in aquam reſoluti deſcendatis.

Verba arcẽtia tempeſtatem.

Fatẽtur etiã multæ, licet quædã ſpontè, quædam in torturis & difficulter, ꝙ quinque ſunt, per quæ multùm impediuntur, aliquando in toto, aliquando in parte, aliquando ne in perſonam hominis fiant, aliquando ne in ſuis amicis: & ſunt, fidẽ integrã, vel Dei pręcepta ſeruantibus, ſe ſigno crucis, & orationibus muniẽtibus, ritus & cæremonias Eccleſię colẽtibus, publicã iuſtitiã benè exequẽtibus, & Chriſti paſſionẽ verbo vel mẽte ruminãtibus: vnde & Nider, vbi ſuprà. Ea de cauſa vniuerſaliter vel communiter in Eccleſia Campanæ contra auram pulſantur, tum vt tanquam tubas Deo cõſecratas eas Dęmones fugiãt & recedãt à ſuis maleficijs, tũ etiam vt populus excitatus Deũ, contra tẽpeſtates inuocet. Et eandẽ ob cauſam, cùm altaris ſacramento & ſacris verbis, ad aurã ſedandã proceditur cõmuniter, ex antiquiſſima cõſuetudine Eccleſiarũ, in Gallia, & in Germania.

Quinque rebus plurimum impediuntur Malefica.

Cãpanæ pulſatio, contra tempeſtates vtilis.

Circumgestare sacramentũ contra tempestates an licitum sit.

Sed quia hic modus circa deportationem Sacramenti ad auram sedandam, videtur multis quiddam superstitiosum, non intelligentes regulas per quas agnoscitur aliquid superstitiosum vel non.

Quinque regulæ, ad quas examinantur ea quæ videntur superstitiosa.

Ideò cõsiderandum est, q; quinque dãtur regulæ seu cõsiderationes, per quas quilibet agnoscere potest; an opus Deo exhibitũ sit superstitiosum. 1. supra modum Christianæ religionis obseruatũ, vel sit ad debitũ cultũ & honorem Deo exhibendum, tam in cordis quàm corporis actibus, ex vera virtute religionis progrediens. Ista enim elicitur ex glossa super illud Apostoli ad Coloss. 2. quæ sunt rationem habentia sapientiæ in superstitione: quæ dicit: Superstitio est religio supra modum seruata: vt etiam supra tactũ est.

1\. *Superstitio est quicquid minuit gloriam Dei.*

Prima est, q; in omnibus operibus nostris gloria Dei debeat esse principalis finis noster: iuxta illud, Siue mãducatis, siue bibitis, siue aliud quid faciatis, omnia in gloriã Dei facietis. Ideò in omni opere, ad religionem pertinens Christianã, attendatur an opus sit ad gloriã Dei, & homo in opere det principaliter; gloriam Deo, ita q; per ipsum opus & mẽs hominis Deo subiiciatur. Et quidem licet propter hanc regulã cæremonialia, vel etiam iudicialia veteris Testamenti iam in nouo non exercentur, cum sciamus illa sub figura: hęc autem in veritate iam esse propalata, tamen deportatio sacramenti vel reliquiarum ad auram sedandã, non videtur contra hanc regulam militare.

2\. Item, cum secunda regula sit, q; attendatur an opus q; sit, sit ad exercitium vel refrenatiuum concupiscentiæ, vel abstinentiæ corporalis, modo tamen virtuti debito, hoc est, secundum ritum Ecclesiæ vel secundum moralem doctrinam. Quia Apostolus dicit, Rom. 12. Rationabile sit obsequium vestrum. Et propter hanc secundam regulam, fatuæ faciunt vouẽtes non pectinare caput sabbato vel ieiunare die Dominico, tãquã meliori die & similia, nõ videtur iterum, q; deportatio sacramenti, &c. sit superstitiosa.

Die Sabbati caput non pectinandum.

3\. Item cùm tertia regula sit q; attendatur, an opus sit secundũ statutum vniuersalis Ecclesiæ, vel secundùm sacræ scripturæ testimonium, vel saltem secundùm particularem Ecclesiæ ritũ aut de consuetudine generali: quæ secundum Augustinũ pro lege habenda est. Vnde & beatus Gregorius scribit Anglorum Episcopo conquerenti, q; sint diuersæ

Consuetudo generalis Ecclesiæ, pro lege est habenda.

Ecclesię

Ecclesiæ consuetudines in Missarum celebratione. Respõdit Gregorius, vt siue in Romana, siue in Galliarũ, siue in quacũque Ecclesia aliquid inuenisti, ꝙ plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas: Diuersæ enim cõsuetudines Ecclesiæ in cultu Diuino, in nullo veritati repugnãt, & ideo seruandæ, & eas præterire illicitum est. Ideò, vt in principio tactum est, antiquissimæ cõsuetudines Ecclesiarũ Galliæ, & quarũdã Germaniæ, cũ decreuerint Eucharistiã ad aurã deportare, non poterit hoc esse illicitũ: verùm quòd non in patulo, sed in sacrario abscondito & incluso. *Diuersitas cultus diuini non repugnat veritati.*

Item cum quarta regula sit ꝙ inspiciatur, an opus ꝙ fit, habeat naturalem proprietatem ad effectum, qui expectatur: aliàs enim si hoc non habet, censetur superstitiosum. Ex qua consideratione caracteres ignoti, & nomina suspecta, etiam Imagines Astronomicæ & Necromanticæ refutantur omnia tanquam suspecta. Ideò & ex hac consideratione non possumus dicere quòd deportatio reliquiarum, aut Eucharistiæ contra diabolicas infestationes, sint superstitiosa, imò religiosissima, cùm ibi tota salus nostra cõtra aduersarium contineatur. 4.

Item cum quinta regula sit vt attendatur ꝙ opus quod fit non præbeat occasionem scandali vel ruinæ: quia tunc, licet non esset superstitiosum, tamen propter scandalum esset dimittendum, vel differendum vel occultè sine scandalo faciendum: Ideo si deportatio talis sine scandalo fieri potest, vel saltem occultè, tunc non est obmittenda. Ex ista enim regula sæpè obmittuntur benedictiones per verba deuota, siue super infirmos, siue vt ad collum alligentur, & hæc à secularibus obmittuntur. Dico ꝙ saltem nõ publicè fiat, vbi occasionem ruinæ in alijs simplicibus præstare posset. Hæc sufficiant quò ad remedia contra grandines, per verba & opera licita. 5.

Remedia quædam contra quasdam occultas Dæmonum infestationes.

CAP. VIII.



Ed iam iterum suspenditur iudicium ad scribendum remedia contra quædam terræ frugum nocumenta, quæ per vermes interdum, & cinifes, per turmas ad longissima terrarum spatia in aëre volantes, ita vt superficiem terræ cooperire videan-

videantur, radicitus cuncta virentia, tam in vineis quàm segetibus, & graminibus consummatis immittuntur. Item remedia contra pueros opere Dæmonum subtractos.

An liceat adiurare irrationalē creaturam.

Ad primum tamen dicendum iuxta S. Thom. 2.2.q.90. vbi petit: An liceat adiurare irrationalem creaturam. Respondit quòd sic: per modum tamen compulsionis, quæ referri tunc debet ad Diabolum, qui in nocumentum nostrum vtitur irrationabilibus creaturis. Et talis est modus adiurandi in Ecclesia exorcismis, per quos Dæmonum potestas excluditur ab irrationabilibus creaturis. Si enim intentio refertur quò ad irrationalem creaturam, quo ad se, quę nihil intelligit, vana esset. Ex quo datur intelligi, quòd per exorcismos licitos, & adiurationes, possunt depelli, diuina tamen assistente clementia: taliter, vt prius populo ieiunia, processiones, & aliæ deuotiones iniungantur, propter adulteria enim & multiplicationem criminum, huiusmodi mala immittuntur: vnde & ad confessiones homines inducendi sunt.

Excommunicatio irrationabiliū creaturarum.

In nōnullis etiā prouincijs excōmunicationes fulminātur, sed tunc vim adiurationis super Dæmones sortiuntur.

De Campsoribus dictis Vvechselkind.

Est & alia horribilis Dei permissio super homines, vbi interdū mulieribus subtractis proprijs filijs & pueris alieni à Dæmonibus supponuntur: & hi quidem pueri vulgariter Campsores, in Alemanico *ein Vvechselkind* nuncupati sunt in triplici differentia. Nam aliqui sunt semper macilenti & eiulantes, cum tamē quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnum lactare sufficerent. Aliqui verò sunt Incuborum Dæmonum opere producti, quorum tamen filij non sunt, sed propriè illius hominis & viri, cuius semen receperunt, vt Succubi, vel in somnis viros polluentes. Hos enim interdum pueros diuina permissione supponūt, subtractis proprijs filijs.

Est & tertium genus vbi interdum Dæmones speciem paruulorum apparentes, nutricibus se coniungunt. Commune in omnibus tribus, quòd multum ponderosi macilentes non crescunt, & nulla vbertate lactis vt præmissum est, lactentur: & sæpius dicuntur euanuisse.

Cur Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi.

Quare autem diuina pietas talia permittit, dici potest ꝙ ex duplici causa. Primò quia parentes pueros nimis diligunt, vnde propter eorum vtilitatem talia permittuntur.

secundò, quia præsumendũ est, quòd huiusmodi mulieres quibus talia accidunt, vt plurimum sunt superstitiosæ, & in multis alijs à Dæmonibus seducũtur, vnde & Dominus verus zelotes, secundùm rectum zelum, qui est vehemens amor in propriã sponsam, ex quo alium non solùm accedere non patitur, sed nec signa adulterij vel suspicionis, vt maritus zelotypus super animam quam pretioso sanguine emit & per fidem despõsauit, sustinere potest in tactu, colloquio, appropinquatione, quocunq; modo cum inimico Diabolo & aduersario salutis. Et si signa adulterij maritus zelotypus non patitur, quantùm tunc turbatur quando adulterium committit? Vnde non mirum, si proprij subtrahuntur filij, & adulterini supponuntur.

Et quidem vt fortiùs ista imprimantur, & quantũ Deus animam zelatur, & non vult nec signa suspitionẽ causantia pati; patet ex antiqua lege, vbi vt populum suum funditus elongaret ab idololatria prohibuit non solùm Idololatriam, sed multa alia, quæ occasionem possent præbere ad Idololatriam, & quæ etiam in se non videntur habere vtilitatem, quam tamen in suo mystico sensu mirabiliter retinent. Vnde non solùm dixit Exo.22. Maleficos non patieris viuere super terram: sed & hoc adiunxit, Non habitent in terra tua, ne fortè peccare te faciant: Sicut copulatrix occiditur, & peruagari inter homines nõ permittitur. *Malefici lenonibus comparantur.*

Nota zelum Dei, Deuteron.22. Deus præcepit: Nidum cum ouis, aut pullis desuper cubantem matrem, non deberent simul seruare, sed matrem permittere auolare, quia hoc gentiles ad sterilitatem vertebant. Zelotes Dominus in suo populo noluit tale signum adulterij pati. Sic iam vetulæ inuentionem denarij, signum magni fortunij, & per oppositum vbi thesaurum somniarent iudicant. Item præcepit omnia vasa cooperiri, & vasculum non habens, operculum immundum censeri. *Thesaurum somnians infortunium notat.*

Error erat, vt venientibus de nocte Dæmonibus, aut vt vetulæ dicunt *Die Seeligen*, sed sunt Maleficæ vel Dæmones in earum effigijs, debeant omnia consumere, vt post abundantius tribuant. Colorant quidam & dicunt, *Schrettel*: Sunt contra determinationem Doctorum, quòd præter homines & angelos non sunt aliæ creaturę rationales, vnde non sunt nisi Dæmones. *Schrettele.*

Item

Item Leuitici 19.Ne in rotundū attondetis comam, ne radetis barbam,illi enim faciebant idololatricè in venerationem Idolorum.

Barbam radere cur Deus inhibuerit.

Item Deut. 22. vt viri non induerentur vestibus mulierum, necèconuerso, quòd illæ in venerationem Deæ Veneris faciebant, & alij in venerationem Martis, & Dei Priapi.

Ara Idolorũ destruenda.

Item ea de causa iussit destrui aras Idolorum, & Ezechias destruxit serpentem æneum, quando populus ei voluit offerre, dicens, cuprum est. Et ea de causa inhibuit somnia non obseruari & auguria, & præcepit vt vir aut mulier, in quo Pythonicus spiritus esset occideretur, sicut iam sunt *Vvarsagerin* nuncupati:quæ omnia,quia suspicionem generant ad adulterium spirituale, ideò vt dictum est, ex zelo quem Deus habet ad animas sibi desponsatas, sicut sponsus ad sponsam,inhibuit.

Sic etiam & nos prædicatores aduertere debemus,quòd nullum sacrificium Deo magis acceptum,quàm zelus animarum,vt Hieronymus super Ezechielem testatur.

Vnde & consequenter in tertia parte operis, de exterminio Maleficarum, quò ad vltima remedia tractandum erit.Hoc ipsum enim vltimum Ecclesiæ est refugium, ad quod etiam ex Diuino obligatur, vt dictum est;præcepto nempè; Maleficos ne patiaris viuere super terram; vbi & remedia contra Maleficos sagittarios includuntur: cùm & hoc ipsum genus nisi per seculare brachium poterit exterminari.

Remedium:dum quidam intuitu commodi temporalis sese ex toto Dæmoni deuouerunt: sicut experientia sæpè docuit: per veram confessionem licèt à Diaboli potestate liberabantur, tamen diu & post grauissimè molestati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt. Et hoc in eorum pœnam Deus permisit.Signum autem,quòd liberati erāt, ex illo agnoscebatur, quia pecunia in bursis aut capsulis post confessionem deficiebat:super quæ plurima gesta deduci possent,sed breuitatis causa obmittuntur.

TERTIA

TERTIA PARS

MALLEI MALEFICARVM,

AD OPVS IVDICIALE,

TAM IN FORO ECCLESIASTICO quàm ciuili, contra Maleficos, ac omnes hæreticos pertinens, XXXV. Quæstiones complectens.

IN QVIBVS REGVLA INCHOANdi processum Iudicij, continuatio & sententiandi modus luculentißimè demonstratur.

Quis sit competens Maleficarum Iudex.

QVÆSTIO PRIMA,

Generalis & introductoria.



VTrum Maleficæ & earum fautores, receptatores, & defensores, ita subiiciuntur iudicio Ecclesiastico diœcesanorum, & ciuili, quòd ab earum inquisitione valeant hæreticæ prauitatis inquisitores esse exonerati: & arguitur quòd sic. Nam in cap. accusatus. §. sanè, lib. 6. dicitur; Sane cum negotium fidei, quod summè priuilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri, pestis inquisitores hæreticæ à sede Apostolica deputati, de diuinationibus aut sortilegijs, nisi hæresim saperent, manifestè intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed relinquere suis iudicibus puniendos.

Inquisitorum limitata inquisitio.

Nec

Nec videtur obſtare, quòd hęreſis Maleficarum hîc non exprimitur: tùm quia eiſdem pœnis in foro cõſcientiæ puniuntur, de conſec. diſt. 1. pro dilectione. Si Diuinatorum & Maleficorum peccatũ occultum ſit, interponitur pœnitentia quadraginta dierum: Si notorium, Eucharistia denegatur, & quorum in eadem pœna etiam idem iudicium decernitur; Tum etiam, quia eadem vtrobiq; videtur eſſe culpa, cùm ſicut Sortilegi iudicium ſortiunt: ita Maleficæ nocumenta creaturarum à Dæmonibus expectant & exigũt, quòd à ſolo Deo quærendum eſt, à creaturis illicitè requirentes: vnde vtrobique peccatum Idololatriæ.

Ad quem ſenſum Eſaiæ 21. notatur, quòd rex Babylonis ſtetit in biuio, in capite duarum viarum, commiſcens ſagittas, interrogauit Idola.

Prætereà ſi dicatur, quòd ca. reſtringit Diuinatores & Sortilegos ſuper crimen hæreſeos, in quo ſubeſſe debent iudicio Inquiſitorum, cùm dicit, niſi hęreſim ſaperent manifeſtè, ita quòd ad minus Diuinatores & Sortilegi hęreticales ſint eis ſubiecti. Contra, quia tunc eſſent dandi Diuinatores artificiales, de quibꝰ nullibi in ſcripturis fit mẽtio.

Præterea ſi Maleficæ ſunt Inquiſitorũ iudicio ſubiectæ, hoc erit propter crimẽ hæreſeos: ſed quod facta Maleficarum ſine hæreſi poſſunt fieri probatur. Nam ſicut conculcare Chriſti corpus in luto, quod valdè horrendum eſſet peccatum, poteſt fieri ſine errore in intellectu, & per cõſequens etiam ſine hæreſi; quia ſtat firmiter, aliquem credere ibi eſſe corpus, proiicere tamen in lutum, ad complacendum Dæmoni, ex aliquo pacto, ideò vt optatũ finem, puta theſauri inuentionem, vel ſimile obtineret. Ita & facta Maleficarum ſine errore fidei, licet non abſque grandi peccato fieri poſſunt. Vnde in illo caſu vtiq; iudicium Inquiſitorum ſubterfugiunt, & ſuis iudicibus relinquuntur.

Salomon non fuit Apoſtata.

Prætereà ſicut Salomon Dijs ſuarum vxorum reuerentiam exhibuit propter complacentiã, nec tamen propterea apoſtaſiam perfidiæ incurrebat, quia mẽte fidelis & veram fidem ſemper retinuit: ita & Maleficæ propter reuerẽtiam quam exhibent Diabolo, propter pactum initum, mẽte fidem retinentes, non ſunt propterea hæreticæ nuncupãdæ.

Præterea ſi dicatur, quòd omnes Maleficæ fidem habent abnegare, vnde & hæreticæ iudicãdæ. Contra, quia in caſu quo

quo etiam mente & corde abnegarent, adhuc non hæreticæ sed apostatæ nuncuparentur. Et cum sit differentia inter Hæreticum & Apostatam, & Hæretici Inquisitorum iudicio subiiciantur, vtique Maleficæ totum iudicium subterfugere habent.

Præterea 26. quæst. 5. dicitur: Episcopi eorumque ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à Zoroastre inuentam Sortilegam & Magicam artem, ex parochijs suis penitus eradicare studeant, & si aliquem virum aut mulierem huius sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum de parochijs suis eiiciant. Vnde cũ c. 348. in fine dicat, suis iudicib. relinquant, & quia loquitur in plurali, tam de Ecclesiastico quàm Ciuili iure, ideò ad minus per ca. allegatũ subduntur Diœcesanorum iudicio.

Quòd si Diœcesani etiam seipsos exonerare vellent, prout Inquisitores præfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere videntur, vellentque Maleficarum punitionẽ ad tẽporales Iudices retorquere, his argumentis probabiliter hoc facere possent. Habetur in c. vt inquisitionis. §. prohibemus quoq; districtius præfatis dominis temporalibus & rectoribus, ipsorumq; officialibus, ne ipsi de hoc crimine, cùm sit merè Ecclesiasticum, quoquo modo cognoscãt vel iudicẽt: & loquitur de crimine hæreseos: sequitur ergo, quod vbi crimen nõ est merè Ecclesiasticũ, sicut est crimen in huiusmodi Maleficis, qui propter dãna temporalia, quæ ab eis inferũtur, à Ciuili & nõ ab Ecclesiastico, debent puniri. *Qua ratione Diœcesani punitionem Maleficarum ad Laicum forum possint relegare.*

Præterea, C. de Iudæis. l. vlt. in fine dicitur. Cernat præterea bona sua proscripta, & mox sanguinis pœnæ destinandus, quia fide Christi expugnabat peruersa doctrina. Quod si dicatur, quòd lex loquitur de Iudæis conuersis, & post redeuntibus ad ritum Iudæorum, instantia non valet: Imo argumentum amplius per hoc fortificatur, eò quòd cùm tales propter Apostasiam à fide, Iudex ciuilis habet punire, ergo etiam Maleficas fidem abnegantes: Cùm abnegatio fidei in toto vel in parte sit fundamentum Maleficarum.

Præterea licet in solutione dicatur, quòd pro eodem Apostasia & Hæresis sit capienda, adhuc tamen Ecclesiasticus Iudex non se habet de eis intromittere, sed ciuilis. Nam occasione quæstionis hæresum nullus debet populum commouere: Sed præses debet per se prouidere. *Prætextu quæstionis hæresum nemo debet commotiones excitare.*

In auth.de man.prin.colla.3.§.neque occasione,vbi dicitur, Neque occasione religionum hæresumque quæstionis permittas alicui prouinciam commouere, aut aliter quadã præceptione iniungi prouinciam cui præsides,sed ipse prouideris competenti vtilitate fiscalibus,& quæ alia sunt perscrutari,& non permittere aliquid fieri citra nostras præceptiones occasione religionum.Patet ex his, quòd de expugnante fidem nullus debet se intromittere,nisi præses.

Præterea si cognitio iudicum, & punitio talium Maleficarum non spectaret totaliter ad ciuilem Iudicem,quomodo leges de his rebus se intromittere possent.Nam C.de Maleficis.l.nemo,l.culpa.l.nullus.omnes illos, quos vulgus Maleficos vocat,capitali pœnæ subiicit,& e. l.multi,bestijs obiicere decernit, qui magica arte vitæ innocẽtũ insidiantur. Item quòd quæstionibus & tormentis ad interrogandum subiici debeant:& quòd nullus fidelium sub pœna exilij,amissioneque omniũ bonorum,cũ eis participet:cum multis alijs pœnis annexis,quę legẽti illas leges occurrũt.

Iudicem ecclesiasticum & ciuilem coniunctum debere de maleficio iudicare.

Econtrario verò & pro veritate,legum Doctores talium Maleficarum punitionem in Ecclesiasticum Iudicem possunt retorquere,vt simul copulatiuè habeant cognoscere,& iudicare:Et hoc sic probatur.In crimine canonico pręses cũ metropolitano habet discernere,& nõ metropolitanus per se,sed adiuncto præside:patet in Authen.de mand. princip. §.Si verò canonicum sit quod quæritur,vna cum Metropolitano prouinciæ hoc disponere & decernere prouidebis.Siue alij quidam dubitant,gloss.id est,in fide, quo casu solus cognoscet:Siue alij quidam glossa.tunc Episcopus cũ præside,scilicet cognoscet,& causæ Deo dare amabilem & decentem terminum, qui & decenter orthodoxam custodiat fidem,& indemnitatem procuret fiscalibus, & nostros subiectos seruet inuiolatos gl.idest,eos nõ corrumpat in fide.

Pręterea princeps secularis licet puniat pœna sanguinis, non tamen per hoc iudiciũ Ecclesiæ excludit,cuius est cognoscere & diffinire.Imò necessariò præsupponit, vt patet C de summa trin.& fi.cath.l.1.in fin.& Extra de hære.c. ad abolẽdam.& c. vergentis.& c.excõmunicamus.1.& 2. Imò eadem pœna est & secundùm leges & secundùm Canones: vt patet C.de heret.l. Manichęos. & l. Arriani. Vnde & ad eos pertinet, pręcipuè insimul,& nõ diuisim taliũ punitio.

Præterea

Præterea ficut leges decernunt clericos à proprijs iudicibus emendare,& non à temporalibus seu secularibus, eò quòd crimẽ ecclesiasticum in eis censetur. Ita & Maleficarũ crimẽ,cùm sit partim ciuile & partim ecclesiasticũ propter dãna temporalia & fidem quam violant:Ideò ad vtriusque partis iudices pertinet ad cognoscendum, iudicandum & puniendum.

Et fortificatur ratio in Auth.vt cleric.apud proprios iudices.§.si verò.colla.6.vbi dicitur. Si verò Ecclesiasticũ sit delictum,egens castigatione Ecclesiastica & mulcta, Deo amabilis Episcopus discernit, nihil communicãtibus clarissimis prouinciæ iudicibus.Neque enim voluimus talia negotia omnino scire ciuiles iudices:cùm oportet talia ecclesiasticè examinari & emendari animas delinquentium per Ecclesiasticã mulctã, secundum sacras & diuinas regulas, quas & nostræ sequi non dedignantur leges.Hæc ibi. Vnde & per oppositum crimen mixtum ab vtrisque est puniẽdũ.

Responsio,cùm principalis intentio nostra in hoc opere sit,ab inquisitione Maleficarum, quantum cum Deo fieri possit,nos Inquisitores partium superioris Allemaniæ exonerare, suis iudicibus ad puniendum relinquendo, & hoc propter negotij arduitatem,dum tamen indẽnitati fidei & saluti animarum non eo minus prouideretur,quare & præsens opus aggressi sumus:ipsis iudicibus modus cognoscendi,diffiniendi,& sententiandi relinquendo.

Ideò ad ostendendum quòd Episcopi contra Maleficas in multis procedere possint, etiã seclusis Inquisitoribus,licet ipsi Episcopi sine temporali & ciuili iudicio, vbi punitio transit in vindictam sanguinis, nõ ita procedere valeãt. Expedit certas opiniones aliorum Inquisitorum,in diuersis regnis Hispaniæ in medium deducere,& illas(salua eorum semper reuerentia)cùm sub ordine vno Prędicatorũ militamus,infringere,vt eò clarior in singulis habeat intellectus.

Episcopi contra Maleficas procedere possunt exclusis Inquisitorib. Hispanicam inquisitionem sibi nimium sumere.

Est itaque eorũ opinio,quòd omnes Malefici,Sortilegi, Diuinatores,Necromantici,& breuiter sub quocũque genere Diuinationũ existãt, & qui fidem sacrã semel susceperũt & professi sunt,iudicio Inquisitorũ subiaceant,taliter vt in tribus quæ notantur in capitulo,Multorũ querela: in principio,De hærei.n Clemẽ.nec Inquisitor sine Episcopo,nec Episcop' sine Inquisitore ꝓcedere habeãt.Licet in quinque

alijs vnus sine altero procedere valeat, si cui placet capitulum legat & inueniet. Vnum autem è tribus est sententia diffinitiua, ad quam vnus sine altero non debet procedere, & hoc vbi præfati Hæretici sunt habendi.

Addunt insuper blasphemos, & quocunque modo Dæmones inuocantes & excommunicatos, qui in excommunicatione stetissent per annum animo contumaci, in causa fidei, vel etiam in non causa fidei, sub certis casibus: & plura alia includunt, per quæ auctoritas Ordinariorum nimis eneruatur. & nobis Inquisitorib. ampliora onera imponuntur, minus securè coram tremendo iudice, qui vtique districtam à nobis super commisso officio exiget rationem. Et quia eorum opinio non infringitur, nisi eorum fundamentum sit annullatum: Ideò notandum, quòd principale fundamentum per glossatores canonum, & precipuè super c. accusatus, & §. Sanè, & super verba, heresim sapiant: manifestè accipitur. Fundant insuper se super dicta Theologorum, Tho. Alberti, Bonauenturæ, in 2. sent. dist.

Auctoritas Episcoporum eneruatur per nimiam auctoritatem Inquisitorum.

Ex his specialiter aliqua expedit recitare. Nam vbi cap. dicit, vt in argumento primo deductum est, quod inquisitores hæreticæ prauitatis, de sortilegijs, & diuinationibus se non debeant intromittere, nisi hæresim sapiant manifestè dicunt, quòd sortilegi vel diuinatores sunt duplices, scilicet, artificiales & hæreticales. Et primi dicuntur meri diuinatores, quia videlicet merè ex arte agunt: De quibus etiam loquitur capitulum ex tenore, Extrà: de sortilegijs: vbi dicit, quòd Vdalricus presbyter cum quodam infami, hoc est diuinatore, dicit glo. ad secretum locum perrexit, non ea intentione vt Dæmonem inuocaret: quasi dicat: quia hoc fuisset hæreticum, sed vt cum inspectione Astrolabij furtum quoddam inueniret: quasi dicat, quod est mera diuinatio, vel sortilegium.

Sortilegi vel diuinatores sunt aut artificiales aut hæreticales.

Secundi verò Hæreticales dicuntur Diuinatores, qui in eorum arte Dæmonibus aliquem honorē latriæ vel duliæ impendunt, qui diuinando futura prædicere conantur, vel aliquid simile, quod hæresim sapiat, manifestè exercent, & tales iudicio Inquisitorum, sicut & alij hæretici subiacent.

De Diuinatoribus hæreticalibus.

Et quòd hæc sit mens canonis, probant per canonistas, glossantes verbū saperent. Nā Io. And. super allegatū canonem, accusatus, & verbum saperent: dicit, ita saperent, sicut

est circa aras Idolorum nepharias preces emittere, sacrificia offerre, Dæmones consulere, eorumque responsa suscipere. Vel associant sibi propter sortes exercendas hæreticos, vel faciunt prædicta cum sanguine, vel cum corpore Christi, vel in sortibus, vt possint habere responsa, puerum rebaptizant, vel his similia. De puerum rebaptizantibus, vt responsa eliciant.

Ad eundem sensum allegant Archid. super eodem c. & §. Sanè, & super eodem verbo sapetent. Itē allegant Ioannem Mo. Raymundum, Guilihelmum de mōte Laudu. Itē probant per determinationem Ecclesiæ, ex Concilio Acquirēsi. 26. q. 5. Episcopi vbi huiusmodi mulieres superstitiosæ infideles nominantur, cùm dicitur: vtinam hæ solæ in sua perfidia perijssent, & perfidia in Christiano dicitur hæresis. vnde & Inquisitorum hæreticorum iudicio sunt subiecti.

Probatur insuper per Theologos, primò per sanctum Thomam, in 2. sent. distin. 7. vbi quærit: vtrum vti auxilio Dæmonis sit peccatū, vbi inter alia hæc verba dicit super illud Esaiæ octauo, Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem? In omnibus, in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur, est Apostasia à fide, propter pactū initum cum Dæmone, vel verbo tenus, si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint.

Ad idem allegāt Albertum in eodem suo scripto & dist. Item Petrum de Tarentasia; item Petrum de Bonauētura, nouiter canonizatum, qui tamen non Petrus nominatur, cùm fuerit verum nomen suum. Itē Alexandrum de Ales, & Guidonem ordinis Carmelitarum, qui omnes dicunt, quòd dæmones inuocātes, sunt Apostatæ, & per cōsequēs Hæretici, vnde Inquisitorum hæreticorum iudicio subiecti. Bonauentura canonizatus

Sed quòd præfati Inquisitores per hæc & per quæque ab eis allegata, non possint sufficienter probare, quin etiam præfati sortilegi. &c. iudicio ordinariorū, seu episcoporum, seclusis Inquisitoribus, possint subiacere, & quòd Inquisitores à talium Diuinatorum, Necromanticorum, seu etiam Maleficorum, se possint exonerare, non quòd illi Inquisitores malè faciāt inquirendo super tales, vbi Episcopi nō inquirunt, in quo casu potius Inquisitores illi sunt commēdandi, sic probatur. Inquisitores non habent se intromittere nisi super crimen hæreseos, & cùm hoc oportet, quòd illud crimen sit manifestum: Patet per frequenter allegat

canonem accusatus,& in §. Sanè.

Quo stante,tunc iterum arguitur, cùm quis aliqua cōmittit,quæ absque vitio hæreseos cōmittere potest, quātumcunque illa sint grauia & enormia, adhuc non est vt hæreticus iudicandus,licèt sit puniendus. Ex quo sequitur, quòd vbi quis non est iudicandus vt hæreticus, sed vt malefactor puniendus, Inquisitor non se debet intromittere, sed debet talem iuxta tenorem canonis suis iudicibus ad puniendum relinquere.

Quo iterum stante, sequitur ꝙ omnia inducta per glossatores Canonistas & Theologos; vt Dæmones inuocare, eis sacrificare,&c.vt suprà tactum est,nisi ex vitio hęreseos processerint, Inquisitores se non debeant intromittere,sed suis iudicibus vt suprà relinquere. Quo iterum stante, cùm præfata sæpissimè sine vitio hæreseos fieri possint, in quo casu talia facientes non sunt vt hæretici habendi,aut condēnandi,subscriptis probatur auctoritatibus & rationibus.

Quinque requiruntur, vt quis habeatur hæreticus.

Nam ad hoc ꝙ aliquis sit propriè hæreticus, quinque requiruntur.Primum est,vt sit error in ratione. Secundum est, ꝙ error ille sit circa ea quæ sunt fidei,vel contra veritatem determinationis Ecclesiæ, in ijs quæ pertinent ad fidem,vel bonos mores, & necessariò ad consequutionem vitæ æternæ.Tertiū est, ꝙ error talis sit in illo qui Catholicam fidem professus est, aliàs enim esset Iudæus, vel paganus,non hæreticus.Quartum est,ꝙ talis error in eo, qui fidem suscepit sit taliter ꝙ aliquam veritatem de Christo confiteatur pertinētem ad diuinitatem vel humanitatem, aliàs si in totum discederet,esset Apostata. Quintū est, vt talē errorem pertinaci voluntate & obstinata eligat, & sequatur:& ꝙ de hæresi & hæretico sic sumpto.c.allegat. accusatus.& verbum,saperent,intelligatur(glossam tamē canonistarum non reprobando,sed saluando)sic probatur.

Duæ res faciunt hæreticum.

Nam ꝙ primum requiratur.s.error in intellectu,hoc notum est omnibus,per communem regulam. Duo requiruntur,vt quis dicatur hæreticus,vnū materiale. s. error in ratione,alterum formale.s.pertinacia in volūtate.Patet & per Aug. Hæreticus est, qui nouas & falsas opiniones aut gignit, aut sequitur. Ratio etiam adest,quia hæresis est species infidelitatis,& infidelitas est in intellectu subiectiuè sicut & fides sibi cōtraria & opposita habēt fieri circa idem.

Quo

Quo stante, factum vel opus quodcunque, sine errore nō facit hæreticum, vt puta, si quis fornicatur aut mœchatur, licet agat contra veritatē, quæ dicit: Non mœchaberis ex hoc non est hæreticus, nisi credat vel opinetur fornicari esse licitum. Et ratio est, quia quandocūque aliqua duo necessariò requiruntur ad constitutionem alicuius, deficiente altero illorum, impossibile est illud esse. Quia dato opposito, ꝙ sine illo possit esse iam non necessariò requiritur ad constitutionem illius: sicut quia ad cōstitutionem domus necessariò requiritur fundamentum, paries, tectū, ideò altero deficiēte, non habetur domus. Sic ergo, qa ad hæresim constituendā requiritur error in intellectu necessariò, nullum factū absolutè sine errore intellectu facit hæreticum.

Qui credit illicita esse licita est ex parte hæreticum.

Et propter hoc nos Inquisitores Germaniç dicimus cum B. Antonino, in 2. par. summę suę, hanc materiā pertractantis, ꝙ baptizare imagines, adorare Dæmones, eis thurificare, conculcare corpus Christi, in luto, & omnia huiusmodi, quæ sunt valdè horrēda peccata, nisi sit error intellectu, nō faciunt hominem hęreticum. Et ideò si quis faceret ista, vt puta baptizaret imaginē, non malè sentiens de sacramēto baptismi, nec de eius effectu, nec credens istū baptismū esse aliquid, nec habere effectū ex vi sua: sed fecit hoc propter aliquem finem facilius assequendū à Dæmone, cui quærit propter hoc complacere: ita ꝙ aliquo pacto implicito, vel expresso illud agat, vt Dæmō sibi vel alicui faciat ꝙ petit: secundùm quod characteribus & figuris secundùm artes magicas ab hominibus Dæmones pacto expresso vel tacito inuocantur, ad desideria eorum explenda: dummodò nō petant à Dæmone quod sit supra facultatem eius, nec quātum ad potentiam, nec quantum ad cognitionem, sic. s. ꝙ non malè sentiat de potestate, aut cognitione Dæmonis. Sicut essent illi, qui crederent quòd Dæmon possit necessitare liberum arbitrium hominis: vel illi qui crederent, ꝙ Dæmon omnino ex tali pacto, & in omnem euentū, quātumcunque à Deo non permissus posset facere quod petunt: vel qui crederent ꝙ possit scire alteram partem futuri contingentis, vel effectum aliquem facere qui est proprius soli Deo: tales enim non est dubium quod haberent errorem in intellectu, & malè de potestate Dæmonis sentirent: & per consequens suppositis alijs conditionibus

A Dæmone aliquid supra eius facultatem petere est hæreticum.

quæ requiruntur ad hæresim, essent hæretici, & ordinariorum simul & Inquisitorum iudicio subiecti.

Sed si ex causis prædictis facerent, non malè sentientes de baptismo & alijs prædictis, prout communiter fit, eò ꝙ ipso facto Malefici, & Necromantici, cùm sciũt ipsum diabolum esse inimicum fidei, & aduersariũ salutis, iam cogũtur in eorum cordibus sentire magnam vim esse in fide, & quòd nulli falsitati subiacere potest, cui pater mendacij nõ præesse noscitur. Ideò licet talia facientes peccarẽt grauissimè, non tamen essent hæretici. Et ratio est, quia non malè sentiunt de sacramento, licet eo malè, & sacrilegè vtantur. Vnde sunt magis sortilegi quàm hæretici, & de numero illorum, de quibus alle.c. accusatus, prætendit nõ subiacere iudicio Inquisitorum, cùm non manifestè sapiant hęresim, imò vix occultè & quasi nullo modo.

Et eodem modo de adorantibus Dæmonem, & sacrificantibus ei: quia si hoc faciunt credentes Diuinitatem esse in Dæmonibus, vel credentes ꝙ cultus latriæ sit ei exhibẽdus, vel ꝙ omnino ex exhibitione talis cultus, assequantur quòd requirunt à Diabolo, nõ obstante Dei prohibitione, seu etiam permissione, tales essent hæretici. Sed ista faciũt non ita sentientes de Dæmone: sed vt aliquo pacto cũ Dæmone facilius per ista exequantur ab ipso quod intendunt, tales non sunt hæretici ex natura rei, licet grauissimè peccent. Et quidem pro maiori declaratione sunt aliquæ obiectiones mouendæ. Nam obstare videtur, ꝙ secundum iura, Simoniacus non est hæreticus, vt 1.q.1. quisquis per pecuniam, & tamen non habent errorem in intellectu. nam Simoniacus non est hęreticus propriè, sed largè. propter quãdam similitudinem: Quia ex quo vendit vel emit sacra, ita agit, ac si æstimaret donum gratię pecunia posse possideri, secundum Thomam. Sed non hoc æstimando, sicut communiter accidit, non est hæreticus: quia hoc non credit: sed bene verum esset, si hoc crederet. s. donum gratiæ posse pecunia possideri.

Argumentũ à comparatione Simoniacorũ.

Adorans hæreticum est hæreticus.

Item obstare videtur ꝙ dicitur de hæreticis, quicunque & alle.c. accusatus, ꝙ adorans hæreticum, est hęreticus. Sed grauius peccat, qui adorat Dæmonem, quàm qui adorat hæreticum, ergo, &c. Item qui iudicandus est vt hæreticus, videtur esse hæreticus. Nam Ecclesia non potest iudicare

Ecclesia non iudicat nisi de apertis.

nisi

nisi de ijs quæ patent, occultorum enim cognitor est Deus & Iudex. dist. 33. erubescant. Sed ea quæ sunt in intellectu, non possunt patere nisi ex factis intrinsecis, visis vel probatis: ergo talis faciens talia, est iudicandus hæreticus.

Prętereà, impossibile videtur ꝙ aliquis faciens talia. s. cōculcando corpus Christi & huiusmodi, licet malè sentiat de corpore Christi, probatur hoc, quia impossibile est malitiam esse in voluntate, quin sit error in intellectu. Cùm & secundum Philosophum omnis malus est ignorans seu errans, cùm ergo talia facientes, habeant malitiam in voluntate, ergo habent errorem in intellectu. Respōdetur ad ista, & primo super primum & tertium quia coincidūt. Duplex est iudicium. s. Dei, qui videt interiora hominum, qui non possunt iudicare de interioribus, nisi per exteriora, vt argumentū fatetur tertiū: Modò ille qui iudicatur vt hęreticus, iudicio Dei est verè hæreticus, ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hæreticum nisi habentem errorem fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur hæreticus iudicio hominū, non oportet ꝙ sit hæreticus ex natura rei, sed ꝙ fecerit tale factum, per quod apparet ipsum malè sentire de fide & per consequens iuris præsumptione hæreticus reputatur.

Non est malitia in voluntate quin sit error in intellectu.

Et si quæratur: an Ecclesia habeat statim iudicare tales, qui sic adorāt dęmones, vel baptizant imagines hęreticos? Responsiones nota. Primò, ꝙ ad discernendum istud magis pertinet ad Canonistas, quàm Theologos. Canonistæ dicent, iuris præsumptione hæreticus reputatur, & vt hæreticus est puniendus. Theologus dicet primo iudicio sub correctione sedis Apostolicæ, non quantum est ex natura rei quicquid sit iuris præsūptione. Et ratio potest esse ista, quia, quandocunque aliquis effectus dependere potest ex duplici causa, nunquam ex natura rei, ex illo effectu potest iudicari præcisè altera causa.

De cognitione hæretici, aliter Canonistæ & aliter Theologi sentiunt.

Cùm igitur iste effectus, qui est adorare Dæmonē, vel eius auxiliū ad maleficandū postulare, imaginē baptizādo, vel infantem viuum offerendo, vel occidendo, vel aliud huiusmodi, possunt procedere ex duplici causa. s. vel credēdo Dæmonem esse adorandum, & ipsi sacrificandum, & imagines capere sacramentales effectus: vel quia aliquo pacto facto cum Dęmone, facio vt facilius obtineam, quod volo à Dæmone, in ijs quæ non sunt supra facultatem suā,

Qui statuūt imagines capere sacramētales effectus sunt hæretici.

vt suprà tactum est, non debeo statim iudicare ex tali effectu præcisè alteram causam.s. quòd hoc faciat, vt malè sentiens de fide. Vnde quando constat de huiusmodi effectu, vlterius inquirēdum est de causa, & si ex errore & peruersitate fidei hoc fecerit, iudicandus est hæreticus & iudicio Inquisitorum cum ordinarijs subiacebit. Sed si ex alia causa, iudicandus vt Sortilegus & vilissimus peccator.

Duplices Malefici, iuris præsumptione & ex natura rei.

Alia responsio ad nostrum propositum, quicquid sit ex omnibus dictis & allegatis, constat ꝙ omnes diuinatores & Malefici, qui iudicantur hæretici iuris præsumptione, & non ex natura rei. Ordinariorum iudicio, & non Inquisitorum subiacent. Nec præfati Inquisitores aliorum regnorum, per allegationes canonum & glossatorū se tueri possunt, eo ꝙ tales Dæmonibus sacrificantes & adorantes, iudicant hæreticos iuris præsumptione & non ex natura rei. Textus autem dicit, ꝙ debeant sapere hæresim manifestè, id est, sapere intrinsecè, & ex natura rei. Et sufficit nobis Inquisitoribus, de hæreticis ex natura rei infectis se intromittere, alios suis iudicibus relinquendo.

Habitus cognoscitur ex actu.

Et quia dictum est, ꝙ inquirendum est de causa vtrum ex errore fidei hoc fecerit vel non: vtique hoc facile erit. Nam sicut habitus fidei cognoscitur per actum fidei, qui est credere & confiteri, quæ sunt fidei: & habitus castitatis per castè viuere: ita Ecclesia potest iudicare aliquem hęreticum, inquirendo si habet actū discernendi de aliquo articulo fidei. Sic etiam & Malefica, quæ fidem in toto vel in parte abnegauit, vel corpus Christi vilissimè tractauit, homagiū pręstitit: vtrū huiusmodi ad complacendū Dęmoni tantum fecerit, imò si in toto abnegauit etiam corde, iam iudicabitur vt Apostata, & deficiet quarta cōditio quę habet concurrere ad hoc, vt quis propriè dicatur hæreticus.

Bulla Innocentij VIII. Inquisitoribus data.

Quòd si huic determinationi obiicitur bulla & cōmissio nobis ab Innocentio VIII. facta: vt Maleficæ iudicio Inquisitorum subiiciantur. Respondetur: per illa nō excluditur, quin & diœcesani etiam vsque ad sententiam diffinitiuam contra eos procedere possint per illā antiqua iura, vt dictum est. Cum hæc bulla potius in partem sollicitudinis nobis Inquisitoribus tradita sit, quā & opere quantum possumus cum Dei adiutorio exhibemus.

Vnde & primum argumentum non suffragatur Inquisitoribus

toribus illis, sed potius contrarium concludit, cùm tales Simoniaci tantummodo iuris præsumptione cẽsentur hæretici, de quibus ordinarij per se iudicare possunt, irrequisitis Inquisitoribus: Imo nec Inquisitores de Simoniacis varijs se intromittere habent, & pari ratione de alijs, qui tantum iuris prçsumptione hçretici iudicantur. Nam contra Episcopos schismaticos procedere non possunt, & Prçlatos alios superiores, vt patet in capitulo inquisitionis, de hçre. li. 6. vbi sic dicitur. Inquisitores hçreticç prauitatis ab Apostolica sede seu alijs quibuslibet deputatis, de huiusmodi crimine inquirere contra eos vt nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in literis commissionis sedis Apostolicæ, quòd hoc possint, contineatur expresse.

Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint, circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de huiusmodi diffamatos existere, vel suspectos, id tenebuntur sedi Apostolicæ nunciare.

Inquisitores debent schismaticos prælatos iudicare, non punire.

Ad secundum similiter patet ex prælıabitis responsio. Nam adorans hçreticũ, est tunc hæreticus, si adoret ipsum, credens esse adorandum seu honorandum propter suã doctrinam & opinionem. Si autem honorat ipsum propter aliquod tẽporale, sine aliquo errore fidei in intellectu, non est propriè hæreticus, sed iuris fictione vel præsumptione seu similitudinariè: quia agit ac si malè sẽtiret de fide, sicut ille quem adorat: vnde nec Inquisitorũ iudicio subiacebit.

Ad tertium patet ex præmissis, quia licet iudicetur ab Ecclesia vt hæreticus, propter facta extrinseca, visa & probata, non tamen sequitur ꝙ semper sit hæreticus ex natura rei, sed iuris præsumptione sic reputatur. Vnde & in illo casu Inquisitorum iudicium subterfugit, quia non sapit hçresim manifestè.

Ad quartũ, dicendum ꝙ falsum præsupponit, quia nõ est possibile, ꝙ aliquis conculcet corpus Christi absque hoc ꝙ malè sentiat, vel peruersitatẽ fidei habeat de corpore Christi: quia potest hoc facere sciens se peccare, & credens firmiter ibi esse corpus Christi. Facit tamen hoc vt placeat Dæmoni & facilius obtineat quod vult ab eo. Et licet omnis malus erret, non tamen errore intellectus, qui est hçresis, seu errans malè sentiẽs, de his quæ sunt fidei, sed de his quæ sunt virtutis alicuius, cuius cõtrariũ in vitijs operatur.

Et tantum de primo principali quòd ad hæresim propriè sumptum requiritur,& secundum quòd iudicio Inquisitorum debet hæreticus propriè subiacere.

Nec obstat si dicatur, tamen etiã contra diffamatos aut suspectos leuiter,vehementer aut violẽter de hęresi,& qui non videntur sapere hæresim manifestè Inquisitor potest procedere.Respondetur : inquirere potest & procedere super tales,in quantũ sunt suspecti , aut diffamati de hæresi propriè dicta,de qua etiã nũc loquimur (vt sæpè tactũ est) quæ habet errorem in intellectu,& alia quatuor sequentia annexa;quorũ secundum est, vt talis error sit circa ea quæ sunt fidei,vel contra veritatẽ determinationis Ecclesiæ,in his quæ pertinẽt ad fidem & bonos mores,& necessaria ad cõsecutionẽ vitæ æternæ. Si.n.error sit de his quæ nõ pertinẽt,ad fidẽ, puta ꝙ credat quis solem non maiorẽ terra, & huiusmodi ,non est periculosus error. Error autẽ contra sacrã sacripturã,cõtra articulos fidei,cõtra determinationẽ Ecclesię,vt suprà tacti est,est hęresis.ar.24.q.1.hęc est fides.

Itẽ,quia determinatio dubiorũ circa fidẽ, pertinet principaliter ad Ecclesiã & præcipuè ad Põtificẽ summũ Christi vicarium,ac Petri successorem vt expresè dicitur,24.q. 1.quotiens.Et contra determinationẽ Ecclesiæ,nullus Doctor vel Sanctus suam sentẽtiam defendit, vt dicit Th.22. Nec Hieronymus,nec Augustinus,nec alius.Sicut ergo asserens pertinaciter contra fidẽ, est hæreticus,ita & contra determinationẽ Ecclesię,in his quæ pertinẽt ad fidẽ & necessaria sunt ad salutẽ,pertinaciter asserẽs est hæreticus:ipsa enim Ecclesia nunquam errasse in fide probatur,vt dicit 24.q.1.à recta,& alijs c.Signãter autẽ dicitur:quia asserens contra determinationem Ecclesiæ non simpliciter , sed in his duntaxat quæ pertinent ad fidẽ & salutẽ,est hæreticus. Nam in alijs contrarium sentiens,non est hæreticus,sicut quòd ius non potest separari ab vsu, in rebus vsu consumptibilibus,ꝙ declarauit & determinauit Ioan.22.in Extra. ad conditorem:vbi dicit,contradicentes huic sententię esse contumaces & rebelles Ecclesiæ,non hæreticos.

Contra Ecclesiæ determinationem nullus Doctor vel Sanctus suam defendit sententiam.

Tertium, quod requiritur, est quòd error sit in illo, qui Catholicam veritatem est professus. Si quis enim nũquam esset professus fidem Christianam,non esset propriè hęreticus,sed simpliciter infidelis,vt Iudęus & Gentilis,qui fo-

Christiani tantum possunt fieri hæretici.

tis sunt. Vnde Augustin.de ciuitate Dei. Videns Diabolus genus humanũ à cultura Idolorũ & Dæmonũ liberari,hæreticos mouit,qui sub vocabulo Christiano,doctrinæ resisterent Christianæ. Oportet ergo ꝙ error sit in illo, qui in baptismo suscepit fidẽ Christianã ad hoc vt sit hæreticus.

Quartum quod requiritur,est, quòd talis error sit in eo, qui fidem suscepit taliter,quòd aliquam veritatẽ de Christo confiteatur pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem. Si enim nullam veritatem penitus confiteretur,magis propriè Apostata quàm hæreticus censeretur:sic Iulianus Apostata.Et distinguitur vnũ ab altero, licet aliquando vnum sumatur pro alio. Sub hac conditione reperiũtur certi,qui interdum egestate & molestijs varijs afflicti,corpus & animam tradunt Diabolo,& fidem abnegant,dummodò in eorum necessitatibus & ad possidendum diuitias & honores Diabolus eis assistat.

Inquisitores tradentes se Diabolo.

Nouimus certos nos Inquisitores,& post aliquos pœnitentes, qui vtique absque errore fidei in intellectu, quia tãtummodò propter commoda temporalia talia commiserunt,vnde nec hæretici propriè,nec iterum Apostatæ ex corde,vt Iulianus,licet magis Apostatæ censentur.

Ex corde verò Apostatæ,si nolũt resilire,vt hæretici impœnitentes,tradentur curiæ seculari.Si autem velint,recipiuntur,prout hęretici pœnitentes Iuxta capit.ad abolendam.§.præsenti,de hæretic.lib.6. Concordat Raymundus. titul.de Apostolica, capit.reuertentes, vbi dicit.Quòd reuertentes ab Apostasiæ perfidia,cum fuerint hæretici,tanquam reuertentes ab hęresi sunt recipiendi.Et hîc sumitur vnum pro alio vt prius tactum est: & subdit. Illi verò qui metu mortis fidem abnegant, (hoc tu accipe, qui propter commodum temporale Diabolo fidem abnegãt,& erroribus non credunt,) licet iure hęretici nõ sint:nota hîc quòd non sunt propriè hæretici: Subdit:postquam non habent in mente errorẽ iudicio Ecclesiæ quæ habet per exteriora de interioribus iudicare,hæretici habẽdi sunt:nota hoc iuris fictione,& si reuertatur vt pœnitẽtes hæretici recipiẽdi sunt.Nõ enim metus mortis, est metus cadens in cõstantem virum ad fidem Christi abnegandam. Sic & tu accipe propter commoda temporalia.Vnde cõcludit, sanctius est mori quàm abnegare vel vesci idololatricis,vt dicit Augustinus

Sanctius moritur,quam vescatur idololatricis.

ſtinus & recitatur 22.quæſtio.4.

Simile iudicium de Maleficis fidem abnegantibus eſſet, vt vbi reſilire vellent, reciperentur vt pœnitẽtes, abſq; hoc quòd curiæ ſeculari relinquerentur. Omnibus tamẽ modis ad gremiũ Eccleſiæ recipiuntur, vbi petunt, & curiæ ſeculari, ſi nolunt reuerti, relinquuntur: & hoc propter damna temporalia illata: prout in modis ſententiandi patebit. Et omnia præfatus ordinarius exequitur, ita quòd etiam Inquiſitor ſuas vices illi committere poteſt, in hoc duntaxat caſu Apoſtaſiæ, ſecus eſt in alijs caſibus ſortilegorum.

Quintum quod requiritur ad hoc vt quis propriè ſit hæreticus, eſt, vt talem errorem firmata volũtate & obſtinata eligat, & pertinaciter ſequatur opiniones. Vnde ſecundùm Hieron. hęreſis ab electione eſt dicta. Et ideò ſecundũ Auguſtinum: non qui falſas opiniones gignit vel ſequitur, ſed qui pertinaciter defendit, hæreticus eſt cenſendus. Vnde ſi quis non pertinaci malitia ſentiret aliquid contra fidẽ, ſed ignorantia, paratus corrigi, ſi quid ſentit falſum, & oſtẽdetur ipſi eſſe cõtra fidẽ vel ſacrã ſcripturã vel determinationem Eccleſiæ. 24.q.3. dixit Apoſtolus. Et ideò ipſe Auguſt. dicebat: Errare potero, hęreticus non ero. Quia ſcilicet paratus corrigi, cùm ſibi fuerit oſtenſus error. Et conſtat ꝙ quotidie inter Doctores circa diuina ſunt varię opiniones, & aliquando contradictoriæ, ita ꝙ neceſſe eſt alteram eſſe falſam, & tamẽ nulla earum reputatur falſa, donec per Eccleſiam fuerit determinata: articulo 24.q.3. qui in eccleſia.

Errare S. Auguſtinus poterat, attamẽ Hæreticus nõ erat.

Ex quibus omnibus concluditur, quòd probare Maleficos ſubiacere iudicio Inquiſitorũ, vel etiam alios, quocunque modo dæmones inuocantes, per dicta Canoniſtarum ſuper allegatum verbum ſaperẽt manifeſtè. in c. accuſatus comprehenſum, nõ ſufficienter probatur, cùm tales ab eis hæretici iudicantur quadam iuris fictione: Nec etiam per dicta Theologorum, cùm & ipſi tales nominant Apoſtatas verbo vel opere, non autem corde & mente, de quo errore verbum ſaperent prætendit.

Et licet iudicantur vt hæretici, non tamen propter hoc ſequitur, ꝙ Epiſcopus ſine Inquiſitore nõ poſſit ſententia diffinitiua cõtra eos procedere, aut carceri ad pœnã deputare, aut tormentis exponere. Imò in caſu, quo hæc deciſio non videatur ſufficere ad hoc, vt nos Inquiſitores ſimus

à Maleficarum Inquisitione exonerati, nolumus tamẽ hoc via iuris exigere, cùm vices nostras in his duntaxat super sententiam ferẽdam ipsis diœcesanis cõmittere possumus.

Hoc enim habetur in c. multorũ. in prin. de hære. in Cle. Vbi sic dicitur, Multorũ querela; & infrà vt negotiũ Inquisitionis huiusmodi prosperetur felicius, quo deinceps eiusdem labis indago solertius, diligentius, & cautius peragatur, ipsum tã per diœcesanos Episcopos, quàm per Inquisitores à sede Apostolica deputatos, omni carnali odio, vel timore, aut alicuius cõmodi temporalis affectione semotis, decernimus exerceri, sic quòd quilibet de prędictis sine alio citare, & arrestare, seu capere, ac tutę custodiæ mancipare, ponendo in cõpedibus & manicis ferreis, si ei visum fuerit. Super quibus faciendum ipsius conscientiam oneramus, nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiã viderit expedire, duro tamẽ tradere carceri, qui potius ad pœnam quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere cõtra eos, Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Diœcesano, aut eius vel Episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui ad inuicem copiam habere valeant, infra octo dierum spacium, postquam inuicem se inquisiuerunt, non valebit, & si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure. *Explicatio ca. Multorũ. Cle. De Hæreticis.*

Pòst sequitur ad nostrum propositũ, Verùm si hoc Episcopus, vel eius seu capituli sede vacãte delegato cum Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorundẽ, propter præmissa nequeant aut noluerint personaliter conuenire, potest episcopus, vel eius seu capituli sede vacante, delegatus Inquisitori & Inquisitor episcopo vel eius delegato, seu sede vacante, illi qui ad hoc fuerit per capitulum deputatus, super illis committere vices suas, vel suum significare per literas consilium & consensum.

Ex quo patet, ꝙ licet in quinque casibus, vnus sine altero, in tribus verò minimè procedere possit, quia tamẽ vnus alteri vices suas committere potest, pręsertim quò ad sententiã ferendã, ideò & nos hoc per pręsentes facere decreuimus, alijs Inquisitoribus in suis limitibus remanẽtibus. *Malefica cõmittuntur Episcopis puniendæ.*

Ad argumenta ergo respondendo, patet ex præmissis, ad sex prima argumẽta pro Inquisitorib[9] militãtia decisio, ꝙ eorum

corũ inquisitioni Malefici & Sortilegi nõ vidẽtur subiici. Ad alia autem argumenta pro Diœcesanis, in casu, quo & ipsi à Maleficarum inquisitione se exonerare vellent, & ciuili iudicio relinquere, patet quòd non possint hoc eadem facilitate quo Inquisitores facere: Quia in crimine hæreseos iuxta ca. ad abolendam. & c. vergentis. & c. excommunicamus vtrumque. Extra de hær. Iudicis ecclesiastici est cognoscere & iudicare, & iudicis secularis exequi & punire, vbi sententia transit in vindictam sanguinis, secus vbi ad alias pœnas pœnitentiales.

Crimen Maleficarum est partim Ecclesiasticum partim ciuile.

Videtur etiam, quòd in hæresi Maleficarum, licet non in alijs hæresibus, etiam ipsi Diœcesani suas vices ad cognoscendum & iudicandum in foro ciuili committere valeãt: tum, vt in argumentis tangitur, quòd hoc crimen Maleficarum nõ est merè Ecclesiasticum, imò potius ciuile, propter damna, quæ inferuntur temporalia, tum etiam, quia leges speciales in punitionem Maleficarum, quo ad omnem viam punitionis editæ cernuntur.

Videtur denique, quòd hæc via plurimùm in exterminium Maleficarum deseruiret, & in maximum iuuamen ordinariorum coram tremendo iudice, super districtũ examen quod exigetur, cùm teste scriptura iudicium durissimum ijs qui præsunt immineat. Et secundum hanc differentiam procedemus, videlicet quòd Iudex secularis cognoscere & iudicare potest, vsque ad sententiam diffinitiuam ad pœnitentiam, quam ab ordinarijs recipiet, secus super sanguinem, quam per se ferre potest.

Summarium tractandorum, siue diuisio sequentis tertiæ partis.



T ergo iudices tam in foro Ecclesiastico, quàm ciuili modos cognoscendi, iudicandi, & sententiandi, semper in promptu habere valeant, consequenter circa tria principaliter procedendum erit. Primò quis modus inchoandi processum fidei. Secundò, quis modus continuandi. Tertiò, quis modus terminandi & sententiandi in hac materia Maleficarum.

Circa primũ sunt quinque difficultates. Primò, quis inter tres modos procedendi, qui in iure tangũtur, sit magis cõpetens. Secundò, de numero testiũ. Tertiò, an possint compelli

pelli ad iurandum. Quartò, de conditione testium. Quintò, an inimici capitales ad testificandum admittantur.

Secunda pars continet quæstiones vndecim. Prima qualiter testes sint examinandi, & quòd semper quinque personæ debeant esse præsentes. Item qualiter Maleficæ sint interrogandæ generaliter & particulariter, & erit sexta in ordine libri: quia numerus mutatur, eò vt lector faciliùs reperiat materiam optatam. Secunda, varia dubia declarat super responsiones negatiuas, & quando sit incarceranda, & quādo pro manifestè deprehensa in hæresi Maleficarum. Tertia de modo capiendi Maleficas. Quarta de duobus, quæ post captionem facienda sunt iudici, & an deponentium nomina sint ei manifestanda, & defensiones cum deputatione aduocati sint concedendæ. Sexta, quid faciet aduocatus, cùm ipsi testium nomina non publicantur, & vbi inimicitiam capitalem allegat coram iudice. Septima, qualiter iudex inimicitiam capitalem inuestigare habeat. Octaua, de his quæ iudex habet aduertere antequam delatam tormentis exponat. Nona, de modo sententiandi ad quæstiones & tormenta. Decima, super tormenta continuanda, & qualiter sint tormentandæ, & de cautelis & signis contra maleficium taciturnitatis. Vndecima, super finales interrogationes & cautelas à iudice obseruandas.

Tertia pars continet primò quæstiones tres, quas iudex debet aduertere, & ex quibus omnis sententia diffinitiua debet procedere. Prima, an super examen candentis ferri possit sentētiari. Secunda, de modo, quo omnis sentētia est ferenda. Tertia, ex quibus suspicionibus possit iudicari, & qualiter super vnāquāque suspicionē debeat sententiare. Dæmùm super vltimam partem de viginti modis sententiandi, quarum tredecim sunt communes super omnem hęresim, reliqui specialiter super hæresim Maleficarum: Ast quia locis suis patebūt, causa breuitatis hìc non assignant.

Quæstio prima super modum inchoandi processum.



Væritur ergo primò, quis sit modus competēs ad inchoandum processum fidei contra Maleficas? Respondetur. Cùm inter tres modos qui tanguntur, Extrà de accus. denunc. & inquisitio. Et primus est, quando aliquis accusat aliquem de crimine *De accusatoribus & delatoribus Maleficarum.*

mine hæreseos, vel fautoria coram iudice, offerendo illud se probaturum, & inscribit se ad pœnam talionis, nisi probet. Secundus modus, quando aliquis denunciat aliquem, ita tamen ꝙ non offert se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit ꝙ denunciet zelo fidei, vel ratione sententiæ excommunicationis, latæ per ordinarium vel eius vicariũ: aut ratione pœnæ temporalis, quam secularis iudex fert contra non denunciantes.

Tertius modus per inquisitionem, hoc est quando non est aliquis accusator vel denũciator, sed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco quòd sint Maleficæ: & tũc iudex habet, non ad instantiam partis, sed etiã ex officio procedere.

Ideo aduertendum, quòd primum modum procedendi iudex non libenter admittat: Tum quia non est in causa fidei vsitatus, nec etiam in causa Maleficarum, quæ sua maleficia occultè exercent: Tunc etiam, quia est accusanti multùm periculosus, propter pœnã talionis, qua plecteretur vbi in ꝓbatione deficeret: Tunc etiã, quia est multũ litigiosus.

Sub pœna talionis accusare non tutum habetur.

Citationis in causa maleficiorum forma tam Ecclesiasticorũ quàm secularium iudicum.

Incipiat processum per citationem generalem, affigendo illam ad valuas Ecclesiæ Parochialis vel prætorij, per modũ qui sequitur. Cùm nos vicarius talis ordinarij, aut iudex talis domini, totis nostris affectibus inhiantes, ac ex omnibus nostris præcordijs affectantes populum Christianum nobis commissum in vnitate & serenitate Catholicæ fidei confoueri, ac ab omni peste prauitatis hæreticæ visceraliter elongari. Idcirco nos iudex præfatus, cui ex iuncto officio hæc incumbunt, ad gloriã & honorẽ recolẽdi nominis Iesu Christi, & ad exaltationẽ sanctæ fidei orthodoxæ, atq; ad depresſionẽ hæreticæ prauitatis, præcipuè in Maleficis vniuersis, & singulis cuiuscunq; cõditionis, vel status. Hîc nota. Si ecclesiasticus iudex inquirit, addat, ordinis, religionis, aut dignitatis existant, qui sunt infra terminos huius ciuitatis, aut circa illã, aut oppidi ad duo miliaria, ad quorum notitiã peruenerint hęc mãdata Ecclesiasticus iudex adiũgat. Autoritate, qua fungimur in hac parte, virtute sanctæ obedientiæ ac sub pœna excõmunicationis præcipimus & mãdamus, ac mãdãdo requirimus, & monemus quatenus infra duodecim dies proximè computandos. Hîc secularis iudex modo suo mandabit, & pœnis eius consuetis: quorum primos quatuor pro primo, & reliquos quatuor primis

mis quatuor immediatos pro secundo,& vltimos, quatuor pro tertio termino præremptis: ac trina monitione canonica assignamus, nobis reuelent, si quis scit, vidit, vel audiuit aliquam esse personam Hæreticam & Maleficam, diffamatam, vel suspectam,& in speciali talia practicantem, quæ in nocumentum hominum, iumentorum, aut terræ frugum,& damnum Reipublicæ cedere valeant. Quòd si nostris antefatis monitis & mandatis non paruerit, cum effectu pręmissa infra taxatum terminum non reuelando, sciat se, Iudex Ecclesiasticus addat, excommunicationis mucrone percussum. Secularis iudex addat pœnas temporales. Quam excommunicationis sententiam in omnes & singulos taliter, vt prædicitur, cōtumaces præfata nostra monitione canonica præeunte,& eorum obedientia requirente, nunc vt ex tunc,& tunc vt ex nunc ferimus in his scriptis. Absolutionem harum sententiarum nobis tantūmodò reseruando. Concludit iudex secularis modo suo. Datū &c.

Cauendum in citatione delatori.

Nota insuper super secundum modum, ꝙ cùm, vt dictū est, secundus modus procedendi,& processum fidei incipiē di sit per modum denunciationis, vbi denuncians non offert se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit quod denunciat ratione sententiæ excommunicationis latæ, vel zelo fidei,& propter bonum Reipublicæ, ideò secularis iudex hoc debet in sua citatione generali, aut præmissa monitione specificare, ꝙ nemo æstimet se pœnalem fieri, etiāsi in probatione defecerit: quia offert se non vt accusans, sed vt denuncians.

Quomodo iudici procedendum in delatione criminis maleficij.

Et tunc, quia plures comparebunt ad denunciandum iudici, notare debet iudex vt procedat modo qui sequitur. Primò habeat Notariū & duas honestas personas, siue sint clerici, siue laici, vel si Notarius non posset haberi, tunc loco Notarij sint duo viri idonei. Hoc enim tangitur in c vt officium. §. verum. lib 6. vbi dicitur. Verùm quia in causa grauis criminis, cū multa oportet cautela ꝓcedi, vt in reos sine vllo ꝓferatur errore durè ac dignè seueritas vltionis. Volum⁹ & mādamus, vt in examinatione testiū, quos recipi super hoc crimine ꝑdicto, ipsūq; cōtingētib⁹ oportuerit: adhibeatis duas religiosas & discretas ꝑsonas. Hic Archidiac. in gl. Possūt intelligi ꝑsonę honestæ, siue sint clerici, siue laici.

Sequitur, in quarum præsentia per publicam, si cōmodè

habere potestis, personam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorum dispositiones testium describantur. Nota ergo, quòd his personis adhibitis mandet denuncianti Iudex quod det in scriptis, vel saltem dicat verbo. Et tunc Notarius seu Iudex incipiat processum per modū qui sequitur.

Delator potest in scriptis deferre Maleficam.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, &c. Tali die talis mensis, in pręsentia mei Notarij, & testium infra scriptorum, talis de tali loco, & talis Diœceseos, vt suprà, comparuit personaliter in tali loco coram honorabili iudice, & obtulit eidem schedulam tenoris sequentis: inferatur tota. Si autem non per schedulam, sed verbo ponatur sic. Comparuit, &c. & denunciauit eidem, quòd talis de tali loco, Diœceseos talis asseruit & dixit, quòd sciret hoc, vel quòd fecerit talia nocumenta sibi vel alijs personis.

Iuramentum delatoris siue denunciantis.

Interrogatoria delatoribus proponenda.

Quo facto incontinenti faciet iurare ipsum denunciantem modo consueto, vel ad quatuor Dei Euangelia, vel super crucem, erectis digitis tribus, & duobus depressis, in testimoniū sanctæ Trinitatis, & dānationē animæ & corporis, de dicenda veritate super denunciatis: & præstito iuramento, interrogabit eum. Vnde sciat esse vera quæ denunciauit, & si vidit vel audiuit. Si dicat se vidisse aliqua, vt puta, quia ibi repertus tali hora tempestatis, vel quia tetigit iumentū, vel quia intrauit stabulum. Interrogabit iudex vbi eū vidit, & quando, & quoties, & per quem modum, & qui erant præsentes; Si dicat quòd non vidit, sed quòd audiuit: interrogabit eum à quibus audiuit, & vbi, & quando, & quotiés, & quibus præsentibus audiuit, formando articulos de quolibet prædictorum singulariter & diuisim: & Notarius seu scriptor ponat totum in actu seu in processu immediatè post prædictam denunciationem, continuãdo sic.

Qua quidem denunciatione, vt præmittitur, facta, ipse Inquisitor incontienti fecit intrare ad quatuor Dei Euangelia: &c. vt suprà, ipsum denunciãtem de dicenda veritate super denunciatis, & interrogauit eūdē, vnde & quomodo ea quæ denunciauerat, nouerat, vel suspicionem habeat esse vera. Respondit, quia vidit, vel audiuit: Interrogauit, vbi vidit, vel vbi audiuit: & dixit: quòd tali die, talis mēsis, talis

anni,

anni,in tali loco.Interrogauit quoties vidit,vel audiuit,&c. & formentur articuli , vt dictum est , & totum ponatur in processu,& specialiter interrogetur , qui sciant cum eo in tali causa,& qui possint scire.

Quibus omnibus peractis,vltimo interrrogabitur,an denunciet mala voluntate,odio,vel rancore , vel omittat aliquid fauore & amore, vel aliàs denunciet rogatus vel subordinatus.

Et postremò iniungetur ei,virtute iuramenti præstiti,tenere secretum quicquid ibi dixit, vel per iudicem sibi dictũ fuit,& ponetur totum in processu & in actis.Et in omnibus expletis,ponatur paulò infrà.Acta sunt hæc in tali loco,tali die,talis mensis , & tali anno, in præsentia mei notarij vel scriptoris,adiuncto mihi tali in vigorem officij tabellionatus,& talium testium ad hoc vocatorum & rogatorum.

Tertius modus processum incipiendi, qui etiam est cõmunis & vsitatus modus,& cum hoc secretus esset,vbi nullus accusator vel denunciator se offerret, sed fama laboraret in aliqua ciuitate vel loco,de aliqua Malefica, & etiam tali,& propter famam iudex absque citatione generali, de qua suprà,seu monitione ex officio procedere vellet, eò q̃ talis clamor frequens perueniret ad aures eius, tunc iterum inchoare potest processum,in præsentia personarũ,vt suprà.

De modo procedendi , cùm fama de aliqua spargitur , quòd sit Malefica.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini,Tali die , mense tali , seu mensibus talibus:Ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit,pluries fama publica referente:ac clamosa insinuatione producente,quòd talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia, contra fidem ac cõmunem vtilitatem Reipublicæ,& ponatur totum,prout fama laborat:Et paulò infrà:Acta sunt hæc die tali mẽsis talis,de anno tali,in præsentia testium talium vocatorũ,rogatorum,& mei Notarij tali auctoritate seu scriptoris , vigore tali.Sed antequam secunda pars inchoëtur,videlicet qualiter huiusmodi processus sit continuandus , præmittenda sunt aliqua super testes examinandos,quot in numero esse debeant,& cuius conditionis.

QVÆSTIO II.

De numero testium.



Via dictũ est in secundo modo de dictis testium, qualiter inscribi debeãt scire numerum & cõditionem illorum opus est. Quæritur vtrum Iudex duorum testium legitimorum, non singularium, possit licitè aliquam de hæresi Maleficarũ condemnare: vel an plures, quàm duo necessariò requirantur. Et dicuntur testes singulares, quando in dictis sunt partiales, concordant tamen in substantia seu effectu rei, vt si diceret vnus, maleficiauit mihi vaccam, & alter diceret, puerum, concordarent in maleficio.

Testes singulares qui.

Hîc autem quæritur, vbi testes non sunt partiales, sed omninò concordant: Et respondetur, ꝙ quamuis videãtur sufficere duo testes de iuris rigore: Quia regula est, ꝙ in ore duorum vel trium stat omne verbum: Tamen de iuris æquitate nõ videntur in hoc crimine duo sufficere, propter criminis immanitatem. In criminibus enim probationes debent esse luce clariores. ff. de probat. l. si autem. Et hæresis præcipuè talis inter maiora crimina enumeratur.

Et si dicatur, ꝙ in hoc crimine sufficiunt leuiores probationes, quia leui argumento quis detegitur. C. de hæret. lib. 2. Leui argumẽto recedendo à iudicio Catholicæ religionis & tramite, hæreticũ se facit. Respõdetur: verũ est ad præsumendũ, non autẽ ad condemnandũ, tum propter iuris ordinis in hoc crimine detrũcationem. In hoc enim ordo iudiciarius in fauorẽ fidei detrũcatur: quia nec delatus videt testes iurare, nec etiã ipsi publicãtur, vt possit eis graue periculum imminere: vt in c. statuta. de hæret. lib. 6. propter ꝙ delatus non posset diuinare. Sed tenetur ipse Iudex per se & ex officio de testium inimicitia perquirere, quia excludũtur, vt infrà patebit. Et etiãsi deposuerint cõfusè de causa conscientiæ, eos iterum interrogare, ꝙ potest facere: Extra. de test. per tuas. & ff. de quæst. repet. Nam quantò magis via defendendi delato subtrahitur, tantò magis incumbit Iudici sollicitudo diligentius inquirendi.

Leui argumẽto quis hæreticum se facit.

Vbi ego inuenirentur duo testes concordes & legitimi contra quenquã, nec ex hoc vellem eum de tanto crimine condemnare, sed purgationẽ, si esset diffamatus, indicere, vel

Iudicis prouidentia requiritur quã maximè in

vel propter vehementem suspicionem quę oritur ex dictis duorum testium facere eum abiurare vel quæstionare, seu sententiam differre. Non enim videtur tutum ad vocem duorum testium hominem bonæ famæ de tanto crimine condemnare, secus si fuerit malæ famæ. De hoc Archi. plenius in c. vt officium. §. verum. in pr. de hær. lib. 6. super verbo test. & in c. fidei. in fine glossæ illius capituli. Et Ioan. And. ibidem. in c. etiam excommunicamus itaque. Extrà de hær. §. addicimus. dicitur ꝙ faciat Episcopus iurare tres, vel plures boni testimonij viros de dicenda veritate, si scierint in parochia tales hæreticos ibi esse.

diiudicandis delatoribus & diffamatis.

Ad idem ꝙ si quæritur, Vtrum Iudex per testes singulares solum, vel saltem cum infamia possit iustè de tali hæresi aliquem condemnare? Respondetur, ꝙ non, nec per testes singulares solùm, nec etiam cum infamia: Extrà de testi, cum literis. Præsertim cùm in criminibus probationes debeant esse luce clariores, vt supra patuit: & in hoc crimine nemo sit ex præsumptione damnandus: Extra de præsumpt. literas. Ergo tali indicitur purgatio ratione infamię, & abiuratio ratione suspicionis vehementis, quæ cõsurgit ex dictis testium. Tamen vbi testes sunt singulares, cõcordant tamen in substantia facti, & euidentia facti concurrunt, tunc iudicis conscientia ibi oneratur, ex Directorio habetur quæstio quoties possint testes examinari.

Nemo ex præsumptione vt Maleficus condemnandus.

QVÆSTIO III.

De testibus cogendis & iteratò examinandis.



QVòd si quæritur. Vtrum iudex testes possit cõpellere ad iurandum, de dicenda eidem in causa fidei seu Maleficarum veritate: & etiam pluries eos examinare. Respondetur quòd sic, præsertim Ecclesiasticus iudex, vt suprà patuit in cap. vt officium. §. verum. Et quòd testes cogendi sint in causis Ecclesiasticis veritatem deponere medio iuramento: Extrà, de testibus cogend. c. peruenit. aliàs testimonium non valebit. Et extrà de hæret. cap. excommunicamus itaque. §. adiicimus. dicitur, quòd Archiepiscopus vel Episcopus parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habere, circumeat, & ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiam si expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat. Et sequitur infra. Si qui verò ex his iuramenti religionem

In crimine maleficij testes coguntur iurare.

gionem obstinatione dãnabili respuentes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici deputentur.

Pluries testes examinandi.

Quòd autem pluries possint testes examinari, ita dicit Arc. in c. vt officium. §. verum, super ver. testium. vbi dicitur sic: Inquisitor. Hîc autem iudex debet esse solicitus, vt si testes confusè deposuerint, & de causa scientiæ minus plenè requisiti fuerint, quòd iterato cum eis inquirat. Nam hoc de iure fieri potest. Extra de testibus cogendis, vt supra tactum est. ff. de quæstionibus l. repeti.

QVÆSTIO IIII.

De conditionibus testium.



Væstio super conditionibus testium. Nota quòd excommunicati, itẽ participes & socij criminis: item infames, & criminosi, nec serui contra dominos admittuntur ad agẽdum, & testificandum in causa fidei quacũque. Item sicut hæreticus contra hæreticum ad testificandum admittitur, ita Maleficus contra Maleficum: in defectum tamen aliarum probationum & semper contra, & non pro. Vxor etiam, & filij & familiares, contra & nõ pro, ar. per c. filij. de hæret. lib. 6. Et hoc ideo quia eorum testimonium est magis efficax ad probandum.

Maleficus cõtra Maleficũ testificare potest.

De primis patet in c. in fidei. de hęre. ibidem. In fidei fauorẽ concedimus, vt in negotio inquisitionis hęreticę prauitatis, excõmunicati, & participes vel socij criminis, ad testimonium admittantur, in defectu aliarum probationum, contra hęreticos credentes receptatores, fautores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis & ex numero testium aut personarum, tam deponentium, quàm eorum, contra quos agitur & deponitur, qualitate aut alijs circunstantijs sic testificantes, non falsa dicere pręsumant.

Periuri admittuntur in testimonium cõtra Maleficos.

De periuris, quando pręsumitur quod deponunt zelo fidei: patet in c. accusatus. §. licet. vbi supra. vbi dicitur: Licet verò periuri & post pœnitentiam repellantur, si tamen hi qui coram. Et infra: Si ex manifestis iudicijs apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite seu corruptione pecunię, sed zelo fidei orthodoxę, dictum suum vellent corrigere

tigere, ac modò quę prius tacuerant reuelare in fauorem fidei, nisi aliud obstiterit, stare debet tam contra se quam reliquos attestationibus eorundem.

Et quòd infames & criminosi, & serui contra dominos admittuntur. Archid. in ca. alleg. accusatus. in §. licet. super verbo exceptum dicit ita; Tanta est labes criminis hęreseos, quòd ad eius actionem etiam serui aduersus dominos suos, & quilibet criminosus, etiam infames aduersus quẽlibet admittantur, vt 2. quęst. 7. huic opponitur.

QVÆSTIO V.

An inimici capitales ad testificandum admittantur.



SI verò, quæritur, vtrum Iudex inimicos capitales alicuius delati possit in tali casu ad testificandum seu agendum admittere contra illũ; Respondemus quòd non, vnde Archid. vbi suprà. Non tamen intelligas, quòd in hoc crimine inimicus capitalis admittitur ad actionem. 3. q. 5. c. 2. & de simo. licet Hel. in fin. De hoc etiam satis notat Hostien. in sum. de accus. §. quis possit, sed dicuntur inimici capitales. Nota quòd quia solùm ratione inimicitiæ quis repellitur, & non quęcunque repellit. Sed capitalis intelligitur, quia mors inter eos est de facto illata, vel fuit intentata, seu ea quæ sunt ad mortem inductiua, aut via, vel vulnera grauia & lethalia sunt sequuta, & similia, quæ ad peruersitatem & malignitatem agentis contra passum iudicant manifestè. Propter quod præsumitur, ꝙ sicut intentauit cõtra istum mortem temporalem per illum modum. s. vulnerando, intentaret etiam per istum crimen hæreseos imponendo. Et sicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre famam. Quare tales inimici capitales à testimonio legitimè expelluntur. *Qui dicantur capitales inimici.*

Aliæ verò inimicitiæ præsertim graues, & prout etiã faciliter mulieres ad inimicitias cõmouentur, & si nõ repellunt totaliter, tamen dictum eorum dubitant aliqualiter, vt non sit plena fides eorum attestationibus adhibenda, sed cum alijs adminiculis & aliorũ testium dictis possunt plenam facere probationem, præsertim vbi iudex delatum interrogat: An ne putet se habere inimicũ, ꝙ tale crimen ad

mortem sibi ex inimicitia imponere auderet: si dicet, ita: interrogabit, quæ illa sit persona, & tunc Iudex aduertet, si illā personā, de qua suspicio est, ꝙ ex inimicitia deposuerit, denotauit. Ita tali enim casu, vbi Iudex etiam de causa inimicitiæ per alios honestos informatur, & alia adminicula non occurrunt, & aliorū testium dicta, poterit securè talem testē repellere. Si verò delata persona dicet, nō spero aliquem talem habere inimicum, licet interdum rixas cum mulieribus habuerim: vel si dicet, habeo inimicum, & non expressit debitè, sed quendam alium, qui fortassis non deposuit, tunc dicta talis testis, etiamsi alij dicerent ꝙ causa inimicitiæ deposuisset, Iudex tamē non debet repellere, sed ad plenā probationē cum alijs adminiculis cōseruare.

Reperiuntur quamplures minus prouidi & circunspecti, qui huiusmodi depositiones mulierū refutare & annihilare quærunt, dicentes illis standum non esse, eò ꝙ sæpissimè, cùm rixosæ sint, ex inuidia deponere solent. Hi, qui ignorant astutias & cautelas Iudicum, loquuntur & iudicant vt cæci de coloribus, de quibus astutijs in 11. & 12. quæstione patebit.

SECVNDA PARS.

Qualiter processus est continuandus: Et qualiter testes sint examinandi in præsentia quatuor aliarum personarum, & qualiter delata sit interroganda dupliciter.

QVAESTIO VI.



NAm nunc sextò quæritur, Qualiter processus huiusmodi aduersus Maleficas in causa fidei sit continuandus. Considerandum est primò, ꝙ quia in causa fidei proceditur summariè simpliciter, & de plano absque aduocatorum, & iudiciorum strepitu & figura, vt patet c. statuta. lib. 6.

Quid significet de plano, absque strepitu iudicij procedere. Qualiter etiam ista verba intelligantur, patet extra de verb. sig. c. sæpè contingit. in Clem. vbi dicitur: Sæpè contingit ꝙ causas committimus, & in eorum aliquibus simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura iudicij procedi mādamus: De quorū significatione verborū multis cōtenditur,

ditur,& qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi, quantum est nobis possibile, decidere cupientes, hac in perpetuũ valitura cõstitutione sancimus, vt iudex cui taliter causam cõmittimus, necessariò libellum non exigat, litis cõtestationem nõ postulet, tempore feriarum, ob necessitates hominũ indultarum, à iure procedere valeat, amputet dilationẽ, materiã litis, quantum poterit, faciat breuiorem, exceptiones, appellationes & dilationes frustratorias repellendo, partium, aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia testiumq; superfluam multitudinem refrenando, non sic tamen Iudex litem obruat, quin probationes necessariȩ admittentur: citationem verò ac protestationem iuramenti de calumnia, siue de dicenda veritate, ne veritas occultetur: per commissionem huius intelligimus nõn excludi: hæc ibi.

Et quia processus (vt visum est suprà) est simpliciter incipiendus. Quia vel propter instantiã accusatoris, vel propter zelum denunciatoris, vel propter clamorem famæ laborantis, & processus, qui fit ad instantiam partis accusantis, Iudex in hac materia non debet acceptare, cùm Maleficarum facta opere dæmonum occultentur, nec accusator per euidentiam facti sicut in alijs criminalibus procedere, & se defendere possit, imò consulere debet accusatori, ꝙ amoueat verbum accusationis, & ponat denunciationis: Et hoc propter accusatoris graue periculum, ideò super secundũ modum, qui & vsitatus. & similiter super tertium, in quibus proceditur, & non ad instantiam partis. *Iudex cõsulit accusatori.*

Notandum ꝙ quia dictum est in præcedentibus, quòd Iudex specialiter debeat interrogare denunciantẽ, qui sciat cum eo in tali causa & qui possint scire. Ideò Iudex faciet citari illos testes, quos denuntians intimauit, & qui magis videntur scire in facto, & scriptor continuabit processum scribendo sic. Pòst quæ attendens ipse Iudex denunciata sibi hæreticalia ante dicta fore ex sui natura talia, & tã grauia, quæ non possint nec debeant conniuentibus oculis tolerari, cùm cedant in opprobrium Diuinæ maiestatis, & tam fidei Catholicæ quàm Reipublicæ detrimentum, descendit ad se informandum, & ad testes examinandum, per modum qui sequitur.

Intes

Interrogatoria super testes.

TAlis testis, de tali loco, citatus, iuratus & interrogatus si cognoscit talem, exprimendo nomen delati, & dixit quòd sic. Item interrogatus de causa cognitionis, & dixit, quòd pro eo quod vidit & locutus est ipsi pluries, vel sic, vel aliàs, quia fuerunt socij, & exprimentur causæ cognitionis. Item interrogatus de cognitionis tẽpore, & dicit quòd sunt decem anni vel tot. Item interrogatus de fama illius, & præsertim ad ea quæ sunt fidei, & dixit, quòd quò ad moralia est homo bonæ famæ vel malæ, quantum autẽ ad ea quæ sunt fidei, dixit, quòd est fama in tali loco quòd practicat aliqua contra fidẽ, vt Maleficus. Itẽ interrogatus, quid est fama, & dixit. Item interrogatus si vidit vel audiuit talem talia facientem & dixit. Item interrogatus, vbi audiuit dici supra dicta, & dixit quòd in tali loco. Item interrogatus in quorum præsentia, & dixit quòd illorum.

Item interrogatus, si ex illius consanguinitate aliqui propter maleficia fuissent dudũ incinerati vel suspecti habiti, & dixit. Item interrogatus, an cum suspectis Maleficis habuit familiaritatem, & dixit. Item interrogatus de modo & causa ꝙ dicta fuerũt, & dixit quòd ea de causa & tali modo. Item interrogatus, si videtur sibi, quòd talis dixit seu fecerit transitoriè vel lapsu linguæ, seu recitatoriè, seu animo indeliberato, vel potius assertiuè & animo deliberato, & dixit quòd fecerit supra dicta iocosè & trufatoriè, seu recitatiuè & non animo sic credendi, vel assertiuè.

Item interrogatus de causa credentiæ huius, & dixit ꝙ credit pro eo sic, quia ille qui dicebat ridendo dixit. Et de istis est multum diligenter inquirendum: quia nonnunquam dicunt aliqui recitando aliorum verba, vel trufando, vel conferendo, vt alios alliciant vel incitent, licet etiã interdum asserendo vel affirmando.

Item interrogatus, si hæc deponit odio, vel rancore, seu dimittit amore vel fauore: & dicit quòd &c. Et sequitur, iniunctum est ipsi tenere secretum: Acta sunt hæc in tali loco, die tali, & in præsentia talium testium, vocatorum & rogatorum, & mei Notarij seu scriptoris.

Quot personæ in examine maleficij requirantur.

Vbi semper aduertendum, quòd in tali examine ad minus personæ quinque debent præsentes esse, scilicet Iudex inquirens, testis vel denuncians, respõdens vel ipse delatus postea

poſtea comparens, tertius eſt Notarius ſeu ſcriptor: Vbi deeſt Notarius, tunc adiungat ſibi alium virum honeſtum qui duo ſupplebunt vices Notarij, vt ſupra tactum eſt: & hoc Apoſtolica auctoritate, quia tunc in illo actu funguntur, vt ſupra in c. vt officium, de hæret. lib. 6. & duo honeſti viri, tanquam teſtes eorum quæ deponuntur.

Item aduertendum, quòd teſtis citatus debet etiam eſſe iuratus, id eſt, vt præſtet iuramentum, modo quo ſuprà, de dicenda veritate, aliàs falsè inſcriberetur, citatus & iuratus. Conſimiliter examinentur alij teſtes. Quibus examinatis, ſi Iudex videat factum eſſe probatum plenè vel ſi non plenè, tamen eſſe maxima indicia & ſuſpitiones vehementes. Et nota quòd loquimur non de leui ſuſpitione, quæ ex leuibus coniecturis oritur, ſed quòd multum diffamata ſit ſuper maleficia puerorum, iumentorum, &c. Tunc Iudex ſi timet de fuga delati vel delatæ, faciat eum eámve capi: ſi autem non timet de fuga, faciat eum citari. Et ſiue capiatur, ſiue non, prius faciat Iudex eius domum improuisò ſcrutari, & cuncta ſcrinia aperiri, & in angulis pixides & omnia inſtrumenta tolli quæ reperiuntur. Et ſic conſtituto, Iudex collectis his de quibus eſt delatus, & his de quibus eſt per teſtes conuictus vel habitus ſuſpectus, formet interrogatoria ſuper illis, ac inquirat, habito ſecum notario, &c. vt ſuprà præſtito prius corporali iuramento ad quatuor Dei Euangelia, de dicenda veritate, tam de ſe, quàm de alijs, & hoc per modum, qui ſequitur conſcribantur etiam ſingula.

Improuisò ſcrutādæ ædes Maleficatum.

Interrogatoria generalia ſuper Maleficam aut Maleficum & eſt primus actus.

TAlis de tali loco, delatus, iuratus ſuper quatuor Dei Euangelia corporaliter tacta, tam de ſe quàm de alijs dicere veritatem, & inde interrogatus, vnde ſit ſeu vnde originem traxerit. Et perpendit, quòd tali loco, talis diœceſis. Item interrogatus: qui ſint eius parentes an ſint viui vel mortui. Et reſpondit quòd viui in tali loco, vel mortui in tali loco.

Item interrogatus, vtrum naturali morte vel incinerati, & dixit quòd tali. Vbi nota, quòd hoc fit, quia vt plurimũ,

vt

vt in secunda parte operis patuit, Maleficæ proprios infantes Dæmonibus offerunt, aut eos instituunt & communiter tota progenies existit infecta: & vbi deponentes affirmassent,& ipsa negasset,iam esset suspecta.

Malefica mutant vt plurimùm loca.

Item interrogatus, vbi fuit nutritus, & vt in pluribus conuersatus,& dixit,quòd in tali loco, vel tali.Et si videat quòd mutauit locum proprium,quia fortè mater non fuit suspecta,nec aliquis ex parentela,& tamen conuersatus in alieno, & præsertim in locis, in quibus consueuerunt Maleficæ vigere,interrogabitur sic.

Item interrogatus, quare mutauit suæ natiuitatis locũ, & se transtulit ad commorandum in tali loco, vel talibus, dixit quòd ex tali causa.Item interrogatus, si in dictis locis vel alibi, audiuit loqui de materia Maleficarum, puta quòd tempestates sint concitatæ,vel iumenta maleficiata, & vaccæ liquore lactis priuatæ &c.de tali materia, de qua est delata,& si dicit quòd sic,interrogetur.Item interrogatus, quid audiuit loqui, & scribantur singula quæ dicit.Si autem negat & dicit se nihil audiuisse,tunc sic.Item interrogatus, si credit Maleficas esse, & quòd talia possint fieri quæ referuntur,vt tempestates concitare,iumenta inficere & homines,& dixit.

Et nota quòd Maleficæ, vt plurimùm negant prima fronte,vnde suspicio oritur magis quàm si responderent si sint aut non sint,committo superioribus: vnde si negant, tunc interrogentur.Item interrogatus,quid ergo vbi comburuntur,tunc innocenter condemnantur? & dixit.

Interrogatoria particularia super eosdem.

ADuert Iudex, quòd non procrastinet subsequentes interrogationes,sed indilatè proponat.Item interrogetur cur communis populus eam timeret, & dixit. Item interrogetur an sciret se esse diffamatam,& quòd odio haberetur, & dixit.Item interrogetur, cur illi personæ obiecit,dicendo:tu non transibis impunè,& dixit.

Inimicitiæ sunt plerumque causa maleficij.

Item interrogetur quid mali sibi fecisset illa persona, quòd talia verba in eius damnum protulisset, & dixit.Et nota quòd hæc interrogatio est necessaria, vt deueniatur ad fundamentum inimicitiæ:quia in fine delata allegabit inimi

inimicitiam: sed vbi non est capitalis, sed modo muliebri concitata, non impedit. Hoc enim est Maleficarum proprium, concitare aduersus se, vel verbis inutilibus aut factis, puta petit sibi præstari aliquid, aut infert ei damnum aliquod in horto & similia, ad hoc vt occasionem, arripiant, & se manifestant in verbo, vel in opere, quam manifestationem habent facere ad instantiam Dæmonum, vt sic peccata aggrauentur Iudicum dum manent impunita.

Nota enim, quòd talia faciunt non in aliorum præsentia, vt si deponens vellet testes producere & non haberet. Nota etiam quòd incitantur à Dæmonibus, vt à multis Maleficis & pòst incineratis, experti sumus: ita quòd contra ipsarum voluntatem habent incitare & maleficare. *Dæmon cogit Maleficas maleficare.*

Item interrogatus, quomodo effectus potuit consequi super minas, vt puer aut iumentum tam citò maleficaretur, & dixit. Item interrogatus iterum, & quare dixisti quòd nunquam deberet habere sanum diem, & ita factum est, & dixit. Item si omnia negat, interrogetur de alijs maleficijs, alijs testibus illatis, puta in iumentis, vel pueris. Item interrogata cur visa fuerit in campis, vel in stabulo cum iumentis, tangendo, prout interdum solent facere, & dixit.

Item interrogata, cur tetigit puerum, & quòd postea malè habuit, & dixit. Item interrogata, quid egit in campis tempore tempestatis, & sic de multis alijs. Item vnde, quòd cùm habeat vnam vaccã aut duas, plus tamen abundet in lacte quàm vicinæ, habentes quatuor aut sex. Item cur maneat in statu adulterij aut concubina, licet non seruiant ad propositum, tamen suspitionem generant amplius quàm super probas & honestas delatas. *Concubinatus suspitionẽ de maleficio auget.*

Et nota, quòd sæpius super articulos contra eam delatos interroganda est, vtrum maneat in eodem proposito aut non. Qua confessione peracta & scripta, siue ad partem negatiuam, siue affirmatiuam, siue sub ambiguo, scribatur postea: Acta sunt hæc in tali loco, &c. vt suprà.

QVÆSTIO VII.

In qua varia dubia declarantur super præmissa interrogatoria & responsiones negatiuas. An delata sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa in hæresi Maleficarum sit habenda. Et est actus secundus.



Væritur primò, quid agendum sit, vt plurimum contingit, quando persona delata omnia negat. Respondetur: Iudex habet circa tria attendere, scilicet super infamiã, super indicia facti, & super dicta testium: si videlicet omnia insimul cõcurrunt: Aut si non omnia insimul, vt plurimùm etiam contingit, eò quòd Maleficæ statim propter facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur: indicia etiam facti sunt præ oculis, puta in pueris maleficiatis, aut in iumentis, quæ sępius inficiuntur, aut lacte priuantur: Numerus etiam testium est in scriptis, qui licet sint singulares: puta quia vnus deposuit quòd puerum sibi maleficiauerit, alius verò iumẽtum, tertius verò super infamiam, & sic de alijs. Tamẽ in substantia facti concordant, puta in maleficijs, & quòd vt Malefica sit suspecta, & isti testes, licet non sufficiant ad condemnandum absque infamia, vel etiam cum infamia, vt suprà tactum est, quæst. 3. in fine: Tamen cum indicijs facti posset ex his tribus insimul reputari, non vt suspecta vehementer aut violenter, de quibus suspicionibus inferius declarabitur, sed reputari vt manifestè deprehensa in hæresi Maleficarum, vbi videlicet testes idonei, id est, non ex inimicitia, & sufficientes numero, puta sex, octo, vel decem iurati concurrerent, & consequenter deberet pœnis (in cap. ad abolendam. §. præsenti. de hær.) subiacere, &c. excommunicamus. 2. Et hoc, siue crimen sit fassa, siue non. Et hæc sic probantur.

Nam quod dictum est, quòd vbi omnia tria pręfata concurrũt, tunc pro manifestè deprehensa in hæresi debeat reputari, non est intelligendũ necessariò omnia tria incurrere, sed probatur sic per argumẽtum à fortiori. Nam vnumquodq; per se inter illa duo, quæ sunt indicium facti, & testium productio legitima, potest reddere aliquem, vt pro deprehenso in hęretica prauitate habeatur, quanto magis, vbi

vbi ambæ probationes pariter concurrunt.

Nam Iuristæ vbi quærunt, quot modis de iure aliquis habeatur pro manifestè deprehenso in hæretica prauitate. Respondetur ꝙ tribus: vt notat Bernardus in glossa ordinaria in capitulo ad abolendam. §. præsenti, & verbo deprehēsi, extrà de hæret. Et tactū est suprà in quæstione prima, in principio operis, scilicet facti euidentia: puta quia publicè prædicauit hæresim. Hîc autem ponimus iudicium facti propter publicas minas, quas intulit, dicendo: Nunquam sanos dies habebis, vel simile: & effectus fuit subsequutus:. Sequitur vel legitima probatione per testes, vel tertiò ex propria cōfessione. Vnde si vnūquodque illorū per se facit, & reddit aliquem tanquam manifestè suspectum, quanto magis insimul iungendo infamiam, & indicia facti, cū testium depositione; Licet ibi dicatur euidens factum, & hoc indicium facti: Et hoc est, quia Diabolus non manifestè operatur, sed occultè. Damna autem & instrumenta maleficij quæ reperiuntur, dant indicium facti: Vnde vbi euidens factum in alia hæresi solùm sufficeret, hîc adiungimus tria. *Quot modis aliquis habeatur pro manifestè deprehenso.*

De secundo verò, quòd talis deprehensus, licet negaret, tamē iuxta illa capitula esset puniendus, sic probatur. Nam deprehensus facti euidentia, vel per testes, aut fatetur crimen vel non. Si fatetur & est impœnitens, tradēdus est brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, iuxta capitulum, ad abolendam (vt suprà) vel est carceri perpetuò detrudendus, iuxta capitulum excommunicamus, secundo. Si autē non fatetur, sed stat in negatiua, est vt impœnitens tradendus potestati curiæ secularis, animaduersione debita puniendus, vt notat Hostiensis in summa, titulo de hæreticis qualiter deprehendantur.

Si ergo concluditur, quòd si Iudex isto modo procederet super interrogatoria & testium depositiones: cùm, vt dictum est, in causis fidei summariè, simpliciter, & de plano procedi potest: & ipsam delatam carceri deputaret ad tēpus vel ad annos plures: si fortè post annum squaloribus carceris depressa, crimina fateretur, non iniustè sed iustè procederet. Attamen ne videatur sententiam præcipitare: imò secundùm omnem æquitatem producere, quæritur quid consequenter agendum sit.

Et praecedenti annexa, an sit incarceranda, & de modo capiendi. Et est actus tertius iudicis.

QVAESTIO VIII.



N verò super negatiuas responsiones Malefica sit carceri ad custodiam mancipāda, ibi praefata tria concurrunt, scilicet fama, indicia facti, & productiones testiū, aut sub cautione fideiussorū dimittenda, vt denuo citata respondeat. Respōderi potest ex tribus opinionibus.

Primò enim aliquorū sententia est, quòd carceribus sit mancipanda, & nullo modo sub cautione dimittenda, & hi innituntur rationi tactae in praecedenti quaestione: quia videlicet habetur pro manifestè deprehensa, vbi illa tria cōcurrunt. Alij verò, quòd ante incarcerationem potest cautioni fideiussorum relinqui, ita quòd si fugam caperet, quòd tunc pro conuicta haberetur: Licet post incarcerationem super negatiuas responsiones non sit cautioni, vel manulentè relinquenda, quando videlicet illa tria concurrunt suprà notata, eo quòd tunc non posset sententiari & plecti ad mortem: & hic innititur consuetudini.

Semel incarcerata Malefica, non est manulentè dimittenda.

Tertij sunt qui dicunt, quòd non sit danda infallibilis regula, sed Iudici sit relinquendum, vt secūdum dicta testiū, & infamiam personae: & si indicia facti concurrunt, tanto grauius discernatur per modum patriae consuetudinem seruandi, concludentes quòd si non posset habere fideiussores notabiles, & fortassis suspecta de fuga, quòd tunc carceri mancipetur Et haec tertia videtur rationabilior, sic tamen quòd debitus seruetur modus, qui stat in tribus.

Modus incarcerandi Maleficam.

Primò vt domus eius quātum possibile est perlustretur, sub & suprà in omnibus angulis, fossis, & scrinijs: & si quidem famosa Malefica existit, tunc absque dubio, nisi prius sint ab ea occultata, varia instrumēta reperiātur, sicut supra tactum est. Secundò, vt si habet ancillam, aut consodales, quod & illae vel illa seorsum includātur, etiam si non sint delatae, tamē praesumitur eas nō latere secreta aliqua illius delatae.

Tertiò, quòd in capiēdo, si in domo propria capitur, nō detur ei spaciū intrādi camerā, eò quod tūc solent certa maleficia accipere, & secum deferre pro taciturnitate procurāda.

Ratione

Ratione cuius incidit dubium, an modus capiendi Maleficas,qui ab aliquibus obseruatur, vti à famulis, quando subitò à terra eleuatur,& in sporta siue in spatulis, ne terram vltra tangat,defertur, sit licitus. Responderi potest ex Canonistarum & quorundam Theologorum sententia, quòd licitũ sit hoc triplici respectu. Primò,quia vt in quęstione introductoria huius tertię partis patuit plurimorum sentẽtia,imò taliũ Doctorum,quorũ dicta reprobare nemo audet, vt idem sentit Scot.Host.Goffr. & quòd licitum est vana vanis contundere. Experientia denique:imò & Maleficarum fassiones demonstrant,quòd sæpius per talem modũm captæ,taciturnitatis maleficium amiserũt:imò quàmplures incinerandæ petentes vt saltẽ pede vno terram tangere permitterẽtur,dũ eis fuisset denegatũ, & in fine sciscitatũ,cur tantũ terrã tangere optassent,respõsum,quòd si tetigissẽt,seipsas liberassẽt,multis alijs fulminib⁹ interẽptis.

An lictorum mos in capiẽdis Maleficis probandus, quando illam captam,nolũt amplius terram continge re.

Alia causa:nam hoc ipsum manifestum existit, vt in secunda parte operis patuit, quòd in publica iustitia omnes vires maleficij franguntur quò ad præterita:sed quò ad futura,nisi de nouo ei à diabolo succurratur in maleficio taciturnitatis,omnia crimina fatetur.Dicamus ergo iuxta Apostolum.Quæcunque verbo vel opere agimus,omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fiant. Si quidem innocẽs fueris,hæc captio non tibi nocebit.

In manibus iustitiæ vires Maleficarum expirant.

Tertio respectu, quia si secundum Doctores licitum est per vana opera maleficia tollere : quia in hoc concordant omnes,licet discrepent in illo,quòd illa vana non debeant esse illicita.Vnde dictum Hostiensis,vbi dicit,quòd licitum sit vana vanis contundere : glossatur ab alijs:nota quòd dicit,vanis,non autem illicitis.A fortiori, illicitum est maleficia impedire,ad quod impedimentum hic respectus habetur,& non ad aliquid illicitum exercendum.

Notet insuper Iudex,quòd est duplex incarceratio. Vna ad pœnam, vbi criminosi ponuntur, altera ad custodiam tantûm,& hæc in præfatorio fit.Et hæ duæ custodiæ notãtur in c.multorũ querela,vt suprà,vnde ad minus ad custodiam est incarceranda.Si autẽ leuia essent,pro quibus esset accusata,ita ꝙ non esset infamata , nec essent indicia facti in pueris & iumentis,tunc remittatur ad domum.Sed quia familiaritatem habuit fortè cum Maleficis,& nouit eorum

Duplex incarceratio.

secreta, det fideiussores, quos si habere non potest, iuramentis & pœnis astricta, domum non exeat, nisi vocata. Ancillæ autem & domesticæ, de quibus suprà, ad custodiam non ad pœnam detineantur.

QVÆSTIO IX.

Quid agendum post captionem & an deponentium nomina sint ei manifestanda Et est actus quartus.

DVo autem post captionem fiunt, sed quid primùm inter illa, Iudici relinquitur, scilicet, defensionum concessio, & in loco torturæ, non tamen propter torturam examinatio. Primùm non datur, nisi petierit. Secundùm non fit, nisi prius ancillæ seu consodales, si habuit in domo examinentur.

Procedamus tamen ordine posito. Si delata dicat se innocentem & quòd falsè sit delata, & quòd libenter velit tales accusatores inspicere, & eos audire, tunc signum est quòd petit defensiones. Sed an Iudex teneatur ei deponentes manifestare, & ad conspectum eius præsentare. Hîc aduertat Iudex, quòd nullum illorum tenetur facere, nec nomina manifestare, nec ad cõspectum præsentare, nisi deponẽtes per se & sponte ad hoc se offerũt, vt videlicet eorum aspectibus præsententur, & ea quæ deposuerunt eis in faciem obiicere. Quod autem non tenetur Iudex & hoc propter periculum deponentium probatur. Nam licet diuersi summi Pontifices diuersa senserunt, nullus tamen vnquam sensit, quòd Iudex teneretur in tali causa delata, nomina deponentium manifestare, nec etiam accusatorum: Licèt hîc non procedamus per modum accusationis. Sed potius aliqui senserunt, quòd in nullo casu liceret: aliqui verò quod in aliquo.

An accusatores sint producendi Maleficis captiuis.

Tandem autem Bonifacius VIII. statuit, vt patet in c. statuta. §. inhibemus. lib. 6. vbi sic dicitur. Inhibemus tamẽ quòd si accusatoribus vel testib. in causa hæreseos interuenientibus, seu deponentibus, propter potentiã personarũ cõtra quas inquiritur, videant Episcopus & Inquisitor. Nota tu pro Inquisitore & Episcopo iudicẽ quẽcunque contra Maleficas procedentem ex consensu Episcopi & Inquisitoris

Qui-

Quia idē est: vices suas cōmittere possunt, vt in quæstione introductoria patuit. Vnde & talis Iudex quicūq; etiā secularis procedit Apostolica auctoritate, & non solum imperatoria. Sequitur: graue periculum imminere, si cōtingat fieri publicationē eorundem, ipsorum nomina nō publicēt, &c. Et sequitur infrà: cessante verò periculo supradicto, accusatorū vel testiū nomina, prout in alijs fit iudicijs publicētur.

Attendat etiam circunspectus Iudex de potentia personarum: quia illa est triplex, scilicet potentia generis & familiæ, potētia pecunię: & potētia malitię: quę magis timēda est, quàm aliæ duæ, qꝫ ex illa testib⁹ grauia pericula possent imminere, si eis, contra quos deposuerunt, eorū nomina publicarentur. Et ratio est, maius enim ęst periculū, nomina testium publicare alicui delato pauperi, habenti malicōplices, rebelles & homicidas, qui nihil habēt nisi personam perdere, quàm generoso vel diuiti, abundanti in tēporalibus. Quòd autem sit graue periculum & quale, declarat Ioan. super prædicto verbo, periculum, dicēs ita periculum, quia timetur mors, vel detruncatio ipsorū, vel filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substātiæ, vel his similia.

Triplex potentia personarum iudici attendenda.

Aduertat insuper Iudex, quòd cùm Apostolica auctoritate ex beneplacito ordinarij in his procedit, quòd ad illud secretum, scilicet, de non reuelando testificantium nomina, tam ipse quàm omnes alij assessores, qui depositioni testium interfuerunt, aut in futurum circa sententiam ferendam interesse poterunt, tenentur sub pœna excommunicationis, quam contra eos, si oppositum fecerint, Episcopus fulminare poterit: & ita ne reuelent à principio processus, ad minus implicitè fulminabit.

Vnde in alle. c. statuta. in §. & vt eorundem. ita dicitur: Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius inquisitionis negotio procedatur, præsentis cōstitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopus & Inquisitores (tu intellige sicut suprà) possint indicere illis, quibus, vt præmissum est, processum huiusmodi applicabunt, & in eos arcana consilij seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo & Inquisitoribus patefacta, præter ipsorum licentiam alijs patefacerent, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso acto incurrant, si eis videbitur promulgare.

Excommunicātur qui accusatores & testes prodūt

Punitur qui indebitè celāt nomina testiū.

Notandum vlterius, quòd sicut pœna annexa est, vbi nomina testium indebitè publicarentur, ita pœna est annexa, vbi indebitè occultarentur, scilicet illis quibus meritò sunt manifestanda, scilicet peritis, & assessoribus, de quorum consilio est ad sententiam procedendum, vel vbi non publicarent, vbi sine periculo testium publicari possent, vt in d.c. statu. circa finem sequitur Cæterùm in omnibus præcipimus tam Episcopos quàm Inquisitores, puram & prouidam intētionem habere, ne accusatorum vel testium nomina supprimendo, vbi est securitas, periculum esse dicant, nec in eorum discrimine securitatem asserant, vbi tale periculum immineret, super hoc conscientias eorum onerantes. Vbi Archi. ita dicit, O tu quicunque iudex in tali casu, benè aduerte verba ista, nam non dicit, leue periculum, sed graue. Noli igitur reum priuare iuris ordine sine magna causa, quoniam hoc fieri non potest sine offensione Dei.

Et notandum lectori, quòd quia omnia præcedentia & etiam sequentia vsquequò perueniatur ad modos sententiandi absque pœna sanguinis, in quibus Ecclesiasticus iudex iudicare habet, fieri possunt cum consensu Diœcesanorum per secularem iudicem: Ideò non impediat lectorem, si in ca. allegatur iudex Ecclesiasticus & non secularis, quia modos sententiandi super sanguinem capiet ex modis sententiandi & pœnitentionandi ordinariorum.

QVAESTIO X.

Qualiter sint defensiones concedendæ cum deputatione aduocati. Et est actus quintus.

Aduocati Malefica munus.



Si igitur defensiones petit, quomodo concedi possunt, vbi nomina testium omnino occultantur? Dicendum, quòd defensio stat in tribus. Primò, vt ei Aduocatus deputetur. Secundò, illi Aduocato nomina testium non publicentur, nec ad secretum etiam tenendum sub præstito iuramēto, sed informetur de singulis contentis in processu. Tertiò delati causa, quantum fieri potest, in meliorem partem interpretetur, scilicet, ne tamen scandalo fidei, & damno iusti-

Iustitiæ, vt patebit. Et procurator pari forma, cui processus totius copia, suppressis tamen testium & deponentium nominibus: Et idem aduocatus etiam procuratorio nomine procedere poterit.

Quò ad primum, notatur, ꝙ aduocatus non deputatur ad beneplacitum delati, puta quia vellet habere vnum ad suum placitum: de illo omnino caueat Iudex, non concedere hominẽ litigiosum, maleuolum, qui faciliter pecunijs possit corrumpi, (prout sępè tales inueniuntur,) sed concedat ipsi virum probum, & de legalitate non suspectum.

Et notare debet Iudex quatuor in Aduocato, quæ si obseruata fuerint ab Aduocato, permittat eũ aduocare, aliàs habet eum refutare. Nam Aduocatus primò debet examinare qualitatem causæ, & si viderit eam iustam, tunc, si voluerit, assumat eam, si verò iniustam, renuat: & diligenter cauere debet, ne causam assumat iniustam & desperatam. Verùm ꝙ si ignoranter ab inimico acceptauit causam, & cum hoc pecuniam, in processu tamen cognouit causam desperatam, tunc sic clientulo suo, s. delato, pro quo causam assumpsit, non consuluit vt cederet, salarium receptum tenetur restituere secundùm Goffre. Quod probare videtur per C. de iud. l. rem non nouam. Licet Host. dicat oppositum. s. de salario restituendo, nisi industriosè fecisset. Vnde si nequam Aduocatus clientulum suum scienter inducat ad defendendum causam iniquam, ad damna & ad expensas tenetur. C. de admin. tut. l. non tamen est ignotum.

Aduocatus clienti malam causam fouẽti, non consulens vt cedat, perdit salarium.

Secundum ꝙ obseruare debet, vt seruet in aduocando tria. Primò modestiam, vt non procacitèr hec conuiciãdo, nec vociferando proponat. C. eo. l. quoniam. Secundò veritatem. s. vt non mentiatur, falsas rationes vel probationes inducendo, nec falsos testes aut iura, si peritus esset, nec delationes petat: præsertim in hac causa, vbi summariè, simpliciter & de plano proceditur, vt suprà in quæst. 6. tactum est, & tangitur 3. q. 7. hæc tria.

Aduocato seruanda modestia, veritas & moderamẽ salarij.

Et tertium, quod obseruatur, est ex parte salarij; ꝙ moderatur secundùm consuetudinem regionis, de qua materia tractatur in q. 7. §. arceantur. & §. tria.

Sed ad nostrum propositum redeundo, Iudex ita præscriptas conditiones aduocato proponat, & in fine adiungat, ne fautoriã hæreseos incurrat, quia tunc excommunicatus

esset iuxta c. extra: excommunicamus. 1. §. credentes.

Nec valet, si dicat Iudici, quod non defendit errorem, sed personam. Quia nō debet defendere quouis modo, vt non procedatur summarie simpliciter & de plano: quod faceret, si potere vel omnino dilationes, vel immiscere appellationes: quæ omnia refutantur. Vt ibi in q. vltima recitatur. Quia licet errorem non defendat, cùm sic damnabilior ipsis Maleficis esset, & potius hæresiarcha quàm hæreticus Maleficus, vt patet 24. q. 3. qui illorum. Tum quia indebitè defendit iam suspectum de hæresi, tanquam fautorem se facit, & non solùm leuiter, sed vehementer, secundùm defensionem quam fecit, & debeat abiurare publicè coram Episcopo, iuxta c. accusatus frequenter allegatum.

Fautor Hæreseos siue Maleficorum excommunicatur.

Non error, sed persona defenditur.

Hæc ad longum posita sunt, nec paruipendat ista Iudex, quia ex Aduocato seu Procuratore, vbi falsè procedere nititur, plurima pericula euenire solēt: vnde Iudex debet omnino eum refutare, & procedere secundùm acta & probata, vbi reprehensibilis aduocatus fuerit. Veruntamen si Iudex habuerit Aduocatum irreprehensibilem pro delato, virum zelosum, & iustitię amatorem, nomina testium ei indicare poterit, ad secretū tamē tenendum sub præstito iuramēto.

QVAESTIO XI.

Quid faciet Aduocatus cum ipsi nomina testium non publicantur. Actus sextus.



QVòd si quæritur, Quid ergo Aduocatus etiam procuratorio nomine pro delato faciet, vbi nec sibi nec clientulo suo, nomina testium publicantur, quam tamen publicationem delatus summè affectaret: Responsio. Informationem capiat à Iudice de singulis in processu contentis, & siquidem copiam habere velit, suppressis tamen nominibus testium, tradatur sibi: & sic informatus accedat delatum, & singula ipsi proponat, & si materia postulat, vt pote quia multùm onerosa delato, tum ad patientiam quantum potest hortetur.

Quid delato respondēdum, si plenè petat testes publicari.

Et delatus vbi iterū atque iterum instat vt sibi testes publicentur, respondere potest: Ex factis, quæ contra te delata

sunt,

sunt, coniectutare testes poteris: Nam tali maleficiatus est puer, aut iumentum, aut tali mulieri seu viro dixisti, eò quod talem rem, quam petebas, tibi pręstare nolebant, tu senties quòd melius fuisset vt mihi rem accommodasses: post quę verba talis infirmatus subitò, facta tua vt testimonia clamant: quæ plus ponderantur quàm testimonia verborum. Vel etiam tu scis te infamatam, & à longo tempore suspectam de multis maleficijs & damnis hominibus illatis. Et sic replicando, finaliter ad hoc deueniet, quod ipsa aut inimicitias allegabit, asserens sibi ex inimicitia obiecta: aut dicet: Fateor me dixisse hæc verba, sed non animo nocendi.

Quare Aduocatus tunc Iudici & Assessoribus, de primo, videlicet de inimicitia habet proponere, & Iudex inquirere. Et si quidem illa capitalis inueniretur, vtpotè quia inter maritos, vel consanguineos fuisset mors intentata, vel sequuta, vel alicuius criminis inculpatio, vt quis foret plectendus per publicã iustitiam, vel fuerunt vulnera grauia ex controuersijs & briguis illata, tunc prouidus Iudex cum suis assessoribus discutiet, an ex parte delatę inimicitia aggrauetur, vel ex parte deponentis: Puta quia maritus aut amici delatę alios ex parte deponentis iniustè oppresserũt, tunc quidem si non adsunt indicia facti in pueris, seu iumentis, siue hominibus maleficiatis, nec etiam adsunt alij testes, aut etiam quod publica infamia non laborat, tunc præsumitur, quod ratione vindictæ contra eum deposuerit, & est delata omnino absoluenda, & liberè dimittenda sub debita cautione de non vindicando, &c. vt moris iudicum est.

Quando à reo allegantur capitales inimicitiæ.

Sed quæritur, Katharina habet puerum maleficiatũ, seu ipsa per se est maleficiata, seu in iumentis percepit plurima damna, & suspicatur super illam cuius maritus aut cõsanguinei per prius iniustè suum maritũ, aut consanguineum oppresserunt in publico iudicio: Vnde cùm hîc duplex sit inimicitia ex parte deponentis, quia inimicatur ratione maleficij illati, & ratione infamiæ iniustè obiectæ suo marito subitò, aut consanguineo, est ne eius depositio repellenda aut nõ: Et quidẽ ex vna parte videtur quod sic, quia inimicitia ibi est, ex altera quòd nõ, quia profert indicia facti.

Respondetur, quod in casu, quo non adsunt alij deponẽtes, nec etiam publica laborat infamia contra delatam, tunc non statur eius depositioni tantum, sed repellitur, & delata

tamen redditur suspecta, si & in quantum morbus est maleficiosus,& non ex naturali defectu: Et qualiter hoc cognoscitur,inferius patebit:quod canonicè est purganda.

Sed si iterum quæritur, an alij deponentes habeāt super indicia facti primùm deponere, quæ ipsis aut alijs cōtigerunt,aut solùm super infamiam? Respondetur, ꝙ si super alio indicia facti deponunt, benè quidem: si aut tantùm super infamiam,& ita in re existit,tunc Iudex licet repulerit deponentem propter inimicitiam, tamen indicium facti,ꝙ protulit & ostendit Iudex ex alijs testibus,quę super infamiam deposuerunt, capiet pro intersigno super suspitionem vehementem, ex qua ipsa delata detenta iudicari poterit à Iudice super triplicem pœnam.s.canonicę purgationis propter infamiam,iuxta c.inter sollicitudines.extra de purga.can. Idem sub abiuratione propter suspicionem, iuxta c.accusatus.in prin. & secūdùm varias suspiciones ad varias abiurationes,vt patebit in quarto modo sententiandi.Et propter indicia facti,si crimen fatetur & pœnitet, nō relinquitur brachio seculari ad punitionem sanguinis, sed per Ecclesiasticum Iudicem ad perpetuos carceres iudicatur.Per secularem tamen Iudicem, non obstante ꝙ ad perpetuos carceres sit per Ecclesiasticum iudicē iudicatus,potest propter damna temporalia tradi igni.Iuxta ca.ad abolendam.§.pręsenti.& iuxta c.excommunicamus 2.de hære. Quæ omnia patebunt inferius circa sextum modum sententiandi.

Triplex pœna Malefico irroganda.

Epilogando.Attendat Iudex primò, ꝙ non sit facilis ad credendum Aduocato; vbi pro delato allegat inimicitiam capitalem, eò ꝙ rarissimè in tali crimine quis deponit sine inimicitia,cùm Maleficæ semper exosæ omnibus habeantur.Secūdò attendat, ꝙ cùm quatuor modis Malefica possit conuinci.s.per testes, per euidentiam facti, per indicia facti,& per confessionem propriam:Et hoc vel super infamiam tantùm,ꝙ tamen fieret hoc per testes, vel super suspicionem,tunc per euidentiam facti aut indicia fieret, ex quibus suspicio potest iudicari leuis,vel vehemens vel violenta.Et hæc omnia absque confessione propria,quæ si cōcurreret,tunc, vt dictum est,procederetur.

In crimine maleficij rarò quis deponit sine inimicitia

Tertiò applicet præmissa ad suum propositū super personam detentam,ad obuiandum aduocato,sed videlicet sic

talibus

tantummodò super infamiam delata, aut ꝙ ibi concurrant aliqua indicia, vnde redditur suspecta vehementer, vel leuiter: & tunc aduocato super inimicitiam allegatam respōdere poterit. Et hæc quantum ad illam partem, vbi aduocatus pro delato inimicitiam deponentium allegauit.

Sed vbi allegat secundum, videlicet, ꝙ illa verba quæ protulit contra deponentem, tu senties in breui quæ tibi euenient, aut, tu non habebis plures dies sanos, aut veniet in breui ꝙ tu velles mihi talem rem accommodasse, vēdidisse, & similia. Tunc Aduocatus adiungat, licet malū aliquod fuerit subsecutum deponēti, in rebus vel corporibus, non tamen propter hoc sequitur, ꝙ illa delata huius mali sit causa tanquam Malefica, eò ꝙ infirmitates varijs modis accidere possunt. Item allegat ꝙ commune est mulierum, verbis huiusmodi mutuò contendere, &c.

De minis Maleficarū quid sit iudicandū.

Super istas allegationes iudex debet obuiare per hunc modum: si quidem infirmitas ex defectu naturæ accidit, tunc excusatio locum habere poterit. Sed quia ex signis & experimentis oppositum constat, vtpote quia nullo remedio naturali curari poterit: Item quia iudicio medicorum iudicatur vt morbus maleficialis, vulgariter. *Nachtschaden.* Item iudicio fortassis incantatricum aliarum, quę asserunt, seu asseruerunt, morbum esse maleficialem. Item quia subitò supernenit absque aliqua præuia debilitatione, cùm tamen naturales infirmitates successiuè solent debilitare. Item quia fortassis curata fuit, ideo quia reperit certa instrumenta sub lecto, aut indumentis, seu alijs locis, & illis amotis, subitò sanitati restituta fuit, prout sæpissimè contigit, vt suprà in secunda parte operis patuit, vbi de remedijs tractatur. Et per hæc seu similia iudex facillimè potest obuiare, ꝙ talis infirmitas potius ex maleficio quàm naturali defectu contigit, & per minas obiectas suspicatur de tali maleficio. Sicut à simili si quis diceret, volo tibi comburere horreum, & effectus subsequitur, vtique violentam causat suspicionem, quòd ille, qui minas protulit, horreum succenderit, licet fortassis alius, & non ipse combusserit.

Coniectura de morbis maleficialibus.

Nachtschaden.

QVÆ-

QVÆSTIO XII.

Sequitur ad idem, magis declarans, qualiter inimicitia capitalis inuestiganda.

Actus septimus.



Ttento, quòd à testimonio ferendo tantummodò inimici capitales repelluntur, vt suprà quinta quæstione tactum fuit. Inimicitiam autem talē declarare ex ijs, quæ in capitulo præcedenti tacta sunt, Iudici forcassis nimis obscurum & difficile videatur: Attēto quòd delatus vel eius procurator nollet faciliter eius acquiescere decisioni super materiam tactam, quæ dicatur inimicitia capitalis, & quæ non. Ideo exprimendi sunt alij modi, quibus in notitiam talis inimicitiæ Iudex deuenire possit, vt insontem sic minimè damnet, quòd tamē reum per debitam iustitiam puniat. Et hi etiam modi, licet sint cautelosi, seu dolosi, tamen Iudex illos practicare potest in bonum fidei & reipublicæ: Cùm & Apostolus dicat: Cùm essem astutus, dolo vos cepi, specialiter etiam hi modi practicantur super delatos, non diffamatos publicè, seu etiam non notatos per aliquod indicium facti. Licet etiam Iudex super quoscunque delatos, vbi inimicitias cōtra deponentes allegarent, & nomina testium omnino scire vellent.

Modi cautelosi, quibus iudex inimicitias discernere possit.

Primus modus est. Nam datur delato, seu suo Aduocato, copia processus, ad partē suam, scilicet, deorsum, & nomina deponentium seu deferentium ad partem aliam, nō tamen eo ordine quo deponunt, sed isto modo, vt nomē testis, qui est primus in copia, sit sextus vel septimus in schedula, & qui secūdus, sit penultimus, vel vltimus: & sic delatus, quis hoc deponat vel illud, & quis sit primus vel secūdus in sua copia: quo stante, aut dabis omnes inimicos aut non. Si omnes, eò citius deprehendetur delatus de mendacio, vbi causa inimicitiæ per Iudicem scrutabitur, si quosdam verò, tunc facilius causa inimicitiæ inuestigabitur.

Secūdus modus esset à simili, vbi daretur Aduocato processus copia ad partem vnam, & deponentium nomina ad partem aliam, & adiunctis alijs extraneis, quæ alibi à Maleficis fuerunt perpetrata, & non à deponentibus seu testibus

bus in scriptis deposita, sic delatus non poterit assertiuè dicere illum vel istum inimicum capitalem, quia nescit, quæ sint ab illis contra eum deposita.

Tertius modus, qui & suprà tactus capitulo quinto. nam quando delatus examinatur in fine secūdi examinis, antequam petit defensiones, & antequā Aduocatus ipsi deputatus, interrogetur, an reputet se habere inimicos capitales qui omni Diuino timore postposito, falsò imponerent illi labem hæreseos Maleficarum. Et tunc fortè impræmeditatus ac improuisus, & non visis deponentium attestationibus respondebit, quòd non reputet se habere tales inimicos: vel si dicit puto me habere, tūc nominet, & illi inscribantur, & causa etiam inimicitię, vt postmodum Iudex valeat eò certius inuestigare, postquam copia processus & nomina seorsim fuerint tradita modis quibus suprà.

Est & quartus modus, vt iterum in fine secundi examinis aut confessionis, de qua in sexta quęstione circa secunda interrogatoria, antequā dentur illi defensiones, interrogetur de testibus, qui grauius deposuerunt contra eum: per hunc modum. Cognoscis tu talem, vnum nominando de testibus, qui grauiora deposuit, & tūc dicet ꝙ sic, vel quòd non. Si dicit ꝙ non, tunc non poterit posteà dādo sibi defensiones & aduocatum ponere illum capitalem inimicū, cùm dixerit medio iuramento prius oppositū, scilicet, non cognoscere illum. Si autem dicit ꝙ sic, tunc interrogetur, si scit, vel audiuit ꝙ ipsa, vel ipse, egerint aliquid contra fidem Christianam, sicut Maleficæ facere solent. Si dicit ꝙ sic, talia enim & talia fecit. Interrogetur quoque, si est eius amicus, vel inimicus, statim respondebit, ꝙ amicus, & hoc ideo vt eius testimonio stetur: & ex tunc in illa causa, non potest dare illum inimicum capitalem per suum aduocatum cum medio iuramēto, ꝙ antea dixerat eum amicum. Si autem respondeat quòd nihil scit de eo, tunc interrogetur an sit eius amicus vel inimicus, & ipse statim respondebit quòd amicus: Quia allegare inimicum de quo nihil mali nouit, nō facit: Dicet ergo, sum eius amicus, attamen si scirem aliqua, non obmitterem quin illa reuelarem. In tali ergo causa non poterit eum ponere postea inimicum. Vel ad minus allegabit causas inimicitiæ capitalis à principio, & tunc aduocato adhibebitur fides.

Quintus

Quintus modus est, nam datur delato seu Aduocato copia processus, suppressis nominibus deponentium: Et vbi Aduocatus informabit eum de singulis, coniecturatur quis vel qui deposuerunt talia contra eum, & frequenter venit in cognitionem: Et tunc si dicet, talis est inimicus eius capitalis & volo probare per testes, tunc Iudex habet considerare concorditer iuxta processum nominauit: & tūc quia dixit velle probare per testes, illos examinabit, & causas inimicitiæ examinabit secretè conuocato ad hoc bono consilio peritorum vel antiquorum, in quibus latet prudentia: & si ita inuenerit causas inimicitiæ capitalis sufficientes, tunc repellat primò testes, & illi dimittentur, si non adsunt alia grauamina testium.

Et hic modus quintus & communis obseruatur & de facto Maleficæ citò ex copia processus eliciunt, qui vel quæ aduersus eam deposuerunt: Et quia rarissimè in tali causa inueniatur inimicitia capitalis, nisi ea quæ ex earum malis operibus oritur: Ideo Iudex de facili se habet per præfatos modos resoluere: attento etiam quòd sæpè deponentes affectant se personaliter Maleficis præsentare, & in faciem obiicere ea quæ per maleficia eis sunt illata.

Modus vltimus minus scrupulosus & taxandus.

Est & alius & vltimus, ad quem finaliter Iudex recurrere potest, vbi prædicti modi fortassis iudicarentur ab aliquibus dolosi, & per astutiam practicati, præsertim quatuor primi, ideo omnino ad satisfaciendū & quietandū scrupulosas mentes, & ne Iudici quicquam obiiciatur, aduertat, ꝙ postquā per præcedentes modos expertus est, non esse aliunde inter delatum & deponentē capitalē inimicitiam, vult tamen hoc idem consilio aliorū assessorum concludere in finem, ne sibi quicquam obiiciatur: faciat hoc: det delato seu eius Aduocato copiā processus, deponentiū tamen & deferētiū nominibus suppressis: Et quia defendēdo dicit se habere inimicos capitales & fortassis causas inimicitiarū varias allegat siue in re ita sint, siue nō, cōgregat tamē Iudex consiliū peritorū cuiuscunq; facultatis, si cōmodè haberi potest, vel ad minus ex prouidis & honestis personis quibuscūque: quia ad hoc tenetur: iuxta ca. statuta, frequēter allegatū & illis totū processum integraliter & perfectè per notarium seu scriptorem legi faciat: & cum testium seu deponentium nominibus publicè exponant, ita tamen

quòd

ꝙ ad tenendũ ſecretũ ſub pręſtito iuramẽto omnes aſtringat, & de illo an hoc facere velint, prius habeat inquirere, quia aliàs omnino non ſunt eis nomina illa exponenda.

Et poſt dicat, qualiter per talem & talem modum inquirendo de inimicitia, nullam potuerit perpendere. Attamen ſubinferat, ſi videbitur, fiat è duobus vnum, aut per conſilium diſcernatur, qui ſint ex deponentibus repellendi tanquam inimici capitales, & quomodo eligantur tres, quatuor, aut quinque, qui amplius nouerint in villa aut oppido amicitiam vel inimicitiam delati & teſtium, & qui non ſunt præſentes in conſilio, & publicentur illis tantummodo nomina delati & teſtium non autem articuli proceſſus, & ſtabitur iudicio eorundem. Ex primo non poterunt benè teſtes repellere, attento quòd Iudex ſuos modos inquirendi practicauit: ex ſecundo verò totaliter ſe immunem faciet, & omnem à ſe ſiniſtram ſuſpicionem excutiet. Tenetur etiam hunc vltimum modum ſeruare, vbi delatus in alieno loco & patria eſſet captus. Et hæc ſufficiant ad diſcernendum ſuper inimicitiam.

QVÆSTIO XIII.

Super ea quæ ante interrogatoria in loco carceris & torturæ proponenda habet iudex aduertere. Et eſt actus octauus.



QVid denique iudici agendum ſic clarè patet. Si enim, vt communis exigit iuſtitia, ad pœnam ſanguinis non iudicatur, niſi propria confeſſione conuincatur. Quamuis ex alijs duobus habetur pro manifeſtè deprehenſa hæretica prauitate, ſcilicet ex euidentia ſeu indicio facti, & ex teſtium productione legitima, vt ſupra quæſtione prima tactum fuit, & de tali etiam delata ad præſens agitur: tunc vtique quæſtionibus & tormentis, pro criminum faſſione exponetur.

Et vt quæſtio clara ſit, ponatur caſus, qui Spiræ cõtigit, & ad multorũ notitiã peruenit. Quidam vir honeſtus, dum quandam mulierem pertranſeundo non ei ad nutum in vẽditione cuiuſdã rei venalis cõplacere voluiſſet, illa indignata poſt tergũ clamauit, in breui optaſſes ꝙ annuiſſes. *Caſus euidẽtis facti.*

Et

Et est vsitatus hic modus loquendi Maleficarum, vel à simili, quando maleficium per auisamenta volunt inferre. Tunc ille indignatus, & non immerito super eam, vultum post tergum vertit, vt eam quo animo verba protulisset inspiceret, & ecce subitò maleficio percussus os suum in obliquum horribili deformitate vsque ad aures extenditur, nec retrahere potuit, sed multo tempore in illa deformitate perstitit.

Hoc euidens factum iudici proponitur, casum ponimus & an pro manifesta deprehensa in hæresi Maleficarum, sit habenda quæritur. Respondere oportet ex verbis Bernard. in glo. ordinaria. & in ca. ad abolendam. vt suprà quæstione notata tangitur, quòd sic. Eo quòd tribus modis, vt ibi tangitur, quis vt taliter deprehẽsus iudicatur: Et illa etiam tria non copulatiuè, id est, quòd omnia tria habeant insimul concurrere, sed vnum quodq; per se, scilicet, euidentia facti, testium legitima productio, & propria confessio reddit Maleficam, videtur manifestè deprehensam reputari.

Euidentia facti differt ab indicio facti.

Indicium autem facti differt ab euidentia, quia cùm minus sit quàm euidentia, tamen capitur etiam ex verbis & operibus Maleficorum, vt in illa quęstione septima tangitur, & iudicatur ex maleficijs non ita subitò. Sed processu temporis illatis, per minas tamen etiam præcedentes: sicq; concludamus, quòd de similibus Maleficis delatis, & quæ sub defensionibus, vt præmissum est, defecerunt etiam vel non defecerunt eò quòd non fuerunt concessæ, non concessæ autem qui non fuerunt petita: Iam nostra quæstio versatur, quid iudici agendum, & qualiter ad quæstiones sit procedendum pro dicenda veritate in punitionem sanguinis.

Vbi plura sunt iudici propter ingentes labores contra maleficium taciturnitatis aduertenda, quæ etiam successiuè per capitula deducentur.

Cur iudici ad torturam non properandum.

Et primum est, quòd ad Maleficam quæstionandam nõ sit pronus, habeat tamen ad certa signa quæ sequentur aduertentiam. Quare autem nõ debeat esse facilis, causa est: quia nisi Diuina coactio per Sanctum Angelum, vt maleficium Diaboli abscedat, concurrat, ita insensibilis in illis doloribus efficitur, vt membratim citius discerperetur, quam aliquid veritatis fateri valeat.

Nec

Nec propter hoc omittendum, tum quia non æqualiter omnes sunt huiusmodi maleficijs irretitæ, tum etiam quia Diabolus sponte interdum non coactus Sancto Angelo Maleficam fateri crimina permittit. Pro cuius intellectu ea quæ suprà in secunda parte operis, de modo præstandi homagium Diabolo tacta sunt aduertenda.

Sunt nãque, quæ sub certis annis prius Diabolo militãt, vt sex, octo aut decem annis antequam ipsi homagium pręstent, scilicet in corpore & anima se eis deuouendo, vbi tamen aliæ à principio illi profitendo fidei abnegationem etiã subitò homagiũ pręstãt. Cur autẽ Diabolus hoc spaciũ temporis postulatũ acceptat; vtique ea de causa, vt illo intermedio Maleficã experiatur an ore tantùm & non corde fidẽ abnegando simili modo etiam homagiũ sibi pręstaret.

Non primis statim annis qualibet Malefica diabolo homagium præstat.

Nam cùm Diabolus intima cordis non nisi per exteriora & coniecturaliter cognoscere habeat, vt in prima parte operis, sub difficultate, an dæmones ad odium, vel amorem mentes hominum immutare possint: plures etiam reperiãtur, quæ necessitate aliqua, aut egestate inductæ per alias Maleficas, & sub spe confessionis, euasionis, à fide in toto vel in parte apostatant: tales vtique etiam non coactus à Sancto Angelo relinquit, vnde & faciliter sua crimina fatentur: cùm tamen aliæ, quæ sicut ore, imò & corde sibi adhæserunt, pro viribus ab eo defendantur, & indurantur ad ad taciturnitatis maleficium.

Diabolus non nisi per exteriora cordis intima coniecturis assequitur.

Et per hæc patet solutio ad quæstionem, vnde proueniat quod certæ maleficæ de facili fateantur, aliæ verò minimè. Quia vbi diuinitùs Diabolus non repellitur, adhuc tamen sponte illas relinquit, vt per temporalem confusionẽ & horribilem mortem ad desperationem inducat, quos corde allicere nunquam poterat. Patent hæc etiam ex sacramentalibus earum confessionibus, in quibus asserunt, se nunquam voluntariè adhæsisse, & plura maleficia coactas à dæmonibus intulisse.

Cur quædam Maleficæ ad confitendum faciles sint.

Est & alia differentia, quòd cernũtur aliquæ post fassionem criminum sibiipsis mortem inferre, vt laqueo vel suspẽdio vitã sibiipsis auferant. Quod vtique inimicus ille operatur, ne per sacramentalem confessionem veniam à Deo consequatur. Et hoc præcipuè illis, quæ non voluntariè sibi adhæserũt: licèt & alijs, quæ sibi volũtariè adhęserũt

A post

Tam difficulter quæstionatur Magus, quam exorcisizatur obsessus.

post criminium fassionem intentet. Sed tūc cernitur, quòd Diabolus coactè Maleficam habuit relinquere.

Concludamus quòd tantus vel etiam maior præsupponitur labor ad quæstionandum pro dicenda veritate Maleficā, quantus ad exorcizandum à dæmone possessum. Ideo Iudex nec voluntarius nec facilis ad hæc esse debet, nisi vt dictum est in punitionem sanguinis. Sed & in hac causa faciat diligentiam, prout sequitur: primò ferendo sententiam.

QVÆSTIO XIIII.

De modo sententiandi delatam ad quæstiones. Et quomodo prima die sit quæstionanda, & an possit conseruationem vitæ compromittere. Actus decimus.

Sententia interlocutoria ad quæstionē submittendā.



VID denique secundo loco Iudex habet aduertere, statim post actus, in eo quòd refert sententiam suam per modum qui sequitur.

Nos Iudex & assessores attendentes meritis, seu considerantes merita processus facti per nos contra te talem talis loci, talis diœceseos & diligenter omnibus examinatis: inuenimus, quòd tu est varius in tuis confessionibus: vt pote quia dicis tales minas te protulisse, non autem in eo nocendi animo, & tamen nihilominus sunt indicia varia, quæ sunt sufficientia te ad exponendum quæstionibus & tormentis. Quapropter vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures iudicum non offendas, interloquendo declaramus, indicamus & sententiamus die præsenti & hora tali te supponendum quæstionibus & tormentis Lata fuit hæc hæc sententia, &c.

Admonitionibus amicis eliciendæ confessionis.

Secundò stat actus in eo, quod & præmissum est, adhuc non sic voluntarius ad quæstionandūm, sed carceribus ad pœnam mancipatus, & non iam ad custodiam tantum vt prius (& adhibitis eius amicis, vt pœnas subterfugiat, & q fortassis morti non tradetur, licet alias punietur, vbi veritatem fatetur, illis proponat & quòd ad hoc ipsum delatum inducere velint, hortatur. Nam meditatio frequens, & carceris calamitas, ac replicata informatio proborum virorum disponunt ad veritatem eruendam.

Et

Et à nobis expertum est, quòd per huiusmodi informationes Maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in signum resistentiæ in terram spuentes, quasi in faciem diaboli, dicebant, exeas maledicte diabole, faciam quòd iustum erit, & consequenter crimina sua fatebantur.

Si verò conuenienter delato expectato, & tempore congruenter prorogato, & multipliciter informato: credat iudex bona fide ipsum delatum negare veritatem, quæstionent enim moderatè, vt pote sine sanguinis effusione: scientes quod quæstiones sunt fallaces, & sæpius, vt tactum est, inefficaces.

Modus in tortura procedendi.

Est autem modus incipiendi talis, vt dum ministri se disponunt ad quæstionandum, pòst exspolient eum: vel si est mulier, prius antequam ad carceres pœnosos ducatur, ab alijs mulieribus honestis & bonæ famæ exspolietur: ea de causa, vt si maleficium aliquot insutum esset vestimentis, prout sæpè ex informatione Dæmonum practicant ex membris pueri non baptizapti, in finem vt pueri visione beatifica priuentur Et dum instrumentum disponuntur, Iudex per se, & alios bonos viros fidei zelatores, inducat quæstionandum ad fatendum veritatem liberè, & si fateri noluerit, mandet ministris, quòd ad cordas ligetur, vel ad alia instrumenta applicetur, & ibi statim obtemperent non læti, sed quasi turbati, Pòst iterum soluatur ad petitionem aliquorum, & ad partem trahatur, & iterum inducatur, & inducendo informetur, quòd non tradetur morti.

An iudici liceat promittēdo impunitatem reo plectēdo, veritatem elicere.

Vbi Quæritur, An hic iudex super delatum infamatum, & per testes, & indicia facti legitimè conuictum, cùm nihil desit nisi in ore proprio crimen fateatur, possit licitè conseruationem vitæ compromittere, cùm tamen, si crimen fatetur, vltimo supplicio punitur.

Respondetur: A varijs varia sentiuntur. Nam quidam ita sentiunt, quòd si delata est plurimùm infamata, & super indicia facti violenter suspecta: & quòd ipsa in magnum nocumētum sit, tanquam aliarum Maleficarum magistra, etiā tunc securari posset de vita, sub his circunstantijs, vt perpetuis carceribus, in pane & aqua adiudicaretur, dummodò alias Malefıcas sub certis & verissimis signis manifestaret. nec tamen illa pœnitentia carceris, vt ponitur, ei manifestāda esset, sed duntaxat securitas vitæ promittēda & aliquali

pœnitentia, puta, per exilium, vel alio modo punienda. Et sine dubio pro Maleficis famosis, & præsertim quæ Maleficis medicaminibus insistunt, & maleficiatos superstitiosis actibus curant, taliter seruandæ essent, vt aut maleficiatis subuenirent, aut Maleficas proderent. Nec tamen eorum proditioni staretur, eò quòd Diabolus mendax, nisi pariter & alia indicia facti cum testibus occurrerent.

Alijs videtur ad idem in casu quo sit carceribus deputata esset ad tempus promissionem seruandam esse, & post spacium temporis incinerandam.

Ad tempus solùm Hæreticis & Maleficis fides seruanda.

Tertij sunt qui dicunt Iudicem securè posse in conseruationem vitæ cõpromittere, ita tamen, quòd ex post à sententia ferenda se exoneraret, & in suum locum alium substitueret.

Inter quos modos primos, licèt videretur vtilis propter maleficiatorum curationem, tamen quia non est licitum maleficia seu illicita opera tollere, licèt, vt in quæstione prima & introductoria huius tertiæ partis patuit, plurimum opinio sit, quòd licitum sit maleficia per opera vana & superstitiosa tollere. Sed quia in his magis docet Iudices experientia atque vsus, & negotiorum varietas, quàm ars alicuius seu doctrina: Ideo relinquitur hoc iudicibus. Certũ est autem, vt experientia pluries docuit, quòd multi faterẽtur veritatem, nisi metu mortis retraherentur.

Experientia docebit Iudices.

Quòd si nec minis, nec talibus promissis fateri voluerit veritatem, tunc ministri sententiã latam exequãtur, & quęstionetur cõsuetis modis, & nõ nouis nec exquisitis, leuius vel fortius, secundùm quod crimen exigit delinquentis. Et dum quæstionatur de certis articulis super quib. quæstionatur, & hoc sæpè & frequenter à leuioribus incipiendo: quia citius concedet leuia quàm grauiora. Et dum hæc fiunt, notarius totum scribat in processu, & quomodo quæstionatur, & de quibus interrogatur, & quomodo respondetur.

Leuiora delicta primò interroganda.

Et nota, quòd si fatetur per tormenta, ducatur postea ad alium locum, vt denuò recognoscat, & quod non tantummodò vi tormentorum cognouerit.

Quartò stat actus in isto, quòd si quæstionatus decẽter noluerit fateri veritatem, ponantur alia tormentorum genera coram eo, dicendo, quòd oporteat eũ hæc sustinere, nisi fateatur veritatem. Quòd si nec sic poterit ad terrorẽ

vel

vel etiã ad veritatem induci, tunc pro secunda aut tertia die quęstionanda ad continuandũ tormenta, nõ ad iterandum: quia iterari non debent, nisi noua superuenissent indicia.

Sententia ad continuandã torturam.

Fertur coram eo sententia in modum qui sequitur. Et nos præfati Iudex, vt supra. Assignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas audiatur, & totum ponatur in processu à Notario.

Et intra illud tempus assignatum Iudex per se, aut per alios probos viros, inducet eam ad fatendum veritatem modo præmisso, cum securitate vitæ, si ita videbitur expedire.

Malefica non sola relinquenda.

Aduertat etiam Iudex, vt intra illud tempus continuè apud eam sint custodes, vt videlicet sola non relinquatur, quia à Dæmone frequentabitur, vt sibiipsi mortem inferat, si & quantum Diabolus deserere ipsam intendit, aut ad deserendum ipsam diuinitus arcetur, hoc ipsum enim Diabolus melius nocere potest, quàm aliquis scriptis reserare.

Super tormenta continuanda, & de cautelis, & signis, quibus cognoscere potest iudex Maleficã: & quomodo se ab earũ maleficijs debeant præmunire. Item quomodo sint abradendæ, in locis vbi sua habent maleficia abscondita, cum declarationibus varijs, ad obuiandum maleficio taciturnitatis. Et est actus vndecimus.

QVAESTIO XV.



VID autem consequenter restat Iudici super tormẽta continuãda? Est aduertẽdũ primò, quòd sicut non omnium membrorum est eadẽ medicina, sed potius diuersorum & singulorum sunt diuersæ & singulares medicinæ, sic nec ad omnes hæreticos, seu de hæresi delatos, idẽ modus interrogandi, inquirendi & examinandi, quò ad articulos, est seruãdus, sed secũdum veritatẽ sectarũ, & personarum, varius & diuersus modus examinãdi. Idcirco prudẽs iudex & medicus, qui putrida mẽbra, & scabiosas oues resecare, & sequestrare ab innnoxijs nititur, iã æstimare potest, delatam maleficio taciturnitatis infectam, quã taciturnitatẽ euellere nõ potest vna & infallibilis depingi regula,

 sen

seu modus, imò etiam dare non esset tutum: eò q cùm illũ modum consequẽter assuetum, ac regulam generalem, tenebrarum filij præuiderent, ipsam tanquam laqueum suæ perditionis, facilius euitarent seu etiam præcauerent.

De maleficio taciturnitatis.

Curet igitur prudens ac industrius iudex occasionem & modum interrogandi arripere, siue ex testium respõsis seu attestationibus, siue ex ijs, quæ aliàs experientia eum docuit, siue ex ijs quæ proprij ingenij acumen aperit: subscriptis cautelis vtendo.

Malefica non queũt lachrymas fundere.

Nam si inuestigare affectat, an maleficio taciturnitatis sit inuoluta, aduertat an lachrymare corã eo stando queat, aut tormentis exponendo. Hoc ipsum enim pro certissimo signo ex fide dignorum antiqua relatione, ac propria experientia docente, adeò compertum est, q etiamsi ad lachrymandum coniurationibus aliqua hortetur, & compellatur, si Malefica existit, hoc ipsum. s. lachrymas emittere non potest: dabit quidem flebiles, & ex sputo, genas & oculos linire, ac si fleret attentabit, super quo à circunstantibus cautè aduertendum erit.

Modus coniurandi ad lachrymas.

Modus autem coniurandi ad lachrymas veras, si innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falsas, talis vel consimilis in sententia practicari potest, à iudice, seu presbytero: manũ super caput delati seu delatæ ponendo. Cõiuro te per amarissimas lachrymas, à nostro saluatore Domino Iesu Christo in cruce pro salute mũdi effusas, ac per ardẽtissimas lachrymas ipsius gloriosissimę virginis Mariæ, matris eius, super vulnera ipsius hora vespertina sparsas, & per omnes lachrymas, quas hic in mũdo oẽs sancti & electi Dei effuderũt, & à quorum oculis iam omnẽ lachrymam absterſit, vt in quãtum sis innoxia, lachrymas effundas, si nocẽs, nullo modo, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen.

Experientia docuit, quantò amplius coniurabãtur, tantò minus flere poterant, cùm tamen vehementer se ad fletum stimulabant, & genas sputo humectabant. Possibile tamen, vt pòst in absentia iudicis, & extra locum & tempus torturæ, coram custodibus flere valeant.

Causa impedimenti fletus in Maleficis.

Quòd si causa impedimẽti fletus in Maleficis quęritur, potest dici, q quia gratia lachrymarum in pœnitentibus præcipuis donis ascribitur, cùm cœlum penetrare, & inuincibilem vincere, humilis lachryma à Bernardo, asseritur:

nulli

nulli dubium, quin & inimico salutis displicere noscitur, vnde & summis conatibus illas impedire nemo ambigat, vt finalis impœnitentia potius introducatur.

Sed quid si astutia Diaboli Deo permittente, etiam Maleficam flere contingeret: Cùm flere, nere, decipere etiam proprium mulierum dicatur. Respōderi potest: cùm occulta sint Dei iudicia, si aliàs non possit conuinci per legitimos testes, super aliqua indicia facti, nec etiam suspecta esset grauiter aut violenter, vtique esset absoluenda, & pro leui suspicione, in qua staret propter infamiam, quā testes deposuerunt, haberet hæresim Maleficarum abiurare: vt in secundo modo sententiandi discutietur.

Humiles lachrymæ vincunt potentia superbissimos.

Flere, decipere, nere est mulierū proprium verè.

Secunda cautela non solùm post hāc primam obseruanda, verùm etiam omni tēpore iudici & omnib9 assessoribus aduertenda, ꝙ non permittant se ab ea tangi corporaliter, præsertim super nudā iuncturam manuum & brachiorum, sed omnino secum deferant sal exorcizatum in Dominica die palmarū, & herbas benedictas. Hæ enim res insimul cū cera benedicta inuoluta, & in collo deportata, vt suprà in secūda parte operis de remedijs cōtra maleficiales infirmitates & defectus patuit, mirā habent efficaciā preseruandi, non solùm ex Maleficarum testimonijs, verùm etiam ex vsu & consuetudine Ecclesiæ, quæ in hunc finē huiusmodi exorcizat & benedicit, vt patet in earum exorcismis, cùm dicitur ad effugandam omnem potestatem inimici, &c.

Iudices non ferant se à Maleficis tangi.

Et non videatur extraneum de tactu iuncturarum seu membrorum, quia diuina permissione interdum per auditum verborum ab eis prolatorū maleficare opere Dæmonum possunt, præcipuè eo in tempore, vbi quæstionibus exponantur.

Experientia nos edocente, nouimus quasdam in castris detentas, quæ nihil aliud à Castellanis instātissimis precibus flagitabant, nisi vt in aduentu Iudicis, aut alterius præsidentis, eis concederetur, vt primum intuitum visus in ipsum iudicem dirigere possent, antequam ab eo vel alijs essent visæ, ex quo intuitu etiam sortitæ, quòd talis iudex aut alij sui assessores ita alieni in eorum cordibus fuerunt, quòd omnem, si quam habuerunt indignationem, amiserunt, nec ipsas molestare quoquo modo præsumebant, sed liberè abire permiserunt. Qui scit, & expertus est, verum

Visu maleficia immittunt Malefica.

dat testimonium, & vtinam talia procurare non possent.

Non paruipendant Iudices talia auisamenta & remedia, cum vilipensio talium post tantas admonitiones, in æternam eis cedet damnationem, iuxta saluatoris dictũ: Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent pro peccato. Muniant ergo se præmissis ex Ecclesiæ constitutione.

Malefica ita in iudicium producẽda, vt tergum iudicibus vertãt.

Et si commodè fieri potest, ipsa à tergo deorsum vertẽdo ad iudices & assessores introducatur. Et non solùm in præsenti actu, verùm in omnibus præcedentibus & sequẽtibus, signo crucis se muniendo, & viriliter aggrediendo, frangentur cum Dei adiutorio vires antiqui serpentis. Nec quis æstimet superstitiosum, vt à tergo introducatur, cùm, vt sæpè tactum est. Canonistæ ad tollendum & impediendum maleficia maiora concedant, & vana vanis cõtundere semper dicant esse licitum.

De abradẽdis pilis Maleficarum.

Tertia cautela in præsenti actu vndecimo obseruanda, vt pili ex omni parte corporis abradantur: Et est eadem ratio, sicut suprà de vestimentis exuendis. Habẽt enim pro maleficio taciturnitatis aliquas superstitiosas alligaturas quarundam rerum, siue in vestimentis, siue in pilis corporis & interdum in locis secretissimis non nominandis.

Quòd si obiiceretur: Nunquid Diabolus absque huiusmodi ligaturis rerum posset mentem Maleficæ indurare, vt crimina non valeat fateri, sicut & alij scelerosi sæpius inueniuntur, sub quibuscunque maximis tormentis, quantumcunque per indicia facti, aut per testes sint conuicti. Respondetur, vtique verum esse, q; absque rebus quibuscũque dæmon valeat talem taciturnitatem procurare: illis tamen rebus vtitur in animarum perditionem, ac offensam maiorem Diuinæ maiestatis.

Procuratio maleficij taciturnitatis.

Quod vt clarius pateat, Malefica quædam in oppido Haganoæ, de qua suprà in 2. parte operis tactum est, tale maleficium taciturnitatis procurare sciebat, vt masculus recenter natus, & non baptizatus, & cum hoc primogenitus, interemptus, & in fornace assatus, cum alijs rebus, quas exprimere nõ expedit, incineratus & pulucrizatus, si qua malefica aut flagitiosus, ex ijs quicquam secum deferret, nullo modo sua crimina fateri posset.

Hìc clarum est, quòd si centum millia puerorũ adhiberentur

tentur ex naturali inclinatione, nunquam talem effectum taciturnitatis causare possent: vtitur tamen, vt cuique intelligenti patet, in animarum perditionem, & Diuinæ maiestatis offensionem.

Sed & hoc, ꝙ allegatur, ꝙ sæpè flagitiosi homines, & non Malefici, talem penes se taciturnitatem retinent. Dicendum est, ꝙ talis taciturnitas triplici ex causa prouenire potest. Primò, ex naturali quodãmodò duritia mẽtis. Quia sicut aliqui sunt molles corde, aut vecordes, ꝙ ad leuem torturam omnia concederent, etiã quæcũque falsa, ita aliqui sunt ita duri, ꝙ quantumcunque vexentur, veritas ab eis non habeatur: Et præcipuè illi, qui aliàs fuerũt quęstionati, quorum brachia citò sicut trahuntur, ita & flectuntur.

Facinorosa taciturnitas in torturis, vnde proficiscatur.

Secundò, prouenit ex maleficio penes se retento prout dictum est, siue in vestimentis, siue in pilis corporis. Tertiò, ꝙ interdum, licèt penes se non habeãt maleficia insuta, aut alligata, maleficiũtur tamen ab alijs Maleficis, quantũcunque remotis. Prout Malefica quædam in *Isburg* se iactare solebat ꝙ vbi ad minus filum ex vestimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere posset, ꝙ quantumcunque tormentaretur, etiam vsque ad mortem, nihil fateri posset: quare patet responsio ad obiectionem.

Malefica etiã alios ad taciturnitatem maleficiare possunt.

Sed quid in Diœcesi Ratisbonensi casu contigisse asseritur? Quòd dum quidam hæretici ex propria confessione deuicti, non solùm vt impœnitentes, imò & defensores illius perfidiæ, morti fuissent adiudicati, accidit, vt illæsi in igne remanerent: Tandem per aliam sententiam ad submersionem adiudicati, nihil proficere potuerunt: Stupentibus omnibus, & fidem ipsorum vt iustam defendere dum quidam conabantur, sollicitus pręsul super gregem, triduanum ieiunium indixit, quo deuotè expleto, cuidam notificatur, ꝙ in certo loco corporis, videlicet sub brachio vno, maleficium quoddã inter pellem & carnem insutum haberent, quo reperto & amoto, continuo incendio consumpti fuerunt. Licet ab alijs opinetur, ꝙ quidam Necromanticus ex Dæmonis consultatione, qui sibi hoc indicauerat, prodidisset. Sed quocũque modo factum fuerit, verisimile est, quòd diuina virtute Dæmon coactus, dum semper ad subuersionem fidei machinatur, hoc manifestauerit.

Hæretici manent in igne illæsi.

Maleficium contra ignem inter carnem & pellem insutum.

A simili, vbi talis Iudici acciderit casus, quid faciendum

 foret,

foret, elicere potest: vt videlicet ad Diuinum recurreret præsidium, vt ieiunijs & orationibus deuotarum personarum hoc genus Dæmoniorum à maleficijs expellatur, in casu, quo nec per mutationẽ indumentorum, aut tonsuram pilorum ad veritatem fatendam sub tortura induci valeát.

Cera benedicta in calicem aquæ benedictæ immissa, maleficium taciturnitatis abigit, si bibatur.

Et licet in Alemaniæ partibus, talis abrasura, præsertim circa loca secreta, plurimùm censetur inhonesta: qua de causa nec nos inquisitores vsi sumus: Sed tonsis capillis capitis, cum calice aut cipho aquæ benedictæ, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione sanctissimæ trinitatis ieiuno stomacho trinies in potum ministrando, per Dei gratiam à plerisque taciturnitatis maleficium abstulimus. Tamen in alijs regnis Inquisitores talem per totum corpus abrasuram fieri mandant. Vnde & Cumanus Inquisitor nobis insinuauit, ꝙ anno elapso, qui fuit 1485. vnam & quadraginta Maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abrasis. Et hoc in districtu & comitatu Burbiæ, vulgariter dicitur *Mormbserbad* in confinibus Archiducis Austriæ, versus Mediolanum.

Quòd si quæritur: an tẽpore necessitatis, quo nullis remedijs congruis maleficiũ remouerint, vt præmissum est, licitum foret, diuinatrices, quæ etiam maleficia curare & tollere solent, pro amotione talis maleficij consulere. Respõsio. Quicquid sit de negotio Ratisbonæ peracto, exhortamur in Domino, vt in nullo casu, quantũcunque necessario, pro Republica, diuinatrices cõsulantur, & hoc propter magnã offensam Diuinæ maiestatis, cùm tot alia sint nobis remedia concessa, per quæ omnino assequi poterimus, aut in ꝓpria potiti forma, aut in æquiualẽti, ita ꝙ omnino veritas experietur vel ab eius ore, vt incinerari valeat, vel Deus auferet ipsam de medio, aliã mortẽ sup eã permittẽdo.

Nullæ sunt Diuinatrices pro Repub. consulendæ.

Media licita pro obstinata taciturnitate subiectorum quæstioni abolenda.

Hæc autem nobis remedia proponũtur: vt primò faciat homo id quod potest ex propria industria, & ex propria virium suarum exercitatione, modis suprà tactis insistendo pluries, & præsertim certis diebus, vt iam in sequenti quæstione patebit. 2. Cor. 9. Abundetis in omne opus bonum.

Secundò, quòd si deficit recursum habeat pro consilio ad alios homines, qui fortè sibi remedium, de quo nunquã cogitauerat, impartiretur: eò quòd varij sint modi ad maleficia tollenda.

Tertiò

Tertiò si prædicta deficiũt, habeat recursum ad deuotas personas, iuxta illud Ecclesiast. 37. Cũ viro sancto assiduus esto, quemcunque agnoueris obseruantem timorem Dei. Item vt sancti in patria inuocentur per eos. Quæ si omnia defecerint, recursum habeat immediatè ad Deum iudex & omnis populus ieiunijs & orationibus, vt tale maleficium sua pietate amoueatur. Sicut Iosaphat. 2. Paral. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te: & sine dubio Deus in necessarijs nostris non deficiet.

Vnde & Augustinus & habetur 26. q. 7. nõ obseruabitis. Qui has & quascunque Diuinationes, aut facta, aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit. s. opere prosequendo, aut ad domum earum vadit, aut in domum suam propriam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam & baptismum præuaricasse, & paganum & Apostatam, & Dei inimicum, irã Dei in æternum grauiter incurrere, nisi Ecclesiastica pœnitẽtia emendatus, Deo reconcilietur. Non deficiat ergo iudex semper licitis vtendo, iuxta præmissa, remedijs, & finaliter subscriptis cautelis.

QVAESTIO XVI.

De tempore, & de secundo modo interrogandi. Et est actus duodecimus, super finales cautelas à iudice obseruandas.



Vper præmissa sunt aliqua aduertenda. Primò quòd sacratioribus diebus, & infra missarum solemnia sint Maleficæ interrogandæ, ita vt populus adhortetur ad implorandum Diuinũ auxilium, in generali nihil specificando, nisi vt cõtra quascunque Dæmonum infestationes sancti inuocentur.

Precationes publicæ Ecclesiæ conducunt contra obstinationem Maleficarum.

Secundò, ea quæ suprà tacta sunt de sale & alijs rebus benedictis, cum septem verbis, quæ Christus protulit in cruce, in schedula conscriptis, insimul colligatis, collo eius ligentur, longitudo Christi super nudum corpus, & extra benedicta circũcingatur: Siquidẽ lõgitudo ipsa commodè habeti

haberi poteſt. Experientia docuit miro modo his rebu ipſas moleſtari, vixque retinere: præcipuè autem reliquia ſanctorum.

Longitudo Christi alliga ta corpori cogit Maleficas confiteri.

His ſic diſpoſitis, & aqua benedicta in potum porrecta diſponatur iterum ad quæſtiones, continuò exhortādo prius. Dum autem à terra eleuatur, & ſi per talem modum tormentatur, iudex legat vel legi faciat dicta teſtium, ſub miſſis nominibus, taliter dicendo, ecce per teſtes conuicta es. Item ſi teſtes vellent ſe facie ad faciem adfrontare, tunc iudex interrogaret, an fateri vellet, ſi teſtes ſibi in faciem præſentarentur. Vbi ſi annueret, tunc inducendi teſtes eſſent, & coram ea ſtatuendi, ſi fortè robore, ſeu verecundia quicquam criminum fateretur.

Adfrontatio testium.

De indiciis candētis ferri.

Vltimò ſi videat, ipſam non velle detegere flagitia ſua interrogabit eam, an pro ſua innocētia indicia candentis ferri vellet ſubire: Et quia illud omnes affectant, ſcientes q per Dæmones à læſione præſeruantur: Vnde etiā quòd veræ Maleficæ exiſtant cognoſcuntur: replicabit iudex: qua temeritate ſe tantis periculis ſubmittere poſſit, & omnia conſcribātur. Sed quòd illud candentis ferri indicium non ſit eis concedendum, inferius patebit.

Feriarum tēpore magis confitētur Maga, quàm alio tempore.

Aduertat etiam iudex, quòd ſextis feriis præcipuè vſque dum ſit compulſus pro expectatione noſtri Saluatoris interrogatæ, ſæpè faſſæ fuerunt.

Quomodo cū Maleficis agēdum, ſi nihil prorſus confiteantur.

Sed quia ſuper extremū nos procedere oportet, videlicet ſuper omnimodam eius negatiuā, in qua ſi perſtiterit iudex relaxabit eam, & ſequentibus adhuc vtatur cautelis educendo eam de carcere pœnoſo ad alium, pro cuſtodia tamē benè munitum, ita tamē, quòd ſibi omnino caueat quòd nullo modo tradatur cautionibus, ſeu fideiuſſoribus nec alias manulenta decreto. Quia à talibus manulētè datis veritas nūquā haberetur, imò ſemper peiores efficiuntur.

Sed hoc primò procuret, quòd humaniter in cibo & potu tractetur, & interim intrēt honeſti, & non ſuſpecti, qui etiam frequenter de diuerſis impertinētibus ei colloquantur, & tandem vt confidenter conſultent, ꝙ fateatur veritatem, promittēdo quòd iudex ſibi faciet gratiā, & ꝙ velint eſſe tāquam mediatores: Et in finem huius intrabit iudex & promittet facere gratiā: ſubintelligēdo vel ſibi aut Reipublicæ: in cuius conſeruationē totum ꝙ fit eſt gratioſum

Nota effectum vocabuli ſibi, pro ſi.

Si vero

Si verò sibi ad vitã promitteret, quæ suprà quæst. 14. super tres modos tacta sunt, scribantur singula à notario, & sub qua forma verborum ac intentione sit gratia promissa. Et si quidem delata sic gratiam petierit, & facta detexerit, dicantur verba generalia, quòd amplius fiet illi quàm ipsa petierit, in eum finem vt ampliori confidentia loquatur.

Secunda cautela in hoc actu, quòd si omnino noluerit detegere veritatem, habeat iudex, vt supra tactum est, de eius complicibus, sine ipsius scitu examinare. Et si quid huiusmodi deposuissent, per quæ cõuinci posset, hæc iudex proponat, & diligenter de singulis inuestiget: Et ad idem, si quæ instrumenta vel vnguenta & pixides in domo fuerint reperta: sibi offerantur, & ad quæ vsa fuerit, &c.

Tertia cautela, si adhuc perseuerat in sua pertinacia & habet consodales examinatas, quæ cõtra & non pro ea deposuissent vel si non habet, procuret alium fide dignum quem nouit deprentæ nõ ingratum, sed tanquã amicum & fautorem, qui quodam serò intret ad Maleficã, protrahendo locutiones: & tandem, si quidem non est de complicibus, fingat nimis esse tardè pro recessu, & remaneat in carcere cum eadem, & de nocte pariter colloquantur; Si verò de cõplicibus, tunc edentes & bibẽtes, mutuò etiã cõferant de rebus commissis: Et tunc sit ordinatum, ꝙ stent extra carcerem in loco congruo explorantes eos, auscultantes & verba colligentes, & si opus fuerit, scriptor sit cum eisdem.

Quarta cautela, vt si tunc incipiat dicere veritatem, nullo modo differat iudex recipere eius confessionem, etiam media nocte, sed continuet quãtum potest: & si in die non curet si proroget prandium vel cœnã, sed instet quoadusque dixerit veritatem, saltem quò ad principalia. Nam per dilationes & interruptiones frequẽtius est repertum, quòd redeunt ad vomitum & non aperiunt veritatem quam detegere inceperant habito consilio deteriori.

Et aduertat Iudex, ꝙ post confessionẽ nocumentorum, hominibus aut iumẽtis illatorũ, inquirat, quot annis Incubum Dæmonem habuerit, & à quanto tempore fidem abnegarit. Quia sicut de iis nunquam fatentur, nisi prius alia fuerint fassæ, ita etiam omnino in fine sunt interrogandæ. *In fine interrogatorum de Incubo interroganda Malefica.*

Quinta cautela si prædicta omnia deficerent, tũc si fieri potest, ducatur ad aliquod castrũ, & ibi certis diebus custo-

dia

dia mancipata,fingat Castellanus se ad partes longinqua peregrinaturũ, & interim familieres aliqui,vel etiam mulieres honestæ eam visitantes , promittant ei quòd velint eam omninò dimittere liberè ebire , dummodo informet eos,vel eas,de certis experimẽtis.Et aduertat iudex, quòd sæpissimè per talem modum fassæ fuerunt & conuictæ.

Et nouissimè in Diœcesi Argentinensi prope oppidum *Schletstatt* & castro *Ronigsheym* Malefica detẽta,nullis tormentis & quæstionibus deduci poterat ad fatendum sua crimina:tandẽ modo supra dicto de Castellano seruata,licet præsens erat in castro, ipsum tamen Malefica æstimabat abesse,tres familiares intrabant & ei liberam relaxationem promiserũt,dũmodo super certa experimenta eos informaret.Et licèt prima fronte renueret,& ꝙ dolosè cũ ea agerent proponeret:tandẽ interrogãs de puibus informari vellent,vnus dixit,super grandinem excitandum, alter super carnalia facta. Tandẽ vbi super grãdinem illum informare volebar,& scutella aqua plena apparata,Malefica sibi iniunxisset,vt digito paululũ aquã moueret, & ipsa certa verba protulisset,subito locũ quem explorator nominauerat, scilicet syluam adiacentẽ castro, tanta tempestas & grando repleuit,sicut à multis annis visum non fuerat.

In casu tamen quo omnia deficerent , vel etiam in casu quo crimina faterentur, quid vlterius iudici per sentẽtiam faciendum sit, vt totus processus finiatur in quo vltima pars huius operis terminatur,restat declarare.

TERTIA PARS.

Huius vltimæ partis operis: Qualiter processus iste fidei sit debito fine per sententiam diffinitiuam terminandus.



Er Dei gratiam ijs expeditis , quæ ad cognitionem proprieratum super hæresim Maleficarum deseruiunt:insimul etiam qualiter processus fidei aduersus illam sit iuitiandus & continuandus : restat nunc discutere,qualiter talis processus per debitam sententiam sit congruo fine terminandus.

Vbi primò notandum ꝙ cum hæresis hæc, vt in principio huius vltimæ partis tactũ est, præ alijs hæresibus simplicibus hoc habeat,quòd non est pura,sed mixta crimine

Ecclesiastico & ciuili,vt de se patet.Ideo de modis sententiandi tractando,primò tractãdum est de quadam sententia,ad quam Maleficę solent appellare,de qua secularis iudex per se, irrequisito ordinerio agit.Secundò, de his, in quibus sine ordinario agere non potest.Et sic tertiò, quomodo ordinarij se exonerare possunt,patebit.

QVÆSTIO XVII.

Super purgationem vulgarem & præcipuè super examen candentis ferrri,ad quod Maleficæ appellant.



N autem Malefica vulgari purgatione, de qua 2.q.4.consuluisti, & ca.monomachiã: super reatum tentatiuè purganda, & per iudicem secularem ad hoc astringenda,vel admittenda ad iudicium candentis ferri, si ad hoc appellat,& videtur quòd sic.

Appellatio ad candens ferrum.

Nam sicut duellum ad conseruationem vitæ propriè in causa criminali vel rerum suarum in causa ciuili ordinatur: ita & iudicium candeatis ferri, per tactum vel aquæ bullientis per totum: Sed primum licitum est in aliquo casu, iuxta sanctum Thomam, 2.2.q.95.in fine vltimi articuli, vbi dicit: quod tunc duellum potest esse licitum, vbi ad communem rationem sortium appropinquat, ergo etiam in aliquo casu iudicium ferri candentis.

Argumentum à duello sumptum.

Item multi principes sanctæ vitæ, & qui bonorum consilio vtebantur, vt sanctus Henricus Imperator erga coniugem virginem Kunigundam, quam de adulterio suspectam habuerat,exercuit.

Si tollantur meretrices, omnia turbabuntur libidine.

Item sicut iudex, qui habet curam communitatis, licitè potest minora mala permittere ad vitandũ peiora, vt meretrices in ciuitatibus, ne omnia turbētur libidinibus:iuxta Augustinum in libero arbitrio.Tolle meretrices,& omnia turbabis libidine. Ita per tale iudicium vbi quis ab insultibus & iniurijs alicuius cõmunitatis super causam criminalem aut ciuilem liberari posset.

Minora mala tolerantur ad vitanda maiora.

Item quia minus est læsio manuum per candens ferrum quàm vitę interfectio per duellũ,ideo si duellũ admittitur,

vbi consuetudo habetur: à fortiori & examen candentis ferri.

Tētatur Deus per duellum & cādens ferrum.

Contrarium habetur. 2. q. 5. monomachiam. Vbi dicitur hæc & huiusmodi sectantes, Deum tentare videntur. Vbi attendendum esse dicunt Doctores quòd quia non solùm à malo iuxta Apostolum. 1. Thessal. 5. sed etiam ab habēte speciem mali abstinendum est: ideo non dicitur in illo c. omnes hæc sectantes tentant Deum, sed videntur tentare, vt intelligatur, quòd posito casu quòd aliquis talia exercens intendat alium finem, fortè rectum: quia tamen apparentia est mala, cauendum est.

Respondeo quod tale iudicium seu examē sit illicitum, præcipuè candentis ferri, deducitur ex duobus: Primò, quia ordinantur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur. Secundò etiam, quia huiusmodi iudicium non est authoritate diuina, aut etiam documentis sanctorū patrum sancitum. Vnde in c. consuluisti. 2. q. 5. Quòd Sanctorum patrum documento sancitum nō est, superstitiosa adinuentione est præsumendum. Et Stephanus Papa in eod. capit. Spontanea cōfessione vel testium approbatione delicta concessa sunt vestro regimini iudicari: Occulta enim & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda hominum.

Quæ non docet scripta patrum sunt superstitiosa.

Differentia inter duellum & examen potus bullientis aquæ vel candentis ferri.

Est tamen differentia inter duellum & ferri candentis examen, seu etiam potū bullientis aquæ: Quia duella magis accedunt ad communem rationem sortium, vt pote, quia pugiles sunt penitus pares virtute & arte quàm examen candentis ferri. Quia licet vtrumq; ordinetur ad alicuius facti occulti inquisitionem, per aliquod factum ab homine: tamen quia in iudicio candentis ferri aliquis miraculosus effectus expectatur, quòd non contingit in duello: vbi solummodo cōtingit interfectio vnius vel amborum. Ideo examen illud est omnino illicitum, licet duellum non sit ita illicitum. Incidentaliter tamē propter principes & iudices seculares super duellum admittendum est.

Aquinas & Lira probant duella.

Notandum quòd occasione horum verborum sancti Thomæ, qui hanc distinctionem ponit, Nicol. de Lira in Postilla sua super Bibliam. 1. Reg. 17. occasione etiam duelli seu conflictus ipsius Dauid cum Philistæo, vult elicere quòd in aliquo casu duellū possit esse licitum. Ideo quòd

hoc non sit de mente doctoris Tho. sed potius oppositum probat Paulus Burdegalensis contra Nicolaum præfatum: Cuius probationē benè aduertere debent principes & iudices seculares.

Dauidis congressus cum Goliath non fuit duellum.

Primò per hoc quia duellum, sicut & examen alterum ordinatur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur, vt suprà tactum est. Nec potest dici, quòd institutionem habuerit ex conflictu Dauid: Quia illi reuelatum fuit à Domino interiori instinctu, vt tale certamen inire deberet, & quòd iniuriam sibi illatam per eum vindicare contra Philistæum vellet, quòd ex verbis Dauid elicitur, Ego venio contra te in nomine Dei viuentis. Et sic non fuit propriè duellator, sed diuinæ iustitiæ executor.

In duellis & pugnantes & iudices consulentésque sūt homicidæ.

Secundò, ex hoc, ꝙ prçcipuè iudicibus est aduertendum, quia in duello datur potestas, vel saltim conceditur licentia vtrique interficiendi se mutuo: etiam cum alter eorum sit innocens: Ideò præstatur auctoritas, vel saltem licentia interficiendi innocentē: quòd cum simpliciter sit illicitum, quia contra dictamen iuris naturalis & Diuinum præceptum. Ideo omninò illicitum, tam ex parte appellantis, quàm recipientis, quàm etiam iudicantis & consulentium, qui omnes homicidæ reputantur.

Tertio, ex hoc, quia cùm Duellum sit singularis pugna duorum, vt per victoriam vnius appareat iustitia, tanquam per diuinum iudicium, alterius iniustitia non obstāte, quia tunc Deus tentatur: Vnde redditur illicitum ex parte appellantis & recipientis. Tamen cùm ipsi iudices alijs medijs iustum iudicium aut terminationem litis procurare possēt, cùm hoc non faciunt, sed consulunt, vel omnino permittunt, cùm prohibere possent, consentiunt vtique ad interfectionem innocentis.

Verùm quia non est verisimile, postilatorem Nicolaum hæc latuisse aut ignorasse; Ideò vbi dicit in aliquo casu duellum absque peccato committi mortali, loquitur ex parte iudicantium aut consulum, vbi, non per ipsorum inductionem aut consilium, sed per ipsos appellantem & recipientem tale examen exercetur sine alio respectu.

Et quia non est nostræ speculationis his immorari, sed de ipsis Maleficis differere, clarè patet, ꝙ in alijs criminalibus causis circa furtū aut latrociniū tale examen inhibe-

tur. Quãto magis hîc, vbi constat Maleficas cũcta maleficia auxilio Dæmonum procurare, siue in læsionibus inferendis, siue curandis, siue tollendis, aut impediendis.

Diabolũ per modica naturalia posse cãdens ferrum inefficax reddere.

Nec mirum quòd opere Dæmonum à læsionibus in tali examine præseruantur Maleficæ: cum, vt naturales tradunt, succus cuiusdam herbæ, vbi manus inunguntur à cõbustione possit præseruare: Et cùm ipsum Dæmonem virtutes herbarum minimè lateant, dato quòd per interpositionem alicuius corporis inter manus deferentis, & ipsum ferrum læsionem non interciperet, prout inuisibiliter procurare potest. Tamen per huiusmodi naturales rerum proprietates hoc efficere posset, vnde minus quàm quibuscunque alijs malefactoribus ipsis Maleficis, propter intimam familiaritatem, quam cum Dæmonibus tenent, tali examine sunt purgandæ: sed ipso facto, vbi ad hoc appellant, iam vt suspectæ Maleficæ sunt habendæ.

Deseruit ad hoc factum, ꝙ in Constantiensi Diœcesi tribus annis vix iam elapsis contigisse fertur. Nam in dominio Comitum de *Furstenberg* ad quod pertinent Nigræ syluę, fuit Malefica quædã famosa, & plurimũ ab incolis diffamata, quæ vbi per Comitem ad instantiam plurimorum fuisset comprehensa, & de plurimis indicijs super varia maleficia delata, tandẽ cùm inter tormenta & quæstiones interrogaretur, manus omniũ volẽs euadere, ad examen candentis ferri appellauit. Iuuenis Comes nõ multũ in his expertus, examẽ admisit, & dũ cãdens ferrũ per tres duntaxat passus deferre adiudicata fuisset, per sex deportauit, offerens se denuò ad ipsum longiori spacio deportare. Qua ex re, dũ manifestũ habuissent indicio maleficij iudicare: quia nullus sanctorum præsumpsisset taliter Diuinam assistentiam tentare, ipsa tamen absoluta à vinculis, & illæsa vsque in præsens perseuerat, non tamen sine fidelium scandalo.

QVAESTIO XVIII.

De Sententia Diffinitiua in se qualiter est ferenda.



COnsequenter ad tractandum de his, in quibus secularis iudex per se cognoscere & sententiare potest diœcesanis, si libet, manentibus exoneratis. Hoc ipsum enim præsupponimus, vt ne dum nos ipsi Inquisitores saluá

fide & iustitia simus ab his sententiandi modis exonerati: Verùm & ipsos Diœcesanos eadem sinceritate exoneratos affectamus, ipsorum facultatem & iurisdictionem minimè amputando. Quæ tamen, si vti vellent, necesse foret, & nos Inquisitores, iuxta c. multorum querela. de hære. in Cle. pariter concurrere.

Attendant tamen q̄ quia hoc crimen Maleficarum non est merè Ecclesiasticum: Vnde nec potestatibus, nec dominis temporalibus adiudicandum & sententiandum, vt in c. inquisitionibus. §. inhibemus. de hær. lib. 6. interdictum. In quibus tamen præfata potestas diffinire & cognoscere sine diœcesanis non potest, similiter deducet.

Sed primò videndum de ipsa sententia in se. Secundò qualiter sit ferenda. Tertiò quot modis.

De primò. Cùm secundùm August. vt 2. q. 2. c. 1. Nos in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut conuictum, aut sponte confessum. Et sententia sit triplex, vt dicit gl. summaria in pri. quæstionis, scilicet interlocutoria, diffinitiua & præcepti. Et Ray. exēplicās dicit, interlocutoria sententia dicitur, quæ non super principali, sed super alijs quæstionibus profertur inter principium causæ & finem emergētib⁹: vt est de teste repellēdo, vel de dilatione cau- sanda, vel nō, & huiusmodi. Vel, fortè dicitur Interlocutoria q̄ inter partes loquēdo ꝓfertur sine scripturæ solemnitate. *Quæ interlocutoria sententia dicatur.*

Diffinitiua autem sententia dicitur, quando principalis quæstio diffinitur, ff. de re iud. l. 1.

Sententia præcepti est, quando maior præcipit minori. De primis duabus nostra consequenter erit speculatio pręcipuè super sententiam diffinitiuam. *Quid sententia præcepti dicatur.*

Notandum secundò, q̄ licèt in glossa præfata dicatur, q̄ si sententia diffinitiua fuerit lata omisso ordine iuris, ipso iure nulla sit, 2. q. 2. Si quando. § diffinitiua. Et post dicatur. Scias quòd duplex est ordo iuris. Vnus, qui est de necessaria substantia iudiciorum, vt fiat litis contestatio, & lites recipiantur, si cōtra hunc ordinē feratur sentētia nō tenet. Est alius ordo, qui nō est de substātia iudiciorū, vt scilicet sententia non feratur sub conditione, & vt prius nō pronūcietur de possessione quā de proprietate: si tamen hoc non seruet, tenet sententia. 2. q. 6. Anteriorum. §. biduum. *Duplex ordo iuris vnus de substantia, alter non.*

In hac tamen causa, quia est causa fidei, & hæreseos cri-

men, licet mixtum, proceditur summariè, simpliciter & de plano, vt patet in cap. statu. lib. 6. Et qualiter ista verba intelligantur, habes, suprà quæst. 6. Et vt ibi deducitur, Iudex necessario libellum non exigat, litis contestationem non postulet, &c. sequitur. Probationes tamen necessarias admittat, similiter citationem & protestationem iuramenti de calumnia &c. Vnde & alius modus procedendi iam per iura noua declaratur.

Quid in processu summario attendendum in diffinitiua.

De secunda autem, qualiter sit ferenda. Nota quòd proferri debet à iudice, & non ab alio, aliter non valet. Item, in loco publico & honesto etiam sedendo, vt 3. q. 3. induciæ. §. spacium. Et similiter de die, & non in tenebris: & sic de multis, quæ ibi notantur: Tum quæ ibi continentur, quòd non diebus feriatis, & non in scriptis feratur.

Notandum quòd quia hîc summariè, simpliciter & de plano, vt suprà tactum est, proceditur, & de verb. signif. ca. Sæpè contingit. in Clem. dicitur, quòd tempore feriarum, ob necessitates hominum indultarum, à iure procedere valeat: & quòd iudex amputet dilationem. Ideo si Iudici libet seruare illa poterit, nec scripto proferre tenetur. Cùm secùdum Io. Andr. Plures sunt casus, in quibus sine scripto sententia valet, & inter illos enumeratur consuetudo loci, vel fori. dist. 11. consuetudinis. Episcopus etiam, si est iudex, potest per alium sententiam recitare, ad instar illustrium.

Quando executio sententiæ sit differẽda.

Itẽ nota, quòd licèt in actionibus criminalibus exequutio sententiæ non sit differenda, fallit tamen hoc in aliquibus casibus, præcipuè quatuor: sed pro hac materia capiuntur duo. Primò si lata est in muliere prægnante: differtur enim vsque ad tempus partus. ff. de re iudic. in l. prægnantis. Item cùm quis est confessus crimen, & postea negat. Et intellige, si confessio prius non fuit reiterata, modo quo suprà tactum fuit quæstione decima quinta.

De tertio autem, quot scilicet modis sit ferenda, quia consequenter vsque in finem operis de his tractabimus, sunt tamen adhuc aliqua præmittenda, de modis quibus persona delata redditur suspecta, eò quòd variæ sententiæ super varias suspiciones sunt ferendæ.

QVAESTIO XIX.

Quot modis capiatur suspicio pro sententia ferenda.



SVspecti de haeresi, vel alio crimine, quot modis & quibus dicendi sint, & an in tali casu, pro tali crimine, ex illis iudicandi & sententiandi sint, vbi quaeritur: Respondendum est & per antiqua & noua iura. Nam gl. super c. nos in quēquā, in praecedēdi quęstione allegato, dicit quòd quatuor sunt modi conuincendi reum, aut scilicet iure, vt instrumentis & testibus, aut facti euidētia: Extra, de cohab. cle.c.tua. aut iuris interpretatione, vt saepius citatum esse reum 3.q.9.decreuimus. aut violenta suspicione.32.q.1.dixit.

Notant etiam Canonistae, quòd triplex est suspicio. Prima temeraria, de qua Canon. Nullum iudicet is suspicionis arbitrio.2.q.1. Secunda probabilis, & haec purgationem inducit non autem prima, vt 2.q.4.presbyter. Tertia est violēta quę cōdemnationem inducit. Et de hac intelligitur dictū Hieron. quòd vxor dimitti potest propter fornicationem, aut fornicationis suspicionem.32.q.1.dixit. *Quatuor modi conuincendi reum.*

Nota insuper quòd secunda, quae est probabilis, admittitur ad semiplenam probationem, vt extra de praesump. in multis. Vnde coadiuuat ad probationem, si adsint alia adminicula: vnde non solùm admittitur ad purgationem inducendam, sed etiam ad arbitrationem. De violenta etiam quae ad condemnationem sufficit, nota quòd est duplex, dū quaedam iuris & de iure. Vt cùm ius fingit & statuit aliquid super facto, & contra hanc non admittitur probatio extra: de sponsa. nec qui fidem. Vbi dicitur, quòd si quis dederit fidem mulieri de contrahendo matrimonio cum ea, & postea copula sequitur, matrimonium esse praesumitur, & probatio in contrarium non admittitur. Quędam est iuris, sed non de iure, vt vbi ius pręsumit, sed non statuit aliquid, vt si vir diu mulieri cohabitauit, pręsumitur ab eo cognita. 27.quaest.1.dixit: Et contra hanc admittitur probatio. *Triplex suspicio.* *Duplex suspicio violenta.* *Suspicio Iuris & de iure.*

Applicando ad propositum nostrum super haeresim Maleficarum & super noua iura, dicimus, quòd in iure triplex suspicio seu crimen haereseos habetur: prima est modica, secunda magna, tertia maxima. *De triplici suspicione haereseos.*

Prima quae est modica, in iure vocatur suspicio leuis. Ita

habetur, cap. Accusatus. de hæret. lib. 6. in princ. vbi dicitur: Si autem leuis & modica suspicio illa fuit, & relabatur, quanquam ex hoc sit grauiter puniendus, non tamē debet pœna in hæresim relapsorum puniri. Et hæc suspicio ideo dicitur modica siue leuis, tum quia modica & leui defensione tollitur, tum quia ex modicis & leuibus oritur coniecturis. Vnde dicitur modica à modicis indicijs, & dicitur leuis à leuibus coniecturis.

Exempla leuis suspicionis de Malefica.

Vtpote in simplici hæresi circa fidem, si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita, vel moribus à communi conuersatione fidelium deuiãtes, vt patet c. excommunicamus. primo. extra: de hæresi. circa Maleficarum hæresim. Simili modo vbi conuenticula in angarijs, aut sacratioribus anni temporibus, in cāpis aut syluis, siue de die, siue de nocte conuenirent, aut aliquæ seorsim reperirentur, aut non frequentare diuina temporibus cōsuetis, & modis consuetis, aut cum suspectis Maleficis familiaritates secretas contrahere. Tales enim leuiter ad minus de hæresi habentur suspecti, eò ꝙ talia frequēter facere huiusmodi hæretici comprobãtur. De qua etiam leui suspicione, habetur C. de hær. lib. 2. in fine. vbi dicitur, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sententijs debent succūbere, qui vel leui argumento à iudicio catholicę religionis & tramite detecti fuerint deuiare.

Et huic sententiæ concordat Hostiensis in summa, titulo, de præsumptione. §. finali. vbi dicit. Notandum, ꝙ quāuis hæretici leui argumento detegantur. s. ad hoc ꝙ suspecti habeantur, tamen non debent vt hæretici. haberi: & probatur per præcedentia.

De vehementi suspicione hæresaos vel maleficij.

Secunda suspicio quæ est magna, in iure vocatur vehemens, siue fortis, de qua iterum in allegato capitulo Accusatus, in principio. Iterum sic habetur, Accusatus de hæresi vel suspectus, cōtra quē de hoc crimine magna & vehemēs suspicio orta erat, &c. Ibi enim hæc coniunctio, Et, nō tenetur copulatiuè, sed expositiuè, vt notat Ioãnes Andreas ibidem. Vehemēs autem idem est ꝙ fortis, vt dicit Archidiaconus super allegatū canonem, accusatus: Et verbo vehemens, vt dicit Papias & Hugitio, ꝙ vehemens idē est ꝙ fortis siue grandis. Allegat etiam Gregorium, primo moralium. Ventus vehemens irruit: Vnde dicimus aliquem vehemen-

hementem habere casum, cùm habet fortem. Hæc ibi.

Ergo suspicio magna dicitur, vehemens, siue fortis: & sic nominatur, quia non nisi vehementibus & fortibus defensionibus repellitur, & etiam quia ex magnis & vehemẽtibus ac fortibus oritur coniecturis, argumentis & indicijs. Vtpote in simplici hæresi, si aliqui comperiantur, qui eos sciunt hæreticos fore occultant, fauorẽ impẽdunt, associãt, visitant, munera offerunt, recipiũt, defendũt, & similia exercentes. Tales namque de hæresi vehementer suspecti sunt: Et similiter cognoscuntur circa hæresim Maleficarum, eò quòd suspicio oritur, ꝙ participent cum eis in crimine.

Et præcipuè notantur hîc mulieres aut viri, qui ad amorem vel odium inordinatum, licèt nõ ad alias læsiones hominũ tendant, aut iumentorum, solent maleficiare. Similia enim, vt præmissum est, in quacunque hæresi exercentes, vehemẽter sunt suspecti: Vt patet per alleg. ca. accusatus. §. illo verò, & per notata ibidem per Archidiaconũ. Cùm nõ sit dubium eos talia facere in fauorem hæreticę prauitatis.

Tertia suspicio est maxima, & in iure vocatur violenta, ca. cum contumacia, & c. cùm accusatus. lib. 6. de hæresi. & per notata per Archidiaconum & Ioan. And. super c. accusatis, & verbo vehemens: vbi dicunt: dicit vehemens non violenta, suprà de præsumpt. ca. literas. De hac suspicione loquitur Canon dist. 34. quorũdam: & hæc præsumptio seu suspicio dicitur violenta, tum quia violenter cogit & arctat iudicem ad credendum, nec tergiuersatione refellitur qualicunque. Tum quia ex violentibus, conuincentibus atque coërcentibus oritur coniecturis. *De violenta & maxima suspicione hæreseos.*

Exempli gratia, in simplici hæresi, si aliqui reperiantur qui hæreticos adorauerint. i. reuerentiam suo amore exhibuerint, consolationem vel communionem ab eis acceperint, vel similia, quæ ad ritum eorum pertinent, perpetrauerint: Tales namque violenta suspicione de hæresi & hęreticorum credentia sunt conuicti. per cap. filij. & per capit. accusatus. de hæresi, lib. 6. & per notata per Archidiaconũ, super cap. quicunque hæreticos, & verbo credentes, eod. lib. 6. cùm non sit dubium eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis.

Super hæresim verò Maleficarum à simili, qui perpetrant ea, quę ad ritum Maleficarum pertinent. Et talia cùm *Exempla præsumptionis violentæ.*

sint varia, videlicet aliquãdo per verba solùm contumeliosa, dicendo: Tu senties in breui, quæ tibi eueniét, vel similia in effectu: & per tactũ, solùm tangendo hominẽ, aut bestiã manibus: aut per visum tãtùm se manifestãdo nocturno vel diurno tẽpore cęteris dormientibus in cubilibus: Et hoc vbi homines, aut iumẽta nitũtur maleficiare. Licet circa grãdines varios alios obseruãt modos, se alijs offerendo cęremonijs, circa flumẽ aliquod se agitãdo diuersimodè, vt in præcedentibus circa modos maleficia inferendi patuit. Tales vtique violenta suspicione super hæresim Maleficarum, vbi reperiuntur, & fama laborat, sunt conuicti: Pręsertim vbi effectus est subsecutus in maleficio, siue statim, siue per successum tẽporis. Quia tũc euidens factũ concurrit siue indicium facti, vbi instrumenta maleficij in aliquo loco reposita reperirentur: Licèt successus tẽporis non ita aggrauaret ad euidentiam facti, manet tamen suspecta vehementer, & à fortiori amplius circa simplicem hæresim.

Diabolus libentius agit per creaturas, quàm solùm quò creatorẽ magis offendat.

Et si quæritur, nunquid diabolus absque visu, aut tactu mulierum maleficiare possit homines seu iumenta. Respõdetur vtique, si Deus permittit. Sed quia maior Dei permissio, vbi creatura Deo dicata, per fidei abnegationem, & alijs horrendis sceleribus concurrit, ideo & Diabolus amplius talem modum maleficiandi creaturas affectat. Imò & dici potest, ꝙ Diabolus etiamsi absque Malefica posset, adhuc summè, per Maleficam talia exercere affectat, varijs respectibus, vt in præcedentibus patuit.

Epilogando ad nostrum propositum super modos & præsumptionibus iudicandi. Dicendum, ꝙ super præfatã distinctionem, suspecti de hæresi Maleficarum sunt in triplici genere, cùm quidã leuiter, quidam vehementer, & quidam violenter. Leuiter sunt suspecti, qui talia modica vel leuia peragunt, ꝙ ex eis oritur modica vel leuis suspicio contra eos de tali hæresi. Et licet, vt dictum est, vbi quis sic inuenitur suspectus, nõ sit hęreticus habẽdus, tamen debet sibi indici canonica purgatio, vel iniungi tanquã pro leui abiuratio.

Etiam propter leuem suspicionem maleficij iniungitur purgatio vel abiuratio.

Et quidem ꝙ purgatio possit ipsi indici, habetur c. excõmunicamus. 1. in prin. Extrà de hær. vbi dicitur, Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, suspicione probabili, hoc est, leui, & quę leuiter apparet, dicit Host. Sequitur, Nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque

personę

personæ propriam innocentiam congrua purgatione mõstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur. Ita ꝙ si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Hæc ibi.

Et nota quòd indicta sibi purgatione canonica siue cõsentiat, siue non, siue deficiat, siue non, sit per omnia iudicandum, sicut de diffamato de hæresi, cui est purgatio canonica indicenda.

Sed & hoc, ꝙ abiuratio possit tali iudici tanquã leuiter suspecto de hæresi, patet per c. accusatus, in prin. vbi dicitur: Accusatus de hæresi vel suspectus contra quem de hoc crimine magis & vehemens suspicio orta erat si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsam censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam, hæreseos crimen probatum non fuerit contra ipsum. Si autem modica & leuis fuit suspicio, illa quanquã ex hoc sit grauiter puniendus, tamen non debet in hęresim relapsorum pœna puniri. Hæc ibi.

Quidã autẽ, cũ sint suspecti vehementer, & sunt illi qui talia vehemẽtia & fortia peragũt, ꝙ ex eis oritur vehemẽs & magna suspicio: & tales, licet nõ sint hæretici, nec vt hęretici condemnandi, eo ꝙ expressè habetur extra de præsump. c. literis. §. quocirca. Nullus pro suspicione vehemẽti est de tanto crimine condemnandus. Nam ibi ita dicitur. *De vehementer suspectis.*

Quocirca mandamus, quatenus cum propter solã suspicionem, quamuis vehementem, nolumus illum de tã graui crimine condemnari, tamen de tali sic vehementer suspecto debet sibi mandari, ꝙ abiuret generaliter omnem hæresim & specialiter, in quam incidit, tanquam vehementer suspectus per allegatum cap. accusatus, in principio, vt est dictum, & per c. inter solicitudines, extra de pur. c. & per c. litera. extra de præsumptione.

Quòd si postmodum relabatur vel in pristinam vel in aliã, vel in eos quos scit Maleficos, aut hæreticos associet, visitet, vel deducat, vel cõsulat munera donãdo, vel mittat, seu fauorẽ eis impendat, relapsorũ pœnã nõ euadet: per allegatum c. accusatus. Vbi dicitur sic, Eũ vero, qui in vna hęreseos specie vel secta cõmisit, aut in vno articulo fidei seu sacramento Ecclesiæ errauit, & postmodum hæresim sim- *De relapsis hæreticis & maleficis.*

 pliciter

plicitet vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliã speciem hæreseos, siue factam, ac alio articulo seu sacramẽto committat, volumus vt relapsum in hæresim iudicari. Ille ergo de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterit, vel nunc constat, si post illam abiurationem receptat hæreticos, deducat, visitet, siue associet, ac dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impẽdat:& infrà, &c. meritò debet iudicari relapsus: cùm illum ex approbato à se prius errore non sit dubium illud fecisse. Hæc ibi.

Tres casus, quibus abiurantes plectũtur pœna relapsorum.

Ex quibus verbis apparet, ꝙ in tribus casibus in genere suspectus de hęresi vehementer, postquam abiurauit, pœna plectitur relapsorum. Primus est, quando relabitur in eandem & pristinam hæresim, de qua suspectus fuerat vehementer. Secundus, quando hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, & relabitur tamen in aliam hæresim: esto ꝙ de ea antea nunquam suspectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius, quando hæreticos receptat, & eos deducit, & fauorem impendit. Et hic casus complectitur multos casus, & habet multos sinus, vt patet in allegato §. cùm verò, in c. accusatus. frequentius repetito.

An renuens abiuratione͂, statim seculari iudici sit ad pœnam tradendus.

Sed quæritur, quid agendũ, si talis vehemẽter suspectus ad mandatum sui iudicis nõ consenserit continuè abiurare, an tradendus sit seculari arbitrio potestatis animaduersione debita puniendus, per c. ad abolendam. §. in præsenti verò. respondetur nequaquã, quia c. illud & §. eius expressè loquitur non de suspectis, sed de manifestè deprehensis in hæresi, &c. Et rigorosius contra deprehensos manifestè, quàm contra suspectos tantummodo est agendum.

Et si quæritur, qualiter ergo sit procedẽdum contra talẽ. Respondetur, ꝙ procedet contra eum per ca. excommunicat. 1. & per §. qui verò sola suspicione, & c. superius inserto, & excommunicabitur: In qua excommunicatione, si per annum steterit, est vt hæreticus condemnandus, per alle. c.

Quidam autem suspecti sunt violenter, & sunt illi, qui talia violenta peragunt ꝙ ex illis oritur violenta suspicio cõtra eos, talis est hæreticus habẽdus, & sicut de deprehẽso in hæresi est de eo per omnia iudicandum: per c. excommunicamus. 1. extra. de hæresi. §. qui verò. & per ca. cũ contumacia. & per c. vt officiũ. lib. 6. Nam vel fatẽtur crimẽ, vel non, si sic, & volũt redire, & hæresim abiurare, ad pœnitẽtiã

reci

recipiendi sunt: per ca. ad abolendam & per c. excommunic. 2. §. fi. Quòd si nō consenserint abiurare, tradendi sunt curiæ seculari, animaduersione debita puniendi. per c. ad abolendam. §. 1. allegatum.

Si autem non fatetur crimen, postquam est conuictus, nec consensit abiurare, est vt hæreticus impœnitens condemnandus, per c. ad abolendam. Violenta enim suspicio ad condemnandum sufficit, & probationem in cōtrarium non admittit: Vt habetur extrà, de præsum. c. literis. & ca. afferre. Et cùm hæc discussio locum habet in simplici hæresi, absque euidentia aut indicio facti: Sicut in sexto modo sententiandi patebit: vbi quis vt hæreticus condemnatur, etiam si non sit hæreticus in re: Quanto magis circa hæresim Maleficarum, vbi semper concurrit aut euidens factum in pueris, hominibus, aut iumentis maleficiatus, aut indicium facti, puta per instrumenta reperta.

Summus Hæreticus & Maleficus quis censendus.

Et licet in simplici hæresi pœnitentes & abiurantes, ad pœnitentiam & ad perpetuos carceres recipiantur, vt tactum est: in hac tamen hęresi, licet Ecclesiasticus Iudex recipiat vt sic ad pœnitentiam, ciuilis tamen propter malefacta circa damna temporalia, vltimo supplicio punire potest, nec Ecclesiasticus ipsum impediat, qui licèt non eum tradat ad puniendum, tamen relinquere potest.

QVAESTIO XX.

Super primum modum sententiandi.

QVia ergo delata persona, vel reperitur immunis & absoluenda totaliter, vel reperitur solùm diffamata de hæresi generaliter, vel reperitur vltra infamiā quæstionibus & tormentis exponēda aliqualiter, vel reperitur suspecta de hæresi leuiter, vel reperitur suspecta de hæresi violēter, vel reperitur diffamata de hæresi & suspecta insimul & cōiter, vel reperitur cōfessa hæresim, & pœnitēs, & nō relapsa veraciter, vel reperitur cōfessa hęresim & pœnitens, sed relapsa probabiliter, vel reperitur cōfessa hæresim & impœnitens, sed non relapsa realiter, vel reperitur confessa hæresim & impœnitens, atque relapsa certitudinaliter, vel reperitur nō cōfessa, sed cōuicta de hęresi legitimis testibus

Repetitio omnis generis Maleficorum.

testibus,& aliàs iudicialiter,vel reperitur conuicta de hæresi,sed fugitiua,vel absens cõtumaciter, vel reperitur Malefica non inferendo , sed tollendo per remedia illicita & incongruenter,vel reperitur vt Maleficus sagittarius & armorum incantator interimendo lethaliter,vel reperitur vt Malefica obstetrix,infantes Dęmonibus execrando hostiliter,vel reperitur remedio appellationis se tuendo friuolè & fraudulenter. Et si quidem reperitur immunis totaliter erit per sequentem modum sententiandi finaliter.

Vbi notandum , quòd persona delata tunc reperitur immunis totaliter,quando processus, meritis diligenter cum bono consilio peritorũ discussis,non conuincitur,nec confessione propria,nec facti euidentia, nec testiũ productione legitima:quia videlicet discrepant in principali:nec etiã aliàs illa persona fuit suspecta aut diffamata publicè de antedicto crimine.Quia secus, si de aliquo alio crimine esset diffamata. Nec etiã sunt indicia facti contra talem personã,circa talẽ, talis practica seruatur:quia absoluẽda est per Episcopum aut Iudicem per sententiam tenoris sequẽtis.

Forma sententiæ absolutoriæ & diffinitiuæ.

NOs N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis, &c.Attendentes,quòd tu talis de tali loco,& talis Diœceseos, fuisti nobis delatus, vel delata, de tali hæretica prauitate,scilicet Maleficarum.Attendentes etiam illa esse talia , quòd non valebamus, nec debuimus conniuentibus oculis pertransire,descendimus ad inquirendum,si prædicta fulciretur aliqua veritate,testes recipiendo, te examinando & alia faciẽdo quæ decebant secundùm canonicas sanctiones. Quapropter visis , & diligenter examinatis omnibus actis & actitatis in hac causa, habitóque consilio peritorum in iure ac etiam in Theologica facultate illóque sæpius repetito sedentes pro tribunali more iudicis iudicantis, ac habentes præ oculis solum Deum, & negotij veritatem, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrũ prodeat,& oculi nostri videant ęquitatem ad nostram diffinitiuam sententiam procedimus in hunc modum , Christi nomine inuocato.Quia per ea quę vidimus & audiuimus, & producta & oblata,acta & actitata sunt coram nobis in præsenti causa , non inuenimus aliquid contra te legitimè probatum fore de ijs de quibus delatus fueras corã nobis,

pronunciamus, declaramus, & sententialiter diffinimus, contra te non esse actum legitimè coram nobis, propter quòd possis & debeas vt hæreticus aut Maleficus iudicari, nec suspectus haberi aliqualiter de hæretica prauitate. Quare à præsenti instantia, inquisitione, & iudicio, totaliter te relaxamus. Data fuit hæc sententia, &c.

Caueatur, vt non ponatur in sententia quacunque, quòd delatus sit insons, vel immunis, sed quòd non fuit probatum legitimè contra eum, quia si postmodum temporis processu iterum deferatur, & legitimè probetur, potest nō obstante prædicta absolutoria sententia condemnari.

Nota etiam quòd eisdem modis absoluendus est quis, quando est delatus de receptione, defensatione, seu alia fautoria hæreticæ prauitatis, vbi nihil probatur legitimè contra eum. Secularis Iudex commissione Episcopi modo suo iudicabit.

QVÆSTIO XXI.

Super secundum modum sententiandi delatam, & tantummodò diffamatam.



Secundus modus sententiandi est, quādo delatus vel delata, processus meritis diligenter discussis, cum bono cōsilio peritorum, reperitur tantummodò de tali heresi diffamatus, in aliqua villa, ciuitate, vel prouincia. Et hoc est, quando delatus talis nō conuincitur, nec propria confessione, nec facti euidentia, nec testium productione legitima: nec sunt quæcunq; indicia alia probata contra eum, nisi præcisè sola infamia: ita quòd in speciali nullum probatur maleficium perpetratum, ꝙ quidem probare potest super vehementem aut violentam suspicionem, quando verba comminatoria super læsionem inferendam, protulisset, dicendo in effectu vel in sententia: In breui tu senties quæ tibi euenient: & post effectus aliquis fuisset subsequutus in læsione corporum, aut iumentorum.

Quomodo sententia concipienda super Magam, quæ sola fama laborat.

Circa istum igitur, contra quem nihil probatur, nisi præcisè infamia, talis practica est seruanda. In tali enim casu, quia sententia non potest pro delato ferri, absoluēdo eundem, sicut in primo modo tactum est: sed cōtra indicendo ipsi

ipſi canonicam purgationem: Ideò Epiſcopus, ſeu eius officialis aut Iudex, aduertant primò, quòd in cauſa hçreſeos non refert, an aliquis ſit tantummodo apud bonos & graues perſonas diffamatus: Imo attenditur hîc, quòd etiam apud quoſcunque viles & ſimplices ſit diffamatus.

Et ratio eſt, quia à quibus quis poteſt accuſari in crimine hæreſeos, apud illos etiã poteſt quis infamari. Sed quilibet hæreticus poteſt à quibuſcunque perſonis accuſari, cum tantummodo inimici capitales, vt ſuprà patuit, excipiuntur. Ergo apud illos poteſt infamari.

Feret ergo Epiſcopus, ſeu Iudex, ſuper canonicam purgationem ſententiam per hunc modum, vel conſimilem.

Sententia definitiua.

NOs N. miſeratione Diuina, Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis dominij, Conſiderantes quòd meritis proceſſus facti per nos contra te talem, talis Diœceſeos, nobis delatum de tali hæretica prauitate, diligenter diſcuſſis, &c. Non inuenimus te confeſſum, nec etiam conuictum de prædicta labe, nec aliàs ſuſpectum ad minus leuiter, niſi quòd te reperimus legitimè & veraciter, in tali villa, aut ciuitate, vel Diœceſi, & apud bonos & malos publicè diffamatum. Quapropter ad purgandum huiuſmodi infamiam, & vt bonus odor in cœtu fidelium exiſtas, tibi indicimus canonicam purgationem, vt eſt iuris, aſſignando tibi talem diem talis menſis, & talem horã diei. In qua compareas perſonaliter coram nobis, vt purges tuam infamiam tanta manu ordinis tui: Qui quidem compurgatores ſint homines fide Catholici, ac vita probati, & qui conuerſationem tuam ac vitam nouerunt, non tam moderno tempore, quàm tranſacto. Significantes, quòd ſi in purgatione defeceris, te habebimus pro conuicto: prout volunt canonicæ ſanctiones.

Compurgatores purgandi canonicè.

Hîc autẽ conſiderandum eſt, ꝙ quando aliquis reperitur de aliqua hçreſi publicè diffamatus, & contra eum aliquid nõ probatur, niſi infamia ipſa ſola indicitur illi Canonica purgatio, hoc eſt, ꝙ habeat aliquos viros, ſeptem, decem, viginti vel triginta, ſecundũ quòd plus vel minus & in locis pluribus vel paucioribus magis vel minus inſignibus, fuerit diffamatus, qui ſunt ſuæ conditionis ſeu ordinis

Quid vocetur purgatio canonica.

nis: Vt si diffamatus sit religiosus,& illi sint religiosi, si clericus secularis,& illi clerici seculares, siue milites & illi milites qui purgant eũ à crimine, de quo est diffamatus. Qui Compurgatores dicuntur esse homines fide catholici, & vita probati, qui & illius conseruationem & vitam non tã moderno tempore, quàm antiquo nouerunt: Vt habetur extrà de purg. ca. inter sollicitudines.

Si autem se purgare noluerit, excommunicetur: quam excommunicationem si per annum sustinuerit animo indurato, ex tunc vt hæreticus condemnatur. Iuxta ca. excõmunicamus itaque. §. qui autem.

Renuens purgari canonica purgatione, excommunicatur.

Si autem se purgare decreuerit, sed in purgatione defecit hoc est, quod purgatores tales & tantos, prout ei iniunctum fuit, qui eum purgent, non inuenerit, pro conuicto habetur, & sic vt hæreticus condemnatur. Vt habetur extra. de hær. excommunicamus. 1. §. adiicimus. & ver. qui nõ se. & de purg. ca. cùm dilectus.

Considerandum autem est hîc, quòd quando dicitur, ꝙ indicatur diffamato, quatenus purget se trina vel quarta manu ordinis sui, quòd ordo sumitur ibi in genere, & non in specie. Vnde si episcopus purgandus est, non negatur, quin cum Episcopus purgandus possit admitti. Abbates, & religiosi presbyteri, & in alijs pari forma. de purgatione canonica. Quotiẽs purgabit autem se diffamatus per modum qui sequitur: Vt colligitur extra. de pur. c. quotiens. §. porro. & c. accepimus. Quò ad secundum.

Quid significet manu ordinis se purgare.

Aduenitente autem termino eidem diffamato ad se purgandum canonicè assignato, comparebit personaliter purgandus, cum suis coniuratoribus coram episcopo inquisitore, in loco vbi noscitur infamatus: & ille qui diffamatus est, ponens manum super librum Euangeliorum ante eum positum, dicet sic.

Coniuratores purgantis se.

Ego iuro super ista quatuor Euangelia sancta Dei quòd talem hæresim (exprimendo eam) de qua sum diffamatus, nunquã tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo.

Iuramentum purgantis se canonicè.

Negabit scilicet illud cum iuramento, de quo est diffamatus, quicquid sit illud.

Quo facto omnes Cõpurgatores ponent manum super librum prædictum Euangeliorum. Et quilibet dicet ita. Et ego iuro super ista sancta Dei Euangelia ꝙ credo ipsum

verum

verum iurasse. Et tunc canonicè est purgatus.

Diffamatus in pluribus locis etiã multis locis purgatur.

Considerãdum est etiam, quòd diffamatus de hæresi, ibi est purgãdus, vbi noscitur diffamatus. Et si fuerit in multis locis infamatus, imponatur illi, vt in omnibus illis fidem catholicam publicè profiteatur, & detestetur hæresim, de qua noscitur infamatus: de purga. cano. inter solicitudines.

Nec cõtemnat qui canonicè de hæresi se purgauit, nam si post purgationem incidit in hęresim iam purgatam, pro lapso habetur, & vt relapsus tradendus est curiæ seculari. Iuxta capit. excommunicamus. 1. §. adiicimus, & versic. vel si est post purgationem, & cap. ad abolendam. §. illos quoque. Secus autem, si in aliam hæresim incidit. de qua se ante non purgauit. Iuxta capitulum allegatum.

Semel purgatus, habetur pro relapso.

QVÆSTIO XXII.

Super tertium modum sententiandi diffamatam, & quæstionibus exponendam.



Ertius modus processum fidei finiendi, & terminandi est, quando delatus de hęresi, processus meritis diligenter consideratis, cum bono consilio peritorum reperitur varius, vel habens indicia contra se ad quæstiones, quòd scilicet exponatur quæstionibus & tormentis: Vt si quæstionatus nihil concesserit, & propterea pro immuni & innocente habeatur. Et hoc est, quando delatus non est deprehensus, nec propria confessione, nec etiam facti euidentia, nec testium legitima productione, nec sunt indicia ad talem suspicionem, vt habeat hæresim abiurare: Est tamen in suis confessionibus varius: Vel aliàs sunt indicia sufficientia ad quæstiones & tormenta. Circa istum talis practica est seruanda.

In tali autem casu, quia sentẽtia interlocutoria est contra delatum ferenda, & non pro eo: Ideò per Inquisitorem coniunctim & non diuisim est ferenda: iuxta c. multorum. Inprimis si talis steterit in negatiuis firmiter, & nullatenus, licet inductus per probos viros, fateri voluerit veritatem, feretur sententia, quæ videtur sapere vim diffinitiuæ sententiæ, per modum tenoris sequentis.

No-

Nos N.miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis,aut iudex in terris ditioni talis domini subiectis. Attendentes meritis processus facti per nos contra te talem, talis loci, talis Diœceseos,& diligenter examinatis,quòd tu es varius in tuis confessionibus , & nihilominus sunt indicia multa, quæ sunt sufficientia ad te exponendum quæstionibus & tormentis.Ea propter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur,& vt deinceps aures Iudicum non offendas interloquẽdo,declaramus,iudicamus,& sententiamus die præsenti,& hora tali,te supponendum quæstionibus & tormentis.Lata fuit hæc sententia.

Sententia super varium reum ad quæstioni subiciẽdum.

Si verò quæstionandus reperiatur varius & insimul sint indicia alia ad quæstiones sufficientia , ponetur vtrumque in sententia,vt in prædicta positum est. Si autem hæc duo non concurrant,sed vnum tantùm,vt pote varietates;scilicet,ne alijs indicijs vel alia indicia , sine varietate ponetur in sententia,vt inuenitur.Sententia autẽ lata mox exequatur,vel exequi simuletur.Non sit tamen Iudex multùm voluntarius ad quæstionandum aliquem:Nam quæstiones & tormenta non inferuntur nisi in defectu aliarum probationum.Et ideo perquirat alias probationes:quòd si non inuenerit,& tenet probabiliter , quòd delatus est culpabilis sed metu negat veritatem bonis modis,& quandoque cautelosis interdum adhibitis,eius amicis inducentibus ad veritatem dicendam, faciat suam diligentiam,vt ab ore eius habeat veritatem,& negocium non festinet. Nam meditatio frequens & carceris calamitas,ac replicata informatio proborum virorum deponunt ad veritatem erudiendam.

Executio simulanda.

Informatio discretorum virorum disponit ad veritatem dicendam.

Quòd si delato conuenienter expectato, & tempore cõgruenter prorogato,ac delato multipliciter informato credant fide bona Episcopus & iudex omnib consideratis, ipsum delatum negare veritatem, quæstionent eum moderatè,sine tamen effusione sanguinis,scientes ꝙ quæstiones sint fallaces & inefficaces. Nã aliqui sunt ita molles corde, & vecordes , quòd ad leuem torturam omnia concederent quæcũq; falsa.Aliqui autẽ sunt ita pertinaces, ꝙ quantumcũq; vexarentur,ab eis veritas non haberetur Aliqui sunt, qui fuerũt aliàs quæstionati,& istorum aliqui melius sustinẽt quęstiones, quia brachia statim trahuntur & flectũtur: aliqui autem remanent debiliores , & sic minus sustinent

quæstiones, aliqui etiam sunt maleficiati, & in quæstionibus maleficijs vtũtur, qui ante morerẽtur, quàm aliquid faterentur: efficiũtur enim quasi insensibiles. Quare in quæstionibus cum maxima prudentia est agendum, & ad conditionem quæstionandi quam plurimum attendendum.

Cùm autẽ lata fuerit, mox ministri se disponant ad quęstionandum delatum. Et cùm disponunt se, Episcopus aut iudex, & per se, & per alios bonos viros fidei zelatores inducant quæstionandum ad fatendum liberè, etiam cõpromittendo, ad conseruationẽ vitæ, si opus sit, vt suprà tactũ est.

Continuatio & iteratio ornamentotũ multum differunt.

Quòd si nec sic poterit ad terrorem, vel etiam ad veritatem fatendam induci, poterit secùndum diem vel tertium assignare, ad continuandum tormenta, non ad iterandum. Quia iterari non debent, nisi nouis superuenientibus indicijs contra eũ, & tunc possunt. Sed cõ inuari nõ prohibetur.

Dicetur ergo sic. Et nos N. & episcopus & N. Iudex (si adsit) præfati assignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas eruatur, & totum ponatur in processu, & infra tempus eidem assignatum, & per se & per alios probos viros, inducent eum ad fatendum veritatem.

Quòd si fateri noluerit, die assignata poterunt quæstiones continuari: Et sic quæstionetur eisdem vel alijs grauioribus tormentis, fortius, vel leuius, secundùm maiorem culparum grauitatem. Et poterunt Iudices multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis, vt veritas habeatur, quas magis docet experientia atque vsus, & negotiorum varietas, quàm ars alicuius, seu aliqua doctrina.

Experientia & varietas negotiorum docet iudices.

Vbi autẽ decenter quęstionatus, & tormentis expositus, noluerit detegere veritatẽ, amplius non vexetur, sed liberè abire dimittatur. Si aũt perstiterit in ipsa confessione, & prodiderit veritatem, culpam propriam cognoscendo, & ab Ecclesia veniam postulando, tanquam deprehensus in hæresi, propria cõfessione, sed pœnitens: iuxta c. ad abolendam §. præsenti: abiuret, & sententialiter vt deprehensus publicè condemnetur: per modum, quo condemnantur in hæresi deprehensi propria confessione. Vt dicetur infrà in octauo modo expediendi huiusmodi deprehensos, videatur ibi.

Maleficissimus Maleficus vt puniẽdus.

Vbi verò veritatem proderit, & non pœnituerit, sed in hæresi pertinaciter perstiterit, & relapsus non fuerit, condemnabitur

nabitur: iuxta ca. ad abolendam. §. præsenti, & expectatus competenter informatus decenter tradetur brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, vt dicitur infrà in 10. modo. Si autem relapsus fuerit, condemnabitur per modum, quo dicetur infrà in decimo modo processum aliquem terminandi. Videatur ibi.

Hîc autem est diligentius attendendum, quòd ille qui quæstionandus est, ante quæstiones, interdùm contra se nihil confitetur, nec aliquid probatur propter quod possit nec debeat hæresim abiurare, nec propter hæresim condemnari, & de talibus agitur hîc, & dictum est statim. Interdū autē ipse delatus est in hęresi deprehensus, vel aliàs sunt alia contra eum prolata indicia, propter quæ debet abiurare, vt leuiter vel vehementer de hæresi suspectus, ppter quæ non est quæstionandus. Sed si vltra hoc negat aliqua quæ non probantur, sed sunt indicia sufficientia ad quæstiones, & cùm pro talibus quæstionatur, sed nihil propter quæstiones confiteantur, nihilominus iste non est absoluendus, iuxta primum modum: sed secundum probata contra eum procedatur, & abiurabit vel vt suspectus, vel vt deprehensus, si vir prout processus merita exigent & requirent. Si verò propter quæstiones confiteantur illa, vel eorum aliqua, propter quę quæstionatur, tunc abiurabit hæc & illa, & pro istis & illis sententia contra eum est ferenda.

QVÆSTIO XXIII.

Super quartum modum sententiandi delatam & suspectam leuiter.



Quartus modus processum fidei sententiandi & terminandi, est quando delatus de hæresi, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in Iure peritorum, reperitur tantum suspectus de hæresi leuiter. Et hoc est, quando delatus de hæresi non comprehenditur, nec confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, nec alia sunt indicia fortia, seu vehementia de illa hæresi contra eum: sed tantummodò modica & leuia, & talia esse per consilium iudicata, propter quæ vt suspe-

ctus leuiter de hæresi, potest & debet, vt talem illam hæresim, de qua delatus extitit, abiurare, & talis si relabatur pœna relapsi non debet puniri. licet grauius tunc fuerit puniendus, quam si non ante abiurasset, iuxta, c. accusatus. in pri. de hær. lib. 6. Circa istum talis practica est seruanda. Tali enim si habetur respectus publicè, abiurabit publicè in Ecclesia per modum qui sequitur in sententia.

Modus abiurandi in Ecclesia ob leuẽ suspicionem hæreseos.

EGo talis Diœcesis, talis habitator ciuitatis, vel loci talis in iudicio constitutus, coram vobis domino Episcopo talis ciuitatis, sacro sanctis Euangelijs positis coram me, & proprijs manibus eis per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam sanctam fidem Catholicam & Apostolicam, quam sacrosancta Romana Ecclesia credit, confitetur, prædicat & obseruat. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd Dominus Iesus Christus cum omnibus sanctis detestetur hæresim pessimam Maleficarum. Et ꝙ omnes illam assequentes, seu illi adhærentes, æternis ignibus cruciabuntur cũ diabolo & angelis eius æternaliter, nisi resipiscãt & Ecclesiæ sanctæ per pœnitentiã recõciliati fuerint. Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hęresim, de qua habetis me suspectam vos domini, episcopus & officialis: Videlicet quòd familiaritatẽ cũ Maleficis habui, eorũ errorẽ ignoranter defẽdi, odio habui Inquisitores, & illorũ persecutores: seu etiã quòd eorũ crimina, non detexi. Item iuro, quòd nunquã prędictã hæresim credidi, neque credo, nec illi adhęsi, nec adhęreo, nec vnquã credã, neque hærebo, nec illam docui, nec docere intendo. Quod si aliquid prædictorum fecerim in futurum, (ꝙ Deus auertat) pœnis iuris taliter abiuratis, prõpto animo me submitto: paratus subire omnem pœnitentiã, quã pro ijs quæ feci & dixi, meritò me habetis suspectum, volueritis mihi iniũgere, illã iuro pro viribus adimplere, & nullatenus cõtrauenire, sicut me Deus adiuuet, & hæc Euãgelia sacrosãcta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus intelligatur. Qua facta, Iudex si adest, aut officialis, potest illi dicere publicè in vulgari talia verba, vel similia in effectu.

Adhortatio episcopi Maleficæ post abiurationem facienda.

Fili vel filia, tu suspicionem quam de te habebamus, vt non immeritò abiurasti, & purgasti per abiurationẽ prælibatã, de cętero caueas tibi quòd non incidas in hãc hęresim abiuratam. Nã licet si pœniteres nõ traderis brachio seculari

quia

uia abiurasti tanquam suspectus leuiter,& non vehemen-
er,tamen tunc multò fortius punieris,quàm si non abiura-
s,& amodo pro modico,haberis suspectus vehemẽter,&
bi vt talis abiurares,& prolaberis,pœna relapsi debita pu-
ieris,& absque misericordia traderis curiæ seculari vltimo
upplicio feriendus. Si autem abiurat secretè in camera E-
iscopi,vel camera Iudicis,quando scilicet non est factum
ublicum,modo consimili abiurabit. Quibus peractis, fe-
etur sententia in hunc modum.

Nos miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut
udex si adest in terris talis domini ditioni subiectis: Attẽ-
ens,quòd visis & diligenter consideratis processus meritis
er nos facti, contra te talem delatum nobis de hæretica
rauitate, reperimus te talia & talia commisisse: Dicantur
lla,quæ te reddunt suspectum leuiter de hæresi, & propter
uæ te talem meritò habentes,te fecimus vt leuiter suspe-
tū de prædicta labe,eādẽ hęresim abiurare. Verùm ne prę-
icta parte commissa remaneant impunita: & vt efficia-
is cautior in futurum, de multorum & magnorum consi-
io,in Iure peritorum,ac etiam religiosorum,in & super his
abito maturo pariter & digesto, habentes præ oculis so-
ũm Deum, ac irrefragabilem sanctæ fidei catholicæ veri-
atem, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de
ultu Dei iudicium nostrum prodeat,& oculi nostri videāt
æquitatem,sedentesq́ue pro tribunali,more iudicum iudi-
cantium,te talem hîc in nostra præsentia personaliter con-
stitutum,per modum,qui sequitur,condemnatus, senten-
tiamus,seu potius pœnitentiamus:scilicet ne de cætero vn-
quam scienter teneas,associes,verbis defendas,legas,si ha-
beas talem,& ne deinceps,&c. Ponantur illa quę commisit,
propter quæ suspectus fuit habitus de prædicta hęretica
prauitate Lata fuit hæc sententia seu pœnitentia, &c. Ca-
ueatq́ue Notarius,quòd in processu ponat,quòd talis abiu-
ratio est facta tanquam per suspectum habitum de hęresi
leuiter,& non vehementer, aliàs periculum magnum esse
posset.

QVÆSTIO XXIIII.

Super quintum modum sententiandi suspectam vehementer.



Vintus modus processum fidei finiendi & terminandi, est quando delata de hæresi, processus meritis diligenter discussis, cũ bono consilio in iure peritorum reperitur suspecta de hæresi vehemẽter. Et hoc est, quãdo delata de hæretica prauitate non reperitur legitimè deprehensa, nec confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt magna & grauia probata indicia contra eam, & talia per consilium iudicata, quæ illam reddũt suspectã vehemẽter de prędicta hęretica prauitate.

Circa istum talis practica est seruãda. Talis namque debet, vt suspecta vehementer de tali hæresi, abiurare illã hæreticam prauitatem: ita quòd si postmodum relabatur, pœna relapsi debita puniatur, hoc est, quòd tradatur brachio seculari vltimo supplicio feriẽda, iuxta c. accusatus, in prin. de hęresi. li. 6. Et abiurabit publicè vel secretè, secũdũ ꝙ suspecta est habita publicè vel secretè & apud plures, vel pauciores, & graues vel leues, vt dictũ est statim de illo q est suspectus leuiter de hęresi, & habet vt talẽ hęresim abiurare.

Modus disponendi abiurationem publicam. Modus autem disponendi ad abiurationem talis est. Adueniente namque die dominica ad abiurationem faciendam & ad audiendam sentẽtiam, seu pœnitentiã abiurando imponendam, prædicator sermonem faciet generalem. Quo facto, legantur publicè per notarium vel clericum, ea de quibus ipse abiurandus est conuictus, & alia ex quibus habitus est suspectus de hæresi vehementer.

Post dicetur illi per Iudicem vel officialem. Ecce, quòd ex illis recitatis tu es nobis suspectus de tali hæresi vehementer, quare oportet, quòd tu purges te, & abiures hæresim supra dictam. Et tunc ponetur coram abiurando liber Euangeliorum, & ipse ponet manum super illum, & si scit legere competenter, trãdetur ipsi sequens abiuratio in scriptis, & leget coram omni populo.

Si autem nesciat legere competenter, notarius legat ea spaciosè, & abiurandus respõdebit alta & intelligibili voce

per hunc modum. Nam Notarius vel clericus dicet sic, Ego talis de tali loco. Et respondebit per eadem verba, & ille qui in iudicio constitutus est, attamen in vulgari semper. Et sic quousque abiuratio sit finita: Et abiurabit per formã tenoris sequentis.

Ego talis de tali loco, talis Diœcesis, in iudicio personaliter constitutus, coram vobis reuerendis dominis, Episcopo talis ciuitatis & iudice in terris ditioni talis domini subiectis, sacrosanctis Euangelijs positis corã me, proprijs manibus per me tactis, Iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem Catholicam & Apostolicam, quã sacrosancta Romana Ecclesia docet, profitetur, prædicat & tenet. Itẽ iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd, &c. Explicetur articulus catholicus contrarius illi hæresi, de qua vehementer est suspectus.

Et verbi gratia, si est de hæresi Maleficarum, dicetur sic, Iuro me credere, quòd non solùm simplices hæretici, aut schismatici æternis ignibus cruciabũtur, verùm super omnes hæresi Maleficarum infecti, Dæmonijs fidem quam in sacro fonte baptismatis perceperunt, abnegantes, & spurcitijs diabolicis pro implendis eorum prauis desiderijs insistunt, hominibus, iumentis, terræ frugibus, plurima nocumenta inferentes. Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hæresim, seu potius infidelitatem, quæ falsè & mendaciter asserit, non aliquam Maleficam in terris, & ꝙ nemo credere debeat illas posse nocumenta inferre auxilio dæmonũ: cùm talis infidelitas expresse militet, vt iam cognosco, aduersus determinationem sanctę matris Ecclesiæ, omnium catholicorum Doctorum, imò & aduersus leges imperiales, quæ huiusmodi comburendas decreuerũt. *Hæresis est maxima, opera Maleficarũ non credere.*

Item iuro, ꝙ nunquam prædictæ hæresi credidi, supple pertinaciter, neque credam, nec adhæreo de præsenti, nec adhærere intẽdo, nec docui, nec docere intendo, nec docebo. Item iuro & promitto, quòd talia & talia exprimantur, propter quæ habetis me suspectum de huiusmodi hæresi vehementer, nunquam faciam, nec operam, vt fiant dabo. Quòd si aliquid de prędictis fecero in futurũ (ꝙ Deus auertat) pœnis de iure relapsis debitis, prompto animo me submitto, paratus subire omnẽ pœnitẽtiã, quã pro his, quę feci & dixi, ꝑpter quæ habetis me suspectũ de dicta hæresi ve-

hementer, decreueritis mihi iniungere. Et illam iuro, & promitto pro viribus adimplere, & nullatenus contraire, sic me Deus adiuuet, & hæc Euangelia sacrosancta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus capiatur, nisi fieret solũmodo coram personis Ecclesiasticis, qui linguã latinam intelligerent competenter. Si autem abiurauerit secretè. s. in Palatio episcopi, vel camera episcopi; quando. s. factum non est publicum, modo consimili abiurabit. Facta autem prædicta abiuratione, iudex cautisabit eum vt supra ꝙ non incidat relabendo in pœnam relapsorum. Sit cautus notarius, ꝙ ponat in actis, quomodo talis abiuratio facta est per talem, vt per suspectum de hæresi vehementer, ad hoc, vt si relaberetur, qualiter puniretur quis pœna relapsis debita.

Abiuratio quomodo secretè faciẽda.

Quibus peractis, fertur sentẽtia, seu pœnitentia in hunc modum. Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & frater, si adsit N. Inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris talis Domini ditioni subiectis, á sancta sede Apostolica specialiter delegatus: attendentes, ꝙ tu talis de tali loco, & talis Diœceseos, talia & talia commisisti, (dicantur illa.) vt ex processus meritis diligenter discussis legitimè nobis cõstat, propter quę meritò habemus te suspectum vehementer de tali hæretica prauitate, & vt taliter suspectum te fecimus abiurare, de magno consilio in iure peritorũ, iustitia suadẽte. Verùm vt efficiaris cautior in futurum, & ne reddaris procliuior ad similia peragẽda, & ne crimina permaneant impunita, vt sis cæteris delinquẽtibus in exemplum, de multorum & magnorum in iure consilio peritorum, ac etiam in facultate Theologica magistrorum, seu Doctorũ: in & super his habito maturo & digesto, habentes præ oculis solùm Deum, ac sanctæ fidei Catholicæ & Apostolicæ veritatẽ, sacrosanctis Euangelijs positis corã nobis, vt de vultu Dei iudiciũ nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatẽ, sedentesq; pro tribunali, more Iudicum iudicantium, te talẽ hîc in nostra præsentia personaliter constitutum, forma quæ sequitur condemnamus, seu potius pœnitentiamus: Videlicet ne deinceps talia vel talia facere, vel dicere, aut docere præsumas. Ponantur illa quæ conuincitur commisisse, propter quæ fuit suspectus habitus de prædicta hæresi vehementer, & nõnulla, quæ si committeret, incideret leuiter

Alia forma sententiæ pœnitentiariæ.

in relapsum: sed alia ipsi imponantur, prout negotij varietas expostulat & requirit. Vtpote, ꝙ nunquam scienter habeat talia exercitia, vel ne eos, quos sciuerit abiurasse, recepter, & similia. Lata fuit hæc sententia, &c.

Attendendum autem, ꝙ suspecti de hæresi, & non deprehensi, siue sint suspecti vehementer, siue leuiter, nõ debent perpetuò in carcerari, nec perpetuò immurari. Quia hæc est pœna illorum, qui fuerunt hæretici, & postea pœnituerũt, vt patet in c. excommunicamus. 2. de hær. & in c. quoniam. de hære. lib. 6. Sed possunt propter illa, quæ commiserunt ex quibus habiti sunt suspecti, ad certum tempus carceri mancipari. & postmodum, vt videbitur, dispensari, iuxta c. vt commis. de hære. lib. 6.

Qui hæretici perpetuò carceri mancipentur.

Nec huiusmodi suspecti sunt crucibus cõsignandi. Nam cruces sunt insignia hæretici pœnitentis: Suspecti autẽ nõ fuerunt hæretici habiti, quare non sunt consignandi. Potest tamen eis imponi, ꝙ stent certis diebus solennibus in valuis talium Ecclesiarum, vel circa altaria, dum missarum solemnia celebrãtur, habentes in manibus cereũ ardentem tanti ponderis: vel ꝙ vadant ad talem peregrinationem, & similia, prout negotij qualitas expedit & requirit.

Consignandi crucibus & cereis.

QVAESTIO XXV.

Super sextum modum sententiandi delatam violenter suspectam.



Sextus modus processum fidei terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono cõsilio in iure peritorum, reperitur de hæresi suspectus vehementer. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt indicia non leuia solùm vel vehementia sed fortissima, & violentissima, quando ipsum delatum reddunt meritò suspectum de dicta hæresi violenter, & propter quæ talis debet vt suspectus violenter, de dicta hæresi iudicari.

Et vt modus iste clarius intelligatur, demus exempla tam de simplici hæresi in fide, quàm & de hæresi Maleficarum.

rum. Nã in simplici hęresi casus cõtingeret, quãdo delatu ipse non reperitur legitimè deprehensus, confessione propria, &c. vt suprà. Tamen propter aliquid ꝙ dixit vel egit vtpote citatus in non causa fidei, sustinuit excõicationem per annum, vel plus, talis est iam suspectus leuiter de hæresi. Quia hoc non caret scrupulo hæreticæ prauitatis, de pœn. c. grauem. Citatus autem responsurus de fide, vbi non comparet, sed renuit contumaciter comparere, propter q excommunicatur, tũc fit suspectus de hæresi vehementer. Nam tunc leuis suspicio transit in vehementem: & si sustinet illam excommunicationem per annũ animo pertinaci, tũnc fit suspectus de hæresi violenter: Nam & tũc vehemẽs suspicio transit in violentam, cõtra quam non admittitur defensio. Imò ex tunc talis est vt hæreticus condemnandus, vt patet per c. cũ contumacia, & notatur ibid. lib. 6.

Sustinens excommunicatione per annum, habetur hæreticus.

In hæresi verò Maleficarum exẽplificatur super violentam suspicionem, quando dixit & egit aliqua quæ à Maleficis practicantur, quando volunt aliquẽ maleficiare: & quia hoc commune est, vt verbis comminatorijs, aut factis per visum, vel tactum se habeant manifestare: Et triplici ex causa, vt peccatum à iudicibus aggrauetur, & vt simplices eò facilius seducantur, & vt Deus per amplius offendatur, & maior sæuiendi in homines sibi facultas relinquatur, vnde violenter Malefica fit suspecta, quando post verba comminatoria, dicenda, Faciam tibi ꝙ in breui senties, vel similia in sententia, & post verba effectus aliquis in ipso, vel in alio fuit subsecutus: Tunc enim non leuiter fit suspecta, sicut qui propter familiaritatem habitam cum Maleficis fuerunt suspecti, aut qui prouocare ad amorem inordinatum aliquem voluissent: Vide suprà de tribus suspicionibus, leui, vehementi, & violenta.

Practica contra violenter suspectos seruanda.

Nunc videndum est, qualis practica sit cum talibus seruanda. Nam circa violenter suspectum in simplici hæresi hæc practica seruatur. Nam licèt in re fortassis non sit hæreticus: vtpote quia non habet errorẽ in mente, nec de illo pertinaciã in volũtate, vt notat Archid. super alleg. Nihilominus est vt hæreticus condemnandus, propter prędictam suspicionẽ violẽtam, cõtra quã nõ est probatio admittẽda.

Condemnatur autem hæreticus sic, ꝙ si noluit resilire & hæresim abiurare, & satisfactionẽ condignam exhibere, traditu

traditur brachio seculari animaduersione debita puniẽdus, iuxta c. ad abolendam. §. præsenti. Si autẽ velit & consentiat cum effectu, abiurat hæresim, & carceri perpetuò mãcipatur, iuxta c. excommunicamus. tit. de hære. Pari forma ille qui sic est suspectus de hæresi Maleficarum violenter.

Circa suspectum autem violenter super hæresim Maleficarum, licèt idem modus esset obseruandus, tamẽ minori modo procedendo: Aduertendum, ꝙ si stabit in negatiua asserens prout facere solent, ꝙ non ea intentione verba illa protulerint, sed ex vehementi & muliebri passione, vnde & iudici non videtur ipsam igni posse adiudicare, non obstãte violenta suspicione, tunc iudex ea in carceribus detẽta, inquirat, & proclamare faciat si in similibus dudum notata fuisset: Et si sic vtrum publicè sit de tali hæresi diffamata, ex quibus procedere ad vlteriora potest, taliter vt ante omnia quæstionibus & tormentis exponatur. Et si indicia apparuerint super talẽ hæresim, aut super maleficiũ taciturnitatis: puta quia lachrymas non effudit, imò & quasi insensibilis ad tormẽta reperitur, quia videlicet citò post tormenta omnibus viribus restituitur, tunc procedat per varias cautelas supra positas, vbi de similibus agitur.

Et in casu, quo omnia deficerent, tunc aduertatur, ꝙ si similia dudum perpetrauit, tunc omnino non est dimittẽda, sed per annum ad minus squaloribus carceris mancipãda & crucianda, sæpissimè etiam examinanda, prçcipuè sacratioribus diebus. Si autem diffamata cum hoc, licet tunc iudex per ea quæ suprà tacta sunt, circa simplicem hæresim, ipsam posset igni adiudicare, præcipuè propter multiplicationem testium, & quia sæpius in similibus, vel in alijs maleficijs fuit notata: tamen quia cum pietate procedere vult, ideo iudicet ei canonicam purgationem, vt videlicet viginti, aut triginta purgatores habeat, & procedat prout in secundo modo sentẽtiandi tactũ est: ita videlicet indicãdo illi, ꝙ si in purgatione defecerit, tunc tanquam rea igni adiudicabitur. Et secundum hoc iudex procedere potest.

Diebus festis vt plurimum debent Malefica examinari.

In casu verò, quo se purgaret, tunc abiurationem omnis hæreseos, cum pœna relapsorũ, ac perpetua pœnitentia per modum, qui sequitur, in sentẽtia formãda, faciat: Et modus disponendi ad abiurationẽ, talis est, vt dictũ est in quarto & quinto modis præcedẽtibus, processum fidei terminãdi

Nota

Nota etiam quòd in sequentibus modis omnibus sententiandi, vbi iudices per viam pietatis procedere vellent, tūc per modum iam tactum procedere possent. Sed quia seculares iudices varijs suis vtuntur modis, iuxta rigorem, & non semper iuxta æquitatem procedentes, ideo ipsis infallibilis regula & modus assignari non potest, sicut iudici ecclesiastico, qui abiurationem recipere potest sub perpetua pœnitentia, per modum qui sequitur.

Seculares iudices taxātur.

Ego talis, de tali loco talis Diœceseos, in iudicio personaliter constitutus coram vobis venerabilibus dominis, Episcopo talis ciuitatis, & iudicibus sacrosanctis Euangelijs positis corā me, eisque proprijs manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde & profiteor ore, illam sanctā fidē Catholicā & Apostolicam quā sacrosancta Rom. Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atq; docet. Et cōsequenter abiuro omnē hæresim, & abnego & reuoco omnē extollentē se aduersus sanctā Romanā & Apost. ecclesiā cuiuscunque sectæ fuerit vel erroris. Item iuro & promitto, talia & talia (exprimantur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quæ, & ex culpa mea, habetis me suspectum de dicta hæresi violenter deinceps nunquam faciam, vel dicam, vel ꝙ fiant operam dabo. Item iuro, & promitto, ꝙ omnem pœnitentiam quam mihi iniungere volueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contrauenian in aliquo, sic me Deus adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quod si contra abiurata fecero in futurum, (quod Deus auertat) ex tunc pœnis de iure relapsis debitis nunc pro tunc obligo & astringo, quatenus illis ferior.

Cautela pro Notario.

Sit cautus Notarius, quòd scribat in actis ꝙ dicta abiuratio sit facta per vnum de hæresi violenter suspectū, vt si probaretur post relapsus vt tunc talis iudicaretur talis, & traderetur brachio seculari. Ego talis de tali loco, talis Diœceseos in iudicio personaliter cōstitutus corā vobis Venerabilibus Dominis N. Episcopo talis ciuitatis, iudicibus in terris talis domini sacrosanctis Euangelijs positis coram me, eisque proprijs manibus per me corporaliter tactis iuro me credere corde, & profiteor ore illā sanctā fidē Catholicā & Apostolicā quam sacrosancta Romana Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat, atque docet. Et cōsequenter abiuro, abnego & reuoco omnem hæresim, extollentem

tem se aduersus sanctam Romanã, & Apostolicã Ecclesiã cuiuscunque sectæ fuerit, vel erroris. Itẽ iuro & promitto talia & talia (exprimantur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quæ & ex culpa mea habetis me suspectum de dicta hæresi violenter, deinceps nũquam faciam, vel docebo, nec quòd fiant operam dabo. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam quam mihi iniungere volueritis pro prædictis, pro viribus adimplebo: nec contraueniam in aliquo, sic Deus me adiuuet & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata, vel iurata fecero in futurum Diabolo instigante, quod Deus auertat, pœnis de iure relapsis debitis, nunc pro tunc me obligo & astringo, quatenus illis ferior, cùm legitimè constiterit me contra fecisse.

Sit cautus Notarius, quòd adscribat in actis, quòd dicta abiuratio est facta per talem, tanquam per habitum suspectum de hæresi violenter, vt si probaretur, abiuratus relapsus iudicaretur, & vt talis traderetur brachio seculari.

Quibus sic actis, absoluat eum à sententia excommunicationis, de qua est suspectus habitus violenter quod inciderit, sicut in hæresibus supra dictis. Vnde sicut hæreticus cùm redijt & abiurat, est à sentẽtia Excõmunicationis absoluendus, quia omnis hæreticus est excõmunicatus, iuxta c. excom. 1. & 2. de hære. & etiã iuxta ca. ad abolendam. in prin. Sic talis, de quo agitur, cùm sit vt hæreticus condemnandus, vt dictum est prius postquam abiurauerit, est ab excommunicationis sententia absoluendus, & absolutione facta, ferietur per modum tenoris sequentis.

Forma sententiæ absolutoriæ ab excommunicatione.

Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & si adest, iudex in terris talis domini, attendẽtes quòd tu talis, de tali loco, talis Diœceseos fuisti nobis delatus de talibus & talibus, fidem sanctã tangentibus (exprimãtur illa) & quod nos processimus ad informandũ, nos super illis vt iustitia suadebat, & meritis processus diligenter examinatis, & omnibus actis & actitatis in causa præsenti, inuenimus te talia & talia cõmisisse (explicẽtur illa.) Quapropter & non immeritò de tali hæresi (explicetur illa) te suspectũ violẽter habẽtes, fecimus te vt taliter suspectũ, omnem hæresim generaliter, publicè abiurare, prout nobis mandãt Canonicæ sanctiones. Sanè cũ secundũ eadẽ canonica instituta, omnis talis sicut hæreticus condemnandus & tu saniori consilio inhærẽdo, &

ad gremiũ ſanctæ matris Eccleſiæ redeundo, abiurauerís, vt præmittitur, omnẽ hęreticã prauitatẽ, propter quòd abſoluimus te à ſententia excõmunicationis, qua, vt obnoxius Dei Eccleſiæ, aſtrictus meritò tenebaris. Si tamen de corde vero, & fide non ficta reuerſus ad Eccleſiæ vnitatem idcirco inter pœnitentes deinceps cõputeris, ad miſericordiæ ſinũ ſacroſancta Eccleſia te recipiens de præſenti. Verum quia indignũ valdè exiſtit offenſas diuinas impunitas cõniuentib. oculis pertrãſire, & iniurias hominũ caſtigare, cũ grauius ſit Diuinã quã humanã lædere maieſtatẽ, & ne tua crimina incentiuũ exiſtant alijs delinquendi, & vt efficiaris cautior in futurũ, ac minus procliuis reddaris in poſterũ ad prędicta ſeu ſimilia cõmittẽda, vt in futuro ſeculo leuius patiaris: Nos Epiſcopus & iudex pręfatus pręhabito in & ſuper ijs ſano & maturo conſilio peritorum ſedentes pro tribunali, more Iudicũ iudicantiũ habentes præ oculis ſolũ Deũ, & ſanctæ fidei irrefragabilẽ veritatẽ, ſacroſanctis Euãgelijs poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrũ prodeat, & oculi noſtri videãt æquitatẽ, tę talẽ, in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutũ, hac die & hora tibi in antea aſſignatis ſententialiter per modũ qui ſequitur, condẽnamus, ſeu potius pœnitentiamus. In primis quòd ſtatim induaris ſuper veſtes omnes, quas defers, veſte liuida ad modũ ſcapularis monachi, ſine caputio facta ante & retro habente cruces de panno croceo, longitudinis palmarum trium & latitudinis duorum, quam veſtem deferre habeas ſuper omnes veſtes alias, per tantum tempus. Exprimatur vnius anni vel duorum, vel plus ad minus prout culpa exegerit delinquentis. Et nihilominus cum dicta veſte & crucibus, ſtet in porta talis Eccleſiæ, tali & tanto in tempore, ſcilicet in quatuor feſtis principalibus virginis glorioſæ, vel talibus & talib. ciuitatibus, in valuis talis & talium Eccleſiarum, téque ad talem carcerẽ, ad perpetuum vel ad tale tempus, ſententialiter condemnamus.

Veſtes liuidæ, ad modũ ſcapularis, habentes cruces pro pœnitentibus.

Ponantur illa, quæ videbuntur magis ad honorem fidei expedire, attẽta culpę maioritate ſeu minoritate, ſeu cõtumacia delinquentis. Et ſequitur: Retinentes nobis ex certa ſcientia & expreſsè, vt nobis cõcedunt canonica inſtituta, quatenus dictam pœnitentiam poſſumus mitigare, aggrauare, mutare, tollere, in toto & in parte, toties quoties nobis

bis

bis visum fuerit faciendum. Lata fuit hæc sententia, &c. Qua lecta, mox executioni debitè demandetur, & induatur veste prædicta cruces huiusmodi continente.

QVÆSTIO XXVI.

Super modum sententiandi debitam suspectam, & diffamatam.



Eptimus modus processum fidei finiendi & terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligẽter discussis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur suspectus de hæresi, & etiã diffamatus. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, nec propria confessione, nec facti euidentia, nec etiam testium legitima productione, sed reperitur publicè diffamatus: ac etiam reperiuntur indicia cõtra eum, quæ ipsum reddunt suspectum aliàs de hæretica prauitate leuiter vel vehementer, vt pote quia habuit magnam familiaritatem cum hæreticis, qualis fuit ille de quo agitur in c. inter sollicitudines. de purg. canon. Et tali ratione infamiæ est indicenda canonica purgatio, & ratione suspicionis debet hæresim abiurare, iuxta ca. allegatum, inter sollicitudines.

Circa istũ talis practica est seruanda. Talis enim sic publicè de hæresi diffamatus, & vltra infamiam ex alijs indicijs suspectus habitus de hęretica prauitate in primis purgabit se publicè, per modum qui in secũdo modo tactum est. Qua purgatione expleta per ipsum diffamatũ, mox idẽ diffamatus, vt suspectus aliter & ex alijs indicijs hęreseos, de qua est suspectus habitus prædictũ habens librũ Euangeliorum, coram positum abiurabit per hunc modum.

Et ego talis, de tali loco, talis Diœceseos coram vobis venerabilibus dominis meis N. Episcopo talis ciuitatis, & iudice in terris talis domini, in iudicio constitutus personaliter, sacrosanctis Euangelijs positis coram me, eisque proprijs manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, ac profiteor ore, illam sanctam fidem Apostolicam, quam Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat & obseruat. Et consequenter abiuro, detestor, & abnego, & reuoco omnem hæresim extollentem *Iuramentum suspecti & diffamati.*

tem

tem se aduersus sanctam & Apostolicam Ecclesiam, cuiuscunq; sectæ fuerit, seu erroris, & postea vt suprà tactũ est.

Item iuro & promitto, quòd talia & talia, quæ egi, propter quæ & meritò sum de tali hæresi diffamatus, & vltra vos me habetis suspectum (exprimantur illa) nũquam deinceps faciam, seu dicam, neque operam dabo, quod fiant. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere decreueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo: Sic me Deus adiuuet, & ista Euangelia sacrosancta. Quòd si contra prædicta iurata & abiurata fecero in futurum, (quod Deus auertat) à pœnis talibus de iure debitis, me nunc pro tũc liberè suppono, obligo & astringo, quatenus illis plectar, cùm probatum legitimè extiterit, me talia commisisse.

Aduertendum tamen hoc, quòd si indicia sunt talia & tam fortia, quòd cum infamia prędicta, vel absque ea, reddant prædictum diffamatum, suspectum de hæresi vehementer, tunc abiurabit omnem hęresim generaliter, vt habitum est. Et si relabatur in quamcunque hæresim, pœna relapsis debita punietur. vt in c. inter solicitudines, de purgatione canonica. & in ca. accusatus. De hæresi. lib. 6.

Si autem indicia illa sunt ita modica & leuia, quod cum prædicta infamia non reddant eum suspectum de hæresi vehementer, sed solùm leuiter, tunc sufficiet, quòd abiuret non generaliter, nec simpliciter, sed singulariter hæresim, de qua habitus est suspectus: ita, quòd si prolabatur in aliã speciem hæreseos, pœna relapsis debita non punietur. Sed si in eadem ratione abiurationis, quia scilicet suspectus leuiter abiurauit; pœna relapsis debita non punietur: licet durius, quàm si alias non abiurasset. Vt omnia hæc patent in c. accusatus. in prin. de hære. lib. 6.

Ratione autem purgationis canonicæ, est dubium, an videlicet, si post purgationem canonicam in eandem speciem hæreseos, de qua se purgauit canonicè, prolabatur, pœna relapsis debita, hoc est, vltimo supplicio, feriatur. Et videtur quod sic, per c. excommunicamus. 1. §. adiicimus: verbo, vel si post purgationem, & per canonem, ad abolẽdam. §. illos quoque. de hære, in antiquis. Sit cautus notarius, quòd scribat in actis, an talis abiurauerit tãquam suspectus de hæresi leuiter vel vehementer: quia multùm interest

interest

tereſt, vt aliàs frequẽter dictum eſt. Quibus ſic actis, fertur ſententia ſeu pœnitentia, per formam tenoris ſequentis. Nos N. Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris ditionis talis domini ſubiectis. Diligentius attendentes, quod tu talis, de tali loco & talis Diœceſis, fuiſti delatus nobis de tali hæretica prauitate (exprimuntur illa) Et nos volentes, vt tenemur iudicialiter informari, an tu incidiſſes in prædictã hæreſim condemnatam ad inquirendum, teſtes examinandum, téque citãdum & interrogandum, medio iuramento, & ad alia facienda, quæ fienda erant per nos, deſcendimus & proceſſimus vt decebat.

Quibus peractis, viſis & diligenter inſpectis, pariter & diſcuſſis proceſſus meritis huiuſmodi cauſę, & omnibus & ſingulis productis, actis, & actitatis, habitóque in & ſuper illis Theologorum, atque in iure peritorum pluries, maturo conſilio, ac digeſto, reperimus te de prædicta hæreſi in tali loco, ſeu talibus locis, apud bonos graues publicè diffamatum, propter quod, vt nobis mandant canonica inſtituta, indiximus tibi purgationem canonicam, de qua coram nobis hîc publicè te purgaſti, & ipſi compurgatores pariter te purgarunt. Inuenimus etiam te talia commiſiſſe (exprimantur illa) propter quæ & non immeritò ſuſpectum te habuimus vehementer, vel leniter (dicatur, ſi eſt illud vel illud) & hoc eſt de prędicta hæretica prauitate, propter quę fecimus te vt taliter ſuſpectum, hæreſim abiurare: dicatur omnem hæreſim, ſi abiurauit vt ſuſpectus vehementer, vel hæreſim ſupradictam, vt ſuſpectus leniter.

Verùm quia non poſſumus & debemus talia, quæ peregiſti, nullatenus tollerare, ſed cogimur ea vitare, iuſtitia ſuadente ad hoc, vt reddaris cautior in futurũ, & vt crimina non remaneant impunita, & vt cæteri non reddantur procliuiores ad ſimilia cõmittenda, & vt creatoris iniuriæ non æquanimiter tollerentur.

Quapropter talem prædictum purgatum & abiuratum, hîc in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutum in hoc loco, & hora tali, tibi in antea aſſignatis; Nos Epiſcopus aut Iudex, præfati, ſedẽtes pro tribunali, more iudicum iudicãtium, ſacroſanctis Euangelijs poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, ſententiamus ſeu pœnitentiamus, per modum

qui sequitur,scilicet,quòd tenearis,&c.

Ponantur illa quæ videbuntur magis ad honorem fidei esse, & exterminationem hæreticæ prauitatis:vtpote quòd certis diebus dominicis & festiuis, habeat stare ad portam talis vel talis ecclesiæ,cum cereo tanti ponderis in manu dum missarum solemnia celebrantur ,capite discooperto & pedibus nudatis,& offerre ad altare cereum antedictum. Et quòd habeat sextis ferijs ieiunare,& quòd certo tempore locum illum non audeat exire,sed certis diebus hebdomadæ se habeat Episcopo vel Iudici præsentare:& similia quæ iniungenda videbuntur,secundùm culparum exigentiam & varietatem, quia non potest dari regula vna generalis.Lata fuit hæc sententia,&c.Qua lata exequatur, poteritque dispensari,vel mitigari , vel commutari secundùm quòd negotium pœnitentis , correctio , & humilitas hæc requirunt,quia potestatem habet Episcopus, & hoc de iure:vt in c.vt commissi,de hære.lib.6.

Super modum sententiandi hæresim confessam,sed impœnitentem.

QVAESTIO XXVII.



Octauus modus processum fidei terminandi,sententiandi,finiendi est quando delatus de hæretica prauitate meritis processus diligenter discussis cum bono consilio in iure peritorum, reperitur confessus hæresim , sed impœnitens , & aliàs non relapsus veraciter.Et hoc est,quando delatus ipse confitetur iuducialiter coram Episcopo & Inquisitore medio iuramento,fore videlicet,quòd ipse tanto tempore stetit,& perseuerauerit in illa,seu alia, de qua delatus est , hæreticæ prauitate,& illi credidit & adhæsit ; sed postmodum ad informationem Episcopi & aliorum vult resilire , & ad gremium Ecclesiæ redire , & illam & omnem aliam hæresim abiurare,& satisfacere,prout ipsi voluerunt ordinare,& non reperitur , quòd nunquam aliam hæresim aliquam abiurauerit,sed nunc abiurare prompto animo est paratus.

Circa istam talis practica est seruanda. Talis enim esto, ꝙ multis annis steterit in hæresi prędicta,ac alijs qbuscúq;

illasque

illasque crediderit, practicauerit, multósque induxerit in errores, si tandem cum effectu illas hæreses consenserit abiurare, & satisfactionem congruam ad arbitrium Episcopi & iudicis Ecclesiastici exhibere, non est tradendus brachio seculari vltimo supplicio feriēdus, nec si est clericus degradādus, sed est ad misericordiā admittēdus, iuxta c. ad abolēda. §. præsentis extra, de hære. Et abiurata primitus hæretica prauitate est in perpetuum carcerem retrudendus, iuxta c. excōmunicamus. 2. §. si quis ei absolutionis beneficio impartito & iniūcto eidē quòd talibus iniūgi cōsueuit. Iuxta c. vt officiū. prouiso tamen solerter ne simulata fictione redeat fraudulēter, seculare etiā brachiū impedire nō possūt.

Modus autem abiurandi est, vt supra tactum est, tantummodò additur vt coram populo festiuo die in Ecclesia crimina sua ore proprio confiteatur. Ita videlicet, vt dum ab Officiali interrogatur, tu tot annis perseuerasti in tali hęresi Maleficarum, & ille respondebit, ita: & post, tu hæc, & hęc fecisti, vt confessus es, & ille respondebit, ita: & sic consequēter, & tunc post omnia abiurabit flexis genibus. Et quia iste, quia est sic deprehensus in hæretica prauitate excommunicatus, iuxta c. excommunicamus. 1. & 2. de hær. Et per abiurationem redijt ad gremium Ecclesiæ, ideo est ei absolutionis beneficium impendendum. Iuxta c. vt officium, in prin. de hær. lib. 6. Quare post prædictam abiurationem est absoluendus, vt modum habent Episcopi absoluendi à maiori excommunicatione, qua vtuntur Apostolica auctoritate, & statim feratur sententia per hunc modum.

Nos talis Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini ditioni subiectis: Attendentes quòd tu talis de tali loco, talis Diœcesis fuisti nobis, fama publica referente, ac fidem dignorum insinuatione delatus de hæretica prauitate. Et quia illa infectus fueras multis annis, in magnum tuæ animæ detrimentū, quæ delatio nostra præcordia acrius vulnerauit, nos, quibus incūbit ex officio nobis tradito, sanctā fidem Catholicam, in cordibus hominū cōplātare, ac prauitatem hæreticā ab eorū mētibus eneruare, volētes, vt tenemur, in & super certius informari, & videre, si clamor, q ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Vt si sic veritas se haberet prouideremus de salubri remedio oportuno, descēdimus ad inquirēdū, testęs exami-

nandum,teque vocandũ,ac vt congruentius potuimus, in & super contra te denunciantis te interrogandum medio iuramento,& peragendum omnia & singula, quæ per nos erant fienda,iustitia exigente, ac vt nobis mandant canonicæ sanctiones.

Sanè cùm vellemus causæ tuæ huiusmodi congruum finem dare,& videre clarè quòd compertum fuerat,an scilicet ambulares in tenebris, vel in luce,& an esses infectus hæreseos labe,nec ne:processus meritis actitatis, solẽne tã in Sacra Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili peritorum, coram nobis consilium ordinauimus cõgregari,sciẽtes ꝙ secũdũ canonica instituta,integrũ est iudiciũ quod plurimorũ sententiis confirmatur. Et habito in & super omnibus & singulis actis & actitatis in causa præsenti sano,maturo ac digesto consilio peritorum prædictorũ, visisq; ac diligẽter inspectis processus meritis,omnibusque & singulis in eo cõtẽtis,libratis, inuenimus te propria cõfessione in iudicio recepto ꝑ nos medio iuramẽto,multiplici prauitate Maleficarum deprehẽsũ,exprimãtur articuli.

Verùm cùm misericors & miserator Dominus nonnullos prolabi permittat aliquando in hæreses, & errores:non solùm vt viri Catholici literati in sacris eloquiis exerceantur;Verùm etiam, vt fide lapsi humiliores deinceps fiant & in pœnitentiæ operibus excitentur,eiusdem processus meritis diligenter discussis,reperimus quòd tu ad informationem nostram frequẽtem, nostróque & aliorum proborum adhærendo consilio saniori,ad gremium Sãctæ matris Ecclesię, & ad eiusdem vnitatem salubriter euolasti, prædictos errores & hęreses detestando, ac fidei sanctę Catholicę agnoscens irrefragabilem veritatem,tuis internis visceribus infligendo, propter quod illius vestigiis inhęrentes, qui neminem vult perire,te admisimus ad adiuratoriam & abiuratoriam publicam cautionem:faciendo te in pręsentiarum præfatas hęreses & aliam omnem hęresim publicè abiurare.Qua completa absoluimus te à sententia excommunicationis maioris,qua ex lapsu in hęresim extitisti innodatus,& te reconciliando sanctę matri Ecclesię,restituimus Ecclesiasticis sacramentis; dum tamen de corde vero, & fide non ficta,redieris ad Ecclesię vnitatem, prout te fecisse credimus & speramus.

Sanè

Sanè, cùm indignum valdè existat, dominorum temporalium iniurias vlcisci, Deique cœlorum creatoris omnium iniurias æquanimiter tolerare, cùm multò grauius sit æternam quàm temporalem lædere maiestatem, & vt ipse peccatorum miserator misereatur, sisq; cęteris in exemplum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in futurum, & non reddaris procliuior, sed difficilior ad prædicta, & quæcũque alia illicita committenda. Nos Episcopus & Iudex, seu iudices, in causa fidei, antefati, sedentes pro tribunali, more, vt suprà, quòd induatur veste liuida &c. Item te sententialiter condemnamus ad perpetuum carcerem, & ibi semper pane doloris & aqua angustiæ crucieris. Retinentes nobis ex certa scientia, & expressè, quatenus possimus liberè dictam sententiam mitigare, aggrauare, commutare, tollere totaliter, vel in parte, si & quando & prout nobis & toties quoties videbitur faciendum. Lata fuit hæc sententia, &c.

Qua lecta, Iudex assumat per puncta, & dicat sententiando hæc vel similia in effectu. Fili, sententia vel pœnitẽtia tua, stat in hoc, quòd scilicet portes toto tempore vitæ tuæ cruces, q; stes in scala cum eis, in porta talium Ecclesiarum, & q; sis in carcere perpetuo ad panem & aquam. Sed fili, ne sit tibi graue, quia certifico te, quòd si patienter toleres, misericordiam apud nos inuenies: non dubites, neque desperes, sed firmiter speres. Quibus dictis, sententia executioni debitè demandetur, & statim vestis prædicta ipsi induatur, & in gradu scalę in alto ponatur, vt ab egredientibus eminenter videatur, circundantibus eum ministris curiæ secularis. Hora autẽ prandij ducatur à ministris ad carcerem, & post fiant alia, prout ponuntur in sententia. Dum autem ipse inducitur, & ad portam Ecclesiæ deducitur, Iudex Ecclesiasticus non se amplius intromittat, si curia secularis contentatur, benè quidem, si non, agat ad libitum.

Super modum ſententiandi hæreſim confeſſam, ſed relapſam, licet pœnitentem.

QVAESTIO XXVIII.



Onus modus proceſſum fidei terminandi, & ſententiandi, eſt quando delatus pro hæretica prauitate, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio reperitur confeſſus hæreſim & pœnitens, ſed relapſus realiter. Et hoc eſt, quando delatus ipſe confitetur iudicialiter coram Epiſcopo, aut iudicibus, aliàs ſe omnem hæreſim abiuraſſe, & ita legitimè reperitur: & quòd pòſt cecidit de tali hæreſi, ſeu errore: Vel quòd ſpecialiter hæreſim abiurauit. ſ. Maleficarum, & poſt rediit in eandem, ſed poſt adhærens conſilio ſaniori pœnitet, credit Catholicè, & reuertitur ad Eccleſiæ vnitatem. Tali enim non ſunt, ſi humiliter petat, deneganda pœnitentiæ & Euchariſtiæ ſacramenta, ſed quantumcunque pœniteat, nihilominus vt relapſus eſt tradendus brachio ſeculari, vltimo ſupplicio feriendus. Hoc autem intelligitur ſic, vbi etiam reperitur quòd abiurauerit tanquam deprehenſus in hæreſi, ſeu tanquam ſuſpectus de hæreſi vehementer, non autem leuiter tantùm.

Circa iſtum autem talis practica eſt ſeruanda. Nã conclusio in conſilio peritorum maturo pariter & digeſto, & ſi oportuerit replicato, q̃ prædictus delatus de iure eſt relapſus, Epiſcopus aut Iudex mittent ad dictum relapſum delatum, in carcere incluſum, duos vel tres probos viros, & præſertim religioſos ſeu clericos, fidei zelatores, eidẽ relapſo nõ ſuſpecto nec ingrato, ſed familiares & gratos: & illi intrabunt ad eũ captata hora cõpetenter, & loquentur iſti de contemptu mundi, & miſeriis vitæ præſentis, & gaudiis ac gloria paradiſi. Et demũ his præmiſſis, indicabunt illi ex parte Epiſcopi ſeu iudicis, q̃ nõ poſſit euadere mortẽ temporalem, & ideo curet de ſalute animæ ſuæ, ac diſponat de peccatorũ ſuorum confeſſione, & ſacramenti Euchariſtiæ perceptione. Et iſti frequentabunt eum, inducentes illũ ad pœnitentiam, ac etiam ad patientiã, confirmantes eũ pro viribus in Catholica veritate: taliter vt ipſum diligẽter faciant cõfiteri, ac conferri eidem petenti humiliter Euchariſtiæ ſacramentum. Nam huiuſmodi ſacramenta non ſunt

Loqui de contemptu mundi.

talibus

talibus deneganda, iuxta c. super eo. de hære. lib. 6.

Quibus sacramentis receptis, eò ꝙ benè disposito ad salutem iudicio prædictorum, post duos vel tres dies: in quibus per prædictos in fide Catholica confirmetur, & ad pœnitentiã inducatur, Episcopus seu Iudex loco eius mãdabunt Baliuo loci, seu potestati curię secularis, quatenus tali die & hora. s. non festiua, sit cum sua familia, in tali platea seu loco, extra Ecclesiã tamen ad recipiendum de foro suo quendam relapsum, quẽ ipse & Episcopus Iudex tradẽt ei.

Et nihilominus ꝙ die præfixa de mane seu præcedente faciat publicè præconizari per ciuitatem seu locum, in locis illis seu vicis, in quibus præconizationes aliæ communiter solent fieri: Quòd tali die & hora, in tali loco, prædicator pro fide sermonem faciat, & Episcopus & alij iudices condemnabunt quendam relapsum in hæreticam prauitatem, tradendo eum brachio seculari.

Considerandum autem hîc est ꝙ iste, qui sic relapsus est, si fuerit in sacris ordinibus constitutus, vel aliàs sacerdos vel cuiuscunque ordinis seu religionis obumbratione fuscatus, prius antequam tradatur, est totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudandus. Et sic omni officio Ecclesiastico expoliatus, relinquatur secularis arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: vt in c. ad abolendam. §. præsenti. de hære.

Quando igitur talis est à suis ordinibus degradandus, & Seculari Curiæ derelinquendus, Episcopus cõuocet prælatos, & viros religiosos suæ Diœcesis: Quia licet non olim, nunc tamen solus Episcopus cum prælatis, & alijs viris religiosis & peritis suæ Diœceseos, potest in sacris ordinibus constitutum degradare, cùm est relinquendus brachio seculari, vel perpetuò immutandus pro hæretica prauitate, iuxta c. quoniam de hær. lib. ar. 6.

Adueniente autem die præfixa, degradando relapso, ac tradendo, si fuerit in sacris ordinibus cõstitutus, in brachio seculari, aut relinquẽdo, si fuerit laicus, ad audiendã diffinitiuam sentẽtiam, in aliqua platea seu loco extra Ecclesiam, populo congregato: & facto sermone per Inquisitorem, ac ipsi relapso inibi in alto loco constituto, & præsenti curia seculari, si degradãdus ipse relapsus fuerit, Episcopus in Põtificalibus indutus, & prælatis suæ Diœceseos eidẽ assistẽtibus,

tibus,ipsum degradatum coram eo existentem , & indutū ac dispositum,ac si deberet in suo ordine ministrare, à suo ordine degradabit,à superiori ordine incipiendo,& sic gradatim vsque ad infimū:Et sic conferendo ordinem , verbis vtitur Episcopus , ad hoc per Ecclesiam ordinatis , ita degradando in qualibet depositione & casulæ & stolæ : & sic de alijs poterit vti aliquibus verbis contrarijs primis.

Qua quidē degradatione facta, vbi fienda sit per modū, secundùm quem de iure seu consuetudine est fienda , officialis mandabit notario,seu religioso,vel clerico,quatenus legat sententiam, quæ sententia , siue relapsus laicus , siue clericus,degradatur,feretur per modum tenoris sequentis.

Nos N.miseratione diuina Episcopus talis ciuitatis, & Iudex in terris talis domini ditioni subiectis. Attendentes legitimè informati,ꝙ tu talis, de tali loco, & talis Diœcesis,fuisti grauiter coram nobis,si ita fuerit,seu contra,talibus Episcopo & iudicibus,delatus de tali hęretica prauitate,seu talibus(explicentur.)In quibus hæresibus, vt legitimè fuit compertum , fuisti à confessione propria deprehensus,ac testibus cōuictus, & ꝙ tu in illis perstiteras tāto tempore,animo indurato,(dicatur prout fuit,)sed post adhærens consilio saniori , illas hæreses in tali loco publicè abiurasti,in forma Ecclesiæ consueta,abnegasti & reuocasti,propter quæ prædicti Episcopus & Inquisitor, credētes te veraciter conuersum ad gremium Ecclesiæ sanctæ Dei, te ab excommunicationis sententia, qua astrictus tenebaris,absoluentes: si tamen de corde vero & fide non ficta reuersus esses ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem: iniunxerunt tibi pœnitentiam salutarem.Verùm post omnia supradicta , & tot annorum curriculis iam elapsis , tunc nouiter iterū delatus nobis extitisti , ꝙ iterum incideras in tales hæreses abiuratas(explicentur)nosq; licet displicenter de talia audissemus,tamen iustitia nos cogente , descendimus ad inquirendū,testes examinandū,teq; vocandum & interrogādum medio iuramento:nec non ad omnia & singula faciēda quæ per nos fienda erant,secundùm canonica instituta.

Sanè cùm vellemus præsentem causam fine debito terminare , solenne concilium tam in Theologica facultate quàm in iure canonico ac ciuili peritorū, iussimus congregari,& habito prædictorū consilio maturo,pariter & digesto

sto,in & super omnibus & singulis actis,actitatis, ac visis, & diligenter discussis processus meritis, & omnibus ęqua lance libratis,prout fieri exigebat,reperimus legitimè tam per testes quàm per propriam tuam confessionem iudicialiter receptam,ꝙ tu incidisti in hæreses abiuratas.Nam reperimus ꝙ talia & talia dixisti vel fecisti, (explicētur omnia,) propter quæ & meritò de prædictorum consilio te habuimus & habemus pro relapso,iuxta canonica instituta,ꝙ dolenter referimus,& referendo dolemus.

Sed quia ad informationem nostram,& proborum virorum Catholicorum,Diuina gratia inspirante,verum es reuersus ad gremium Ecclesiæ, & ad eiusdem fidei veritatē, prædictos errores & hæreses detestando, & credendo Catholicè, fidemq; Catholicā protestando, admisimus te ad recipiendum pœnitentiæ & Eucharistiæ petita per te humiliter Ecclesiastica sacramenta. Verùm, cùm Ecclesia Dei in te & circa;vltra non habeat ꝙ faciat,cùm iā misericorditer se habuerit erga te,vt prædiximus, & tu illa abusus fueris, in abiuratas hæreses incidendo. Quapropter nos Episcopus,& iudices ante fati,sedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis,vt de vultu Dei iudiciū nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatē, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis:te talē,hoc loco, die & hora,tibi ad audiendam diffinitiuam sententiam in antea assignatis,sentētialiter iudicamus te esse veraciter relapsum in hęreticam prauitatem,licèt pœnitentem:Et vt veraciter relapsum in eādem de foro nostro ecclesiastico te proiicimus, & relinquimus brachio seculari traditum. Rogamus tamē etiam efficaciter dictam curiam secularem,quatenus circa te citra sanguinis effusionem,& mortis periculum suā sententiam moderetur. Et sic Episcopus & sui assessores recedentes,curia secularis suum officium exequetur.

Aduertendum est,quamuis Episcopus & Inquisitor debeāt esse summoperè diligentes, & per se & per alios facere,vt relapsus pœniteat,& ad fidem Catholicam conuertatur,tamen postquam pœnituerit,& cōclusum fuerit in cōsilio,ꝙ licet pœniteat, nihilominus veraciter est relapsus, & vt talis tradendus est brachio seculari ipsi personaliter:

Facies iudicis terret reum.

quòd tali sententia debet plecti eidem non indicent: Quia facies Iudicis terret cōdemnandum: Et ipsius verba magis inducunt lectendum ad impœnitentiam, quàm ad patientiam. Et ideo nec ex tunc, neque ante sententiam, nec post, eum sibi sciant præsentati, vt non moueatur animo contra eos, quin casu tali mortis diligentius est cauendum: Sed, vt est dictum, mittant ad eum aliquos viros probos, præsertim religiosos, seu clericos ei non ingratos, sed gratos, qui futuram sententiam atque mortem infligendam indicant, eum ad fidem confirment, ad patientiam exhortentur, & post sententiam eum associent, consolentur, cum eo exorent & ab eo non discedant, donec spiritum reddiderit creatori.

Sint igitur cauti & auisati, ne quid agant seu dicant, propter quod relapsus morte præueniatur, & ipsi efficiātur irregulares. Et vnde debebant meritum deportare, deferāt secum pœnam pariter atque culpam.

Sententia cōdemnatoriæ, nullo die festo, nec in templis sunt ferendæ.

Considerandum est etiam, ꝙ tales sententiæ tradendi aliquem curiæ seculari, non consueuerunt fieri die festiua, vel solenni nec etiam in Ecclesia, sed extra in aliqua platea: Quia sententia est quæ ducit ad mortem, & honestius est, ꝙ feratur in die feriali & extra Ecclesiam, cùm dies festiua & Ecclesia Domino sint dedicata.

Super modum sententiandi hæresim confessum, sed impœnitentem, non tamen relapsam.

QVÆSTIO XXIX.

DEcimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur confessus hæresim, & impœnitens, non tamen relapsus. Sed quia rarissimè inuenitur talis casus, licet interdum nobis Inquisitoribus contigerit, tamen Episcopus & Iudices cum tali non debent festinare, sed benè custoditum & compeditum, ad conuersionem inducere, etiam per plures menses, proponendo, ꝙ in corpore & anima sic impœnitēs damnabitur.

Qui

Qui si tandem nec prosperis, nec aduersis, nec minis, nec blanditijs poterit emolliri, vt resiliat ab erroribus suis, & fuerit prędicto congruo tempore expectatus Episcopus, & iudices disponent se ad tradendum eum seu relinquēdum brachio seculari, & mādabunt, per schedulam nuncio, seu balliuo, seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die non festiua, & tali hora, sit in tali loco, extra Ecclesiam tamen, cum sua familia, & ipsi tradent sibi quendam hæreticū impœnitentem. Et nihilominus, ꝙ ex parte eorum faciat publicè præconizari in illis vicis, seu locis, in quibus aliæ pręconizationes sunt fieri consuetæ, ꝙ die & hora, ac loco prędictis. Prædicator faciet sermonem pro fide, ac tradet Hæreticum quēdam brachio seculari: & ideo ꝙ omnes veniāt & intersint, & habebunt indulgentiam consuetam.

Quibus expletis, tradetur curiæ seculari, per modum tenoris sequētis, sępius tamē admonēdo ꝑ prius, vt resiliat ab hęresi & pœniteat: Quòd si oīno noluerit fertur sententia.

Nos N. miseratione diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini: attendentes ꝙ tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis delatus fama publica deferēte, ac fide dignorū insinuatione, de hęretica prauitate, (explicētur hęreses) & ꝙ in illis hęresibus & factis perstiteras multis annis, in tuę animæ detrimentum, nosq; quibus ex officio incumbebat prauitatem hæreticam extirpare, volentes, vt tenebamur, in & super ijs certius informari, videre an ambulares in tenebris vel in luce, diligenter inquisiuimus de prędictis, teq; citātes, & efficaciter interrogantes, reperimus te prædicta infectum hęretica prauitate. Sanè cùm præ cunctis nostræ mentis desiderabilib' insidat cordi nostro, fidem sanctam Catholicā in populorum præcordijs cōplantare, & eradicata hęretica prauitate, modos diuersos, varios, & congruos, tam per nos quàm per alios adhibuimus, quatenus resilires ab hæresibus, & erroribus antedictis, in quibus steteras atq; stabas, prout & nunc stas contumaciter ac pertinaciter animo indurato. Verùm si humani generis inimico, tuis pręcordijs assistēte teq; in dictis erroribus voluēte & inuoluēte, nolueris neq; velis à sępè dictis hæresibus resilire, plus eligens mortem animæ incurrere gehennalem, & corporis temporalem, quàm anfatas hęreses abiurare, ac ad gremium Ecclesiæ aduolare,

& ani-

& animam lucrifacere in reprobum sensum datus.

Quapropter, cùm sis ab Ecclesia sancta Dei excommu-
nicationis vinculo innodatus, & merito à numero & gre-
ge dominico separatus, ac participatione bonorum Eccle-
siæ priuatus, Ecclesia circa te nō habeat vltra quòd facia[t]
cum ad te conuertendum fecerit iuxta posse. Nos Episco-
pus & iudices in causa fidei sæpè fati, sedentes pro tribu-
nali more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelij[s]
positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostru[m]
prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentésq[ue]
præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei veritatem, ac ex-
tirpationem hæreticæ prauitatis, hac die, hora & loco ti[bi]
in antea assignatis ad audiendam sententiam diffinitiua[m]
condemnamus, ac sententialiter iudicamus, te esse vera[c]-
ter hæreticum impœnitentē, & vt veraciter talem trade[n]-
dum & relinquēdum brachio seculari. Et sic vt hæreticu[m]
impœnitentem per hanc nostram sententiam de foro no-
stro Ecclesiastico te proiicimus, & tradimus seu relinq[ui]-
mus brachio seculari, ac potestati curiæ sæcularis: dict[am]
curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus cir[ca]
te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum su[am]
sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

Super hæresim confessam & relapsam & impœnitentem.

QVÆSTIO XXX.



Vndecimus modus processum fidei termin[an]-
di & finiendi est, quando delatus de hære[tica]
prauitate, processus meritis diligenter disc[us]-
sis, cum bono consilio in iure peritorum re[pe]-
ritur confessus hæresim, ac impœnitens & relapsus. Et h[oc]
est quando delatus ore proprio confitetur, iudicialiter [ta]-
lia & talia se credere, & practicasse: circa istum est pr[o]-
candum, vt suprà. Et feratur sententia coram Episcop[o &]
iudicibus, quæ tamen sunt hæreticalia manifestè per [for]-
mam tenoris sequentis.

Nos N. miseratione diuina Episcopus talis ciuitatis, [&]
iudex in terris talis domini, attendentes, quòd tu tal[is]
tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis seu talibus præd[ictis]

son

ſoribus noſtris,delatus de hæretica prauitate (explicētur.) In quibus vt legitimè eſt compertum, fuiſti confeſſione propria iudicialiter ac fide dignis teſtibus deprehenſus, & quòd in illis perſtiteras tanto tempore, animo indurato (dicatur prout fuit) ſed quòd poſt ſano conſilio inhærēdo illas hæreſes publicè abiuraſti,in tali loco,in forma Ecclesiæ cōſueta,propter quæ prædicti Epiſcopus & Iudex,credentes te veraciter reſilijſſe ab erroribus ante latis, & ad gremium Eccleſiæ credendo Catholicæ aduolaſſe,tibi abſolutionis beneficium impartirent, abſoluentes te ab excommunicationis ſentētia, qua aſtrictus in antea tenebaris:ſi tamen de corde vero,& fide non ficta conuerſus exti- teris ad ſanctæ Eccleſię vnitatem,tibi ſalutarem pœnitentiam iniungentes, ad miſericordiam receperunt.Quia Eccleſia ſancta Dei non claudit gremium reuertenti.

Verum poſt omnia antedicta fuiſti nobis delatus,quod diſplicenter accepimus, quòd iterum incideris in damnatas hęreſes per te publicè in antea abiuratas,ſeu talia & talia cōmiſiſti contra abiurationem prælibatam,in tuæ animæ detrimētum (exemplificetur) nosq́; quanquam diſplicentia ſauciati, quòd de te talia audiſſemus, nihilominus iuſtitia nos cogente deſcendimus ad inquirendum, teſtes examinandum,teq́; vocandum & interrogandum, vt debebat,medio iuramento,& ad faciēdum omnia & ſingula, quæ per nos fienda erant, ſecūdum canonica inſtituta.Sanè cùm vellemus præſentem cauſam ſine debito terminare,ſolenne tam peritorum in Theologica facultate, quàm Iure canonico & ciuili, concilium fecimus congregari. Et habito cum prędictis in & ſuper omnibus & ſingulis pręſenti cauſa productis,deductis,actis,& actitatis concilio maturo pariter ac digeſto, ac etiā replicato, viſisq́; ac diligēter diſcuſſis proceſſus meritis huius cauſæ,ac omnibus,prout ius & iuſtitia ſuadebant,cōperimus legitimè tā per teſtes dignos fide,quā per tuā confeſſionem propriam pluries per nos receptā, te incidiſſe ac recidiſſe in hæreſes abiuratas.Nam reperimus, ꝙ talia & talia dixiſti, vel egiſti, (explicentur omnia) propter quæ & meritò de prædictorū conſilio te habemus tuis exigentibus exceſſibus pro relapſo,ſecundum c.ſanctiones. Quod dolenter referimus, & referēdo dolemus:nouit ille, qui nihil ignorat,e ordium intima

intima omnium intuetur. Et cum totis nostris præcordij cuperemus, prout adhuc cupimus, te reducere ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem, ac eneruare à tuis visceribus præfatam hęreticam prauitatem, vt sic saluares animā tuam, ac mortem euaderes corporis & animæ gehennalē, conatus nostros exercuimus ad te salubriter conuertendum, modos congruos varios adhibentes, sed tu in reprobum sensum datus maligno spiritu ductus pariter & seductus prælegisti torqueri diris ac perpetuis cruciatibus in infernum, & hîc temporalib. ignibus corporaliter consumari, quàm adhærendo consilio saniori, ab erroribus damnabilibus & pestiferis resilire ad gremium & misericordiam sanctę matris ecclesiæ aduolare.

Quapropter cū Ecclesia Dei vltra nō habeat erga te q faciat, cū ad te conuertendum totū exercuit posse suū: Nos Episcopus & Iudices in hac causa fidei memorati, sedētes pro tribunali, more iudicū iudicantiū, sacrosanctis Euangelijs positis corā nobis, vt de vultu Dei iudiciū nostrum prodeat, & oculi nostri videant ęquitatem, habentesq; p oculis solum Deum & honorem sanctæ fidei orthodoxæ hac die, hora & loco ad audiendum sententiam diffinitiuam tibi in antea assignatis te talem in nostra præsentia constitutum sententialiter condemnamus & condēnando iudicamus esse veraciter impœnitentē hæreticum & relapsum: & vt talem realiter tradendū seu relinquendum brachio seculari, & sic vt verum hæreticū impœnitentē pariter & relapsum per hanc nostram sententiam diffinitiuam de foro nostro Ecclesiastico te proiicimus & tradimus seu relinquimus brachio seculari ac potestati curiæ secularis. Deprecantes efficaciter secularem curiam ante latam, quatenus citra sanguinis effusionem & mortis periculum, erga te suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia

Super conuictum & deprehensum omnia tamen negantem.

QVAESTIO XXXI.



Vodecimus modus processum fidei terminandi & finiendi est quando delatus de hæretica prauitate processus meritis diligenter discussis cum bono consilio in iure peritorum reperitur in hæresim deprehensus

facti euidentia, vel testium productione legitim non tamen confessione propria. Et hoc est, quando ip delatus conuincitur legitimè de aliqua hæretica prauitat, vel facti euidẽtia. Vt pote quia hæresim publicè practi uit, vel per testes legitimos, contra quos excipere delat legitimè non potuit, tamen ipse sic conuictus & dephensus persistit firmiter in negatiua, & confitetur constaer; Iuxta notata per Host. in sum. tit. de hære. §. qualitquis in hæresi deprehendatur, patuit suprà q.34.

Circa istum talis practica est seruãda. Talis du carcere est tenendus in compedibus & cathena, frequnter ab officialibus coniunctim & diuisim, & per se ac pedios est efficaciter admonendus, quòd eis detegat veritatẽ, in dicendo eis quòd si faciat, & cõfiteatur errorem suũ, quòd ad misericordiam admittatur, abiurando primis illam hæreticam prauitatem. Si autem noluerit, sed steterit in negatiua, ad finem relinquatur brachio seculari : mortem non poterit euadere temporalem.

Quòd si diutius infamatus & expectatus, steter in negatiua, Episcopus & officiales modò coniunctin modò diuisim, nunc per se, nunc per alios probos viros, rahant ad se modò vnum testem, modò alium, informato eum vt attendat quid deposuit, & si dixit verum vel n vt non seipsum damnet æternaliter, & alium temporalir. Et ꝗ si vereatur, saltim eis secretè dicat, ne ille delatumoriatur iniustè. Et verba talia studeant ei dicere, vt are videant, si deposuerint veritatem nec ne.

Quod si testes, sicut informati, steterint in affinatiua, & delatus in negatiua, nec ad hoc statim velint Eiscopus & officiales, negotiũ per sententiã determinare, & tradẽdo taliter deprehensum brachio seculari, sed diutiusum teneant, nunc inducendo deprehensum ad affirmatiuã, nunc testes, diuisim tamen, ad excutiendum benè consentiam suam. Et singulariter attendant Episcopus & Offialis ad illum testem, quẽ viderint melius dispositum ad onũ, & qui videtur melioris conscientiæ. Et circa illũ insint diutius, si res ita se habuit vt deposuit, nec ne, eius cõcientiã, onerando. Et si viderint testẽ aliquẽ vacillare, vel liàs habeant indicia contra eam, propter quę suspectus, eod falsitatẽ dixerit, meritò habeatur, de bono cõsilio pitorum

testent

attestentum & procedant vt iustitia suadebit.

Comptum namque est frequenter & frequentius, q sic deprensus testibus fide dignis, postquam in negatiua diu persstit, ad cor reductus, præsertim veraciter informatus, quò non tradetur brachio seculari, sed ad misericordiam admittetur, si suam detegit prauitatem: & veritatem, quam ia diutius negauit, tunc liberè confitetur. Et freqūter pertum est, quòd testes malitia agitati, ac inimicitia supati, se ad inuicem colligarunt, ad imponendum insonti hæreticam prauitatem. Postquam ad informationem frequentē Episcopi & Officiales, remorsu conscientiæ fatigati, ac diuinitus inspirati, reuocant, quam dixerūt, & fatentur malitiosè se illi imposuisse tantam labem, propter quod talis & taliter deprehensus, non est per sententiam feinādus, sed diutius, quia per vnum annum & plures expectandum, antequam sic tradatur curiæ seculari.

Quo expectato tempore competenti, & adhibita diligentia decenti, si sic delatus legitimè deprehensus, recognouit culpam suam, ac cōfessus fuerit iudicialiter, se fuisse illaqueatum tempore præfato hæretica prauitate, ac illam, ac omnem hæresim consenserit abiurare, & satisfacere ad arbitrium Episcopi, & Inquisitoris, congruum, exhibere tanquam in hæresi deprehensus, & propria confessione, & testium legitima productione: vt hæreticus pœnitens abiuret omnem hæresim publicè: per formam, de qua agitur, octauo modo suprà posito processum fidei terminandi, vi de talibus agitur.

Si verò sit confessus, quòd incidit sic in hæresim, nihilominus sit in illo animo pertinaci, vt impœnitens relinquetur brachio seculari: & agatur circa illum per modum quo supra agitur in decimo modo processum fidei terminandi, vi de talibus agitur.

Testes falsi quomodo puniendi.

Si autem ipse deprehēsus steterit cōstanter in negatiua, sed ipsi testes resilierint à sua affirmatiua, suum testimonium reuocando, ac culpam suam recognoscendo; Quia insonti tantā labem imposuerūt, rancore & odio agitati, prece seu precio inducti (ipso delato vt immuni à iudicio relaxato) puniētur ipsi vt falsi testes accusantes seu deferētes. Vt notat Paulus super c. multorū, & verb. illos, in prin. de hær. in Cle. & feretur sententia seu pœnitentia contra eos ad arbitrium

bitrium Episcopi & iudicum: omnino tamen ad perpetuos carceres tales falsos testes condemnando, & in pane & in aqua ad dies vitæ pœnitentiando, ponendo etiam post ad scalas ante portas Ecclesiæ tales, &c. Habetur tamen potestatem Episcopi mitigare, aut etiam aggrauare post annum, & tempora, per formam tenoris sequentis.

Si autem taliter deprehensus per annum vel plus, vel alio maiori congruo tempore expectatus, perstiterit in negatiua continuè & testes legitimi in affirmatiua, disponant se Episcopus & iudices ad relinquendũ eũdem brachio seculari, mittendo eidem aliquos probos viros, fidei zelatores & præsertim religiosos, eidem non ingratos, sed familiares & gratos, qui illi indicent, quòd mortem non possit euadere temporalem, dum sic stat in negatiua, sed tradetur tali die vt hæreticus impœnitens potestati curiæ secularis. Et nihilominus Episcopus & Officialis mittat Baliuo seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora, & in tali loco, extra Ecclesiam tamen, veniat cum familia sua recipiẽdum quendam hæreticum impœnitentem, quem tradent ei. Et etiam quòd faciet publicè præconizari in locis illis, in quibus præconizationes aliæ fieri consueuerunt, quòd omnes sint tali die & hora, in tali loco ad audiendum sermonẽ, quẽ prædicator faciat de fide, & tradẽt Episcopus & Officialis quendam hæreticũ pertinacem brachio seculari.

Adueniente autem die prædicta, ad ferendum sententiã assignatam, erunt Episcopus & Officialis in loco prædicto, ipso tradendo ibidem existente in alto, clero & populo cõgregato, vt eminenter ab omnibus videatur, ac præsente potestate curiæ secularis, stante coram ipso tradẽdo. Quib. lectis feretur sententia per hunc modum.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini. Attendentes, quod tu talis, de tali loco, talis Diœcẽsis, fuisti nobis de hæretica prauitate. Exprimantur. Et vellemus certiorari, an ea quæ de te, & contra te nobis dicta fuerunt, veritate aliqua fulcirentur, & an tu ambulares in tenebris aut in luce, descendimus ad nos informandũ, testes diligentius examinandũ, teque vocãdũ & interrogandum sæpius, medio iuramento, defensionesque exhibendum, ac ad omnia & singula faciendum, quæ per nos fienda erant, secundũm canonicas sanctiones.

Verùm cùm vellemus præsens tuum negotium fine debito terminare, solenne consilium tam in Theologicæ facultate, quàm in iure canonico & ciuili, coram nobis fecimus congregari: Et visis ac diligenter discussis processus meritis, & omnibus & singulis in pręsenti causa productis deductis, actis & actitatis, prædictorum consilio digesto pariter & maturo, reperimus cōtra te legitimè probatum quòd fuisti tanto tempore infectus hæretica prauitate, & iam reperimus, quòd fecisti & dixisti talia & talia (exprimantur) ex quibus apparet manifestè, quòd es legitimè deprehensus in prædicta hæretica prauitate.

Sanè cum cuperemus prout adhuc cupimus, te veritatem fatendo resilire ab hæresi antedicta & reduci ad gremium Ecclesiæ sanctæ, ac ad sanctæ fidei vnitatem, vt sic saluares animam tuam, & tam animæ quàm corporis mortem euaderes generalē, tam per nos quàm per alios nostram diligentiam exercentes, ac per te longa tempora expectantes, tu in reprobum sensum datus, contempsisti acquiescere nostro consilio saniori, imò perstitisti, & persistis in negatiua pertinacia, ac contumaci animo indurato: quod dolentes referimus, & referendo plangimus ac dolemus. Verùm cum Ecclesia Dei tanto tempore expectauerit, quatenus resilires, recognoscendo propriam tuam culpam, & nolueris, neque velis, & nō habeat vltra quid gratię faciat ac mercedi.

Quapropter vt sis cęteris in exemplum, & alij ab huiusmodi hęresibus arceantur, & tanta facinora non remaneant impunita. Nos Episcopus & Iudices in causa fidei memorati sedentes pro tribunali more iudicum iudicantiū, sacris sanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videāt ęquitatem, habentes prę oculis solum Deū & sanctę fidei gloriā, & honorem, te talem in nostra pręsentia cōstitutum, hac die, hora, & loco, ad audiendam diffinitiuam sentētiam assignatis, diffinimus, declaramus & sententiamus, te esse hęreticum impœnitentem, tradendum seu relinquendum vt talem brachio seculari, ac per nostram sententiam, vt verè hęreticum pertinacem, impœnitentem, à foro ecclesiastico proijcimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari potestati curię secularis: eandem curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus circa & citra sanguinis

effusione

effusionem : & mortis periculum, suam sententiam moderetur. Lata est hæc sententia, &c.

Poterunt autem Episcopus & Iudices disponere, quòd aliqui probi viri fidei zelatores ipsi relicto, curiæ seculari nó ingratos, sed familiares & gratos, associēt dicto relicto, dum curia secularis in eum suum officium exequetur, qui eum consolentur, & adhuc inducant, ꝙ fatendo veritatem, & recognoscendo culpam suam, resiliat ab erroribus suis.

Quòd si forsan post sententiam, & iam relictus ad locũ vbi est comburendus, deductus, dixerit se velle fateri veritatem, & recognoscere culpam suam & ita fecerit, ac paratus fuerit huiusmodi hæresim & omnem aliam abiurare, licet præsumatur, ꝙ hoc faciat plus metu mortis quàm amore veritatis: crederem quòd ex misericordia possit recipi vt hæreticus pœnitens, & perpetuò immurari. Iuxta gl. super c. ad abolendam. § præsenti. & ver. audientia. & c. excommunicamus 2. de hær. Quamuis de rigore iuris, nec tali conuersioni est magna fides à iudicibus adhibenda, imò & propter damna temporalia illata ipsum semper punire possunt. *Conuersis hæreticis non est fides adhibenda.*

Super conuictum, sed fugitiuum, vel se contumaciter absentantem.

QVÆSTIO XXXII.



TRedecimus & vltimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligēter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur conuictus de hæretica prauitate: est tamen fugitiuus, seu absens contumaciter, sed congruo tempore expectatus. Et hoc est in tribus casibus.

Primus est, quando delatus est deprehensus in hęresi, vel in confessione propria, vel facti euidētia, vel testium productione legitima, sed fugerit, vel se absentauerit, & citatus legitimè noluerit cōparere. Secūdus casus est, quando aliquis est delatus & receptus aliquali informatione contra eum, habetur aliqualiter seu leuiter suspectus: & sic citetur responsurus de fide: & quia renuit contumaciter comparere, excommunicatur, & excommunicatus sustinet illam

excommunicationem animo pertinaci & semper contumaciter se absentat.

Tertius casus est, quando aliquis impediuit directè sententiam seu processum fidei Episcopi vel iudicum, vel qui ad hoc dederit auxilium, consilium vel fauorem, talis est excommunicationis mucrone percussus: quam si sustinuerit per annum animo indurato ex tunc est vt hæreticus cõdemnandus: per capit. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. & contumaciter se absentauit.

Sustinens excommunicatione per annum est vt hæreticus condẽnandus.

In primo casu ille talis est impœnitens hæreticus condemnandus, iuxta c. ad abolendam. §. præsenti. In secundo casu & tertio, non est hæreticus impœnitens iudicandus, sed tanquam vt pœnitens hæreticus condemnandus: iuxta c. cum contumacia. & per c. vt inquisitionis. §. prohibemus: de hære. lib. 6. Circa quemlibet istorum talis practica est seruanda. Talis enim congruo tempore expectatus, citetur per Episcopum & Officialem, in Ecclesia cathedrali illius Diœcesis in quo deliquit, & in alijs Ecclesijs illius loci, vbi domicilium contrahebat, & specialiter vnde fugit: & citabitur per formam tenoris sequentis.

Forma accurata & acris sententiæ contra cõuictum de hæresi & fugitiuum lata.

Nos N miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, &c. aut Iudex talis Diœcesis spiritum consilij sanioris. Præterea cunctis nostræ mentis desiderabilibus: Illud potissimum infigitur cordi nostro, temporibus nostris: in dicta tali Diœcesi, vberem florentemque Ecclesiam, vineam in quam Domini Sabaoth, quam summi patris dextera virtuosis complantauit, quã eiusdem patris filius proprij ac viuifici vnda cruoris vberius irrigauit, quam ipse almus Spiritus paracletus, miris ineffabilibusq; donis intimis fœcũdauit, quàm tota ipsa incõprehensibilis atque inattingibilis Trinitas beata, grãdissimis varijsq; priuilegijs sanctius dotauit, pariterque ditauit: aper de sylua, qui est, & q dicitur hæreticus quilibet, absorbeat & depascat, fructus fidei vberes deuastãdo, ac lacerãtes hæresum vepres, palmitibus inserẽdo, serpensque tortuosus, nostri improbus humani generis inimicus, efflãs virus, qui est Satanas & Diabolus, eiusdẽ vineæ Dominicæ palmites inficiat atque fructus, virus prauitatis hæreticæ immittendo: Nec etiã ager ipse Dominicus, populus inquã Catholicus, ad quẽ excolẽdũ pariter & ferendũ, descendit de summorũ polorũ arce Dei patris vnigenitus, atque

atque primogenitus, seminauit miris, sanctisque prædicationibus, discurrit per villas & castella, docens nō sine magnis fatigationibus: Elegit Apostolos viros vtique operarios, industrios ac conduxit, ditans illos æternis retributionibus, expectans ipse Dei filius, de agro isto magno, illo die iudicij extremo vberes manipulos colligere, & per manus sanctorum Angelorum recondere in cælesti horreo sancto suo, Samsonisque vulpeculæ insertatæ, quæ sicut personæ, labe hæretica deprauatæ, facies quidem habentes diuersas, sed caudas ignitas, adinuicē colligatas, quia de varietate flammæ cōueniunt in idipsum vt segetē dominicam, iā albam ad messem, splendoribus fidei relucentem, morsu amarissimo demoliantur, ac discursu subtilissimo pergāt, impetuque validissimo accedant pariter & accendant, dissipet & deuastent sinceritatem sanctæ fidei Catholicæ, subtiliter & damnabiliter subuertendo.

Quapropter, cùm tu talis incideris in damnatas hæreses Maleficarum, illas publicè in tali loco practicando (seu taliter dicatur) seu fueris per testes legitimos conuictus de hæretica prauitate, siue propria deprehensus confessione in iudicio per nos receptus, & pòst captus, fugeris, medicinam refutans salutarem: citauerimus te, vt de & super ijs coram nobis manifestius responderes, tuque ductus maligno spiritu, pariter & seductus renueris comparere. Vel sic.

Quapropter cùm tu talis declaratus nobis de hæretica prauitate, & recepta informatione cōtra te, aliàs de eadem esses nobis suspectus leuiter, quoniam eras infectus labe prædicta, citauimus te, quatenus coram nobis personaliter comparens de fide Catholica respōsurus. Cumque citatus, renueris comparere contumaciter, excommunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari. In qua stetisti per annum, seu annos tot, animo pertinaci, latitans hinc inde, ita quòd nūc, quò te duxerit spiritus malignus ignoramus, & cùm te expectauerimus misericorditer & benignè, vt reuerteris ad gremium sanctæ fidei vnitatem, tu facere contempsisti, in reprobum sensum datus. Sanè volumus & tenemur, iustitia nos cogente, causam tuam huiusmodi fine debito, terminare, nec valeamus tua nephanda crimina cōniuentibus oculis tollerare.

Nos Episcopus & iudices in causis fidei supradictis, te ta-

lem sępè fatum latitantem, profugum & fugitium, per pręsens nostrum edictum publicum, requirimus pariter & citamus peremptoriè, quatenus die tali, talis mensis, tali anno, in tali Ecclesia cathedrali, talis Diœcesis, hora tertiarũ compareas personaliter coram nobis, diffinitiuam sententiam auditurus: Significantes ꝙ siue comparueris siue nõ, procedemus ad nostram diffinitiuam sententiam, contra te prout ius & iustitia suadebunt. Et vt prius nostra citatio perueniat ad tui notitiam, ne valeas ignorantiæ velamine te tueri, præsentes literas dictas, requisitionẽ & citationem nostram in se continentes volumus & mandamus affigi in valuis publicè talis prædictæ Ecclesiæ cathedralis. In quorum testimonium singulorum, præsentes nostras literas impressione nostrorum sigillorum iussimus communiri. Datum.

Adueniente autem die præfixa, ad audiendam diffinitiuam sententiam assignata: Si profugus comparuerit, & cõsenserit publicè omnem hæresim abiurare, humiliter petẽs admitti ad misericordiam, postulando, si relapsus nõ fuerit admittetur, & si fuerit deprehensus propria confessione, vel testium legitima productione, abiurabit & pœnitebit, vt hæreticus pœnitens, secundum modum quo agitur suprà in octauo modo processum fidei terminandi, vbi de talib⁹ agitur, si fuerit suspectus violenter, ita ꝙ citatus responsurus de fide noluit comparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & stetit in excommunicatione per annum, animo pertinaci, & pœnitebit, admittetur, & abiurabit omnẽ hæresim, & pœnitebit vt hæreticus suspectus de hæresi violẽter. Pœnitens secundùm modum, quo agitur suprà in sexto modo processum fidei terminandi. Si autem comparuerit, & non consenserit abiurare, tradetur, verus hæreticus impœnitens brachio seculari, per modum, quo dictum est suprà, & agitur in decimo modo processum fidei terminãdi. Si autem contumaciter renuerit comparere, tunc formetur sententia per modum tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus miseratione diuina, talis ciuitatis, Attendentes, ꝙ tu talis de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis de hæretica prauitate, fama publica referẽte, seu fide dignorum insinuatione delatus. Nos quibus ex officio decũbit, descendimus ad videndũ ac inquirendũ, an clamor qui

ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Verũ cùm inuenissemus te in hæresi deprehẽsum, deponentibus contra te quampluribus testibus fide dignis, te corã nobis aduocatum iussimus detineri. Dicatur sicut factum fuit, an videlicet cõparuerit, & medio iuramẽto interrogatus, falsus fuerit, vel nõ. Sed post maligni spiritus consilio ductus & seductus, metuẽs tua vulnera vino & oleo salubriter cõfoueri, aufugisti (aut ponatur, si ita est) carcerẽ & arrestum fregisti pariter & aufugisti, latitãs hinc inde, & quo te malignus spiritus duxerit antefact⁹ totaliter ignoram⁹: Vel sic.

Verùm cùm inuenissemus cõtra te taliter, vt prędicitur, nobis delatum de hæretica prauitate, multa indicia, ꝓpter quæ suspectum leuiter de hæretica prauitate, prædicta, te meritò habeamus, citauimus te per publicum edictum in talibus & talibus Ecclesijs, talis Diœceseos, quatenus infra certũ terminũ tibi præfixum corã nobis in tali loco personaliter cõpareres, in & super prędictis contra te depositis, & aliàs de fide Catholica, & eius articulis responsurus. Tu verò insano cõsilio adhærẽdo, renuisti contumaciter comparere: Cumq; iustitia exigẽte, te excõmunicauerimus, ac fecerimus excõmunicatum publicè denũciari, tu medicinã refutans salutarem, dictam excommunicationẽ vltraquàm per annum sustinuisti, & adhuc sustines in reprobum sensum datus, animo pertinaci, & profugus, latitans hinc inde, vt quo te malignus spiritus duxerit ignoramus.

Sanè cũ tam lõgo tempore te expectauerit Ecclesia sancta Dei misericorditer & benignè, quatenus ad eius misericordiæ gremiũ euolares, ab erroribus resiliẽdo, & iuxta fidem Catholicam professam operando: ipsaq; te clementia vberibus enutriret, malignorum seductus consilio, acquiescere recusasti, in tua pertinacia perseuerans. Verùm cùm vellemus, prout volumus & debemus, iustitia nos cogẽte, causam tuam fine debito per sententiam terminare, citauimus te, quatenus hac die & hora, & hoc loco cõpareres personaliter coram nobis, diffinitiuam sententiam auditurus. Et quia renuisti contumaciter comparere, meritò te ostendis velle perpetuò in tuis hæresibus & erroribus remanere: quod dolentes referimus, & referendo dolemus.

Sed cùm non possimus nec velimus iustitiam subterfugere nec tantam inobedientiam & contumaciam ad Dei

Ecclesiam tolerare: Ad exaltationem fidei orthodoxæ, & ad extirpationem hæreticæ prauitatis, iustitia exigente, & tua inobedientia & contumacia requirēte, hac die & hora, & loco tibi in antea ad audiendam diffinitiuam sentētiam peremptoriè assignatis, præhabito multorum consilio peritorum, tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico & ciuili, processus meritis visis & diligenter discussis, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantiū, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctę fidei irrefragabilem veritatem, contra te talem, absentem & præsentem, Beati Pauli Apostoli vestigia imitantes, sentētiam diffinitiuā taliter ferim⁹ in his scriptis, Christi nomine inuocato.

Nos Episcopus & iudices in causa fidei memorati, attēdentes in causa ista fidei, ac processibus inde confectis, ordinem iuris fore seruatum. Attendentes etiam, ꝙ legitimè citatus nō comparuisti, nec per te, nec per alium te aliqualiter excusasti. Attendentes etiam, ꝙ in præfatis hęresibus longo tempore pertinaciter perstitisti, & adhuc etiam perseueras, & excommunicationem per tot annos in causa fidei sustinuisti, prout ex nunc sustines animo indurato. Attendentes etiam ꝙ Ecclesia sancta Dei non habet vltra erga te quid faciat, cùm perseueres & perseuerare velis, in excōmunicatione & hæresibus prælibatis. Propterea beati Pauli Apostoli vestigia sectantes, declaramus, diffinimus, & sententiamus, te talem absentem & præsentem esse hæreticum pertinacem, & vt talem relinquendum brachio seculari. Et per nostram sententiam diffinitiuā te à foro Ecclesiastico repellimus, & relinquimus potestati curiæ secularis. Eādem curiam affectuosè deprecantes, vt si quando te habuerit in sua potestate, erga te citra sanguinis effusionem & mortis periculum suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia, & cætera.

Considerandum hîc, ꝙ si iste profugus & contumax fuerit deprehensus in hæresi, vel propria cōfessione, vel testibus legitimis, & ante abiurationem fugit, est per sentētiā verè hæreticus impœnitens iudicādus, & ita in sententia pōnēdum est. Si autem aliter non fuit deprehensus, nisi quia delatus & suspectus habitus, fuit citatus, respōsurus de

fide

fide,& quia renuit comparere,fuit excommunicatus, & in excommunicatione tali ſtetit vltra quàm per annũ,animo indurato,& tandem noluit comparere, iſte non eſt iudicãdus hæreticus,ſed vt hæreticus,vt talis condemnandus, & ita procedendum eſt in ſententia,vt dictum eſt prius.

Quidam iudicandi hæretici,quidam vt hæretici.

Super perſonam delatam ab alia Malefica incinerata, vel incineranda,qualiter ſit ſententiandum.

QVÆSTIO XXXIII.



Vartusdecimus modus proceſſum fidei terminandi:& ſententiandi, eſt quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis circa deponentem diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum, reperitur de tali hæretica prauitate tantummodò ab altera Malefica incinerata vel incineranda,delatus vel delata. Et hoc contingere poteſt tredecim modis, tanquam per tredecim caſus. Quia ſic delatus vel reperitur immunis & abſoluendus totaliter: vel reperitur cum hoc diffamatus de tali hæreſi generaliter:vel reperitur vltra infamiam quæſtionibus exponendus aliqualiter: vel reperitur ſuſpectus de hæreſi vehementer,vel violenter,vel reperitur diffamatus & ſuſpectus inſimul & communiter. Et ſic conſequenter in alijs caſibus prout in 20. quæſt. tactum eſt,vt ad 13.incluſiuè.

Tredecim modi, quibus Maleficæ Maleficas traducunt vel deferunt.

Primus modus fit,quando tantummodò ab ipſa Malefica detenta delatus eſt,& non conuincitur, nec confeſſione propria,nec teſtium productione legitima, nec aliàs reperiuntur indicia, ex quibus veriſimiliter tanquam ſuſpectus iudicari poſſit,talis omnino venit abſoluendus, etiam per ipſum iudicem ſecularem, qui deponentem aut incinerauit,aut incinerandum propria auctoritate, aut ex commiſſione Epiſcopi,iudicis ordinarij habuit: & abſoluetur per ſententiam in primo modo proceſſus fidei terminandi,circa 20.quæſt.contentam.

Secundus modus incidit,quando vltra hoc, ꝙ à detenta delatus eſt, etiam per totam illam villam ſeu ciuitatem diffamata exiſtat, ita ꝙ tantummodò infamia præcisè &

sola laborauit semper : licèt postea per depositionem detentæ Maleficæ infamia sit aggrauata.

Circa talem talis practica est seruanda Quia iudex considerando, q; vltra infamiam nihil in particulari aduersus eam ab alijs fide dignis in villa aut oppido probatur, licet fortè detenta, certa grauia aduersus eum deposuit: quia tamen fidem perdidit abnegando illam Diabolo: vnde & difficulter eius dictis à Iudicibus fides adhibetur, nisi ex alijs circunstantijs illa infamia aggrauaretur, & tunc in tertium iam sequentem modum incideret: Ideo Canonica purgatio erit tūc indicēda, & procedetur per sententiam in secundo modo processum fidei terminandi, circa 22. quęst. cōtentā.

Et si Iudex ciuilis illam purgationem coram Episcopo decreuerit fieri & solemniter, in finem, vt si deficeret, vt tūc per Ecclesiasticum & ciuilem Iudices in exemplum aliorum, eo firmiori sententia puniretur, benè quidem fit. Si autem per se voluerit exequi, mandet vt decem vel viginti compurgatores ordinis sui habeat, & procedat, vt in secūdo modo sententiandi tales, tactum est, nisi q; vbi excommunicandus esset, q; tunc ad ipsum ordinarium recursum habeat? Et hoc contingeret, vbi se purgare nollet.

Tertius modus igitur incidit super talem delatum, vbi licèt non vincatur cōfessione propria, nec testium productione legitima, nec facti euidentia: nec etiam sint indicia super aliquod factū, in quo vnquam notatus fuisset ab alijs inhabitatoribus villæ aut oppidi: nisi q; infamia tātum laborauit apud eos. Aggrauatur autē infamia ex detētę Maleficæ detentione, vtpote quia asseruit, illum vel illam in omnibus fuisse sociam, & secū in criminibus participasse. Hoc ipsum tamen, sicut cōstanter delata negat, ita & alijs inhabitatoribus vel non est notum, vel de nulla nisi de honesta conuersatione, seu etiam participatione ipsis cōstat.

Adfrontatio Maleficarum se mutuem accusantium. Circa talem talis practica seruatur: Primò, q; ad frontatæ se habent facie ad faciem, & obiectiones mutuæ & responsiones diligenter sunt considerandæ, & si quidem varietas aliqua in verbis incideret, vnde iudex verisimiliter ex concessis & negatis præsumere potest, ipsam delatam meritò quæstionibus exponendā, procedatur per sententias in tertiū modū processum fidei terminandi, circa 23. quæst. contentas, ipsam tormētis leuiter exponendo: adhibitis caute-

is alijs quamplurimis & necessarijs, de quibus circa principium huius tertiæ partis suprà patuit ad longum, & ex quibus præsumitur talem esse aut innoxiam aut ream.

Quartus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus leuiter, & hoc vel confessione propria, vel depositione alterius detentæ. Et sunt qui ad hanc leuẽ suspicionẽ reducunt illos, qui ad procandum mulieres Maleficas consuluissent, vel vbi inter coniugatos, odio se mutuò prosequentes, amorem procurassent, aut etiam pro aliquo commodo tẽporali apud Maleficas laborassent. Sed quia tales vtiq; excõmunicati sunt, tanquam hæreticorũ credentes, iuxta c. excõmunicamus. 1. §. credentes. lib. 6. de hær. vbi dicitur, Credentes autẽ eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Quia etiam ex factis præsumitur de effectu ad hoc argu. 32. q. 2. qui viderit. Ideò videtur ꝙ acrius sunt puniendi & sentẽtiandi, quã illi, qui de hæresi leuiter habẽtur suspecti, prout iudicandi sunt aliqui ex leuibus cõiecturis: Puta quia eis seruitia exhibuissent, literas detulissent, eorũ erroribus sic nullam fidem adhibuissent, ꝙ tamen illos nõ manifestassent, alimonia ab eis accepissent. Sed siue illi, siue isti intelligãtur, hoc quod in consilio peritorũ conclusum fuerit super leuẽ suspicionẽ, prosequendũ erit à iudice, per talem practicam: Talis enim aut abiurabit, aut Canonicè se purgabit, secundũ quod in quarto modo processum fidei terminãdi, sub quęstione vicesima quarta tãgitur. *Ex factis præsumitur de effectu.*

Sed tamen, quia potius videtur, quòd abiuratio sit indicenda, & hoc propter alleg. cap. excommunicamus. 1. §. qui verò inuenti fuerint sola suspicione notabili, &c. tamen non debent, si relabantur, pœna relapsorum puniri: & procedatur, prout in quarto modo processum fidei terminandi, circa 24. quæst. tactum est.

Quintus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus, vehementer, & hoc simili modo, vel confessione propria, vel depositione alterius Maleficæ detentæ. Et sunt qui ad hanc leuem depositionem reducũt impeditores iudicum, directè, vel indirectè eorum officium inquirendo, Maleficas impediendo: dummodò hoc scienter fecerint, ex cap. vt inquisitionis negotium. libro 6. de hæret. *Qui impedimenta præstãt Maleficis qua suspicione laborent.*

Item reducunt omnes, qui impediẽtibus pręstant scienter auxilium, consilium, vel fauorẽ: patet per alleg. c. inquisitionis

ſitionis. Item reducunt qui citatos aut captos hæreticos inſtruunt de celanda veritate, & vt illam ſubticeant, vel falſitatem aſſerant. Et hoc ex ca.accuſatus. & §.fi. Item reducunt omnes, qui eos, quos ſciunt hæreticos, receptant, ſcienter deducunt, viſitant, vel aſſociant, munera mittunt, ſeu fauorem impendunt: quæ omnia in fauorem non perſonæ, ſed culpæ fiunt vbi ſcienter fiunt. Et ideo dicunt, q vbi delata perſona participat de præmiſſis, & hoc per conſilium ita iudicatum fuerit, tunc iuxta quintum modum proceſſum fidei terminandi ſub quæſt.25. ſententianda eſt. Taliter vt omnem hæreſim ſub pœna relapſorum, vbi reciderit, habeat abiurare.

Familiæ Maleficarum.

Poſſumus tamen aſſerere, adiiciendo quòd Iudices reſpectum habeant ſuper vniuſcuiuſque Maleficæ incineratæ aut detentę familiam, prolem, ſeu etiam progeniem eò quòd vt plurimum tales reperiuntur infectæ.

Cùm Maleficę etiã proprios infantes ex Dęmonũ informatione ipſis habẽt offerre. Vnde & indubiè in quibuſcũque flagitijs informare: patent hæc ex prima parte operis.

Probatur & ex eo, quòd ſic in ſimplici hæreſi propter agnitorum hæreticorum familiaritatem, dum quis de hæreſi infamatus exiſtit, etiam conſequenter ratione familiaritatis eſt de hæreſi vehementer ſuſpectus, ita & in hac hæreſi Maleficarum.

Triplex pœna vni Malefico Decano inflicta.

Præfatus autem caſus patet in cap. inter ſollicitudines, extra, de purgatione ca. vbi apparet: quòd ratione infamiæ de hæreſi fuit Decano cuidam indicta canonica purgatione, & ratione familiaritatis hæreticorum, abiuratio publica, & ratione ſcandali fuit priuatus beneficio, quouſque ſcandalum ſopiretur.

Sextus modus incidit, vbi talis delatus efficitur ſuſpectus violẽter, hoc autem fit nõ ad ſimplicem vel nudã depoſitionem alterius Maleficæ detentę, ſed ad indicia facti, quæ eliciuntur ex quibuſdam verbis & factis à Malefica detenta perpetratis, & prolatis, quibus ad minus delata aſſeritur interfuiſſe & operibus deponentis communicaſſe.

Pro quorum intelligentia, aduertenda ſunt ea quę ſuprà quæſt.19. tacta ſunt, præcipuè ſuper violentam ſuſpicionem, quomodo ex violentibus & conuincentibus oritur coniecturis, & qualiter Iudex violentatur ad credendum

ex

ex sola suspicione aliquem esse hæreticum, qui tamē forsassis bonus Catholicus in corde existit. Sicut Canonistæ exemplificant circa simplicem hæresim, de eo qui citatus in causa fidei ad respondendum renuit comparere contumaciter : propter quam contumaciam excommunicatur. In qua vbi per annum perseuerauit, efficitur suspectus de hæresi violenter.

Quare & à simili circa talem personam delatam aduertenda sunt indicia facti, ex quibus efficitur violēter suspecta. Et ponatur casus quòd detenta Malefica asseruit illam interfuisse suis maleficijs, quæ tamen delata cōstanter negat, quid ergo faciet ? vtique opus erit considerare an ex aliquibus operibus sit vehemēter suspecta, & an vehemens suspicio in violentam valeat transire: sicut in præfato casu, citatus responsurus, vbi non comparet, sed renuit contumaciter, fit suspectus leuiter de hæresi, etiam vbi citatus fuit in non causa fidei. Si autem in causa fidei citatus renuit comparere, & propter contumaciam excommunicatur, tunc fit suspectus vehementer: quia tunc leuis suspicio transit in vehementem, & si per annum persistat tunc vehemens transit in violentam. Ita considerabit Iudex si ratione familiaritatis contractæ cum detenta Malefica sit delata vehementer suspecta, vt immediatè in quinto modo incidenti tactum fuit, tunc opus erit considerare an ipsa vehemens suspicio in violentam transire possit: Præsumitur enim quòd transire possit, id est, quòd flagitijs detentæ ipsa delata interfuit, vbi familiaritatem cum ea frequenter habuit. Est ergo procedēdum Iudici iuxta sextum modum processum fidei terminandi, prout in 26. quæst. tangitur. Quòd si quæritur quid faciet Iudex si adhuc talis delata ab altera Malefica, detenta omnino persistat in negatiua, non obstantibus quibuscunque indicijs aduersus eam productis? Respondetur primò quòd Iudex debet aduertere super earum negatiuas responsiones, an ex vitio seu maleficio taciturnitatis proueniant, siue non: & quidē, vt in primis quæst. qu. 15. & 16. huius 3. partis patuit, Iudex cognoscere potest, si flere & lachrymas emittere valeat, & vbi in quæstionibus quasi insensibilis redditur, ita quòd ad pristinas vires faciliter redit, tunc quidem violenta suspicio aggrauatur, & tunc omnino non est liberè dimittenda

Quomodo leuis in vehementem, vehemēs in violentam suspicionē trāseat.

tenda ſeu ſecũdum, vt in ſexto modo ſententiandi & pro-ceſſum fidei terminandi patuit, ſupra allegato perpetu carceribus ad pœnitentiam peragendam deputanda.

Si verò maleficio taciturnitatis non ſit infecta propt vehementes dolores quos in quæſtionib. ſuſtinet verè realiter, cum tamen aliæ ex maleficio taciturnitatis qua inſenſibiles redduntur, vt dictum eſt, tunc vltimum ref gium Iudex habere poteſt ſuper Canonicam purgation Quæ ſi à ſeculari Iudice indicitur, dicetur vulgaris licit quia non de numero purgationum vulgarium, de quib 2.q.4.conſuluiſti. & cap.monomachiã dicitur.In qua pu gatione ſi defecerit,vt reus vel rea iudicabitur.

Vulgaris licita canonica purgatio.

Septimus modus incidit, vbi delatus ipſe non reperit legitimè deprehenſus, nec propria confeſſione nec fac euidentia, nec teſtium productione legitima, ſed tantu reperitur à detenta Malefica delatus vel delata,& cum h reperiuntur indicia,quæ ipſum reddunt ſuſpectum leuit vel vehemẽter:Vt pote quia ſolummodo habuit magna familiaritatem cum Maleficis, tunc tali ratione infam eſt dicenda canonica purgatio,iuxta canonem allegatu inter ſollicitudines:& ratione ſuſpicionis hæreſim abiu re cum pœna relapſorum, vbi recidiuaret ſi vehemen ſuſpectus, vel ſine illa, ſi leuiter, & procedatur vt in pro mo modo proceſſum fidei terminandi, circa cap.27.q. ctum eſt.

Octauus modus incidit,vbi ſic delatus reperitur conf ſus hæreſim illam,ſed pœnitens & nunquam relapſus.V notandum quòd conſequenter, vbi agitur de relapſis non relapſis, pœnitentibus & non pœnitentibus, tales ſtinctiones tactæ ſunt propter iudices,qui de vltimis in rendis ſupplicijs non ſe intromittunt: Ideo ciuilis iud ſuper confeſſum ſiue pœniteat, ſiue non,ſiue relapſus fu rit, ſiue non, per ciuiles & imperiales leges procedere p teſt, vt iuſtitia ſuadebit: tantummodo recurſum ad ip tredecim modos ſententiandi habere poteſt,& ſecund illos ſe reſoluere,vbi aliquod ambiguum interuenerit.

Su

Super modum ſententiandi Maleficam maleficia tollentem, inſuper etiā ſuper Maleficas obſtetrices & Maleficos ſagittarios.

QVÆSTIO XXXIIII.



QVintuſdecimus modus proceſſum fidei terminandi, & ſententiandi eſt quando delatus de hæretica prauitate reperitur quòd maleficia nō inferat, ſed tollat. Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda, quia aut vtitur remedijs licitis, aut illicitis: Et ſi quidem licitis, nō vt Maleficus, ſed vt Chriſticola eſt iudicandus. De quibus licitis remedijs ſuprà circa principium huius tertię partis ad longum patuit.

Si verò illicitis, tunc diſtinguendum, quia aut ſunt illicita ſimpliciter, aut ſecūdū quid. Si ſimpliciter adhuc dupliciter, quia vel nocumento proximi, vel ſine nocumento: vtroque tamen modo ſemper cum expreſſa Dæmonū inuocatione. Si verò illi ita ſecundum quid, puta quia abſque expreſſa, licet non abſque tacita Dæmonum inuocatione fiunt, talia iudicantur vana potius quàm illicita nominari à Canoniſtis & certis Theologis, vt ſuprà in 1.q. huius vltimæ partis totius operis patuit. *Illicita remedia vel ſecundum quid vel ſimpliciter.*

Iudex ergo quicunque, ſiue eccleſiaſticus ſiue ciuilis, licet primos & vltimos non habeat reprobare, & ſignanter primos potius commēdare, & vltimos tolerare, prout Canoniſtæ aſſerunt licitum eſſe vana vanis contundere. Illos tamē qui cum expreſſa Dæmonum inuocatione maleficia auferunt, nullo modo tolerare debet, præcipuè illos qui cū nocumento proximi talia committunt. Et dicuntur cū nocumento proximi practicarę, quando maleficium ita ab vno aufertur & alteri infertur. Nec obſtat, ſi illa cui infertur ſit Malefica per ſe ſiue non: ſiue ſit illa, quæ maleficium intulit ſiue non: & ſiue ſit homo, ſiue quęcunque alia creatura, patent ſuper hæc omnia acta & geſta deducta in prima quæſtione ſupra allegata.

Si quæritur, quid faciet Iudex, vbi talis aſſerit ſe maleficia tollere per licita & non illicita remedia, aut quō poſſit talia veraciter Iudex cognoſcere? Reſpōdetur ꝙ citato illo interrogetur quibus medijs vtatur: nec tamen verbis ſuis ſtandū, ſed Eccleſiaſticus Iudex cui ex officio incūbit dili-

genter inquirat,ſiue per ſe,ſiue per plebanum aliquem,qui à ſingulis parrochianis exactè ſub præſtito iuramento, quod exigere poteſt,perquirat,quibus remedijs vtatur:& ſi quidem inuentum fuerit, prout communiter inueniũtur cum ſuperſtitioſis remedijs,omnino non ſunt, propter horribiles pœnas à canonibus inflictas, vt inferius patebit, tolerandæ.

Quomodo illicita remedia ab illicitis diſcernantur. Et ſi quæritur,vnde poſſunt remedia licita ab illicitis diſcerni,cùm ſemper aſſerant, ſe quibuſdam orationibus & herbarum applicationibus,huiuſmodi amouere? Reſpondetur, hoc facilè foret, dummodò diligens inquiſitio fieret.Nam quia neceſſe habent ſuperſtitioſa remedia occultare, vt non reprehendantur, ſeu vt facilius mentes ſimplicium illaqueare valeant,ideo huiuſmodi verbis aut herbarum applicationibus inſiſtunt:tamen ex quatuor ſuperſtitioſis eorum actibus tãquam ſortilegæ & Maleficæ manifeſtè deprehenduntur.

Sunt enim de occultis diuinantes,& ea quæ nõ niſi malorum ſpirituũ reuelatione ſcire poſſunt,referantes.Exempli gratia.Vbi pro ſanitate acquirenda frequentantur à læſis, cauſam læſionis, aut maleficij aperire & manifeſtare ſciunt: vt ſi ratione altercationis cum vicina acciderit,vel aliqua ex cauſa alia, hoc ipſum perfectiſſimè noſcunt, & indicare frequentantibus ſciunt.

Secundò, vbi ad vnius nocumenti ſeu maleficij curam ſe intromittũt,alterius verò minimè.Prout in Diœceſi Spirenſi,Malefica quædã in loco quodam,*Za Hofen* nuncupato,exiſtit,quę licet plures ſanare videatur,certos tamẽ minimè ſe poſſe curare fatetur:nullã ob aliam cauſam,niſi vt ab incolis fertur, quod maleficia talibus illata, ſint tã fortiter ab alijs,vt aſſerit,Maleficis impreſſa,& hoc vtique virtute Dæmonum,quòd illa amouere nõ valeant.Quia videlicet Dæmon non ſemper Dæmoni cedere poteſt, aut nõ vult.

Tertiò, vbi ſuper huius maleficia illata ſingulares exceptiones facere noſcuntur. Prout in ipſa ciuitate Spirenſi cõtigiſſe noſcitur:dum quædã honeſta perſona maleficiata in tibijs, huiuſmodi diuinatricem ob ſanitatis gratiam aduocaſſet,illa domũ ingreſſa, & eam dum intuita fuiſſet, talem exceptionem fecit.Si,inquit, ſquamas & capillos in vulnere nõ habuerit,reliqua omnia extrahere potero.Cau-

ſam

ſam etiam læſionis aperuit, licet ex rure, & ad duo miliaria aduentaſſet, dicens, quia cum vicina altercaſti tali die, ideo tibi accidit præter quam as etiam & pilos, alias quamplures diuerſorum generum res extraxit, & ſanitati reſtituit.

Non ſanant Maleficæ ſed faciunt ceſſare læſiones.

Quartò vbi ſuperſtitioſis inſiſtunt, aut inſiſtere faciunt cæremonijs, & ſic ante ſolis ortum, vel alio determinato tẽpore, ſe frequentari volunt, dicentes quod infirmitates vltra angariam illatas ſanare nequeãt, aut quòd tantummodo duas aut tres perſonas per annum ſanare valeant, licèt non ſanando, ſed à læſionibus ceſſando, ſanare videantur.

Poſſunt & addi quamplures aliæ conſiderationes, circa talium perſonarum conditiones, quia vt plurimum retroactis temporibus malæ & reprehẽſibilis vitæ fuerunt diffamatæ, ſeu adulteræ, aut Maleficarum ſuperſtites: vnde ex nulla ſanctitate vitæ hæc gratia ſanitatis à Deo collata.

Incidẽtaliter reducuntur & obſtetrices Maleficæ omnes, alias Maleficas in flagitiis excedẽtes, de quibus & in prima parte operis deductum eſt; Quarum etiã tantus numerus, vt earũ cõfeſſionibus compertum eſt, quod non æſtimatur villula, vbi huiuſmodi non reperiãtur exiſtere. Cui periculo vtique à præſidentibus foret in parte ſuccurrendum, vt non niſi iuratæ obſtetrices à præſidentibus deputarentur, cum alijs remedijs quæ in ſecunda parte operis tacta ſunt.

De obſtetricibus ſagis.

Incidit & de Maleficis ſagittarijs, in contumeliam vtique Chriſtianæ religionis tanto periculoſius degentes, quanto & ſecuriores habent in terris optimatum & principum receptatores, fautores, & defenſores. Sed quòd omnes tales receptatores, fautores &c. omnibus Maleficis plerumque in certis caſibus, damnabiliores exiſtant ſi declaratur. Nam talium defenſores à Canoniſtis & Theologis in duplici genere aſſignãtur. Quidã nãq; errorẽ, alij verò perſonam ſunt defendẽtes: Et hi quidem qui errorem, damnabiliores ipſis qui errant exiſtunt: cùm non ſolùm hæretici, imò hæreſiarchæ habendi ſunt, vt patet 24. quæſtio. 3. qui illorum. Et de his defenſoribus cõmuniter non loquuntur iura, eò quòd ab alijs hæreticis non diſtinguuntur. In quibus etiam habet locum cap. ad abolendam. §. præſenti. ſæpè alleg.

Magi ſagittarij.

Fouẽtes ſagittarios Magosque loco habendi.

Quidam alij ſunt, qui licet non defendunt errorem, defendunt tamẽ perſonam errantem: vt pote qui reſiſtunt viribus & potẽtiane tales Malefici, ſeu quicũque alij hæretici

veniant ad manus Iudicis fidei ad examinandum, vel pu-niendum, & similia.

Spirituales do-min. fouentes sagittarios Maleficos.

Simili modo etiam fautores taliũ sunt in duplici genere. Quidam namque sunt, qui publica fungũtur autoritate, hoc est publicæ personæ, vt domini temporales, seu etiam spirituales temporalẽ iurisdictionẽ habentes. Qui etiã fautores esse possunt duobus modis, obmittẽdo & cõmittẽdo.

Obmittendo, scilicet facere ea circa Maleficos vel suspectos infamatos, vel credentes, receptatores, defensores & fautores ad quæ, ex eorũ officio obligãtur. Cùm tñ ab Episcopis vel Inquisitoribus, vel eorũ alter requiruntur: Vtpote si eos nõ capiãt, vel captos non diligãter custodiant, vel infra districtum suũ ad locũ, de quo eis mãdatur, non deducant, aut executionem promptam de eis non faciant, & similia. Vt patet in c. vt inquisitionis. in princip. li. 6. de hære.

Committendo autem, vtpote, si captos huiusmodi, sine Episcopi aut iudicis eius licentia vel mandato: à carcere liberent, vel processum, iudicium, vel sententiam eorum directè vel indirectè impediant, vel similia peragant. Vt patet cap. allegato, vt officium. §. prohibemu. Pene talium in precedentibus circa secundum principale huius operis, & circa finem, vbi de Maleficis sagittarijs, & alijs armorum incantatoribus tactum est, declaratæ sunt.

Ad præsens sufficiat, quòd omnes tales, ipso iure sunt excommunicati, & duodecim magnas pœnas incurrunt: patet extra: de hære. excommunicamus. §. credentes. & cap. allegato. vt inquisitionis. §. prohibemus. In qua excommunicatione, si per annum perstiterint animo pertinaci, ex tunc sunt vt hæretici condemnandi, vt eo. ca. & §. alleg.

De receptatoribus Maleficorum.

Qui verò dicendi sint receptatores, & an habendi sint vt hæretici. Respondetur, quòd recipientes huiusmodi Maleficos sagittarios, aut quoscunque armorum incantatores, Necromanticos, seu Maleficos hæreticos, de quibus in toto opere tractatum est, sint in duplici genere, sicut etiam de eorum defensoribus & fautoribus tactum est.

Quidam namque sunt, qui non tantùm semel vel bis, sed pluries & frequenter tales suscipiunt, & isti propriè, & secundùm vim vocabuli, dicuntur receptatores à receptando, quod est verbum frequentatiuum. Et tales receptatores, quandoque sunt sine culpa, vt pote si ignoranter h[...]

faci[...]

faciũt,nec aliquid vnquã sinistri de eis suspicati sunt.Aliquã do sunt in culpa, vt pote quando eorum errores sciunt & non ignorant, quia Ecclesia tales semper persequitur tanquam crudelissimos fidei hostes, & si non minus domini terrarum eos receptant,tenent,defendunt, &c. Tales propriè sunt & dicuntur hæreticorum receptatores. Et de talibus etiam loquuntur iura ,& quòd sunt excommunicati. iuxta c.excom.1.§.credentes.

Quidam autem non pluries & frequenter, sed tantũ semel vel bis huiusmodi Maleficos aut Hæreticos receperũt, & isti non videntur propriè dici receptatores,quia non frequentarunt, sed receptores,qui eos receperunt, & non receptauerunt Licet Archidiac.dicat contrarium in c.quicunque.super ver.receptatores. De quo tamen non est magna vis,quia non de verbis sed de factis curandum est.

Differentia inter Receptatores & Receptores.

Ponitur tamẽ differẽtia inter Receptatores & Receptores:eò quòd domini terrarum semper dicuntur talium receptatores,vbi simplices,qui eos expellere non habent,nec possunt.Et si receptores sint,sunt tamen sine culpa.

Vltimò autem de impeditoribus officij inquisitionis Episcoporũ,contra huiusmodi Maleficos hæreticos,qui sint, & si hæretici dicendi sint. Ad quod respondetur,quòd huiusmodi impeditores sunt in duplici genere. Quidam nãq; sunt,qui impediunt directè,vt qui captos pro hæreseos crimine à carcere propria temeritate liberãt, vel processus inquisitionis lacerãt, testes in causa fidei,pro eo quòd testificati sunt vulnerant:Vel si dominus tẽporalis statuat,quòd nullus nisi ipse de hoc crimine cognoscat, aut quòd nulli nisi sibi de hoc crimine deferri possit, nec testificari nisi coram eo, & similia. Et isti impediũt directè: iuxta no. per Io. And. in c.statutum, super ver.directè, lib.6.de hære Et qui processum, iudicium vel sententiã in tali causa fidei directè impediunt,vel qui ad hęc agenda præstiterint auxiliũ,cõsilium, vel fauorẽ,& tales licet sint multũ culpabiles,non tñ ex hoc sunt hæretici iudicandi,nisi aliter appareret, quòd essent consimilibus erroribus Maleficorũ inuoluti cũ pertinati voluntate,sunt tamen ipso excõicationis mucrone percussi, iuxta ca.vt inquisitionis.§.prohibemus. Sic quòd si in illa excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, ex tunc sunt vt hæretici condemnandi,vt patet c.& § alle.

Qui impediunt officiũ inquisitionis, quomodo hæretici habendi

Quidam verò ſunt qui impediunt indirectè, vtpote qui ſtatuunt, quod nullus portet arma ad capiendum hæreticos, niſi de familia Domini temporalis, & ſimilia, iuxta no. per Io. And. in c. ſtatutum, ſuper ver. indirectè. Et tales ſunt minus culpabiles q̃ primi, nec ſunt hæretici, ſed ſunt excõmunicati, iuxta alleg. cap. Vt inquiſitionis. Et etiã præſtãtes ad hoc conſilium, auxilium vel fauorẽ: taliter ꝙ ſi ſteterint in illa excommunicatione per annum animo pertinaci, ex tunc velut hæretici ſunt condemnandi, per allega. c. & §. prohibemus. Quod ſic eſt intelligendum, quòd hęretici cõdẽnãtur taliter, quod ſi volunt redire, recipiuntur ad miſericordiam, errore prius abiurato, aliàs vt impœnitentes tradentur curiæ ſeculari. Vt patet per c. ad abolendã. §. p̄ſenti.

Epilogando. Maleficæ obſtetrices, prout aliæ Maleficæ maleficia inferentes, ſecundùm qualitatem criminum condemnantur & ſententiantur, & à ſimili, Maleficę maleficia ſuperſtitiosè, vt dictum eſt, opere diaboli tollentes. Cùm non dubium ſit, quòd ſicut auferre, ita & inferre poſſunt. Vnde & ex quodam pacto totaliter Maleficæ ex dæmonũ informatione conueniunt, vt hæ quidem lædere, aliæ verò ſanare debeãt, vt ſic eo facilius mentes ſimplicium illaqueãdo, ſuam perfidiam augmentent. Sagittarij verò & alij armorum incantatores Malefici, cùm non niſi ex fauore, defenſione, receptatione præſidentium ſuſtẽtentur, omnes tales pœnis præſcriptis ſubiacent: & qui officiales quoſcunq; contra huiuſmodi Maleficos, aut eorũ fautores, &c. in eorũ officio impedirent, ſimili modo excommunicati ſunt, & omnibus pœnis vti fautores, ſubiacent. Verùm vbi ſteterint per annũ in illa excõmunicatione animo pertinaci ſi redire voluerint, abiurent impedimentum & fautoriam & ad miſericordiam admittuntur, aliàs vt impœnitentes hæretici traduntur brachio ſeculari. Et vbi non ſtent per annum, nihilominus contra impeditores huiuſmodi poteſt procedi, vt cõtra fautores hæreticorum: ar. c. accuſatus. §. vltimo.

Qui poſſunt maleficia auferre præſumuntur etiã poſſe inferre.

Abiuratio impedimenti & fautoriæ.

Et quòd dictum eſt de fautoribus, defenſoribus, receptatoribus, & impeditoribus, ſuper Maleficos ſagittarios, &c. idem & per omnia intelligendum eſt erga quaſcunque Maleficas, aut Maleficos, hominibus, iumentis, & terræ frugibus varia nocumenta inferrentibus. Verùm & ipſi Malefici quicunq; vbi in foro pœnitentiæ ſpiritu contrito & humiliato

liato peccata deflentes , & purè confitentes,veniam petierint , ad miſericordiam recipiuntur. Alias vbi innoteſcunt, contra eos procedere debent,quibus ex officio incumbit,citando,atteſtãdo,capiendo & procedendo in omnibus iuxta criminum qualitatem,vſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè vt tactum eſt,ſi & in quantum huiuſmodi præcedẽtes æternæ damnationis laqueum,propter excommunicationem eis,ab Eccleſia inflictam inuadere velint.

Huius vltimæ partis, ſuper modos ſententiandi Maleficos, quouſque friuolè, aut etiam iuſtè appellantes.

QVAESTIO XXXV.

De appellantibus Maleficis.



SI verò ad appellationis remedium finaliter delatum cõfugere Iudex cerneret,notandum primò quod hæc interdum valida atq; iuſta, interdum friuola atque nulla decernitur. Cum enim in negotijs fidei ſummariè, ſimpliciter & de plano ſit procedendum,vt ex præcedentibus ſæpè tactum eſt , ex capit. multorum querela. in Cle. vbi & appellationis remedium interdicitur. Attamen quia Iudices interdum ſponte , propter negotij arduitatẽ libẽter ipſũ prorogãt & dilatãt:ideò aduertere poſſunt:quòd vbi delatus ſentiret,ſe à iudice realiter & de facto contra ius & iuſtitiam aggrauatum,vt pote quia eum ad ſe defendendum admittere noluit, vel quia ſolus ſine conſilio aliorum,vel etiam ſine aſſẽſu Epiſcopi, vel eius vicarij pronunciauit delatũ quæſtionare,cum aliàs ſufficientes probationes pro & contra habere potuiſſet , & huius ſimilia:tũc quidem appellatio foret iuſta , aliàs non.

Secundo notãdum,quod Iudex appellatione huiuſmodi ſibi præſentata , tunc abſque perturbatio ne & motu debet petere copiam appellationis,proteſtando verbo quod non currat ſibi tempus,& cum ipſe delatus tradiderit ſibi copiã appellationis aduertat quòd adhuc habet duos dies ad reſpõdẽdũ,& poſt hos duos,adhuc triginta ad Apoſtolos exhibendũ.Et licet ſtatim poſſit reſpõdere,& Apoſtolos dare iſtos vel illos,vbi ſit multùm expertus & peritus.tamen vt

cautius procedatur, melius est vt aliquem terminum 10. vel 20. vel 25. dierum eidem ad dandum pariter & recipiẽdũ Apostolos, quales dare decreuerit, assignare cum potestate prorogandi.

Tertiò notãdum est iudici, quòd infrà tempus iuris, & infra tempus assignatum debet diligenter attendere & discutere causas appellationis, seu grauamina allegata: & si videt habito bono consilio peritorum quòd iniustè & indebitè delatum aggrauauit, ad se defendendum non admittendo vel quæstionibus non debito tempore exponendo, vel similia adueniente termino assignato, corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctum, & statim in quo erat, quando defensiones ille petiuit, vel terminum ad interloquendum assignauit, & similia, & tollat grauamẽ: quo ablato procedat prout ante. Quia per amotionem grauaminis, appellatio quæ erat aliqua fit nulla, iuxta capitulum cessante. extrà de appellationibus.

Grauamina reparabilia. & irreparabilia

Sed hîc tamen diligenter attendat circumspectus & prouidus iudex, ꝙ quædam sunt grauamina reparabilia & sunt illa, de quibus iam dictũ est, & tũc habẽt locũ ea quæ dicta sunt. Quędã autẽ sunt irreparabilia, vtpote si delatus fuerit quæstionatus realiter, & de facto, & post euadens appellat: vel si clenodia & aliquantilia, simul cum vasis & instrumentis, quibus Malefici vtuntur, fuerunt recepti & combusti, & similia quæ nequeunt reparari nec reuocari: Et tunc non habet locum prædictus modus, scilicet processum ad statum reducere in quo fuit grauamen huius irrogatum.

Quartò notandum iudici est, ꝙ licet à die responsionis habeat triginta dies ad Apostolos exhibendum, iuxta c. de appel & possit petenti assignare vltimum diem iuris, hoc est trigesimum ad Apostolos recipiendum, tamen ne videatur, quòd velit vexare delatum, & de vexatione indebita reddat suspectum: & ne videatur confirmare grauamen sibi impositũ propter quod extitit appellatum, melius est ꝙ assignet infrà tempus iuris terminum cõpetentem, vtpote decimum diem, vel vicesimum, & potest postmodum, si expedire noluerit, adueniẽte termino prorogare, dicẽdo se fuisse alijs negotijs implicatum, vel huiusmodi.

Quintò notandũ iudici est, quòd quando pręfixit terminum appellanti & Apostolos petenti, ꝙ non assignet solũ ad

ad Apostolos dandum, sed ad dandum pariter & recipiendum: Quia si assignaret ad dandum tantùm, tunc Iudex, à quo appellaretur, haberet appellanti mittere. Assignabit ergo ei terminũ, hoc est, talẽ diem talis anni, ad dãdum eis, & recipiendũ à iudice Apostolos, tales quales dare decreuerit.

Sextò, notare debet, ꝙ in assignatione huius termini, nõ dicat respondendo, ꝙ dabit Apostolos negatiuos aut affirmatiuos, sed vt plenius deliberare possit, dicet ꝙ exhibebit tales, quales tunc decreuerit exhibendos.

Attendat etiam ꝙ in assignatione huius termini, appellanti, vt tollatur omnis cautela, & astutia, & malitia appellantis, assignet locum in specie, diem & horam: vtpote ꝙ assignet vigesimum diem Augusti, anni præsentis, & horam vesperam, & cameram ipsius Iudicis, in domo tali, talis ciuitatis vel loci sitam; tali appellanti ad dandum & recipiendum Apostolos tales quales decreuerit exhibendos.

Septimò notet, ꝙ si decreuerit in animo suo, detinere delatum crimine requirente, & iustitia exigẽte in assignatione termini ponat, ꝙ assignet talem terminum ad dandum vel recipiendum personaliter Apostolos, ipsi appellãti, assignetque talem locum eidem appellanti, ad dandum eidem, & recipiendum ab eo Apostolos, de quo sit in potestate Iudicis appellantem liberè retinere, datis tamẽ prius statim Apostolis negatiuis, aliàs non.

Octauò notet Iudex ne aliquid innouet circa appellantem, ipsum capiendo, vel quæstionando, seu à carcere liberando, vel alias ab hora, qua fuit sibi appellatio prę̨sentata, vsque ad horam qua tradidit Apostolos negatiuos.

Epilogando. Nota: sæpè contingit, ꝙ delatus, quando dubitat, ꝙ contra eũ feratur sententia, quia constat sibi de culpa sua, frequenter recurrit ad appellationis remediũ, vt sic subterfugiat Iudicis sentẽtiam, vnde ab ipso appellat, & causas friuolas assignat, vtpote ꝙ Iudex eũ captum tenuit, & cautioni idoneæ eum tradere noluit, & similia friuola colorata, qua appellatione Iudici præsentata, copiã appellationis petat: qua habita statim vel post duos dies, respõsionẽ, diẽ, & horã, & locum appellanti ad dandũ & recipiẽdum Apostolos tales quales decreuerit præfigat, infra terminum tamen iuris, vtpote 25. 26. vel 30. diem talis mensis: infra quem terminum assignatum Iudex copiã appellatio-

 nis,

tis, & grauamina seu causas, propter quas appellat, diligẽter discuriat, & cum bono consilio iuris peritorum deliberet an exhibeat appellanti Apostolos negatiuos, hoc est responsiones negatiuas appellationem non admittendo. Vel affirmatiuas & reuerentiales mittendas ad iudicem, ad quem appellat, appellationi deferendo.

Si enim videat, ꝙ causæ appellationis sunt falsæ vel friuolæ atque nullæ, & ꝙ appellans non vult nisi iudicium subterfugere, seu prorogare, det Apostolos negatiuos siue refutatorios: Si autem videat ꝙ grauamina sunt vera, & iniustè sibi illata, & non sunt irreparabilia, vel dubitat si est ita, vel aliàs fatigatus propter malitiam appellantis, vult se à tanto onere liberare, exhibeat appellanti Apostolos affirmatiuos seu reuerentiales. Adueniente igitur appellãti termino assignato, si Iudex nondum formauit Apostolos seu responsiones, vel aliàs non est dispositus, peremptoriè potest rogare simul vel successiuè vsque ad trigesimum diẽ, qui est vltimus terminus iuris ad exhibendum Apostolos assignatos.

Si autem formauit & est dispositus, potest statim dare Apostolos appellanti. Si igitur decreuerit dare Apostolos negatiuos seu refutatorios, aduenĩẽte termino perẽptorio assignato, exhibebit per modum, qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex respondens præfatæ interiectæ appellationi, si dici appellatio mereatur, dicit ꝙ ipse Iudex, & secundùm canonicas sanctiones, seu etiam imperialia statuta, seu leges, processit, & procedere intendit, & à iuris vtriusque tramite non discessit, nec discedere intendit, minusq; ipsum appellantem aggrauauit, nec aggrauare intẽdit, aut intellexit, ꝙ patet per causas coloratas allegatas singulas decernendo. Non enim grauauit in hoc, ꝙ cum cepit & captum tenuit: Quia cùm sit sibi delatus de tali hęretica prauitate, & testes multos habeat cõtra eum, meritò ipsum tanquam conuictum de hæresi, vel sibi vehementer suspectum, captum tenere debuit, atque debet, nec grauauit eum, quia dare ipsum noluit cautioni. Nam cùm crimẽ hæreseos sit crimen de maioribus, & ipse appellans esset conuictus, & statim in negatiua nequaquam erat, nec est cautioni etiam maximæ dandus, si est & erat in carceribus detinendus. & sic discurrat per alias rationes.

Quo

Quo facto, dicat sic: Quare apparet ꝙ ipse iudex debitè & iustè processit, & à iuris semitis minimè deuiauit, minusque ipsum in aliquo aggrauauit: sed ipse appellans per quasdam causas coloratas atq; fictas nititur subterfugere iudicium iniustè & indebitè appellando: propter quæ eius appellatio est friuola atq; nulla, vtpote à nullo grauamine interiecta, peccās enim in materia & forma. Et cū appellationibus friuolis nec iura deferant, nec sit à iudice deferēdum, ideo dixit iudex ipse ꝙ interiectam appellationem non admittit, nec admittere intēdit, nec ei defert, nec deferre proponit: Et hanc responsionem offert dicto tali sic indebitè appellāti pro Apostolis negatiuis, & mādat inseri statim immediatè post appellationē prędictā eidē pręsētatā. Et sic tradat notario, qui appellationē eidē præsentauit.

QVibus Apostolis negatiuis sic adhibitis appellāti, statim iudex continuādo ipsum suum officium exequatur, mandando eundem capi seu detineri, vel ipsum arrestando, vel terminum ad comparendum coram se eidem assignando, vel aliquid simile propter quod appareat, quòd non desinit esse iudex, continuabitque processum suum, contra appellantem, quousque à iudice ad quem est appellatum sit prohibitus ne procedat.

Caueat tamen Iudex, ꝙ nullam nouitatem faciat cōtra appellantem personam, nec ipsum capiendo, nec si captus est, carcere liberando, nec aliàs ab hora, qua fuit sibi appellatio præsentata quousque Apostolos ei tradiderit negatiuos: Sed ex tunc, vt prædicitur, poterit, si iustitia hoc requirat, quousque sit prohibitus à iudice ad quem fuerat appellatum: Et tunc cum processibus clausis & sigillatis, & cum fide ac tuta custodia, idonea cautione, si oportuerit, remittat eum ad iudicem ante dictum.

Si autem Iudex, exhibere decreuerit Apostolos affirmatiuos & reuerentiales, adueniente eidem termino perēptorio assignato ad dandum & recipiendum Apostolos: exhibebit per modum, qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex, respondendo præfatæ interiectę appellationi, si dici appellatio mereatur. Dicit ꝙ ipse iustè, & prout debuit, in causa præsenti processum, & non alias, nec dictum aggrauatum se appellasse, aggrauare intendit. Quod patet per allegatas rationes singulas discurrendo.

Non omnino ipſum aggrauabit in hoc quod dixit, & diſcurrat per cauſas ſingulas appellationis, meliori mod & cum veritate, qua poterit, reſpondendo.

Concludendo ſic, quare apparet, ꝙ ipſe iudex dictum ap pellantem nullatenus aggrauauit, nec cauſam dedit eiden appellanti, metuens ne ſecundum eius demerita ad iuſti tiam procedatur, propter ꝙ eius appellatio eſt friuola at nulla, quia à nullo grauamine interiecta, nec ei eſt iure Iudice deferendũ. Verùm propter reuerentiam Sedis Apo ſtolicæ, ad quã extitit appellatum, dicit ipſe iudex, ꝙ di ctam appellationẽ admittit, eiq; defert, & deferre intendi totum præſens negotium ad ſanctiſſimum dominũ noſtr Papam, & ſanctam ſedem Apoſtolicam remittendo: aſſi gnando eidem appellanti certum tempus. ſ. tot menſ proximè ſubſequentes, infra quos cum proceſſibus, clauſi lis, & ſigillatis, ſibi per ipſum iudicem tradendis, vel ali data idonea cautione de præſentando, ſeu in Romana c ria, vel cum fida & tuta cuſtodia, eidem per ipſum iudice exhibenda, habeat in Romana curia præſentare Domin noſtro Papæ. Et hanc reſponſionẽ offert ipſe iudex eide appellanti, pro Apoſtolis affirmatiuis, & mandatur eam i ſeri immediatè poſt interiectam appellationẽ eidem pr ſentatam. Et ſic tradet eam notario, qui appellationem e dem præſentauit.

ATtendat autem prudens iudex, ꝙ mox, vt Apoſtol reuerentiales appellãti exhibuit, in cauſa illa pro q ille appellauit, ſtatim ipſe deſinit eſſe iudex, nec pot amplius de illa cognoſcere, niſi ſibi cauſa remiſſa per ſa ctiſſimum dominum noſtrum Papam. Quare de cauſa i ſe amplius non intromittat, niſi mittendo dictum appel tem per modum prædictum ad dominum noſtrũ Papa aſſignando eidem terminum competentem, vtpote vn menſis, duorum vel trium: quatenus interim poſſit ſe eundem diſponere & parare, recipiatq; ab eo de compa do, & ſe præſentando in Roma. curiam, infra eundem t minum aſſignatum, idonea cautione. Vel ſi appellans n poteſt illam præſtare, mittatur cum fide & tuta cuſtod Vel obligat ſe melius quo poterit, quatenus ſe infra ter num aſſignandum in Romana curia præſentabit domi noſtro Papæ vel per ipſum non ſtabit.

Si autem iudex habet causam aliam, ac procedit contra m in alia causa, in qua delatus non appellauit: In ipsa illa usa iudex remanet prout ante iudex: etiam si post admisn appellationem, & datis Apostolis reuerentialibus ipse pellans accusatur & denunciatur iudici de alijs hęreseos minibus, de quibus non agitur in causa, pro qua appelit, non desinit esse iudex, imò potest pro se ad informãm, & testes examinandum liberè, prout prius. Et finita ima causa, in Romana curia, vel ad iudicem remissa, post procedere liberè in secunda.

Aduertant autem iudices, quod processus clausos, & sigillasad Romanam curiam mittant, iudicibus assignatis, qui titiam faciant, processus meritis actitatis. Nec Inquisires ibi curent agere contra appellantes: sed dimittãt eos dictis suis iudicibus iudicandos: Qui iudices, si inquisires nolint facere partem contra appellantes, procedãt ex ficio ad procurationem appellantium, si voluerint expei.

Aduertant etiam iudices, quod si ad appellantium instanm citentur personaliter, & compareant, caueant tamen nino litem non iurare, sed attendant processus exhibe& totam causam ad illos reducere, & procurent vt citius erunt remeare ne ibi tædijs, miserijs, laboribus & expẽdamnabiliter fatigentur: Sequũtur namque damna Ecsiæ, & hæretici confortantur, & ex post non inueniunt ices tantum fauorem & reuerentiã, nec timentur, prout um præsentia facit. Item ipsi hæretici alij quicunque, dentes iudices in Romana curia fatigari, & detineri, erint sibi cornua & contemnent, ac malignabuntur, & aucius hæreses seminabunt, & vbi agitur contra eos, simili do appellabunt. Alij etiam iudices efficiuntur debilioad negotia fidei prosequendum, & ad hæreticos extirdos, metuentes ne per consimiles appellationes, tędijs, miserijs fatigentur. Hæc omnia cedent in magnum pręicium fidei Ecclesiæ sanctæ Dei à quibus singulis sponipsius Ecclesiæ eam præseruare dignetur.

SEQVI-

SEQVITVR IN PRÆCEDENTEM TRACTATVM APPROBATIO ET ſubſcriptio Doctorum almæ vniuerſitatis Colon.

IVXTA FORMAM PVBLICI instrumenti.



N nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen. Nouerint vniuerſi præſentes, publicum inſtrumentum lecturi viſuri, & audituri. Quòd anno à natiuitate eiuſdem Domini noſtri, Milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo ſeptimo, Indictione quinta, die verò Sabbati, decima nona menſis Maij, hora quinta poſt meridiem, vel quaſi, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, & Domini noſtri Domini Innocentij, diuina prouidentia Papæ octaui, anno tertio, in mei Notarij publici & teſtium infraſcriptorũ, ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia, perſonaliter cõſtitutus, Venerabilis & religioſus frater Henricus, inſtitoris ſacræ Theologiæ profeſſor, ordinis prædicatorũ, hæreticæ prauitatis Inquiſitor, à ſancta ſede Apoſtolica, vnà cũ venerabili & religioſo fratre Iacobo Sprenger, etiam ſacræ

The

heologiæ profeſſore,ac conuentus prædicato-
m Colonienſium,priore collega ſuo ſpeciali-
deputatus,pro ſe & dicto collega ſuo propo-
it atque dixit,modernus ſummus pōtifex, ſci-
et dominus Innocentius Papa, præfatus, per
am potentem bullam commiſit ipſis inquiſi-
ribus Henrico & Iacobo ordinis prædicatorū
ſacræ Theologiæ profeſſoribus prædictis, fa-
ltatem inquirendi Apoſtolica auctoritate ſu-
r quaſcunque hæreſes: præcipuè autem ſuper
æ..um Maleficarum modernis temporibus
gentem, & hoc per quinque eccleſias Metro
litanas, videlicet Mogūtineñ.Colonieñ.Tre-
reñ. Salzburgeñ.& Bremeñ. cum omni facul-
e contra tales procedendi,vſque ad vltimum
terminium, iuxta tenorem bullæ Apoſtolicæ,
am ſuis habebat in manibus, ſanam, integrā,
ſam,& non vitiatam,ſed omni prorſus ſuſpi-
one carentem.

Cuius quidem tenor bullæ ſic incipit, Inno-
ntius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad fu-
am rei memoriam,ſummis deſiderantes affe-
bus,prout paſtoralis ſolicitudinis cura requi-
,vt fides Catholica noſtris potiſſimè tempori-
s vbique augeatur & floreat, &c.Finit autem
.Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno
carnationis dominicæ Milleſimo, quadrin-
nteſimo,octuageſimo quarto, Nonas Decem-
is.Pontificatus noſtri anno primo.

Et quia nonnulli animarum rectores & ver-
Dei prędicatores,publicè in eorum ſermoni-
s ad populum aſſerere & affirmare non vere-
bantur

bantur, Maleficas non esse, aut qui nihil in n
cumentum creaturarum quacunque operati
ne efficere possent. Ex quibus incautis serm
nibus, nonnunquam seculari brachio ad p
niendum huiusmodi Maleficas amputabatur
cultas:& hoc maximum augmentum Malefic
rum & confortationem illius hęreseos. Id
pręfati inquisitores, totis eorum viribus, cu
ctis periculis & insultibus obuiare volentes, t
ctatum quendam non tam studiosè, quàm lab
riosè collegerunt. In quo, non tam huiusmo
Prædicatorum ignorantiam, pro Catholicę
dei conseruatione repellere nisi sunt, quantu
etiam in exterminiũ Maleficarum debitos m
dos sententiandi & easdem puniendi, iuxta
ctæ bullæ tenorem, & sacrorum canonum in
tuta laborarunt.

At quoniam consonum rationi est, vt ea q
pro communi vtilitate, fiunt, etiam commu
approbatione Doctorum roborentur. Ideo
pręfati Rectores discoli, & prædicatores sac
rum literarum ignari, ęstimarent prędict
tractatum, sicut pręmittitur, collectum, mi
benè Doctorum determinationibus, & sent
tijs fulcitum: eundem almę vniuersitati Co
niensi seu nonnullis ibidem sacrę paginę p
fessoribus ad discutiendum & collationand
obtulerunt, vt si quę reprehensibilia, & à Cat
lica veritate dissona reperirentur eorum iud
sic refutarentur: quod tamen consona Catho
cæ veritati approbarentur: Quod subscrip
modis factum fuit.

In primis egregius dominus Lambertus de Monte, manu sua propria se subscripsit, prout sequitur.

Ego Lambertus de Monte, sacræ Theologiæ humilis professor, Decanus pro tempore facultatis Sacræ paginæ eiusdem studij Coloniensis, fateor, ac manu mea propria istum tractatũ tripartitum, per me lustratum, & diligenter collationatum, quo ad eius partes primas nihil continere, saltim meo humili iudicio, quod sit contrarium, aut sententijs non errantium Philosophorum, aut contra veritatem sanctæ Catholicæ & Apostolicę fidei, aut contra Doctorum determinationes, à sancta Ecclesia approbatorum aut admissorum. Tertia etiam pars vtique sustinenda & approbanda, quò ad illorum hęreticorum punitiones: de quibus tractat, in quantum sacris canonibus non repugnat.

Iterum propter experimenta in hoc tractatu narrata, quæ vtique propter famam tãtorum virorum præcipuorum, etiam inquisitorum creduntur esse vera. Consulendum tamen videtur, quòd iste tractatus doctis & viris zelosis, qui ex eo sana, varia, & matura cõsilia in exterminiũ Maleficarum conferre possunt, communicetur simul & Ecclesiarum Rectoribus timoratis, & conscientiosis duntaxat, ad quorum doctrinam subditorum corda in odium tam pestiferæ hæreseos incitari poterunt ad cautelam bonorum pariter & malorum inexcusabilitatem atq; punitionem, & sic misericordia in bonis, & iustitia in malis luce clarius pateat, & in omnibus

Deus

Deus magnificetur, ipso præstante, cui laus & gloria.

Deinde ad idē venerabilis magister Iacobus de *Stralen* etiā propria manu sua subscripsit, in hunc modū. Ego Iacobus de *Stralen* sacrę Theologiæ professor minimus, post visitationem tractatus memorati, sentio cōformiter per omnia, his quæ per venerabilem Magistrum nostrum Lambertum de Monte, Decanum sacræ Theologiæ superius annotata sunt: quod attestor hac scriptura manus meæ ad laudem Dei.

Pariformiter eximius magister Andreas de *Octssenfurt* etiam propria manu se subscripsit vt infra de materia oblati tractatus, quantum prima facie apparuit: Quod contestor manus meæ scriptura, ad finem in eodem expressum promouendum.

Consequenter autem egregius magister Thomas de Scotia, similiter se propria manu sua subscripsit: prout sequitur. Ego Thomas de Scotia sacræ Theologiæ Doctor, licet immeritus, conformiter sentio per omnia venerabilibus magistris nostris præcedentibus, in materia præfati tractatus, per me examinati, quod attestor manu propria mea.

Subsequenter & secunda subscriptio contra præfatos prædicatores incautos sic acta fuit. In primis positi fuerunt articuli prout sequitur.

Primò Inquisitores Hæreticę prauitatis, deputatos auctoritate Sedis Apostolicę, iuxta formam canonum, commendant magistri Sacræ Theologię subscripti: & hortātur quòd dignen-

tu

tur proſequi cum zelo eorum officium.

Secundò, quòd maleficia poſſe fieri permiſſione diuina ex cooperatione Diaboli per Maleficos, aut Maleficas, non eſt contrarium fidei catholicæ, ſed conſonum dictis ſacrę Scripturę: imò neceſſarium eſt, iuxta ſententias ſanctorum Doctorum, illa quandoque poſſe fieri admittere.

Tertiò, prędicare, erga maleficia non poſſe fieri erroneum eſt. Quis ſic predicantes, impediunt, quantum in eis eſt, opus pium inquiſitorum, in pręiudicium ſalutis animarum. Secreta tamen, quę quandoque ab inquiſitoribus audiũtur, non ſunt omnibus reuelanda.

Vltimò, exhortandi veniunt omnes principes & quicunque Catholici, vt aſſiſtere dignentur tam pijs votis inquiſitorum, pro defenſione ſanctę catholicę fidei.

Demùm verò ſubſcripti & ſupraſcripti Doctores prędictę facultatis Theologię, manibus proprijs ſe ſubſcripſerunt, prout ego Arnoldus Notarius infraſcriptus ex reuelatione honeſti Ioannis Vorda de Mechlinia, almę vniuerſitatis Colonienſis Pedelli iurati, qui mihi hoc retulit, audiui, & ex manibus etiam ſuprà & infraſcriptis apparuit, vidi & in hunc qui ſequitur modum.

Ego Lãbertus de Monte, ſacrę Theologię humilis profeſſor, ita ſentio vt pręſcribitur, teſte hac manu mea propria. Ego Vdalricus *Rridenſteiß.* de Eſslingen, ſacrę Theologię profeſſor nouiſſimus, vt pręſcriptum eſt, ita ſentiendum, hac manus proprię ſubſcriptione cenſeo. Et ego

G Conradus

Conradus de Campis, sacræ Theologiæ profes-
sor humillimus, prout supra cum maioribus
meis in idem concurro iudicium. Ego Cor-
nelius de Breda, minimus professor ita sen-
tio, vt præscriptum est, quod testificor manu
mea propria. Ego Thomas de Scotia, sacræ
Theologiæ professor, licet immeritus, confor-
miter sentio Venerabilibus professoribus præ-
scriptis, teste manu mea propria. Ego Theodo-
ricus de Bummell. sacræ Theologiæ humillimus
professor, ita sentio, sic vt scriptum est per ma-
gistros meos præscriptos, quod testor manu mea
propria.

In assertione articulorum præscriptorum, cō-
formis iudicij sum cum venerandis magistris no-
stris pręceptoribus meis. Ego Andreas de Och-
senfurt, sacrę Theologię facultatis professor, a
Theologorum vniuersitatis Coloniensis colle-
gij minimus.

Nouissimè autem & finaliter iam dictus ve-
nerabilis & religiosus frater Henricus Instito-
ris, inquisitor, habuit & tenuit in suis manibus
quandam aliam literam pergamenam Serenis-
simi regis Romanorum, sigillo suo rubeo rotū-
do, in capsa cerę, claua impressa, impressula per-
gameni inferius impendentis, sigillatam, sanam
& integram, non vitiatam, nō cancellatam, ne-
que in aliqua sui parte suspectā, sed omni pror-
sus vitio & suspicione carentem. Ita quòd in fa-
ciliorem expeditionem huius negotij fidei, idem
serenissimus Dominus Romanorum rex præ-
fatus, ipsam eandem Bullam Apostolicam sup-

tactam

tactam, tanquam Christianissimus princeps, tueri & defendere voluit, atque vult, & ipsos inquisitores in suã omnimodam protectionẽ suscipit.

Mandans & pręcipiens omnibus & singulis Romano Imperio subditis, vt in executione talium negotiorum fidei, ipsis inquisitoribus omnem fauorem & assistentiam exhibeant, ac aliâs faciant, prout in eadem litera plenius continetur & habetur.

Cuius quidem literę regalis principium & finis hîc infrà annotantur in hunc modum. Maximilianus, Diuina fauente clementia, Romanorũ Rex, semper Augustus, Archidux Austrię, Dux Burgouię, Lotharingię, Brabantię, Limburgię, & Geldriæ, Comes Flandrię, &c. Finis verò. Datum in oppido nostro Bruxellensi, nostro sub sigillo, mensis Nouembris die sexta, Anno Domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto, regni nostri anno primo.

Desuper præmissis omnibus & singulis iam dictis, venerabilis & religiosus frater Henricus, inquisitor, pro se & collega suo antedicto, ipsis à me Notario publicum, seu publica instrumentum & instrumenta, in meliori forma petijt.

Acta sunt hæc Colonię, in domo habitationis venerabilis magistri Lamberti de Monte prędicti, infra emunitatem Ecclesię Sancti Andreę Coloniensis sita, in camera negotiorum & studij eiusdem magistri Lamberti inferius. Sub anno Domini, indictione mensis, die & horis & pontificatus, quibus suprà pręsentibus ibidem prędictis magistro Lamberto, & Ioanne Pedel-

lo:nec non honeſtis viris Nicolao Cuper de Venroide, venerabilis Curię Colonienſis, Notario iurato:& Chriſtiano Vintzem de *Enſstirchen* clerico Colonienſis diœceſis,teſtibus, ad pręmiſſa fidem dignis rogatis & requiſitis.

Et ego Arnoldus Kolich de *Enßtirchen* clericus Colonienſis iuratus: Quia pręmiſſis omnibus & ſingulis,dum ſic,vt pręmittitur, fierent & agerentur, vnà cum pręnominatis teſtibus præſens fui,eique ſic fieri vidi,& vt pręfertur ex relane Pedelli audiui:idcirco pręſens publicum inſtrumentum,manu mea propria ſcriptum & ingroſſatum, & inde confeci,ſubſcripſi publicaui, & in hanc publicam formam redegi,ſignoq́ue & nomine meis ſolitis & cõſuetis ſignaui, & rogatus & requiſitus in fidem & teſtimonium omniū & ſingulorum premiſſorum.

FINIS.



FR. IOANNIS NIDER SVEVI, ORDINIS PRAEDICATORVM, SACRAE THEOlogiæ Profeſſoris, & hęreticę peſtis Inquiſitoris: Liber inſignis De Maleficis & eorum deceptionibus, ſingulari ſtudio ex ipſius Formicario ad explicationem pręſentis negotij ſelectus, & propter affinitatem, atque conuenientiam materiarum alijs Malleis Maleficarũ, nunc primum nouiter adiunctus.

CAPVT PRIMVM.



NVnc per libellum quintum ſub Formicarum proprietatibus de Maleficis & eorum deceptionibus agere placet. Sunt autem formicæ in coloribus variæ: Quia quędã nigræ, aliæ rufæ aut pallidæ. Per colores autẽ talium varia conditio vitiorũ poteſt intelligi, quamuis ipſa animalia de ſe bona ſint, ſicuti omnes Dei creaturæ. *Simile à coloribus formicarũ ad v,tia.*

Sicut enim per albedinem & candorem veſtium, ſecundum beatum Gregorium, virtutum puritas & mundicia: ita per colores declinantes ab albedine ſecundùm maius, & minus vitiorum fetulentia, ſacro teſtante eloquio conſueuit accipi. *Per colores veſtium indicantur in ſacra Scriptura virtutes & vitia*

Hinc eſt, quòd beatus Ioãnes vidit in Apocal. 6. ſub quatuor coloribus equorum vnũ nigrum. Nam primus albus, ſecundus rufus, tertius niger, & quartus pallidus fuiſſe deſcribitur. Vbi per album Chriſti caro puriſſima: per rufum, *Equi diuerſi colores in Apocalypſi explicati.*

qui sub specie religionis vel virtutis homines decipiũt. Per nigrum, qui manifesta habent vitia. Et per pallidum ad modum mortis colorati, persecutores bonorum secundùm glossam debent intelligi. Incessores verò equorum talium trium, tres differentias Dæmonum, tales malos regentes homines designant. Quia omnes malorum hominũ huius vitæ acies informantur & ducuntur per certos dæmones.

Piger. Desidero igitur noscere, primò, quot modis & qualiter Malefici & superstitiosi illisq; similes reguntur, equitantur & dementantur per Dæmones: quos non ambigo in vitijs esse varios & malitia carbonibus nigriores: Iuxta illud Threnorum 4. Denigrata est super carbones facies eorum & non sunt cogniti in plateis. *Theologus.* Humanus animus in huius vitæ exilio mole pressus corporis, & captus in eiusdem ergastulo, multimodis fantasijs deluditur: de quibus dicetur in sequentibus. Quantum tamen præsentibus sufficit, tres possunt occurrere interiorum vel exteriorum apparentiæ sensuum ratæ & admirabiles.

De tribus fantasijs & apparentijs sensuum.

Quidam enim vigilando vident mira ex Diuina gratia: alij per cerebri vitia: & alij ex Dæmonis astutia. Per primũ constituuntur quidam Prophetæ. Per secundum decipiuntur tales maniaci. Et per tertium deluduntur multi Dęmoniaci. De primis tale dictum est lib. 3 Formicarij.

Contingit tamen, q̧ magnis peccatoribus Dei clementia aliquando ostendit animarum pœnas, quas hîc manendo demeruerunt habere in vita alia. De secundis certũ est dominum Albertum legentibus in tertio libro de somno & vigilia, & Auicennam & Galenum in suis medicinalibus quod ex vitio & debilitate cerebri & ex melãcholia varia, infirmitas, quam vocant maniam, contrahitur naturaliter sine Dæmonis opere, per quam multa apparent homini, quæ in re nulla sunt, sed in imaginatione & phantasia tantummodo. De tertio autem sunt exempla innumera, quomodo deluduntur sensus hominum per Dæmones.

Mania ex melancholia.

Piger. Audiuimus aliquando ab antiquioribus, eos, vt asserebant, vidisse nocturno tempore exercitus velut armatorum, in varijs apparentijs armorum, equorum, rhedarum & similium: quid hoc veritatis habeat edoceri cupio.

Armatæ acies noctu visæ.

Theologus. Monstra talia aliquando bella futura prænosticant: Aliquando per hoc Dæmones incautos decipiunt:

ali-

aliquando etiam quales sint malorum pœna innuunt, de quibus omnibus exempla habemus tam in sacra Scriptura, quàm alibi.

Nam quando Iosue 2. primò terram promissionis ad cupiendum Hiericho intrauerat: vidit virum in agro stātem contra se, & euaginatum tenentem gladium, quo respondente ꝙ princeps esset à Deo missus ad regendum Israëlis exercitum, Iosue lapsus in terram, virum, verius Dei Angelum, veneratus est.

Armatus vir comparens Iosue.

Sic & 2. Machabæorum 3. Cùm Heliodorus mente spoliandi templum introisset, apparuit quidam equus terribilem habens insessorem, optimis indumētis adornatus. Isq; Heliodoro impetu priores calces illisit. Qui etiā insidebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiam apparuerunt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circunsteterunt eum, & ex vtraque parte flagellabant eum sine intermissione multis plagis.

Angel⁹ eques.

Angeli flagellantes.

Sicque etiam ibidem quinto capite ante immanissimā persecutionem Israël, factam per Antiochum dicitur, contigit per vniuersam Hierosolymorum ciuitatē videri diebus 40. per aëra equites discurrentes inauratas stolas habētes, & hastis quasi coire armatis, & cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs districtis, & telorum actus, & aureorum armorum splendorē, omnisq; generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti.

Acies in aëre visa.

Et ibidem iam finita persecutione, cùm Iudas Machabæus in prælio consisteret, apparuerunt aduersarijs de cœlo viri in equis, frenis aureis, decorum ducatum Iudæis præstantes: de quibus duo Machabæum medium habētes armis suis circumseptum incolumen conseruabant. Ibidemq; 11. procedentes Iudam cum suis in aliud bellū Israëlis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans. Et capitulo vltimo ibidem vidit Onyam & Ieremiā sibi gladium porrigentem pro victoria.

Angeli custodes exercitus.

Sic etiam territo famulo Helisæi, qui vidit Syros montem circundare in infinita multitudine, oratione facta, vt oculi famuli aperirētur, vidit idē montem plenū equorū & curruū igneorū in circuitu Helisęi, vnde & dixit, Noli time-

Exercitus Angelorum custodes piorum.

te plures enim nobiscum sunt, quam cum illis, 4. Reg. 6.

Similia legimus de visis armatorum exercitibus in aëre euersionem vltimam Ierosolymorum, factam per Titũ & Vespasianum. Nam Iosephus libro septimo, de bello Iudaico, dicit de eodem. Supra ciuitatem Sidus stetit gladio simile, & per annum perseuerauit: Cometes ante solis occasum visi sunt in aëre, ferrei currus totis regionibus, & armatæ acies circumfusæ: & plura ibi ponit similia.

Sidera forma gladij Currus ferrei.

Similiter ante effusum sanguinem Christianorũ tempore Gothorum vel Longobardorum in Italia visæ sunt præfatæ acies, vt refert beatus Gregorius in Homilia super illud Lucæ 21. Erunt signa in Sole & Luna: Priusquã, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, ipsum, qui postea humani generis fusus est sanguinem coruscante.

Coruscãs sanguis in aëre.

Ex quibus iam liquet exercituum apparentias Dei nutu futura guerrarum mala præferre, vt ijs aut spes victoriæ apud eos, quæ meruerunt, acquiratur, aut à malignis hominibus pœna Diuina agnoscatur, aut apud bonos & innocentes patientiæ scutum contra infausta arripiatur. Quæ omnia Dei munera sunt, à thesauro Diuinæ prouidentiæ huic mundo transmissa.

In quẽ finem appareant exercitus cœlestes.

Præterea eo tẽpore quo regno Bohemiæ & adiacẽtibus sibi partibus, per diuersarum sectarum tam in fide, honore & rebus ac hominum cædibus iactura grauissima imminebat, prout multis Germaniæ episcopis præsentibus in Nuremberga, à Domino Petro Episcopo Augustensi, viro fide digno audiui, circa metas regni præfati nocturno tempore versus vallem quandam auditi sunt clamores & congressiones equestrium virorum, induti varijs coloribus visi sunt sæpius. Quidam enim equorum insessores rubris, alij nigris & similibus erant induti coloribus. Stupebant ex ijs plurimi, & diuersi variè hæc interpretabantur.

Prodigia visa ante bellum Bohemicum siue Hussiticũ. *Pugnantium irruptiones auditæ.*

Fuerunt pro tunc duo armigeri audaces satis in castro non multum distanti à loco monstrorũ, quæ omnino scire volentes, ꝙ veritatis sibi visa prætenderent, nocte quadam versus vallem, vbi solita videre conspexerunt, iter arripiũt. Antequam autem ijs appropinquare auderent, cõpunctus vnus dixit alteri: Sufficiat nobis ista vidisse, ego ijs non approximabo: dictum est veterum, cum talibus nullũ debere iocari.

Cum portẽtis non iocandũ.

vocari. Quem alter velut pauidum increpās, equum pupugit, & cum eo congressu omnibus antedictis exercitibus appropinquauit: De quibus vnus egrediens caput audaci illi amputauit, & ad suos rediijt: quo viso ille qui timidus substiterat fugam iniijt & funesta noua nunciauit. In crastino autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle vbi acies visæ fuerant, nullius hominis autem vel equi vestigium repertum est, sed tantummodo in lutosis locis signa quædam & vestigia auium visa sunt. *Explorari monstrorum caput præciditur.*

Præterea pictorem quendam in Ecclesia nostra Columbariensi laborantem habuimus, infirmitatibus tribus læsū. Nam in colore mortuo videbatur similior quàm viuenti, semisurdus fuit auditu, & multum in lingua balbutiens. Quas infirmitates cùm audissem sibi per quoddam phantasma inflictas, à pictore quæ sequuntur ipse audiui. Cùm, inquit, iunior in taberna cum socijs versus noctem conuixissem, nocte tetra solus iter arripui accinctus gladio, & versus villam aliam, quam mihi nominauit, properaui: visum est autem mihi cùm essem inter vineas, quædam terribilia obuiare non in ipso itinere, sed propè viam. Quo facto: de itinere salij, gladium eduxi, & versus locum phantasmatis iuuenili fatuitate & vini calore animatus percussi in incertum. Cùm autem nēminem viderem in ipso ictu, aërem nescio quem me pertranseuntem sensi, quo statim infectus, quas in me videtis infirmitates trinas contraxi. *Morbi inflicti Pictori Coloniariensi à phantasmate quodam.*

Tempore etiam quo sacri imperij electores in causis fidei pro bonis regni Bohemię dietam in Nuremberga celebrarent: conuenerunt in eadem materia quadam die simul vno in conclaui multi Episcopi, & tam sacræ paginę quā Canonici iuris quidam Doctores. Ibi enim Archiepis. Maguntinus fuit, itemq; Episcopi Herbipolensis, Augustensis & si bene memoror, Bambergensis: Et ego inter hos inferior & minimus. Seclusis igitur secularibus post finem tractatus fidei dominus Maguntinus, de quo præmisi vir magnæ industriæ & fide dignus, corā præfatis ꝙ sequitur recitauit. Nominauit enim nobis quendam Rheni sibi bene notum militē, cuius pro tūc filius viuebat, qui miles, super omnes penè inferioris Alemaniæ nobiles semper extiterat minus, in rebus bellicis imperterritus: gerebat autē & patiebatur nonnunquam propter suam animositatē vel forti-

titudinem ab alijs graues guerras, propter quas nō semper de die, sed nocturno tempore ad loca sibi comodosa equitare solebat. Hic igitur quadam nocte coassumptis famulis per siluam circa Rhenum equitare voluit, & principium eiusdem intrauit. Antequā verò finem siluæ haberēt, vltra quā cāpus latus iacebat, prout moris est eorū qui verentur insidias, præmisit famulū vt in termino siluę videret, an ne in campo insidię aliquæ essent: Luna in splēdente, vel astris lucentibus hęc videri poterant. Famulus igitur cùm per arborum ramos exploraret commissum, vidit per cāpi longitudinem exercitum satis mirabilē appropinquare in equis: quo viso considerata nuntiauit militi, qui ait: Stemus modicum, quia verisimile est, pro huius exercitus posterioris custodia subsecuturos alios. Ad hos properabimus, & an inimici sint, qui præcesserunt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde morula transacta, de sylua cum suis miles recessit, in campum venit, & neminem nisi quēdam equestrem, in equo sedentem, & in manu alium ducētem equū eminus sequentē suos intuitus est. Ad hunc cū miles venisset, quis esset quæsiuit in hæc verba. Nunquid tu cocus meus es? Ita enim sibi à lōginquo videbatur, paulò etiā antea cocus eiusdem militis vita functus fuerat. Qui respōdit: Sum domine; Quid, ait miles, hìc facis? & qui sunt hi qui præcesserunt? Cui defunctus respondit: Domine hi qui præcedunt sunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim nomine expressit proprio) quos oportet & me cū eis ista nocte esse Hierosolymis: quia hęc pœna nostra est. Et miles iterum: Quid sibi vult equus iste quē ducis nullo insedente? Ad vestrū respondit obsequium erit, Si mecū ad terrā sanctā venire velitis. Securus esto, te per fidē Christianā recedendo & reuertendo vos viuū reducā, si meis obtēperabitis monitis. Tunc miles ait, Diebus meis mira attētaui, his hoc addā etiā mirabile. Dissuadētibus igitur illud famulis de equo proprio miles prosilijt, defuncti equum ascēdit, & ab oculis famulorū vterque equester subtractus est. Sequēti autē die, famulis iuxta condictum expectantibus, miles & defunctus redierunt ad locū vbi primū cōuenerāt. Tunc defunctus militi ait, Me phantasma omnino fictū illa fuisse credatis, duo quę vobis do rara reseruate in mei memoriā: vnde protulit mappulā paruā de salamandra,

Miles nobilis cum spectro quodam Hierosolymam eques proficiscitur.

Dona à spectro militi donata.

ita,& cultellum in vagina.Primum, inquit cùm immundum fuerit igne purgate, nec ei nocebit. Alterum cautè tractetis: quia ab eo vulneratus intoxicatus erit. Et ita defunctus ab oculis militis euanuit.

Ex his prudēs Lector colligere poterit nocturnos exercitus nonnunquam videri à bonis & à malis. Qui autem latius de talium natura scire cupit, legat deinde domini Vuilhelmi Parisiensis partem vltimam de vniuerso, & me ab eiusdem sententia declinasse non videbit. *Vuilhelmus Parisiensis de vniuerso.*

Piger. An animæ defunctorum sua exeunt receptacula, & si sic quæ hoc facere possint, & etiam quis præfatas apparitiones faciat bonus vel malus angelus quæro. *Theologus.* Sanctus Doctor tibi desuper respōdet in 4.dist.45.q.1. sic dicens,(sed pondera verba,quia grauida sunt sententijs) Secundum inquit dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ cōspectibus hominem præsentantur:sicut Augustinus probat libro de cura pro mortuis, & de bonis exemplificat, vt de sanctis in cœlo. Et hoc etiam credi potest, ꝙ aliquando de damnatis contingat, ꝙ ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur,vt per multa exempla patet 4.libro Dialogorū beati Gregorij. Nam glorificati, quando volunt, sed alij nonnisi quando permittit Deus nobis apparere possunt, quia si ita sunt pœnis oppressi,vt de sua miseria magis doleant quàm curent viuis apparere. Et quamuis aliquando animæ sanctorū vel damnatorum præsentialiter assint vbi apparent,non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiēdo vel in vigilando,operatione bonorum vel malorum spirituum ad instructionem vel deceptionem viuentium.Sicut etiam & viui homines aliquando alijs apparēt & eis multa dicunt in somnis,cùm tamen constet eos non esse præsentes, sicut Augustinus per multa exempla probat libro de cura pro mortuis agenda. Hæc de Thoma.

An defunctorum animæ sua exeant receptacula.

Animæ mortuorum,suffragia petētes viuorum.

Animæ pœnis obrutæ magis de sua miseria dolent, quàm curent viuis apparere.

CAP.

CAPVT II.

Formicæ in publico ædificãtes multum inquietantur.



Ormicæ quæ domos ædificant extra solitudines propè homines vel bestias deuastationes sæpè patiuntur. Nam modo hominum curiositate, modò pecudum conculcatione, nunc canum inuestigatione, nunc etiam auium comestione, & alijs diuersis deturbationibus in mundo vel prope mundum nidificantes inquietantur. Eisq; accidit sicut grano illi, quod secus viam cecidit, & venerunt volucres & comederunt illud: Matth. 13. Venit enim malus, id est, Diabolus, dicit glossa, & rapit quod seminatum est in corde eius. Hic est scilicet ager, qui seminatus est secus viam: ita exponit ipsa veritas Christus.

Memorandum est in proposito verbum allegatum Beati Gregorij 31. mora. supra libro 4. huius Formicarij, quinto cap. quo dicit super isto. Struthio obliuiscitur ꝙ pes conculcet oua, & bestia agri conterat ea. Quid, inquit, in pede nisi transitus operationis accipitur? Quid in agro, nisi mũdus iste signatur, de quo in Euãgelio Dominus dicit, Ager autem est mundus. Quid in bestia, nisi antiquus hostis exprimitur, qui huius mundi rapinis insidians, humana quotidie morte satiatur.

Diabolus humana satiatur morte.

Possunt autem per formicas istas, qui stultè domũ prope hostes collocant, hi homines intelligi, qui domũ & habitationẽ propriam contra insidias Diaboli Ecclesiasticis ceremonijs non studiosè muniunt. Nam aqua benedicta omni Die Dominica prout ipse Exorcismus notanter in habitationibus fideliũ deberet aspergi, & sal exorcisatum pro tunc fideliter sumi: Se & sua, mane & sæpe quisq; fidelis crucis charactere insignire, & à peccatis præsertim grauibus se immunem custodire, Angelumq; proprium sæpe pro tutela inuocare, cum Diuino auxilio.

Quæ domum cõtra Diabolum muniant.

Piger: Iam cõiicio, vnde fortassis quibusdam plaga quædam venit, vt in eorũ habitationibus Dæmonum tumultus sæpè inquietudines ponant admirandas.

Vnde Dæmones in quibusdam ædibus tumultuẽtur.

Theologus: Hæc multis ex causis permittit Dei iustitia aut misericordia, nõ tamẽ semper ex obmissione alicuius de prætactis circũstantijs, sed aliquãdo pro merito acquirendo patientiæ. De primo sume taliusmodi exemplum.

In minori Basilea paulo ante præsens generale cõsilium

dom

omiciliũ habuit quidã vir de mala vita & forte de Male-
cis ſatis ſuſpectus:filiam hic habuit,quam in domo iuue-
i cuidam nuptui tradidit,& tandem ſenex pater ęgrotare
pit.Ad filiamq́; & ad filiaſtrum demõſtrato quodã ſcri-
io dixit.Hoc,ait, vaſculum nõ moueatis,alioquin pœni-
ntia ducemini, ſed in loco ſtare permittite poſt meũ de-
ſſum:Et ita in breui vetulus expirauit.Tranſacto autem
põre plurimo nec filia nec eius maritus magnipēdit pa-
is iuſſum. Sed de domo priori in aliã domũculã ſe tranſ-
rētes : ſcriniũ,quod ſatis modicũ fuit,portauit extra do-
ũ,verſus nouũ hoſpitiũ,ſed in ipſo itinere tanti ponderis
ſe cepit,vt in ipſo viriles artus deficerēt, & exinde vxorē
ro adiutorio inuocauit. Hæc autē vxor an poſtmodũ in
omo ſcriniũ aperuerit,vel quo alio modo incautè ſe circa
s habuerit,obliuioni tradidi.Vnum cõſtat,ꝙ in domum
ouã cũ infantulo, quē genuerãt parentes prædicti vene-
nt. Et ecce ſubito vxor velut rabida ſuper cunas infantis
uit,eũ necare volens.Quod maritus intuēs, vi vxorē in-
ſit, & eã à Dæmone obſeſſam eſſe didicit:qui cũ exorci-
aretur minatus eſt Dæmõ, ſe non exiturũ niſi eã necaret:
ita factum eſt ſuper exorciſtæ manibus. Altera die ma-
tus per viam ſtratę incedens publicè,caſum lapidis rece-
it inopinatiſſimè de ſuperiori parte cuiuſdam cãnalis ca-
entis, & in facie, cooperatione, vt videbatur, Dæmonis
ercuſſus eſt tam deformiter, vt homo vix videretur eſſe.

Res geſta in minori Baſilea de Dæmone in ſcrinio.

In Argentinenſi diœceſi duæ ſorores vna cohabitabant
omo : ſenior Margareta, iunior vero Barbara vocabatur.
enior matura, deuota & experta ſatis erat,& ambæ caſti-
tis propoſitum habuerunt:& ideo hoſtē eis inſidiantem
æmonē palam & clam multis annis ſuſtinuerunt. Clam
liquando per vocem ſerpentis iuniorem Dæmon ſeque-
atur vbi inceſſit in domo:aliquando verſus aures ſibi cla-
itabat , nonnunquã ſonitus & ſtrepitus terribiles facie-
at quouſque extranei etiam talia perciperēt,qui domum
andem intrauerant gratia alicuius operis expediendi,

Res geſta in Diœceſi Argentinenſi, de virginibus obſeſſis.

Quia antiquus ſerpens vocatur.

Appropinquabat poſt tres circiter annos feſtũ omnium
anctorum,ſuper quo ſenior,quæ valdè deuota fuit,confi-
eri volebat:hanc dum ſacerdotem in Eccleſia vellet acce-
ere gratia confitendi, quidam malignus ſpiritus impulit
tu quodam tam valido,vt ferè ad terram caderet:nec ta-
men

men virgo à proposito destitit, sed postmodum confessa est, non curans impulsum Dæmonis, quem tamen grauiter senserat infra modicum tempus: postea sub specie magnæ muscæ venit aliquotiens Dæmon auribus se appendens iunioris: aliquando per dorsum eius extrinsecus: aliquādo verò capiti insidebat. Et quandocunque sibi appropinquare voluit, prius ad spatium modicum sonitu quodam signum dare solebat sui aduentus.

Quia Beelzebub vocatur.

Tandē cùm iunior quadā nocte in ira notabili se ad lectū posuisset, ob quā causam nescio: venit more solito Dæmō, qui virginem possedit: & in capite tā validè pressit, vt putaret se perdidisse vsum rationis. Hoc autē cōiacenti sibi sorori indicauit, sed illa eam iuuare de cętero non valebat. Nihil pręterea post hanc obsessionē inquietudinis auditum est in domo, sed in vigilia Paschę, & in sacris noctibus sequentibus iuuenis crudeliter à Dæmone vexabatur.

Hæc cùm ad me deducta esset (semper enim vtebatur ratione) adhortatus sum vt confiteretur mihi sacramentaliter. Quod cum prompto animo & deuoto incepisset, ita Dæmon se eius immersit faucibus, vt nullatenus loqui valeret concepta, probabam autem postea per certa verba an aliqua lateret fictio fœminea. Sed luce clarius Diabolum in ea intuebar certis ex signis.

Piger. Scio quod per exorcistam tentatum fuit, quicquid circa eam fieri potuit, vt liberaretur, & tamen non fuit liberata à Dæmone protunc: quæ ergo causa huius fuit.

Quot excausis quidam à Dæmonibus non liberētur.

Theologus: Sex ex causis aliquis non liberatur, aut propter paruitatē fidei offerentiū: aut propter peccata Dęmoniū sustinentiū, aut propter accommoda remedia adhibere negligentiū: aut propter exorcistæ aliquod in fide vitium aut propter reuerentiam virtutum in alio existentium.

De primis duobus habes exemplum, Matth. 17. Et Marci 9. In parte vnici filij sui lunatici & discipulorū in Christi præsentia. Primò enim offerens & turba fide carebat vnde pater cum lachrymis orauit: Credo Domine adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Iesus ait: O generatio incredula & peruersa, quousque ero vobiscum. De secundo videlicet de sustinente Dæmoniū, Iesus increpabat eū scilicet filium: quia vt beatus Hieronymus ibi dicit, propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.

Incredulitas parentum impedit quo minus Dæmon exturbetur.

D

De tertio, de neglectu debitorũ remediorum, patet, quia non fuerunt parentes boni & perfecti viri. Vnde Chrysostomus ibi dicit: Columnæ fidei non aderant, videlicet Petrus, Iacobus, & Ioannes. Sed in transfiguratione Christi iam præsentes erant, nec oratio & ieiunium aderant, sine quibus Christus ait: Hoc genus Dęmoniorum nõ eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit. Si aliquando oportuerit nos circa curationem tale aliquid patientium permanere, non admiremur, nec interrogemus, nec loquamur quasi audienti spiritui immundo, sed abigamus ieiunijs, & orationibus spiritus malignos. Et glossa dicit: Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnaliũ voluptatum mutabilitas, ad quam scilicet spiritus ille inclinabat non vincitur nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Tres Columnæ fidei Apostolicæ.

Ieiunia & orationes Dæmonibus resistunt.

De quarto exorcistæ vitio præsertim in fide patet ibidẽ de Christi discipulis compræsentibus: vnde postea secretò discipuli quærentes causam suæ impotentiæ. Respondit, propter incredulitatem vestram: Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi & transibit. Vnde Hilarius: Crediderunt quidẽ Apostoli nondum tamen erant perfectæ fidei. Nam Domino in monte demorante, & ipsis cum turba residentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

Defectus in Exorcizante.

De quinto patet in vitis patrum, vbi legimus aliquando obsessos non liberatos per sanctum Antonium: eius autem discipulum Paulum liberasse.

De sexto patebit infra, vbi de maleficiatis habebimus.

Piger. De inquietantibus domos da exempla.

De Dæmonibus inquietantibus domos exempla.

Theologus. Vix iam decẽ sunt anni transacti, q in ciuitate Nurembergensi monasteriũ nostri Ordinis sanctæ Catharinæ dictũ, cum extrema difficultate reformabatur per vndecim illuc transmissas deuotas reformatrices ab alio reformato loco. Fuerant enim omnes sorores in dicto monasterio ad reformationem inuolũtariæ, & pro se complices sibi in ciuitate nõ paucas habuerunt. Postquam igitur locus regulariter clausus est, & ceruicosa gens sexus fragilis colla iugo submisit obediẽtiæ; venit in monasteriũ quidã Dęmõ, qui primũ sonitib⁹ nocturnis insolitis moniales quasdam infestabat. Quod cũ ad me venit, persuasi vt talia non crederent esse à Dæmone, sed à muribus & gliribus,

Moniales S. Catharinæ. Nurembergæ à Dæmone vexatæ.

vel

vel ex debilitate capitis: quia deliramenta suspicabar as-fuisse mulierum.

Altera nocte venit Dæmō, & vnā de ijs quæ rebelles extiterant, vt puto sacristanam, matutinas pulsare volentem, ita compressit, vt eadem die putaretur sepulturæ tradi debere, & tandem tam de die quàm de nocte sic inquietabat conuentum prefatus Dæmon, vt per totam noctem oporteret per vices custodias vigilātium sororum ponere, quia nulla audebat sola incedere. Fuit autem totus stupidus effectus sexus mollis & fœmineus, ita vt neque ego scirem quid cum eis essem facturus: tamen orationes priuatas singulis iniunxi & publicas, patientiam habere prædicaui, & vt in domino confiderent sæpè suasi.

Bonus finis vexationis Dæmonis.

In præfato verò opere, licet Dæmonis malitia aliquid acquireret (quædam enim dixerūt: Ecce quando latam viā & antiquam ambulauimus, hæc nobis nunquam acciderunt.) Sed tamen per Dei gratiam Diabolus plus perdidit hoc in ludo quàm acquisierit. Quia quasdam ceruicosas fœminas, quas ad plenum pietas reformatarum non valebat trahere, hoc phantasma adeò terruit, vt totius vitę suæ facinora confiterentur sacramentaliter, vestes veteres deponerent, & nouas secundùm ordinis formam induerent, & in aliam vitam nouam se transformarēt. Hoc cùm Dæmon videret, tandem per Dei gratiam destitit, & nescio quò deuenit.

Tempore Constantiens. concilij in curia sororum deuotarum, quæ canonissæ regulares sunt, & vocātur monasterij Pilluruet propè Nurembergam, Eystetensis diœcesos, quidam spiritus nocturnis temporibus multos inquietare solebat, sed monasterium sororū ab intra nullatenus perturbabat, in domo verò Capellani & locis eidem conuicinis molestus multis extitit quibusdam strepitibus & sibilis ac pulsibus, non multum excellentibus, sed manifestis, aliquando enim ad parietes percutiebat, aliquando verò ioculator varias mimorum fistulas, vt videbatur flabat, & talia non nociua multùm faciebat.

Fistulans Dæmon.

Quidam interea frater de Conuentu Nurembergensi deuotus, & inde notus, circa festa quædam petitus est, vt Capellanum in Diuinis iuuaret, qui cùm in superiorē partem domus poneretur, & spiritum ignoraret, nocte phantasma

tasma sensit quòd sibi tunicam,quam circa se positam habuit,abstraxit. Et exinde frater clamare cepit: Fures,fures, succurrite homines.Hoc campanarius qui in eadem domo iacebat audiuit:& negotium intellexit, lumen accendit & clamantem adiit, eumque stupidum reperit, & vestimenta,quibus tectus fuerat,distincta vidit per spiritum in camera. Scapulare autem fratris nullibi reperire potuerunt quousque tandem foramen quoddam satis paruum in pariete conspexerunt.In illud enim spiritus ille scapulare strictissimè conuolutum & glomeratum absconderat.Finito verò anno vno aut circiter phantasma illud abscessit.

Dæmon exuēs fratrem scapulari & vestibus.

Piger. Quales,quæso,mihi dicas,illi spiritus sunt, qui sic inquietant homines : an animæ sunt separatæ vel maligni spiritus Dæmonum.

Theologus. Prout ex fine precedentis capituli elicere potest,animæ non sunt verisimiliter, sed omnino Dæmones, qui in multiplici sunt differentia. Nam quidam neminem possunt lædere grauiter saltem, sed solùm principaliter ioculationes exercent.Alij incubi sunt vel succubi, prementes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos:alij verò sunt,qui homines lacerandi vel necandi habent potestatem. De quibus ita dicit Cassianus collati.sereni.1.Tot esse immundos spiritus,quot in hominibus studia non dubiè comprobantur.Nam nonnullos eorum, quos etiam paganos vulgus appellat,ita seductores & ioculatores esse manifestum est: vt certa quæque loca seu vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes poterunt decipere delectentur, sed de risu tantummodo & illusione contenti,fatigare eos potius studeant quàm nocere.Quosdam verò solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora,quos possederint, atroci dilaceratione vexare,sed etiam irruere super eminus transeuntes, atque affligere illos sæuissima cæde festinent, quales illi in Euangelio, videlicet Matth.8.describuntur. Similia dicit Vuilhelmus vbi suprà de vniuerso.

Differentia multiplex Dæmonum.

Dæmones pagani.

Ioculatorij Dæmones.

Truculentissimi Dæmones

CAP. III.



FRigus graue ouis formicarum ſuperueniẽs prolem impedit, aut naſci retardat, vel in toto necat: Niuium enim algor & frigoris magnitudo vitam adimit viuentibus & viuificandis ſæpè nocet.

Per frigus corda charitatis calore deſtituta intelliguntur.

Diaboli niui comparantur.

In frigore autem malorum corda intelligi poſſunt, quæ calore charitatis & à ſole iuſtitiæ aliena, torpore malitiæ vel perfidiæ ſunt plena: quo contra de forti muliere Prou. vltimo dicitur, Non timebit domui ſuæ à frigoribus niuis. Vbi gloſſa, Frigora niuis ſunt corda malorum perfidiæ torpore algentia. de quibus dicitur videlicet Matth. 23. Quoniam abundauit iniquitas refrigeſcet charitas multorum, quæ corda niue illa opprimuntur, quæ ob ſuperbiam de cœlo corruentes in tenebris adhuc velut Angelum lucis oſtendere præſumunt, & habitum niueum præferunt, quod Dei & angelorum eius proprium eſt, ſcilicet niueo habitu ſuæ virtutis claritatem ſignare.

Quid ſignificent duplices veſtes domeſticorum Eccleſiæ.

Non timebit autem domui ſuæ à frigoribus niuis hæc mulier, quia credidit Deo dicenti, quòd portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus, ſapientia ſcilicet ad hæreſes reuelandas, & patientia ad tolerandas per totũ hoſtiũ pugnas. Vel veſtiti ſunt duplicibus, quia promiſſionẽ habent vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ. Nũc adiuti à Deo ne deficiãt, tunc autem in beatitudine Diuina viſione ditati. Itẽ veſtiti ſunt duplicibus, vna veſte operis, altera mentis, fide ſcilicet & factis Sacramẽtiſque redemptoris imbuti & exẽplis. Hęc in glo.

Per frigus igitur, quod prolificationi formicarũ eſt nociuũ, Maleficarum ſuperſtitiones accipere poſſumus. Maleficus enim dicitur quaſi malefaciens, vel malè fidem ſeruans, & vtrumque in Maleficis, qui ſuperſtitionibus & operibus proximum lædunt ſatis reperitur.

Quot modis Maleſici nocere poſſunt.

Piger. Superſtitionum ex beato Iſidoro ſcio multæ ſunt ſpecies, ſed quia de Maleficis mentionem feciſti: Quot modis nocere poſſint proximis nunc edicito.

Theologus. Septem mihi modi occurrunt, quibus ex parte eorum quæ ſunt hominis nocere poſſunt, ſed nunquam niſi Deo permittente: Neque eo quo nocere dicũtur tempore

actione

actionem vel passioné per se immediatè inferunt, sed per verba ritus vel facta quasi per pacta innita cum Dæmonibus, lędere dicuntur. Nam potius Dæmones hæc & immediatè læsiua inferunt.

Vnus igitur modus est, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem aliquam, vel mulieri ad virum. Alius est quando odium vel inuidiam in aliquo seminare procurant. Tertius est in ijs, qui maleficiati dicuntur, ne vi generatiua vti valeant ad fœminam, vel viceuersa fęmellæ ad virum. Quartus modus est, cùm in membro aliquo hominem ęgrotare faciunt. Quintus cùm vita priuant. Sextus quando vsu rationis aliquem priuant. Septimus, cum quocunque prædictorum modorum aliquem in suis rebus vel animalibus lędere quęrunt cum effectu.

Piger. Peto de his funditus omnibus informari, quia quidam talia aut negant omnino, aut causis naturalibus solùm ascribunt, aut in parte non ea concedunt.

Theologus. Funditus noscere talia ad modicum vtile esset, imò fortè quibusdam noceret, oporteret enim prohibitos inspicere libros, vel superstitiosa aliqua quæ consciétiosum esset in tãta temporis egestate perlegere. Nec opus est scire talia latè, tibi præsertim, qui ex conditione status ad id non obligaris.

Verumtamen exépla tibi tradam, & doctrinas aliquas petito tuo accommodas, quas habeo partim à Doctoribus nostræ facultatis, partim etiam per experientiam cuiusdam probi iudicis secularis & fide digni, qui quæstionibus & fassionibus ac publicis experientijs & priuatis talia multa didicit, cum quo latè & profundè sępè contulit, domino Petro videlicet ciui Bernensi in Lausanensi Diœcesi, qui multos vtriusque sexus incinerauit Maleficos, & alios fugauit e territorio dominij Bernensium. Contuli insuper etiam cũ domino Benedicto monacho sancti Benedicti ordinis, q licet modo sit religiosus multũ Vicénę in reformato monasterio, tamen ante decennium adhuc in seculo degens, fuit Necromãticus, ioculator, mimus & trufator apud sæculares nobiles insignis & expertus. Audiui similiter quędã de equétib᷒ ab inquisitore hęreticę prauitatis Eduési, q nostri Ordinis fuit in Cõuétu Lugdunési deuot᷒ reformator, & in Edući Diœcesi multos de maleficijs reos inquisierat.

Ex Necromãtico, ioculatore & trufatore fit monachus.

H 2 Sunt

Sunt igitur, vel nouiter fuerunt, vt idem inquisitor & d minus Petrus mihi retulerunt, & fama communis habet circa districtum Brenens. dominij, quidam Malefici vtriusque sexus, qui contra humanæ naturæ inclinationem imò aduersus conditiones specierum omnium bestiarum lupina specie excepta tantūmodo, propriæ speciei infantes vorāt & comedere solent. Nā in oppido *Boltingen* Lausanens Diœcesis, quidam dictus *Stadelein* grandis Maleficus, captus per præfatū Petrū iudicē loci, qui fatebatur se in cert domo vbi vir & vxor simul manebāt per sua maleficia suc cessiuè in vtero vxoris præfatæ septem circiter infantes oc cidisse, ita vt semper abortum faceret in fœmina annis mu tis. Simile fecit in eadem domo omnibus pecoribus fœto sis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem anni prout rei euentus probauit.

De Maleficis vorantibus infantes.

Stadelein. Huius etiam Fr. Sprenger aliquoties in Malleo meminit.

Cumque antedictus nequam quæstionaretur, an in ij & qualiter reus esset facinus aperuit, dicens; Subter limen ostij domus se lacertā posuisse dixit, & si amoueretur, fœcunditatem inhabitantibus restituendum prædixit. Cum autem serpens ille quæreretur sub limine, nec inueniretur quia in puluerem fortassis redactus erat, pulueres seu ter ram desubter positam asportabant: & in eodem anno vxo ri & omnibus iumentis domus fœcunditas restituta es Præfato autem torto non sponte fatebatur; & demum pe prædictum iudicem ignibus traditus est.

Lacerta sub limine ostij impedit feturā. Cautela obseruanda si animantia sub liminibus non reperiantur.

Deinde antefato inquisitore mihi referente hoc ann percepi quòd in Lausanensi ducatu quidam Malefici pro prios natos infantes coxerant & comederant. Modus au tem discendi talem artem fuit, & dixit, quòd Malefici i certam concionem venerunt, & opere eorum visibilit Dæmonem in assumpta imagine viderunt hominis. C discipulus necessario dare habebat fidem de abnegand Christianismo, de Eucharistia nunquam adoranda, & d calcando super crucem vbi latenter valeret.

Fuit insuper fama cōmunis, dicto Petro iudice mihi r ferente, quòd in terra Bernensium tredecim infantes deu rati essent intra pauca tēpora à Maleficis: quamobrē etia publica iustitia satis durè exarsit in tales parricidas. Cū autē Petrus quæsiuisset à quadam capta Malefica, per q modum infantes comederent. Illa respōdit: Modus iste e

Na

Nam infantibus nondum baptizatis insidiamur: vel etiam baptizatis præsertim si signo crucis non muniuntur, & orationibus hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentũ, ceremonijs nostris occidimus: quos postquam putantur oppressi esse, vel aliunde mortui de tumulis clam furto recipimus, in caldari decoquimus quousque euulsis ossibus tota penè caro efficiatur sorbilis & potabilis: de solidiori huius materia vnguentum facimus nostris voluntatibus & artibus ac transmutationibus accõmodatum: de liquidiori verò humano flascam aut vtrem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis ceremonijs, statim conscius efficitur & magister nostræ sectæ.

Maleficorum aurum potabile.

Modum autem eundem alius iuuenis Maleficus captus & incineratus, tandem licet vt credo verè pœnitens, distinctius reserauit, qui manus dicti Petri iudicis vnà cum vxore Malefica in persuasibili paulò antea euaserat. In Bernensium namque iudicio captus dictus iuuenis cum vxore & ab eadem indistinctam turrim repositus, dixit: Si meorum facinorum veniam consequi possem, omnia quæ de maleficijs scio, libens patefacerem. Mori enim video me oportebit. Cùmque per literatos, si verè pœniteret, audisset se veniam consequi posse omnimodam, tunc lætè se morti obtulit, & modos primæuæ iniectionis ostendit.

Ordo inquit talis est quo etiam seductus sum: oportet primò vt Dominica die, antequam aqua benedicta consecratur, Ecclesiam introire mox futurum discipulum cum magistris, & ibidem abnegare coram eis Christum eius fidem baptisma & vniuersalem Ecclesiam. Deinde homagiũ præstare magisterulo, id est, paruo magistro (ita enim Dæmonem & nõ aliter vocant) Postremò de vtre bibit supradicto: quo facto statim se in interioribus sentit imaginem nostrę artis concipere & retinere, ac principales ritus huius sectæ. In hũc modũ seductus sum, & vxor mea, quam tantæ pertinaciæ credo, vt potius incendium sustineat, quàm minimam fateri velit veritatem. Sed heu, ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis ita reperta est per omnia veritas. Nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est, vxor verò testibus conuicta, veritatem nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte sed incendio præparato per lictorem eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata est.

Vnico potu mutantur animi abnegantium Deum.

Ex prædictis iam liquet, quàm noxium sit frigus perfidię, quod infantes & partus solet occidere.

An liceat maleficia ex locis, vbi ponũtur auferre.

Piger. Est ne licitum maleficium de loco tollere.

Theologus. Antiqui negant, moderni concedunt, vtrique benè. Sed sola opus est vnica distinctione: Quia aut tolli potest per aliud maleficium, seu per ritus alicuius Malefici illicitos. Et id constat esse illicitum, imò potius homo mori deberet quàm in talia consentire. Aut tolli potest sine nouis superstitionis operibus, vt per motum localem: velut dictum fuit de puluere lacertæ: Et illud est licitum.

Modus explorationis an aliquis maleficiatus sit.

Exemplum de priori casu. Nam inquisitor Eduens. mihi referebat, quod modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in Malefico tali practicabatur suo tempore. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad Maleficam, sciscitans scire malefactorem. Tunc Malefica plumbum liquefactum aliquotiens fundabat in aquam, quousque opere dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua visa imagine, Malefica quæsiuit ab explorante, In qua parte vis lædi Maleficium tuum, & in eodem vulnere eum agnoscere. Cumq; explorator locum eligeret, statim Malefica in eadem parte imaginis, quę in plũbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrũ posuit, & locum vbi reum inueniret indicauit. Nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste Maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea

A Maleficis Malefici non nominantur proprijs nominibus.

CAP. IIII.

Comparatio alatarum formicarum.



Lis carentes formicæ, vel nimium progredientes in publicũ ab alijs bestijs faciliter necantur: quia alis pennatæ multũ se subleuant, ne bestijs terræ præda fiant.

Per alas notantur virtutes.

Per alias autem virtutes intelliguntur quia talibus multũ boni feruntur. Vnde Ezech. 3. Describens volantibus animalibus dicit: Audiui post me vocem commotionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco suo & vocem alarũ animaliũ percutientiũ alteram ad alteram. Sic exponit beatus Gregorius lib. 24. mor. Quid namque per alas animaliũ nisi virtutes debemus sentire sanctorum quæ dũ terrena despiciũt, ad cœlestia volando subleuãtur.

Despicientes terrena, subuolant vt Aquilæ.

Vnde iam rectè per Isaïam dicitur. Qui confidũt in Domino, mutabũt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ

Vola

Volantia itaque animalia alis suis se vicissim feriunt: quia sanctorum mentes, in eo quod suprema appetunt, considerantes, inuicem alternis virtutibus excitantur: Ala enim sua is me percutit qui exemplo sanctitatis propriç me ad melius accendit, & ala mea vicinum ferio, si aliquando alteri opus bonum quod imitetur ostendo.

Ala alam feriens.

Illæ verò formicæ moniales, quæ virtutum pennis non sunt alatæ, vel quæ nimium suæ domus, Ecclesiæ videlicet Catholicæ limites incautè exeunt, in perfidiam incidendo. Tales ab vrsis, per quos Malefici vel Necromantici possunt intelligi, faciliter deuorantur, sicut ij simplices pueri in figura, qui domos egredientes parentum, & Eliseum deridentes, ab vrsis deuorati esse leguntur, 4.Reg.2.

Formicæ Moniales alatæ.

Piger. Quia de Necromanticis mentionem fecisti, quæro an ne differentia eorum sit à Maleficis, & si sic, quæ eorum sint opera.

Theologus. Necromantici propriè hi dicuntur, qui de terra superstitiosis ritibus mortuos se posse suscitare ad loquendũ occulta ostentant. Qualis fuit illa olim pytonissa, quæ ad preces Sauli Samuelem se suscitare velle aduocabat, vt euentum belli patefaceret Regi, primò Regum 28. Qualis etiam Simon Magus fuit pessimus, qui supra principis Apostolorum se auctoritatem præferens, defunctum se suscitare finxit. Ex accommodatione tamen vsus. Nec Necromantici dicuntur, qui per pacta Dæmonũ per fidem cæremonijs futura prædicunt, aut occulta reuelatione dæmonum aliquid manifestant, aut qui maleficijs proximos lædunt, & à dæmonibus sæpè læduntur.

Differentia inter Necromanticos & Maleficos.

Necromantici qui cõmuniter habeantur.

Fuit & hodie viuit Viennæ in monasterio, quod ad Scotos dicitur, Frater de quo præcedenti capitulo retuli, sancti Benedicti ordinis, hic in seculo existens, famosissimus fuit Necromanticus. Nam libros dæmonum de Necromantia habuit, & secũdum eosdem satis miserabiliter & dissolutè vixit plurimo tempore. Habuit autem sororem virginem deuotam multũ, de ordine pœnitentiũ, cuius vt puto precibus frater à faucibus dæmonis erutus est. Compunctus enim, ad diuersa loca diuersorũ reformatorũ monasteriorũ venit, petẽs sibi sanctę cõuersationis tradi habitũ. Sed quia giganteæ staturæ & terribilis aspectu erat & in maleficijs & ioculationibus princeps aliorum, fidem vix aliquis viro

dabat. Tādem autem receptus in antedicto monasterio i ipso ingressu nomen mutauit & vitam. Benedictus enim vocari cœpit: & secundum beati patris Benedicti regulam adeò profecit, vt infra paucos annos speculum religionis effectus, in Prioratus poneretur officiū: & in Ambone pr sæcularibus profectus, gratiosus est prædicator factus ad populum. Hic cùm adhuc esset nouitius, prout eo referēte audiui, multas vexationes à Dæmonibus, quos reliquera sustinuit. Cùm enim confessus fuisset sacramentaliter quadam die, & virus suæ peruersæ vitæ euomuisset ob spem veniæ, sequenti nocte lucernam in manibus deferens, Dæmonem adesse sensit. Eandem namque lucernam violento ictu de nouitij manibus Dæmon excussit, & eū non modicum lædere, molitus est. Sed vicit Christi miles huius vrsi tyrannidem, quia virtutum alas iam assumpserat, quibus per orationes sacras ab ore bestiæ liberatus est.

Mutatio nominis in susceptione monachismi.

De Schafio in murem se cōuertente.

Præterea quemadmodum à supradicto Petro iudice audiui, In territorio Bernensium, & in locis eidem adiacentibus, à sexaginta circiter annis suprafata maleficia à multi practicata sunt: Quorum primus auctor fuit quidam Scafius dictus, qui publicè de hoc gloriari audebat, ꝙ quādocunque vellet: ipse se in omnium suorum æmulorū oculi velut murem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum suorum lætalium, & ita capitalibus inimicorum suorum manibus sæpè, vt dicitur euasit. Sed cum terminum suæ malitiæ Diuina iustitia facere voluit, tandem per hostes suos in stuffa quadam prope fenestram quandam sedere explorabatur cautè: quo in loco, cùm nullum sibi insidiantibus suspectum haberet, per fenestram gladijs & hastis inopinatè transfixus est, & ob sua facinora mortuus i miserabiliter. Hæc tamen suæ fraudis commenta discip lo qui Hoppo vocabatur, reliquit. Et idem supradictu *Stadelein* in maleficijs magistrum fecit.

Huius Hopponis etiam Sprenger meminit.

Malefici protrudentes in aquam infantes propeaquā ambulantes.

Sciuerunt hi duo, quando sibi placuit, tertiam partē fi fœni vel frumenti, aut cuiuscūque rei de vicini agro ne ne vidēte ad proprium agrum deferre, grādines vastissim & auras lęsiuas cum fulminibus procurare, in aspectu pa tū infantes prope aquā ambulantes in ipsam nullo vide proiicere. Sterilitatem in hominibus & iumentis effic in rebus & corporibus proximos lædere, equos sub inse

ribi

tibus, si strepam ascendenti tenerent, phreneticos facere, de loco ad locum per aëra vt putabāt transmeare, à se cum capi deberent fœtores pessimos emittere: In se capiētium manus & animos tremorem magnum incutere: Occulta alijs manifestare & quędam futura prædicere. Absentia velut præsentia conspicere, ictu fulminis nonnūquam quem vellent interimere, & multa alia pestifera procurare sciuerunt, vbi & quando Dei iustitia hæc fieri permisit.

Malefici deludentes se prosequentes.

Piger. Duo hîc scire vellem. Primum vtrum ne Dęmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, grandinibus & similia quæ dixisti facere possent, de quibus aliqui dubitant. Secundò quæro, fatebantur ne tales miseri, per quæ Diuina opera in suis machinamentis impedirentur.

Theologus. Ad primum respondeo, haud dubiè possunt, sed non nisi Deo permittente. Nā Iob 1. & 2. Accepta potestate à Deo, statim Dæmon procurauit vt Sabbęi quingēta iuga boum & quingentas asinas auferrent, vt deinde ignis de cœlo descendens septem millia ouium incēderet, & vt Chaldæi per tres turmas tria millia camelorum raperent, item septem filij & tres filiæ per vehementem vētum lapsu domus occumberent, & semper pueri multi vno dēpto, vtque vlcere pessimo corpus Sancti viri percuteretur, & vxor & tres amici eius eum vexarent grauiter.

Exemplo Iobi probatur potestas Satanæ in tēpestates.

Vbi sanctus Doctor dicit: Necesse est confiteri, ꝙ Deo permittēte Dæmones possunt perturbationē aëris inducere, ventos cōcitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quāuis enim natura corporalis non obediat ad nutum Angelis nec bonis nec malis ad susceptionem formarum, sed soli creatori Deo, tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturę obedire. Cuius iudiciū in homine apparet: nam ad solum imperiū voluntatis mouentur mēbra, vt opus à volūtate dispositū prosequantur: quæcūque igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalē virtutem non solùm boni, sed etiā mali facere possunt, nisi diuinitus prohibeantur: Venti autē & pluuiæ & alię huiusmodi aëris perturbationes solo motu vaporum resolutorū ex terra & aqua fieri possunt, vnde ad huiusmodi procurāda naturalis virtus Dæmonis sufficit. Hæc Thomas.

Quomodo natura corporalis sub sit Naturæ spirituali.

Angeli boni & mali motui locali imperant.

Mala enim: quæ nostris exigentibus peccatis in mundo fiūt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infli-

Diaboli sunt Deo loco tortorum.

infligere. Vnde gloss. super illud Psalmi: Vocauit famem super terram, & omne firmamentum panis contriuit, dicit sic: Hæc mala permittit Deus per angelos malos, quę talibus præpositi sunt. Vocat ergo famem. i. angelũ fami præpositum. Hæc ibi.

De impedimẽtis Maleficorum.

Porrò quo ad secundum dubium, noueris indubiè Maleficos multipliciter impediri posse. Nam ita fatebãtur multi in torturis, & difficulter quidam: alij verò sponte.

Et quantum ex prædicti Petri verbis in summa collegi, quinque sunt per quæ multum impediuntur, aliquando in toto, aliquando in parte, aliquando ne in persona hominis fiant, aliquando ne in suis amicis videlicet fidem integram vel Dei præcepta in charitate seruantibus, se signo crucis & oratione munientibus ritus & cæremonias ecclesiæ colentibus, publicam iustitiam benè exequentibus, & Christi passionem verbo vel memoria ruminantibus.

De primo & secundo exempla talia mihi Petrus quæ suprà retulit, quæ audierat de supradictis Maleficis.

Cùm inquit quidã simplex, sed non rectus, Maleficũ me inuocaret, vt inimicũ suũ vita priuarem, aut in corpore lædere grauiter fulminis ictu vel modo alio, vocaui ego magisterulũ. i. Dæmonem, qui mihi respondit, q; neutrũ facere posset: Habet, inquit, fidem bonam & diligenter se signo crucis munit: idcirco non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet, ei nocere possum.

Noui veteranam quandam virginem, quæ Seriosæ nomen habuit, in diœceseos Constantien. finibus: hęc mater omnium in vicinia existens virginum, & speculum ad viuificæ crucis signum & ad Christi passionem summã gerebat fiduciam: manebat autem in tugurio villagij pauperculi, ipsa voluntate pauper in terra: vbi nonnunquam maleficia satis locum habere dignoscuntur. Huius amicus in pede graui læsus fuit maleficio, à quo nulla arte sanari poterat. Post multa autem in cassum adhibita remedia, visitauit prædicta virgo infirmum: qui ab ea petiuit vt pedi benedictionem aliquam applicaret, annuit illa: & silẽter tantummodo orationem dominicam & Apostolorum symbolum cum geminatis viuificæ crucis signis applicuit.

Tunc statim infirmus curatum se sentiens, scire voluit in remedium futurorum, quid carminationis virgo appli-

casse

casset. Quæ respondit, Vos mala fide vel debili, Diuinis & approbatis exercitijs Ecclesiæ non inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebrò vestris infirmitatibus applicatis. Idcirco rarò in corpore & semper in anima per talia lædimini. Sed si in orationum & signorum licitorum efficaciam speraretis, faciliter sæpè curaremini. Nihil enim tibi applicui, nisi Dominicam orationem & Apostolorum symbolum, & iam sanatus es.

Præterea constat, quòd malefici de ritibus Ecclesiæ seruatis & veneratis sua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictæ aspersionē, per salis cōsecrati sumptionē, per candelarum die purificationis, & palmarum in die palmarum consecratarū vsum licitum, & per similia: quia ad hoc talia Ecclesia exorcizat, vt vires Dæmonis minuant. *Maleficia impediri caremonijs Ecclesiæ.*

De publica verò iustitia hoc omnes Malefici, qui suprà verbo & experientia testimonium dederunt, quòd eo ipso, quo per reipublicæ iustitiæ officiales capiūtur, statim omnis Maleficorū eneruatur potestas. Vnde cùm sæpè dictus iudex Petrus antefatum *Stadelein* capere vellet per suos famulos, tātus tremor manibus eorum incussus est, & corporibus & naribus illapsus tam malus fœtor, vt ferè desperarent an Maleficū inuadere auderēt. Quibus iudex ait, Securè miserū inuadite, quia publica tactus iustitia oēs vires perdet suæ nequitiæ. Et ita rei probauit exitus siue effect⁹. *Veneratio Magistratus eneruat maleficia.*

Idem iudex tale dedit exemplū. Cum ait *Stadelein* captiuassem, qui grādinibus terram ex fame grauissimè læserat, & per fulmina plura vastauerat, quæsiui à reo de veritate, qui post quartum ad cordas tractum, primò respōsum mihi dedit tale, Faciliter grandines procuro, sed ad libitū lædere non valeo, sed eos tantūmodo, qui Dei destituti sunt auxilio, qui signo crucis se muniunt fulmine meo nō interibunt. Cui iudex, Quomodo ad tempestates & grandines concitādas proceditis. Respondit reus, Primò verbis certis in cambo principē omniū Dæmoniorū imploramus, vt de suis mittat aliquem à nobis designatum, percutiat deinde, veniente certo Dæmone, in campo aliquo viarum pullum nigrum immolamus, eundē in altum proiiciendo ad aëra. Quo à Dæmone sumpto, obedit, & statim auram cōcitat, non semper in loca designata à nobis, sed iuxta Dei viuentis permissionem grandines & fulgura proiiciendo. *Quomodo tempestates Malefica concitent.* *Pulli nigri immolantur.*

Subin

Quomodo tempestates adiurationibus impediātur.

Subintulit iudex tertio quærendo. Possunt ne per aliqua tempestates tales remediari, à vobis concitatæ & à Dæmonibus. Respondit, possunt per hæc verba. Adiuro vos grandines & ventos per tres Christi diuinos clauos, qui Christi manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangelistas sanctos, Matthæum, Marcum, Lucam & Ioánem, vt in aquam resoluti descendatis.

Vtilitates ex maleficijs pullulantis emergētes.

Ex quibus iam liquet, quòd omnipotentis Dei clementia & sapientia, quę attingit à fine vsque ad finem fortiter, disponit etiam istorum pessimorum hominum & Dæmonum maleficia suauiter: ita vt dum perfidia sua Christi regnum & fidem quærant minuere & infirmare, eandem in multorum cordibus firment & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex præfatis malis possunt euenire: quia sic fides roboratur, Dæmonis malitia inspicitur, Dei misericordia & potestas manifestantur: homines ad custodiam sui actuantur: & ad reuerendam Christi passionem & cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

CAPVT V.

Viscosa præpedire formicas.



Iscosis humoribus & tempestate ab incessu & à labore formicæ præpediuntur: quia per viscosa incedentes, vel bituminosa loca, talibus imbecillia animalia adhęrent, sicuti tempestatibus concutiuntur in corpore, & via eis incedendi pręcluditur.

Occasiones voluptatum comparantur & bitumini.

Per viscosa aut bituminosa loca occasio carnalium voluptatum designatur simulatè in Christiana fide viuentiū quia his allectamentis ad benè operādum non valet egredi, sed in eisdem potius terrenis captiuatur delitijs.

Genes. 14.

Montana significant virtutes.

In cuius typum, in loco vbi ceciderunt Rex Sodomæ & Gomorrhæ cū suis complicibus, per quos luxuriosi & incontinentes designantur, fuisse leguntur, in valle siluestri multi bituminis putei, in quos ruentes prolapsi sunt, in corporis videlicet voluptates varias: inculti enim mores, dicit glossa ibidem in profundum malorū pertinaces trahunt. Qui autem remanserant non occisi, vt ibidem sequitur, ad montana, idest, ad virtutum culmina fugerunt.

Hic Bernardus homilia 9. super cantica dicit, Viscum quidem

quidem praui desiderij & delectationis terrenæ animam volare non patitur, & citius retrahit mentem, si fortè aliquando subleuatur per tempestatem: etiam voluptuosi à bonis exercendis præpediri dicuntur. Quia carnalium voluptatũ sectatores, humano deliniti fauore velut effœminatæ ad ardua virtutum opera efficiuntur. De quibus Iob. 36. dicitur, Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos: vel vt alia trãslatio habet; & vita eorum vulnerabitur ab angelis. *Voluptas effœminati.*

Vbi beatus Gregorius lib. 26. moralium dicit, Simulatores, qui vitæ suæ custodiam negligunt, in tempestate mori referuntur: hinc quippe eos turbo subito internę percussionis eiicit, quos arrogantia externi fauoris extollit, & vita eorum inter effœminatos. Si enim verisimiliter viuerẽt, laus trãsitoria nulla eos corruptione vitiaret. Vnde electis Propheta suadet, dicens: Viriliter agite & confortetur cor vestrũ. Illicò subdit (quasi sexum cordis minuere curauerit.) Luxuriosa quippe mens corrumpitur, si rebus transitorijs delectatur. Igitur simulatorum vita inter effœminatos moritur, quia luxuria corrupta reperitur. Translatione verò vulneratur ab angelis. Vtrumque tamen, & si sermone discrepat, tamen ratione concordat: quia effœminatorum vitam angeli vulnerant, dum nuncij veritatis eam iaculis sanctæ prædicationis impugnant. *Simulatores inter effœminatos morientur.*

Piger. Multos audiuimus nostris temporibus per Maleficos ad amorem alienarum fœminarum adeò succendi, & fœminarum ad viros nõ suos, vt nulla confusione, plagis, verbis aut factis ad desistendum cogi valerent. E diuerso inter sexũ vtrumque m. trimonij sacramento coniunctum nonnunquam experti sumus odia talia suscitari per maleficia, & similiter infrigidationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionẽ debiti matrimonialis locum pro prole valerẽt habere. Cùm igitur amor & odium in anima existant, animam secundùm omnes tuæ professionis compotes Dæmon intrare nequit. Quid hîc sit veritatis vel falsitatis scire expedit, quia amore muliebri velut visco irretitur animus, & odio radicato quasi tempestate rigidissima ad proximi fauorem frigescit homo, & ita ad laborem meritorium progredi ratio non valet. *De amore vel odio maleficiato.*

Theologus. Quamuis secundùm concordem nostrorum

doctri

Quomodo Dæmon intret & regat interdum animã hominis.

doctrinam, Dæmon in intellectum vel voluntatem hominis operari immediatè nequeat: tamen secundum eosdem in corpus & in potẽtias alligatas corpori Deo permittente agere valet, siue sint sensus interiores siue exteriores. Vnde Iob: Et Dæmoni Deus ait. Ecce in manu tua, id est, in potestate est Iob, quo ad corpus, verũtamen animam illius serua. Tangis itaque in tua quæstione tres difficultates: videlicet, quomodo philocaptio & odiũ in voluntate & maleficium in potentia generatiua causentur.

De philocaptione triplici.

De philocaptione igitur, seu amore inordinato vnius sexus ad alterum, scire debes, quòd triplici de causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum: Aliquando ex tentatione Dæmonum tantum: aliquando verò ex maleficio Necromanticorum similiter & Dæmonum.

Genes. 34.

De primo dicitur, Iacobi 1. Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cũ cõceperit, parit peccatũ: peccatũ verò cũ consummatum fuerit, generat mortẽ. Sic Sichem cũ vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata est anima eius cum ea. Et secundum glo. infirmæ animæ sic accidit quando postpositis proprijs aliena negotia curat, seducta consuetudine, & fit vna vnitate consensus cum illicitis.

De philocaptione ex Dæmonum tentatione orta.

De secundo, quòd oriatur ex tẽtatione Dæmonũ principaliter. Sic Ammon sororẽ suã Thamar speciosissimã adamauit & deperierat in ea valde, ita vt propter amorẽ eius ægrotaret 2. Reg. 13. Nõ enim in toto, vel vix tã corrupta esse videretur, vt in tantum facinus stupri prosiliret, grauiter tentatus à Diabolo si non fuisset. Vnde gloss. ibidẽ. Hoc monet nos, vt semper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur. Et princeps peccati, qui falsam pacẽ periclitãtibus spondet, nos paratos inueniẽs de improuiso trucidet.

De philocaptione Eremitarum.

Apostoli Pauli philocaptio.

De hoc secundo genere amoris refertus est liber sanctorũ patrũ qui refert omnem tentationẽ carnalis amoris in eremis subtraxisse quosdã: qui tamen vltra quam credi potest, amore mulierum tenebantur aliquoties. Vnde & 2. Corint. 12. Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet: Vbi glossa sic dicit tentãdo per libidinẽ, Datus est mihi stimulus, vt quidam aiunt. Tentatio autem cui non consentitur, non est pec-

tum,sed materia exercendæ virtutis.Hoc intellige dictum de tentatione, quæ est ab hoste, non à carne,quæ peccatū est veniale, si ei non consentiatur:hæc ibi.Et de hoc amore habes exemplum etiam in Formicarij nostri lib.1.

Tentatio cui non consentitur an sit peccatum.

De tertio , quòd amor illicitus proueniat ex maleficijs Dæmonum & idololatrarum , ostenditur hoc Ezech. 23. sub metaphora mulieris de Israële,qui populus iam sequebatur idola & maleficia Assyriorum. Insaniuit, inquit, in amatores suos in Assyrios propinquantes,vestitos hyacintho,principes & magistratus,iuuenes cupidinis vniuersos, equites ascensores equorum. Quos omnes constat Maleficos habuisse vel Idololatras.

De amore hæreos,vt vocāt.

Per quem modum autem Dęmon in potentiam imaginatiuam,in phantasiam & in generatiuam possit agere respondet Petrus de Palude 4.dist.34.quinque modis.Habet enim ex hoc,quod est spiritus potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum : vnde potest corpora impedire ne sibi appropinquēt vel directè vel indirectè,interponēdo se in corpore assumpto,sicut accidit sponso, qui desponsauerat idolum, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula , nec propter hoc poterat eam cognoscere.

Quibus modis Dæmon in imaginatiuam & generatiuam possit agere.

Desponsat sibi quidā idolum.

Secundo modo hominem inflammare ad actum illū vel refrigerare ab actu illo,adhibēdo occultas virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio turbando æstimationem & imaginationem,qua reddit mulierē exosam. Quia potest in imaginatione imprimere. Quarto reprimēdo directè vigorem membri fructificationi accommodi,sicut & motum localem cuiuscunque organi. Quinto prohibendo missionem spirituū ad membra, in quibus est virtus motiua,quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat,vel ne excitetur,vel emittatur,vel multis alijs modis.

Dæmon potest intercludere viam seminis.

Impotētia ex gallorum testiculis procurata.

Cum autē faciūt mulieres sortilegia cum fabis & gallorum testiculis, non est credendū ꝙ virtute illarum rerū vir impotens reddatur:sed occulta virtute Dæmonū, illudēte auxiliarias per ista corporalia.Plus autē permittit Deus super hūc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quam super alios actus humanos , sicut & super serpentes qui magis incātationibus deseruiunt quàm alia animalia.

Cur actus Venereus multū affligetur.

Serpentes magis incantationibus subiacent.quàm alia animantes.

Exem

Exemplum autem de inflammando ad actum illum habetur in legenda beati Basilij de virgine, quæ seruum parentum concupiuit & defrigerando sponsum, seruum cognoscere non potuit, vt de illo qui idolum desponsauit, & sponsam cognoscere non potuit.

Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittat se cognosci, iterum per motum localem corpore interposito, vel vase obstructo, potest Dæmon per maleficium impedire mulierem, licet virum in pluribus modis, ideò vir sæpius maleficiatur quam mulier. Et magis permittit Deus in peccatores desæuire Dæmones, quàm in iustos. Vnde angelus dixit Tobiæ, In illos, qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem. Licet aliquando in iustos, sicut in Iob: propter quod debet facere confessionem & huiusmodi: ne ferro manente in vulnere, frustra sit malagma apponere.

An philocapiantur existentes in charitate.

Piger. Mihi adhuc occurrit de visco carnalis amoris dubium, vtrum in charitate exeuntes amore tali maleficiati valeant?

Theologus. Responsum huius accipe ex Cassiani verbis, quibus collatione 2. abba. sereni. in hæc verba concludit: Diffinit, inquit, beatus Antonius, nullatenus Dæmonem posse mentem cuiusquam vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primo destituerit omnibus cogitationibus sanctis, & spirituali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit. Non tamen ista ita intellige, vt Dæmones amore præfatos in charitate exeuntes non impugnent, & similibus, sed tales expugnare non valent, si armis virtutum & naturalium donorum resistere volũt. Talia, inquit Philosophia, prima de consolatione ad Boëtium, tibi contuleramus arma, quæ prior nisi abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur.

Vnde Cassianus ibidem refert de duobus paganis Philosophis & Maleficis, qui per tres gradus differẽtes in malitia, successiuè per sua maleficia Dæmones miserunt in cellam beati Antonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie veniret. Qui Dæmones beatum Antonium, vt postmodum ad fidem conuersi fatebantur Philo-

hi,amarissimis cogitationum stimulis pulsauerunt:quos amen repulit crucis signo pectori & fronti impresso & orationum incubationibus insistendo.

Exemplum tamen satis terribile nouiter tactum Vincen ius speculo refert historiali ex gestis beati Basilij magni: uius tempore diues quidam vnicam filiam habuit, quam onsecrare domino disponebat;quam seruus diuitis habere non valens in coniugio,Maleficam adijt,Dæmonem inocauit,eidem chartam abnegationis fidei tradidit & fornicationis Dæmonem mitti obtinuit ad filiam,quam accē t,adeò vt in terram volutata clamaret se propter seruū rqueri, & pro liberatione sui, seruo per patrem in mamonium tradi;Quod etiam ideo factum est per patrem æstissimo corde, tandem tamen iuuenis seruus liberatus per Beatum Basilium.

Matrimoniū ex maleficio impetratum.

Et in primo Dialogorum refert Beatus Gregorius de odam Maleficorum principe,qui à Roma incineratis so sin monachi habitu fugit,Basilius nomine, qui et á tūc à sancto Equitio pro monacho recipi procurauit, & in onasterio monialium statim absente Equitio monialem lchriorē in tanto maleficauit, vt fabricitaret,anxiaretur, gnisq; vocibus & stridoribus clamaret, Modò moritura m,nisi Basilius monachus veniat & ipse mihi per suę curionis studium salutem reddat. Quod cum sancto Equi nunciaretur,virginem verbo sanauit absens, & Maleficum expelli de loco iussit.

Maleficus sub monachi habitu maleficia exercet.

Piger. Cum potestas Dæmonis impediatur aliquando ino nutu.Quæro quot modis hoc fit?

Quinque modis impeditur Dæmonis potestas diuino nutu.

Theologus Quinque modos exprimit Hugo super 2.dist. rimo per terminum suæ potestati à Deo impositum,si- Iob,primo & secundo tangitur. Secundò per miracu impossibilitatis exterius factum,vt asina Balaam, Nū. Tertio per impedimentum exterius adhibitū,vt induo- discipulis acrisia percussis.Lucæ vltimo. Quartò per iudicium de intus disponētis per obstaculū boni An i,vt de Asmodæo interficiente sponsos Saræ vxori To ,eiusdem 11.Quintò per cautelam sui ipsius, quia non aliquando quod potest, vt peius fiat,vt 1,Cor.5.de Co hio,quem vexauit excommunicatum. Aliquando etiā vult propter peccati abominationē & pudorē, vt An-

Intelligit discipulos in Emaus euntes.

Deus nō vult semper quod potest.

Propter nobilitatem sui,

Dæmones quidam, quadam peccata abominantur.

geli mali propter nobilitatē sui, in qua, creati sūt, abomina tur tētare de vilibus peccatis, & de Sodomia, vel etiā de fornicatione simplici, neque ad hominē quādo fornicatus est accedūt, maximè prima die vel secūda, propter peccati recētiā. Vn̄ Ezech. 16. Multiplicasti fornicationē ad irritādum me, &c. Ibi, dabo te, in animas odiētiū te, id est, Dæmonum qui erubescunt in via tua. Hæc Hugo 2. sententiarum.

Formicæ ebrietate amentes.

C a p. VI.



Væ formicæ sibi à vino vel à vppa non ca uent, subitò in ebrietate & grauiter quasi a mentes nutabundæ incedunt, ita vidi per ex perientiam, dulcia enim sequuntur auid quæ si conspersa fuerint pane, vino intinct ex his cibis inebriantur.

Voluptates inebriant mentes & ideo faciunt amētes.

Per tales formicas fatuas inebriatas vino, hi possunt i telligi qui voluptatibus inebriati huius seculi, velut ame tes & ratione carentes carnalia prosequuntur per insani falsas. Quos in persona Dei Esaias 10. sic alloquitur, Au hæc paupercula, & ebria, & non à vino, hæc dicit domin tor Dominus tuus & Deus tuus. Ecce tuli de manu tua licem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non iiciam vt bibas illum vltra. Per vinum autem luxuriam bere intelligi docet Prouerb. 20. Salomon: cùm dixit Lu riosa res vinum & tumultosa ebrietas, quicunque his de ctatur non erit sapiens. Et 21. ibidem. Qui diligit epula egestate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur Psal. 106. de his, qui inebriati sunt non à vino, iterum d tur. Anima eorum in malis tabescebat, turbati sunt & m ti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata propter quod ad Ephes. 5. dicit Apostolus. Nolite inebr vino, in quo est luxuria, sed impleamini Spiritu sancto quentes vobismetipsis in Psalmis & hymnis, & canticis ritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris, mino gratias agentes.

Ebrietas est res tumultuosa.

Pinguia nō manitat.

Piger. Ex superiorib. satis iā video, nō minorē vesania ebrietatem pati philocaptum, quàm eum qui vino ma cōspicit. Idcirco nunc edoceri cupio in tribus quæ rem adhiberi debeāt talib vt sanētur, nedū ipsi, sed qualiter in potentia & genera tiua maleficiati: Deinde quomod sanari valeāt, qui sine maleficio philocapiuntur. Postre

vt

vtrum ne bonus spiritus tantum castitati conferre posit in beneficio, sicut malignus spiritus per suos dare consueuit in maleficio.

Quomodo maleficiati in potentia generatiua sanandi.

Theologus. Pro solutione primi noscere debes, quòd quinque sunt remedia, quæ pro talibus licitè applicari valẽt: videlicet ad sanctorum aliquorum limina peregrinatio, Signi crucis & orationis deuotę multiplicatio, peccatorũ suorum vera cõfessio vel cõtritio, per verba sobria licita exorcizatio, & cauta maleficij ablatio. De primo habuisti exemplũ suprà li. primo c. 4. Et idem est de ieiunijs, abstinẽtijs & alijs reuerẽtialibus obsequijs, sanctis certis oblatis. De secũdo præcedẽti capitulo audisti: quomodo talibus se Beatus Antonius à tentatore defendit. De tertio ibidem Petri de Palude cõsilium, quod ante eũ sanctus Thomas & alij Doctores suaserunt etiã perpendisti, de vltimo dictum est nuper 3. c. Et in penultimo de exorcismis omnes penè de hoc loquentes, catholicè ita fieri posse admittũt. vnde in 4. dist. 6. Sanctus Thomas dicit: Propter peccatum hominis Diabolus potestatem accipit in hominem, & in omnia quæ in vsum hominis veniunt, in ipsius nocumentum. Et quia nulla conuentio est Christi ad Belial: Ideo quandocũque aliquid sanctificandum est ad cultum Diuinum, prius exorcizatur, vt liberatum à potestate Diaboli, qui illud nocumẽtũ hominis assumere putatur, Deo consecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ, in consecratione templi, & in omnibus huiusmodi: Vnde cùm prima consecratio, qua Deo homo consecratur, fit in baptismo, oportet etiã ꝙ hominio prius exorcisetur multò fortiori ratione quàm aliæ res. Quia in ipso homine est causa, quare Diabolus potestatẽ accipit in hominẽ, & in alia quæ sunt ꝓpter hominẽ, scilicet peccatũ originale vel actuale. Et hoc significãt ea, quę in Exorcismis dicũt, cũ dicit. Recede ab eo Satana. Hęc Tho. Idem dicunt Doctores, licitum esse de applicatione Exorcismorum contra potestates Dæmonis. Sed ibi cauendum est ne character aliquis ignotus, aut verba ignota sint, aut aliud superstiosum.

Exorcisatio ad sanctificanda ea, quæ adhibentur ad diuinum cultum.

In homine est causa, quare Dæmon potestatem etiam accipit in ea, quæ sunt propter hominẽ.

Sed tamen non obstante applicatione omnium prefatorũ remediorũ, adhuc aliquãdo maleficiatus à pœna nõ absoluitur, licet à reatu vel peccato, per quod incurrit maleficiũ, absoluat. Vñ sanctus Thomas in 4. dist. 34. dicit. Male-

Maleficia quædam reperiuntur perpetua.

ficium quandoque ita esse perpetuum quòd non possit habere remedium humano opere, quamuis Deus possit præstare remedium dæmonium cogendo, vel etiam dæmoni resistendo. Non enim semper oportet, vt quod per maleficium aliquod factum est possit per maleficiũ aliud destrui, vt ipsi Malefici confitentur. Et tamen si possit per maleficiũ remediũ adhiberi, nihilominus peccatũ reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare.

Non cessante semper peccato, cessat potestas Diaboli.

Similiter non oportet, quòd si propter peccatum aliqua data est diabolo potestas in aliquem, quòd cessante peccato cesset potestas, qa pœna interdũ remanet, culpa transeũte. Similiter etiã Exorcismi Ecclesiæ nõ valent ad reprimẽdum Dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales iudicio Dei hoc exigẽte. Sẽper tamẽ valet cõtra illas infestationes dæmonũ, contra quas principaliter instituti sunt. Hæc Thomas. Sed multum cauendũ iis, qui diuinis præceptis & Ecclesiæ humanam sanitatẽ præponũt, ne Maleficos inuocẽt pro remedijs. Quia eorũdem inuocatione posteriora nonnunquã peiora prioribus fiunt. Vt in exemplo deducit S. Gregorius primo dialogorũ de fœmina, quæ ab vno Dæmone possessa, per Maleficos, dum liberari attentabatur, legio sub Maleficorũ operibus statim eã intrauit.

Remedijs Maleficorum sæpè res in deterius eunt.

An non habens ordinem exorcizare valeat.

Piger. Habeo adhuc tria dubia de Exorcismo; An non habens exorcistatus ordinem exorcizare Dæmones licitè valeat. Secundò, quæ sit differentia inter effectum aquæ benedictæ, & exorcismi, cùm vtrunque contra Dæmonis molestiam ordinetur. Tertio, an exorcismus tantum significet, vel etiam an aliquid efficiat.

Theologus. Ad primum & ad alia respondet sanctus Doctor: Ad primum dist. 23. q̃ sic, in 4. in ordine, inquit, exorcistatus, & in alijs minoribus ordinib. omnibus, cum conferuntur, recipitur potestas, vt quis hoc vel illud ex officio facere possit, puta exorcizare. Et idem, à non habentibus ordinem licitè fieri potest, non vt ex officio: quamuis illi hoc non habeant ex officio. Sicut in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur. Sed hoc tũc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti.

In non consecratis adibus missa dici potest.

Ad secundũ respondet di. 6. dicens; Diabolus impug

nos ab exteriori & interiori: aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem Diaboli, quæ est ab exteriori: Sed exorcismus contra impugnationem Diaboli, quæ est ab interiori. Vnde illi, contra quos datur, dicuntur Energumeni, id est, intus laborantes, aut propter infectionem fomitis, aut propter possessionem corporalem à Dæmone.

Aqua benedicta facit contra Diaboli impugnationes exteriores. Exorcismus cōtra interiores.

Ad tertium respōdet ibidem, ꝙ Exorcismus etiam efficit, quod patet, quia per modum imperij dicuntur, non per modum orationis tantum, vt: Exi maledicte Diabole. Tū etiam quia B. Grego. super Ezech. dicit: Sacerdos dum per exorcismi gratiam manus credentibus imponit, & habitare malignos spiritus in eorum mēte cōtradicit, quid aliud facit nisi quòd Dæmonia eiicit. Nec est inconueniens, ꝙ etiam quando iam Baptisato exorcismus prius neglectus adhibetur, dicere quòd tunc aliquid efficiat, cohibendo ab impugnatione Diaboli. Cùm etiam post baptismum per aquā benedictā aliqua potestas Dęmonis reprimatur: Imò si exorcizatur puer, & ante baptismū moritur, sibi in vita sua tātū valuit, vt in eo potestas dæmonis debilitata fuerit & sit.

Quare Energumeni dicti.

An Exorcismi solùm significent aliquid, vel etiā operentur aliquid.

Exorcismus loco baptismi.

Et ideo exorcismi non tantùm significant, sed etiam efficiūt aliquid, nō tantùm in corpore, sed etiā in anima, quia in vtroq; est infectio fomitis. Effectus autē iste est debilitatio potestatis Dęmonis, ne tātū possit in homine, sicut ante baptismū, & alia bona ĩ ipso impediat. Hęc oīa Thomas.

Ad secundum dubiū de amore illicito seu philocaptione, vel Hislithi, vt Auicēna loquitur, quæ est ægritudo, quàm aliquis incurrit propter amorem. Tradit enim Auicenna septem remedia inter cætera lib. 3. Vnum est agnoscere personam, in qua quis captus est: quod experitur aliquis ex passione infirmi, vel ex variatione pulsus ad nominationē amati: quia sic radix ægrotationis habetur: Vt etiam beatus Ambrosius ponit in passione sanctæ Agnetis de filio iudicis. Aliud est copula per matrimonium, si lex sustinet, quia ita quidam sanantur cùm obeditur naturæ.

Quid sit Philocaptio, seu Hislithi Auicennæ seu amor hæreos.

Quomodo explorādum in qua quis captus sit.

Tertium est, applicatio medicinalium, de quo ibidem tractat & docet. Quartū est, vt amorē suum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quod priori præeligere debet, & ita fugere potētiam amati: quia sic distrahitur animus. Quintum, si ille rationabilis est, corrigatur, hortetur, tribuletur, & amoris opus ostendatur esse mi-

Quomodo medendum sit amori inordinato.

Vetularum aspectus & colloquia amorem excutiũt.

ſeria. Sextũ eſt, vt potiſſimum vetulæ ad ipſum dirigantur, qui quantum cum veritate & Deo poſſunt, vituperent corpus & diſpoſitionem delicti & mores, cum trãsfiguratione facierum, turpi ſeu deformi. Tamen quidam ex hoc plus inflantur, quia in relatione de amato delectantur, licèt alij ſanentur. Septimum eſt, vt occupetur in rebus arduis, diſtractiuis officijs & huiuſmodi. Similiter de ſimilibus dicẽdũ eſt: pſecutio autẽ horũ ad Medicũ pertinet: Sed Theologica præcedenti dubio dicta, præ alijs applicari debent.

Quòd boni Angeli beneficio ſicut male maleficio afficiant.

Ad tertium dubium: An ne bonus Angelus aliquando iuſtos viros beneficiet, ſicut conſtat malum Angelum maleficiare iniuſtos? Reſponſum habet ex patrum ſanctorum exemplis, quòd ſic, imò multiplicius in infinitũ. Quicquid enim boni à fonte totius bonitatis Deo in noſtra temporalia & corporalia bona manat, totum ſecundum Beatum Dionyſium per myſterium Angelorum habemus: & vt ſanctus Doctor in quodam loco ſuper 3. ſententiarum tradit:

Deus per Angelos diſpoſitiuè gratiam hominibus infundit.

Cùm Deus gratiam menti noſtræ notabilem vult infundere, ad quam licet ſe nulla creaturæ poteſtas extendit, tamen ad hanc diſpoſitiuè Angelus bonus cooperatur: ſicut etiã, licet ad verbi Dei conceptionem in virgine beatiſſima per quam Deus homo factus eſt, ſola diuina virtus efficiẽter affuerit, tamen Angelico miniſterio mens virginis per ſalutationem, per confortationem, & per informationem multum excitata, vel ad bonum prædiſpoſita fuit.

Salutatio Angelica prædiſpoſuit S. Mariam ad accipiendam conceptionem.

Eſt præterea communior & magis conſona, tam ſacræ paginæ, quàm Philoſophiæ naturali iſta opinio, quę tradit omnia corpora cœleſtia regi & moueri virtute Angelica: quamobrẽ à Chriſto & ab Eccleſia, virtutes cœlorũ vocantur. A cœleſtib⁹ aũt influẽtijs ſimpliciter omnia hui⁹ mũdi corporalia reguntu r, teſte Philoſopho primo Metheororũ.

Angeli vocãtur virtutes cœlorum.

Eſt inſuper doctrina sãcti Doctoris, quòd in homine tria ſunt, in quæ ſpiritus ſeparati agere valent; Sed differenter, volũtas, intellectus & potẽtiæ aliç ipſius animæ, affixę mẽbris organicis corporalibus. In primũ ſolus Deus. In ſecũdũ tãtũmodò Deus & bonus Angelus vt illuminet. Et in tertiũ Deo permittẽte, malus ſpiritus agere poteſt & imprimere. Sed ĩ poteſtate volũtatis humanę eſt immiſsiones factas p Angelos malos acceptare, vel refutare, & talia cũ Dei inuocata gratia ꝓpulſare, vel eadẽ neglecta admittere poſſe.

In voluntatẽ ſolus Deus agit.

Piger

Piger. Licet hæc sint innumerabilia bonorũ Angelorum etiam in iniustos profluxa beneficia, de quibus heu nescius fui hactenus, sed gratus ero in anteà; tamen de his nõ quęro principaliter, sed de beneficijs eorum circa generatiuam potentiam, vtpote an quosdam castificent, sicut mali spiritus quosdam malos infrigidant per sua maleficia?

An Angeli boni quosdam castificent, sicut mali infrigidant.

Theologus. Haud dubiè ita faciunt, sed vbi & quando expedit. Nam ita factũ est de S. Sereno abbate, de quo refert Cass. in coll. par. abba. Sereni. prima. Hic, inquit, pro interna cordis atque animæ castitate nocturnis diurnisq; precibus, ieiunijs quoque ac vigilijs infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis cõcupiscentiæ tandem per diuinam gratiã in se extinxisse percipit: Deinde maiori zelo castitatis succensus, præfatis vsus remedijs, à Deo petijt, vt interioris hominis castitas in corpus redundaret Dei dono: postremò autem adueniens ad eũ Angelus in visione nocturna, eiusq; velut aperiens vterum, quandam ignitam carnis strumam, de eius visceribus euellens ac proiiciens, suisque omnia, vt fuerant, locis intestina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum quo id poposcisti, vt ne ipse quidẽ naturali motu, qui etiã in paruulis atque lactantibus euitatur, vlterius pulseris.

Angelus eximit Abbati S. Sereno viscera libidinis.

Sicut de B. Equitio Abbate dicit B. Gregorius primo libro Dialogorum. Hunc, inquit, cùm iuuẽtutis suæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipsę suæ tentationis angustiæ ad orationis studiũ solertiorẽ fecerunt. Cumq; hac in re ab omnipotenti Deo remedium cõtinuis precibus quæreret, nocte quadam assistente Angelo eunuchari se vidit, eiusq; visioni apparuit, ꝙ omnẽ motum ex genitalibus mẽbris eius absciderit, atque ex eo tẽpore ita fuit alienus à tentatione ac si sexum nõ haberet in corpore. Qua virtute fretus ex Dei omnipotentis auxilio vt viris ante præerat, ita cepit postmodum etiam fœminis preesse.

Angelus eunuchat S. Equitium Abbatem.

Ita in vitas patrũ, illorum quos sanctus Heraclides, vir religiosissimus collegit, in libro suo quẽ Paradisum nominat, meminit cuiusdã sancti patris & monachi, quẽ Heliã vocat, hic misericordia motus, trecẽtas fœminas in monasteriũ collegit & regere cepit. Transacto autem biennio, iam triginta quinque annos circiter habẽs vitæ, tẽtatus à carne

S. Heraclidis Paradisus patrum.

Sanctus pater & monachus Helias inter trecentas fœminas tentatur.

in eremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ad Deum ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vesperi igitur somnus ei irrepsit, tres Angelus ibi ad se venientes vidit: quibus quærentibus: Cur à monasterio virginum fugisset: nec ille præ verecundia respondere auderet: dixerunt Angeli: Si liberaberis: num redibis, curã fœminarum gerendo? Respondit ille, Quam libens. Tunc illi iuramentum ab Helia recipientes quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula testes eius visus est abscindere, non quod ita verè esset, sed quia ita esse videbatur, quærentibusque, an ne remedium sentiret. Respondit ille, se plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per 40. annos, quibus superuixit, nec pristinæ tentationis deinceps scintillã sensit.

S. Heliæ monachi visio de abscissis ab Angelo testibus.

Non minus beneficium collatum esse legimus Beato Thomæ Doctori nostri ordinis, qui à consanguineis propter ingressum dicti ordinis incarceratus, vt per meretricẽ seduceretur, ad seculum tentatus est, quæ per consanguineos immissa est veste & ornatu compositissimo. Hanc enim S. Doctor intuens, ad ignem materialem cucurrit, titionem ignitum arripuit, & vi fœminam è carcere fugauit, in orationeq; statim pro castitatis dono positus obdormiuit: vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei te ex parte cingimus cingulo castitatis, quod nulla possit de cętero impugnatione dissolui, & quod humanæ virtutis non cõquiritur merito, tibi ex parte Dei confertur ex dono. Sensit igitur cincturam sanctus vir. s. tactum cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincepsque tanto munere castitatis se dotatum sensit, vt ab eodem tempore omnem horreret luxum, vt sine necessitate fœminis colloqui posset, sed perfecta castitate pollet, vt eius tradit legenda.

Castitas non acquiritur merito virtutis.

S. Thomas Aquinas perfecta fuit castitate praditus:

CAPVT VII.



FOrmicæ comestæ ab hominibus, eis nocet, non bestiis omnibus, sed quibusdam proficiunt, vt versis, qui eas, auidè quęrunt. Formicarũ nomine iusti designantur, vt suprà dudũ habuimus. Comedere autẽ vitæ alienæ detrahere est, aut in fama aut in fana doctrina, de qua comestione cautũ reddit filiũ

Formicæ comesta nemini conducũt præterquam versis.

Comedere significat alicui detrahere, &

qui

qui Prouerbiorũ 23.c. dicit, Noli esse in cõuiuijs potatorũ, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes symbolũ (glossa.i.detractionum) consumentur: Vbi glossa iterum dicit: Carnes ad vescendum conferre, est in communi locutione derogationis vicissim vitia proximorum dicere. De quorũ pœna subditur, quia talibus vacantes consumuntur. Quò contra verbis bonis Diuinam continentes sapiẽtiam operã dare cõgruit, quibus anima satiari licitè poterit. De quo Prouerb.24.Salom. subdit. Comede fili mel (glossa, doctrinam sapientiæ) quia bonum est, & fauum dulcissimũ guttur, Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ, quam cũ inueneris habebis in nouissimis spem, & spes tua nõ peribit. Melli enim & fauo, dicit glossa comparat doctrinam sapientiæ, quia sicut illa cęteris cibis, ita hęc doctrinis pręualet alijs.

carnes hominum comedũt, qui honori absentis detrahunt in conuiuijs.

Vt mel cateris præfertur cibis, sic doctrina sapientia cæteris doctrinis.

Iterumq; deuoratoribus humanarũ carnium per detractionis vitium, & per superstitionis maleficium, dicitur in Psal. Filij hominum, dẽtes eorum arma & sagittę, & linguę eorum gladius acutus. Et Prouerb.3. Inter quatuor generationes peruersas hæc vltima est, de qua dicit, Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopẽ de terra, & pauperes ex hominibus, vbi glossa, Generatio quæ pro dentibus gladios habet, hæc est, quæ suam perfidiam alijs immittere conatur: & sicut corpora gladijs, ita audientium animas veneno allocutionis occidit. Vnde dicitur, vt comedat. i. ad hoc vt deuoret inopes.i.innocentes & pauperes.i.humiles.

Deuoratio tamen formicarum non hominibus, sed bestijs, vt vrso prodest, quia Maleficorũ officiũ, & detractionis vitium non iustos, sed perfidos delectat. In cuius figura Danielis 7. secunda bestia, quæ de mari ascẽdit, similis vrso erat, quæ in parte stetit, & ordines dentiũ erant in ore eius & in dentibus eius & dicebant, Surge comede carnes plurimas. Per quæ triplex nocumentũ Maleficorum innuitur, videlicet bonorũ temporalium, humanorum corporum & animarũ rationalium, quæ lædi solent per talia Maleficorũ exercitia. Vnde Prou. 17. Semper iurgia quærit malus, Angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis vrsæ occurrere, raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua. Vbi gl. Angelus crudelis, immundus spiri-

Hic comedere carnes, significat bellum gerere, secundum quosdã.

tus est, qui à domino contra peccatores mittitur, vt in præsenti affligat, vt Ægyptios: vnde immisit in eos irã indignationis suæ per Angelos malos. Et subditi potest in Vrso hostis antiqui malitia intelligi, cui fœtus rapimus, cum eos qui filij sui erãt, catechizãdo & baptizãdo Dei filijs adiũgimus: & hoc sæpè facilius fit, quàm hęreticũ ad fidẽ rectam reuocare, vel catholicũ prauè agẽtẽ ad bonũ op⁹ reducere.

Versus Diabolum denotat.

Piger. Per bestias, vt dicis, formicas deuorantes, fide reprobi & Malefici intelligi valent, dic exemplum, quomodo id opere perficiunt, humana lædendo corpora de sanitate in infirmitatem.

Quomodo Dæmones infirment corpora.

Theologus. Audi ergo, quid bestiæ tales Petro iudici de quo suprà retuli, nefas fecerint, Diu enim se in eo vindicare studebant, sed quia fidem bonã gerebat & se diligenter crucis signo munire solebat, seque, auisatus aliquotiens, ab occasione eorum abstinebat, per quæ maleficia procurari solent. Idcirco illæsus propter astutiam talium euadebat, vno excepto tempore, in quo ex delicto proprio meruit nõ in toto custodiri à domino prout mihi retulit. Cõsueuerat enim in territorio Bernensium, castro *Blanckenburg* habere residentiam, tempore quo terram eandem gubernabat. Postquam autem officio resignauit, & ciuitatem Bernẽsem reintrauit, ibique domicilium tenebat, die quadam rediens ad castrum prædictum, vbi cognatus eius in ipsius officiũ substitutus fuerat, in eodem castro Petrus quædam expedire negotia apud sibi notos volebat.

Tũc vna Malefica & quatuor consortes eiusdem malitiæ viri conuenerunt de sero in loco vno, machinamenta suæ artis voluentes pro viribus, vt Petrũ grauiter veneficijs læderent, vel occiderẽt, quẽ hæc latebãt fraudis commercia.

Adueniente igitur nocte, Petrus se benedicendo crucis signo cubitum iuit, sed nocte surgere omnino proposuit ad scribendum necessariò quasdam epistolas, vt mane recedere à loco valeret. Euigilans igitur intempesta nocte sibi videbatur ex opinatò ꝙ dies adesset, luce deceptus fictitia de quo in se iratus, quia vt putabat, noctem neglexerat, nõ se, vt debuit, muniendo more solito, vestimentis induit, per gradus altos versus locum, vbi pugillarem habuit, descendit, & locum clausum reperit. De quo maiori ira exardescens, cum murmure per gradus quos descenderat ve-

ius lectum iteratò scandebat: emittendo vnicam ex indignatione maledictionem, per verbum satis breue: ac si diceret, In nomine Diaboli. Et ecce statim in tenebris dēsissimis Petrus, proiectus est in præceps per graduum prædictorum passus, adeo grauitet vt famulus, qui de subter scalam in commodo dormiebat, excitaretur, & exiens, quid deesset conspicere volens, reperit dominum suum Petrum accenso lumine solùm in terra, priuatum rationis vsu iacētem, & collisum per omnia membra: sanguinem plurimum corpore emittentem. Excitatur familia; & nemo erat qui ipsius causam aperire possit.

In nomine Diaboli cubitum se conferens præcipitatur de scalis.

Tandem tamen Diuina arridente gratia, vsum rationis recuperauit, sed sanitatem corporis vix in tribus septimanis rehabuit. Et quanquam Maleficos haberet suspectos, quos pro viribus de terra radere cupiebat, tamē reos ignorabat huius sceletis sibi illati.

Verùm quia nihil opertum ꝙ non reueletur, euētu quodam factum est postmodū, vt quidam latens Maleficus veniés de terra Bernensium, vbi domicilium habuit in ciuitate Friburgēsi, Lausanensis diœceseos, die quadā in taberna cum bibulis sederet, & ad consocios diceret. Ecce, ait video quòd talis, quem nominauit, in aqua, vbi circa habitationē meam hamū in aquam pro captura piscium posui, mihi cum furto leuat & surripit: Distabant autem ab inuicem loca per sex magna Teuthonica milliaria, per quæ opere dæmonis furtum intuebatur. Hoc verbum ponderauere fideles: reum accusauerunt, & postmodum iudicialiter carceri mancipatus est, vbi biduo duriter quæstionatus, nihil penitus fateri voluit de proprijs facinoribus. Tertia autem die, quæ fuit sabbatū, in qua communiter, ob reuerentiam beatissimæ virginis, eadem colitur officiose, tortus iterū, ... suum euomuit. Nam præfati sui verbi & furti veritatem se dixit fuisse expertū: Et ꝙ quatuor viri Malefici Petrū, & pręsente Malefica, quā nominauit, per manus eiusdē vetulæ dictum Petrum in præceps proiecissent, fatebatur: causam huius iracundię in vetulā venisse asserebat, quia licet sibi iustitiā aliquādo ad libitū iudex existēdo non ministrasset. Addiditq; se alijs duob⁹ dieb⁹, Dęmonū machinamētis detētū, nō potuisse in tormētis respōdere, sed qa, ait, festum beatæ virginis, quò ad officiū celebrabatur,

Quidam in conuiuio sex miliaribus distantem furē videt.

Die beata virginis Malefici

dixit

terti, plerumque confitentur maleficia.

Maleficos sæpè contradictoria confiteri.

dixit se iam liberum ad dicendum veritatem:& ita tādem iuxta patriæ municipalia igni traditus est.

Notandum tamen,quod tales Pseudoprophetæ aliquādo omnino contradictoria dicere solent, per patrem mendacij decepti:vt idem Petrus expertum se esse retulit.Nam quædam Malefica per eum capta est & inturrita : habuit autem maritum talis maleficij non magistrum,qui curiositate ductus, ad quandam illarum partium vetulam properauit, de qua cuncti referebant, quòd futura prænoscere: Ad hanc cum venisset supplex petiuit,vt sibi diceret An ne spem habere deberet, quòd cum vita vxor sua iudicem euaderet;sua quæ, iam capta erat vxor.Cui respondit vetula:Noli timere,indubiè liberabitur,nec hac captiuitate morietur. Quo vir factus alacrior obuiauit iudici Petro altera die.Cui Petrus:Vbi quæso fuisti?At ille: Apud Prophetissam ait fui, quæ mihi retulit, vxorem meam de sua captiuitate liberandam esse, nec mori ex hac captiuitate. Deinde regressus Petrus in hospitium, vocabatur à capta Malefica,quæ Petro dixit: Vidi quòd maritus meus vetulam accersiuit,quæ me liberandam esse prænunciauit:Scio mentitur, quia proxima die tuo sub iudicio incinerabor. Hæc cum postmodum iudex marito dixisset, ridendo expectabat, quæ inter Maleficas veritatem dixisset:sed secutum proxima die inturritæ fœminæ incendium per publicam factum iustitiam,veritatem Maleficæ,quæ virum habuit,palam fecit.

Nec tamen credere debes,Petrum,vt in primo exemplo habitum est,manibus Maleficorū,qui in castro non erant corporaliter per gradus iactatum ad literam:sed Maleficorum sacrificijs vel cæremonijs allecti Dæmones præsentes illud præcipitium fecerunt Petri. Et vt mentes Maleficorum deciperent, in imaginatione superstitiosorum hominum effecerunt,vt sibi viderentur præsentes esse.Ita etiam in secundo & tertio exemplo, Dæmonis impressione in imaginatiuam Maleficorum factum est, vt absentia velut præsentia cernerentur, sicuti suprà li. præsenti c.1. audisti ex verbis sancti Doctoris,& etiam ca.5.

CAPVT

CAPVT VIII.



Vibus Formicarū nonnunquam sunt cadauera animalium mortuorum. Ad moralē intelligentiam,comedere mortua animalia,est aliquando frui peruersa luxuria, vnde illecti aliquādo fœminarum peccatricum, propter famem luxuriosæ voluptatis,mortua animalia comederuut,eisdem in nō modicam displicentiam Dei fruētes:vt in Ps.105.sub compendio in veritate,&sub typo de Israëlitico populo tangitur.Initiati,inquit,sunt Beelphegor,& comederunt sacrificia mortuorum.De quo Nu.apertius dicitur 25.Fornicatus est populus cum filiabus Moab,quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua:At illi comederunt & adorauerūt Deos earum: Initiatusq; est Beelphegor Israël, & iratus dominus dixit ad Moysen : Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auferatur furor meus ab Israël.Hæc aut omnia fecit Israël seductus occulta machinatione Balaam Malefici,qui suo consilio illius morticinę fornicationis exordium in Israël extitit. Super quo glo.libidini quis seruiendo doctrinam Balaam tenet.

Quid moraliter denotet comedere mortua animalia.

Duplex fornicatio.

Corporalis & spiritualis siue generalis.

Est ergo execrabilis etiā corporis fornicatio, quæ violat templū Dei,& tollit mēbra Christi,& facit mēbra meretricis.Sed execrabilior est generalis fornicatio, in qua omne genus peccati pariter continetur:cū anima scilicet consortio verbi Dei fulcita , & matrimonio eius associata ab aduersario eius, qui eam sibi in fide despondit, corrumpitur.

Generalis fornicatio quæ omnis genera peccatorum comprehēdit:Verbum Dei spōsus est animæ.

Est ergo sponsus & vir animæ mundæ verbum Dei , id est,Christus.Despondi vos omnes,ait Apostolus, vni viro virginem castam exhibere Christo.Dum igitur anima adhæret sponso,& complectitur,& audit verbum eius,ab ipso suscipit semen verbi, & concipit, & facit filios : pudicitiam,iustitiam, patientiam, & omnes virtutes,vt salua sit per generationem filiorum,si permanserit in fide & charitate.Si autem se Diabolo & Dæmonibus prostituerit , faciet filios adulterij,scilicet omnia peccata.

Liberi procreandi ex sponso, verbo, & anima.

Et iterū glossa Origenis ibidem:Per omnia peccata,quæ cōmittimus,maximè si non surreptione aliqua, sed studio peccamus,illi Dæmoni,cui curæ est q; admittimus,consecramur:Et fortè tot Dæmonibus cōsecramur, quot peccata cōmittimus & mysteria Idoli illius pro illo suscipimus.

Quot peccata committimus, tot Dæmonibus consecramur.

A ssim

Peccata sunt mysteria Dæmonum.
Meretrices vocantur stercora vitæ.

Aſſimilantur autem corpora fornicantium merito fœti-
dorum animaliũ corporibus. Quia vt Eccleſiaſtici 9.dici-
tur:Omnis mulier fornicaria quaſi ſtercus in via conculca-
bitur.Propter quod Propheta,poſtquã de his,qui potente
ſunt ad bibendũ vinũ,in quo eſt luxuria,locutus eſt Eſaia
5.Paulo poſt ita ſubiungit de eiſdem.Facta ſunt morticin
eorũ quaſi ſtercus in medio plateañ:In omnib⁹ his nõ e
auerſus furor eius:ſed adhuc manus eius.ſ.Dei extenta.

Piger. Sunt ne noſtro tempore boni viri aliqui decep
per Magas vel Maleficas tuo iudicio?

Henricus Kalteisen. Inquisitor.

*Theologus.*Meũ in ſequentibus ſuſpendo iudiciũ:ſed ea
quæ publica vox tradit & fama,referã.Habemus hodie ſa
cræ Theologię profeſſorẽ inſignẽ,fratrẽ Henricum Kalt
ſerẽ,Inquiſitorem hæreticæ prauitatis.Hic cũ anno proxi
mè præterito inquiſitionis officio in ciuitate Colonien
inſiſteret,vt mihi ipſe retulit, percepit circa Coloniã quã
dam virginẽ eſſe quę in habitu virili omni tempore ince
ſit,arma deferebat, & veſtimenta diſſoluta, velut vnus d
nobilium ſtipendiarijs,choreas cum viris ducebat,& pot
bus ac epulis adeo inſiſtebat, vt metas fœminei ſexus,qu
nõ negabat, omnino excedere videretur.Et quia eodẽ tẽ
pore, ſicut heu hodie, ſedẽ Treuerenſis Eccleſiæ duo pr
eadem contendentes, grauiter moleſtabant,gloriabatur
vnam partem poſſe & velle introniſare:ſicut virgo Ioha
na de qua ſtatim dicetur, Regi Carolo Francorum paul
antea fecerat,in ſuum eum regnum confirmando:imò il
ſe eandem Iohannam à Deo ſuſcitatam eſſe affirmabat.

Duo contendunt de Episcopatu Treuerensi.
Noua virgo Iohanna (quã Galli Ieanne pucelle vocant) exorta in Episcopatu Coloniensi.

Cùm igitur die quadam cũ Comite iuniori de *Birne-
burg* qui eam tuebatur & fouebat, Coloniam intraſſet:
ibidem mira in conſpectu nobiliũ feciſſet,quæ magica a
te videbãtur fieri.Tandẽ per prædictũ Inquiſitorem,vt i
quireretur, diligenter inueſtigabatur & citabatur public
Mappam enim quandam dicebatur laceraſſe , & ſubitò
oculis omniũ reintegraſſe. Et vitrũ quoddã ad parietẽ à
iactatum & confractum, in momento reparaſſe,& ſimil
plura inania oſtentaſſe. Sed miſera parere mandatis Ecc
ſiæ renuit , Comitem antefatum in tutelam ne caperet
habuit,per quem clam de Colonia educta,manus quide
Inquiſitoris,ſed excommunicationis vinculum nõ euaſ
Quo tandem arctata , partes Alemaniæ exiuit , metãq

Vitrum confractum Maga reficit.

Gall

Galliæ intrauit, vbi militem quendam, ne Ecclesiastico interdicto vexaretur & gladio, duxit in matrimoniũ. Deinde sacerdos quidam, leno vocandus potius, Magam hanc verbis deliniuit amatorijs; cum quo postremò furtim recedens Metensem ciuitem intrauit, vbi velut concubina secũ habitãs, quali spiritu ducta fuerit, cũctis patẽter ostẽdit.

Fuit prætereà infra decẽ annorũ spatia nouiter in Francia quædã, de qua præmisi, virgo Iohanna nomine, tã prophetico spiritu quã miraculorũ potestate, vt putabatur, clarẽs. Hæc enim veste virili semper vtebatur, nec vllis Doctorũ quorũcunque persuasionibus emolliri potuit, vt tales deponeret vestes, fœmineis contenta, præsertim cũ se palã virginẽ & fœminã esse protestaretur. Sub hoc, inquit, habitu virili in signũ futuræ victoriæ, vt verbo prædicẽ & habitu, à Deo missa sum iuuare verũ Francorũ regẽ Carolũ, & in suo firmare regno, à quo eum fugare nitũtur rex Angliæ & dux Burgũdiæ. Pro tunc enim hi iuncti mutuò cædibus & armis Franciã præmebant grauissimè. Igitur cum suo domino Iohanna cõtinuè velut miles equitabat, futura & fausta multa prædicebat, victorijs bellicis quibusdam intererat, & alia mira talia perpetrabat: de quibus nedum Francia, sed omnia Christianorum regna stupebant.

De hac Iohãna virgine quam historici Gallici la pucelle Ieanne *vocant) penes veteres & recentes Historicos adhuc sub iudice lis versatur, an Maga fuerit, vel Diuinitus pro salute Franciæ cõtra Anglos missa. Extant de ea integri libri hodie.*

Ad tantam denique præsumptionem venit Iohanna, vt nondum adepta Francia, iam Bohemis, vbi hæreticorum multitudo tunc fuit, minas intentaret per literas. Dubitabant exinde seculares & Ecclesiastici regulares & monastici, quo spiritu regeretur, Diabolico an Diuino. Scripserunt proinde quidã viri literatissimi tractatus eius ex parte. In quibus non modo diuersa, sed etiam aduersa de virgine senserunt.

Virgo Iohanna Bohemis Hussitis bellum denũtiat, sed incassum.

Tractatus de la Ieanne pucelle *scripta.*

Postquã autẽ regẽ Carolũ in multis iuuisset, & firmasset regno annis quibusdã, demũ nutu, vt creditur Diuino, per Anglicorũ armatam capta est & incarcerata. Accersitis autem & vocatis in magna multitudine Magistris tam diuini quã humani iuris multis diebus examinata est. Et prout à Magistro Nicolao Amici Licentiato in Theologica audiui, qui Ambasiator fuit Vniuersitatis Parisiensis, tandem ipsa fassa est, se habere familiarem Dei Angelum, qui iudicio literatissimorum virorum iudicatus est, esse malignus spiritus ex multis coniecturis & probationibus: per

Familiaris spiritus virginis Iohannæ Franciæ.

quem

quem spiritum, velut Magam effectam, ipsam ignibus per publicam iustitiam consumi permiserunt, prout de hac Historia Rex Angliæ nostro Imperatori Sigismundo satis latè scriptotenus Historiam innotuit.

Plures Malefica volebant virginem Iohannam imitari.

Eodem tempore duæ fœminæ propè Parisijs surrexerũt se publicè dicentes missas esse à Deo, vt virgini Iohannæ essent in subsidium, & quemadmodũ à prædicto Magistro Nicolao viuæ vocis organo audiui, subinde velut Magæ vel Maleficæ per Inquisitorem Franciæ captæ sunt, & per plures Sacræ Theologiæ Doctores examinatæ, tandem reperti sunt maligni spiritus deliramẽtis deceptæ. Vnde cũ vna ex eisdem fœminis se per Angelum Sathanæ seductã conspiceret, ex magistrorum informatione à ceptis resipuit, & errorem prout debuit statim reuocauit. Alia verò in pertinacia permanens, ignibus consumpta est.

Piger. Mirari non sufficio, quomodo fragilis sexus in tantas audeat prosilire præsumptiones.

Theologus. Apud simplices tui similes mira sunt ista: sed in prudentum oculis hæc rara non sunt. Sunt enim tria in rerum natura, quæ si suæ conditionis limites excedunt, aut in diminutione, aut in excessu bonitatis vel malitiæ apicẽ sibi vendicant, Lingua videlicet, Ecclesiasticus & Fœmina. Quæ si bono reguntur spiritu, optima, si verò malo, pessima fieri consueuerunt.

Nota tria optima & tria pessima.

Bonum linguæ.

Linguæ enim vnius bono ministerio) vt de lingua primo exemplificemus) fidei Christianæ plurima regna subiugata sunt, vt in sanctis Christi Apostolis & in sapiẽtibus patet prædicatoribus. Prudentis etiam viri lingua nõnunquam infinitorum hominum strages præpeditur, propter quod Salom. Prouerb. 10. dicit, In labijs sapientis inuenitur sapientia, & virga in dorso eius qui indiget corde, Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo, labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Cuius causa ibidem 16. subditur: quia hominis est præparare animũ, & diuini gubernare linguã.

Indocti in cordis egestate morientur.

Malum linguæ.

De malitia linguæ Eccles. 28. dicitur, Lingua testificans adducit mortẽ, lingua tertia multos cõmouit, & dispersit illos à gente in gentẽ, ciuitates munitas diuitum destruxit, & domos magnatum effodit, vide ibi multa mala. Et Iacobi 3. similiter, quæ mala lingua facit. Est autem tertia

Lingua tertia

lingua

lingua eorum,qui inter duas contrarias partes incautè vel malitiosè loquuntur aliqua. *multos commouit.*

De Ecclesiasticis secundò plurima exempla habemus. Sub ecclesiasticis autem clerici & religiosi intelliguntur in vtroque sexu. Quò ad malos clericos dicit beatus Hieronymus in epistola ad Nepotianum, Negociatorem clericũ ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. *Malitia Ecclesiasticorum siue religiosorum.*

Et beatus Bernar.Homil.33. super cantica loquens de clericis dicit.Si insurgeret apertus Hæreticus,mitteretur foras & aresceret. Si violentus inimicus absconderent se forsitan ab eo boni,scilicet pastores.Nunc verò quem eiicient aut à quo abscondent se omnes amici:Et tamen omnes inimici,& omnes aduersarij,omnes domestici & nulli pacifici:Omnes proximi,& omnes quæ sua sunt quærunt. *Amicos se Ecclesiæ simulantes peiores sunt hostibus apertißimis.*

Hinc beatus Gregorius in Pasto.dicit,Nemo amplius in Ecclesia nocet,quam qui peruersè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet.

Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit,& in exemplum culpa vehementer extenditur,quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De Religiosis etiam dicit beatus Augustinus ad Vincentium Donatistam, Simpliciter fateor claritati vestræ corã Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, exquo Deo seruire cepi, quantum difficilè sum expertus meliores quàm qui in monasterijs profecerunt, ita & non sum peiores expertus,quàm qui in monasterijs defecerunt. *De religiosis dictum S.Augustini.*

De mulierum verò malitia Eccles.25.dicitur,Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris:Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam Et inter plura quæ sequuntur & præcedunt ibidem de nequam muliere concludit.Breuis, nulla malitia super malitiam mulieris. *Malitia mulierum.*

Hinc Chrysost.super isto Matth.19.Non expedit mulier nubere.Quid est mulier,quàm amicitiæ inimica,ineffugabilis pœna,necessarium malum,naturalis tentatio, desiderabilis calamitas,domesticũ periculũ,delectabile detrimentũ,mali natura,boni colore depicta.Ergo si dimittere illam peccatũ est,tenere aũt ferè tormẽtũ est, necesse est, aut dimittẽtes adulteria faciamus,aut quotidianas pugnas tenẽ- *Mulier necessarium malũ, naturalis tentatio.*

tes habeamus.

Omnium muliebrium vitiorum fundamentum est à natura.

Tullius denique secundo Rhetorices dicit. Viros ad vnũ quodq; maleficium singulæ cupiditates impellunt & mulieres ad omnia maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum est à natura.

Duo genera lachrymarum in oculis fœminarum.

Et Seneca in suis prouerbijs: Aut amat aut odit mulier, vel tertium dedisse, flere fœminam, est mẽdaciũ. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarũ, veri doloris vnũ, insidiarũ aliud. Mulier cũ sola cogitat, mala cogitat.

Bonum mulierũ.

De bonis autem mulieribus tanta laus est, vt etiam beatificasse viros legantur & saluasse, atque gentes, terras & vrbes, vt de Delbora, Iudith patet & Hester. Hinc Apostolus, 1. Cor. 7. Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem.

Ideò Eccle. 26. dicitur: Mulieris bonæ beatus vir, Numerus enim annorum duplex, Multa ibi narrat laudabilissima per totum capitulum, de excellentia bonarum. Similiter Salomon, imò Spiritus sanctus Prouer. vltimo per totum ca de muliere forti. Præfata satis in noui testamenti fœmini clarueruntt. Primòin virginibus & alijs fœminis sanctis quæ ad Christianam gentem perfidos traxerunt, vt Magdalena, Catharina, Margareta, Martha, & eis similes.

Vngariæ regnum fœminæ opera Christi fidem suscipit, sicut & Francia.

Sic etiam totum Vngariæ regnum ab olim idololatriæ deditum, per Gillam, sororem Christianam Imperatoris, fidei Catholicæ adiunctum est per regem Vngariæ, cui præfata Gilla in matrimonium est tradita, per quam etiam cõuersus est rex, & in baptismo Stephanus nominatus, posteáque miraculis clarus canonisatus: vt Vincentius ponit in historiæ speculo lib. 26. cap. 9

Si præterea per Clothildem Christianam virginem, natam de Burgundorum stipite, Rex Francorum Clodouæus passim persuasus, tandem Idololatrias reliquit, & cũ regno ad Christi fidẽ deuenit, vt Vincentius narrat li. 22. c. 4. 5. &

C A P. I X.

Duæ potentiæ vnicuique rei à Deo tributæ.



SE lædentes homines, humore acuto formicæ pungunt, non tamen tam lædũt grauiter, quàm apes suos persecutores.

Sunt enim duæ potentiæ, quas vnicuique rei diuina prouidentia tribuit, irascibilis & concupiscibilis. Ist

qu

qua commodum desideratur, illa qua nociuum fugatur Per concupiscibilem namque necessaria affectantur & delectabilia, Sed per irascibilem noxia refutantur & tristabilia.

Ista primis elementis quatuor conspicimus esse in omnibus vegetabilibus & animantibus vsque ad rationale animal hominem, imò suo modo in separatis spiritibus. *In spiritualib. esse iram & concupiscentiam.*

Sed in hoc est differentia, quòd appetitus rei delectabilis, & repulsa rei tristabilis in sola rationali creatura virtus fieri potest vel vitium, non in inferioribus.

Et sicut inter minuta animalia triplex reperitur punctio formicæ, & minima, quæ statim transit lapis durior, sed scorpionis pessima, ita inter rationales creaturas triplex reperitur vindicatio, leuis eorum, qui charitate repleti sunt, dura eorum qui indiscreto zelo feruent, & pessima in Dæmonibus & eorum sequacibus. *Triplex vindicta.*

Primi in punitione similitudinem gerunt formicæ, quæ, sine aculeo humoris tantummodò percussione iniuriam vlciscitur. De tali se emendare cupiebat, qui in Psalmo ait, Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Et Apostolus ad Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans temetipsum, ne & tu tenteris.

Vnde beatus Hieronymus in Epistola ad Oceanũ: Quid necesse est bis pungere nisi recalcitrantem, per se satis erubescentem confundere amplius, cui sui ratio magister est, cui propria conscientia virga, & ingenita verecundia lex & disciplina est. Et Greg. lib. 19. moralium, Regat disciplinæ vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. *Per se satis erubescentem confundere, nõ est necesse. Exemplum ceruicosæ vxoris.*

De huius primæ punitionis modo parabolicum satis accõmodũ fertur de nostris tale formicis exẽplũ. Fuit enim quidam villanus, qui nimis ceruicosæ volũtatis vxorem habebat, quæ viro in cunctis ferè mandatis recalcitrauit. Anxius autem diu vir, per quid rebellẽ cõpesceret discretè & rationabiliter. Quadam die contra se bigãti respõdit, Fœmina es, nec verbis emẽdata es meis, per verbera grauia in te miles effici nolo, nec cõtractã p meas plagas, te in lecto iacẽtẽ, desidero, sed tibi dico, nisi te emẽdaueris, paruis meis

amicis de te querela vno proponam die contra te effrenē. Cui illa. In hoc, inquit, liquet tuus effœminatus animus, atque genealogia ignobilis, qui de parui status tuis mihi minaris amicis: Non enim mulieri minaris plebe. At ille respō dit: Hac vice tibi tantum parcam & die ista: sed reuera, si te non emendaueris, paruis meis conquerar amicis.

Formica siue Mirmidones, vocantur humiliū & paruorum hominum parui amici.

Cùmque miseria non melior, sed efficeretur peior: seruauit vir discretus & prudens suarum minarum veritatem adimplere in crastino. Tunc enim illa velut antea virum inuadere cepit verbis plurimùm contumeliosis. Cui maritus, Modò tempus adest vt factis verba compensem. Vxorem igitur propriam inuadit, vestimentis omnibus præter camisiā exuit, manibus & pedibus in vrsi pellem ligauit, & humeris proprijs clamantem & maledicentem in proximum sui horti cumulum formicarum proiecit: vbi aliquantisper formicarum humore solito perfusa & correcta, animum ad meliora conuertere cepit. Nam bestiolę more solito in auribus & naribus, in ore & in alijs mulieris artubus eam cruciebant grauiter. Tunc illa eiulatu grandi iuramenti & sacramentis promisit grauibus, se de cætero viro velle ad nutū obedire, tantùm vt cruciatum amicorum paruulorum euaderet. Ex hinc liberata per virum mulier, mirum in modum emendata est, & felix effecta, quem fecerunt deinceps propria pericula cautiorem.

Mulier obstinata ligatur & ad formicas obiicitur.

Hic igitur modus corrigendi satis discretus & temperatus fuit. Indiscretè verò corrigentes pro læsionibus: iratis apibus sunt similes, quæ lædendo alium, dum aculeus manet in vlti vulnere, sese perpetuò fructu laboris priuant. Tales crudeles sunt, de quibus Seneca de clementia ad Neronem dicit. Crudelitas nihil aliud est, quàm atrocitas animi in pœnis exigendis. Crudeles vocabo, qui puniendi causam habent, modò non habent. Et tamen, vt Hugo de S. Victore dicit libro de institutione nouitiorum. Difficile est, cor malitia induratum ad formam disciplinæ & speciem honestatis incuruare: sed necesse est, vt dura materia, cùm facilè ad formam non flectitur, ei & acrioris flammæ incendium, & mallei grauioris tunsio adhibeatur.

De indiscretis correctionibus.

Crudeles qui sint.

Scorpionum autem percussionibus vindicatio Maleficorum & Dęmonū designatur. In quibus, vt beatus Dionysius dicit 4. cap. de diuinis nominibus, est furor irrationabilis, & fantasia

De vindicta Maleficorum.

fantasia proterua. Cuius Gen. 49. Iacob maledixit in persona, Simeon & Leui in furore suo, ait occiderunt virum, Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura, diuidam eos.

De his beatus Hiero. in prologo super Iosuæ dicit, Cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua desistat. Tales sunt illæ monstruosæ locustæ & mortiferæ. de quib. Ap 9. dicitur, habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum, & potestas eorum nocere hominibus mensibus quinque. Et habebant super se regem Angelum abyssi, cui nomen exterminans. Secundum gl. autem per bestias tales veram fidem peruertere molientes intelligũtur, quia suis dolosis sententijs, vt scorpius coram blandiuntur, & latenter pungunt. Cumque tumultu nocere nequeunt, quærunt auxilium principum, qui clade adigant, & vt astringant terrent & blandiuntur. Et super se habent Angelum abyssi, Diabolum dominantem terrenis, cuius nomen exterminans, quia à patria vitæ secludit suos. *Locustæ aculeatæ in Apocalypsi quid designent.*

Piger. Satis de correctionis punctione discreta & irrationabili diuersi varios ediderunt tractatus. Sed vnũ est, quòd de maleficio Dæmonum multi non credunt, eos videlicet q inter dæmones Incubi vocãtur & Succubi: nõ enim in fãtasia, nõ realitate aliquo humore nociuo & reali pũgere & fœdare: qd igitur de hoc verũ sit vel fictitiũ vel enodare. *De Succubis & Incubis.*

Theologus. Hanc quæstionem S. August. de ciuit. Dei lib. 3. c. 5. quidem mouet, sed non determinat: vbi sic dicit: Vtrũ potuerit Venus ex concubitu Anchisis Æneam parere, vel Mars ex cõcubitu iunioris filiæ Romulum gignere: hoc in medio relinquamus. Nam pene talis quæstio etiam de scripturis nostris aboritur, qua quæritur: Vtrũ præuaricatores Angeli cum filiabus hominũ concubuerint: vnde natis gigantibus, idest, nimium grãdibus & fortibus viris tũc terra completa est. Sed li. 15. cap. 22. quæstionum determinat in hæc verba. Et quantum creberrima fama est, multique se expertos vel ab eis, qui experti essent, de quorum fide dubitandum non esset, audisse confirmant, siluanos & faunos, paucos, quos vulgò Incubos vocãt, sæpè improbos extitisse mulieribus, & earũ appetijsse ac peregisse cõcubitum Et quosdã dæmones, quos Dusios Galli nuncupãt assiduè hãc *De præuaricatoribus Angelis an cũ mulieribus rem habuerint.* *Fauni.* *Dusij.*

immunditiam & tentare & efficere plures talesque asseuerant, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

Postea ibidem determinat secundam quæstionẽ, videlicet, quod illud Gen. 6. videntes filij Dei. i. Seth, filias hominũ, id est, Cham, non de Incubis intelligitur. Quod autem Incubos esse non sit incredibile, ad illud ibidem est glos. quæ dicit sic, Non est incredibile, ab hominibus non ab Angelis, sed quibusdam dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, eiusmodi homines. i. gigantes esse procreatos. s. de quibus in Lira, dicitur, Gigantes autem erant super terram. Quia & post diluuium corpora non solùm virorum, sed etiam mulierum incredibilis magnitudinis extiterunt.

De Gigantibus.

Ad idem est gl. vbi prophetia Esa. 13. desertionem, Babylonicæ ciuitatis prædicit, & monstra in ea habitãda. Ibi, inquit, habitabunt struthiones & pilosi saltabunt in loco, vnde gl. dicit. Pilosi sunt siluestres homines, hispidi, qui incubones vel satyri vel genera dęmonũ sunt. Et Isa. 34. super illo loco, vbi prophetat desolationem terræ Idumæorum, qui persequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent Dæmonia. Glossa interlinearis. i. monstra Dæmonum ad inuicẽ. Et glossa beati Gregorij ibidem: Hîc alij pilosi nomine figurantur, non hi, quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Pilosi satyri.

De Dæmonibus etiã Cassianus collatione prima Abbatis Sereni passum exponit præfatum. Ad idem est beatus Isid lib. 8. c. vlt. sic dicens: Pilosi, qui Græcè Panitæ, Latinè Incubi appellantur, siue Innij ab ineundo passim cum animalibus: vnde & Incubi dicuntur ab incumbendo, hoc est stuprando. Sæpè enim improbi existunt etiam mulierib', & earum peragunt concubitum, quos dæmones Galli Dusios nuncupant, quia asiduè hanc peragunt immũditiam.

Innij.

Quem autem vulgò Incubonem vocant, hũc Romani Faunum vicarium dicunt. Ad quem Horatius dicit: Faune Nympharum fugientium amator, meos per fines & pura rura lenis incedas. Insuper illud Apostoli 1. Cor. 11. Mulier debet velamen habere super caput suum, propter Angelos: Multi Catholici exponunt quòd sequitur, propter Angelos, id est, Incubos.

Incubones fauni vicarij.

Propter Incubos velanda sunt capita mulieribus.

Ad idem est Iosephus super textu Geneseos 6. præallegato. Item Vuilhelmus libro de vniuerso, parte vltima circa 6.

tà 6.multipliciter.Prętereà hoc determinat sanctus Doctor parte prima quæst.51.& in secundo scripto dist.8. Et quod libeto 7.q.10.atque super Isaïam ca.13.& 14. cuius motiua sunt verba beati Augustini in de ciuitate Dei, vnde talia negare dicit Thomas imprudentiæ est.Id enim, ꝙ multis videtur,non potest omnino falsum esse, secundum Philosophum in de somno & vigilia,in fine,& in 7. Ethicorum. Sileo de historijs multis & authenticis, tam Catholicorũ quàm Ethnicorum,qui Incubos esse palàm asseuerant.

Quod multis videtur,nõ est omnino falsum.

Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos, esse videtur, vt per luxuriæ vitium hominis vtriusque naturam lædant:corporis videlicet & animę,qua in læsione præcipuè delectari videntur.

Cur Dæmones incubatum affectent.

Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ vitijs, à quibus suum populũ mundum esse voluit, in quibus infideles irretiti erant:ait Leui.18.Ne polluamini in omnibus his quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eiiciã ante conspectum vestrum,à quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo:Dicit gl.super verbo gentes, Dæmones, inquit,qui propter multitudinem dicũtur gentes vniuersę, qui cum omni peccato gaudeãt, præcipuè fornicatione & Idololatria, quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo qui terra dicitur.Omne enim peccatũ, quodcunque fecerit homo extra corpus est:Qui autem fornicatur,in corpus proprium peccat.An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici,vnum corpus efficitur cum ea, vt patet 1.Cor.6.Historias de Incubis, & Succubis si intueri libet, Guilhelmum,vbi suprà,in suo vltimo lib.de vniuerso. Et Thomam Brabãtinum in libro suo de vniuerso, qui vulgò de Apibus intitulatur legito,& mirabilia conspicies.

Fornicatione & Idololatria corpus & anima contaminatur.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Præterea virginis cuiusdã multũ pulchrę corporis dispositione, & quò ad animam valdè deuotæ in Basiliẽsi cõstituta Diœcesi bonã & diuturnam notitiã habui, quia confessor illius fui,cuius Dæmõ cellulam sæpissimè & dormitionis locũ perturbabat,modò strepitibus, modò terrificis apparitionibus:Verũ quia in cũctis quæ virgo gessit, omni plena fuit custodia,Christi assistente gratia,à cunctis viris & ab Incubo semper remãsit intacta.Nã secũ ipsa cõsistẽs, nullo teste conscio,propter boni Angeli sui custodis reuerentiã,cui diligẽtissimè sẽper obsequebatur,pede nudo sese

Vestes non exuendæ sunt illis, quæ ab Incubo vexãtur.

cõſpicere non audebat, & abinde veſtita die noctuque iacebat.

Fuit denique fama communis virorum fide dignorũ, eo tempore, quo Conſtantienſe concilium generale celebrabatur, in quo, hoc eſt in ciuitate ipſa Conſtantienſi, ꝙ verecundum eſt dictu, propter principum ſecularium & mechanicorum præſentiam, incredibilis meretricum multitudo aderat. Eodem inquam tempore in eadẽ Diœceſi prope oppidum in *Minterhaur* in cãpi latitudine, quædã, vt videbatur, fœmina pulcherrima ſecundum corporis pulchritudinem curſori cuidam obuiauit in ipſo itinere. Quæ cùm virum iſtum Deum timentem ad opus nefarij concubitus inuitaret, facinus horruit, Dei protectus adiutorio, cumq; ſimplici animo curſor, vnde fœmina veniret ab ea quæſiſſet, reſpondit, de Conſtantienſi venio concilio. Et aperta, quã in latere portabat, crumena, ſubintulit, Ecce has omnes pecunias in præfato loco corporis mei mercede conquiſiui. Et hoc dicto, velut fumus protinus euanuit. Et ꝙ Succubus fuerit ſpurciſſimis verbis & fuga reſpondit.

Incredibilis multitudo meretricum in concilio Conſtantienſi.

Succubus publicè in concilio Conſtantienſi ſe inter alias meretrices proſtituit.

CAP. X.



INquinant formicæ manus, eas multũ tangentium, & inquinantur potius vel ſeſe maculant qui incautè eas contrectant. Cùm enim conditionis ſint liberæ, ſua libertate carere nolẽtes, ſicut ſe moleſtantes humore acuto pungunt: Ita captiuitatem earum quærentes manibus polluuntur.

In quo contactus omnis illicitus nobis prohiberi moraliter innuitur, ne in interiori præſertim homine corã domino & angelico maculati appareamus conſpectu. Sumus enim dicit Apoſtolus 2. Cor. 6. & 7. tẽplum Dei viui, ſicut dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo: & ipſi mihi erunt populus: propter ꝙ exire de medio eorum & ſeparamini, dicit dominus, & immũda ne tetigeritis, & ego recipiã vos, & ero vobis in patrẽ, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Has igitur habentes promiſſiones chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Verba hæc ſunt Apoſtoli per totum.

Templum Dei vnde ſimus.

Contra ꝙ maximè luxurioſi delinquere reperiũtur, corpus

pus coinquinantes,& spiritus, qui virgines vel fœminas tangunt illicitè, vel vbi sexus fœmineus seipsum palpat vel tractare sinit inuerecundè.

De quibus beatus Petrus 2.sua canonica.2.c.sic dicit, Hi sunt velut irrationabilia pecora, voluptatem existimantes dici delicias coinquinationis & maculæ delitijs affluentes in conuiuijs suis luxuriantes, oculos habẽtes plenos adulterij & incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles.

Quamuis enim formica inter minuta animalia sit ingenio & sagacitate nobilissimum, tamen incautè tactum quantumcunque quis sit nitidus eum reddit immundum. Ita humanum corpus, licet à peccato sit actuali innoxium, tamen à dispari sexu tactum faciliter nimis vtrunque hominem facit pollutum. Cinis quippe tactus à cinere modicissimo, adhibito humore, in lutum statim conuertitur. Argentum insuper etiam si ad nitorem purgatũ fuerit septuplum, vel minera qualiscunque alba, etiam si aurum fuerit obrisum, cùm in charta munda suo tractu ducitur: protinus in liquorem ex motu insensibiliter resoluitur, & macula de mundo super nitido contrahitur.

Vt cinis facilè in lutum coalescit, humore perfusus, sic homo peccatori sociatus facilè peccat.

Hinc huius in typum olim Deus vetasse legitur, ne super terram reptantia, vel eidem multùm hærentia, ab electo tangerentur populo, alioquin pœna inquinationis quis mulctabatur. Vnde Leuitici 11. omne ꝙ reptat super terrã (glos. terrena sapiens) abominabile erit, nec assumetur in cibum. Quicquid super pectus quadrupes graditur (glossa: gastrimargiæ studens,) & multos habens pedes (gloss. ex varijs scripturis & varia doctrina sibi salutem futuram affirmans) siue super humum trahitur (Euangeliorum prædicatione abutens luxuriosè viuendo) non comederis, quia abominabile est. Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quicquam eorum, ne immũdi sitis: Ego enim sum dominus Deus vester, sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Gl. notat, hic non omnem pollutionem in mortuis corporibus notare, vnde sequitur, Ne polluatis animas vestras in omni reptili, quod mouetur super terram.

Gradientia super pectus gastrimargiã notant.

Piger. Quia hic locũ habet adhuc sibi cauendi ab inquinatione vtriusque hominis, qua quis inficitur potissimè per luxuriam, pro vt probasti scire cupio de Incubis, quædam mihi occurrentia dubia: primũ, an Incubi generẽt aliquan-

do fœtus. Secundò, cur plus improbati sint vel esse videantur fœminis quam viris. Tertiò, quibus remedijs liberari possint qui ab Incubis vexantur.

An Incubi generent aliquãdo fœtus.

Theologus. Ad primi solutionem tria aduertas: videlicet quod Dæmones propriè non generant, nec concupiscentiã sensitiuã in venenis habẽt, licet generationẽ prolis procurare possint, nõ suæ, sed illius viri, cui se fecit succubũ Dæmon aliquis, vel & illius, cuius virtus sementina est: & fœmellæ huius, cuius delusor est incubus. Primi dicti rationẽ si scire libet, videre poteris in Sãcto Doct. vbi prius, & in Vuilhel.

Dæmones magis infestare mulieres quã viros.

Secundum deducit idem, & precedens, quia spiritus carnem & ossa nõ habet, neque generationis instrumenta, per quæ sola & volũtas concupiscibilis, & generatio carnalis explentur. Præterea vt verbis vtar Vuilhel. Si concupiscentiã libidinosam haberent, cùm pessimi sint, vtique à Sodomitico vitio se non continerent in viros, quod tamen nullibi reperimus. Benedictus autem altissimus, qui virilem speciẽ in hominibus à flagitio eorũ vsque hodie sic seruauit.

Cyprum inhabitari à filijs Incuborũ.

Quod autem generationem procurent aliquãdo ex precedẽtis capituli auctoritatibus palam est. Et ex Vuilhelmi dictis sic claret: Quia gentem Hunorũ ab huiusmodi Dæmonibus generatam esse euidenter historia regnorũ Occidentalium narrat, & insulam Cypri totam populatam esse & inhabitatam à filijs Incuborum fama prædicat.

Dæmones gigantes posse procreare.

Denique quod Gigantes procreare valeant, vt nascantur vel concipiantur, causas S. Doctor assignat. Quia scire possunt virtutes virtutis sementinæ ex dispositione viri huiusmodi, à quo decisa est, & mulieris eidem proportionatæ complexionem agnoscere, & ita cõstellationẽ optimè ad hoc cooperantem. Quibus similiter occurrentibus, possibile est genitos magnos esse, & fortes corpore.

Vt illæsa virginitate liberi procreentur, Dæmones efficere possunt.

Quo etiam non obstãte: Incubi calliditate & maleficio vir possit habere filium, & fœmella eũdem, salua vtriusque virginitate: non tamen in dignitate tali, qualis in beatissima virgine extitit, licet cum vtriusque aureola, si scire desideras, in quarto scripto quæstione decima. Sanctũ Thomam legas, & ita esse possibile clarè disces.

Nec mireris in hoc. Nam in Bambergẽsi Diœcesi virginis notitiam habui, quæ puerum genuit, & virgo vera post partum permansit, non integritate carnis, quod solius Dei

nitio

tricis priuilegium est, sed in experientia voluntariæ libi- nis. Fuit enim virgo pulchra valdè, & formæ elegantis, ominæ nobili obsequens, quam quidam iuuenis dolosus potens cognoscere quæsiuit: vijs quibus potuit. Hunc cùm virgo deuota velut hostem vitaret vitusque ominis, ipse nocturno tempore insidias virgini posuit, & uod obdormiens fortissimè, & inexcitabiliter quodam- odò in primo somno iacere consueuisset: nescio vnde di- cit, ex hac occasione in cubiculū virginis venit, dormiē- m cognoscit, nescit virgo, vt dicit in consciētia sua, quo- odo impregnauerit, & ita recessit. Cùm autem virgo do- etiam postmodum penitus ignara signa impregnationis bere inciperet, & ad examen coram honestis matronis osita impregnata esse treperta, fugit reus de patria, qui iàs palo trāsfixus fuisset. Ipsa autem virgo incredibilibus chrymis sese deplanxit.

Exemplum de Bambergensi virgine, quæ virgo peperit.

Fuerunt tunc multi, qui virgini, vt sine periculo pareret, atrimoniū suaserūt: alij ꝙ deterius extitit, ea abuti cōcu- ierunt, præfatā partus difficultatē allegātes. Sed virgo de- ota, votū ꝙ Christo de virginitate statuetat seruandū, etiā mors sequeretur, constanter seruare decreuit, & perficit. am tēpore oportuno peperit, & in magna deuotione iam ucimis annis vixit, seq; à mūdi huius concupiscentijs ita udā fecit vt aureolā virginū eā tandē percepturā non du- itet. Discāt ex hac virgines, quā cautè thesaur⁹ ille neces- riò seruādus sit, quē saltē de corporis integritate aliqn̄ in- ibus aliqn̄ homo insidiosus, aut in dormitionis naturali ititudine, aut in pot⁹ artificialis collatione rapere potest.

Ad secundū dubiū respondet Vuihelmus, ꝙ verisimiliter c Succubi nec incubi amore cōcubitus nec desiderio vo- ptatis talia viris & mulieribus faciūt, sed potius maligni- tis studio: videlicet vt vtrūque polluant eos & eas spurci- a. Similem causam audisti in gl. vna præcedenti capite.

Cur autem Incubi amplius vexare reperiantur mulieres etiam puellas pulchros crines habentes, respondet do- inus Vuilhelmus: Non mihi alia causa occurrit nisi vna arum: quia aut curæ aut ornatui crinium nimium incū- unt huiusmodi: Aut quia per crines viros inflammare cu- unt vel cōsueuerūt: aut quia in eis inaniter gloriātur: Aut diuina bonitas hoc permittit vt terreātur mulieres inflā- mare

Cur magis ab Incubis vexē- tur puellæ pulchros cri- nes habentes.

mare viros per ea, per quæ etiam Dæmones inflamma viros volunt.

Cur autẽ Dæmones in Veneris vitio potentiam gene ratiuam plus molestent etiã in sexu masculino per malefi cia, habuisti causam ex Sancto doctore ca.5. huius libelli.

Quibus remedijs liberari possint, qui ab Incubis vexantur.

Ad tertium de remedijs propellendi Incubos in diuers diuersa legi & reperi: quòd per quinque modos quidam li berati reperiũtur. Videlicet per exorcismorum applicatio nem, per sanctam exercitationem, per sacramẽtalem con fessionem, per loci certi mutationem, & per cautam san ctorum excommunicationem. De primo satis habitu est suprà præsenti lib. cap. 6.

Angelicam salutationem Incubos propellere.

De secundo sanctis exercitijs videlicet crucis consign tione vel Angelica salutatione. Refert Cæsarius in suo D logo, quòd in Bunna, postquam sacerdos quidã se susper dit, eius concubina monasteriũ intrauit, & per Incubũ luxum procata est, quem per crucis consignationem rep lit, & per aquæ benedictæ aspersionem, sed statim post rediјt. Quando autem angelicam salutationem diceba longè velut sagitta disparuit, & recessit: sed interdum r dijt, licet prope accedere ad eam non auderet.

Confitendo peccata pelli Succubos.

De tertio sacramentali confessione videlicet, patet p eundem Cæsarium, qui dicit quòd concubina antedic cũ iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab Incub

Refert idem, quòd quidam vir in Leodio passus Succ bum confessione sacramẽtali finita, totaliter liberatus e Ponit insuper exemplum ibidem, de quadam inclusa pr pter Deum, quam Incubus nec crucis signo, nec oratio nec cõfessione, nec propter aliud spirituale exercitium liquit, quando eius lectum ascenderet. Sed cum ad info mationem cuiusdam viri religiosi diceret: Benedicite: e statim Dæmon reliquit.

Mutatio loci mutat Incubos.

De quarto, videlicet loci mutatione, dicit qui prius: q lia cuiusdã sacerdotis stuprata per Incubũ & facta ex do re frenetica, trans Rhenũque elongata ab incubo dim est. Sed pater eius, quia à loco filiã deposuerat à Dæmo percussus est, adeo vt moreretur in triduo. In de Api prope finẽ sermo fit de quadam, quæ per Incubũ crebrò lecto vexata proprio, consociã deuotã petijt vt loco ve tæ iaceret, quod cùm fecisset tota nocte quasdam inq

tud

udines grauissimas sensit,& prior tunc quieta fuit.

De quinto,de excommunicatione, quæ fortassis aliquã- o eadem est exorcisationi:patet in Legēda beati Bernar- i, In Aquitania siquidem quædam mulier ab Incubis sex nnis iam vexata, incredibili abusu libidinis, audiuit, sibi ncubum,ne ad virum sanctum, qui venturus erat,appro- inquaret,minãtem.Nihil,inquit, tibi proficiet,sed eo re- edēte tuus crudelissimus ero persecutor,qui actenus tuus nator extiti. Quæ cùm virum S.Bernardum inuocaret, espondit:Tolle meum baculum,& loco tuo infige,& fa- at malignus quod potest. Hoc cùm fecisset, Dæmon, ameram fœminæ non est ausus intrare, sed foris mina- atur atrocissimè eam velle persequi Bernardo recedente. Quo per fœminam audito conuocat populum S.Bernar- us,omnes iubet accensas candelas gestare in manibus,& æmonem cum vniuerso, qui aderat cœtu,excommuni- uit, ac ne ad illam vel ad aliam deinceps accessum ha- eat interdixit.Et ita illa plenè liberata est.

Excommunicatione incubos pelli.

S.Bernardi baculus in lectum positus Incubum abigit.

Aliquando verò nullum prædictorum remediorum iu- t vt Dæmonis abscedat nequitia, vt de Apibus circa fi- m ponit Thomas Brabantinus exemplum de quadam, æ Incubum passa,nullo confessionis remedio vel crucis t huiusmodi applicatione liberabatur, licet causam ve- tionis suæ satis nudè confessa esset.

Similis ratio assignata est suprà cap.6,de maleficio,qua- non semper tollitur. Tunc enim pœna est vexatio Dæ- onis & pro peccatis satisfactio:si prout oportet sustinea- r in charitate,sicut alia mala huius mundi,quæ nos pre- unt,sed ad Deum ire compellunt.

Piger. Cum fœminæ sint timidæ,& faciliter mirabilium marum in imaginatione susceptiuæ. Nunquid contin- quibusdã ex eis quòd in veritate per incubum non ve- atur, sed tantummodo ita se vexari putant.Sicut etiam zdam ex eadem radice falsè se impregnatas esse putant Incubos,vt fertur,quæ tamen grauidæ non sunt.

Theologus. Vtrumque verum esse agnoscitur,vt dicit do- nus Vuilhelmus vbi prius:Multę,inquit de apparitioni- s fantasticis ex morbo melãcholico in multis fiūt:sed in lieribus maximè.Sicut apparet de visionibus & reuela- nibus.Et causa in hoc est pręter eam quã norunt Medi- ci,ipsa

An quædam se Incubo vexari sibi imaginentur.

ei, ipsa natura muliebrium animarum, ob hoc videlice quoniã longè facilioris & leuioris impressionis sunt quan animæ viriles.

Quasdam sibi imaginari se grauidas.

Et subdit idem: Scio me vidisse mulierem, quæ cred bat se cognosci ab intus & à Diabolo, & alia incredibili se sentire dicebat. Nonnunquam etiam impregnatæ si videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehement ventres earum. Et cum partus tempus aduenisse credun sola emissione multæ ventositatis detumescunt. Nam

Oua formicarum ventositatem & tumultum in ventre generant.

ouis formicarum in potu sumptis incredibilem ventosit tem & tumultum in ventre generatur hominis: Similit de granis cataputiæ: Et de granis arboris, quæ dicitur N grapinus consimilia in ventre fiunt. Facilimum est aut Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum proc rare.

Ludificatoria experimenta Maleficorum.

Et si libris Maleficorum creditur, scripserũt experim tum ludificatorium, quo apparere dicebant mulieribu in lecto pluries cognosci quam cognoscerẽtur. Verbi g tia, cum cognoscerentur nisi semel aut bis ab eo, qui ex rimentum illud operaretur, putaret se cognosci quadra sies aut sexagesies. Essent ergo similes ludificationes In borum. Etiam ex testimonio sanctæ cuiusdam muli sciri potuit, quòd quidam ex huiusmodi Dęmonibus, c sic ludificasset eam, videlicet concubitu fantastico, ta fluxu seminis inquinauit eam realiter, vt mille homi non tantùm emitterent. Hæc omnia de Vuilhelmo.

CAPVT XI.



RAdices lædunt arborum formicæ, vbi iuxta bores nidificare sinuntur. Quia radices inde dunt, & succo exinde exhausto arescit radi exinde stipes & rami.

Exterior, superior & interior homo. Homo inuersa

In hominis natura tres particulares homines sunt radices suas habent, quas lædere valent nociuæ form Est enim exterior & interior homo, qui oculis etiam p alienis in figura quantitatis corporeæ. Superior homo spiritualis dicitur homo, & interior, & est sensualis ra medius, & animalis homo dicitur. Quisquis autem h quia radicem suam habet propriam, ramos & stipitem bori assimilatur.

Nam primi hominis figura, arboris, sed euersæ simi di

dinem præfert secundùm Phiiosophos, quia crines radicibus in capite assimilantur, truncus pectus, & eidē adiacentia dicuntur: mēbra verò reliqua rami vices habere videntur, & operatio talium fructus sunt corporei. Vnde Mar. 8. legimus de cæco, quem Dominus paulatim iuxta fidei suæ cremētum sanabat, quòd primo sputo eius tetigit oculos, & an videret quæsiuit: Cui ille respondit: Video homines velut arbores ambulantes. De hac arbore corporis non curandum esse Dominus docet, dicens Matthæi sexto. Quis vestrum cogitans potest adiicere ad staturam suam cubitum vnum. Omnes, inquit Matth. 10. vestri capitis capilli numerati sunt, nolite ergo timere.

arboris similitudinē præfert.

Alius autem est homo animalis: de quo 1. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia. n. est illi, & nō potest intelligere: Vbi gl. Animalis homo dicitur vel vita vel animi sensu. Vita autem animalis dicitur quæ fertur dissoluta lasciuia animæ suæ, quam intra naturalis metas ordinis spiritus rector non continet, eo ꝙ ipse Deo se regendū non subiicit. Animi verò sensu dicitur animalis, qui de Deo iuxta corporum fantasiam, vel legis literam, vel rationem physicam iudicat. Quare autem animalis non percipit, subdit: Stultitia est illi secundùm humanum sensum: Ideo non potest intelligere spiritualia.

De homine animali, secūdum vitā, vel secundum sensum.

Huius hominis, id est, sensualitatis radices sunt secundū medicos humidum radicale & calor naturalis, & elementorum quatuor qualitates: cuius cura spectat ad medicos: Qui tamen in omnibus non sunt imitandi: dicente B. Ambrosio super Psal. 13. Contraria diuinę conditioni præcepta medicinæ sunt. A ieiunio reuocant, lucubrare non sinunt, ab omni intentione meditationis abducunt. Et concludit, itaq; qui se Medicis dederit, se ipsum sibi abnegat. Hominis enim animalis membrum mortificare iubet Apostolus Col. 3. Mortificate mēbra vestra quæ sunt super terrā, fornicationē, immunditiam, libidinē, cōcupiscentiam malam & auaritiā. Huius hominis mēbra, manus, pedes & oculos abscindere Christus iubet, cum scandalizant nos Matth. 18. Hoc, inquit Apostolus Ro. 6. Scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est, scilicet cū Christo, vt destruatur corpus peccati, & non vltra seruiamus peccato.

Medicis non in omnibus est obsequendum.

Tertius verò spiritualis homo est interior: de quo 1. Co. 2. di

De spirituali homine.

2. dicit, Spiritualis aũt homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Vbi gl. Spiritualis autẽ homo est vita vel sciẽtia. Spiritualis est vita, qui spiritum domini habẽs rectorẽ animam regit. Sciẽtia verò spiritualis est, quia & si ex parte & per speculum videt, tamen de Deo secundùm imagines corporũ, vel legis literam, vel humanã philosophiam non sapit, sed Spiritui Dei subiectus, certissimè ac fideliter iudicat omnia, certa fide, occultorum non patenti cognitione, & ipse à nemine, scilicet à nullo omine animali iudicatur, id est, intelligitur, vtrum benè vel malè intelliga

Arboris forma spiritualis hominis.

Huius hominis spiritualis radix est gratia, fides & charitas; Stirpes animę eius essentia, rami potentiæ, gemmę cogitatus, folia verba, flores voluntates, & fructus virtutes & earum opera. De quibus Apostolus Rom. 6. dicit, liberati peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam ęternam. Gratia autem Dei vita ęterna in Christo Iesu Domino nostro. Et Ephes. 3. Flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, à quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis secundum diuitias gloriæ suę virtutem corroborari per spiritum eius interiorem hominem habitare Christum per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati, & fundati, vt possitis cõprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, lõgitudo, sublimitas & profund

Bona opera, quæ.

Ex vna charitate multæ solẽt virtutes prodire.

Hinc beatus Gregorius in Homilia quadam, vt mu arboris rami ex vna radice prodeunt, sic multæ virtutes, vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis r mus boni operis, si non manet in radice charitatis.

Ex quibus iam patẽter conuincitur, quanta damna h minibus inferant, qui velut nociuæ formicæ fidem, gr tiam vel charitatem de cordibus hominum cassant.

Bona opera, nisi in radice charitatis [illegible] a neant, nihil viriditatis habent.

Piger. Puto Dæmones in huiusmodi radicibus dam maxima inf[illegible] quando eos cõstat alicuius hominis co pus potenter p[illegible]idere. Quia in hoc omnium trium, qu descripsisti arborum radices lędere videntur. Quamobr scire cupio de hac materia, vtrum tantummodò pro g uibus criminibus possideant. Quibus modis vexẽt & q bus [illegible]edijs iuuari valeant possessi.

Th[illegible]s. Satis benè consideras, sed non distinguis. D uersi [illegible]odè enim diuersi possidemur, quidam plus, alij

nus,per Dæmones,à quibus non ſemper potenter poſſidẽtur,nec propter quolibet mortale peccatũ quis poſſidetur. Vnde ad primam tuam quæſtionem audi Sancti Doctoris,quodlibeto 3.quæſt.3.reſponſum, Quantum, inquit ad corpus,poteſt Diabolus hominẽ ſubſtantialiter poſſidere, ſicut patet in arreptitijs.Sed hoc magis pertinet ad rationẽ pœnæ,quàm ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ non ſemper ſequuntur culpam eius qui punitur,ſed quandoque non peccantibus inferuntur, vt dicitur Ioan.9.de cæco nato.Et hoc modo eſt ſecundùm altitudinem incomprehenſibilium iudiciorum Dei. Vnde non cũ qualibet culpa mortali Diabolus habitat in homine ſubſtãtialiter etiam quantum ad corpus.Hæc ille.

Propter quæ crimina homines à Dæmonibus poſſideãtur.

Reperio autem quod quinque de cauſis aliquem contingit poſſideri.Aliquando pro proprio maiori ſuo merito; aliquãdo pro alieno leui delicto: Aliquando pro ſuo venia peccato:Aliquando pro graui peccato alieno:Et aliquando pro magno facinore proprio.

Quinque ob cauſas obſideri homines à Diabolis.

De primo patet in Dialogo Seueri,beati Martini chariſſimi diſcipuli,vbi fertur quendam patrem ſanctiſſimæ vitæ tantum dotatũ in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedũ verbis ſuis proprijs fugarentur,ſed etiam eiuſdem patris epiſtolis & cilicio. Cùm autem coram mundo pater eſſet celeberrimus,ſe tentari ſenſit vana gloria. Cui vitio licet viriliter reſiſteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordijs Deum precabatur,quatenus quinque menſibus à Dæmone poſſideretur.Quod & factum eſt. Nam eũ ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat, & omnia applicare ſibi Dæmoniacis communia.Finito autem quinto menſe,prorſus & ab omni vana gloria & à Dæmone liberatus eſt.

Diaboli pelluntur cilicia & epiſtola ſãcti patris alicu ius.

Sanctus quidã petit quinque menſibus à Dæmone poſſideri, humiliationis cauſſa.

De ſecundo quomodo ex alieno leui delicto, aliquis poſſideretur, ponit exemplum beatus Gregorius de beato Eleutherio,abbate,viro ſimpliciſſimo, qui cùm prope monaſterium virginum pernoctaret, ei ignoranti ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulũ puerũ, qui omni nocte vexabatur à Dæmone,ſed eadẽ nocte à Dæmone liberatus eſt per patris præſentiã.Hic cùm rẽ didiciſſet geſtã,& puer poſitus eſſet in monaſterio ſancti viri,& tranſ[illegible] mulſ diebus, paulò immoderatè lætus de liberatio[illegible] pueri, [illegible] ad confratres ſuos. Fratres, Diabolus ſibi [illegible] llis ſo[illegible]

Quomodo ex alieno delicto [illegible] poſſideatur.

roribus iocabatur. Sed vbi ad seruos Dei venit puerum hūc accedere non præsumpsit, Et ecce statim Diabolus puerum vexare cepit, & per lachrymas & ieiunia sancti viri & confratrum difficulter, sed eadem die liberatus est.

De tertio, videlicet de proprio veniali peccato patet, per Cassian. collatione abba. Sereni, prima, dicentem de Moyse. Moyses, inquit, in eremo cū singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionē vnius sermonis, quem contra abbatē Machariū disputās paulò durius protulit, quadā scilicet opinione prçuētus, diro cōfestim traditus est Dęmoni, vt humanas gestiones ori suo ab eo suppletus ingereret.

Quod flagellum purgationis gratia se dominus intulisse, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, velocitate curationis eius, atque auctore medio demōstrauit. Nā cōtinuò, abbate Machario in oratione submisso dicto citius, nequam spiritus ab eo fugatus abscessit.

Lactucā sine signatione crucis comedens corripitur à Diabolo.

Simile videtur huic, quod primo Dialogorum refert B. Gregor. de quadam Dei famula in monasterio virginum, quæ hortum ibidem ingressa, lactucam conspiciens & concupiscens, quam signo crucis benedicere oblita, auidè momordit, arrepta à Dęmone cecidit & vexabatur, quousq; statim vocato beato ibidē patre Equitio p̄ eūdē liberata est.

De quarta causa, qua dictum, pro alieno graui peccato aliquem posſideri, patet ibidem per beatum Greg. Nam vt refert beatus Fortunatus Episcopus, Diabolū ab obsesso homine propulerat. Serò igitur Dæmon idem in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit. O virum sanctum Fortunatum eiecit de hospitio peregrinum, quem quidam vir inuitauit suum ad hospitiū. Et quærendo causam expulsionis, est gauisus super derogatione sancti viri, quam à peregrino ficto audiuit. Exinde aūt Diabolus puerum inuasit, & prunis iniecit, ac animam eius excussit, sicque pater miser primùm quem recepisset, hospitio intellexit.

De quinta verò causa proprij facinoris & magni communiter, tā in sacra scriptura, q̄ in sanctorū passionalibus legimus. Nā sic 1. Re. 15. Saul inobediēs Deo possessus est.

Tempore, quo in vniuersitate Coloniensi sacræ theologiæ studio ascriptus fui, quædā virgo quindecim vel sedecim annos habēs, moribus secundū seculū satis composita, in domo cuiusdam suæ consanguineæ nutriebatur extra

domum

domum parẽtum. Cũque cognatæ suæ cyphum satis vilem terreũ quẽdam à casu fregisset, cognata ita replebatur in lapsus negligentiam, & in reã virginẽ, quæ virgo tantò hoc molestius tulit, quò vasculum vilius extitit. In irã igitur cõmota virgo hora sumendi cibum, nec comedere nec ad mẽsam præ ira se præsentare voluit, Cuius cognata ait, Oportet vt comedas. At virgo apud se (vt mihi postmodum & exorcistæ retulit suo) huiuscemodi verba submurmurando dicebat. Si me oportet edere, in nomine Diaboli fiat. Sic mẽsam accedit, benedictionem mensæ quam benè sciebat, dicere neglexit, & in primo morsello, vt putabat, muscam ori illatam sensit, quam cum nulla arte eiicere valeret, deglutiuit & immediatè obsessa fuit, semper tamen vsum rationis bonum habuit, licet sæpè satis vexaretur à Dæmone.

Diabolus in specie muscæ deglutitur.

Cùm autem in domum parentum cum magna mœstitia reduceretur, & diutissimè nullus reperiretur, qui liberare posset, tandem quidam frater nostri ordinis, nunc Magister Gotfridus *Echlussel* sacræ Theologiæ ꝓfessor, calamitati parẽtũ & puellæ cõpatiens, se de eius exorcisatione intromisit, pacto tali præuio, vt, si liberaretur, nihil terreni exorcistæ darec, sed puella in castitate solita, si vellet, liberè & non in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater præfatus missam, obtulit obsessa oblationem consuetam, in eadem affuit per totum, & in nullo vexari videbatur. Finitoque officio, post satis diutinũ exorcismi actũ, mẽbris omnibus virginei corporis penè præcõtusis, exijt dæmõ & ita virgo deinceps domino in castitate seruiuit.

Puella voto castitatis destinata, liberatur à Cacodæmone.

Porrò quò ad secundum dubiũ: Quibus modis Dæmon possideat vel homines lędat? ad plenũ puto nullus in hac vita sine miraculo posset dicere. Sũt tamẽ sex modi satis conuenientes, perfunctoriè trãseamus, quib. potestatẽ exercẽt in homines, sed tãtũmodo ꝓ quãto à Deo permissi fuerint.

Sex modi quibus Cacodæmon hominem possidet & lædit.

Nam vexant aliquando tãtùm in rebus fortunæ exterioribus. Aliquando etiã aliquos in proprijs vexant tantũmodo corporibus: Aliquando in corpore simul & in potẽtijs interioribus: Aliquando quidẽ per eos intus & extra solũ tẽtãtur: Alij castigatione eorũ ad tẽpus tãtũmodo vsu rationis priuantur: Alij verò velut bestię irrationales reddũtur.

De tribus primis manifestũ est in beato Iob, Deum Dæmonẽ licentiasse in res exteriores eius tãtũmodo, qñ Deus

Sathanæ ait, Ecce vniuersa quæ habet in manu tua sunt, tantùm in eum ne extendas manum tuam, Iob primo. In corpus, vbi postmodum ait ibidem 2. Ecce in manu tua est, verùm tamen animam eius serua, id est, vitam eius ne auferas. In potentias interiores verò agendi potestatem dedit ibidem 7. vbi dicit Iob ad dominum: Si dixero consolabitur me lectulus meus, & reuelabor loquens mecum in strato meo: Terrebis me per somnia & per visiones horrore cōcutiēs, Dæmone scilicet procurante, secūdū Nicol. de Lyra.

Iob etiam quòad potentias interiores affligebatur à Satana.

Nam vt sanctus Thomas ibidem ad literam exponit, homines sapientes, quando solitarij sunt, & tumultibus hominum & negociorum semòti, tunc magis loqui possunt secundum rationem aliquid cogitando, sed ista remedia Iob iuuare non poterant, quia tempore quo his remedijs vti debebat, aderant sibi alia impedimēta, quibus perturbabatur, scilicet somnia terribilia & horribiles visiones. Et hoc est quod subdit: Terrebis me per somnia, quæ scilicet dormiēti apparent, & per visiones quæ scilicet apparent vigilanti, ab vsu exteriorum sensuum alienatio.

Solitarij cùm sint prudentes magis secūdū rationem loqui possunt.

Solent nocturna phantasmata conformia esse, diurnis cogitationib. Vnde quia Iob de die mortis suæ cogitabat, similibus phantasmatibus perturbabatur in nocte. Infirmitas enim corporis ad hoc operatur, vt perturbata phantasmata dormientibus appareant. Sic igitur vndique consolatione exclusa, nullus modus Iob remanere videbatur, tot angustias euadenti, nisi per mortem, Horrore, inquit, concuties.

Nocturna phantasmata cōformia sunt diurnis cogitationibus.

De quarto Diabolicæ vexationis modo, patet in Ioan. Io. 13. Cùm iam Diabolus misisset in cor vt traderet Iesum Iudas. Vbi beatus Augustinus dicit: Missio illa spiritualis suggestio est, & non fit per aurem, sed per cogitationem.

Quomodo Sathan missus sit in cor Iudæ.

De quinto modo habes. Mat. 17. in lunatico exēplū cuius pater ait ad Iesum: Domine miserere filij mei, quia lunaticus est, & malè patit. Et de Saul, primi Re. 15. & in sequētibus.

Lunatici vsu rationis ad tēpus per Dæmones priuātur.

De sexto modo typum gessit illa mulier, quam vt Christus ait, alligauit Sathanas 18 annis, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere, sicut nec bestiæ: vt patet Luc. 13. Vbi glossa Basilij: Brutorum siquidem caput humi deflexum est, & terram cernit, caput hominis erectum est in cœlum, oculi superna conspiciunt.

Irrationabiles à Dæmonibus redditi.

De tertij solutione dubij, quibus remedijs liberentur p[...]

Quinque remedia liberãdo obsessos.

fessi à dæmone. Quando reperiuntur pro talibus experta antidota: Aliqui enim liberati sunt per exorcismos Ecclesię aliqui verò contritione vera vel confessione: aliqui Eucharistiæ sacræ communione: aliqui sanctorum locorum applicatione vel bonorum oratione. Aliqui etiam in excommunicationis absolutione. De primo satis dictum est. Et de secundo præcedenti cap.

An obsessi debeant communicare sacra synaxi, liberationis causa.

Eucharistiæ sacramentum exurit Dæmones.

De tertio dicit Cassianus collation. abbat. prima Communionem sacrosanctam nequitiæ spiritibus traditis à senioribus nostris nunquam memini interdictum: quinimò si possibilè esset & quotidie eis impartiri eam debere censebant, quę ad purgationem ac tutelam corporis animæque peruenire credenda est: quæ ab homine percepta, eum, qui in membris eius insidet spiritum, seu in ipsis latitare conatur, velut quoddam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum & Abbatem Andronicũ nuper aspeximus, aliósque quã plures. Magis nãque ac magis inimicus insultabit offésę, cùm eũ à cœlesti medicina viderit segregatum tantoque durius & frequentius attentabit: quantò eum à spirituali remedio senserit lõgius abdicatũ. Hęc Cassianus.

Corpus hic affligitur vt spiritus saluus fiat.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hîc credere immobiliter oportet: primò quòd sine Dei permissu, nullus ab eis spiritibus omnino tentatur. Secundò, ꝙ omnia, quæ à Deo nobis inferuntur, siue tristia ad præsens, siue læta videantur, velut à pijssimo patre, clementissimoque Medico pro nostris vtilitatibus irrogantur. Et idcirco eos velut pędagogis traditos humiliari: vt discedentes ex hoc mundo, vel purgatiores ad vitam aliam transferantur, vel pœnali vigore plectantur. Quia secundum Apostolum traditi sunt in præsenti Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus salui fiant in die Domini nostri Iesu Christi.

Piger. Quid ergo erit de vsum rationis non habentibus, qui se probare non possunt, & sic edere de cibo hoc secundum Apostolum non valent.

Amentes quomodo distinguendi, quoad sumptionem sacra cœna.

Theologus. Sanctus Doctor de hoc in tertia parte, quęstione octaua sic distinguit de omnibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur nõ habere vsum rationis dupliciter. Vno modo, qui habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non videns qui male videt. Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramen-

tum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere vſum rationis, quia ſic à natiuitate permanſerunt, & ſic talibus non eſt hoc ſacramentũ exhibẽdum: quia in eis nullo modo præceſſit huius ſacramenti deuotio. Aut nõ ſemper caruerunt vſu rationis. Et tunc ſi prius, quando erant ſuæ mentis compotes, apparuit eis huius ſacramenti deuotio, dent eis in articulo mortis hoc ſacramentum exhiberi, niſi fortè timeatur periculum vomitus vel exſpuitionis.

Quomodo amentibus in articulo mortis ſacramentum adhibendum.

Vnde legitur in cõcilio Carthaginenſi, & habetur in decretis di. 28. q. 6. Is qui in infirmitate pœnitẽtiã petit, ſi caſu, dum ad eum inuitatus ſacerdos venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim conuerſus fuerit, debet teſtimonium quæri ab his qui eum audierunt. Et ſi cõtinuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia. De baptizatis, qui corporaliter ab immundis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio, & de alijs amentibus.

Infirmis infundenda Euchariſtia.

Hęc Thomas. Et ad hoc Caſſianũ allegat. Addit tamen in 4. diſt. 9. Dæmoniacis non eſt deneganda cõmunio: niſi fortè certum ſit pro aliquo crimine à Diabolo torqueri. Cui ſic Petrus de Palude addit. In hoc caſu pro excommunicãdis ſunt habendi, qui traditi ſunt Sathanæ. Hæc Petrus.

Ex quibus liquet, ꝙ ſi aliqui ſunt poſſeſſi à Dęmone etiã propter ſua crimina, habentes tamen lucida interualla & rationis vſum, poſtea cõuertũtur de peccatis, vel debitè cõfitẽtur, tales cùm ſint abſoluti corã Deo, nullatenus ſunt à cõmunione diuiniſſimi Sacramẽti Euchariſtię ſequeſtrãdi.

De ſanctorũ locorũ applicatione, vel deuota oratione, ꝙ pro quinto remedio tactum fuit, legendę Sanctorũ referrę ſunt. Merita enim ſanctorũ Martyrũ, confeſſorum & virginum exigũt, vt hi ſpiritus nequam ſanctorũ in patria exiſtentium interceſſione vincãtur, quos ſancti in via vicerũt.

Sanctorum interceſſiones obſeſſos iuuant.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obſeſſorum obtinuiſſe ſæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Caſſianus, vbi ſuprà. Si inquit, haberemus hãc ſententiam, imò fidem, quam ſuperius cõprehendi, vt & omnia per dominum fieri, & pro vtilitate animarum diſpẽſari vniuerſa crederemus, non ſolùm nequaquam deſpiceremus eos, ſed etiam pro eis inquit, tanquã pro mẽbris noſtris inceſſanter oraremus, eiſq; totis viſceribus pleno cõpatiremur affectu.

De

De sexto modo absoluendi ab excommunicatione sciẽdum, ꝙ nec iste communis est, nec fortè licitus, nisi habẽti auctoritatem & spiritualem reuelationem vel probabilitatem, ꝙ possessus quis sit propter excommunicationem Ecclesiæ. Sicut Apostolus 1. Cor. 5. excommunicatum à se & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi. i. vt gl. dicit: vsque ad illuminationẽ gratię contritionis, vel ad iudiciũ. Et Pseudo doctores, qui fidem perdiderant, videlicet Hymenæum & Alexandrum, tradidit Satanæ, vt discerent non blasphemare: 1. ad Timoth. 1. Tantæ enim potestatis, dicit glossa, erat Apostolus, tantamque gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo. Vnde sanctus Thomas in 4. distinct. 18. vbi Magister tres effectus excommunicationis tradit, eosdem sic declarat sanctus Doctor. *De remedio excommunicationis in obsessis.*

Ex hoc ipso verò, inquit, ꝙ aliquis suffragijs Ecclesiæ priuatur, triplex incõmodum incurrit, per tria, quæ quis ex suffragijs Ecclesiæ cõsequitur. Valẽt enim ad augmentum gratiæ eis qui habẽt, vel ad merendũ eis qui nõ habent. Et quantũ ad hoc, Magister dicit, ꝙ gratia subtrahitur per excommunicationem. Valent etiam ad custodiam virtutis. Et quantum ad hoc dicit, ꝙ protectio subtrahitur, non ꝙ omnino à Dei prouidentia excludantur, sed ab illa protectione, qua filios Ecclesiæ specialiori modo custodit. *Triplicia incommoda ex excommunicatione prouenientia.*

Valent etiam ad defendendum ab hoste, & quantum ad hoc, dicit ꝙ Diabolo maior potestas sæuiẽdi in ipsum datur, & corporaliter & spiritualiter. Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat per signa ad fidem homines inuitare, sicut Spiritus sanctus visibili signo manifestabatur, ita excommunicatus corporali vexatione à Diabolo innotescebat. Nec est inconueniens, si ille, qui est desperatus, hosti datur: quia non datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus. Cùm in potestate Ecclesiæ sit ex eius manu ipsum eripere cùm voluerint. Hæc Tho. *In primitiua ecclesia cur signa & miracula requirebantur.*

Ex quo vltimo verbo patet sextũ remedium: Sed cauendum est valdè exorcistę cuilibet, ne de suis viribus faciliter præsumat, aut iocum aut ludũ serioso Dei operi intermisceat: aut superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adiciat: Alioqn pœnas vix euadet, vt declaratur p exẽpla. *Remedium exorcisationis.*

Nam de primo refert beatus Greg. primo Dialogo, de quadam cōtra conscientiam suam à marito petēte & obtinēte debiti redditionē in vigilia dedicationis Ecclesię sancti Sebastiani, q͂a contra conscientiā se processioni Ecclesię immiscuit, possessa est, & publicè furiebat. Quo viso sacerdos eiusdem Ecclesiæ ex altari sindonē tulit, eamq; coopetuit. Sed & hūc sacerdotē, repētè simul Diabolus inuasit. Et quia vltra vires voluit quicquā præsumere, compulsus est cognoscere in sua vexatione quis esset. Hæc Gregorius.

Diabolus illudentem ipsi exorcistam in cloaca inuadit.

Nec de officio, qꝫ Exorcistatus sanctū ordinem requirit, quis iocum faciat. Nam vidi in Conuentu Coloniensi fratrem, verbis satis iocosum, sed in gratia expellēdi Dæmones valdè famosum. Hic cùm in terminis conuentus Coloniensis Dæmonē in obsesso corpore arctaret: Iam Dæmon petiuit à Fratre locum recedendi: quo gauisus frater, ait in ioco, In cloacā meam vadas. Exijt igitur Dæmon & nocte cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon tam dirè eum torsit prope cloacam, vt vitam cum difficultate saluaret.

Ad dæmoniacos curandos Malefici non adhibendi.

Cùm pręterea Maleficorū pręsidia super possessos inuocantur, finis deterior quàm principiū sæpè efficitur. Vnde de præfata fœmina refert Greg. vbi suprà. Cùm inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atque amando persequentes ad obtinendū salutis remediū Maleficis tradiderūt. Ducta igitur per eos ad fluuiū, atque in aquā mersa, & multis incantationibus agitata, dum vnus Dæmon ab ea expelli debuit, legio eam intrauit: cuius distinctis vocibus iam clamare cepit Quod tādem cōsanguinei cōfitentes, & de hoc dolentes, eā præsentarunt Sancto Episcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus duob⁹ diebus eā ex integro sanauit.

CAP. XII.

Flores & folia quid in sacra scriptura significent.



AD summitates arborum formicæ scandunt, & ibi earū flores, aliquæ sæpè gramina & fructus lædunt. Quæ radices sint, arbor & rami in morali intellectu, qui lædi possunt à nociuis formicis dictum est præcedentis cap. principio.

Therebinthus quid.

Flores autem sunt bona proposita, & fructus opera: verba verò velut folia. Vnde Eccl. 24. Ego quasi therebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. Ego quasi viris fructificaui suauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis. Vbi gl. Therebinthus arbor est fru-

fructuosa, flos ramecosus, sicut oliuæ, sed rubeus: folia habet densa & folliculos, emittentes quædam animalia quasi culices, plenior resina quæ de cortice erumpit.

Per Therebinthum significatur Ecclesia, quæ per totum orbem ramos prædicationis & fidei extendit: cuius resina præcipua.i.animarum medicina. Masculi huius arboris sine fructu sunt, quia qui in se confidunt, fructum virtutis non faciunt. Fœminarum autem duo genera sunt, & cum vitæ maturescunt. Qui enim infirmitatem suam agnoscũt, & spem suam in domino ponunt, fructũ martyrij sibi acquirunt. Aut per continentiam aut munditiam cordis & corporis spirituale præmium possidebunt. *Resina therebinthi significat animæ medicinam. In se cõfidentes, fructum virtutis non ferunt. Infirmissimi sæpè fiunt martyres.*

Qui etiam sint flores & fructus vineæ spiritualis in hæc verba tradit beatus Gregorius lib.x i. Moralium. Benè, inquit, per Salomonem dicitur manè surgamus ad vineas: Videamus si floruit vinea, flores si fructus parturiunt. Florent quippe vineæ, cùm mentes fidelium bona opera proponunt, sed fructus non pariunt si ab eo, quod proposuerũt aliquibus victi erroribus infirmantur. *Quid fructus vineæ Salomonis denotet.*

Non ergo intuendum est, si vineæ floreant, sed si flores ad partum fructuum conualescũt. Quia mirum non est, si quis bona inchoat, sed valdè mirabile est si intentione recta in bono opere perduret. Vnde fit plerũque vt si in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipsum hoc opus quod bonum creditur amittatur. Hæc ille. *Attamen ex floribus fit de futuris fructibus cõiectura.*

Orandum ergo nobis est deuotè cum psalmis, Domine Deus virtutum, vide & visita vineam istam, quam plantauit dextera tua, & ne singularis ferus eam depascat, aut per eam exterminet de silua. Ne etiam dominus de vobis sicut de gente maligna comminetur illud Ezech.39. Feris auibus, omniq; volatili & bestijs terræ dedi te ad deuorandũ. Gl. Aduersarijs potestatibus, Dæmonibus.s. qui iuxta viam comedunt sementem. Venit enim Diabolus & tollit verbum de corde hominum, ne credentes salui fiant: vt ipsa veritas ore expressit proprio.

Piger. Finẽ tractat⁹ ꝓpè habem⁹. De Maleficis igitur adhuc operationib⁹ scire desidero: vtrũ nè alij modi sint, quibus possidere cõsueuerũt Dæmones in hac vita homines.

Theologus. Tres adhuc mihi occurrũt, vnus est in corporali vexatione, alius est in animæ necatione: Tertius est in

sola opinione. Primus aliquādo fit sine delicto pręuio. Secūdus sēper cū mortali peccato. Terti⁹ oritur ex cōplexionis vitio. Primus est de quo latè dictū est in pręcedentib⁹.

Num herbis, lapidibus & musica expellantur Dæmones.

Piger. Vnū adhuc est mihi dubiū de pręfata materia, vtrū ne herbas, petras & melodias valeant expelli Dæmones.

Theologus. Valent certè talia nōnunquā debitè applicata; & si non semper vt ex toto: tamen vt pro parte liberentur: patet illud Tobiæ 6. vbi Raphael, ait Tobiæ: Cordis particulam piscis nempe quem cepisti si super carbones ponas; fumus eius extricat omne genus Dæmoniorum. siue à viro siue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos.

Fumus arboris cuiusdam abigit Cacodæmones.

Idem in effectu patuit ibidem. 8. vbi Magister in Historia sic addit: Nec super hoc mirari debemus, cùm fumus cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere prohibeatur. Nec hoc venerabilis Hugo negat, communicando eandē historiam. Imò beatus Hieronymus dicit, Dæmonium sustinenti licet petras vel herbas habere sine incantatione: & habetur in forma 26. q. 7. Dæmonium sustinenti.

Ad idem allegat Dominus Vuilhelmus Parisiensis vltima parte summæ suæ de vniuerso, satis probabiliter. Præterea certum est; exorcismi iure te aliquos fideles in vsu habuisse. Vnde Actorum 19. de septem refertur. Super quo dicit Magister in Historia, licet per exorcismos Salomonis eiecerint, non tamen absque labore multo, sed quibusdam herbis & gemmis adhibitis, vt tradit Iosephus. Hæc ibi.

Salomonis regis exorcismi.

Detur ꝙ prænominata, non directè de sui natura aduocant vel compellunt Dæmones, videlicet verba, herbæ & petræ, vt dicit S. Th. in 4. dist. 7. art. vlt. Non est, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dęmones subiacere, & ideo non coguntur inuocationibus, & factis quibusdam Maleficis, nisi inquantum per hoc fœdus cum eis initur: secūdum ꝙ dicitur Isaïæ 18. percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

Dæmones corporalibus virtutibus non subiacent.

Et illud Iob. 40. An extrahere poteris Leuiatham hamo, & sequentia sic finaliter exponit, secundum Thomā dicentem: Si quis rectè considerat omnia, pręmissa videtur pertinere ad pręsumptionem Necromanticorum confutādam, qui nituntur cum Dæmonibus pactum inire, ac eos sibi subiicere, vel qualitercūque constringere. Ostenso ergo, ꝙ homo non potest vllo modo sua virtute Diabolum supe-

Necromantici non possunt sibi Dæmones subiicere.

rare

tate, quòd ex omnibus præmissis concludit dicens & subdens, Pone super eum manum tuam: subaudi si potes; quasi diceret, nullo modo tua virtute potes, Superatur tamen virtute diuina. Vnde subdit. Memento belli: quo scilicet ego contra eum pugno. Hæc de Thoma.

Vnde etiam postea c.41. dicitur: Non est potestas super terram, quæ ei cõparetur. Super quo idem, per hoc, inquit, signatur, quod nulla virtus corporalis potest adæquari potestati Dæmonis, quæ est potestas spiritualis naturę. Et sequitur: Qui factus est vt nullũ timeret. Diabolus.n. ex ordinatione suę naturę, in qua factus est à Deo vt nec hominẽ timeat, nec aliquã creaturam corporalem. Hæc de Tho.

Diabolus factus est, vt neminem timeat.

Indirectè autem quodam modo Dæmone obsessus, potest virtute melodiæ, vel herbę, vel corporalis rei sibi à naturali proprietate in existente cerebrum vel partẽ corporis læsi à Dæmone sanare, vel reducere vt tolerabilius habeãt. Vt tenet dominus Albertus Lucæ 9. & Nicolaus de Lyra primo Re.16.& Doctores ibidem. Nec omnino certum est Dæmones aliquos nisi in pœnam in potestate eorũ impediri, qui igne corporali cruciantur, & sanctorum orationibus. Certũ etiam est, eos præfatis rebus, si in laude Dei vel sanctorũ assumuntur, vel cum inuocatione diuina & beatorum, sępè cruciari, vt in multis Legendis sanctorũ patet.

Præterea quòd his maius est: tenet Paulus Burgensis in additionibus super primum Re.16. hanc conclusionẽ: videlicet. Non solum concedendum videtur quòd aliqua sensibilia possunt afflicti à Dæmonibus leuius ferre, vt scilicet Nicolaus de Lyra tenet. Sed quòd etiam per sensibilia aliqua à Dæmonibus afflicti possunt totaliter liberari, quod probatur per eandem rationem, quam Nicolaus adducit. Nam cùm Dæmones non possint materiam corporalem secundum suam voluntatem transmutare, sed mediãtibus actiuis qualitatibus, qui disponunt materiã ad suscipiendũ actionem afflictiuam in corporibus ab eis obsessis: vt Nicol. dicit. Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest curari dispositio in corpore humano, per quam non sit aptum ad suscipiendum actionem Dæmonis. Verbi gratia, Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis, secundum medicos, & per consequens ad suscipiendum afflictionem Dæmoniacam. Quæ quidem Manica passio sicut

Per sensibilia posse obsessos liberari.

Exemplum de Magica passione.

sic vt potest alienari per sensibilia medicamina sic & penitus curari & per consequens curata esset talis dispositio in corpore humano ad suscipiendum afflictionem Dęmonis correspondentem tali dispositioni: & sic recedet penitus afflictio Dęmonis actiua recedente passiua in possesso.

Per Dauidis Musicā prorsus recedisse à Saule Sathanam.

Idem potest dici de iecore piscis Tobiæ. Idem de melodia Dauid. Ratione cuius licet primo refocillaretur Saul & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per eā. Vnde dicit litera: recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ, dicere quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per rationes eius: quia nō est verisimile, quòd hoc scriptura taceret: cum esset in laudē Dauid notabiliter, de quo tamen nullam mentionem facit. Hæc de Paulo. Secundus verò modus, quo Dæmones possidēt homines, est grauissimus: de quo Cassianus col: abb. Sereni prima dicit. Illi sunt verè miseri ac miserabiles iudicandi qui cum se vniuersis criminibus flagitijsque contaminent, nō solòm nullum in eis visibilitet signum diabolicæ suppressionis ostenditur, sed ne aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius expeditamq; medicinam, quorum durities & impœnitens cor pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurizant sibiipsis iram & indignationem in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. In quo vermis eorum non morietur & ignis eorum non extinguitur.

Non per meritū Dauidis sanatur Saul. Grauissimus modus obsessionis.

De desperatis loquitur.

Et iterum idem Cassianus comparando corporalem obsessionem, & animæ peccatum: paulo anteà dicit: Multo grauius, inquit, constat illos vehementiusq; vexari, qui cū corporaliter ab ipsis supprimi minimè videantur, animo tamen pernitiosius possidentur: eorum scilicet vitijs vel voluptatibus inuoluti. Secundum Apostoli namq; sententiam: A quo quis superatur, eius seruus efficitur. Nisi quod in hoc isti desperatius ægrotant, quòd cum sint eorū mancipia, nec impugnari se ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoscunt.

Tertius modus possessionis non est verus nec proprius, sed tantum putatiuus: quo quidam aut ex tentatione mera Dæmonis, aut ex vitio corporeæ complexionis sese possessos existimant.

De putatiua obsessione.

Noui in ciuitate Nürembergensi quandam iuuenem de

ditio

ditioribus & maioribus,honestam dominam,in matrimonij lege sub viro constitutam. Hæc per quatuor circiter annos,se sola conscia,& quadam deuota sibi famula,putabat omnino se esse possessam à Dæmone. Et quia se notari timuit, & nator quos habuit si proderet, apud semeipsam tabescere cepit in corpore tam grauiter, vt nec pueri,quos habebat pulchros, nec mariti admodum probi præsentia, neque amicorum vel epularum quarumcunq; delitiæ eam lætificare valerent.

Res gesta Nuremberga.

Veni ego ad locum prædictæ ciuitatis, & quia mei notitiã habuit,ideo in porta cõuentus me de animę salute & de alijs consulere cepit. Cumque inter mea verba Dæmonem,nescio quo casu,nominarem,diuertere cepit fœmina à me cautè caput, vt faceto more saliuã eiiceret. Ex phantasijs enim præteritis,quoties nomen Dæmonis nominari audierat, horruit eius animus ex contracta assuetudine. Post quædam igitur verba cum in gestu fœminæ timorem eius,quem celauerat agnouissem,illi dixi:Domina, si mihi veritatem fateri volueritis, secretam vestram tentationem,quam celatis,indicabo: Quæ respondit admirando. Ita faciam, si veritatem dixeritis. Tunc ego, Vos putatis, vos esse possessam. De quo stupens respondit, Veritas est,& hęc mea grandis dudum tristitia extitit & durat hodie. Visa itaque conditione fœminæ,& auditis sui timoris circumstantijs: illi dixit, Secura esto te,possessa non estis. Sed aut tentatio est aut maniæ naturalis passio. Quo audito, cepit gaudere & melius dietim habere. Multóque tempore posteà viuebat alacriter & honestè.

Aliud exemplum imaginata obsessionis.

Tempore quo in Viennensi steti studio,fuit ibidem ciuis vnus vxoratus de meliori ciuitatensium prosapia, mihi multisq; notus: Hic in forma strepitus cuiusdam secularis iudicij cautionem quandam litteratoriam produxit in medium,inscius, vt multis videbatur, quæ opposita solis radijs quibusdam videbatur per rasuram falsificata. Super quo postmodum clam auisatus coram amicis, quia probus & fide dignus semper extiterat, satis erubuit, & se die noctúque perpetuæ infamiæ maculam contraxisse suspicabatur,nec super hoc consolationes cuiuscunque recepit. Ductus igitur ad examen in medicinis expertorum, adesse iuueni viderunt infirmitatem scilicet maniæ.

Vnde

Vnde postquam multa ipsi adhibita essent remedia, nec quicquam adiuuarent, suaserunt cauti medici multum prudenter & catholicè, vt sacramentalem confessionem faceret, Eucharistiæ sacramentum reciperet, & se per omnia disponeret ac si mori vellet, ne ex mania futura impersuasibilis sine talibus moriendo, putaretur à Dęmone possessus: & factum est ita. Nam paulò post ipsi visum fuit quòd mortuus esset: & quia mortui nec comedunt nec bibunt, nec alia communia viuis faciunt, ita nec iste facere vlla persuasione voluit. Vnde tandem mera fame interijt, nec iuuabat remedium quòd quidam se mortuum fingens & comedens, similem, vt fertur, aliquando sanauerat Maniacum.

Quidam se mortuum putans, se necat fame.

Vidi alium non de infimis in ciuitate Coloniensi, virum literatum & diuitem, ac multum honoratum: de cuius ore audiui, quòd quadam vice periculosè infirmabatur: Etiam lecto decumbenti, vbicunque se inspexit, sibi apparebat, quòd ipse duo homines esset: de quo stupens, & an dormiret vel amens esset, ambigere cepit. Deinde concludens, quòd hoc impossibile esset, ne ab alijs vsu rationis priuatus esse videretur, clam vocauit medicum corporis: qui maniam adesse conspiciens, confortabat infirmum bona spe animum euadendi dedit, dummodo Diuina sacramenta reciperet. Quo facto, de die in diem conualescebat infirmus, & cum gratiarum actione recedente infirmitate, abscessit etiam maniaca passio, quam se habuisse post modum ferè cunctis celauerat, quousque me coram audiuit, quod infirmitas hæc naturalis esset.

Quidam imaginatur se corpora duo habere.

In ciuitate alia notitiam alterius magni & diuitis atque probi viri habui, qui licet esset ditissimus, & perpetuis multis possessionibus reddituatus, & vir magni consilij, tamen timere cepit, quòd tandem eum mendicare oporteret: cum tamen omnium iudicio attentatum esset diuitiarum homo, & prouisus redditibus, vt ad comedendum argentum satis haberet si vellet. Præfata igitur mania territus, supra modum grauabatur, nec vlla persuasione sibi ista à suo remoueri poterat capite, & ita catholicè, sine nota tamen vita functus tandem. Habuit pro tunc filium iam adultum, nouiter traditum nuptui. Qui nouiter simili

De Mania diuitiis qui satiari non poterat.

vexatus

vexatus mania grauius eam in præfata materia,quàm potest haberi,fert.

Piger. Si ista passio, quam tu ex medicorum libris maniam vocas, imaginationes tam firmiter solidat in mente hominis, vt in potestate liberi arbitrij non sit eas deponere:quale remedium adhibendum est talibus quęro?

Theologus. Medicorum interest taliusmodi dare remedia, qui quidem sæpissimè salubria leguntur inuenisse antidota.

Quomodo imaginata mania possit sanari.

In Diœcesi Bambergensi aliquando fui vocatus ad domum cuiusdam mechanici satis infirmi,qui de animæ suæ salute totaliter desperatè loquebatur, & crebrò arma, vt ipse seipsum perimeret solicitè quæsierat. Suasi quantum occurrit de sacræ scripturæ passibus viro præfato mechanico,videlicet maniaco,vt verè dolens de peccatis suis veniam se à Deo plenè consecuturum firmiter speraret, sed nihil profeci.Peccatum enim quoddam satis modicum ipse allegabat se fecisse, nec non ingeminasse, & idcirco se putabat atq; dixit non posse saluari. Institi autem acrius, replicando, maiores peccatores fuisse gratiam consecutos. Veruntamen ille verba mea explodit dicendo:Domine experientiæ credo. Nam actu video ad inferni baratra, & exinde versus me flammas terribiliter aduolare conspicio.Tunc suasi vt medicus aduocaretur & remedia dormiendi vel alia necessaria secundum medici consilium applicarentur, & recessi.Sequenti die redij, & vt antea de speciebus veniæ persuadebam. Ait ille : Putatis ne me veniam peccatorum posse consequi ? Respondi lætus quòd sic. Dormierat enim, & per medicinalia melancolica tepuerat. Vnde quia iam dubitauit de animæ salute, quietior factus,ad spem veniæ faciliter reductus esse videbatur.

Maniacis soporifera ministranda.

Piger. Fortassis hi, qui contra fidei articulos nonnunquam per inquisitores hæreticę prauitatis reperiuntur duri, tali manica laborant passione, & ista ignorantes, tales statim seculari tradunt brachio vbi cremantur pręcipitantur nimis.

Inquisitores in inquisitione sæpè præcipitanter agere,

Theologus. Fieri potest per incautos Inquisitores prout tangis, & fortassis ita factum fuisset cum isto sacerdote

Vnga

Vngarico, de quo libro tertio Formicarij, cap. 10. relatum est, nisi magna literatorum prudentia hoc præuenisset. Quamobrem probandi sunt spiritus, an ex Deo sint, vel an ab infirmitate Dęmonis, vel à malitia pertinacitatis. Tempus in his, locus & persuasiones salubres atque considerationes prudentes dandæ sunt ab his, qui tales curare habent, ne quid de contingentibus obmittatur. Vbi non modo de salute corporum, sed de periculo animarum perpetuò agitur.

Præterea noui quendam in artibus, & in sacra pagina professorem excellentem plurimum, qui premi cepit imaginatione grauissima & mania de interficiendo se cũ proprio cultro. De quo erubuit valdę se manifestare, nec tamen poterat phantasiam amouerę. Venit tandem ad mę occultè, fleuit vbertim & remedium petiuit. Cui expurgationem conscientię per sacramentalem confessionem primũ certis de causis suasi aggredi, quam & fecit, nec liberatus est, quia iudicio medici corporalis, maniã patiebatur. Vnde aliquando idem maniacus, qui in alijs magnæ prudentiæ fuit, mihi flendo dixit, Mirabile, inquit, negotium. Ego me vti ratione experio, & scio me esse contradictoriè liberum, nec valeo istam phantasiam de me necando cum tota animi libertate deponere. Talibus sępè opus est longè plus medico corporis quàm animæ.

Finis Formicarij Fratris Ioh. Nider De Maleficis & Dæmonibus.

INDEX